

Midrash rabbah

מדרש רבה

על התורה

ספר ויקרא

עם שני פירושים הנקראים בשמם

מתנות כהונה. ואסיפת אמרים.

ווארשא

בדפוס האחים והשותפים בני הגביר
ר׳ שמואל בר׳ חיים ארגעלבראנד ז״ל
שנת תרל״ח לפ״ק

בהוצאות השותפים

ה״ה הרב המופלג וכו׳ מוה׳
יעקב יוסף קאלינבערג נ״י
מווארשא

ושותפו הרבני הנגיד וכו׳ מוה׳
שמואל אייזיק פעשעס נ״י
מבייאליסטאק

МЕДРИШЪ РАБЕ.

ЧАСТЬ III.

ВАРШАВА

Въ Тип. С. Оргельбранда Сыновей, ул. Беднарская N. 20.

1877.

Дозволено Цензурою.

Варшава, 28 Октября (9 Ноября) 1877 г.

ויקרא

(א) **ויקרא** אל משה רבי תנחום בר חנילאי פתח (תהלים קג) ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו וגו'. במה הכתוב מדבר. אם בעליונים הכתוב מדבר והלא כבר נאמר ברכו ה' כל צבאיו. הא אינו מדבר אלא בתחתונים. עליונים ע"י שהן יכולין לעמוד בתפקידיו של הקב"ה נאמר ברכו ה' כל צבאיו. אבל תחתונים ע"י שאינן יכולין לעמוד בתפקידיו של הקב"ה לכך נאמר ברכו ה' מלאכיו ולא כל מלאכיו. ד"א ב נקראו הנביאים מלאכים הה"ד (במדבר כ) וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים וגו'. וכי מלאך ה' היה והלא משה היה ולמה קורא אותו מלאך אלא מכאן שהנביאים נקראים מלאכים ודכוותיה (שופטים ב) ויעל מלאך ה' מן הגלגל אל הבוכים וכי מלאך היה והלא פנחס היה ולמה קורא אותו מלאך אלא א"ר סימון פנחס בשעה שהיתה רוה"ק שורה עליו היו פניו בוערות כלפידים. ורבנן אמרי אשתו של מנוח מה היתה אומרת לו (שופטים יג) איש האלהים בא אלי ומראהו כמראה מלאך האלהים. כסבורה בו שהוא נביא ואינו אלא מלאך. א"ר יוחנן מבית אב שלהן נקראו הנביאים מלאכים הה"ד (חגי א) ויאמר חגי מלאך ה' במלאכות ה'. הא ע"כ אתה למד שמבית אב שלהן נקראו הנביאים מלאכים. (תהלים קג) גבורי כח עושי דברו. במה הכתוב מדבר א"ר יצחק בשומרי שביעית הכתוב מדבר. בנוהג שבעולם אדם עושה מצוה ליום א' לשבת אחת לחדש אחד שמא לשאר ימות השנה ודין חמי חקליה ביירא כרמיה ביירא ויהבי ארנונא ושתיק יש לך גבור גדול מזה וא"ת אינו מדבר בשומרי שביעית נאמר כאן עושי דברו ונא' להלן (דברים טו) וזה דבר השמיטה מה דבר שנא' להלן בשומרי שביעית הכתוב מדבר אף דבר האמור כאן בשומרי

מתנות כהונה

הא אינו מדבר אלא בתחתונים. שנקראו מלאכי' ושלוחים של הקב"ה ששלחם לעולם הזה לעשו' רצונו: **במלאכות** משמע שהמלאכיו' היו לו מקדם מבית אב שלו: **גבורי כח.** משמע עושי דברו של הקב"ה בכח וגבורה שמגביר יצר טוב על יצר הרע: **שמא** לשאר ימות השנה. כלו' השנה כולו בתמיה: **ודין כו'.** זה השומר שביעית: **חמי חקליה בייר**ה. רואה שדהו בור ורק בלי חרישה וזריעה: **ארנונא** מס מן השדות כך וכך כורין למלך מן השדה כן פירש"י בפ' זה בורר:

אלו

אסיפת אמרים

מלאכיו. אלו העושין רצונו. ולא כל מלאכיו שאין הקב"ה חפץ בקילוסן של רשעים. (יפ"ת): והלא משה היה. והיה עניו גדול ואיך הכתיב על עצמו כן א"ל שכולם נקראו כן. (י"מ). ומשום דאפשר למידחי שהוא מל' שליחו' מביא ראיה מפנחס שקראוהו מלאך ד'. ומקשה מ"מ פנחס לא הי' נביא אלא מדבר בב"המ ע"י אורים ותומים ומשני ע"י שהיו פניו בוערות ודרך הנביא להיות כן לכן נקרא מלאך כמו הנביא. (יפ"ת): מבית אב. פי' לא כדקאמריתו ששם מלאך לנביאים הוא רק שם מושאל ע"י שמראיהן כמלאך. או שהנבואה באה להם ע"י מלאך. אלא מבית אב. שהוא להם כמו שם העצם שהנבואה בא

להם

בשומרי שביעית הכתוב מדבר. עושי דברו. ר' הונא בשם ר' אחא אמר בישראל שעמדו לפני הר סיני הכתוב מדבר שהקדימו עשיה לשמיעה ואמרו (שמות כד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. לשמוע בקול דברו. א"ר תנחום בר חנילאי בנוהג שבעולם משוי שקשה לאחד נוח לשנים ולשני' נוח לארבע או שמא משוי שקשה לס' רבוא נוח לאחד. כל ישראל עומדים לפני הר סיני ואומרי' (דברים ה) אם יוספים אנחנו לשמוע וגו' ומשה שומע קול הדיבור עצמו וחיה תדע לך שהוא כן שמכולם לא קרא אלא למשה לכך נאמר ויקרא אל משה: (ב) רבי אבהו פתח (הושע יד) ישובו יושבי בצילו. אלו הגרים שבאין וחסין בצילו של הקב"ה. יחיו דגן נעשו עיקר כישראל כמה דתימר (זכריה ט) דגן בחורים ותירוש ינובב בתולות. ויפרחו כגפן כמה דתימר (תהלים פ) גפן ממצרים תסיע תגרש גוים ותטעה. ד"א יחיו דגן בתלמוד. ויפרחו כגפן באגדה. זכרו כיין לבנון אמר הקב"ה חביב עלי שמותם של גרים כיין נסך שקרב לפני ע"ג המזבח. ולמה נקרא שמו לבנון על שם (דברים ג) ההר הטוב הזה והלבנון. תני רשב"י למה נקרא שמו לבנון שמלבין עונותיהם של ישראל כשלג. הה"ד (ישעיה א) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו אם יאדימו כתולע כצמר יהיו. ר' טביומי אמר על שם שכל לבבות שמחים בו. הה"ד (תהלים מח) יפה נוף משוש כל הארץ וגו'. ורבנן אמרי על שם (מ"א ט) והיו עיני ולבי שם כל הימים: (ג) רבי סימון בשם ריב"ל ורבי חמא אבוה דר' הושעיא בשם רב אמרי לא ניתן דברי הימים אלא לידרש (ד"ה א ד) ואשתו היהודיה ילדה את ירד אביגדור וגו' ואשתו היהודיה זו יוכבד וכי משבטו של יהודה היתה והלא משבטו של לוי היתה ולמה נקרא שמה יהודיה על שם שהעמידה יהודים בעולם. ילדה את ירד זה משה. ר' חנינא בר פפא ור' סימון. רחב"פ אמר ירד שהוריד את התורה מלמעלה למטה. ד"א ירד שהוריד את השכינה מלמעלה למטה. א"ר סימון אין לשון ירד אלא לשון מלוכה כמה דתימר (תהלים עב) וירד מים ועד ים. וכתיב (מ"א ה) כי הוא רודה בכל עבר הנהר. אביגדור רבי הונא בר אחא אמר הרבה גודרין עמדו לישראל וזה היה אביהן של כולן. חבר שחבר את הבנים לאביהם שבשמים. ד"א חבר שהעביר הפורענות מלבא בעולם. אבי סוכו שהיה אביהן של נביאים שסוכין ברה"ק. ר' לוי אמר ל' ערבי הוא בערביא קורין לנביא סכיא. יקותיאל. רבי לוי ור' סימא אמר שעשה את הבנים

מקוין

אסיפת אמרים

לשם בעצמם שאתו ית' ע"י מראה וחלום. נקראו כולם מלאכים להשתמש בדבר זה שכולם מקבלים שליחות מאתו ית'. (יפת"ה): פתח ישובו. ומסיק חביב עלי שמות' כו'. והה"נ שחביב לפניו השם שקראה בת פרעה שנתגיירה כדלקמן שם: שמותם של גרים. שנקראו בגיותן חביבין לפניו ונדרשין לשבח כגון יתרו ורות שמאת ד' היתה זאת על העתיד. וכן היין אף שמתחלתו הרחיק השותים באמרו יין ושכר אל תשת וגם נאמר בו ד"פ ווי עכ"ז אח"כ כשנתנסך חביב לפניו

מתנות כהונה

אלו ישראל כו'. וכן כאן כתיב ברישא עושי והדר לשמוע: או שמא וכו'. אבל שמא בתמיה: שמותם כו'. והיינו דכתיב זכרו שמותם הם זכרונם שנקראו בשמותם על האדמה: על שם שכל לבבות דרש לבנון לשון לב: והיו עיני ולבי שם. דרש לבנון נוטריקון לב ועינים: שהעמידה יהודים וכו'. כי היתה המילדת במצרים ולא עשו כאשר דבר אליהן מלך מצרים ותחיין את הילדים וכל הכופר בע"ז נקרא יהודי כדאי' פ"ק דמגילה:

וירד פי' מלך ומושל: גודרי. גודרין פרצתן של ישראל ועושין גדר לתורה ולמצות: חבר שהעביר. פי' קרי ביה הבר בה"א בחילוף אהח"ע והוא כמו העביר שאין השבת העין נכרת כ"כ: שסוכים שרואין ומסתכלין: סכיא ל' סוכו דלעיל:

מקוין לאביהם שבשמים. אבי זנוח. זה משה שהיה אב למזניחים שהזניחתם מע"ז הה"ד (שמות לב) ויזר על פני המים וגו'. (ד"ה א ד) ואלה בני בתיה בת פרעה. ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר לה הקב"ה לבתיה בת פרעה משה לא היה בנך וקראתו בנך אף את לא את בתי ואני קורא אותך בתי שנא' ואלה בני בתיה בת יה. אשר לקח מרד. זה כלב. רבי אבא ב"כ ור' יהודה בר סימון. חד אמר זה מרד בעצת מרגלים וזו מרדה בעצת אביה יבא מורד ויקח את המורדת. וח"א זה הציל את הצאן וזו הצילה את הרועה. ו' שמות נקראו לו למשה. ירד. חבר. יקותיאל. אבי סוכו. אבי זנוח. ר' יהודה בר' אלעאי אמר אף טוביה שמו. הה"ד (שמות ב) ותרא אותו כי טוב הוא. כי טוביה הוא. ר' ישמעאל בר אמי אמר אף שמעיה שמו. אתא רבי יהושע בר נחמיה ופירש הדין קריא (ד"ה א כד) ויכתבם שמעיה בן נתנאל הסופר וגו'. שמעיה ששמע יה תפילתו. בן נתנאל וגו'. בן שנתנה לו תורה מיד ליד. הסופר שהיה סופרן של ישראל. הלוי שהיה משבטו של לוי. לפני המלך והשרים. לפני ממ"ה הקב"ה ובית דינו. וצדוק. זה אהרן הכהן. ואחימלך. שהיה אחיו של מלך. בן אביתר שויתר הקב"ה על ידו מעשה העגל. ר' תנחומא בשם ר"י ב"ק אמר אף לוי היה שמו על עקר משפחתו (שמות ד) הלא אהרן אחיך הלוי ומשה הרי י' אמר לו הקב"ה למשה חייך מכל שמות שנקרא לך איני קורא אותך אלא בשם שקראתך בתיה בת פרעה ותקרא שמו משה ויקרא אל משה:

(ד) רבי אבין בשם ר' ברכיה סבא פתח (תהלים פט) אז דברת בחזון להסידך וגו'. מדבר באברהם שנדבר עמו בדיבור ובחזון הה"ד (בראשית טו) אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם במחזה לאמר. לחסידך (מיכה ז) תתן אמת ליעקב חסד לאברהם. (תהלים פט) ותאמר שויתי עזר על גבור. שהרג ד' מלכים בלילה אחת הה"ד (בראשית יד) ויחלק עליהם לילה וגו'. א"ר יצחק וכי יש לך אדם רודף הרוגים דכתיב (בראשית יד) ויכם וירדפם עד חובה אלא מלמד שהקב"ה הורג ואברהם רודף. הרימותי בחור מעם. זה אברהם שהיה בחור מהקב"ה שנא' (נחמיה ט) אשר בחרת באברם. ד"א אז דברת בחזון לחסידך מדבר בדוד שנדבר עמו בחזון ובדיבור. הה"ד (ש"ב ז) ככל הדברים האלה וככל החזיון הזה כן דבר נתן אל דוד. לחסידך שנא' (תהלים פו) שמרה נפשי כי חסיד אני ותאמר שויתי עזר על גבור. ר' אבא ב"כ אמר י"ג מלחמות עשה דוד. ורבנן אמרין י"ח ולא פליגי מאן דאמר י"ג לצרכיהן של ישראל ומ"ד י"ח ה' לצורך עצמו י"ג לצורכיהן של ישראל.

הרימותי

מתנות כהונה

אסיפת אמרים

זה הציל את הצאן. אלו המרגלים דכתיב ויהס לפניו. (שם): שהקב"ה הורג. וכיון שאמר הקב"ה
כלב וגו' ודרש מרד לשון הצלה והפרשה מל' חז"ל שיהרגם אחר הרדיפה הוי כאילו כבר נהרגים קודם
אין מרדין את הפת שפי' מורידין ומפרישין: הרדיפה
שהיה סופרן של ישראל. שנאמר כי שם חלקת מחוקק ספון ומדבר במשה: בן אביתר. זה
משה וטעם הכתו' אחיו של אותו המלך הנקרא בן אביתר וזה משה שהי' מלכן של ישראל שנא' ויהי
בישורון מלך ועל ידו ויתר הקב"ה מעשה עגל. ודרש אביתר כמו ויתר בחילוף ב' בוי"ו כמשפט
אותיות בו"מף או אביתר נוטריקון אב יתר כלומר הקב"ה ויתר על ידו מעשה עגל וכל אלו שמות
דכתיב אלהם בן לא קחשיב שם בפני עצמו: רודף הרוגים. דכתיב ברישא ויכם והדר וירדפם:
שנדבר עמו בחזון. ע"י נתן הנביא:

הרימותי בחור מעם זה דוד שנא׳ (שם עח) ויבחר בדוד עבדו וגו׳ . ד״א אז דברת בחזון מדבר במשה שנדבר עמו בדיבור ובחזון שנא׳ (במדבר יב) פה אל פה אדבר בו וגו׳ . לחסידך שהיה משבטו של לוי שנא׳ (דברים לג) תומיך ואוריך לאיש חסידך ותאמר שויתי עזר על גבור . אתיא כי ההיא דא״ר תנחום בר חנילאי בנוהג שבעולם משוי שקשה לאחד נוח לשנים קשה לב׳ נוח לד׳ . או שמא משוי שקשה לס׳ ריבוא נוח לאחד . כל ישראל עומדין לפני הר סיני ואומרים (שם ה) אם יוספים אנחנו לשמוע ומשה שומע קול הדיבור עצמו וחיה . תדע לך שהיא כן שמכולן לא קרא הדיבור אלא למשה שנא׳ ויקרא אל משה . הרימותי בחור מעם (תהלים קו) לולי משה בחירו : (ה) רבי יהושע דסיכנין בשם ר׳ לוי פתר קרא (משלי כה) כי טוב אמר לך עלה הנה מהשפילך לפני נדיב וגו׳ . ר״ע מתני לה בשם ר״ש בן עזאי רחק ממקומך ב׳ ג׳ מושבות ושב עד שיאמרו לך עלה . ואל תעלה שיאמרו לך רד . מוטב שיאמרו לך עלה עלה ולא יאמרו לך רד רד . וכן הלל אומר השפלתי היא הגבהתי הגבהתי היא השפלתי מה טעם (תהלים קיג) המגביהי לשבת המשפילי לראות . את מוצא בשעה שנגלה הקב״ה למשה מתוך הסנה היה מסתיר פניו ממנו שנא׳ (שמות ג) ויסתר משה פניו וגו׳ אמר הקב״ה (שם) לכה ואשלחך אל פרעה וגו׳ . א״ר אלעזר ה״א בסוף תיבותא לומר שאם אין אתה גואלם אין אחר גואלם . בים עמד לו מן הצד א״ל הקב״ה (שמות יד) ואתה הרם את מטך ובקעהו . לומר שאם אין אתה בוקעו אין אחר בוקעו . בסיני עמד לו מן הצד א״ל (שם כד) עלה אל ה׳ לומר שאם אין אתה עולה אין אחר עולה . באהל מועד עמד לו מן הצד א״ל הקב״ה עד מתי אתה משפיל עצמך אין השעה מצפה אלא לך תדע לך שהוא כן שמכולן לא קרא הדבור אלא למשה ויקרא אל משה : (ו) רבי תנחומא (משלי כ) פתח יש זהב ורב פנינים וכלי יקר שפתי דעת . בנוהג שבעולם אדם יש לו זהב וכסף אבנים טובות ומרגליות וכל כלי חמדה וטובות שבעולם ודעת אין בו מה קנייה יש לו . מתלא אמר דעה קנית מה חסרת דעה חסרת מאי קנית . יש זהב הכל הביאו נדבתן למשכן זהב הה״ד (שמות כה) וזאת התרומה וגו׳ . ורב פנינים זו נדבתן של נשיאים דכתיב (שם לה) והנשיאים הביאו וגו׳ . וכלי יקר שפתי דעת לפי שהיתה נפשו של משה עגומה עליו ואמר הכל הביאו

אסיפת אמרים

כרדיפס . (יפת״ה בב״ר מ״ג) : וטובה ודעת . כי גם דעת בלא מע״ט אינה הטובה לכלום (יפת״ה) : ואת התרומה . ל״ג אלא גרס הביאו את תרומת ד׳ שם

מתנות כהונה

פה אל פה אדבר בו וגו׳ . במראה דהיינו בחזון : משני היה שונה כמו מתני לה : ממקומך ממקום שהי׳ ראוי לך לפי מעלתך : ואל תעלה . מתחילה אל תעלה לישב למעלה מוטב שתרחק למט׳ ממקום הראוי לך כדי שיאמרו לך עלה עלה : המגביהי וגומר . ר״ל מי שהוא מגביה עצמו סופו לבא לידי ישיבה ושפלות והמשפיל עצמו יתנשא למעלה באופן שהכל יראוהו בגרס מעלתו (וכ״ה בהדיא בש״ר מ״ה) : ה״א בסוף תיבותא . פי׳ בסוף התיבה שעל כרחנו אקרא אותו לך בקמץ תחת הכף כלומר השליחות לך הוא משא״כ אילו הי׳ כתוב לך שנוכל לקרותו לך כמו לך לך : עמד לו מן הצד . כלומר החביא עצמו שלא ליטול לעצמו את השם כבורח מן הכבוד : לומר שאם אין אתה בוקעו כו׳ . ואתה יתירא קדייק : אין אחר בוקעו . ויאבדו ישראל ח״ו : עלה אל ה׳ . דייק סיפיה דקרא דכתיב אתה ואהרן וגו׳ אתה יתירא לעיכובא : מתלא אמר . המשל אומר כפי הבריות דיעה כו׳ : עגומה לשון עגמת נפש :

הביאו נדבתן למשכן ואני לא הבאתי א"ל הקב"ה חייך שדיבורך חביב עלי יותר מן הכל שמכולם לא קרא הדבור אלא למשה ויקרא אל משה: (ז) ד"א ויקרא אל משה מה כתיב למעלה מהענין פ' משכן כאשר צוה ה' את משה משל למלך שצוה את עבדו וא"ל בנה לי פלטין על כל דבר ודבר שהיה בונה היה כותב עליו שמו של מלך. והיה בונה כתלים וכותב עליהן שמו של מלך היה מעמיד עמודים וכותב עליהן שמו של מלך. היה מקרה בקורות והיה כותב עליהם שמו של מלך. לימים נכנס המלך לתוך פלטין על כל דבר ודבר שהיה מביט היה מוצא שמו כתוב עליו. אמר כל הכבוד הזה עשה לי עבדי ואני מבפנים והוא מבחוץ קראו לו שיכנס לפני ולפנים. כך בשעה שאמר לו הקב"ה למשה עשה לי משכן על כל דבר ודבר שהיה עושה היה כותב עליו כאשר צוה ה' את משה. אמר הקב"ה כל הכבוד הזה עשה לי משה ואני מבפנים והוא מבחוץ קראו לו שיכנס לפני ולפנים לכך נאמר ויקרא אל משה: (ח) א"ר שמואל בר נחמן בשם רבי נתן י"ח צווים כתוב בפ' משכן כנגד י"ח חוליות שבשדרה. וכנגדן קבעו הכמים י"ח ברכות שבתפלה כנגד י"ח הזכרות שבק"ש וכנגד י"ח הזכרות (תהלים כט) שבהבו לה' בני אלים. א"ר חייא ב"א לבד (שמות לח) מואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן ועד סוף סיפרא. משל למלך שנכנס במדינה ועמו דוכסים ואיפרכין ואסטרטליטין ואין העם יודעין איזה מהם חביב מכולן אלא מי שהמלך הופך פניו ומדבר עמו הוא חביב מכולן כך (שמות כד) ואל משה אמר עלה אתה ואהרן נדב ואביהו ושבעים זקנים. ואין אנו יודעים אי זה מהן חביב מכולן אלא מי שהקב"ה קורא אותו ומדבר עמו. לכך נאמר ויקרא אל משה משל למלך שנכנס למדינה עם מי מדבר תחלה לא עם אגרונימן של מדינה למה שהוא עסוק בטרחות של מדינה. כך משה עסוק בטרחות של ישראל אמר להן זו חיה תאכלו וזו לא תאכלו (ויקרא יא) את זה תאכלו מכל אשר במים וגו' (שם) את אלה תשקצו מן העוף אלה תשקצו ואלה לא תשקצו זה לכם הטמא זה טמא וזה אינו טמא לכך נאמר ויקרא אל משה: (ט) ויקרא אל משה ולאדם לא קרא והלא כבר נאמר (בראשית ג) ויקרא ה' אלהים אל האדם. אלא אין גנאי למלך לדבר עם אריסו. וידבר ה' אליו ועם נח לא דבר והלא כבר נאמר (שם ח) וידבר אלהים אל נח אלא אין גנאי למלך לדבר עם נקדודו. ויקרא אל משה ולאברהם לא קרא (שם כב) ויקרא מלאך ה' אל אברהם. אלא אין גנאי למלך לדבר עם פונדקי שלו. ויקרא אל משה ולא

כאברהם

מתנות כהונה

לבד מואתו אהליאב. משם והלאה הם י"ח צווים: דוכסין כו'. מיני שלטונים הם: ארגונימין פי' אב העיר ומנהיג שלהם ומלאתי פי' ממונה על המדות והשערים: לדבר עם אריסו. ואדם אריסו הי' שהניחו תוך הגן לעבדה ולשמרה וזה אינו הידוע שמדבר עמו: נקדודו ובעל מקנה נקרא כן כד"א ומישע מלך מואב הי' נוקד וכן דברי עמוס אשר היה בנוקדים וכן נח הכניס כל מין חיה ובהמות ופרנסן בצווי של הקב"ה: פונדקי שלו. דכתיב ויטע אשל ויקרא שם בשם ה' ואמרו חז"ל אשל בית אכסניא:

אסיפת אמרים

(שם): ואני לא הבאתי. ומה שלא הביא באמת משום שרצה להשתתף עם הנשיאים וכשראו א"כ שהי' והותר הביאו הנשיאים אבני שהם ולמשה לא היו לו אבני שהם (שם): כנגד ח"י חוליות. לרמז שיתפללו תמיד על בנין בהמ"ק (שם): כנגד ח"י הזכרות. אגב הביא כל הדיעות שבפ' תפלת השחר בבלי וירוש' ואו או קאמר (שם): פונדקי שלו. שהשרה שכינתו בביתו של אברהם כמ"ש וירא אליו באלוני ממרא. ויעל מעליו אלהי'. וגם האבות הן המרכבה. אבל משה

דיבר

המלאך

כאברהם באברהם כתיב ויקרא מלאך ה' אל אברהם המלאך קורא והדיבור
מדבר ברם הכא א"ר אבין אמר הקב"ה אני הוא הקורא ואני המדבר שנא'
(ישעיה מח) אני אני דברתי אף קראתיו הביאותיו והצליח דרכו : (י) מאהל
מועד א"ר אלעזר אע"פ שנתנה תורה סייג לישראל מסיני לא נענשו עליה
עד שנשנית באהל מועד . משל לדיוטגמא שהיא כתובה ומחותמת ונכנסה
למדינה אין בני המדינה נענשים עליה עד שתתפרש להן בדימוסיא של
מדינה . כך אע"פ שנתנה תורה לישראל מסיני לא נענשו עליה עד שנשנית
להן באהל מועד . הה"ד (שיר ג) עד שהביאתיו אל בית אמי וגו' אל בית אמי
זה סיני . ואל חדר הורתי זה אהל מועד שמשם נצטוו ישראל בהוראה :
(יא) א"ר יב"ל אילו היו או"ה יודעים מה אהל מועד יפה להן היו מקיפין
אותו אהליות וקסטריות את מוצא שעד שלא הוקם המשכן היו או"ה
שומעים קול הדיבור ונתרזים מתוך פניקטיהון הה"ד (דברים ה) כי מי כל
בשר אשר שמע קול אלהים חיים וגו'. א"ר סימון דו פרצופין היה הדיבור
יוצא חיים לישראל וסם המות לאו"ה הה"ד (שם כד) כאשר שמעת אתה ויחי
את שמעת והיית ואו"ה שומעים ומתים. תני ר' חייא מאהל מועד מלמד
שהיה הקול נפסק ולא היה יוצא חוץ לאוהל מועד : (יב) א"ר יצחק עד
שלא הוקם המשכן היתה נבואה מצויה באו"ה משהוקם המשכן נסתלקה
מביניהם שנא' (שיר ג) אחזתיו ולא ארפנו . אמרו לו הרי בלעם מתנבא .
אמר להם לטובתן של ישראל נתנבא (במדבר כג) מי מנה עפר יעקב (שם) לא
הביט און ביעקב. (שם כד) כי לא נחש ביעקב. (שם) מה טובו אהליך יעקב.
(שם) דרך כוכב מיעקב. (שם) וירד מיעקב: (יג) מה בין נביאי ישראל
לנביאי או"ה ר' חמא בר חנינא ור' יששכר דכפר מנדו . רחב"ח אמר אין
הקב"ה נגלה על או"ה אלא בחצי דיבור כמה דתימר (במדבר כג) ויקר אלהים
אל בלעם . אבל נביאי ישראל בדבור שלם שנא' ויקרא אל משה . ורבי
יששכר דכפר מנדו אמר כך יהא שכרן אין לשון ויקר אלא לשון טומאה
כמה דתימר (דברים כג) אשר לא יהיה טהור מקרה לילה. אבל נביאי ישראל
בלשון קדושה בלשון טהרה בלשון ברור בלשון שמלה"ש מקלסין בו להקב"ה
כמה דתימר (ישעיה ו) וקרא זה אל זה ואמר . א"ר אלעאי בר מנחם כתיב
(משלי טו) רחוק ה' מרשעים וכתיב ותפלת צדיקים ישמע . רחוק מרשעים אלו
נביאי או"ה . ותפלת צדיקים ישמע אלו נביאי ישראל . אתה מוצא שאין
הקב"ה

אסיפת אמרים

חבר בא"מ שם מקום השראת השכינה (שם) : לא נענשו . פי' על פרטי המצות אבל על ע"א וקבלת מלכותו עליהם נענשו. והראי' מעגל . ומעל נסותם. ומקושש ומקלל הוראת שעה היו . והראיה שלא ידעו משפטן

מתנות כהונה

המלאך קורא כו'. בספר שערי אורה בספיר' לא פי' בו פירוש מיושב על הדעת ועיין שם : סייג פי' מסויים ומקויים בלי חיסור ויתור : דיוטגמא כתב כתוב בו גזירות המלך על בני מדינתו : בדימוסי' של מדינה . פי' בבית מושל ומנהיג העיר (ועיין במדרש חזית ב' ג') : הורתי דרשו לשון הוראה: אהליות אהלים כמשמעו כדי שיעמוד בחוץ ויהיה לו סמוכים מפה ומפה: וקסטריות בערוך גרס גוזטראות וכן פירושו כאן ומצאתי פי' ילוע ולפי הכוונה כולה חד מלתא היא : ונתרזים פי' הערוך הפילו רעי : פניקטהון היכליהם: דו פרצופין פי' בשני פנים : אומות כו'. דאל"כ ויחי למה לי : (הקול נפסק. עיין בפ' נשא) : כך יהיה שכרן. פי' בתמיה וכי לא יהא מעלתו של נביאי ישראל אלא מעלה אחת מנביאי אומות העכו"ם או ר"ל כך יהא שכרן של נביאי אומות העכו"ם וכי ראויים הם
לאני

הקב"ה נגלה על או"ה אלא כאדם שבא מארץ רחוקה. כמה דתימר (ישעיה לט) מארץ רחוקה באו אלי אבל נביאי ישראל מיד וירא ויקרא. א"ר יוסי אין הקב"ה נגלה על או"ה אלא בלילה בשעה שדרך בני אדם פורשים זה מזה דכתיב (איוב ד) בשעיפים מחזיונות לילה בנפול וגו' (שם) ואלי דבר יגונב וגו'. ר' חנינא בר פפא ורבנן. רחב"פ אמר משל למלך שהיה הוא ואוהבו בטרקלין וביניהם וילון כשהיה מדבר עם אוהבו מקפל את וילון עד שרואהו פנים אל פנים ומדבר עמו. אבל לאחרים אינו עושה כן אלא מדבר עמהם ומחיצת הוילון פרוסה ואינן רואין אותו. ורבנן אמרי משל למלך שהיה לו אשה ופילגש כשהוא הולך אצל אשתו הולך בפרהסיא וכשהוא הולך אצל פילגשו הולך במטמונים. כך אין הקב"ה נגלה על או"ה אלא בלילה שנא' (בראשית כ) ויבא אלהים אל אבימלך בחלום הלילה. (שם לא) ויבא אלהים אל לבן הארמי בחלום הלילה (במדבר כ) ויבא אלהים אל בלעם לילה. אבל נביאי ישראל ביום שנא' (בראשית יח) והוא יושב פתח האהל כחום היום (שמות ו) ויהי ביום דבר ה' אל משה (במדבר ג) ואלה תולדות אהרן ומשה ביום דבר ה' את משה וגו': (יד) מה בין משה לכל הנביאים ר' יהודה ב"ר אלעאי ורבנן. ר"י אומר מתוך תשע איספקלריות היו הנביאים רואים הה"ד (יחזקאל מג) וכמראה המראה אשר ראיתי וגו'. ומשה ראה מתוך איספקלריא אחת שנא' (במדבר יב) ומראה ולא בחידות. רבנן אמרין כל הנביאים ראו מתוך איספקלרי' מלוכלכת הה"ד (הושע יב) ואנכי חזון הרביתי וביד הנביאים אדמה משה ראה מתוך איספקלריא מצוחצחת הה"ד (במדבר יב) ותמונת ה' יביט. ר' פנחס בשם ר' הושעיא אמר משל למלך שנגלה על בן ביתו באיקונין שלו לפי שבעוה"ז שכינה נגלת על היחידים אבל לע"ל (ישעיה מ) ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר: (טו) ד"א ויקרא אל משה וידבר ה'.

מיכן

מתנות כהונה

לאו דוקא: **כמה דתימר** מארץ רחוקה. וכאן כתיב רחוק ה' מרשעים: **וירא ויקרא**. שנאמר וירא ה' אל אברהם אע"פ שהיה חולה ושכוב במילתו שאמרו חז"ל בב"מ דהוה אשר ושרי ולא היה מכין עצמו לנבואה באותה שעה מ"מ נגלה עליו הקב"ה כאילו כביכול האהבה דחק השורה וכן ויקרא אל משה: **ויבא** אלהים אל בלעם לילה. ואע"ג שנגלה עליו גם ביום כבר פירש"י ז"ל שזה היה לכבוד ישראל: **שנאמר** וכמראה וגו' פי' שמנה פעמים כתיב לשון ראיה בהאי קרא וכמראות תרתי משמע הרי תשעה: **באיקונין** פי' במראה פניו בלי מסך מבדיל: **מכאן** אמרו כל תלמיד חכם שאין בו דעת נבלה טובה הימנו. לכאורה נראה דצ"ל נמלה טובה ממנו שהנמלה יש לה דעת יתירה ביתרון הכשר חכמה כמ"ש לך אל נמלה עצל (וע"ל פ' שופטים): וגירס' הספר י"ל על דרך זה כי מאחר שאין בו שקול דעת ורוח נכון הנה הוא מכחש ועושה פלסתר תורת אלהיו אשר בקרבו אשר היא הבסיס ועיקר צורתו האנושית אשר עליה בשם אדם יקרא ובלעדה הוא נשאר על חומרתו חומר ולא אדם כי על כן אומות העכו"ם אינם קרויים אדם כמאמר חז"ל והרי הוא נשאר יותר גרוע מנבלה אשר הוא כנוי סתם לבהמה שמתה או בני אדם הדומים לה וכן כתב רבי אליהו מדקדק בהגהות בשרשים והלא אף כי היא מושלכת כדומן על פני השדה ורוח חיים אין בקרבה הלא אינה חסירה רק מעלה אחת היא רוח חיים שהיה בה בעודה בחיים חיותה וכבר כתבו הקדמונים ז"ל וגם עינינו הרואות לעינים שכל עוד שצורת הכלי יותר דקה וגבוה במעלה באבדונה ובהפרדה נשאר חומר הנושאו יותר גרוע ושפלה וק"ל אבל באבות דרבי נתן פרק י"א כתב

ז"ל

אסיפת אמרים

משפטן גם לא ידעו להתרות בהן (שם): **ומראה**. סיפי' דקרא ותמונת ד' יביט דמשמע דראייתו היתה ברורה כדבסמוך וא"כ ע"כ מראה דכתיב ביה הוה באספקלרי' אחת (שם): **אדמה**. רק בדמיון בעלמא ולא ראי' ברורה. אבל למשה נגלה באיקונין שלו (שם):

סדע

מיכן אמרו כל ת"ח שאין בו דעת נבלה טובה הימנו. תדע לך שכן הוא צא ולמד ממשה אבי החכמה אבי הנביאים שהוציא ישראל ממצרים ועל ידו נעשו כמה נסים במצרים ונוראות על ים סוף ועלה לשמי מרום והוריד תורה מן השמים ונתעסק במלאכת המשכן ולא נכנס לפני ולפנים עד שקרא לו שנא' ויקרא אל משה וידבר. להלן הוא אומר (שמות ג) וירא ה' כי סר לראות וגו'. בסנה הפסיק אליו בין קריאה לדבור. באהל מועד אין כאן הפסקה. בסנה משל למה"ד למלך ב"ו שכעס על עבדו וצוה לחבשו בבית האסורין כשהוא מצוה את השליח אינו מצוה אלא מבחוץ אבל באהל מועד כשהוא שמח בבניו ובני ביתו שמחים כשהוא מצוה את השליח אינו מצווהו אלא מבפנים כמו שהוא מושיבו בין ברכיו וכיד אדם על בנו לכך נאמר ויקרא אל משה:

פרשה ב (א) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם קרבן לה'. זש"ה (ירמיה לא) הבן יקיר לי אפרים. עשרה נקראו יקרים ואלו הן התורה והנבואה והתבונה והדעת והסכלות והעושר והצדיקים ומיתתן של חסידים והחסד וישראל. התורה מנין שנא' (משלי ג) יקרה היא מפנינים. הנבואה מנין (ש"א ג) ודבר ה' היה יקר בימים ההם התבונה מנין (משלי יז) יקר רוח איש תבונה. הדעת מנין (שם כ) וכלי יקר שפתי דעת. הסכלות מנין (קהלת י) יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט. העושר מנין (משלי ג) והון אדם יקר חרוץ. צדיקים מנין (תהלים קלט) ולי מה יקרו רעיך אל. מיתתן של הסידים מנין (שם קיו) יקר בעיני ה' המותה לחסידיו. החסד מנין (שם לו) מה יקר חסדך אלהים. ישראל מנין (ירמיה לא) הבן יקיר לי אפרים. ביוקר ישראל עומדים לי בנוהג שבעולם אלף בני אדם נכנסין למקרא יוצא מהן ק'. ק' למשנה יוצאין מהן י'. י' לתלמוד יוצא מהן א'. הה"ד (קהלת ז) אדם אחד מאלף מצאתי. ד"א אדם אחד מאלף מצאתי זה אברהם (קהלת ז) ואשה בכל אלה לא מצאתי זו שרה. ד"א אדם אחד מאלף מצאתי זה עמרם ואשה בכל אלה לא מצאתי זו יוכבד. ד"א אדם א' מאלף מצאתי זה משה ואשה בכל אלה לא מצאתי אלו נשי דור המדבר. רבי אומר

אסיפת אמרים

תדע לך. שראוי להיות ד"א לת"ח (שם): הפסיק אליו. דכתיב ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה ויאמר. דמשמע דמשם קראו והסנה מפסיק ביניהם (ז"ד): כשהוא מצוה. לשלוחו. וכן ישראל קודם מ"ת אף שטוב לשלוחם לא היו חביבים לפניו רק כעבד (שם): באוה"מ דומה למלך כשהוא שמח כנ"ל. (י"ת): וכדרך אדם על בנו. (גרסי' יפת"ס): ביוקר ישראל עומדים. דכתיב אחד מאלף וזה אברהם ונמחו תתק"ף דורות במבול עד שנמצא אברהם שורש ייחסנו וא"כ הם ביוקר. ואגב מייתי דרשות אחרות ע"ז הפסוק שם (א"ב בילקוט ירמיה רמ"ז רמ"ו לא משמע כן): זה אברהם. שהיה הגון מכל קדומין לקבל מצות מילה וכדאיתא בב"ר כ"ח דבר צוה לאלף דור זו מילה. ואשה זו שרה. שלקחה. זה עמרם. שמת בעטיו של נחש וכ"ל כמ"ד שלאלף דור ניתנה התורה ועמרם היה באלף כללו. זו יוכבד אף שהיתה צדקת כדאיתא בסוטה פ"ק לא מתה בעטיו של נחש תדלא מני לה. זה משה שלא נמצא שלם בקדושה

ועגוה

מתנות כהונה

ז"ל א"ר עקיבא כל ת"ה המגביה את עצמו בדברי תורה הוא דומה לנבלה מושלכת בדרך כל עובר ושב מניח ידו על חוטמו ומתרחק ממנה והולך שנאמר אם נבלת בהתנשא עכ"ל: בסנה הפסיק אליו. דלא כתיב ויקרא משה אלא ויקרא אליו אלהים ואח"כ ויאמר משה משה והפסיק אליו בין קריאה לדיבור: שבעם על עבדו. זה פרעה שצוה לחבשו ולאוסרו במכות ובתוך הושיבו כבבית האסורים: זה אברהם. שהיה כשר מכל אשר לפניו וכל בני דורו וכן שרה: יוצא מהן אחד. להוראה:

שכן

אומר נשי דור המדבר כשירות היו כיון ששמעו שהן אסורות לבעליהן מיד נעלו דלתותיהן . אמר הקב"ה ישראל ביוקר עומדין לי . רבי אבא בר כהנא ור' יצחק . ר' אב"כ אמר אילו ביקש פרעה משקל כל אחד וא' מישראל אבנים טובות ומרגליות לא הייתי נותן לו . א"ר יצחק והלא בדמים נטלן משפחות משפחות של בנים משפחות משפחות של ערוב אין לו דמים הוי ביוקר ישראל עומדים לי : (ב) הבן יקיר לי . בכל מקום שנא' לי אינו זז לעולם לא בעוה"ז ולא לעוה"ב . בכהנים דכתיב (שמות מ) וכהנו לי . בלוים כתיב (במדבר ח) והיו לי הלוים . בישראל כתיב (ויקרא כה) כי לי בני ישראל בתרומה כתיב (שמות כה) ויקחו לי . בבכורות כתיב (במדבר ג) כי לי כל בכור בסנהדרין כתיב (שם יא) אספה לי שבעים איש מזקני ישראל . בארץ ישראל (שמות יט) כי לי כל הארץ . בירושלים (מ"א יא) העיר אשר בחרתי לי . במלכות בית דוד (שמואל א טז) כי ראיתי בבניו לי מלך . במקדש (שמות כה) ועשו לי מקדש . במזבח (שם כ) מזבח אדמה תעשה לי . בקרבנות (במדבר כח) תשמרו להקריב לי . בשמן המשחה (שמות ל) שמן משחת קדש יהיה זה לי . הא בכל מקום שנא' לי אינו זז לא לעוה"ז ולא לעוה"ב : (ג) לי אפרים . ריב"ל אמר פלטיאני רבי יהושע בר נחמן אמר אבגינוס א"ר פנחס עטרה זו נתעטר אפרים מאבינו יעקב בשעה שנפטר לעולמו א"ל אפרים ראש השבטים ראש הישיבה יפה ומעולה שבבני יהא נקרא על שמך (ש"א א) בן תוחו בן צוף אפרתי (שם יז) ודוד בן איש אפרתי (רות א) אפרתים מבית לחם יהודה (ירמיה לא) הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים איזהו ילד שעשועים בן ב' בן ג' שנים . ר' אחא בשם ר' לוי בר סיסי בן ד' בן ה' שנים (ירמיה לא) כי מדי דברי בו . א"ר יודן בשם ר' אבא ב"כ די דיבורי שנתתי בו . א"ר יהודה ברבי סימון אפי' בשעה שאני מדבר עמו איני יכול לסבול בו . כי מדי דברי בו . כי בודאי דיבורי בו : (ד) דבר אל בני ישראל . רבי יודן בשם

בשם

מתנות כהונה

שהן אסורות לבעליהם. פי' שעבדו ע"ג והשתחוו לעגל והנשים לא השתחוו דכתיב בכל אלה ודרשו חז"ל באלה אלהיך ישראל לא כאלהו הנשים (ועיין בחזית (ד' ח) (ו' ד'): **אין אלו דמים.** בתמיה שהולך כביכול להרבות נסים ולשנות הטבע כדי להוציאם: **בכל מקום שנא' לי כו'.** כל הני דחשיב והולך כולם עומדים עדיין ודו"ק: **פלטיאני** בן פלטין כלומר שנתגדל בהיכל המלך ביקרות וכבוד: **אבגינים** אדון ומושל: (ה"ג די) דבורי שנתתי בו בפירש"י בספר ירמיה שלמדתיו תורתי היא כדי שארחם עליו: **בשעה שאני בא לדבר עמו.** קשות איני יכול להתאפק מלהראות אהבתי הקדומה: **כי בודאי דיבורי כו'.** ולא עם אחר וכדמפרש

אסיפת אמרים

וענוה כמוהו . אלו נשי דור המדבר . אף שהיו כשרות כדבסמוך מ"מ לא נמצא באחת מהם מעלה זו שנמצאת במשה : שם (א"ה מצאתי בעשרה מאמרות דף נב ובשל"ה דף ת"ט . זה משה שדור המדבר היה כ"א שקול כאלף ואעפ"כ היה משה שקול כנגד כולם . אלו נשי דור המדבר שלא מצא בהזוג רק במדין ע"כ). ועד"ז נוכל לפרש על עמרם (ועיין סוטה י"ב) : כיון ששמעו כו' . כשהיו נשואות לאסורות להן כשנלטוו על העריות · יפת"ה . וי"מ מפרש כשנאמר להם במ"ת אל תגשו אל אשה : לא הייתי נותן לו . בתמיה פי' ולא הייתי הורג אותם מפני שאין הקב"ה חפץ במפלתן של רשעים (יפת"ה) : בן ב' בן ג' . שאז מדבר רק בלעגי שפה והאב משתעשע בו אף בדיבוריו ורמזים שלו . וכ"כ ישראל אף שא"י לבקש צרכם מאתו ית' ירחם כאב על הבן אף שא"י לשאול . ור"ל א' בן ד' בן ה' שאז מתחיל להשיח שיחה נאה ושלימה ובשיחתו מתגעגע על אביו ומבקש ממנו תן לי דבר פ' ופ' וכ"כ ישראל עיקר תוכחו עליהם כשמתפללין לפניו (שם) : די דיבורי . שא"א לפ' כפשוטו בכל עת שאדבר בו אזכרנו דדבר שהכתיב נזכר אף בלא דיבור ולזה מפ' לשון די סיפוקי . וכפי' המ"כ (שם) : כי בודאי . הוא פ"ה וכפי' המ"כ . וזכור אזכרנו הוא מאמר בפ"ע שגם אזכרנו לעתיד . ודרש זה מסכים לאגדה דבסמוך ואגב הביא כל הפסוק

הפסוק

בשם רבי ישמעאל בר נחמן משל למלך שהיו לו פרקסין והיה מצוה את עבדו ואמר לו קפלו ונערו ותן דעתך עליו א"ל עבדו אדוני המלך מכל פרקסין שיש לך אי אתה מצוה אותי אלא על זה א"ל שאני מדביקו לגופי כך אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע מע' אומות אוותינטיאות שיש לך בעולמך אי אתה מצוה אותי אלא (במדבר כח) צו את בני ישראל. דבר אל בני ישראל. אמור אל בני ישראל. א"ל שהן דבוקין לי הה"ד (ירמיה יג) כי כאשר ידבק האזור על מתני איש. א"ר אבין משל למלך שהיה לו פורפירון והיה מצוה את עבדו ואומר לו תן דעתך עליו וקפלו ונערו. א"ל אדוני המלך מכל פורפירין שיש לך אי אתה מצווני אלא על זה. א"ל שאותו לבשתי ביום מלכותי. כך אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע מע' אומות אוותינטיאות שיש לך בעולמך אי אתה מצוה אותי אלא על ישראל צו את בני ישראל אמור אל בני ישראל. א"ל הן שהמליכוני תחלה על הים ואמרו לי (שמות טו) ה' ימלוך לעולם ועד. א"ר ברכיה משל לזקן שהיתה לו מעפורת והיה מצוה את תלמידו ואומר לו קפלה ונערה. א"ל אדוני המלך מכל מעפראות שיש לך אי אתה מצוה אותי אלא על זו. א"ל מפני שאותה לבשתי כשנתמניתי זקן. כך אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע מע' אומות אותינטיאות שבראת בעולמך אי אתה מצוה אותי אלא על ישראל א"ל שקבלו עליהם מלכותי בסיני ואמרו (שם כד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע א"ר יודן בא וראה כמה חיבב הקב"ה את ישראל שמזכירן ה' פעמים בפסוק אחד שנא' (במדבר ח) ואתנה את הלוים נתונים וגו'. א"ר שב"י משל למלך שהיה לו בן יחידי בכל יום ויום היה מצוה את בן ביתו אכל בני או שתה בני אזל לבית הספר אתא מבית הספר כך בכל יום ויום היה הקב"ה מצוה את משה ואומר לו אמור אל בני ישראל צו את בני ישראל. א"ר יהודה בר סימון משל לאחד שהיה יושב ועושה עטרה למלך ועבר אחד עליו א"ל מה אתה עושה א"ל אני עושה עטרה למלך א"ל כל שאתה יכול

לקבוע

אסיפת אמרים

הפסוק מתחילתו ודרשו (שם): אמר משה כו'. הקשה לו למה לא כפה גם עליהם ההר והשיבו הקב"ה לפי שידעתי בעכו"ם שהם נמשלים אל החומר ולא יוכלו לקיים התורה ולידבק כי אבל ישראל הם דבקים בשכלם להקב"ה ויוכלו לקיימה. ולר"א השיב שישראל יקיימו המצות מאהבה שלא לקבל שכר רק מקיימים גזירת מלך והראיה שכבר עשו כן בים. אבל באומ"ה כתיב והיה כי ירעב כו' (א"ס בזה מתורץ קושית היפ"ת למה הקדים ר"י קפלו ונערו לתן דעתך עליו ור"א הקדים תן דעתך לקפלו). ולר"כ השיבו מפני שישראל מאמינים בהשגחת ד' בפרטות משא"כ עכו"ם מסלקים השגחתו מעולם השפל. והנמשל לזקן שמשגיח ומנהיג הציבור בפרטיהם ולא כמלך המשגיח על הכלל. ולפי שההשגחה ניכרת במעמד הקדוש הנשמע לכל דמהו לזקן שנתמנה ביום ההוא. ולר"י ורשב"י השיבו שבחר בהן מצד נפשותיהן שנבראו מאוצר מיוחד. ועז"א שהם חביבים כבנים. כי מטעם זה נקראו בנים למקום כידוע. והביא כאן דרשות אלו משום דק"ל מלת אליהם מיותר דבשאר מצות הוצרך לכתוב עליהם למעוטי עכו"ם (אבל מנדרים ונדבות לא אימעוטי עכו"ם). לכן דרשו מלת ואמרת לי' עילוי כמו את ה' האמרת שלישראל לבד שייך העילוי בקבלת התורה וכדמפרש כ"א לשיטתו. וריב"ס מפ' שבלא קושיות מפרע"ה נוכל לפרש כל' שבח. שם (וריב"ל מפ' שגם חיבת מכם לא למעוטי אתא רק לשבח): אר"י בא וראה. בתנחומא פרשת כי תשא גר' אמר משה משבעים אומות א"א ממוני כו' א"ל

לפני

מתנות כהונה

וכדמפרש ואזיל: פרקסין בערוך גרס פקרסין ופירש בו מלבוש שלובשין על הבשר: אוותנטיאות פי' ממשלות: פורפירין לבוש ומלכות. משל לזקן ת"ח ראש ישיבה נקרא זקן כדאיתא בפ"ק דקידושין ורבים הם בירושלים: מעפורת פי' בערוך סודר מכסה לראש או בגד למר שמתעטפים בו בארץ פלשתים או מכסה להראש עם הפנים כולו זולת העינים:

זמרגדין

לקבוע בה אבנים טובות ומרגליות קבע זמרגדין קבע מרגליות קבע. למה שעתיד לינתן בראשו של מלך. כך א"ל הקב"ה למשה כל מה שאתה יכול לשבח את ישראל שבח לגדלן ולפארן פאר. למה שאני עתיד להתפאר בהם שנא' (ישעיה מט) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר: (ה) רבי יהושע דסיכנין בשם ר' לוי אמר אף הכתובים חלקו כבוד לישראל כמה דתימא (ויקרא א) אדם כי יקריב מכם אבל כשהוא בא לדבר בדבר של גנאי ראה מה כתוב (שם יג) אדם מכם כי יהיה בעור בשרו אב"כ אלא כי יהיה בעור בשרו. ר' שמואל בר נחמן אמר תרתין שטין (דברים טו) אפס כי לא יהיה בך אביון כשהוא בא לדבר בדבר של גנאי (שם) כי לא יחדל אביון מקרבכם אב"כ אלא מקרב הארץ. רשב"נ אמר שיטה אחרת (שם כז) ואלה יעמדו לקלל את העם אב"כ אלא ואלה יעמדו על הקללה. אבל בברכה כתיב (שם) אלה יעמדו לברך את העם. ר' ברכיה ור' חלבו ור' אמי בשם ר' אלעאי אמרו ולא עוד אלא שכשהפורענות באה לעולם צדיקים כובשין אותה שנא' ואלה יעמדו על הקללה: (ו) א"ר ברכיה א"ל הקב"ה לאדם זה אדם יהא קרבנך דומה לקרבנו של אדה"ר שהיה הכל ברשותו ולא הקריב מן הגזילות ומן החמסים אף אתה לא תקריב מן הגזילות ולא מן החמסים ואם עשית כן (תהלים סט) ותיטב לה' משור פר: (ז) ד"א אדם זה לשון חבה ולשון אחוה ולשון ריעות. אמר הקב"ה ליחזקאל בן אדם בן אנשים כשרים בן צדיקים בן גומלי חסדים בן שמבזים את עצמן על כבודו של מקום ועל כבודן של ישראל כל ימיו. ד"א בן אדם למה"ד למלך ב"ו שמרדה עליו אשתו ובניו. עמד ודחפן מביתו והוציאן לחוץ לאחר מכאן שלח והביא בן אחד מאצלה א"ל בן פלוני בא ואראך ביתי ובית שכינתי שיש לי חוץ מאמך כלום פיחת כבודי ושכינתי אע"פ שאמך עומדת מבחוץ כך נדמה ליחזקאל בן בוזי הכהן שנא' (יחזקאל א) ויהי בשלשים שנה ברביעי בחמשה לחדש היה היה דבר ה' זו שיטה ראשונה. ובשנייה הוא אומר (שם) והנה רוח סערה באה מן הצפון מאחר שהראהו כל המרכבה א"ל בן אדם זהו כבודי שהגבהתי אתכם למעלה מאו"ה כלום פיחת כבודי ובית שכינתי לכם שנא' (שם מג) ואם נכלמו מכל אשר עשו צורת הבית ותכונתו ומוצאיו

מתנות כהונה

זמרגדין תרגום של נפך זמרגדין: **תרתין שטין**. פירוש כלומר שמועות מזה הענין:

ה"ג

אסיפת אמרים

לפי שחביבים לפני כו' בוא וראה כו' אמר רבי שמעון בן יוחאי משל למלך כו'. וכאן קיצר בלשון (שם): אף הכתובים. אף שאפשר טעות בפ' נגעים לומר שקאי אף על עכו"ם וכ"כ כאן נוכל לטעות בהיסף

דברו הכתובים לשון כדאי לכבודן של ישראל (שם): ה"ג אר"ב. אדם זה אדה"ר א"ל הקב"ה לישראל יהא קרבנך כו' (שם): ואם עשית כן ותיטב. דלאדה"ר לא הגי בלא"ה אבל לך אפשר להביא מן הגזל ואף דמשתעי התם בתפלת דהע"ה יליף ג"ש נאמר כאן קרבן לה' ולהלן ותיטב לה' (שם): ל' חבה. דאין עכו"ם קרוין אדם. לשון אחוה וריעות דהקב"ה איקרי אדם שנא' ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם גם ראוי מיחזקאל שהרי בא הכתוב לשבחו ולא לגנותו (שם): בן שמבזין כו'. ולכך נקרא בן בוזי (שם): כל ימיהן. (גר' בתד"א): למלך שכעס על אשתו. והי' לו שנים ממנה עמד ודחפה והוציאה מביתו. ה"ג בתדא"ר פ"ו שם (ובתד"א שלפנינו אינו): ובית שכינתי. לאמך כלום פיחת כבודי ובית שכינתי לאמך לכך נדמה כו' ובית שבניתי להם כו' תסק"ו אלפי רבבות כו' ואינן ראוין ומבעטים אתם ביסורין (ה"ג בתדא"ר שלפנינו): זו שיטה ראשונה. פי' זו כנגד שיטה ראשונה מהמשל. והיינו קודם שגלו כשהגבהתי אתכם. וכנגד שיטה שניה מהמשל היינו אחר שגלו כלום פיחת (ואף שעמו אנכי בצרה אין זה פחיתת כבודו כיון שהוא רצונו) וא"ל בן אדם. פי' בן של כ"י והוא ראוי' שהוא לי

זמוצאיו ומובאיו שמא תאמר אין לי מי שעובד אותי כבר יש לי לפני ד' מאות ותשעים וששה אלפים של מה"ש שהם עומדים ומקדשים שמי הגדול בכל יום תמיד מיציאת החמה ועד שקיעתה ואומרים קדוש קדוש משקיעת החמה ועד יציאתה ואומרים ברוך כבוד ה' ממקומו. ואין צריך לומר ע' לשון שבאדם מפני מה אתם עושין דברים המכוערים ודברים שאינן ראויין מכעיסים אתכם ביסורין הבאים עליכם אבל מה אעשה הריני עושה למען שמי הגדול שנקרא עליכם שנא' (שם כ) ואעשה למען שמי לבלתי החל וגו': (ח) אדם כי יקריב מכם למה לא נאמר איש כמ"ש להלן דבר אל כל עדת בני ישראל איש כי יקריב אף כאן יאמר הכתוב ויקחו לכם איש בקר או צאן למה נאמר אדם להביא את הגר. מכם פרט לגוי שהוא מביא עולה. אמר רשב"ג שבעה דברים התקינו ב"ד הגדול וזה אחד מהם גוי שהביא עולתו ממדינת הים אם הביא נסכים עמה קריבין נסכים משלו ואם לאו קריבין משל צבור תנאי בית דין הוא כה"ג שמת מנחתו קריבה משל צבור. ר' יהודה אומר משל יורשים ושלימה היתה קריבה על המלח ועל העצים. אמר רשב"ג פעם אחת הייתי מהלך בדרך מצאני אדם אחד והיה בא אלי כבא על חבירו בזרוע אמר לי אתם אומרים ז' נביאים עמדו לאו"ה והן מעידין בהן ויורדין לגיהנם אמרתי לו בני כך מז' דורות ואילך יכולין או"ה לומר לא נתנה לנו תורה ועדיין לא העידו בנו מפני מה אנו יורדין לגיהנם אמרתי לו בני כך שנו חכמים במשנה גר שבא להתגייר פושטין לו יד להכניסו תחת כנפי השכינה מכאן ואילך גירי הדור מעידין בדור. מן הבהמה מן הבקר וגו' אם נאמר מן הבהמה למה נאמר מן הבקר ומן הצאן מכאן אמרו מקבלים מיני זבחים מרשעי ישראל כדי להכניסן תחת כנפי השכינה חוץ מן העע"ז והמנסך את היין ומחלל שבתות

אסיפת אמרים

שמינות (ז"ד): תצ"ג. כצ"ל כמנין צבאת ח"ו (י"מ): ה"ג בתדא"ר. כמ"ש להלן דברו אל כל עדת ב"י לאמר בעשור לחודש הזה ויקחו להם איש אף כאן יאמר הכתוב איש כי יקריב מכם קרבן למה נאמר אדם (יפת"ה): ה"ג פרט למומר. מכאן לכל עכו"ם שהוא מביא עולה. שם (ועיין חולין ה'): עכו"ם ששלח עולתו. גר' ועי' בשקלים כל הגירסא וכאן חסר (יפ"ת): פושטין כו'. פי' מודיעי' לו שגם להם ניתנה התורה אם יבואו להתגייר ומחויבים עכ"פ לקבל עליהם ז' מצות וע"כ גירי הדור מעידין (יפת"ה): למה נאמר מן הבקר. אע"כ מן הבהמה לדרשא אתא יפ"ת

מתנות כהונה

(ה"ג) מכעיסי אתכם ופירושו מכעיסים אני אתכם כלומר ראוי היה לכם לייסר אתכם ביסורין אבל כו': ויקחו להם איש בקר גר': פרט לנכרי בירושלמי דפ"ק דשקלים גרס פרט למומר וכן הוא בפ"ק דחולין: שבעה דברים. כל זה בפ' אלו מנחות דף ע"ג ע"ב ובפ' התכלת דף נ"א ובמסכת שקלים בפ' מעות שנמצאו: ז' נביאים כו'. בפ"ק דבב"ב קחשיב להו לשבעה מאמר זה עורכי רחם ישיבה מהו' מעגדל בר' אבינדור יצ"ו והכי פירושו: מעידין בהם. מתרין בהם כמו רד העד בעם ולפיכך יורדין לגיהנם שהרי מוזהרים הם ואמרתי לו כך הוא באמת ושוב אמר העכו"ם הניחה אותן ז' דורות שבהם עמדו אותן נביאים ומתרין אבל מאותן ז' דורות ואילך שאין עוד נביא מתרה בהם וגם דברי הנביאים הראשונים אינם כתובין בספר ללמוד מתוכם מוסר השכל וא"כ יכולין הם לומר לא לנו נתנה התורה שיהיו נענשים עליה שהרי עדיין לא העיד בנו שום נביא וא"כ למה יורדין אנו לגיהנם וצ"ל שמה שאומרים עליהם שירדו לגיהנם הם כל העכו"ם אף אותם שיעמדו אחר אותן ז' נביאים והשיב שגירי הדור הם אזהרה ועדות נאמנה על הנשארים ויש להם ממי ילמדו: אך קשה קצת שהרי בדורות הנביאים היו ג"כ גירי צדק וא"כ הנביאים למה: מקבלים מיני זבחים מרשעי ישראל כו'. והא דכתיב מן הבהמה פי' מן הרשעים שנדמו לבהמה ובהמה המה להם:

שבתות בפרהסיא: מן הבקר ומן הצאן. ברוך המקום שספר עצמו עם הצדיקים הראשונים אדם העלה שור על גבי המזבח שנא' (תהלים סט) ותיטב לה' משור פר. נח קיים מה שכתוב בתורה שנא' (בראשית ח) ויבן מזבח לה' אברהם קיים את התורה כולה שנא' (בראשית כו) עקב אשר שמע אברהם וגו' שהוא עושה קרבן והקריב איל. יצחק קיים מ"ש בתורה והשליך עצמו לפני אביו כשה זבוח. יעקב קיים מ"ש בתורה שנ' (שם לה) ויתנו אל יעקב את כל אלהי הנכר וגו'. יהודה קיים מ"ש בתורה שנא' (שם לח) בא אל אשת אחיך וגו'. יוסף קיים מ"ש בתורה שנאמר (שמות כ) כבד את אביך וגו' לא תרצח לא תנאף לא תגנוב לא תענה לא תחמוד. עד שלא נתנה תורה להם והם עשו אותן מאליהן לפיכך אהבם הקב"ה אהבה גמורה והשוה את שמם לשמו הגדול עליהם הוא אומר (תהלים קיט) אשרי תמימי דרך וגו' ואומר (דברים לב) הצור תמים פעלו ואומר (תהלים יח) האל תמים דרכו: (י) ושחט את בן הבקר וגו' ובאיל הוא אומר צפונה לפני ה' אמרו בשעה שעקד א"א את יצחק בנו התקין הקב"ה שני כבשים אחד של שחרית ואחד של ערבית. וכל כך למה שבשעה שהיו ישראל מקריבין תמיד על גבי המזבח וקורין את המקרא הזה צפונה לפני ה' זוכר הקב"ה עקידת יצחק מעידני עלי את השמים ואת הארץ בין גוי בין ישראל בין איש בין אשה בין עבד בין אמה קורין את המקרא הזה צפונה לפני ה' זוכר הקב"ה עקידת יצחק שנא' צפונה לפני ה'. ד"א צפונה לפני ה' כנגד מעשיהם של אברהם יצחק ויעקב שהם צפונים לפניו. ומנין שהלשון הזה הוא לשון צפונה שנא' (שיר ז) חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך. אברהם יצחק ויעקב ישנים. עמרם בן קהת וכל הכשרים שהיו במצרים חדשים שנא' חדשים גם ישנים. חבורתו של משה וחבורתו של יהושע ושל דוד ושל חזקיה ישנים. חבורתו של עזרא ושל הלל ושל ריב"ז ושל ר' מאיר וחביריו חדשים ועליהם הוא אומר חדשים וגם ישנים: (יא) בשור הוא אומר וכרעיו ירחץ במים והקטיר ובאיל הוא אומר והקרב והכרעים ירחץ במים והקריב מה בין איל לשור

מתנות כהונה

שספר עצמו כו'. הדמה עצמו עליהן בסיפורו כדלקמן אשרי תמימי דרך וכתיב הצור תמים פעלו לגזירה שוה: **לא** תרצח כו'. שאשת פוטיפרע רצתה להרוג בעלה כדי שישמע יוסף אליה כדלעיל בפרשת וישב והוא מוחה בידה וסוף דבר הנואף עובר על כל הדברות כדלקמן פר' נשא: **ובאיל** הוא אומר כו'. דוקא גבי איל נאמר כן זכר לאילו של יצחק: **בין** נכרי ובין ישראל כו' עד שנא' צפונה לפני ה' פי' גנוז וצפון לפניו: **כנגד** מעשיהם של אברהם יצחק ויעקב. גרס לשון צפונה הפ"א נקוד במלאפום: **גבי** שור אומר כו'. עד לאיל מן השור הקישו בבאורו נגלה לעין והריני אציגה לפניך הגירסא איך שמביאה בשל המורים פ' ויקרא ח"ל בבן בקר כתיב וקרבו וכרעיו בצאן כתיב והקרב והכרעים ואיתא בתנא דבי אליהו לפי שכשמהלכת בהמה דקה מגבהת כרעיה כמו שתי וערב אבל בהמה גסה מגבהת כרעיה לנקדין ולכך בהמה גסה נשתנה מאכלה בבטנה ועל כן צואת' ג"כ משונה מבהמה גסה בבן בקר לא כתיב אלא והקטיר ובצאן כתיב והקריב והקטיר לפי שהצאן הוא מועט ומקריב ומקטיר הכל בפעם אחת

אסיפת אמרים

(יפ"ת): **ברוך המקום.** קאי אזכר תמים יקריבנו ודרים שבהיות המקריב תמים יתקרב לפני ה' שהוא תמים. ונראה דגרס שספח לשון חיבור (יפת"ס): **שהוא עשה כו'.** הוא כמו ועוד. וכוונתו על העקידה (שם): **יצחק קים.** בפ' שממונה דרים וכי כי זקן יצחק שהיה זקן ויושב בישיב'. והשליך הוא כמו ועוד (שם): **ויתנו אל יעקב.** ומיניה יליף בב"ר שהיה בקי בדיקדוקי ע"ג (שם). ועי' ע"ד כל הכופר בע"ג כמודה בכל התורה (ז"ד): **ומנין שהל' כו'.** פי' מנין של' צפונה נופל על האבות (י"מ): **חבורתו כו'.** זה קאי על בית שני יפת"ס

לשור שור הסר שתי וערב איל אין חסר שתי וערב . אמרו חכמים למדנו הקרבה לשור מן האיל והקרבה לאיל מן השור . אמר להם רבותי עפר אני תחת כפות רגליכם אומר לפניכם דבר אחד . אמרו לו אמור אמר להם רבותי י"ב נשיאים עמדו לחנוכת המזבח לזה עולה ולזה עולה . לזה חטאת ולזה חטאת לזה אשם ולזה אשם לזה זבח שלמים ולזה זבח שלמים . ונאמר להלן הקרבה בשור ואיל וכאן נאמר הקרבה באיל ולא נאמר בשור כדי שלא יאמר אדם בעצמו אלך ואעשה דברים מכוערים דברים שאינן ראויי' ואביא שור שיש בו בשר הרבה ואעלה לגבי מזבח והריני עמו ברחמים ומקבלני בתשובה לכך נאמר הקרבה באיל ולא נאמר הקרבה בשור :

פרשה ג (א) נפש כי תקריב מנחה . רב יצחק פתח (קהלת ד) טוב מלא כף נחת ממלא חפנים עמל ורעות רוח . טוב מי ששונה ב' סדרים ורגיל בהם מי ששונה הלכות ואינו רגיל בהם אלא ורעות רוח רעותיה דמתקרי בר הילכן . טוב מי ששונה הלכות ורגיל בהם ממי שהוא שונה הלכות ומדות ואינו רגיל בהם אלא ורעות רוח רעותיה דמתקרי בר מכילאן . טוב מי שהוא שונה הלכות ומדות ורגיל בהם ממי שהוא שונה הלכות ומדות ותלמוד ואינו רגיל בהם אלא ורעות רוח רעותיה דמתקרי בר אולפן . טוב מי שיש לו י' זהובים ונושא ונותן ומתפרנס בהן ממי שהולך ולווה בריבית . במתלא אמרין דיוזיף בריביתא מאבד דיליה ודלא דיליה . אלא ורעות רוח רעותיה דמתקרי פרגמטיוטא . טוב מי שהולך ופועל ועושה צדקה משלו ממי שהולך וגוזל וחומס ונותן צדקה משל אחרים במתלא אמרין גייפא בחזורין ומפלגא לבישא . אלא ורעות רוח רעותיה דמתקרי בר מצוותא . טוב מי שיש לו גינה ומזבלה ומעדרה ומתפרנס ממנה ממי שהוא נוטל גנות של אחרים במהצה . במתלא אמרין דאגר גנה אכל ציפרין . דאגר גיניין צפרין אכלין ליה . אלא ורעות רוח רעותיה דאתקרי

אסיפת אמרים

(יפת"ס) : ה"ג והקטרה לאיל מן השור . (י"מ) : י"ב נשיאים כו' . הואיל וקרבנם שוה אמאי איכפל להו ואם אינו ענין לנשיאים תנהו ענין להקרבה דכהן ללמוד ממנו (ואיידי דאיכפל בחד איכפל בכלהו) וא"כ כאן ל"ל כלל הקרבה אף באיל אלא כדי כו' (יפת"ס) : ע"ג המזבח . מה אם ישא לי הקב"ה פנים אלא יעשה

מתנות כהונה

אחת עכ"ל : שתי וערב . ולפיכך כתב סתם הקרב והכרעים כאילו אינם מיוחדים לו כי השתי והערב תועבת ה' יתברך הוא גם הקרב נשתנה מפני השתי והערב : אמר להם . מאמר זה לקוח מתנא דבי אליהו והוא אמר כן ועיין בילקוט (תמד) : והריני עמו . פי' עם הקב"ה לכך נאמר הקרבה באיל שהוא ל' מנה ומתנה כדאמרי' במס'

פ"ח סדר קורבנא לבר שסך וכן כל קרבן שבתורה ואב לכלם ונקרב קרבן ה' איש אשר מנא כלי זהב כו'. ע"כ הגירסא בסוף הספר : רעותיה מתקרי בר הילכן . רצונו שיקראו אותו בן הלכות. כלומר יודע הרבה הלכות ובמדרש קהלת (ד' ה) מוסיף עליו עוד ועיין שם : דמתקרי בר מכילאן . פי' מדות תרגום של מדה מכילה ובערוך ערך מד פי' מכילתין ברייתות : בר אולפן . בן תורה שבקי בכל : דיוזיף בריביתא וכו' . מי שלוה הרבה מעות ברבית כדי שישא ויתן בעסק רב מאבד את שלו ושאינו שלו פי' של הלוה ושל המלוה כמו שאמרו חז"ל שבעון רבית נכסי בעלי בתים יורדין לטמיון ובמד' קהלת כוי' באופן אחר : במתלא אמרין. במשל אומרין הבריות כן : פרגמטיוטא סוחר שעסק בפרקמטיא : גייפא בחזורין כו'. היא מזנה בתפוחי' או כפתורי' ומחלקת לחולים דרך צדקה. לפי שנאף תרגום אונקלוס לא תנוף : בר מצוותא . פי' בן עושה מצות וסתם מצוה בספר זה הוא צדקה : דאגר גינה. השוכר גינה אחת אם אין לו משלו ומסתפק מאותו אחת ממה שישכור גינות הרבה ולא יוכל לעבדם היטב : אבל צפרין . דרך משל היא שיהא' מגיע בחיים טובים ונעימים : צפרין אכלין

דאתקרי מרי אסיאן א"ר ברכיה טובה דריסה אחת שדרס הקב"ה במצרים כמה דתימא (שמות יב) ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה. ממלא חפנים פיח כבשן של משה ואהרן. למה שבזה היתה גאולה ובזה לא היתה גאולה. א"ר חב"א טוב מלא כף נחת זה יום השבת. ממלא חפנים עמל אלו ששת ימי המעשה אלא ורעות רוח רעותיה למעבד עיבידתיה בהון. תדע לך שכן שאין ישראל נגאלין אלא בזכות שבת שנאמר (ישעיה ל) בשובה ונחת תושעון א"ר יעקב בר קורשוי. טוב מלא כף נחת זה העוה"ב ממלא חפנים עמל זה העוה"ז. אלא ורעות רוח רעותא דרשיעא למעבד עבידתהון בעלמא הדין מיסת מתפרע מנהון לעלמא דאתי כדתנן יפה שעה אחת בתשובה ומעש"ט בעוה"ז מכל חיי העה"ב ויפה שעה אחת של קורת רוח בעוה"ב מכל חיי העה"ז. ר' יצחק פתר קריא בשבט ראובן ובשבט גד בשעה שנכנסו לארץ וראו כמה זרע יש בה כמה נטע יש בה אמרו טוב מלא כף נחת בארץ הזאת ממלא חפנים בעבר הירדן הזרו ואמרו לאו אנן בתרינן לן. הה"ד (במדבר לב) יותן את הארץ הזאת לעבדיך הוי ורעות רוח רעותייהן הוות. ד"א טוב מלא כף נחת זה קומץ מנחת נדבה של עני ממלא חפנים עמל ורעות רוח זה קטורת סמים דקה של צבור שזו טעונה כפרה וזו אינה טעונה כפרה: (ב) נפש כי תקריב קרבן מנחה לה' (תהלים כב) יראי ה' הללוהו כל זרע יעקב כבדוהו יראי ה'. אריב"ל אלו יראי שמים. ר' ישמעאל בר נחמן אמר אלו גירי צדק. ר' חזקיה ור' אבהו בשם ר' אלעזר אמרי אם באין הן גירי צדק לעוה"ב אנטונינוס בא בראש כלן. ומה ת"ל כל זרע יעקב כבדוהו אלו י"א שבטים. א"כ למה נאמר כל זרע ישראל א"ר בנימין בר לוי זה שבט בנימין שבא באחרונה. כתיב (תהלים כב) כי לא בזה ולא שקץ ענות עני בנוהג שבעולם שני בני אדם נכנסו אצל הדיין א' עני וא'

עשיר

מתנות כהונה

ליה גרם. כלומר יאבד את כל אשר לו ושובה לא ירצה או שיחנק מרוב צרה ויאכלו אותו הציפרין ובב"ר פרש' פ"ב וכן לקמן בקהלת גרם טוב מי שחוכר גינה אחת וכו' ממי שחוכר גינות הרבה וביירן מהלא אמר דאגר גינה אכל צפרין דאגר גינאן אכלין ליה צפרין : וביירן. פי' הניח אותן רק ובור כמו אם אוביר ולא אעביד : מרי אסיאון. אדון בעל קרקעות הרבה : למעבד עבידתיה בהון. לעשות מלאכתו בהן : בשובה ונחת. לשון שבת ומנוחה : מיסת מתפרע מנהון כו'. פי' כדי שיתפרע מהם לעה"ב כי אחר המות אין יכולת בידם לעשות תשובה כדתנן כו' : מיסת פי' כדי וכדי בזיון תרגומא מיסת : ה"ג ממלא חפנים בעבר הירדן הזרו ואמרו לאו אנן בתרינן לה הדא דכתיב יותן את הארץ הזאת הוי ורעות רוח רעותיהון הוות ועיין בקהלת : שזו טעונה כפרה. באה בשביל כפרה ועיין לקמן בקהלת : שבא באחרונה שנולד באחרונה והשלים כלל שבטי ישראל לפיכך כתיב כל זרע ישראל. ר"ל כלל שבטי ישראל :

גזר

אסיפת אמרים

יעשה אדם מע"ט וילמוד תורה ויביא איל שהוא כחוש בבשר וכולו לאישים ויעלהו עולה ע"ג המזבח והריני עמו ברחמים ומקבלו בתשובה לכך נאמר הקרבה באיל (לומר שאין תלוי בקרבן אם הוא גדול או קטן שלפעמים איל נחשב יותר לדורון) כן הגירסא בתדא"ר : פיח כבשן. אף שהיה כנס גדול ובטירחא גדולה וע"י שלשתן (יפת"ה) : יום השבת. שבזכות השבת מתעשר כדאי' בב"ר פ' י"א (יפת"ה): כדתנן. אריסא קאי ומייתי ראיה מסיפא דמתני' (יפת"ה) : זה קטורת. דכתיב ומלא חפניו קטורת כו' ונקרא עמל ושברון רוח שיש טורח גדול במעשהו שצריך כמה סמני' ושחיקה ופטום והחזרה למכתשת לעשותה דקה (שם) : אם באין. בודאי באין. יפ"ת פ"א דמגילה. וביפ"ת פי' לפי שבימות המשיח יהיה התחיה לצדיקים גמורים. וליום הדין תהיה תחיה כוללת ולכן נסתפק לאיזו תחיה יזכו הגירי צדק. והביאו כאן לראיה שיוכל לדרוש הפסוק על ג"צ מאחר דלא פשוט לר"א שלא יזכו (יפת"ה) : ומה ת"ל כו'. דק"ו הוא ול"ל קרא (שם) : אלו י"א שבטים. ולאפוקי מר"ע בפ' חלק דאמר שאין עתידין לחזור (שם) : שבא באחרונה. שנולד אחר שנקרא ישראל ואיצטריך קרא דהס"א שהטעאתם כבדה מאוד בפלגש

1 וגם

עשיר אצל מי הדיין הופך את פניו לא אצל העשיר ברם הכא (שם) ולא הסתיר פניו ממנו ובשועו אליו שמע . ר' חגי גזר תעניתא נחת מטרא אמר לאו משום דאנא כדי אלא משום דכתיב כי לא בזה ולא שקץ ענות עני . וכשם שלא בזה את תפילתו כך לא בזה את קרבנו שנא' נפש כי תקריב וגו' : (ג) (ישעיה נה) יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו. א"ר ביבי בר אביי כיצד אדם צריך להתוודות עיוה"כ צריך לומר מודה אני כל רע שעשיתי לפניך בדרך רע הייתי עומד וכל מה שעשיתי עוד לא אעשה כמוהו יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתמחול לי על כל עונותי ותסלח לי על כל פשעי ותכפר לי על כל חטאתי הה"ד יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וגו' . רבי יצחק ור' יוסי בר חנינא רבי יצחק אמר כאדם שהוא מלחים שתי נסרים ומדביקן זה לזה . ריב"ח אמר כאדם שהוא מלחים שתי כרעי המטה ומדביקן זה לזה . (ישעיה נה) וישב אל ה' וירחמהו . רבנן ורשב"י . רבנין אמרי כל הכפרות הראה לו הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה חוץ מעשירית האיפה. ורשב"י אומר אף עשירית האיפה הראה לו הקב"ה לא"א נאמר כאן אלה ונאמר להלן (בראשית טו) אלה מה אלה האמור כאן עשירית האיפה אף אלה האמור להלן עשירית האיפה (ישעיה נה) ואל אלהינו כי ירבה לסלוח . ר' יהודה בר סימון בשם ר' זעירא אף הקב"ה ויתר לנו סליחה אחת משלו ואיזו . זו עשירית האיפה : (ד) נפש כי תקריב קרבן . מה כתיב למעלה מן הענין והסיר את מראתו בנצתה א"ר תנחומא בר חנילאי העוף הזה פורח וטס בכל העולם ואוכל בכל צד ואוכל מן הגזילות ומן החמסין אמר הקב"ה הואיל והזפק הזה מלא גזילות וחמסין אל יקרב לגבי המזבח לכך נאמר והסיר את מראתו . אבל בהמה גדילה על אבוס בעלה ואינה אוכלת מכל צד לא מן הגזילות ולא מן החמסין לפיכך היא קריבה כולה . לכך נאמר והקריב הכהן את הכל המזבחה . לפי שהנפש הזו גוזלת וחומסת בא וראה כמה צער וכמה יגיעה עד שיצא מאכלה ממנה מפומא לוושטא . מוושטא לאיסטומכא מאיסטומכא להמסיסא . מהמסיסא לבית כסיא מבית כסיא לכרסא מכרס לבי מעיא . מבי מעיא לכרוכת קטינא ומכרוכת קטינא לכרוכת עוביא . ומכרוכת עוביא לסניא דיבי . ומסניא דיבי לפטטרכא

ומפטטרכא

אסיפת אמרים

גם נאכדו ע"י כמה אלפים מישראל (שם) : לא אצל העשיר . מייתי ראיה מדיין שאף שאסור לעשות כן מ"מ העשיר יותר מוחזק בכשרות מהעני כמ"ש ופן אורש וגנבתי ולכן ידקדק הדיין מאוד בטענות העני יותר מבטענת העשיר אמנם הקב"ה אינו נמשך אחר חזקת העני ואף שהוא ג"כ עני במצות ומע"ע אלא חפץ בצדקו מאחר שתפלתו זכה (שם) : רבנן ורשב"י. משום דבעי לאתוי' דר' זעירא שעשירית האיפה הוא ויתור ולא בזכות אברהם מייתי הא לראיה דהא לא הראה לו הקב"ה . ואף לרשב"י לא נאמר לו אלא ברמז (שם) : וותר לנו . ק"ל לי ירבה דבסליחה א' יסלח הכל . ואם בחטא ונסלח וחזר וחטא לא שייך לי' רבוי רק לי' התמדה (שם) : והסיר בו' . ולכך כתיב לשון נפש שהיא גוזלת כו' שתקח ראיה ממה שהרחיק הקב"ה גזל מהקרבן (שם) :

ואם I

מתנות כהונה

גזר תעניתא. כדי שירד מטר : נחת מטרא. ירד מטר: כל רע שעשיתי. אשר עשיתי והכי מוכח בילקוט ישעיהו (שמ"ב) : מחשבותיו וגו'. ודייק מסיפי' דקרא וישוב אל ה' וירחמהו וכן הוא בילקוט ישעיהו: מלחים פי' הערוך מדבק בשבר פנים ובאהבה קבורה כזה שמדבק שני נסרים בין של מתכת בין של עץ שלא ינתקו ונראה שדרשו וירחמהו כמו וילחמהו: נאמר כאן אלה. דכתיב במנחה אשר יעשה מאלה: ונאמר להלן. בברית בין הבתרים ששם הרא' לו סוד הקרבנות ויקח לו את כל אלה וכן הוא בב"ר פ' מ"ג: וויתר לנו סליחה אחת. דכתיב כי ירבה לשון רבוי ומותר: וחמסין. עיין בב"ר פ' ל"א: מפומא לוושטא

פי'

ומפטטרכא לברא . בא וראה כמה צער וכמה יגיעה עד שיצא מאכלה ממנה : (ה) ושיסע אותו בכנפיו לא יבדיל . א"ר יוחנן ההדיוט הזה אם מריח הוא ריח כנפים נפשו קצה עליו ואת אמר והקטיר הכהן את הכל המזבחה וכל כך למה אלא כדי שיהא המזבח מהודר בקרבנו של עני . אגריפס המלך ביקש להקריב ביום אחד אלף עולות שלח ואמר לכה"ג אל יקריב אדם היום חוץ ממני בא עני אחד ובידו שתי תורים אמר לכהן הקרב את אלו א"ל המלך צוני ואמר לי אל יקריב אדם חוץ ממני היום . א"ל אדוני כהן גדול ארבעה אני צד בכל יום ואני מקריב שנים ומתפרנס שנים אם אי אתה מקריבן אתה חותך פרנסתי נטלן והקריבן נראה לו לאגריפס בחלום קרבן של עני קדמך שלח ואמר לכהן גדול לא כך צויתיך אל יקריב אדם חוץ ממני היום . א"ל אדוני המלך בא עני אחד ובידו שני תורים אמר לי הקרב לי את אלו . אמרתי לו המלך צוני ואמר לי אל יקריב אדם חוץ ממני היום . אמר ארבעה אני צד בכל יום ואני מקריב שנים ומתפרנס משנים אם אי אתה מקריב אתה חותך פרנסתי לא היה לי להקריבן א"ל יפה עשית כל מה שעשית . מעשה בשור אח' שהיו מושכין לקרבן ולא נמשך בא עני ובידו אגודה אח' של טרוקסימא והושיט לו ואכלה ונעטש השור והוציא מחט ונמשך לקרבן נראה לבעל השור בחלומו קרבנו של עני קדמך . מעשה באשה אחת שהביאה קומץ של סולת והיה כהן מבזה עליה ואמר ראו מה הן מקריבות מה בזה לאכול' מה בזה להקריב . נראה לכהן בחלום אל תבזה עליה כאילו נפשה הקריבה . והרי דברים ק"ו ומה אם מי שאינו מקריב נפש כתיב בו נפש מי שהוא מקריב נפש עאכ"ו וכאילו נפשו הקריב : (ו) והביאה אל בני אהרן תני ר' חייא ואפי' רבות א"ר יוחנן (משלי יד) ברב עם הדרת מלך . וקמץ משם מלא קומצו מסלתה ומשמנה מסלתה ולא כל סלתה משמנה ולא כל שמנה . הרי שהביא מנחתו מגולה מאספמיא וראה את הכהן שהקמיץ ואכל את השאר אמר אוי לי כל הצער הזה שנצטערתי בשביל זה והכל מפייסין אותו ואומרים לו ומה אם זה שלא נצטער אלא שני פסיעות בין האולם למזבח זכה לאכול . אתה שנצטערת כל הצער הזה עאכ"ו . ולא עוד אלא והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו . רבי חנינא בר אבא אזל להר אתר אשכח הדין פסוקא ראש סדרא והנותרת מן

מתנות כהונה

כו' . כולם בני מעיים הם שבהם נתגלגל המאכל עד גמירא וכל זה הצער מפני שהם נפש נתפרנס מן הגזל או כדומה לו : קצה מיאוס ומוקצה : מהודר כלומר מלא ויפה והרבה : טרוקסימון אין עשב שהבהמות מתעטשות ממנו ולכן כשאכלו השור מיד נעטש והוציא מחט דרך גרונו כי לולא זה היה נטרף בו וזאת היה הסבה ע"י שהיה נמשך מתחלה : קרבנו של עני קדמך . כלומר אותו אגודה של ירק של העני שגרמה שנמשך השור לשחיטה הוא יותר מקרבנך וכן הוא בשוחר טוב בהדיא : מי שמקריב נפש . כלומר בתענית ובתשוב' . ה"ג בספרי אל בני אהרן תני ר' חייא ואפי' רבות פירוש אפי' כהנים הרבה מאוד משום שנא' ברוב עם וגו' ולא תאמר דוקא שנים ולא יותר מדכתיב בני ומיעוט רוב שנים : מגולה מן הגולה לירושלים ובשוחר טוב גרס מגליא : אשכח כו'

אסיפת אמרים

ואת אמר והקטיר כו' . לאו פשטה דקרא הוא אלא כך מורה מהכתוב שיקטיר את הכל (שם) : והוציא מחט . הוא מלמד הבקר בבראשו כמין מחט . וע"י ניענוע השור משכו כמלמד הבקר (שם) : אל תבזה עליה . לאו להקרבה דאין מנחה פחות מעשרון (שם) : ואפי' רבות . מדלא אמר אל הכהן בא לבורות שלא יתבזה עליהן קרבן מנחה (שם) : ולא עוד . שזוכה לעצמו אלא שזוכה גם לבניו . כ"ם אהס (שם) :

מס

מן המנחה לאהרן ולבניו מה פתח עלה (תהלים יז) ממתים ידך ה' ממתים מחלד. ממתים ידך ה' מה גבורים הם אלו שנטלו חלקן מתחת ידך ה'. ואיזה זה שבטו של לוי. ממתים מחלד אלו שלא נטלו חלק בארץ חלקם בחיים. אלו קדשי מקדש. וצפונך תמלא בטנם אלו קדשי הגבול. ישבעו בנים. כל זכר בבני אהרן יאכלנה. והניחו יתרם לעולליהם. והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו. אהרן זיכה לבנים בין כשרים בין פסולים שנאמר (מלאכי ב) בריתי היתה אתו החיים והשלום שהיה רודף שלום בישראל. ואתנה לו מורא ויראני שקיבל עליו דברי תורה באימה וביראה וברתת ובזיע. מה ת"ל מפני שמי נחת אמרו בשעה שיצק משה שמן המשחה על ראש אהרן נרתע ונפל לאחוריו ואמר אוי לי שמא מעלתי בשמן המשחה השיבה רה"ק ואומר לו (תהלים קלג) הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד כשמן הטוב על הראש וגו'. כטל חרמון שיורד וגו' מה הטל אין בו מעילה אף השמן אין בו מעילה. כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן. וכי שני זקנים היו לאהרן ואת אמרת הזקן זקן. אלא כיון שראה משה את השמן יורד על זקן אהרן היה שמח כאילו על זקנו יורד. (מלאכי ב) תורת אמת היתה בפיהו. שלא אסר את המותר ולא התיר את האסור. בשלום ובמישור הלך אתי שלא הרהר אחר דרכי המקום כדרך שלא הרהר אבינו אברהם (שם) ורבים השיב מעון. שהשיב פושעים לת"ת. וכן הוא אומר (שיר א) מישרים אהבוך. מה כתיב בו בסוף (מלאכי ב) כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו וגו': (ז) שתי מנחות הן אם מנחה על המחבת ומנחת מרחשת. ובשתיהן הוא אומר והבאת את המנחה מה בין מחבת למרחשת שזו תבלל בשמן וזו תעשה בשמן כל צרכה ואמרו חכמים במשנה

אסיפת אמרים

מה גבורים. ממתים דרש לשני תיבות מי מתים ומי כמו מה כדאשכחן במנוח מי שמך במקום מה שמך (שם): ישבעו בנים כו'. אתא למימר שאפי' בעלי מומין חולקים וכדדרש בת"כ כל זכר ע"ז. וע"ז קאמר אהרן זכה לבניו כו' (שם): שנא' בריתי כו'. פי' במה זיכה בזכות מע"ט הנרמזים בפסוק זה (שם): שקיבל עליו כו'. כשהיה מרע"ה מלמדו תורה היה עומד ברתת כו' ופריך מה ת"ל מפני שמי שלא ק"ו הוא מת"ת ותירץ וקאי אשמן המשחה שע"י נעשה קדוש [illegible] (שם): אבינו אברהם. וכה"א מפרים אהביך. כצ"ל. ודרשוהו חז"ל על א"א שלא הרהר בנסיון העקידה (שם): לת"ת. ואף דרק השיב מעון כתיב מ"מ מדכתיב בסוף ותורה יבקשו מפיהו ולא אקדמיה לתורת אמת היתה בפיהו מוכח דקאי על רבים השיב מעון (שם): ב' מנחות הן. שאין בכלי שרת (שם): ובשתיהן הוא אומר. פי' שוהבאת כו' כתיב רק במרחשת וקאי גם על מחבת

מתנות כהונה

כו'. מצא בבית המדרש שהיה פסוק זה ראש הדרש' מה פתח עליה כן הי' סדר לימודם כשדרשו פסוק אחד התחילו בתחלה פסוק אחר עד שנמשך להם העניין על הפסוק שהם מבקשים לדרשו: מה גבורים הם כו'. דריש ממתים לשון מתים ושף שפי' אנשים גבורים כן הוא לקמן במגילת אסתר (ג) וילקוט תלים ובבא בתרא פרק ח': שלא נטלו חלק בארץ. דרש מחלד כלו' מן החלד שפי' עולם כלומר היו נדחים מארץ ישראל שהיא עיקר העולם כו': בשעה שיצק וכו'. עיין זה במס' הוריות (דף יב): שהשיב פושעים לת"ת. מצאתי בהגהות דרב נתן כפתו' פוגע בו אדם רשע או איש רע הי' נותן לו שאלת שלום ולמחר בקש אותו איש לילך ולעבור עבירה אמר אוי לי איך אשא עיני ואראה את אהרן בושתי ממנו שנתן לי שלום נמצא אותו איש נמנע מעבירה וכן כשראה שנים מריבין זה עם זה הלך אצל אחד מהם וישב אצלו ואמר לו ראה בני חברך מהו עושה מטרד לבו מחנק עצמו תולש בשערו ואומר אוי לי איך אשא עיני בחבירי בושתי ממנו שאני הוא שסרחתי עליו והיה יושב אצלו עד שהיה מוציא מעליו כל קנאה שיש בלבו ושוב הלך אצל חבירו ועשה לו כך וכשפגעו זה בזה גפפו ונשקו זה לזה שנא' ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל ע"כ וזהו שאמר כאן שהשיב פושעים כו': ואמרו חז"ל במשנה.

במשנה מרחשת עמוקה מעשיה רוחשין מחבת צפה מעשיה קשין כדי שלא יאמר אדם אלך ואעשה דברים מכוערים ודברים שאינן ראויין ואביא מנחה על מחבת ואהיה אהוב לפני המקום א"ל הקב"ה מפני מה לא בללת מעשיך בדברי תורה שאין שמן אלא תורה ואין שמן אלא מעש"ט וכן הוא אומר (שיר א) לריח שמניך טובים שמן וגו' שכרנו שבאנו ללמוד תורה שפכת לנו תורה כשמן המורק מכלי לכלי ואין קולו נשמע לכך נאמר שמן תורק שמך על כן וגו'. ואפילו או"ה מכירין בחכמה ובבינה ובדיעה ובהשכל מגיעים לגופה של תורתך היו אוהבים אותך אהבה גמורה בין כשהוא טוב בין כשהוא רע להם לכך נאמר עלמות אהבוך. קרא אדם ולא שנה עדיין בחוץ עומד שנה ולא קרא עדיין בחוץ עומד קרא ושנה ולא שימש ת"ח דומה למי שנעלמו ממנו סתרי תורה שנא' (ירמיה לא) כי אחרי שובי נחמתי אבל קרא אדם תורה נביאים וכתובים ושנה משנה מדרש הלכות ואגדות ושמש ת"ח אפי' מת עליו או נהרג עליו הרי הוא בשמחה לעולם לכך נאמר על כן עלמות אהבוך. מרחשת עמוקה מעשיה רוחשין. כיצד יש בו באדם תורה יהיה נזהר שלא יבא לידי עון וחטא א"ל הקב"ה ברוך אתה ותהיה לך קורת רוח ויטמנו דברי תורה בפיך לעולם. אשרי אדם שיש בו דברי תורה ושמורים בידו ויודע להשיב בהן תשובה שלימה במקומה. עליו הכתוב אומר (משלי כ) מים עמוקים עצה בלב איש. ואומר (תהלים קל) ממעמקים קראתיך ה' ואומר (שם קב) תפלה לעני כי יעטוף. ברוך מי שאמר והיה העולם אמן אמן אמן:

פרשה ד

(א) נפש כי תחטא בשגגה מכל מצות ה'. זש"ה (קהלת ג) ועוד ראיתי תחת השמש מקום המשפט וגו'. רבי אליעזר ורבי יהושע ר"א אומר מקום המשפט שמה הרשע מקום שסנהדרי גדולה יושבת וחותכת דיניהם של ישראל. שמה הרשע. שמה (ירמיה לט) ויבאו שרי מלך בבל וישבו בשער התוך ששם חותכין את ההלכה. במתלא אמר הן די תליא מרי זייניה. כולבא רעיא תלא קולתיה. ורוה"ק צווחת ואומרת מקום הצדק שמה הרשע. במקום שכתוב בה (ישעיה א) צדק ילין בה עתה עבידין קטולין שם הרגו את זכריה ואת אוריה. רבי יהושע אומר מקום המשפט

מתנות כהונה

בפרק כל המנחות: ואפילו או"ע אוהבים את ישראל והוו עלמות לשון שלמות כלומר אומות העולם: מכירים מגיעים וכו'. פי' ישראל: עלמות כו' קרי ביה עלמות. ל' זריזות ושמחה רמז אל הטובה המגיע להם. וקרי ביה עלמות נוטריקון רמז על הרע כו': עדיין בחוץ. פי' חוץ למחיצתה של תורה: מעשיה רוחשין. ר"ל רכים ולא קשים כן יהיו מעשיו רך כקנה ולא קשה כארז וכד"א רחם לבי דבר טוב: ויטמנו כלומר יהיו שמורים תחת ידו: התוך דרשו כאילו כתיב התך בחילוף אותיות אחה"ע: הן די תליית פי' הכן שהוא תולה האדון כלי זיינו הדיוט הרועה תולה שם תרמילו או סלו ובב"מ (פ"ד) וכן פ' חלק גרסינן קולבא ופי' רש"י ז"ל הדיוט ונבל וכן נראה פירושו כאן ואילו היה פירושו כ' הה"ל כלבא: עבידין קטולי'. ישראל עשים שם הריגה: שם ויבוא ה' וגו'.

אסיפת אמרים

מחבת (ז"ד) לומר כו' שלא תוכל להביא מנחת מחבת אא"כ יהיו מעשים רוחשי'. מתוקני' (יפת"ס): מחבת. הוא לשון חבה. והכפר על מעשי הקשים (שם): שכרנו כו'. בשכר שבאנו לקבל תורה בסיני ששפכת לנו התורה ואין קולו נשמע כמאחז"ל שנעלמ' מעכו"ם תורה שבע"פ. ואפי' אם היו עכו"ם מכירין ומגיעי' לתורתך היו אוהבים כו' שנ' עלמות. דהיינו עכו"ם ע"ד ועלמות אין מספר אלא שנעלמת מהם (שם): שנא' כי אחרי שובי. ר"ל אחרי שובי להתעסק בתלמוד נחמתי על שלא עסקתי בילדותי. (ז"ד): ויטמנו ד"ת. שלא תתפאר בידיעתך בד"ת ותעשה

כלומר

המשפט שמה הרשע. מקום שנעשה מדת הדין במעשה העגל דכתיב (שמות לב) עברו ושובו משער לשער. שמה הרשע שם ויגוף ה' את העם ורה"ק צווחת ואומרת מקום הצדק שמה הרשע מקום שהצדקתים וקראתים אלהות שנא' (תהלים פב) אני אמרתי אלהים אתם שמה הרשע שמה הרשיעו ועשו את העגל והשתחוו לו. ד"א מקום המשפט שמה הרשע מדבר בדור המבול. מקום המשפט שמה הרשע. מקום שנעשה בהן מדת הדין בדור המבול. כדתנן דור המבול אין להם חלק לעוה"ב ואינן עומדין בדין. שמה הרשע. שם (בראשית ז) וימח את כל היקום. ורוה"ק צווחת ואומרת מקום הצדק שמה הרשע מקום שהצדקתים דכתיב (איוב כא) בתיהם שלום מפחד. שמה הרשע (שם) ויאמרו לאל סור ממנו. ד"א מקום המשפט שמה הרשע. מדבר בסדומיים. מקום שנעשה מדת הדין בסדומיים כדתנן אנשי סדום אין להם חלק לעוה"ב אבל עומדים בדין. שמה הרשע. שם (בראשית יט) וה' המטיר על סדום. ורה"ק צווחת ואומרת מקום שהצדקתים וכתבתי בארצם (איוב כח) ארץ ממנה יצא לחם. מקום ספיר אבניה ועפרות זהב לו. אמרו כשהיה אחד מהן הולך אצל הגנן וא"ל תן לי באיסר ירק כשהוא נותן משכשכו ומוצא בעפרו זהב לקיים מה שנא' (איוב כח) ועפרות זהב לו. שמה הרשע. שם אמרו נעמוד ונשכח תורת הרגל מבינותינו (יחזקאל טז) ויד עני ואביון לא החזיקה. ר' יהודה בר סימון פתר קריא בשטים מקום המשפט שמה הרשע. מקום שנעשה מדת הדין בשטים דכתיב (במדבר כה) קח את כל ראשי העם שמה הרשע. שם ויהיו המתים במגפה ורוה"ק צווחת ואומרת מקום הצדק שמה הרשע. מקום שהפכתי קללת בלעם לברכה דכתיב (דברים כג) ויהפוך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה. שמה הרשע. (במדבר כה) וישב ישראל בשטים. רבי לוי ור' יצחק אמרו ב' דברים בימין וב' דברים ביד. ב' דברים בימין תורה וצדקה. תורה מנין (דברים לג) מימינו אש דת למו. צדקה מנין דכתיב (תהלים מח) צדק מלאה ימינך. ב' דברים ביד נפש ומשפט. נפש שנא' (איוב יב) אשר בידו נפש כל חי. משפט דכתיב (דברים לב) ותאחז במשפט ידי. הנפש נתונה במקום משפט ונפש יוצאה ממקום משפט וחוטאת. א"ר יצחק אמר לה הקב"ה לנפש אני כתבתי עליך (שם יב) רק חזק לבלתי אכול הדם וגו'. ואת יוצאת וחוטאת נפש כי תחטא בשגגה: (ב) ד"א נפש כי תחטא וגו' זש"ה (קהלת ו) כל עמל אדם לפיהו. א"ר שמואל בר אמי מה שסיגל אדם מצות ומעש"ט אינו מספיק להבל היוצא מפיו. (שם) וגם הנפש לא תמלא. ר'

ברכיה

אסיפת אמרים

התעשה עצמך כעני בתורה (שם): וגם הנפש כו'. פי' אף גודל הצער שיש לנפש ביציאתה מהגוף אינו

מתנות כהונה

כלומר שנה (אחר שנה) וכל כך למה והשיב רוח הקודש מקום הצדק וכו'. (ה"ג והשתחוו לו ויאמרו לו): אבל עומדין בדין. משנה בפרק חלק: ונשכח תורת רגל כו' שלא יעברו עלינו עוברים ושבים למען ישאר הארץ הטובה רק לנו לבד: בימין של הקב"ה שני דברים ביד שמאל כד"א ידכה ודרשו חז"ל יד כהה שהיא השמאל ועיין עוד זה פרשת שופטים ובמדרש קהלת: וחוטאת לשון המיה: לבלתי אכול הדם וגו' ומסיפיה דקרא קדייק כי הדם הוא הנפש וגו': אינו מספיק להבל כו'. אינו מספיק לתשלום גמול להקב"ה על ההבל שנתנו הקב"ה בתוכו ומשמר בו ויצא ונכנס: כ"צ לקמן בקהלת (ו' ו'): גם הנפש לא

ברכיה ור' קרציפא בשם ר' יוחנן אמרין כפיטורין היוצאין מן הושט ור' חנינא אמר כציפורן היוצא מן הושט. שמואל אמר כסילן רטוב והפוך היוצא מן הושט. א"ר שמואל בר יצחק כל מה שסיגל אדם מצות ומעש"ט לפיו ולא לפי בנו ולא לפי בתו. ורבנן אמרי לפיהו ולא לריח רע. לפי שהנפש הזו יודעת כל שיגיעה לעצמה יגיעה לפיכך אינה שביעה למצות ומעש"ט. א"ר לוי משל לעירוני שהיה נשוי בת מלכים אע"פ שמאכילה כל מעדני עולם אינו יוצא ידי חובתו למה לפי שהיא בת מלכים. כך כל מה שיפעל אדם עם נפשו אינו יוצא ידי חובתו למה שהיא מלמעלה. ג' כפויי טובה הן. הארץ. והאשה. והנפש. הארץ שנא' (משלי ל) ארץ לא שבעה מים. האשה מנין (שם) אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און. הנפש מנין (קהלת ו) גם הנפש לא תמלא. שלשה נוטלין בשופע ונותנים בשופע. הארץ. והים. והמלכות. א"ר יהושע דסכנין בשם ר' לוי ששה פעמים כתיב כאן נפש כנגד ששת ימי בראשית אמר לה הקב"ה לנפש כל מה שבראתי בששת ימי בראשית לא בראתי אלא בזכותיך ואת יוצאת והוטאת. נפש כי תחטא: (ג) ד"א נפש כי תחטא (משלי יט) גם בלא דעת נפש לא טוב. אמר רבינא בר אבינא משל לאורח שהיה רגיל לבא עם הנץ החמה ושכח ושמש מטתו קודם הנץ החמה בלא ידע בלא טוב ואילו ידע ושימש עאכ"ו ולא עוד אלא (משלי יט) ואץ ברגלים חוטא. ר' יצחק בר שמואל בר מרתא בשם רב משל לאחד שהיו לפניו שתי חנויות אחת מוכרת בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבילה ושכח ולקח מזו שמוכרת בשר נבילה בלא ידע בלא טוב. אילו ידע ולקח עאכ"ו ולא עוד אלא ואץ ברגלים חוטא. ר' יוחנן פתר קרא לענין שבת היו לפניו שני שבילין אחד שפוי ואחד מלא קוצין וצרורות ושכח והלך בזה שהיה מלא קוצים וצרורות בלא ידע בלא טוב. עאכ"ו אם ידע והלך ואץ ברגלים חוטא. ד"א גם בלא דעת נפש. ר' יוחנן ורשב"ל רבי יוחנן אמר בחטאות ובאשמות אסורות בנדרים ובנדבות מותר רשב"ל אמר אף בנדרים ונדבות אסור. ד"א גם בלא דעת אלו שגגות. ואץ ברגלים חוטא אלו הזדונות.

מתנות כהונה

ממלא. אפי' הוצאת אינו ממלאה הגומא לצאת ברוות אלא בדוחק גדול וכדמפרש ואזיל. כילד כו': כפיטורי כו'. פירש"י ז"ל פ"ק דברכות חבל שיש בו קשר ורוצים למושכו דרך חור קטן שאינו נמשך אלא בדוחק גדול: ה"ג לקמן בקהלת כציפורן היוצא מן הושט פי' שמזרב זריב ומקלקל הוושט: שמואל אמר כסילן רטוב. פי' קוץ ומתוך שהוא רטוב אינו נשבר ועומד בחוזק לבלע ולהשחית וכן בערוך גרס כגירסת הספר: ולא לפי בנו כו'. זכותו לא נתמעט לא ליתנו לבנו אע"פ שזכות אבות יעמוד לבנים: ולא לריח רע. כלומר אין נפשו קצה בהם: בשפע הרבה בלא שיעור: הארץ כמו שפי' לעיל ארץ לא שבעה מים: הים שנא' כל הנחלים הולכי' אל הים וגו': מלכות אע"פ שאין ראיה לבר זכר לדבר שנא' פלגי מים לב מלך ביד ה' ופלגי מים נוטלים בשפע כדלעיל ונס הפרסו' יאמיתנו: משל לאורח כו'. רמז לווסת נדות של אשה כד"א אורח בזמנו בא וכל זה הוא סוף מדרש קהלת: שפוי נוח לילך בו ונקי ומסוקל: בחטאות ואשמות אסור. כלומר ישמור עצמו שלא יבא לידי כך ואל יאמר אם אחטא אביא קרבן כמ"ש וטוב לשמוע מתת הכסילים זבח ועיין בפ"ק דחגיגה (ז' וע"ש):

אסיפת אמרים

אינו מספיק לכפר עונה (שם): אלא לפי בנו. אינו מספיק לזכות בנו לעוה"ב (שם): לפיהו ולא לריח רע. פי' שצריך שיהיה כל עמלו במצות ומע"ט שיהיה לו שם טוב ולא שם רע: כפוי טובה. א"ל כהתם כפוי טובה שאינו מכיר הטובה להחזיק טובה לבעליו

תדע לך שהיא שגגה והוא עושה אותה חטאת נפש כי תחטא בשגגה :
(ד) עשרה דברים משמשין את הנפש. הושט למזון והקנה לקול. והכבד לחימה. והריאה לשתייה. המסס לטחון. והטחול לשחוק. והקיבה לשינה. והמרה לקנאה. והכליות מחשבות. והלב גומר. והנפש למעלה מכלם. אמר הקב"ה אני עשיתיך למעלן מכלן ואת יוצאת וגוזלת וחומסת וחוטאת :
(ה) דבר אל בני ישראל לאמר נפש כי תחטא וגו'. תני רבי ישמעאל משל למלך שהיה לו פרדס והיה בו בכורות נאות והושיב בו המלך שומרים אחד חגר ואחד סומא ואמר להן הזהרו על בכורות הנאות האלו. לימים אמר חיגר לסומא בכורות נאות אני רואה בפרדס. א"ל סומא הבא ונאכל א"ל חיגר וכי יכולני להלך. אמר סומא וכי רואה אני. רכב חיגר על גבי סומא ואכלו את הבכורות והלכו וישבו להם איש במקומו. לימים נכנס המלך באותו הפרדס אמר להן היכן הם הבכורות הנאות א"ל סומא אדוני המלך וכי רואה אני. א"ל חיגר אדוני המלך וכי יכול אני להלוך. אותו המלך שהיה פיקח מה עשה להן הרכיב היגר ע"ג סומא והתחילו מהלכין אמר להן כך עשיתם ואכלתם את הבכורות. כך לע"ל הקב"ה אומר לנפש מפני מה חטאת לפני אמר לפניו רבון העולמים אני לא חטאתי הגוף הוא שחטא משעה שיצאתי ממנו כצפור טהורה פורחת באוירה אני מה חטאתי לפניך. אומר לגוף מפני מה חטאת לפני. אמר לפניו רבון העולמים אני לא חטאתי נשמה היא שחטאת משעה שיצתה ממני כאבן שהושלך ע"ג קרקע אני נשלך שמא חטאתי לפניך. מה הקב"ה עושה להן מביא נשמה וזורקה בגוף ודן שניהן כאחד שנא' (תהלים נ) יקרא אל השמים מעל וגו' יקרא אל השמים מעל להביא את הנשמה ואל הארץ להביא את הגוף לדין עמו. תני ר' חייא משל לכהן שהיה לו שתי נשים אחת בת כהן ואחת בת ישראל ומסר להן עיסה של תרומה וטמאוה. אמר להן מי טמאה את העיסה זו אומרת זו טמאתה וזו אומרת זו טמאתה. מה עשה הכהן הניח לבת ישראל והתחיל מדיין עם הכהנת. אמרה לו אדוני כהן מפני מה אתה מניח את בת ישראל ומדיין עמי והלא לשנינו מסרתה כאחת. אמר לה זו בת ישראל ואינה למודה מבית אביה אבל את בת כהנת ואת למודה מבית אביך לפיכך אני מניח את בת ישראל ומדיין עמך. כך לע"ל הנפש והגוף עומדין בדין מה הקב"ה עושה מניח הגוף ומדיין עם הנשמה והיא אומרת לפניו רבון העולמים שנינו כאחת חטאנו מפני מה אתה מניח

את

אסיפת אמרים

לבעטו אלא אורחא דמילתא נקט שמי שאינו שבע אינו מחזיק טובה (שם) : מה שה. בהשה דקה והלושה

מתנות כהונה

תדע לך. פי' שאפילו השוגג אינו טוב שהרי שגגה היא והכתוב עושהו חטא שנא' נפש כי תחטא וגו' : הוושט למזון. בפרק הרואה:
(ס"א) איתא הושט מכניס כל מיני מאכל : לשתייה שואבת כל מיני משקים : לטחון טוחן שמאכל והמסס בבהמה הוא הקורקבן בעוף כך פירש"י ז"ל בפרק הרואה : לשחוק לשון שחוק ונהוק כך מצאתי בספר שבילי אמונה : לקנאה נוכל לומר שמבטל הקנאה והכעס הכי איתא בפרק הרואה הכבד כועס והמרה זורקת בו טיפה ומניחתו : נפש כי תחטא. בתמיה והכי איתא בספר הזוהר : בכורות לשון ביכור כלומר אילנות נושאי כל מיני פירות טובות ובפ' חלק פירש"י ז"ל תאנים בכורות : שמא חטאתי גרסי'. זו טמאתו. על חברתה אומרת כן : למודה מבית אביה. אך שמור את התרומה :

במקום

את הגוף ומדיין עמי. אמר לה הגוף מן התחתונים היא ממקום שהן חוטאין אבל את מן העליונים ממקום שאין חוטאין לפני לפיכך אני מניח את הגוף ומדיין עמך: (ו) תני חזקיה (ירמיה נ) שה פזורה ישראל למה נמשלו ישראל לשה מה שה הזה לוקה על ראשו או באחד מאבריו וכל אבריו מרגישין כך הן ישראל אחד מהן חוטא וכולן מרגישין. (במדבר טז) האיש אחד יחטא תני רשב"י משל לבני אדם שהיו יושבין בספינה נטל א' מהן מקדח והתחיל קודח תחתיו אמרו לו חביריו מה את יושב ועושה אמר להם מה אכפת לכם לא תחתי אני קודח אמר לו שהמים עולין ומציפין עלינו את הספינה. כך אמר איוב (איוב יט) ואף אמנם שגיתי אתי תלין משוגתי. אמרו לו חביריו (שם לד) כי יוסיף על חטאתו פשע בינינו יספוק אתה מספיק בינינו את עונותיך. א"ר אלעשא עכו"ם אחד שאל את ריב"ק כתיב בתורתכם (שמות כג) אחרי רבים להטות אנו מרובים מכם מפני מה אין אתם משוין עמנו בע"ז. א"ל יש לך בנים א"ל הזכרתני צרתי. א"ל למה. אמר הרבה בנים יש לי בשעה שהן יושבין על שולחני זה מברך לאלהי פלוני וזה מברך לאלהי פלוני ואינם עומדים משם עד שמפצעין את מוחן אלו את אלו. א"ל ומשווה אתה עמהן א"ל לא. אמר לו עד שאתה משווה אותנו לך השווה את בניך. נדחף והלך לו. כיון שיצא א"ל תלמידיו רבי זה דחית בקנה רצוץ. לנו מה אתה משיב. א"ל בעשו כתיב ביה שש נפשות וכתיב בו נפשות הרבה דכתיב (בראשית לו) ויקח עשו את נשיו ואת בניו ואת בנותיו ואת כל נפשות ביתו. וביעקב ע' נפש וכתיב ביה נפש אחד דכתיב (שמות א) ויהי כל נפש יוצאי ירך יעקב וגו'. אלא עשו שהוא עובד לאלהות הרבה כתיב ביה נפשות הרבה אבל יעקב שהוא עובד לאלוה אחד כתיב בו נפש אחת ויהי כל נפש וגו': (ז) רבי יוחנן וריב"ל. ר"י אמר ה' פעמים אמר דוד ברכי נפשי את ה' כנגד חמשה ספרי תורה ריב"ל אמר כנגד חמשה עולמות שאדם רואה. (תהלים קג) ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו. בשעה שהוא נתון במעי אמו. (שם) ברכי נפשי את ה' ואל תשכחי כל גמוליו. בשעה שהוא יוצא ממעי אמו אמר לה לא תנשיי גמליי טבייה דגמלית עמך. (שם) ברכו ה' כל מעשיו בכל מקומות ממשלתו. (שם) ברכי נפשי את ה' בשעה שעומד על קומי שלו ויוצא לפרגמטיא. (שם קד) ברכי נפשי את ה' ה' אלהי גדלת מאד בשעת פטירתו של אדם מן העולם ואחת לע"ל. (שם) יתמו חטאים מן הארץ וגו'

ברכי

מתנות כהונה — אסיפת אמרים

במקום שאין חוטאין. והיה לך לשמור את והלושה יותר משאר בהמות (שם): האיש אחד יחטא. סיפיה דקרא הבדלו מתוך העדה ואכלה אותם
עצמך מן החטא: יספוק דרש לשון סיפוק:
נדחף כלומר נדחה בתשובה זו: וקראם נפש.
לומר שישארו לעולם באחדות ולא יטו אחר רוב האומות: לאלהות הרבה. לפיכך רובם אינו רוב כי כרובם כן יש להם אלהות הרבה: במעי אמו. שנא' וכל קרבי וע"ש קרבי אמו שדר בתוכן כך פירש"י ז"ל פ"ק דברכות (יד): לא תנשיי כו' פי' לא תשכח הגמול הטוב שגמלתי עמך. ונראה לגרוס דגמל עמך פי' שגמל עמך הקב"ה שהוליכך לאויר העולם שעליו נאמר העושה גדולות עד אין חקר וגו' כדאיתא במדרש תהלים: קומי קומתו ומעמדו ודרש מקומה לשון קומה ומעמד: בשעת פטירתו וכו'. סיפיה דקרא קדייק דכתיב תסתיר פניך יבהלון וגו' הכי אי' פ"ק דברכות:

(שם) ברכי נפשי את ה' הללויה. רבי שמואל בר' נחמן בשם ר' יוחנן אמר ק"כ מזמורים אמר דוד ולא חתם בהם הללויה עד שראה במפלתן של רשעים שנאמר יתמו חטאים מן הארץ וגו': (ח) וכי מה ראה דוד להיות מקלס בנפשו להקב"ה אלא אמר הנפש הזו ממלאה את הגוף והקב"ה ממלא את עולמו שנא' (ירמיה כג) הלא את השמים ואת הארץ וגו' תבא הנפש שהיא ממלאה את הגוף ותשבח להקב"ה שהוא ממלא את כל העולם. הנפש הזאת סובלת את הגוף והקב"ה סובל את עולמו שנא' (ישעי' מו) אני עשיתי ואני אשא ואני אסבול. תבא הנפש שסובלת את הגוף ותקלס להקב"ה שהוא סובל את עולמו. הנפש מבלה את הגוף והקב"ה מבלה את עולמו תבא הנפש שהיא מבלה את הגוף ותקלס להקב"ה שהוא מבלה את עולמו שנא' (תהלים קב) המה יאבדו ואתה תעמוד וכלם כבגד יבלו. הנפש הזאת יחידה בגוף והקב"ה יחיד בעולמו תבא הנפש שהיא יחידה בגוף ותקלס להקב"ה שהוא יחיד בעולמו שנא' (דברים ו) שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. הנפש הזאת אינה אוכלת בגוף והקב"ה אין לפניו אכילה תבא הנפש שאינה אוכלת בגוף ותקלס להקב"ה שאין לפניו אכילה שנא' (תהלים נ) האוכל בשר אבירים וגו'. הנפש הזו רואה ואינה נראה והקב"ה רואה ואינו נראה תבא הנפש שהיא רואה ואינה נראה ותקלס להקב"ה שהוא רואה ואינו נראה שנאמר (זכריה ד) עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ. הנפש הזו טהורה בגוף והקב"ה טהור בעולמו תבא הנפש שהיא טהורה בגוף ותקלס להקב"ה שהוא טהור בעולמו שנא' (חבקוק א) טהור עינים מראות רע. הנפש הזאת אינה ישינה בגוף והקב"ה אין לפניו שינה תבא הנפש שאינה ישינה בגוף ותקלס להקב"ה שאין לפניו שינה שנא' (תהלים קכא) הנה לא ינום ולא יישן:

פרשה ה (א) אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם והקריב על חטאתו אשר חטא פר בן בקר תמים לה' לחטאת. זש"ה (איוב לד) והוא ישקיט ומי ירשיע וגו'. דרש ר"מ והוא ישקיט מעולמו יסתיר פנים מעולמו כדיין הזה שהוא מותח את הוילון מבפנים ואינו רואה מה נעשה מבחוץ כך אמרו דור המבול (איוב כב) עבים סתר לו וגו'. אמרו לו דייך מאיר אלא והוא ישקיט ומי ירשיע נתן שלוה לדור המבול ומי בא חייבן ומה שלוה נתן להם (שם כא) זרעם נכון לפניהם עמם וצאצאיהם לעיניהם. רבי לוי ורבנן ר' לוי אמר לג' ימים היתה אשה מהן מתעברת ויולדת נאמר כאן נכון ונאמר להלן (שמות יט) היו נכונים לשלשת ימים מה נכון האמור להלן ג' ימים אף נכון האמור כאן לג' ימים ורבנן אמרי ליום אחד

אסיפת אמרים

אותם (י"מ): זש"ה והוא ישקיט. דק"ל לאשמת העם. לה"ק שאין הקב"ה נושא פנים על גוי ועל אדם

מתנות כהונה

ממלאה הגוף. שאין מקום רק ממנה: **סובלת** כלומר נושא אותו ובלעדה היה אינו חיים: **מבלה** הגוף. כלומר שהיא קיימת אחר מותו והוא מתבלה בעפר: **יחידה** כלומר עצם נבדל ואין לו חבר לגוף להדמות לעצמותה: **אינה** אוכלת בגוף. אכילה ממש אבל אחר הפרדה מוזנת מזיו שכינתו יתברך או גם בגוף תורה ומצות ומחשבות טובות היא לחמה ומן קדשים תאכל: **דייך** מאיר. כלומר די לך ושתוק שלא דרשת יפה: **ומי** בא וחייבן. בתמיה מי יכול ליטול מהן אותו שלוה ובילקוט גרס לא נתנה שלוה כו' אלא לחייבן

אחד היתה אשה מתעברת ויולדת נאמר כאן נכון ונאמר להלן נכון (שמות לד) והיה נכון לבוקר מה נכון האמור להלן יום אחד אף נכון האמור כאן יום אחד. וצאצאיהם לעיניהם שהיו רואים בניהם ובני בניהם. (איוב כא) ישלחו כצאן עויליהם יניקיהון א"ר לוי בערבייא קורין לינוקא עוילא. ילדיהם ירקדון כאילין שדיא. כמה דתימא (ישעיה יג) ושעירים ירקדון שם כיצד כיון שהיתה אחת מהן יולדת ביום היתה אומרת לבנה לך והבא לי צור ואני חותכת את שורך וכשהיתה יולדת בלילה היתה אומרת לבנה לך והדליק לי את הנר ואני חותכת את שורך. עובדא הוה בחד איתתא דילידת בלילה ואמרה לברה אזיל ואדליק לי בוצינא ואנא קטע שורך אזל למדלקה בוצינא ופגע ליה שידא שריהון דרוחתא עם דמתעסקין דין עם דין קרא תרנגולא א"ל אזיל גלוג לאמך ואמור לה אילולי דקרא תרנגולא הוינא קטיל לך א"ל אזיל גלוג לאמא דאמך דלא קטעת אמי שורי דאי קטעת אמי שורי הוינא קטיל לך לקיים מה שנ' (איוב כא) בתיהם שלום מפחד מן המזיקין ולא שבט אלוה עליהן מן היסורים. וכשהסתיר פניו מי אמר לו לא עשית כשורה. ובמה הסתיר פניו מהן הביא עליהן את המבול (בראשית ז) וימח את כל היקום וגו'. על גוי ועל אדם יחד גוי זה דור המבול אדם זה נח. יחד היה לו להעמיד את עולמו מאדם אחד. יחד היה לו להעמיד את עולמו מאומה אחת: (ב) ד"א והוא ישקיט ומי ירשיע נתן שלוה לסדומיין מי בא והייבן. ומה שלוה נתן להם (איוב כח) ארץ ממנה יצא לחם. (שם) מקום ספיר נתיב לא ידעו עיט. ר' לוי בשם ר' יוחנן בר שונאה הדין בר הדיא הוא צופה מאכלו מי"ח מיל. וכמה הוא פרוסה ר"מ אומר ב' טפחים ר"י אומר טפח ר' יוסי אומר ב' וג' אצבעות כיון דהוה קאי על אילנייא דסדום לא הוה יכול למיחמא על ארעא מן הילהון דאילנייא. מקום ספיר כשהיה אחד מהן הולך אצל הגנן ונותן לו ירק באיסר היה מוצא בעפרו זהב כדכתיב (איוב כח) ועפרות זהב לו כיון שאמרו (שם כא) מה שדי כי נעבדנו (שם לד) ויסתר פנים ומי ישורנו. שהסתיר פניו מהם מי א"ל לא עשית כשורה ובמה הסתיר פניו מהם המטיר עליהן גפרית ואש (בראשית יט) וה' המטיר על סדום וגו'

מתנות כהונה

להייבן: כאילין שדיא. פי' שדים: לבנה שנולד ביום ההוא: ויניקיהם בניהם ובנותיהם: שורך טיבורך: עובדא מעשה: דילידת שילדה: לברה לבנה הנולד באותו שעה: בוצינא נר: קטע חותך: שריהן כו'. השר של הרוחות רעות: עם דמתעסקין וכו'. בעוד שהם מתאבקים זה עם זה לגלח זה את זה: קרא תרנגול. שהגיע זמן הבוקר ואין עוד רשות לשדים שנא' תזרח השמש יאספון: א"ל השד לתינוק: זיל גלוג. פי' השתבח לפני אמך ותן תודה לאל ורש"י פי' אמור לפני אמך אילולי כו': לאמא דאמך. כלומר דרך הפלגה: פחד מזיקי'. כד"א מפחד בלילות: כשורה ישורנה קדרים: גוי זה דור המבול כו'. באותו פעם שאבד את אלו הציל את זה: היה לו. כן היה טוב בעיניו כדי שלא יחלק לבם שוב: אומה אחת. אלו בניו: לא ידעו עיט. סיפיה דקרא ולא שזפתהו עין: איה וראה זהו בר הדיא ונקרא ראה ע"ש שרואה ביותר כדאי' בפ' אלו טרפות: בר הדיא. מין בן הוא כדאי' פ' אלו טריפות: וכמה הוא שיעור מאכלו של בר הדיא: כיון דהוה קאי כו': כשהיה עומד בר הדיא על אילנות בארץ סדום לא הי' יכול לראות על הארץ: מן הילהון. מפני כח האילנות ר"ל גבהן: הגנן בעל הגן כד"א חמור פי' אדון על החמורים:

אסיפת אמרים

אדם יחד. והוא מס' לכוליה קרא (יפ"ת): וכמה היא מאכלה פרוסה. כ"ג בשאלתות. פי' אף שמאכלה

תנ׳ : (נ) ד"א והוא ישקיט נתן שלוה לי׳ שבטים מי בא וחייבן . מה שלוה נתן להם (עמוס ו) הוי השאננים בציון . זה שבט יהודה ובנימין. והבוטחים בהר שומרון אלו י׳ השבטים . נקובים ראשית הגוים שהם באין מב׳ ראשי הגוים משם ועבר. או"ה בשעה שהן יושבין בשלום אוכלין ושותין ומשתכרין ומתעסקין בדברי תיפלות מה הן אומרים מי חכם כבלעם מי עשיר כהמן מי גבור כגלית ואח"כ יבואו להם בית ישראל ואומר להם אחיתופל לא היה חכם קרח לא היה עשיר שמשון לא היה גבור. (עמוס ו) עברו כלנה וראו זו קטיספון . (שם) ולכו משם חמת רבה זו חמת של אנטוכיא ורדו גת פלשתים אלין תלוליא דפלסטיני הטובים מן הממלכות האלה אם רבה גבולם מגבולכם . (שם) המנדים ליום רע ליומא של גלות . ותגישון שבת חמס הגשתם עצמיכם לישב אצל החמס זה עשו כד"א (עובדיה א) מחמס אחיך יעקב . השוכבים על מטות שן על ערסין דפילי . וסרוחים על ערשותם . שהן מסריחין מטותיהם בעבירות . ד"א וסרוחים על ערשותם אלו קטיות משופעות שהיה לכל אחד וא׳ כד"א (שמות כו) וסרח העודף . ואוכלים כרים מצאן כשהיה אחד מהן מבקש לאכול גדי היה מושך כל העדר לפניו והיה נוטל השמן שבהם ועומד עליו ושוחטו כשהוא מבקש לאכול עגל היה מושך כל הבקרים לפניו ועומד עליו ושוחטו הה"ד (עמוס ו) ואוכלים כרים מצאן ועגלים מתוך מרבק. הפורטים על פי הנבל שהיו פורטים פיהם בדברי נבלות מה היו אומרים כלום אומר דוד שירה אלא בנבל הה"ד (שם) כדויד חשבו להן השותים במזרקי יין . רב ור׳ יוחנן ורבנן רב אמר קלוריא . ר"י אמר בכוסות קטנים . ורבנן אמרי כוסות שיש להן זרבוביות . ומהיכן היו שותין את היין ר׳ אבהו בשם ר׳ חנינא אמר מפתוגתה שהיה יינם מפתח את הגוף לזנות. ורבנן בשם ר׳ חנינא אמרו מפלוגתא שעל יינם נתפתח וגלה עשרת השבטים . (שם) וראשית שמנים ימשחו . ר׳ יהודא בר יחזקאל אמר זה שמן אסתקטון . ר׳ ינאי אמר זה שמן אנפיקינון שהיה משיר את השער ומצהיר את הגוף . ואחר כל השבח הזה לא נחלו על שבר יוסף לכן עתה יגלו בראש גולים וסר מרזח מרזוחים . מהו מרזח מרזוחים א"ר איבו י"ג דימסיאות היה לכל שבט ושבט ואחד לכלם וכיון שגרמו העונות ובאו

אסיפת אמרים

שמאכלה דבר קטן מ"מ רואה אותה מרחוק (י"מ) : כבו"ם . פי׳ אף שיחוסם גדול אעפ"כ הפסו מנהגי הנכרים כשיושבין ומשתכרין מרוב שלוה ואומר להם ג"כ אחיתופל כו׳ (יפת"ת) : תלוליא דפלסטיני . פי׳ מגדל מארץ פלשתים (שם) : את הכסף . עיין לזה הגי׳ בפ׳ נשא : קלוריא . יין קרוש שנזרק מיד ליד : בכוסות קטנים . כי השותה בכוס גדול א"י לשתות כ"כ הרבה כמו ששותה בכוסות קטנים · ודייק מדא׳ ל׳ רבים : זרבוביות . שיוא הרבה שיוכלו כמה בנ"א לשתות יחד (שם) : י"ג דומסאות . ופי׳ מרזח לשון רנה ושמחה כפי׳ הרא"ש . פי׳ ששמחים בהם הסרוחים

מתנות כהונה

משם ועבר . שמשם נקראו ישראל עברי׳ והוא נקוטי ונו׳ . את הכסף בירושלים ונו׳ בפ׳ נשא (דף ע"ט) מסיים בו ומסכימים כלם כדברי ישראל : קטיספין אנטוכיא וכו׳ כל אלו שמות מיני ארצות הם : המנדים כו׳ . כלומר מנדין ומרחיקין מהן ימי הגלות לאמר לא יבא עלינו : ערסין דפילי. מטות של עצמות פיל: בעבירות בס"ז של נשי חבריהם : קטיות בערוך משמע אילון : הנבל דרש ל׳ נבלות : קלוריא פי׳ באוצר שהם מוכרין היין למען לא יחסר להן המזג: זרבוביות הערוך הביאו ולא פי׳: מפתוגתא שם מקום ושמו קדרי׳ נוטריקון מפתה גוף לזנות . וכן מפלוגתא . ל׳ פיתוי וגלות : אסטקטון אנפיקנון . כך שם של שמנים מובחרים: י"ג דימוסאות . מרתאות נאים ומתוך פי׳ רש"י בפתי עשר נראה שהם בתי משתאות מסובחות :

ובאו לידי עבירות ומעשים רעים נטלו כולן ולא נשתייר להן אלא זו בלבד להודיע כמה הטא גורם לקיים מה שנא' (ירמיה ה) עונותיכם הטו אלה וגו' (איוב לד) ויסתר פנים ומי ישורנו וכשהסתיר פניו מהם מי א"ל לא עשית בשורה ובמה הסתיר פניו מהן העלה עליהן את סנחרב שנא' (ישעיה לו) ויהי בארבע עשרה שנה למלך חזקיה וגו' מהו ויתפשם ר"א בר כהנא בשם ר' שמואל בר נחמן אמר ג' גזרי דינין נחתמו באותו היום נתחתם גזר דין של י' שבטים ליפול ביד סנחרב ונחתם גזר דינו של סנחרב ליפול ביד חזקיה ונחתם גזר דינו של עוזיה שילקה בצרעת. ועל גוי ועל אדם יחד. גוי זה סנחרב דכתיב ביה (יואל א) כי גוי עלה על ארצי. אדם אלו ישראל דכתיב בהון (יחזקאל לד) ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם יחד זה עוזיהו המלך שלקה בצרעת שנא' (ד"ה ב כו) ויהי עוזיהו המלך מצורע. ולא כדיני ב"ו דינין של הקב"ה ב"ו לציבור נושא פנים וליחיד אינו נושא פנים ברם הכא אמר הקב"ה אם הכהן המשיח והקריב פר אם כל עדת ישראל והקריבו פר בן בקר: (ד) (משלי יח) מתן אדם ירחיב לו מעשה בר"א ור' יהושע ור' עקיבא שהלכו לחולות אנטוכיא לעסק מגבת צדקה לחכמים והוה תמן חד בר נש והוה שמיה אבא יודן והוה יהיב פרנסה בעין טובה פעם אחד ירד מנכסיו וראה רבותינו שם ונתכרכמו פניו הלך לו אצל אשתו א"ל אשתו מפני מה פניך חולנית אמר לה רבותי כאן ואיני יודע מה לעשות אשתו שהיתה צדקת ממנו אמרה לו לא נשתייר לנו אלא שדה פלונית בלבד לך מכור חציה ותנה להן הלך ומכר חציה ונתנה להן נתפללו עליו ואמרו המקום ימלא חסרונך. לאחר ימים הלך לחרוש בחצי שדהו עם כשהוא חורש נפתחה הארץ לפניו ונפלה פרתו שם ונשברה ירד להעלותה והאיר הקב"ה עיניו ומצא שם סימא אמר לטובתי נשברה רגל פרתי. בחזירת רבותינו לשם שאלו עליו ואמרו מה אבא יודן עביד א"ל הוא אבא יודן דעבדי אבא יודן דעיזיין אבא יודן דגמלי אבא יודן דתורי מן יכול למיחמי סבר אפוי דאבא יודן. כיון ששמע יצא לקראתן אמרי ליה מה אבא יודן עביד א"ל עשתה תפלתכם פירות ופירי פירות. א"ל חייך אע"פ שנתנו אחרים יותר

ממך

מתנות כהונה

אלא זה. זה שהיה לכלם יחד: **לא עשית בשורה**. ישורנו קדרי' לשון שורה וק"ל: **ויתפשם** דרשו כמו ויתפש שם ר"ל סנחריב ודרשו מלשון שגירה רמז לסגירת עוזיה על דבר הצרעת: **גזר דינו של עוזיה** גרסי' כדמוכח לקמן ואע"ג דשבנא גם הוא לקה בצרעת כמו שדרשו חז"ל בפ' זה בורר מגדולה שזה דעתה עתה וכן לקמן מ"מ נ"ל עוזיה והרמז כולו על מלכים ולא על הדיוטות: **לחולות אנטוכיא**. לסביבות של אנטוכיא (ובפ' ראה גרס לחולתא): **והוה תמן**. והיה שם: **פרנסה** כל דבר צורך לעניין מה נקרא פרנסה כד"א נותנין לבתולה שנים עשר חודש לפרנס את עצמה. ובירושלמי דהוריות גרס עבד מצותא בעין טובה: **חולניות** ל' חולי: **בחצי שדהו**. בחציה הנשארת לו: **סימה** אוצר טמון: **מה אבא יודן עביד**. מה הוא עושה ועניינו מה הסובה שלו: **דעבדין דעזיין כו'**. הוא אדון על עבדים וגמלים ועזין כו': **מן יכול וכו'**. מי יכול לראות הסתרת פניו כלומר אין אדם זוכה לראותו מפני גדולתו:

אסיפת אמרים

הפרוזים שמטהרים בהם. כגון המי טבריא (שם): **ויהי כו' ויתפשם**. ט"ס הוא דזה מיירי בערי יהודה והיה ו' שנים אחר גלות י' שבטים. ונ"ל דה"ג ויהי בשנה ד' למלך חזקיהו עלה שלמנאסר (והוא סנחריב כדאיתא בסנהדרין ד' צ"ד) והפסוק הוא במ"ב י"ח. והרא"ם קאי רק על פסוק על גוי וגו' שם: **כי גוי**. ג"ז ט"ס הוא דמיירי בערי יהודה דסיפא דקרא הכרת מנחה ונסך מבית ד' וסנחרב לא עלה על בית ד' אלא ה"ג ומה יענה מלאכי גוי (ישעיה י"ד) (שם): **שלקה בצרעת**. כמו

שבנא

במך לך כתבנו בראש נטלוהו והושיבוהו אצלן וקראו עליו זה הפסוק מתן אדם ירחיב לו. רשב"ל אזל לבוצרה והוה תמן חד בר נש והוה שמיה אבא יודן רמאי וחס ושלום לא הוי רמאי אלא דהוה מרמי במצוותא כד הוון פסקין כל עמא הוה פסק כל קבל כולהון נטלו רשב"ל והושיבו אצלו וקרא עליו הפסוק הזה מתן אדם ירחיב לו. ר' חייא בר אבא עבד פסיקא למיתן בבי מדרשא דטבריה והוה תמן חד בר נש מן בנוי דסילכא ופסק חדא לטרא דדהב נטלו ר"ח בר אבא והושיבו אצלו וקרא עליו הפסוק הזה מתן אדם ירחיב לו. א"ר אבהו כתיב (דברים יג) השמר לך פן תעזוב את הלוי וכתיב בתריה (שם) כי ירחיב ה' את גבולך וכי מה ענין זה לזה אלא אמר הקב"ה לפי מתנותיך מרחיבין לך. ר' אחא בשם ר' הושעיא עבד מביא פר ורבו מביא פר העבד קודם לרבו דתנן תמן פר המשיח ופר העדה עומדים פר המשיח קודם לפר העדה לכל מעשיו: (ה) גופא אם הכהן המשיח וגו' זה שבנא דכתיב ביה (ישעיה כב) לך בא אל הסוכן וגו' אמר ר' אלעזר כהן גדול היה ר' יהודה אומר אמרכול היה על דעתיה דרבי אלעזר דאמר כה"ג היה. והלבשתיו כותנתך. על דעתיה דר' יהודה ב"ר דהוה אמר אמרכול היה (שם) וממשלתך אתן בידו. תני ר' חייא למה הוא קורא אותו אמרכל שהיה מר לכל. א"ר ברכיה מן הדא סכנין הוה ועלה ונתמנה קומים איספיטריאן בבהמ"ק הוא שהנביא מקנטרו ואומר (ישעיה כב) מה לך פה ומי לך פה כי הצבת לך פה קבר א"ל גלויי בר גלויי איזה כותל בנית כאן איזה עמוד העמדת כאן אפי' איזה מסמר קבעת כאן. מכאן א"ר אלעזר צריך אדם שיהיה לו מסמר או יתד קבוע בבית הקברות כדי שיזכה ויקבר באותו מקום. כי הצבת לך פה קבר. עשאו כמין שובך ונתן קברו עליו. חוצבי מרום קברו. רבי שמואל בשם מר עוקבן אמר ממרום נחצב עליו שלא תהיה לו קבורה בארץ ישראל. (ישעיה כב) חוקקי בסלע משכן לו ארון (שם) הנה ה' מטלטלך טלטלה גבר. טלטול אחר טלטול. א"ר שמואל בר נחמן כהדין תרנגולא דהוא גלה ואזל מן אתר לאתר. (שם) ועוטך עטה. שלקה בצרעת כמה דתימא (ויקרא יג) ועל שפם יעטה. צנף יצנפך צנפה. גלות בתר גלות. כדור. מה הכדור הזה שמתלקט בידים ואין מגיע לארץ

כך

אסיפת אמרים

בנא וזהו יתר. ודמהו לבנא שטען שלכבוד ד' עושה זאת כדי שילך לו סנחרב מארצם ואעפ"כ נענש שעבר על מצות ישעיהו הנביא וכ"כ עתיהו שעשה זה לכבוד קונו כדאיתא בספרי עכ"ז נענש שעבר על מצות ד'. (שם): גופא. ע"ש הוא וכאן צ"ל אם הכהן כו' מכפר וצריך כפרה תני ר"ח. דלשכי אקדמיה קרא פ' כהן משוח לפ' צבור. והדר גרס אם הכהן כו' שכהן חוטא כו' עד כד גי נפשות.

והדר

מתנות כהונה

רמיי ל' רמאי ונבל ולכן קאמר חס ושלום כו': במצוותא במצות צדקה: קבל כלהון. נגד כולם: עבד פיסקא. גזר שיפסקו לצדקה ליתנו לב"ה של טבריא: מן בנו דסילכא. מבנו של סילכה של אדם מפורסם: לפי מתנותך כו'. אם מוסיף מוסיפין לו: אמרכל פירוש ממונה על בית המלך נוטריקון אמר כל כלומר על פיו ישק הכל וכן פירש"י ס"פ מקום שנהגו ובערוך פי' נשיא הנשיאים מר לכל אדון על כל: מן הדא סכנין. מן זה המקום סכנין והוא בח"ל ומדכתיב אל הסוכן דרש כן כך פירש"י ורד"ק: קומים איספוסטיאן. פי' הערוך פקיד בב"ה ודייק מדכתיב על הבית ובילקוט גרס בירושלים: וגלויי בר גלויי. ל' גלות על שם שעלה מחוץ לארץ לארץ ישראל: כמין שובך. דייק מסיפיה דקרא חוצבי מרום קברו כלומר בגובה: גלות בתר גלות. פי' הרד"ק יסבב אותה ויהפך סביב סביב כמו מצנפת אחרו שאמר גלות:

כך הוא אל ארץ רחבת ידים זו כפיפא. שמה תמות ושמה מרכבות כבודך על דעתיה דר' אלעזר דהוא אמר כה"ג היה שהיה נהנה מן הקרבנות על דעתיה דר' יהודה ב"ר דהוא אמר אמרכל היה שהיה נהנה מן ההקדשות קלון בית ארוניך. על דעתיה דר' אלעזר שהיה כה"ג שהיה מבזה את הקרבנות. על דעתיה דר"י ב"ר שאמר אמרכל היה שהיה מבזה את ב' אדוניו ואי זה זה. זה ישעיהו וחזקיהו. ר' ברכיה בשם ר' אבא ב"כ אמר מה עשו שבנא ויואח נטלו אגרת וכתבוה ותחבוה בחץ והושיטוה בעד החלון ונתנוה לסנחריב מה כתבו בה אנו וכל בני ישראל מבקשים להשלים לך. ישעיה וחזקיה אין מבקשים להשלים לך והוא שצפה דוד ברוה"ק ואמר (תהלים יא) כי הנה הרשעים ידרכון קשת. זה שבנא ויואח. כוננו חצם על יתר על מתחי גירא. לירות במו אופל לישרי לב. לשני ישרי לב ואיזה זה זה ישעיהו וחזקיה: (ו) ד"א אם הכהן המשיח יחטא הכהן משיח מכפר וצריך כפרה. תני ר' חייא הואיל ומשיח מכפר וציבור מתכפר מוטב שיקדים מכפר למתכפר דתנן (ויקרא טז) וכפר בעדו ובעד ביתו ביתו זו אשתו. ד"א אם הכהן המשיח יחטא. וכהן המשיח חוטא א"ר לוי עלובה היא מדינתא דאסיא פודגרים ודאיקוטטא בחדא עינא וסנגוריא מקטרג בדיני נפשות. לאשמת העם. לאשמת העם משל לשוטטה של דוב שהיה אוכל כדורים של דוב אמר המלך הואיל והוא אוכל כדורים של דוב תאכלנו הדוב כך אמר הקב"ה הואיל והוא נהנה מן ההקדשות תאכלנו האש. א"ר אייבו מעשה בטבח א' בציפורי שהיה מאכיל את ישראל נבלות וטרפות פעם אחת ערב יו"כ אכל ושתה ונשתכר ועלה לראש הגג ונפל ומת והיו הכלבים מלקקין את דמו אתון ושיילון לר' חנינא מהו לאעברא יתיה מן קדמיהון אמר להון כתיב (שמות כב) ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו זה שהיה גוזל את הכלבים ומאכיל את ישראל נבלות וטרפות ארפון להון מדידהון אינון אכלין. והביא את הפר אל פתח אהל מועד. א"ר יצחק משל לאוהבו של מלך שכבדו בדורון ובקלוסין נאה אמר המלך הניחו אותו על פתח פלטין כל שיצא ונכנס יהא רואה אותו כך והביא את הפר אל פתח אהל מועד: (ז) וסמכו זקני העדת את

מתנות כהונה

שמה מרכבות וכו'. שמה תמלא שכל פעולתך של מרכבות כבודך שמעלת בו למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה: והושיטוה ע"י זריקה והכי איתא בהדיא בפ' זה בורר: מתחי גירא. פי' הבל שהוא מותח החץ כדי שיזרוק בחזקה לכן קורהו מתחי גירא: וכהן המשיח חוטא. בתמיה: עלובה מדינתא. חצופה היא העיר וחרפה היא ברופא שלה חולי בפודגרא והוא חולי בגידי הרגלים או בידים לא יוכלו להרפא: ודאיקוטטא כו'. אומן החוטט עורון העין שקורין בל"א שטאר והוא עצמו עור בעין אחת והוא מלבון נקרא ואקוסטה שפי' הרד"ק ל' כריתה או קוטע הוא כמו חוטט כד"א החוטט בגדים: לשוטטה. פי' לפי הענין מנהיג הדוב הממונה לפרנסו וכמו שקורין למנהיג ספינה מבוט כד"א משוטיך ואוכליך: הואיל והוא כ"ל שבנא: ותאכלנו האש. דרש לאשמת נוטריקון לאש מת: בעיו"כ כו'. כל זה בירושלמי פ"ט דמסכת תרומות והתם גרס בערב שבת אבל במס' ע"ז בפ' אין מעמידין גרס ג"כ בעיו"כ: אתו ושיילון כו'. באו ושאלו אם מותר להעבירו מלפניהם ביוה"כ: ארפין להון כו'. הניחו לכלבים שמשלהם אוכלין הרפין. ל' הרף ממני:

אסיפת אמרים

וסדר גר' גופא כו' עד לשני ישרי לב. וסדר לאשמת העם לאו מת העם אבל לשוטטה (שם): כדורים מזונותיו

את ידיהם א"ר יצחק או"ה אין להם סומכין שנא' (יחזקאל ל) ונפלו סומכי מצרים ישראל יש להן סומכים שנא' (ויקרא ד) וסמכו זקני העדה. או"ה נקראו עדה שנאמר (איוב טו) כי עדת חנף גלמוד ישראל נקראו עדה שנא' וסמכו זקני העדה. או"ה נקראו אבירי' (תהלים סח) עדת אבירים בעגלי עמים ישראל נקראו אבירים (ישעיה מו) שמעו אלי אבירי לב. או"ה נקראו אדירים (יחזקאל לב) אותה ובנות גוים אדירים וישראל נקראו אדירים (תהלים ט) ואדירי כל חפצי בם. או"ה נקראו חכמים (עובדיה א) והאבדתי חכמים וגו' ישראל נקראו חכמים (משלי י) חכמים יצפנו דעת. או"ה נקראו תמימים (שם א) ותמימים כיורדי בור וישראל נקראו תמימים (שם כח) ותמימים ינחלו טוב או"ה נקראו צדיקים (יחזקאל כג) המה ישפטו אותהם. ישראל נקראו צדיקים (ישעיה ס) ועמך כולם צדיקים. או"ה נקראו אישים (תהלים קמא) אישים פועלי און ישראל נקראו אישים (משלי כח) אליכם אישים אקרא. או"ה נקראו גבורים (תהלים נב) מה תתהלל ברעה הגבור ישראל נקראו גבורים (שם קג) גבורי כח עושי דברו: (ח) תני ר"ש מה נגרין הם ישראל שהם יודעים לרצות את בוראן. א"ר יודן כאילין כותאי אילין כותאי חכימין למיחסדא חד מנהון הוי אזיל לגבי אתתא א"ל אית לך חד בצל תיתנון לי מן דיהבה ליה א"ל אית בצל בלא פיתא מן דיהבה ליה אמר לה אית מיכל בלא משתי מתוך כך אכיל ושתי. א"ר אהא אית איתתא דחכימא למשאל ואית איתתא דלא חכימא למשאל. אית איתתא דחכימא למשאל אתיא לגבי מגירתא תרעא פתיחא מדפק ליה אמרה לה שלמא עליך מגרתי מה את עבידא. מה בעליך עביד מה בנייכי עבידין. אמרה לה טב נעול מתיבא לה נעול מה את בעיא. אמרה לה אית ליך מקימה פלונית תתנין לי. אמרה לה אין דלא חכימא למשאל אזלא לגבי מגירת' תרעה משקיף פתחה ליה אמרה לה אית לך מקימה פלניא אמרה לה לאו. א"ר חנינא אית ארים דחכים למשאל. ואית ארים דלא חכים למשאל. דחכים למשאל חמי בגרמיה דשקע באריסותיה. עביד לב טב סריק שעריה מחוור מאניה. אפיה טבין

יהיב

אסיפת אמרים

שאנותיו הסדורים וקצובים לו. (שם): או"ה נקראו. דמקשה ע"ע דא' אין להם סומכין דאיפכא משמע דא' ונפלו סומכי אלמא יש להן רק דבאותה שעה נפלו. לז"א דהא נקראו בכל הני שמות דלק' ואיך יצדקו בהם צדיקים תמימים ובפרט שכ"א שנכרו בצדו כמו בעדת כתיב גלמוד ודו"ק שכ"א שנכרו בצדו אע"כ שנקראו כן לפי התחלה דמיונן שיש בהם קצת שנחשבים כך כנגד רובם. וכ"כ סומכי מצרים

שם

מתנות כהונה

מה נגרין כו'. נראה לפרש בדרך רחוקה מל' נגר אומן כלומר אומנים הם ויודעים לרצות בוראם וכדמפרש ואזיל: אלין כותאי הלו כותיים הם חכמים ובקיאים לבקש חסד על הפתחים: אית לך חד בצל כו'. יש לך בצל א' תנה נא לי: מן דיהב כו'. משנתנה לו אמר יש בצל בלא פת בתמיה: אית מיכל כו'. ויש לך מאכל בלא שתייה בתמיה: למשאל. לבקש דבר מה מחברתה: אתי לגבי מגירתא כו'. באה אצל חברתה: תרעא פתיחא כו'. אע"פ שהשער פתוח היא דופקת שלא תיכנס פתאום ואומרת שלום עליך שכנתי מה את עושה אם טוב מעמדך: אמרה לה טב נעיל כו'. הטוב שאכנס אל הבית רצוך בכך והיא מסיבה בא לך פה מה את רוצה: מקימה פלונית. פי' מלאכה פלונית מלאכת רעהו ת"י מקמתי דחבריה: תרעא משקוף. השער סגור ואעפ"כ היא פותחת מעצמה: חמי בגרמיה כו'. רואה בעצמו שנסתפק באריסותיה ולא סני ליה בלאו הכי שמה לעצמו לב טוב מסריק שערותיו שיהיו נראים חלקים ונאים: מחוור מאניה. כובס בגדיו וכבס ת"א ותוור: אפיה טבין פנים טובים ונאים:

יהיב תוטרא בידיה . ועזקתא באצבעיה ואזיל לגבי מריה עבידתיה והוא א"ל אתי בשלום ארים טב . מה את עביד והוא א"ל טב ומה ארעא עבידא תזכי ותשבע מן פירי מה תוריה עבדון תזכי ותשבע מן שמניהון מה עזיא עבדין תזכי ותשבע מן גדייהון א"ל מה את בעי . א"ל אית לך י' דינרין תתנון לי א"ל אם את בעי עשרים סב לך. דלא חכים למשאל שעריה מקצץ מאניה צואין אפיה בישין . אזל לגבי מרי עבידתא משאיל ליה א"ל מה ארעא עבידא א"ל הלואי מעלה מה דאפקינן בגוה . מה תורי עבדין א"ל תשישין. א"ל מה את בעי אית לך עשרה דינרין תתנין לי א"ל זיל קום מה דאית לי גבך . א"ר חוני דוד מאריסא טבא הוה בתחלה משורר בקילוס ואומר (תהלים יט) השמים מספרים כבוד אל א"ל השמים שמא את צריך לכלום . ומעשה ידיו מגיד הרקיע א"ל שמא את צריך לכלום מזכיר והולך יום ליום יביע אומר וגו'. א"ל הקב"ה מה את בעי א"ל שגיאות מי יבין מן שגגתא דעבדית קמך א"ל הא שרי לך והא שביק לך א"ל מנסתרות נקני מן טמירתא דעבדית קמך א"ל הא שרי לך והא שביק לך א"ל (שם) גם מזדים חשוך עבדך אלו הזדונות ואל ימשלו בי אז איתם אלו תוקפי עבירות ונקיתי מפשע רב אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע את אלוה רב ואנא חובי רברבין יאי לאל רב דשביק לחובין רברבין הה"ד (שם כה) למען שמך ה' וסלחת לעוני כי רב הוא :

פרשה ו (א) ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע וגו' . זש"ה (משלי כד) אל תהי עד חנם ברעך וגו' . אל תהי עד חנם אלו ישראל שנא' (ישעיה מג) ואתם עדי נאום ה' ואני אל . ברעך זה הקב"ה שנא' (משלי כז) רעך ורע אביך אל תעזוב וגו' . והפתית בשפתך מאחר שפיתיתם אותו בסיני ואמרתם (שמות כד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע לסוף מ' יום אמרתם לעגל (שם לב) אלה אלהיך ישראל . א"ר אחא הדא רה"ק סניגוריא היא . מלמדת זכות לכאן ולכאן אומרת לישראל אל תהי עד חנם ברעך ואח"כ אומר להקב"ה (משלי כד) אל תאמר כאשר עשה לי

מתנות כהונה

יהב כו'. נותן מקל בידו דרך זריזות וטבעותיו באצבעותיו והלך אצל בעל מלאכתו שהשכר ממנו השדות: אתי בשלום. בואי בשלום: תזכה ותשבע תהיה זוכה לאכול ממנו ולשבוע: מה תוריא. מה השוורים עושים: מן שמניהון. משמן בלהם: סב לך. קח לך: שעריה מקצץ. ל' קוצים מבולבלים כקוצים הללו: מאניה צואין. פי' בגדיו מלא צואה: הלואי כו'. מי יתן שתעלה הקרקע תבואה שיעור מה שהוצאתי לזרוע בתוכו: תששין. תשושי כח: קום מה דאית כו'. קיים לי ותן לי מה שיש אצלך: ה"ג א"ל הרקיע שמא אתה צריך לכלום התחיל מתחיל והולך יום ליום יביע אומר כו' עד תורת ה' תמימה א"ל הקב"ה כו': מן שגגתא כו'. לכן באתי לבקש עליהן: שרי מותר ופטור: שביק. נעזב ומחול: טמירתא נסתרות: תוקפי עבירות. כגון להכעיס: חובי רברבין. חובתי ועבירותי גדולים: יאה כו'. נאה ויפה לאל רב שיעזוב וימחול לעבירות גדולות: כי רב הוא. על שמהם הוא אחר על שמך ועל עוני: שפיתיתם. כלומר פייסתם פיהם ופתוי אתם היא כפי הלשון בפרש היכא דלא נתקיים הדבר כמו כאן שעשו את העגל: סניגור. מליץ טוב על ישראל:

אסיפת אמרים

(שם): זש"ה. דק"ל והוא עד מיותר. לזה דרש הפסוק ונפש כי תחטא לך ולא רצה להגיד לך עדות ואח"כ והוא עד שאתה יודע עדות לנפש שחטאה כנגדו מ"מ א"ל יגיד ונשא עונו. (שם): לכאן ולכאן. ע"ד שדרשו ר"פ דברים משה הוכיחני אחר ישראל והוכיח

לי כן אעשה לו . א"ר יצחק כתיב (הושע ו) והמה כאדם עברו ברית ברם הכא (שם יא) כי אל אנכי ולא איש ראובן הוה ידע לשמעון סהדו א"ל אתי סהיד לי חדא סהדותא א"ל אין כשנכנס לדיין חזר בו וא"ל רה"ק והפיתית בשפתיך מאחר שפיתית בשפתיך והכנסת אותו לדין חזרת בך למחר אתו סהדי לראובן גבי שמעון מה יעשה כאשר עשה לו. אל תאמר כאשר עשה לי כן אעשה לו . אשיב לאיש כפעלו . והלא כבר נתנה תורה איפופסין והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד ונשא עונו : (ב) ושמעה קול אלה הה"ד (משלי כט) חולק עם גנב שונא נפשו אלה ישמע ולא יגיד . מעשה בשלטון אחד שהיה הורג את הקבלנין ומתיר את הגנבים והיו הכל מליזין עליו שאינו עושה כראוי מה עשה הוציא כרוז במדינה ואמר כל עמא לקומפון מה עשה הביא חולדות ונתן לפניהם מנות והיו החולדות נוטלות את המנות ומוליכין אותן לחורין למחר הוציא כרוז ואמר כל עמא לקומפון הביא חולדות ונתן לפניהם מנות וסתם את החורין והיו החולדות נוטלות את המנות ומוליכות אותן לחורים ומוצאות אותן מסותמות ומחזירות את המנות למקומן לומר שאין הכל אלא מן הקבלנין הרי מן השלטון מן המעשה מנין . ראובן גנב לשמעון לוי ידע ביה א"ל אל תפרסמני ואנא יהיב לך פלגא למחר נכנסו לבהכ"נ ושמעו קול החזן מכריז מאן גנב לשמעון ולוי קאים תמן הלא נתנה תורה איפופסין והוא עד או ראה או ידע: (ג) גופא אל תהי שבועת שוא קלה בעיניך שהרי זכריה חמי ליה (זכריה ו) ואשא עיני וארא והנה מגלה עפה מה עפה שייטא כמא דתימר (ישעיה ו) ויעף אלי אחד מן השרפים ויאמר אלי מה אתה רואה ואומר אני רואה מגלה עפה . א"ר אבהו אפילו עורו של פיל ועורו של גמל אינן במדת הזו ואת אמר כאן זאת האלה היוצאת על פני כל הארץ מהיכן יצאתה בפתחו של אולם דתנן פתחו של אולם גובהו מ' אמה ורחבו כ' אמה . א"ר אייבו מפני מה משביעין האדם בס"ת ומביאין לפניו נודות נפוחים לומר אתמול היה הנוד הזה מלא גידים ועצמות ועכשיו הוא ריק מכלן כך המשביע את חבירו לשקר סוף שיצא ריקם מכל ממונו . ר' אסי אמר על שקר. ר' יונה אמר אפילו על אמת. ר' ינאי הוה יתיב ודריש על הדא

דר'

מתנות כהונה

ברם הכא. אלא התשובה כתיב לא אעשה חרון אפי וגו' כי אל אנכי: סהדי. עדות: אתי סהיד כו'. בא והעיד לי עדות אחת: בי' שמעון. ששמעון ידע לו עדות: אפופסין. דין וגמול: הקבלנין. פי' שהיו מקבלים מן הגנבים מה שגנבו: מליזין עליו. ל' לזות שפתים: קומפן. פי' הערוך שדה שמשחקים בו השרים: לומר אין הכל כו'. כלומר שי' מרמז להם שאין הגנב מוצא מקום להוליך הגניבה שמה לא ימלאו לבו לגנוב כלל וא"כ בדין עשה השלטון שהיה הורג את הקבלנין: א"ל ראובן ללוי: שייטא. פורחת ובילקוט גרס טייסא וכן ת"י פרחת: מגלה עפה. וסמיך ליה ויאמר אלי זאת האלה וגו': במדה זו. באורך כ' אמה וברוחב י' והיא כפולה נמצא כשפשטו הוא (ארבעים) (עשרים) על עשרים והשתא דריש עפה כפולה כמו שדרשו חז"ל פרק עושין פסין: ואת אמרת זאת האלה. הרי שעונש האלה גדול מאוד שהרי עונשו כתובה על שטח גדול מעור פיל וגמל. ושוב דרש ושאל מהיכן יצאתה מאיזה שער שהוא עשרים על עשרים והשיב מפתחו של אולם מ': על שקר. עונש השבועה הוא כשנשבע לשקר: אפי' על אמת.

כמו

אסיפת אמרים

וזוכית לישראל אחריו. ועד אנס פי' עד שוא שמשני' את שידוע שאמרו אלה כו' שם: המשביע. וכ"ש שנשבע. ופליגא ביה ר"א ור"י דלר"א אין המשביע שנש אלא כמשביע על שקר פי' באנס שאין לו עליו

דר' יונה. א"ר סימון אין מוסרין את השבועה למי שהוא רץ אחר השבועת הוה עובדא בבר תלמיון וסייעא לרבי אסי. עובדא הוה דאפקיד חד גברא גבי בר תלמיון ק' דינרין אזל בעא להון מיניה א"ל מה דאפקדת בידי מסרית בידך א"ל אשתבע לי מה עבד בר תלמיון נטל חד קנה וחקקיה ויהיב ביה הלין דינרי ושרי מיסמך עליה א"ל צור הדין קניא בידך ואנא משתבע לך כיון דמטי לבי כנישתא אמר מריה דהדין ביתא טבא מה דמסרת בידי מסרתי בידך. ההוא מן דבידיה נסתיה לקניה ואקשיה לארעא שריין הלין דינרין מתבדרין ושרי ההוא מלקט א"ל לקט לקט דמן דידך אנת מלקט. (שמות כב) שבועת ה' תהיה בין שניהם. שאינה זזה מבין שניהם אם המשביע משביע על שקר סופה לצאת עליו ואם הנשבע נשבע על שקר סופה לצאת עליו. עובדא הוה בחדא איתתא דעלת למילש גבי מגירתא והוו ציירין בשושיפה תלתא דנרי נסבתהון ויהבת יתהון על גבי סודרא איגבלון בלישא אפה פיתא ואזלה לה א"ל בעלה הב לי תלתא דינרין אזלתבעיא להון גבי מגירתא א"ל דלמא חמית לי הלין תלת דינרין הויין להיא מגירתא תלתא בנין א"ל תקברנה ההיא איתתא ברא אי היא ידעת בהון גרמון חובין וקברתיה אמרה אילולי דההיא איתתא השידה בהון

מתנות כהונה

כמו שדרשו חז"ל שפים רבוא כרכים היה לינאי המלך וכולם נחרבו על שבועת אמת כגון אמר אחד לחבירו בשבועה שאוכל עמך היום וכן עשה: וסייעא לרב אסי. ההוא עובדא דבן תלמיון ונראה מפני שלא מצינו עונשין שנענש על זה אע"פ שהיתה ערמה כדי לעכב הזוזים בחזקה שמע מיניה שאין עונשין על הנשבע באמת ובילקוט גרס מסייע לרבנן: אזל בעא. המפקיד הלך לבן תלמיון ותבע ממנו הזוזים: מסרית. מסרתי וחזרתי לך: מה עבד מה עשה: וחקקה. פי' היה חוקק הקנה עד שהיתה חלולה: ויהב בה כו'. נתן בתוך הקנה החלולה אלו לזוזים: ושרי כו'. התחיל לסמוך על אותו קנה והלך כך לבה"כ לישבע: א"ל צור כו'. בן תלמיון אמר אל המפקיד קח זה הקנה בידך ואנכי אשבע לך שמסרתים בידך: צור. קח כמו וצרת הכסף: מרי דהדין כו'. פי' הנני נשבע באדון של הבית הזה הטוב ר"ל הקב"ה: מן דבידיה כו'. ממה שהיה מרגיש בידו הכובד של הקנה לקחו לקנה והכהו על הארץ וה"ג בילקוט מן כבדין. ונוכל לפרש ג"כ מן השקר שהיה רואה בידו ולפניו שנעשה לו לקהו בחמתו כו': נסתיה. פירש בערוך כמו נסביה פירוש לקחו: שריין הלין כו'. התחילו אלו דינרין להתפזר: ושרי ההוא. והתחיל המפקיד ללקטם: א"ל בן תלמיון לקוט כו': דעלת למילש כו' שנכנסה ללוש את עיסתה אע"ג דבפרק השולח גם (דף לה) איתא שהפת היתה של השכנה ונשתרשה לה מקום הדינר מכל מקום המאמר הזה סובר שהיתה של בעלת דינרין שהרי רצה להוכיח העונש אפי' על שבועת אמת ובגמ' מייתי שאמרה לא נהניתי לפיכך אמרו שנשתרשת מקום הדינרין: גבי מגירתה. אצל שכנתה: והוו ציירין בשושיפה. והיו מקושרין בטלית שלשה דינרים: נסבתהון כו'. לקחם לאותן ג' דינרין ונתנם על גבי סודר וקשרתן בבגד מכסה העליון שפשטה מעליה כדי שתלוש: אנבלון כו'. אותן ג' דינרין נילושו ונגבלו בתוך העיסה ואפתה הפת והלכה לה: הב. תן: אזלת בעא כו'. הלכה אצל השכנתה ושאלה ממנה אותן ג' דינרין: א"ל כו' דלמא ראית אלו ג' דינרין: הווין כו' היו לאותה שכנה ג' בנים: א"ל כו'. השיבה השכנה תקברנה כו' והספר דיבר דרך כינוי כמורגל: גרמון חובין פי' גרמו עבירות של אותה שכנתה ומת בנה: אמרה. אותה אשה שאפתה פתה במה ואבת

אסיפת אמרים

עליו שוה תביעה ולר"י נענש אפי' כשמשביעו באמת אם זה נשבע לשקר שלא היה לו למכור ממונו למי שאינו הגון. ועז"א ר"י בשם ר"י אין מוסרין כו' וסיוע לר"י. ועובדא דבר תלמיון סיוע לר"א דאף שהיה חשיד אממונא לא חשיד אשבועתא וא"כ מותר למסור ממון להשביע עליו כי לא יחשוד על השבועה ואם ישבע לשקר סופה לצאת עליו ולא על המשביע (שם): ה"ג בירושלמי פ"ו דשביעית. סופה לצאת עליו כו' ר' יונה א' על שקר ר' יוסי אמר אף על האמת. סדר מייתי הך עובדא דאיתתא. פי' דזה שוב פלוגתא אתרת על הנשבע אם הייב דווקא כשיודע

בהון לא הוה קברה ליה אזלה ואמרה לה דלמא חמית לי לחלין דינריא אמרה ההיא איתתא תקבור בנה אחרינא אי היא ידעה בהון גרמון תובין ומית ברא אחרינא. זמן אוחרן אמרה לה דלמא חמית ליה הלין דינרין אמרה תקבור ההיא איתתא ברה תליתאה אי היא ידעה בהון גרמון תובין וקברתיה. אמר לה בעלה לית אנת אזיל למנחמה להדא מגירתך נסבה תרין עגולין דפיתא ואזלת מנחמת יתה כיון דקצין עגולה נפקין הלין תלת דינרי מינה הדא דברייתא אמרין בין זכאי בין חייב לידי מומי לא תעול. (זכריה ה) ובאה אל בית הגנב ואל בית הנשבע בשמי לשקר ולנה בתוך ביתו וכלתו ואת עציו ואת אבניו. א"ר שמואל בר נחמן מלאכי חבלה אין להם קפיצין שנא' (איוב א) משוט בארץ ומהתהלך בה ברם הכא ולנה בתוך ביתו. א"ר אבא ב"כ דברים שאין האש שורפן שבועת שוא מכלתן דרכה של אש לאכול עצים שמא אבנים ברם הכא וכלתו ואת עציו ואת אבניו: (ב) ר' יוסי בר חנינא פתר קרייא בסוטה. ונפש כי תחטא. היא שחטאה על בעלה שהוא זנה ומפרנסה והיא הולכת ומקלקלת עם אחר. (במדבר ה) ושמעה קול אלה והשביע הכהן את האשה בשבועת האלה והוא עד ועד אין בה. או ראה ונעלם מעיני אישה ולא מעיני יבמה. או ידע ונסתרה והיא נטמאה. אם לא יגיד ונשא עונו אם לא תגיד לכהן. וצבתה בטנה ונפלה ירכה: (ה) רבי פנחס פתר קריא בישראל לפני הר סיני. ונפש כי תחטא (דברים ט) וארא והנה חטאתם. ושמעה קול אלה (שם ה) ואת קולו שמענו מתוך האש. א"ר יוחנן קופרמסאות נתנו ביניהם שאינו כופר בהן והם אינם כופרים בו. א"ר יצחק מלך כשהוא משביע את לגיונותיו אינו משביען אלא בסייף כלומר שכל העובר על התנאים הללו יהא הסייף הזה עובר על צוארו כך (שמות כד) ויקח משה חצי הדם. ומהיכן היה יודע משה חציו של דם ר' יהודה ב"ר אלעאי אמר הדם נחלק מאיליו ר' נתן אמר נשתנו מראיו ונעשה חציו שחור והציו אדום. בר קפרא אמר

מלאך

אשיפת אמרים

כשיודע שנשבע לשקר או אפי' כשסובר שנשבע באמת ואח"כ נמצא שקר יוצא מפיו ולזה ראיה מהדא איתתא שנשבעה אי ידעה בהון דמשמע שלא ידעה מעולם והאמת היה ששכחה אך הוה ליה לאסוקי אדעתה דבאמת ידעה. ומ"ש לקמן בין זכאי. פי' כי יש לחוש פן שכח דבר מה ולאו אדעתיה (שם): ה"ג ולא מעיני הקב"ה (שם): וארא. מפני שעיקר אזהרות עודתן הוא בגלותן כדלקמן וכי יאמרו (כדי שבזכות זה יגאלו) לזה הביא חטא עגל שעל ידו נגזר עליהן הגליות כדאיתא בש"ר פמ"א. (שם): קופרמסאות. שטר התנאים שבין הסוחרים נקרא קומפרימיסו בלע"ז (שם): ויקח. סיפיה דקרא הנה

דם

מתנות כהונה

לה ג' דינרין אלו לא נאבדה היא שכנתה כו'. ולכן הלכה ושאלה עוד פעם אחרת דלמא תודה ותתנם לה: אמר לה בעלה. בעל של אותה אשה שאבדה הדנרין אמר לאשתו וכי אין אתה הולך לנחם שכנתך ולהברותה: נסבה כו'. לקחה שתי ככרות והלכה לנחם אותה: כיון דקלין כו'. שחתכו עיגול ככר לחם יצאו ונפלו אלו ג' דינרין: הדא דברייתא כו'. זהו שהבריות אומרים לידי מומי כו' לידי שבועה לא יכנס: קפיצין. הילוך ותנועה ומנוחה כבני האדם: משוט וגו'. משמע שתמיד היה שט בארץ: ברם אבל: ולנה. ענשו של שבועה והמלאכי חבלה הממונים על זה כדאיתא בזוהר פ' פקודי: שמא אבנים. בתמיה: והוא עד. פי' אותה עדות האלה הוא דכלפי שמיא הכל גלוי: או ראה אותה האלה ראתה אותה אבל לא אישה שנא' ונעלם וגו': ולא מעיני יבמה. אין כאן מקומו ובמסכת יבמות דרשו ליה הכי: קופרמסאות. הערוך הביאו ולא פירשו ולפי הענין פירושו הבטחה ואמונה שאינו כופר בהן הקב"ה לא יכפור בישראל: ויקח משה וכו'. רמז שאם יעברו ישפך דמם של שונאי ישראל:

באגנת

מלאך ירד בדמות משה וחלקו. א"ר יצחק בת קול היתה יוצאת מחר חורב ואומרת עד כאן חציו של דם. תני ר' ישמעאל בקי היה משה בהלכות דם וחלקו וישם באגנות. ר' הונא בשם ר' אבין באגנת כתיב לא זה גדול מזה ולא זה גדול מזה אמר משה לפני הקב"ה מה נעשה בחלקך א"ל זרוק על העם ומה נעשה בחלקם א"ל זרוק ע"ג המזבח. וחצי הדם זרק על המזבח. ר' ברכיה ור' חייא בשם ר' יוסי בר חנינא הוא נשבע להן והן נשבעין לו הוא נשבע להן. (יחזקאל טז) ואשבע לך ואבא בברית אתך נאם ה' אלהים. והן נשבעין לו להקב"ה שנא' (דברים כט) לעברך בברית ה' אלהיך ובאלתו. ומנין שאין אלה אלא שבועה ר' נחמיה ור' נחמן דיפו בשם רבי יעקב דקיסרין מן הדא. (במדבר ה) והשביע הכהן את האשה בשבועת האלה. וכיון שעברו על תנאי הר סיני אמר להם הקב"ה (ויקרא כו) אף אני אעשה זאת לכם. א"ר פנחס כתיב (הושע ו) והמה כאדם עברו ברית ברם הכא (שם יא) כי אל אנכי ולא איש. א"ר אהבה בר זעירה כתיב (איכה ב) עשה ה' אשר זמם כמה שכתוב בתורתו. (ויקרא כו) ויספתי ליסרה כן עשה ח"ו אלא בצע אמרתו. מהו בצע אמרתו פשרה פשר. ר' יעקב דכפר חנין אמר בזע פורפריה רבי ברכיה מייתי לה מן הדא (ויקרא כו) והבאתי עליכם חרב נקמת נקם ברית. תני ר' חייא נקם בברית ונקם שאינו בברית איזה נקם שאינו בברית ר' עזריה ור' אחא בשם ר' יוחנן אמר זה סימוי עינים שסימו את עיני מלך יהודה שנא' (יחזקאל יז) כה אמר ה' אלהים חי אני אם לא אלתי אשר בזה. אם לא אלתי זו שבועה שנשבעתי לנבוכדנצר ובריתי אשר הפר. זה בריתי של הר סיני. ונתתיו בראשו ושאר כל הגוף לא לקה ר' שמואל בר נחמן בשם ר' יונתן זה סימוי עינים שהוא תלוי בראש וכיון שגלו לבבל אמרו לנבוכדנצר (דניאל ג) נבוכדנצר לא חשחין אנחנא הן איתי אלהנא וגו' והן לא ידיע להוי לך מלכא די לאלהך לא איתנא פלחין אמר להון הקב"ה (זכריה ט) גם את בדם בריתך נזכרתי אותו הדם שבסיני לפיכך שלחתי וגו' אין מים בו א"ר פנחס אין כאן עוד (תהלים עט) שפכו דמם כמים סביבות ירושלים. והוא עד אלו ישראל (ישעיה מג) ואתם עדי נאם ה' ואני אל. או ראה (דברים ד) אתה הראת לדעת. או ידע. וידעת היום. אם לא יגיד ונשא עונו. אם לא תגידו אלהותי לאו"ה הרי אני פורע מכם אימתי (ישעיה ח) וכי יאמרו אליכם דרשו אל האובות: (ז) א"ר סימון בארי לא נתנבא אלא שני פסוקים ולא היה בהם כדי ספר ונטפלו בישעיה ואלו הן וכי יאמרו אליכם וחברו. א"ר יוחנן כל נביא שנתפרש שמו ונתפרש

שם

מתנות כהונה

באגנת. חסר וי"ו לומר שהיו שוין פי' שתי האגנות בשיעור אחד: **מן הדא**. מזה הפסוק: **אף** אני וגו'. ולא עשה כן כדמסיים בשם רבי פנחס: **פשרה פשר**. פי' בלע ושבר אמירתו לתנאין אני דין ואני רחמים כמים פושרין לא קרירי ולא חמימי: **בזע** פורפוריה. קרע בגדיו כאבל כביכול והכי איתא באיכה רבה: **נקם** בברית כו'. מדכתיב תרתי נוקמת נקם דריש נקמה שאינה משום העברת ברית סימי וזה סימוי עיניו של צדקיה על שעבר שבועה שנשבע לנבוכד נצר: **והוא** עד. חזר לראש שהתחיל לדרוש פסוק נפש כי תחטא וגו' אלא דמפסיק בענין חלוקת הדם ושבועת צדקיה: **בארי**. נביא

אסיפת אמרים

דם הברית. (שם): בקי היה. ובזכות זה ניתן לו מתנה זו שידע לצמצם. (שם): הוא נשבע. וא"כ א"צ להביא ראיה מן הדם. (שם): אין כאן עוד. פי' שזכו ליגאל מהגלות שנמשל כמים כדד"א אי המים

סיפ

שם אביו נביא ובן נביא וכל נביא שנתפרש שמו ולא נתפרש שם אביו הוא נביא ואביו אינו נביא . ר' אלעזר בשם ר' יוסי בן זמרא מייתי לה מן הדא (עזרא ה) והתנבי זכריה בר עדוא נבאיא שהיה נביא בן נביא . ורבנן אמרי בין שנתפרש ובין שלא נתפרש שמו נביא ובן נביא שכן עמוס אמר לאמציה (עמוס ז) לא נביא אנכי ולא בן נביא מה זה נביא והוא אומר לא נביא אנכי אף אביו היה נביא והוא אומר לא בן נביא אנכי. כתוב אחד אומר (ד"ה ב לב) ישעיה בן אמוץ הנביא וכתוב אחד אומר (מ"ב יט) ישעיהו הנביא בן אמוץ שהיה נביא בן נביא . (ישעיה ח) הלא עם אל אלהיו ידרוש כל אומה ולשון תסגוד לאלהיה . (שם) המצפצפים אלין המצייינין והמהגים אלו דמנהמין . הלא עם אל אלהיו ידרוש . כל אומה ולשון תזכור לאלהית בעד החיים אל המתים . א"ר לוי משל לאחד שאבד את בנו והלך לתובעו בין הקברות פיקח אחד שראה אותו א"ל בנך שאבדת חי או מת . א"ל חי אמר לו שוטה שבעולם דרכן של מתין להיות נתבעין אצל חיים שמא חיים אצל מתים בכ"מ חיים עושים צרכי מתים שמא המתים עושים צרכי חיים כך אלהינו חי וקיים לעולם שנא' (ירמיה י) וה' אלהים אמת . מהו אמת א"ר אבין שהוא אלהים חיים ומלך עולם אבל אלהי או"ה מתים הן שנאמר (תהלים קטו) פה להם ולא ידברו עינים להם ולא יראו אזנים להם ולא ישמעו מתים הן ואנו מניחים חי העולמים ומשתחוים למתים . (ישעיה ח) לתורה ולתעודה התורה מעידה בנו אם לא יאמרו כדבר הזה אשר אין לו שחר . רבי יוחנן ורשב"ל ר"י אמר אמר הקב"ה לישראל בני אמת לאו"ה אשר אין לו שחר כדבר הזה אינו מזריח לכם אורה אמר רשב"ל אמר הקב"ה לישראל אמרו להן לאו"ה אשר אין לו שחר אם לעצמו אינו מזריח כיצד יזריח לאחרים . ר"א ב"כ אמר חשך ואפילה שמשו בארץ מצרים שלשה ימים שנא' (שמות י) ויהי חשך אפילה בכל ארץ מצרים אבל תוהו ובהו לא שימשו בעוה"ז והיכן הן עתידין לשמש בכרך גדול של רומי שנא' (ישעיה לד) ונטה עליה קו תהו ואבני בהו . ורבנן אמרי או"ה שלא קבלו את התורה שנתנה מתוך החשך עליהם הוא אומר (שם ס) כי הנה החשך יכסה וגו' אבל ישראל שקיבלו את התורה שנתנה מתוך החשך דכתיב (דברים ה) כשמעכם את הקול מתוך החשך עליהם הוא אומר (ישעיה ס) ועליך יזרח ה' וכבודו עליך יראה :

פרשה

אסיפת אמרים

בשמים שעשונו (שם) : אף אביו . ואף שלא מזכר שם אביו (ו"מ) : חשך ואפילה . כדמני פ"ב דחגיגה בין י' דברים שנבראו ביום א' לתוהו ובהו . וא"כ בן הסברה שישמשו ולא לחנם נבראו . ואשר אין לו שוסד על עם אל אלהיו ידרוש שלא יהיה להם שחר ב"א תוסו לעתיד . ורבנן מפרשו שאר ל' שחרות ול' אור (שם) : מוטב . דאית במדרש שלא נתכוונו לע"א

רק

מתנות כהונה

הם : בר עדו נביא . משמע שגם עדו היה נביא : מה זה . עמוס שהיה נביא . ואעפ"כ אמר לא נביא אנכי כו' : המצפצפים אלין המצייינים. ל' שעות המצייינים : מנהמין . ל' נהמות ובוכה כמד"א ארי נהם ומיני חכמות הם (ה"ג . תסגוד לאלהיה וכ"ה בילקוט ישעיה) : ומלך עולם . ומאחר שהוא מלך עולם הוא אלהים אמת כי מלך בשר ודם מלכותו אינו מלכות של אמת כי במותו לא ירד אחריו כבודו : ומשתחוים למתים . בתמיה : בע"נ אין כח להזריח אורו של שחר והרשו כאלו כתיב בדבר הזה :

סדר צו

פרשה ז (א) **צו** את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה וש"ת (משלי י) שנאה תעורר מדנים וגו'. שנאה שנתנו ישראל ביניהם לבין אביהם שבשמים היא עוררה להן דיני דינין. דאמר ר' שמואל בר נחמן קרוב לתשע מאות שנה היתה השנאה כבושה בין ישראל לבין אביהם שבשמים מיום שיצאו ישראל ממצרים ועד שנה שנתעוררה עליהן בימי יחזקאל הה"ד (יחזקאל כ) ואומר אליהם איש שיקוצי וגו' והם לא עשו כן אלא (שם) וימרו בי ולא אבו וגו'. ועשיתי עמהם בעבור שמי הגדול שלא יתחלל שנא' (יחזקאל כ) ואעש למען שמי וגו'. (משלי י) ועל כל פשעים תכסה אהבה שאיהב המקום את ישראל שנ' (מלאכי א) אהבתי אתכם אמר ה'. ד"א שנאה תעורר מדנים שנאה שנתן אהרן בין ישראל לבין אביהם שבשמים היא עוררה עליהם דיני דינין. א"ר אסי מלמד שהיה אהרן נוטל קרבנם ופוחסו לפניהם ואומר להם דעו שאין בו ממש הוא שמשה אמר לאהרן (שמות לב) מה עשה לך העם הזה א"ל מוטב היה להן שידונו שוגגין ואל ידונו מזידים. הוא שהקב"ה אמר למשה (שם) מי אשר חטא לי אמחנו מספרי הה"ד (דברים ד) ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו וגו'. ר"י דסכנין בשם ר' לוי אין לשון השמדה הכתוב כאן אלא לשון כילוי בנים ובנות כמה דתימא (עמוס ב) ואשמיד פריו ממעל ושרשיו מתחת. ועל כל פשעים תכסה אהבה. תפלה שנתפלל משה עליו ומה נתפלל משה עליו רבי מנא דישאב ור' יהושע דסיכנין בשם ר' לוי מתחילת הספר ועד כאן כתיב (ויקרא א) וערכו בני אהרן (שם) וזרקו בני אהרן (שם) ונתנו בני אהרן אמר משה לפני הקב"ה הבור שנואה ומימיה חביבין. חלקת כבוד לעצים בשביל בניהן דתנינן תמן כל העצים כשרים למערכה חוץ משל זית ושל גפן. ולאהרן אי אתה חולק לו כבוד בשביל בניו א"ל הקב"ה חייך שבשבילך אני מקרבו ולא עוד אלא שאני עושה אותו עיקר ובניו טפלים (ויקרא ו) צו את אהרן ואת בניו לאמר: (ב) זבחי אלהים רוח נשברה וגו'. זבדי בן לוי ור' יוסי בן טרטס ורבנן ח"א אמר דוד לפני הקב"ה אני כבשתי את יצרי ועשיתי תשוב' לפניך אם אתה מקבלני בתשובה הרי יודע אני ששלמה בני עומד ובונה את המזבח ובהמ"ק ומקטיר עליו את הקרבנות שבתורה מן הדין קריא זבחי אלהים רוח נשברה. ותרנא אמר מנין למי שהוא

עושה

מתנות כהונה

שנתנו ישראל ביניהם כו'. שעשו את העגל: **שנה.** מגומגם ובילקוט אינו: **נוטל קרבנם כו'.** קרבנם שהיו זובחים לעגל שנאמר ויזבחו לו: **ופוחסו.** הכה והשפיל צורתו: **ואל יהיו מזידים.** ואילו לא הודיעם שאין בו ממש היו סוברים שיש בו ממש והיו שוגגים: **מי אשר חטא לי.** משמעותה על היחיד דאל"כ הל"ל אותם אשר חטאו לי: **חביבין.** בתמיה: **חוץ משל זית כו'.** משנה היא במס' תמיד בפ' שני וס"ל הטעם מפני שבא מהן שמן למנחות ויין לנסך: **מן הדין קריא.** מן המקרא הזה: **רוח נשברה.** פירוש כשיתרצה ברוח נשברה ר"ל תשובה

אסיפת אמרים

רק למנהיג במקום משה שיקבל שפע עליון ואם כן כשהראה להם שאין לו ממש היו מזידין בענין ע"א כדרך המתהללים באלילים אשר לא יועילו. שם (בזה נראה לתרץ מה שהניח היפ"ת בצ"ע דבמילתא דכתיבא באורייתא בהדיא לא אמרינן מוטב. דאיתא לעיל פ"א דאע"פ שניתנה התורה בסיני לא נענשו עליה עד שנישנית להם באוה"מ. ופי' שם היפ"ת שזה בשאר עבירות אבל על ע"ג הואיל וכפר בעיקר נענשו

עושה תשובה שמעלין עליו כאילו עלה לירושלים ובנה את בהמ"ק ובנה את המזבח ומקריב עליו כל הקרבנות שבתורה מן הדין קריא זבחי אלהים רוח נשברה. ורבנן אמרי מנין לעובר לפני התיבה שצריך להזכיר עבודה וקרבנות ולשוח מן הדא ברכתא רצה אלהינו שכון בציון מהרה יעבדוך בניך אית דבעי משמענה מן הדא זבחי אלהים רוח נשברה. א"ר אבא בר יודן כל מה שפסל הקב"ה בבהמה הכשיר באדם פסל בבהמה עוורת או שבור או חרוץ או יבלת והכשיר באדם לב נשבר ונדכה א"ר אלכסנדרי ההדיוט הזה אם משמש הוא בכלים שבורים גנאי הוא לו אבל הקב"ה כלי תשמישו שבורים שנאמר (תהלים לד) קרוב ה' לנשברי לב (שם קמז) הרופא לשבורי לב (ישעיה נז) ואת דכא ושפל רוח. זבחי אלהים רוח נשברה לב נשבר ר' אבא בר יודן בשם ר' יהודה ב"ר סימון משל למלך שהיה מהלך במדבר ובא אוהבו וכבדו בכלכלה א' של תאנים וחבית אחת של יין א"ל זה כיבוד גדול א"ל אדוני המלך לפי שעה כבדתיך אבל כשאתה נכנס לתוך פלטין שלך אתה רואה במה אני מכבדך כך אמר הקב"ה לישראל זאת תורת העולה היא העולה אמר לפניו רבון העולם לפי שעה הקרבנו לפניך אבל לכשתטיב ברצונך את ציון (תהלים נא) תבנה חומות ירושלים אז תחפוץ זבחי צדק עולה וכליל: (ג) ארשב"י לעולם אין העולה באה אלא על הרהור הלב. א"ר לוי מקרא מלא הוא (יחזקאל כ) והעולה על רוחכם היו לא תהיה אשר אתם אומרים וגו' ממי אתה למד מבניו של איוב בתחלה (איוב א) והלכו בניו ועשו משתה ר"מ אומר שכן דרך בני מלכים להיות קורין לאחיהן ולאחיותיהן עמהן בסעודה ר' תנחום ב"ר חייא אמר להיטפל בהם הלכו שקדשו להם נשים הה"ד (איוב א) ויהי כי הקיפו ימי המשתה וישלח איוב ויקדשם. על דעתיה דר' תנחום ב"ר חייא דאמר שקידשו להם נשים נטפלו בהם והלכו על דעתיה דר' מאיר דהוא אמר שכן דרך מלכים להיות קורין לאחיהם ולאחיותיהם בסעודה כד"א (שמות יט) ואל העם תאמר התקדשו. והשכים בבקר והעלה א"ר יודן בר חלפיי בעי מספר ימים או מספר בניו ובנותיו או מספר כל קרבנות שבתורה. כשהוא אומר (איוב א) כי אמר איוב אולי

אסיפת אמרים

גופנו ושרשיה מעגל וא"כ כשהיו שוגגים לא כפרו בעיקר כי לא כוונו לע"א ולא היה נענשין ושפיר מכל לומר בו מוטב שמעתי) : מן הדא ברכתא. וכשמשלים הודה מתחיל תיכף במודים(שם) : לעולם. בין עולת יחיד בין עולת לבור. ופי' היא באה לכפר על העולה על רוחכם ומקרא מלא הוא שתיבת העולה קאי על המחשבה (שם) : רמ"א כו' וכין למר וכין למר לא היה סעודתן ח"ו דרך פריצות וא"כ מס"ת למחשדינהו

מתנות כהונה

תשובה יהא בעוה שיקויים בו זבחי אלהים : זבחי אלהים כו'. רוח נשברה דהיינו תשובה הוא כאילו היה זובח לאלהים וזה א"א אם לא בבית המקדש ועל גבי המזבח : לשוח. להשתחות : (מן הדא כו'. מתוך זאת הברכה) : אית דבעי כו'. יש מי שרולה לשמוע ממקרא זה: רוח נשברה וגו'. כלומר לריך להזכיר זבחי אלהים וגם יהא רוחו נשברה לשוח ולהשתחוות : זה כבוד גדול. ל' תימה: לפי שעה. לפי השעה שאתה עומד בו עכשיו ר"ל במדבר : היא העולה. ל' תימה הלא מלפער הוא: הרהור הלב. דייק הוא העולה כד"א והעולה על רוחכם ועיין ברמב"ן : להיטפל בהם. לפי' בלו שמה אחיהם ואחיותיהם לעשות להם שושבינות ולפי דעת שאיהם יהיה פירושו וישלח וכבר שלח אם לא שנא' שבעת ימי המשתה היו קודם הקידושין : ויקדש. משמע לשון קידושין ולשון הזמנה לסעודה כדלקמן : התקדשו. היו מזומנים : בר חלפיי. שם חכם: בעי שאל: מספר ימים כו'. כאו מספר עולם קאי על מנין כל בניו ס'.

אולי חטאו בני וברכו אלהים בלבבם הדא אמר אין העולה באה אלא על הרהור הלב. רבי אחא בשם ר' חנינא בר פפא שלא יהו ישראל אומרים לשעבר היינו מקריבין קרבנות ומתעסקי' בהן עכשיו שאין קרבנות להתעסק בהם אמר הקב"ה הואיל ואתם מתעסקים בהם מעלה אני עליכם כאילו אתם מקריבין אותם. ר' הונא אמר תרתי אין כל הגליות הללו מתכנסות אלא בזכות משניות מה טעמא (הושע ח) גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם רב הונא אמר חורי (מלאכי א) כי ממזרח שמש עד מבואו גדול שמי בגוים בכל מקום מוקטר מוגש. וכי יש מנחה טהורה וקמיצה והקטרה בבבל אלא אי זו זו משנה אמר הקב"ה הואיל ואתם מתעסקי' במשנה כאילו אתם מקריבין קרבן. שמואל אמר (יחזקאל מג) ואם נכלמו מכל אשר עשו וכי יש צורת הבית עד עכשיו אלא אמר הקב"ה הואיל ואתם מתעסקים בו כאילו אתם בונין אותו. א"ר אסי מפני מה מתחילין לתינוקות בת"כ ואין מתחילין בבראשית אלא שהתינוקות טהורין והקרבנות טהורין יבואו טהורין ויתעסקו בטהורי': (ד) רבי אבא ב"כ ור' הנן תרויהון בשם ר' עזריה דכפר חטייא אמר משל למלך שהיו לו ב' מגירסין בישל לו הא' תבשיל אתא ואכלו והיה ערב לו ועשה השני תבשיל ואכלו וערב לו ואין אנו יודעים איזה מהם ערב לו יותר אלא במה שהוא מצווה את השני ואומר לו כתבשיל הזה תעשו לי אנו יודעים שהשני ערב לו יותר. כך הקריב נח קרבן והיה ערב להקב"ה שנא' (בראשית ח) וירח ה' את ריח הניחוח. הקריבו ישראל והיה ערב להקב"ה ואין אנו יודעים איזה מהם ערב לו ביותר אלא במה שהוא מצוה את ישראל ואומר להם (במדבר כח) ריח ניחוחי תשמרו להקריב לי אנו יודעים ששל ישראל הוא ערב ביותר הה"ד (מלאכי ג) וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות כימי עולם כימי משה וכשנים קדמוניות כשני שלמה רבי אומר כימי עולם כימי נח וכשנים קדמוניות כימי הבל. שלא היתה ע"ז בימיו. ר' אבין אמר תרתי. ר' אבין אמר משל למלך שהיה מיסב על אקוביטין שלו הכניסו לו תבשיל הא' ואכלו והיה ערב לו התחיל ממחה בקערה כך עולות מחים אעלה כזה שהוא ממחה בקערה. ר' אבין אמר הורי ר' אבין אמר משל למלך שהיה מהלך במדבר הגיע לבורגין הראשון ואכל שם ושתה שם והגיע לבורגין השני אכל שם ושתה שם ולן שם כך במה שהוא מתמה על העולה זאת תורת העולה היא העולה על המזבח

מתנות כהונה

או ר"ל על מספר ימי המשתה: כאילו אתם מקריבים. דרש היא העולה הכי זאת תורת העולה כשאתם עוסקים בתורת העולה הוא הקרבת העולה בעצמו: בזכות משניות. שעונין הלכות קרבנות: יתנו. כמו ישנו בלשון ארמי משנה מתני: חורי. אחר פי' דרוש אחר שממנו נלמד שהמשנה עומד במקום ההקרבה: מגירסן. נחתומים מבשלי מאכלות: אתא. ובא ר"ל המלך בא: שלא היתה ע"ג בעולם. לפי' היתה אהובה לפני המקום וכן לעתיד יעביר ממשלת זדון מן הארץ: אקובטיון. כסא שיש לו סמיכות מכל צד כך פי' הערוך: ממחה. גורף באצבע ואוכלו ודרש מחים ל' ממחה: בורגין. בית קטן כמין עראי: ולן שם. ומשלן שם נדע שישיבת

אסיפת אמרים

למתחדינסו על עבירות (י"מ): ה"ג מהו להתעסק בהן. כי מה נלע בדיניהם מוטב שילמדו דינין הנוהגים א"ל הקב"ה (שם): שהיה מיסב. אף שאין דרך שיאכל המלך כשיושב על כסאו רק אכילת עראי מזה מוכח שחביב עליו ביותר יותר ממבשל דב' מגירסין (שם): ה"ג ואכלו וערב לו הכניסו לו תבשיל הב' ואכלו וערב לו התחיל ממחה (שם): ה"ג במה שסוף מתמה על העולה כו' עד הבוקר מכאן

המזבח כל הלילה עד הבוקר מכאן שהעולה כולה כליל לאשים : (ה) ואש המזבח תוקד בו א"ר פנחס ואש המזבח תוקד עליו אב"כ אלא תוקד בו האש היתה מתוקד בו. תני בשם ר' נחמיה קרוב למאה ושש עשרה שנה היתה האש מתוקדת בו עצו לא נשרף ונחשתו לא ניתך אם תאמר דהיה גלד תני בשם ר' הושעיה כעובי דינר גרדיון היה בו. אמר רשב"ל אף במזבח הקטורת כן שנא' (שמות ל) ועשית מזבח מקטר קטורת מתקטר בקטורת אב"כ אלא מקטר קטורת. המזבח היה מקטיר את הקטורת. ורב אמר בכלי הבקר נתבשל הבשר אב"כ אלא (מ"א יט) בכלי הבקר בשלם הבשר היה מבשל את הכלי : (ו) א"ר לוי נימוס קלוסים הוא שכל המתגאה אינו נידון אלא באש שנא' היא העולה על מוקדה. דור המבול ע"י שנתגאו ואמרו (איוב כא) מה שדי כי נעבדנו וגו' לא נדונו אלא באש שנא' (שם ו) בעת יזורבו נצמתו אריב"ל זריבתן לחלוטין היתה כד"א (ויקרא כה) לצמיתות לקונה. (איוב ו) בחומו נדעכו ממקומם. מהו בחומו ברותחין. א"ר יוחנן כל טיפה וטיפה שהיה הקב"ה מביא על דור המבול היה מרתיח בתוך גיהנם הה"ד בחומו נדעכו ממקומם. סדומיים על ידי שנתגאו ואמרו נשכח את הרגל מבינינו כמה דכתיב (שם כח) פרץ נחל מעם גר וגו' לא נידונו אלא באש (בראשית יט) וה' המטיר על סדום. פרעה הרשע על ידי שנתגאה ואמר (שמות ה) מי ה' אשר אשמע בקולו לא נדון אלא באש (שם ט) ויהי ברד ואש מתלקחת וגו'. סיסרא הרשע על ידי שנתגאה ולחץ את ישראל כמה דכתיב (שופטים ד) והוא לחץ את בני ישראל בחזקה מהו בחזקה א"ר יצחק בחירופין ובגידופין לא נידון אלא באש. (שופטים ה) הכוכבים ממסילותם נלחמו וגו'. סנחריב שנתגאה ואמר (ישעיה לו) מי בכל אלהי הארצות וגו' לא נידון אלא באש (שם י) ותחת כבודו יקד יקוד וגו'. נבוכדנצר ע"י שנתגאה ואמר (דניאל ג) ומן הוא אלה די ישיזבינכון מן ידי לא נידון אלא באש קטל המון שביבא דנורא. מלכות הרשעה על ידי שהיא מחרפת ומגדפת ואומרת (תהלים עג) מי לי בשמים אינה נידונית אלא באש (דניאל ז) חזה הוית עד די קטילת חיותא והובד גשמה ויהיבת ליקידת אשא. אבל ישראל שהם נבזין ושפלים בעוה"ז אינן מתנחמין אלא באש שנא' (זכריה ב) ואני אהיה לה נאם ה' חומת אש סביב :

פרשה ח (א) זה קרבן אהרן ובניו. רבי לוי פתח (תהלים עה) כי אלהים שופט מטרוניתא שאלה את ר' יוסי בר חלפתא אמרה לו בכמה

אסיפת אמרים

מכאן דשל ישראל ערב לו ביותר. פי' דהיא העולה שהיא מועט לראשונות(שם) : מכאן. מדכתיב על מוקדה. דמוסקטיר את הכל ה"א שהעשה כללי וכדאיתא בזבחים פ' ב"ש (שם) : נימוס. משפט ארוך : קילוסים. גזירה פי' משפט חרוץ על אלו שעברו וגזרו לעתיד

מתנות כהונה

טורגין (השני) הביא בעיניו : (ה"ג למה הוא מתמה) : מתוקד בו. האש היה נשרף ונתאכל מן המזבח והמזבח היה שולט עליו : גליד. מגולד ומעובה : גרדיון. שם מקום : מקטר דרש כמו מקטר: ה"ג בכלי הבקר בשלם : הבשר מבשל את הכלי. כלומר מתקנו ומחזקו :

(נימוס קילוסין. פי' חק שראוי לקלסו : אלא באש. דרים העולה ל' גאות שעולה בדעתו להתגאות על כל ונאמר בו דרך סימן שרפי' עומדים ממעל לו) : זריבה. לשון שריפת אש : לחלוטין. כלו' לשריפה גמורה: בחומו. משמע בחומו של הקב"ה וזהו הגיהנם : קטול סימן. וחגו עונשו כי עמיו הי' וגם עונשו ודי בזיון לו מה שאמר לאשונה מן הוא אלה די וגו' וגם נשרף

חלי'

בכמה ימים ברא הקב"ה את עולמו אמר לה לששת ימים דכתיב (שמות לא) כי ששת ימים עשה ה' את השמים וגו' אמרה לו ומאותה שעה עד עכשיו מה הוא יושב ועושה א"ל מזווג זיווגים אשתו של פלוני לפלוני. בתו של פלוני לפלוני. ממונו של פלוני לפלוני. אמרה לו הדא הוא אף אני יכולה לעשות כן כמה עבדים יש לי וכמה שפחות יש לי ואני יכולה לזווגן בשעה אחת. אמר לה אם קלה היא בעיניך קשה היא לפני הקב"ה כקריעת ים סוף הניחה והלך לו מה עשתה שלחה והביאה אלף עבדים ואלף שפחות והעמידה אותן שורות שורות אמרה להו פלוני ישא לפלונית ופלוני לפלונית זיווגן בלילה אחד לצפרא אתין לגבה דין מוחא פציעה ודין עינו שמוטה ודין אצילים פריך דין ארכובה תבירא דין אמר לינא בעיא לדין ודין אמר לינא בעי לדין מיד שלחה והביאה את ר' יוסי בר חלפתא אמרה לו רבי אמת היא תורתכם נאה משבחת היא יפה אמרת כל מה שאמרת אמר לה לא כך אמרתי לך אם קלה היא בעיניך קשה היא לפני הקב"ה כקריעת ים סוף שנא' (תהלים סח) אלהים מושיב יחידים ביתה מוציא אסירים בכושרות מאי בכושרות בכי ושירות. דבעי אמר שירה דלא בעי בכה. ומה הקב"ה עושה מזווגן על כרחן שלא בטובתן. א"ר ברכיה בלשון זה השיבה רבי יוסי בר חלפתא הקב"ה יושב ועושה סולמות מגביה לזה ומשפיל לזה שנא' (שם עה) כי אלהים שופט זה ישפיל וזה ירים. רבי יונה בוצרים פתר קריא בישראל בלשון זה הושפלו בלשון זה הוגבהו. בלשון זה הושפלו (שמות לב) כי זה משה ובלשון זה הוגבהו (שם ל) זה יתנו כל העובר ורבנן פתרין קריא באהרן בלשון זה הושפל ואשליכהו באש ויצא העגל הזה. ובלשון זה הוגבה זה קרבן אהרן ובניו וגו': (ב) ד"א זה קרבן אהרן זש"ה (שופטים יד) ויאמר להם מהאוכל יצא מאכל. א"ר שמואל בר נחמן כיון שהתחיל רוה"ק לגשגש בשמשון בג' מקומות התחיל שנא' (שופטים יג) ותחל רוח ה' לפעמו במחנה דן בין צרעה ובין אשתאול. מהו בין צרעה ובין אשתאול א"ר שב"נ מלמד שנטל שני הרים והקישן זה לזה כאדם שנוטל ב' צרורות ומקישן זה לזה. רבי יהודה ור' נחמן ר"י אומר בשעה שהיתה רוה"ק שרויה עליו היה פוסע פסיעה אחת כמצרעה ועד אשתאול ר"נ אמר בשעה שהיתה רוה"ק שורה עליו שערותיו עומדות והיו מקישות זו לזו כזוג וקולן הולך כמצרעה ועד אשתאול. כשהוא יורד לתמנת (שם יד)

וירד

מתנות כהונה

אליה. ועיין בחזית (ז' ז'): ממונו של פלוני לפלוני. הרואה יראה לעינים שטעות סופר הוא במקום זה. ובכל מקום שמצאתי מדרש זה אינו. ולעיל פ' וילא (פ' ס"ח) הביאו ג"כ והעיקר אינו כן ועיין פר' במדבר דף ס"ו ע"ב: לצפרא כו'. לבקר באו אצלה ר"ל אותן עבדים ושפחות: דין זהו: מוחו פציעה. נשברה מל' פצע: אצילים. זרועות: פריך. נשבר ונפרך: ארכובו. ברכו: תבירה. נשברה וכל זה כי לא היו חפצים זה בזו וזו בזה כדמפרש ואזיל: דין. זה: לינא כמו לית אנא פירוש אין אני חפץ לזה: בכי ושירות. נוטריקון של בכושרות: דבעא מי שרוצה וחפץ וגו' ושוב מפרש וכי מאחר שהוא בוכה ואינו חפץ בזיווגו למה לקחה בתחלה או למה לא פטרה והלך לו ואמר שהקב"ה מזווגן בע"כ: בלשון זה. ר"ל בלשון של מלת זה: לגשגש. כמו לקשקש: צרעה ואשתאול. ש"ל דשני הרים הוו:

אסיפת אמרים

לעתיד. וגרס נימוס הוא וקילוסים הוא (שם): בג' מקומות הגליה. כצ"ל פי' כיון שהתחיל רוה"ק לגשגש בו בזמן כשרותו שוב הגליה עוד ג"פ אף שעוב לא

עולות

וירד שמשון ואביו תמנתה ותצלח עליו רוח ה' וירד אשקלון וגו' (שם טו) הוא בא עד לחי כשהוא חזר מתמנתה אמר אלך ואראה את מפלת האריה שנא' (שם יד) וישב מימים לקחתה וירדהו אל כפיו ויהיה שמשון תמיה בלבו ואמר ארי אוכל כל החיות ועכשיו יצא ממנו מאכל כך אהרן אוכל כל הקרבנות ועכשיו יצא ממנו קרבן ואיזה זה זהו קרבן אהרן ובניו : (ג) גופא א"ר אידי מתאוה היה דוד לקרבנם של נשיאים הה"ד (תהלים סו) עולות מחים וגו' איזה קרבן שיש בו פרים ואלים וכבשים אלו קרבנם של נשיאים שנא' (במדבר ז) ולזבח השלמים וגו'. ר' יהודה ור"נ ורבנן ר' יהודה אומר חביב קרבנם של נשיאים לפני הקב"ה כשירה שאמרו ישראל בים שירה שאמרו ישראל בים (שמות טו) זה אלי ואנוהו וכאן כתיב (במדבר ז) זה קרבן נחשון בן עמינדב . ר"נ אמר חביבה קרבנן של נשיאים לפני הקב"ה כשני לוחות הברית . בשני לוחות הברית כתיב . (שמות לב) מזה ומזה הם כתובים . וכאן כתיב זה קרבן נחשון בן עמינדב . ורבנן אמרי חביב קרבנו של אהרן לפני הקב"ה כקרבנן של נשיאים בקרבנות של נשיאים כתיב זה קרבן נחשון בן עמינדב וכ"כ זה קרבן אהרן . א"ר ברכיה חביב קרבן של אהרן לפני הקב"ה כי"ב שבטים מה טעם . זה מנין זה זי"ן שבעה ה"א חמשה הא תרי עשר : (ד) ביום המשח אותו עשירית האיפה רבי יוחנן בשם שמעון בן יהוצדק אמר מלמד שעשירית האיפה מעכבת לכהונת אהרן ובניו . סלת מנחה תמיד . ר' יהושע דסיכנין בשם ר' לוי אמר בוא וראה כמה חס הקב"ה על ממונם של ישראל אמר להם מי שנתחייב להביא קרבן יביא מן הבקר (ויקרא א) אם עולה קרבנו . ואם לא מצא מן הבקר יביא כבש (שם ג) אם כבש . ואם לא מצא מן הכבשים יביא מן העזים (שם) ואם עז . ואם לא מצא מן העזים יביא מן העופות (שם א) ואם מן העוף . ואם לא מצא מהעוף יביא סולת (שם ו) סולת מנחה תמיד . ולא עוד אלא שכל הקרבנות אינן באים חצים וזה באה חצים מחציתה בבקר ומחציתה בערב ולא עוד אלא כל מי שהוא מקריב אותה מעלה עליו הכתוב כאילו הוא מקריב מסוף העולם ועד סופו שנא' (מלאכי א) כי ממזרח שמש עד מבואו וגו' :

פרשה ט (א) וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב לה' זש"ה (תהלים נ) זובח תודה יכבדנני . זובח חטאת זובח אשם אב"כ אלא זובח תודה למה חטאת באה על חטא ואשם באה על חטא תודה אינה באה על חטא אם על תודה יקריבנו . ד"א זובח תודה יכבדנני זה עכן שזבחת את יצרו מתודה (יהושע ז) ויאמר יהושע אל עכן בני שים נא כבוד ויען עכן אל יהושע . ושם דרך . שהראה לשבים את הדרך הה"ד (ד"ה א ג) ובני

זרח

מתנות כהונה

עולות מחים וגו' גרסא וסיפיה דקרא אלים בקר עתודים : עשירית האיפה מעכבת . כלומר דאם המדות הזה שעשירית האיפה סולת יעכב בגדולות אהרן ובניו : ממזרח שמש ועד מבואו וגו' . וסיפיה דקרא ומנחה טהורה : ה"ג שזבח את יצרו בתודה פי' במה שהתודה

על

אסיפת אמרים

לא היה ראוי (שם) : גופא . שדרשות דלעיל קאי על תיבה זה . וגם השתא מייתי דרשות על תיבה זה . (שם) : ת"ג סולת יהיה קרבנו. דזה כתיב בקרבן עני וקאמר ולא עוד שנתרצה בקרבן עני אלא אפי' כתיבתו כה"ג הם עליו וגם נתרצה בהליים . (שם) : זש"ה זבח . דק"ל אשר יקריב לה' מה דל"כ באינך (שם) :

פיון

זרח זמרי ואיתן והימן וכלכל ודרדע כלם חמשה ריב"ל אמר זה עכן ולמה קוראו זמרי שעשה כמעשה זמרי. ורבנן אמרי שנזמרו ישראל על ידו. איתן זה אברהם אבינו על שם (תהלים פט) משכיל לאיתן האזרחי. הימן זה משה שנא' (במדבר יב) בכל ביתי נאמן הוא. ר' שמואל בר נחמן אמר זה עכן ע"ש (יהושע ז) אמנה אנכי חטאתי. כלכל זה יוסף. על שם (בראשית מז) ויכלכל יוסף. ודרדע זה דור המדבר שכולו דיעה. כולם חמשה. וכי אין אנו יודעים שכולם ה'. אלא מלמד שאף עכן היה עמהן לעוה"ב וכן אמר יהושע (יהושע ז) יעכרך ה' היום הזה. היום הזה אתה עכור ואין אתה עכור לע"ל: (ב) ד"א זובח תודה יכבדנני. ר' הונא בשם רבי אחא יכבדני אכ"כ אלא יכבדנני כבוד אחר כבוד. ד"א זובח תודה יכבדנני. ר' ברכיה בשם ר' אבא ב"כ כבדני אכ"כ אלא יכבדנני כבדני בעוה"ז יכבדני בעה"ב. ושם דרך אלו מסלקי דרכים. ד"א ושם דרך. אלו סופרים ומשנים שהן מלמדין את התינוקות באמונה. ד"א ושם דרך ר' יוסי ב"ר יהודה בשם ר' מנחם ב"ר יוסי אלו חנונין שהן מוכרין פירות מעושרין לרבים. ד"א ושם דרך אלו שהן מדליקין נרות כדי להאיר בהם לרבים דא"ר שב"ל שאול לא זכה למלוכה אלא ע"י שהיה זקינו מדליק נרות לרבים אמרו מבואות אפילות היו מביתו לבית המדרש והיה מדליק נרות בהם כדי להאיר בהם לרבים. כתוב אחד אומר (ד"ה א ח) ונר הוליד את קיש וכתוב אחד אומר (ש"א ט) קיש בן אביאל הא כיצד אביאל היה שמו אלא ע"י שהיה מדליק נרות לרבים זכה ונקרא שמו נר: (ג) ד"א ושם דרך א"ר ינאי ושם כתיב דשיים אורחיה סגי שוי. מעשה בר' ינאי שהיה מהלך בדרך וראה אדם אחד שהיה משופע ביותר א"ל משנה רבי מתקבלה גבן אמר לו אין הכניסו לביתו האכילו והשקהו בדקו במקרא ולא מצאו במשנה ולא מצאו באגדה ולא מצאו בתלמוד ולא מצאו א"ל סב בריך א"ל יברך ינאי בביתיה א"ל אית בך אמר מה דאנא אמר לך. א"ל אין א"ל אמור אכל כלבא פיסתיה דינאי קם תפסי' א"ל ירותתי גבך דאת מונע לי א"ל ומה ירותתך

גבי

מתנות כהונה

על הסלתו: שנזמרו. שנכרתו מלשון זמיר פריצים. נראה דה"ג ר' שמואל בר נחמן אמר זה עכן על שם אמנה אנכי וגו' אבל בילקוט (נ"ך תשס"ג) לא גרים ליה כלל: כבוד אחר כבוד. דרש שני נוני"ן לשני מיני כבוד: מסלקי דרכים. מן האבנים והקוצות והברקנים והו גמילות חסד לרבים: מלמדי תינוקות כו'. כי התורה נקראת דרך ועוד שהם מורים להם הדרך ללמוד תורה: ושם כתיב. ופי' הכתוב הוא בשי"ן אע"פ שהקרי הוא בסיבולת כמו סמ"ך: דשיים. לשון שומות כ"ד: אורחיה. דרכיו כלומר ששם אורחותיו בדרך ארץ: שגי שוי. הרבה שוה שגי כמו סגי: משופע. מלויין ונאה בבגדיו כתלמיד חכם והיה סבור ר' ינאי שהוא תלמיד חכם: א"ל משגיח רבי כו'. פי' תשגח נא עלינו ותהיה מקובל לאכול אצלנו: סב בריך. קח הכוס וברך ברכת המזון: ה"ג בילקוט אית בך אמר מה דאנא אמר לך פי' יש בך בינה כ"כ שתענה אחרי מה שאני אומר לך: ה"ג אכל כלבא פוסתיה דינאי. פי' הכלב אכל פתו של ינאי: קם תפסיה. האורח קם ותפס לר' ינאי ואחזו בחזקה: א"ל ירותתי

אסיפת אמרים

איתן. זה אברהם דד"ה ניתן להידרש אף של"ה בני זרח. ומשלו לד' צדיקים אלו נגד ד' עבירות שעבר כדאי' בסנהדרין דף מ"ג. שעבר על התורה בכלל. היפך משה שקבלה. שמשך ערלתו. היפך אברהם שקיימה. שבא על נערה המאורסה. היפך יוסף שתקף יצרו. שמעל בחרם. היפך דור המדבר שנזהרו מזה. וע"י התשובה השוה לכולם (שם): כבוד אחר כבוד. ע"ד מצוה גוררת מצוה. שם: ה"ג מכבדנני אין כ"כ (שם): בעוה"ב. לימות המשיח שכל הקרבנות בטילין

נבך

גבי א"ל חד זמן הוינא עבר קמי בית ספרא ושמעית קלהון דמניקיא אמרין (דברים לג) תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב. מורשה קהלת ינאי אכ"כ אלא קהלת יעקב. א"ל למה זכית למיכל על פתוריא א"ל מיומי לא שמעית מילא בישא וחזרתי למרה ולא חמית תרין דמתכתשין דין עם דין ולא יהבית שלמא ביניהון א"ל כל הדא דרך ארץ גבך וקריתך כלבא קרא עליה ושם דרך דשיים אורחיה סגי שוי. דא"ר ישמעאל בר רב נחמן כ"ו דורות קדמה דרך ארץ את התורה הה"ד (בראשית ג) לשמור את דרך עץ החיים דרך זו דרך ארץ ואח"כ עץ החיים זו תורה. אראנו בישע אלהים א"ר אבהו זה אחד מן המקראות שישועתו של הקב"ה ישועתן של ישראל (תהלים פ) ולכה לישועתה לנו: (ד) א"ר פנחס משל למלך שבאו אריסו ובני ביתו לכבדו בא ואמר מי הוא זה אמרו לו אריסך הוא אמר להן טלו סדורו בא אחד וכבדו ואמר מי הוא זה אמרו לו בן ביתך הוא טלו סדורו בא א' ואמר מי הוא זה אמרו לא אריסך ולא בן ביתך אלא בא לכבדך אמר יהבו ליה סלירא ויישב עליה כך הטאת באה על חטא ואשם בא על חטא. תודה אינו בא על חטא אם על תודה יקריבנו: (ב) ד"א אם על תודה יקריבנו זש"ה (משלי יד) אוילים יליץ אשם א"ר יודן הטיפש הזה מתרגם חובתו בפיו ואומר לא חטאת אני חייב ולא אשם אני חייב רבי יודן בשם ר' לוי אמר אלו בני אדם שנוהגים היתר בשפחות בעה"ז הקב"ה תולה אותן בקדקדי ראשיהם לע"ל הה"ד (תהלים סח) אך אלהים ימחץ ראש אויביו קדקד שער מתהלך באשמיו. כל עמא יימרון יזיל ההוא גברא בחוביה יזיל ההוא גברא בחוביה. ד"א אוילים יליץ אשם זה שהביא קרבנו ואינו מתכפר לו מה יעשה ילך אצל שבטו של לוי שכתוב בו (מלאכי ג) וישב מצרף ומטהר כסף וטהר את בני לוי. (משלי יד) ובין ישרים רצון. זה שהביא קרבן שלא על חטא. אם על תודה יקריבנו: (ו) רבי אלעזר ור"י

ב"ח

אסיפת אמרים

כטילין הון מתודה. (י"מ): יקריבנו. פי' שיקריב אותו הקב"ה לכבדו טפי מאינך (שם): מתהלך באשמיו. מדאמר באשמיו ול"א בחטאיו משמע דמיירי בחטא שקרבנו אשם. ומדאמר מתהלך לשון שתמדה דרש על דברת ב"א שיאמרו דרך הלצה ייזיל כעת כמו שהיה רגיל. כי א"א לו לילך כי נקשר שוא בקדקדו (שם): ואינו מתכפר. מפני שסומך

א"ע

מתנות כהונה

גבך דאת כו'. פי' התורה אמר לר' ינאי ירושתי יש לי אצלך ואתה מונע אותו ממני ור"ל התורה היא ירושת כל ישראל בשוה ואתה הוא היודע אותה ומונעה ממני לקרוא אותי כלב כאילו אין לי חלק בה: הוינא עבר הייתי עובר לפני בית הספר ר"ל בית המדרש שלומדים בו התינוקות: ושמעתי קולם. של התינוקות: למה זכית כו'. מה זכות מצאת בעצמך שעליו תמכת וסמכת לאכול על שלחני: מימי לא שמעית מלה כו'. מימי לא שמעתי דבר רע שהיה אחד מדבר על חבירו וחזרתיו לאדוניה כלומר להגידו ולהלשינו לאותו הנאמר עליו או ר"ל לא שמעתי אדם אומר דבר רע עלי וחזרתי לעורר עמו על זה מפני שהייתי מוחל על עלבוני: ולא חמית כו'. ולא ראיתי שנים מריבים זה עם זה שלא נתתי שלום ביניהם: (ה"ג בילקוט תהלים תשס"ג קרא עליה ושם כו' שני שוי אראנו בישע): סדורו. סדר מתנתו שערך והכין: סלירא. פי' כסא ועוד מצאתי פי' שכרו והוא לשון לעז: יקריבנו. משמעותו כאילו הוא לשון צווי ובאחרים לא כתיב כן: מתרגם חובתו. פי' מפרשו וממליצו לפני כל בעזות פנים כד"א חטאתם כסדום הגידו ולא כחדו: ולא אשם אני חייב. בתמיה הלא וודאי אני חייב לפי' אני חייב להביאו והכי מסיים לקמן ס"פ קדושים חטאת אני מביא אשם אני מביא: כל עמא יימרון כו'. וכל העם יאמרו ילך אותו איש בחובתו: אצל שבטו כו'. לישאר עמהם:

ב"ח . ר"א אמר שלמים הקריבו בני נח מתיב ר"א לר"י ב"ח (בראשית ד) והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן. דבר שחלבו קרב דא מה עבד ליה ריב"ח עבד לה משמניהון . מתיב ר' אלעזר לריב"ח (שמות כד) וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות ויזבחו שלמים דא מה עבד לה ריב"ח עביד ליה כמ"ד שלמים היו בעורן בלא הפשט ונתוח. מתי' ר' אלעזר לר' יב"ח (שמות יח) ויקח יתרו חותן משה עולה וזבחים לאלהים דא מה עבד לה ריב"ח עבד כמ"ד לאחר מתן תורה נתגייר יתרו. איפלגו ר' חייא בר אבא ור' ינאי חד אמר לאחר מ"ת נתגייר יתרו וח"א קודם מ"ת נתגייר יתרו. א"ר הונא ולא פליגי מ"ד קודם מ"ת נתגייר יתרו כמ"ד שלמים הקריבו בני נח. ומ"ד לאחר מ"ת נתגייר יתרו כמ"ד עולות הקריבו בני נח דא מסייע ליה לר' יב"ח (שיר ד) עורי צפון ובאי תימן עורי צפון זו עולה שנשחטה בצפון . ולמה קורא אותה עורי דבר שהוא ישן ונתעורר . ובואי תימן . זו תודה שנשחטה בדרום ולמה קורא אותה ובואי דבר שהוא חידוש . ואף קריא מסייע לר' יב"ח (ויקרא ו) זאת תורת העולה היא העולה שהקריבו בני נח וכדו דאתו שלמים זאת תורת זבח השלמים אשר הקריבו לה' אכ"כ אלא אשר יקריבו לה' מכאן ולהבא. מה מקיים ר' אליעזר לקרייה דריב"ח עורי צפון . לכשיתעוררו הגליות הנתונות בצפון יבאו ויחנו בדרום שנא' (ירמיה לא) הנני מביא אותם מארץ צפון. לכשתעורר גוג הנתון בצפון יבא ויפול בדרום כמא דתימא (יחזקאל לט) ושובבתיך וששאתיך והעליתיך מירכתי צפון . מלך המשיח שנתון בצפון יבא ויבנה בהמ"ק הנתון בדרום הדא דכתיב (ישעיה מא) העירותי מצפון ויאת ממזרח שמש . א"ר יוסי בשם ר' בנימין בר לוי לפי שבעה"ז בזמן שרוח דרומית מנשבת אין רוח צפונית מנשבת ובזמן שרוח צפונית מנשבת אין רוח דרומית מנשבת אבל לע"ל אמר הקב"ה אני מביא ארגסטס בעולם שמשמשות בו שתי רוחות הה"ד (ישעיה מג) אומר לצפון תני ולתימן אל תכלאי הביאי בני מרחוק ובנותי מקצה הארץ. א"ר יוחנן למדתך תורה דרך ארץ שאין חתן נכנס לחופה אא"כ נותנת לו כלה רשות ה"ד (שיר ד) יבוא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו ואח"כ באתי לגני אחותי כלה : (ג) ר' פנחס ור' לוי ור' יוחנן בשם ר' מנחם דגליא לע"ל כל הקרבנות בטלין וקרבן תודה אינו בטל כל התפילות בטילות ההודאה אינה בטילה ה"ד (ירמיה לג) קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומרים הודו את ה' צבאות וגו'

זו

מתנות כהונה

שלמים הקריבו בני נח . מפורש בב"ר פ' כ"ב ופ' ל"ד ובשיר השירים (ד' י"ד) וכל זה במסכת זבחים דף (קט"ז) ובירושלמי בפרק אין בין ופ"ק דמגילה ובפ' נשא י"ג : שלמים הקריבו. פי' גם שלמים ור' יוסי סבר עולות דוקא ולא שלמים והכי מוכח לקמן ובב"ר פ' ל"ד איתא הכי בהדיא : ה"ג כמ"ד שלמים הוו פי' דליש שלמים כמו שלמים בא"י תחת הלמ"ד לשון ויבא יעקב שלם : וכדו דאתי שלמים. כשבא לדבר בשלמים : ארגסטס. פי' הערוך רוח הממשמש לשתי רוחות כאחת שלנקאו בלע"ז : דגליא שם מקום :

אסיפת אמרים

א"ע על המלין שבינו ובין הקב"ה שהוא האשם ושונה כאולהו. ילך בין הישרים היינו לוים וילמוד ממעשיהם ויהיה קרבנו לרצון כי לא יצטרך אז להביא כ"א תודה שם : כל הקרבנות. של יחיד (אבל קרבנות חובה של ציבור לא בטילין כדדרש אז תחפוץ כו') מפני שלא יחטאו ולא יצטרכו להביא קרבנות וכן לא יצטרכו להתפלל ח"ו על איזה צרה או חולי. ואין בזה ח"ו ביטול מצוה מהתורה כמו מצוה מעקה למי שאין לו

בית

סס

זו הודאה. מביאים תודה בית ה'. זה קרבן תודה וכן דוד אמר (תהלים ט) עלי אלהים נדריך אשלם תודות לך תודה אכ"כ אלא תודות ההודאה וקרבן תודה: (ח) א"ר אחא משל לשלטון שנכנס למדינה ועמו כיתות כיתות של לסטים אמר אחד לחבירו מה דחיל מה דחיל הדין שליטא א"ל הדא פסטמא דילך טבא ולית את דחיל מיניה. כך כיון ששמעו ישראל פרשת קרבנות נתיראו אמר להן משה אל תיראו התעסקו בתורה ואין אתם יראים מכל אלה ה"ד זאת התורה לעולה ולמנחה ולמה שלמים באחרונה שיש בה מינין הרבה א"ר סימון הדא גרזמיתא אינה באה אלא באחרונה למה שיש בה מינים הרבה כך למה שלמים באחרונה שיש בה מינים הרבה. דם ואימורים למזבח. חזה ושוק לכהנים. עור ובשר לבעלים. ר"ש אומר מי שהוא שלום מביא שלמים ואין אונן מביא שלמים: (ט) אמר רשב"י גדול שלום שכל הברכות כלולות בו (תהלים כט) ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום. חזקיה אמר תרתי חזקיה אמר גדול שלום שכל המצות כתיב בהו (שמות כג) כי תראה כי תפגע (דברים כב) כי יקרא אם באת מצוה לידך אתה זקוק לעשותה ואם לאו אי אתה זקוק לעשותה ברם הכא (תהלים לד) בקש שלום ורדפהו בקשהו למקומך ורדפהו למקום אחר. חזקיה אמר חורי גדול השלום שבכל המסעות כתיב (במדבר לג) ויסעו ויחנו נוסעים במחלוקת וחונים במחלוקת כיון שבאו כולם לפני הר סיני נעשו כולם חנייה אחת הה"ד (שמות יט) ויחן שם ישראל. ויחנו שם בני ישראל אכ"כ אלא ויחן שם ישראל אמר הקב"ה הרי שעה שאני נותן תורה לבני. בר קפרא אמר תלת. בר קפרא אמר גדול שלום שדברו הכתובים דברי בדאות בתורה בשביל להטיל שלום בין אברהם לשרה הה"ד (בראשית יח) אחרי בלותי היתה לי עדנה ואדוני זקן אבל לאברהם לא אמר כן אלא ואני זקנתי. ב"ק אמר חורי גדול השלום שדברו הכתובים לשון בדאי בנביאים בשביל להטיל שלום בין איש לאשתו שנא' (שופטים יג) הנה נא את עקרה ולא ילדת והרית ויולדת בן אבל למנוח לא אמר כן אלא (שם) מכל אשר אמרתי אל האשה תשמר מכל מקום סמנים היא צריכה. ב"ק אמר חורי גדול שלום ומה אם העליונים שאין להם לא קנאה ולא שנאה ולא תחרות ולא מצות ודיבות ולא מחלוקת ולא עין רעה צריכין שלום הה"ד (איוב כה) עושה שלום במרומיו התחתונים שיש בהם כל המדות הללו עאכ"ו. א"ר שב"נ גדול שלום שדברו הכתובים לשון בדיות בתורה להטיל שלום בין יוסף לאחיו הה"ד (בראשית נ) כה תאמרון ליוסף אנא שא נא ולא אשכחן ביעקב דפקד כלום

אסיפת אמרים

פיה (שם): זאת התורה. דלכאורה הוא מיותר להורות כל העוסק כו' ולזה מקשה ולמה שלמים דהול"ל

מתנות כהונה

מה דחיל כו'. מה נראה זה השלטון: הדא פסטמא כו'. פי' הערוך דבור והנהגה שלך יהא טוב ואין אתה צריך להתיירא ממנו: נתייראו מפני שאין בה"ה קיים מה תהא על עוברי עבירה. או ר"ל כל הסגולות מי יבין וידע מה תהא תקנתו: גרזמיתא. פי' הערוך מאכל שבא באחרונה שקורין לו פינ"א והכי מוכח בכמה דוכתין: מי שהוא שלום. דייק מל' של שלמים: ברם הכא. אבל הכא גבי שלום כתיב בקש שלום כו': ויחנו. משמע ל' רבים כלומר מחולקים זה מזה ויחן כאיש אחד בלב אחד: הרי שעה. בשעה שהם בלב אחד: מ"מ. כלומר סמני רפואות צריכה להריון אבל אינה עקרה ממש: מצות. מריבות:

כלום . אמר ריה"ג גדול שלום שאפילו בשעת המלחמה אין פותחין אלא בשלום ה"ד (דברים כ) כי תקרב אל עיר וגו' . א"ר יודן ב"ר יוסי גדול שלום ששמו של הקב"ה נקרא שלום הה"ד (שופטים ו) ויקרא לו ה' שלום . א"ר תנחום בר יודן מכאן שאסור לו לאדם לשאול בשלום חבירו במקום מטונף . תני ר' ישמעאל גדול שלום ששם הגדול שנכתב בקדושה אמר הקב"ה ימחה במים כדי להטיל שלום בין איש לאשתו . רבי מאיר הוה יתיב ודריש בלילי שבתא הויא תמן חדא איתתא יציבא ושמעא ליה תנתא מדרשא אמתינת עד דיחסל מדרש אזלה לביתה אשכחה בוצינא טפי אמר לה בעלה אן הוית אמרה ליה אנא יתיבא ושמעה קליא דרושא אמר לה כן וכן לא עיילת להכא עד דאזלת ורוקת באנפי דרושא יתיבא שבתא קמייתא תניתא ותליתא אמרון לה מגירתא כדו אתון צהיבין אתינן עמך לגבי דרושא כיון דחמי יתהון ר"מ צפה ברוה"ק אמר אית מנכון איתתא דחכימא למילחש בעינא אמרה לה מגירתא כדו את אזלת ורוקת באנפיה ותשרי לבעלך כיון דיתבא קמיה אידחילית מיניה אמרה ליה רבי לית אנא חכימא למילחש עינא אמר לה אפ"ה רוקי באנפי שבע זימנין ואנא מינשים . עבדא הכין אמר לה איזילי אמרי לבעליך את אמרת חדא זימנא ואנא רקית שבע זימנין אמרו לו תלמידיו רבי כך מבזין את התורה לא הוה לך למימר לחד מינן למלחש לך . אמר להו לא דיו למאיר להיות שוה לקונו דתני רבי ישמעאל גדול שלום ששם הגדול שנכתב בקדושה אמר הקב"ה ימחה על המים בשביל להטיל שלום בין איש לאשתו אר"ש בן חלפתא גדול שלום שכשברא הקב"ה את עולמו עשה שלום בין העליונים לתחתונים ביום הראשון ברא מן העליונים ומן התחתונים הה"ד (בראשית א) בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ בשני ברא מן העליונים הה"ד ויאמר אלהים יהי רקיע בשלישי ברא מן התחתונים ויאמר אלהים יקוו המים ברביעי מן העליונים יהי מאורות ברקיע השמים בחמישי ברא מן התחתונים ויאמר אלהים ישרצו המים . בששי בא

לבראות

מתנות כהונה

יציבא. עומדת : **תנתא** מדרשא. שוה מדרש : **אמתינת** כו'. המתינה עד שסיים : **מדדרש**. פי' משדרש הלכה לביתה : **בוצינא**. טפי הנר כבוי שלא תכבה ת"א לא תטפי : **אן** הוית. אנה הווית : **קליה** דרושא גרס. פי' קול של הדורש : **וכן** וכן כו'. כין כך וכין כך לא תכנס לכאן כלומר לביתו עד כו' עד שתלך ותרוק בפני הדורש ואותו האיש היה רשע ומכוין לצערה כדאיתא פ' שופטים : **יתיבא** גרסי' כו'. פי' ישבה חוץ לביתו שבת ראשו' ושניה ושלישית : **מגירתא** שכנותיה : **כדו**. כזאת כלומר עדיין לעת כזאת : **אתון** צהיבון. אתם שרוין בכעס יחד כך פי' הערוך : **אתינן** כו'. נבא עמך אל הדרשן וכן עשו והלכו למצוא לה תקנה : **כיון** כו'. משראה אותה ר' מאיר הי' צופה ברוה"ק את כל המאורע : **אמר** להו גו'. פי' אמר אל הנשים כלום יש מכם ובכם אשה דחכימא כו' פי' חכמה ובקיאה ויודעת ללחוש על העין שחש בעיניו וכשהיו מלחשין הי' צריכין לרוק על העין : **אמרי** כו'. אמרו לה השכנות כדו כו' בכן את תלך ורקק לו בפניו ותהא מותר לבעליך וכן עשתה והלכה וישבה לפניו ללחוש עינו : **כיון** דיתבה כו'. כשישבה לפניו ללחוש היתה מתיירא לפניו מפני הבושה : **לית** אנא חכימא. אין אני חכמה ובקיאה ללחוש על העין : **רוקי** באנפי. הי' רוקק בעיני ז' פעמים : **ואנא** מינשי'. פי' מתרפא והרבה דוגמתם בתלמוד : **עבדה** הכין. עשתה כן : **איזילי** כו'. לך אמור לבעליך אתה אמרת לרוק בפני הדורש פעם אחד ואני כו' : **לחד** מינן. לאחד ממנו : **ימחה** על המים.

במגילת

לבראות אדם אמר אם אני בורא אותו מן העליונים הרי העליונים רבים מן התחתונים בריה אחת אם אני בורא אותו מן התחתונים הרי התחתונים רבים על העליונים בריה אחת מה עשה בראו מן העליונים ומן התחתונים הה"ד (שם ג) וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה מן התחתונים. ויפח באפיו נשמת חיים מן העליונים. רבי מני דשאב ור' יהושע דסכנין בשם ר' לוי גדול שלום שכל הברכות וטובות ונחמות שהקב"ה מביאן על ישראל חותמין בשלום בק"ש פורס סוכת שלום בתפילה עושה שלום בברכת כהנים (במדבר ו) וישם לך שלום ואין לי אלא בברכות בקרבנות מנין זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים אין לי אלא בכלל בפרט מנין זאת תורת העולה. זאת תורת המנחה זאת תורת החטאת זאת תורת האשם זאת תורת זבח השלמים ואין לי אלא בקרבנות יחיד בקרבנות צבור מנין ת"ל (שם כט) אלה תעשו לה' במועדיכם ומסיים בשלמים ואין לי אלא בעוה"ז בעוה"ב מנין (ישעיה סו) הנני נוטה אליה כנהר שלום. רבנן אמרי גדול שלום שכשמלך המשיח בא אינו פותח אלא בשלום שנא' (שם נב) מה נאוו על ההרים רגלי מבשר משמיע שלום:

פרשה י (א) קח את אהרן ואת בניו אתו וגו' זש"ה (תהלים מה) אהבת צדק ותשנא רשע וגו'. ר' יודן בשם ר' עזריה פתר קריא באבינו אברהם בשעה שביקש רחמים על סדומיים אמר לפניו רבש"ע נשבעת שאי אתה מביא מבול לעולם הה"ד (ישעיה נד) כי מי נח זאת לי. מבול של מים אי אתה מביא מבול של אש אתה מביא מה אתה מערים על השבועה א"כ לא יצאת ידי שבועה הה"ד (בראשית יח) חלילה לך מעשות כדבר הזה אמר לפניו חלילה לך השופט כל הארץ לא יעשה משפט אם משפט אתה מבקש אין כאן עולם אם עולם אתה מבקש א"כ משפט את בעי תפש חבלא בתרין רישי בעית עולמי בעית דינא דקושטא אם אין מוותר צבחר לית עולמך יכול קאים. א"ל הקב"ה אברהם (תהלים מה) אהבת צדק ותשנא רשע אהבת לצדק בריותי ושנאת מלחייבן על כן משחך אלהים אלהיך שמן ששון מחביריך מהו מחביריך א"ל חייך שי' דורות שמנה עד אצלך עם אחד מהם לא דברתי ועמך אני מדבר שנא' (בראשית יב) ויאמר ה' אל אברם לך לך: (ב) ר' עזריה בשם ר' יהודה בר סימון פתר קריא בישעיה אמר ישעיה מטייל הייתי בבית תלמודי שמעתי קולו של הקב"ה אומרת (ישעיה ו) את מי אשלח ומי ילך לנו שלחתי את מיכה והיו מכין אותו בלחי הה"ד (מיכה ד) בשבט יכו על הלחי

אסיפת אמרים — מתנות כהונה

וצ"ל שקל אתלם ע"ד נזה"ז. (שם) : פותח. ולא במגילת סוטה: **דשאב**. שם מקום. וכן דסכנין: **שלמים** לעולם מסיים בשלמים : **השופט כל** הארץ. דרש הה"א תמיה קיימת כמו הנגלה נגליתי ופי' מי שהוא שופט כל הארץ אינו יכול לעשות משפט אמת כי אם חסד : **את בעי** חבלא כו'. אתה רוצה לאחוז ולתפוס החבל בשני ראשין תפלת עלמך ותפלת דין : **ציבהר**. פי' : **אין עולמך**. יכול לקיים : ה"ג **ועמך** אני מדבר שנא' ויאמר ה' אל אברם לך לך וכן הוא לעיל פ' ויקרא (פ' מ"ט) ובילקוט תהלים וכן עיקר:

בזה

הלחי. שלחתי את עמוס והיו קורין אותו פסילוס דא"ר רבי א"ר פנחס למה נקרא שמו עמוס שהיה עמוס בלשונו מעתה את מי אשלח ומי ילך לנו ואומר הנני שלחני א"ל הקב"ה ישעיה בני טרחנין סרבנין הם אם אתה מקבל עליך להתבזה וללקות מבני את הולך בשליחותי ואם לאו אין אתה הולך בשליחותי א"ל על מנת כן. (ישעיה נ) גוי נתתי למכים ולחיי למורטים ואיני כדי לילך בשליחות אצל בניך א"ל הקב"ה ישעיה אהבת צדק אהבת לצדק את בני. ותשנא רשע ששנאת מלחייבן על כן משחך אלהים אלהיך. מהו מחבריך א"ל חייך כל הנביאים קבלו נביאות נביא מן נביא (במדבר יא) ויאצל מן הרוח אשר עליו וגו' (מ"ב ב) ויאמרו נחה רוח אליהו על אלישע אבל את מפי הקב"ה (ישעיה סא) רוח ה' אלהים עלי יען משח וגו' חייך שכל הנביאים מתנבאים נביאות פשוטות ואת נחמות כפולות (ישעיה נב) עורי עורי (שם נא) התעוררי התעוררי (שם סא) שוש אשיש (שם נא) אנכי אנכי הוא מנחמכם (שם מ) נחמו נחמו: (ג) ר' ברכיה בשם ר' אבא ב"כ פתר קריא באהרן בשעה שעשו ישראל אותו מעשה בתחלה הלכו אצל חור אמרו לו (שמות לב) קום עשה לנו אלהים כיון שלא שמע להן עמדו עליו והרגוהו הה"ד (ירמיה ב) גם בכנפיך נמצאו דם וגו' זהו דמו של חור (שם) לא במחתרת מצאתים כי על כל אלה. על אשר עשו אלה אלהיך ישראל ואח"כ הלכו אצל אהרן. א"ל קום עשה לנו אלהים כיון ששמע אהרן כן מיד נתיירא הה"ד (שמות לב) וירא אהרן ויבן מזבח לפניו נתיירא מהזבוח לפניו אמר אהרן מה אעשה הרי הרגו את חור שהיה נביא עכשיו אם הורגין אותי שאני כהן מתקיים עליהם המקרא שכתוב (איכה ב) אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא ומיד הם גולין. ד"א וירא אהרן מה ראה אם בונין הם אותו זה מביא צרור וזה אבן ונמצאת מלאכתם כלה בבת אחת מתוך שאני בונה אותו אני מתעצל במלאכתו רבינו משה יורד ומבעירה לע"ז ומתוך שאני בונה אותו אני בונה אותו בשמו של הקב"ה הה"ד (שמות לב) ויקרא אהרן ויאמר חג לה' מחר. חג לעגל מחר אב"כ אלא חג לה' מחר. ד"א וירא אהרן. מה ראה אמר אהרן אם בונין הן אותו הסרחון נתלה בהן. מוטב שיתלה הסרחון בי ולא בישראל. ר' אבא בר יודן בשם ר' אבא משל לבן מלכים שנתגאה לבו עליו ולקח את הסייף לחתך את אביו א"ל פדגוגו אל תייגע את עצמך תן לי ואני חותך הציץ המלך עליו. א"ל יודע אני להיכן היתה כוונתך מוטב שיתלה הסרחון בך ולא בבני חייך מן פלטין דידי לית את זייע ומותר פתורי את אכיל כ"ד אנינס את נסיב. כך מן פלטין דילי לית את זייע ומן המקדש לא יצא. ומותר פתורי את אכיל. והנותרת מן המנחה. כ"ד אנינס את נסיב

מתנות כהונה

מזה סי' תחלת דברי ה' באברהם: פסילום פי' בערוך קטיעא בלשון יוני פי' קטוע ומוכרת בלשונו ובספר הזוהר פי' ויתי דמגמגם בלישנא פסילם קרי ליה (ועי' בק"ר א' א'): עמום בלשונו. כבד בלשונו כאילו עמסוהו משא על לשונו: על אשר עשו אלה וגו' הא דכתיב כי על כל אלה (דרים על אלה) אלהיך וגו': שנתגאה. בערוך גרס שנזו לבו ועיין ערך כ"ז: פדגוג. אומן המגדל תינוקות המלך: מן פלטין דידי כו'. מפלטין שלי לא תזוז ומותר שלחני פיורי מאכלי אתה תאכל: אנינום כו'. מתנות את לוקח:

נסיב אלו כ"ד מתנות כהונה שניתנו לאהרן ולבניו. א"ל הקב"ה לאהרן אהבת צדק אהבת לצדק את בני ושנאת מלחייבן על כן משחך אלהים אלהיך. א"ל חייך שמכל שבטו של לוי לא נבחר לכהונה גדולה אלא אתה. (ויקרא ח) קח את אהרן ואת בניו אתו: (ד) ד"א קח את אהרן ואת בניו אתו זש"ה (משלי כד) הצל לקוחים למות ומטים להרג וגו'. אנטונינוס סלק לגבי רבי אשכחיה דיתיב ותלמידיו קמיה א"ל הלין אינון דאת מגליג עליהון א"ל אין זעירא דאית בהון מחיה מתין בתר יומין נטה עבדו של אנטונינוס למיתה שלח ואמר שלח לי חד מן תלמידך דהוא מחיה לי הדין מיתה שלח ליה חד מן תלמידו ואית דאמר ר"ש בן חלפתא הוה אזיל אשכחיה רביע א"ל מה את רביע ומרך קאים על רגליה מיד נזדעזע וקם ליה. ד"א הצל לקוחים למות אלו בניו של אהרן ומטים להרג אם תחשך אלו בניו של אהרן שהיו בצד המיתה. א"ר חנן כתיב (שמות לב) ויקח מידם ויצר אותו בחרט תבא לקיחה של כאן ותכפר על לקיחה שלהלן מתו ב' ונשארו שנים: (ה) קח את אהרן ואת בניו. ר' יהודה וריב"ל ר"י אמר תשובה עושה מחצה ותפלה עושה הכל. ריב"ל אמר תשובה עשתה את הכל ותפלה עשתה מחצה. על דעתיה דרבי יהודה ב"ר תשובה עושה מחצה ממי את למד מקין שנגזרה עליו גזירה כיון שעשה תשובה נמנע ממנו חצי גזירה ומנין שעשה תשובה שנא' (בראשית ד) ויאמר קין אל ה' גדול עוני מנשוא. ומנין שנמנע ממנו חצי הגזירה הה"ד (שם) ויצא קין מלפני ה' וישב בארץ נוד קדמת עדן נע ונד א"כ אלא בארץ נוד קדמת עדן. ד"א ויצא קין מהיכן יצא רבי יודן בשם רבי אייבו אמר הפשיל בגדיו לאחוריו ויצא כגונב דעת העליונה. ר' ברכיה בשם ר' אלעאי בר שמעיה אמר יצא כמערים וכמרמה בבוראו. רבי הונא בשם רבי חנינא בר יצחק אמר יצא שמח כמה דתימר (שמות ד) וגם הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח כיון שיצא פגע בו אדה"ר א"ל מה נעשה בדינך א"ל עשיתי תשובה ונתפשרתי כיון ששמע אדה"ר כך התחיל טופח על פניו א"ל כל כך היא כחה של תשובה ולא הייתי יודע באותה שעה אמר אדה"ר (תהלים צב) מזמור שיר ליום השבת א"ר לוי המזמור הזה אדה"ר אמרו על דעתא דר' יהודה ב"ר דאמר תפלה עשתה את הכל ממי את למד מחזקיה חזקיה עיקר מלכותו לא היתה אלא י"ד שנה הדא דכתיב (ישעיה לו) ויהי בארבע

עשרה

מתנות כהונה

ותלמידיו קמיה. יושבים לפניו: מגליג. מספר ומשחקות עליהם בהם: זעירא כו'. הקטן שיש בהם מחיה מתים: בתר יומין. לאחר ימים: אשכחיה רביע מצא אותו עבד השר' רובץ ושוכב על מטתו שכיב מרע א"ל דרך הגערה מה זאת שאתה רובץ ושוכב ואדוניך עומד על רגלו ועל עצמו אמר כן: בארץ נוד

אסיפת אמרים

השם כי אין לטובותיו סוף. יפ"ת: תבא לקיחה. שע"י שהתפלה נתן לו הקב"ה לקיחה זו שתכפר. וע"כ אף שהלקיחה היתה בארבעתן מ"מ התפלה לא עשתה רק מחצה. שם: ד"א. דלפ"א פי' ויצא שיצא בדימוס כדלקמן גבי אדם. והביא הד"א לתרץ המ"ד שתשובה עושה כולה שאין קושיא מכאן מפני שהיתה בדמאות

שם

קדים מל' נע ונד: ה"ג בילקוט פ' בראשית: יצא כמערים וכמרמה. והכי מוכח בבראשית רבה פ' כ"ב דגרס שם כמפרים והסופר טעה והקדים הפ"א לעי"ן: ונתפשרתי. כלומר נח ממני רתיחת מדה"ד ונעשה כפושרין: טופח. מכה בטפח: מזמור שיר וגו'. שישיה דקרא טוב להודות לה': ויהי בארבע עשרה שנה כו'. בתר שהיא ענייגא כתיב בימים ההם חלה

חזקיה

עשרה שנה למלך חזקיהו . וכיון שהתפלל הוסיפו לו ט"ו שנה שנא' (שם לח) הנני יוסיף על ימיך חמש עשרה שנה . על דעתא דריב"ל דאמר תשובה עשתה את הכל ממי את למד מאנשי ענתות שנא' (ירמיה יא) כה אמר ה' הבחורים ימותו בחרב. וכיון שעשו תשובה זכו להתיחס שנא' (נחמיה ז) אנשי ענתות מאה ועשרים ושמנה . ואם אין לך ללמוד מאנשי ענתות למד מיכניהו (ירמיה כב) העצב נבזה נפוץ וגו'. ר' אבא ב"כ אמר כעצם הזה של מוח שמשמנפצו אין בו מאומה רבי חלבו אמר כחותל של תמרה שכשאתה מנערו אין בו מאומה . אם כלי אין חפץ בו . ר' חמא בר חנינא אמר כבדין של מי רגלים . ר' שמואל בר נחמן אמר כבדין של מקיזי דם . א"ר זירא מלתא הכא שמעית מן ר' שמואל בר ר' יצחק דהוה דריש הכא ולית אנא ידע מהו א"ל ר' אחא אריכא דילמא דא היא (ירמיה כב) כתבו את האיש הזה ערירי גבר לא יצלח בימיו . א"ל הן בימיו אינו מצליח בימי בנו מצליח . ר' אחא ור' אבין בר בנימין בשם ר' אבא גדול הוא כחה של תשובה שמבטלת גזירה ומבטל שבועה . שבועה שנא' (שם) חי אני נאם ה' כי אם יהיה כניהו בן יהויקים וגו' ומבטלת גזירה כה אמר ה' כתבו את האיש הזה ערירי . וכתיב (ד"ה א ג) ובני יכניה אסיר בנו . שאלתיאל בנו אסיר שהיה בבית האסורים . שאלתיאל בנו שממנו הושתלה מלכות בית דוד . א"ר תנחום ב"ר ירמיה אסיר זה הקב"ה שאסר את עצמו בשבועה שאלתיאל ששאל אל לבית דינו של מעלה על נדרו . על דעתו דריב"ל דאמר תפלה עשתה מחצה ממי אתה למד מאהרן שבתחלה נגזרה גזירה עליו שנא' (דברים ט) ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו . א"ר יהושע דסכנין בשם ר' לוי אין השמדה אלא כילוי בנים כמה דאת אמר (עמוס ב) ואשמיד פריו ממעל ושרשיו מתחת כיון שהתפלל משה עליו נמנעה ממנו חצי הגזירה מתו שנים ונשתיירו ב' הה"ד קח את אהרן ואת בניו אתו :

(ו) ואת הבגדים . א"ר סימון כשם שהקרבנות מכפרים כך הבגדים מכפרין דתנן כהן גדול משמש בח' בגדים וההדיוט בד'. בכתנת ומכנסים. במצנפת ובאבנט. מוסיף עליו כה"ג . חשן ואפוד . ומעיל . וציץ . הכתונת. לכפר על לובשי כלאים כמה דתימר (בראשית לז) ועשה לו כתונת פסים . מכנסים לכפר על גלוי עריות כמה דתימר (שמות כח) ועשה להם מכנסי בד לכסות בשר ערוה. מצנפת . לכפר על גסות הרוח המד"א (שם כט) ושמת המצנפת על ראשו . אבנט מ"ד על עוקמנין שבלב ומ"ד על הגנבים . א"ר לוי אבנט

ל"ב

מתנות כהונה

חזקיה וגו' : ואם אין לך ללמוד . אם אין אתה רוצה ללמוד : שמשמנפצו . שמנער ממנו המוח שבו : אין בו מאומה . אין ראוי למאומה והכי איתא בילקוט ירמיה : כבדין בערוך גורס ככוז : מלתא כו' . דבר חדש שמעתי כאן בדבר הזה : הושתלה . לשון נטיעה כד"א שתולי זתים ובמדרש חזית (ח' ג') ישנו למדרש זה באופן יותר מבואר וע"ש : אין השמדה . במקום זה : כשם שהקרבנות כו' . דייק מדכתיב ואת הבגדים ואת שמן המשחה ואת פר חטאת הוסמו להדדי : אבנט ל"ב אמה הי' בו . ה"ג ירושלמי

אסיפת אמרים

שם : כחותל . הוא כלי שעושין מחריות דקל וממלאין אותה תמרים . שם : הה"ד קח . פי' שהיו לקוחים למות והסירם ממנו . שם : ועשה לו כתונת פסים . ופירש"י בפ"ק דשבת שרק על פס ידו היה מילת ולא כל הכתונת . ודמיא לכלאים וכתיב ויטבלו את הכתונת. וטבילה היינו כפרה ורמז הוא לעתיד שהכתונת

ל"ב אמה היה בו ועוקמו לפניו ולאחוריו למ"ד על העוקמנים שבלב. ומ"ד על הגנבים לפי שהיה חלול כנגד הגנבים שעושים מעשיהם בסתר. החשן מכפר על מטי דינין כמה דתימר (שם כח) ונתת אל חשן המשפט. אפוד לכפר על עובדי ע"ז שנא' (הושע ג) ואין אפוד ותרפים. מעיל. רבי סימון בשם ר' נתן אמר ב' דברים אין להן כפרה ונתנה להן תורה כפרה ואלו הן לה"ר והורג נפש בשגגה לה"ר אין לו כפרה ונתנה לו תורה כפרה במה יתכפר לו בזגי המעיל הה"ד (שמות כח) פעמון זהב ורמון פעמון זהב ורמון. והיה על אהרן לשרת ונשמע קולו אמר יבוא קול ויכפר על הקול. ההורג נפש בשגגה אין לו כפרה ונתנה לו תורה כפרה במה יתכפר לו במיתת כהן גדול. הה"ד (במדבר לה) ואחרי מות הכהן הגדול. ציץ מ"ד על עזי פנים מ"ד על המגדפים. מ"ד על עזי פנים מבנות ציון כאן כתיב (שמות כח) והיה על מצח אהרן ולהלן כתיב (ירמיה ג) ומצח אשה זונה היה לך ומ"ד על מגדפין מגלית כאן כתיב והיה על מצחו תמיד ולהלן כתיב (ש"א יז) ותטבע האבן במצחו: (ז) ויפול על פניו ארצה למה על פניו. מתחלה אתה דורש כדי שלא יצטער אותו צדיק שש אמות וזרת. ד"א למה על פניו על שום דגון אלהיו שהיה נתון על לבו הכמה דאת אמר (ויקרא כו) ונתתי את פגריכם על פגרי גלוליכם. ד"א למה על פניו הפה שאמר וחירף וגידף ינתן בעפר הה"ד (איוב מ) טמנם בעפר יחד פניהם חבוש בטמון. ד"א למה על פניו על שום (דברים לג) ויכחשו אויביך לך ואתה על במותימו תדרוך וגו': (ח) ואת שמן המשחה. א"ר יהודה ב"ר אלעאי שמן המשחה שעשה משה במדבר מעשה נסים נעשו בו מתחלה ועד סוף מתחלה לא היה אלא י"ב לוג שנא' (שמות ל) שמן משחת קודש יהיה זה לי אם לשרות בו את העצים לא היה מספיק כמה האור שורף. כמה העצים בולעים. וכמה יורה בולעת. ממנו נמשח אהרן ובניו כל שבעת ימי המילואים ממנו נמשחו מזבח הזהב וכל כליו. ממנו נמשח מזבח הנחושת וכל כליו ושולחן וכל כליו ומנורה וכל כליה וכיור וכנו. ממנו נמשחו כהנים גדולים ומלכים אפילו כהן גדול בן כה"ג טעון משיחה עד עשרה דורות ואין מושחים מלך בן מלך ומפני מה משחו את שלמה מפני אדניהו ואת יואש מפני עתליה ואת יהואחז מפני יהויקים אחיו שהיה גדול ממנו שתי שנים וכולו קיים לע"ל הדא דכתיב שמן משחת קודש יהיה זה לי. אין מושחין מלכים אלא על גב מעיין שנא' (מ"א א) ויאמר המלך להם קחו עמכם את עבדי אדוניכם והרכבתם את שלמה בני

על

אסיפת אמרים

שהכתונת יכפר על הכלאים כדפירש"י בזבחים דפ"ח לפי ענינו. שם: במותימו. והיינו ערפם. שם: מספיק

מתנות כהונה

בירושלמי פ' בא לו אחד כמו שהיה מכפר על הלב ומשעוקמה לפניו ולאחריו למד שמכפר על העקמומיות שבלב: לשון הרע אין לו כפרה. לא קבעה לו התורה כפרה ובירושלמי ומדרש חזית (ד' ג') גורס לא היה לו כפרה: מתחלה אתה דורש. פי' מרא המקרא דכתיב גבהו ו' אמות וזרת הכי איתא בהדיא במדרש חזית: שלא יצטער כו'. לכרות את ראשו וגם בשוכו ועי' לקמן במדרש חזית: יהיה זה לי. ז"ה בגימטריא י"ב: העצים. כלומר העיקרים שנתבשלו בשמן. ובפ"ק דכריתות גר' העיקרים: מפני מחלוקת. שהכריזו עליו יתי אדוני המלך ולא יהי' ניכר מעלת שלמה עליו אם לא במשיחת השמן:

על הפרדה אשר לי והורדתם אותו אל גיחון . ואין מושחין מלכים אלא מן הקרן. שאול ויהוא נמשחו מן הפך שהיתה מלכותן מלכות עוברת דוד ושלמה נמשחו מן הקרן מפני שמלכותן מלכות עולמים : (ט) ואת פר החטאת ואת שני האילים. ר' הונא בשם ר' אבא ב"כ אמר עשה כמין גבעה איל מכאן ואיל מכאן ופר באמצע . ואת כל העדה הקהל פתח אהל מועד. א"ר אלעזר כל ישראל ס' רבוא ואת אומר אל פתח אהל מועד אלא זה אחד מן המקומות שהחזיק מועט את המרובה . דכוותה (בראשית א) יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד בנוהג שבעולם אדם מפנה כלי מלא לתוך כלי ריקן או שמא כלי מלא לתוך כלי מלא עולם כולו מים במים ואת אומר יקוו המים אלא זה אחד מן המקומות שהחזיק מועט את המרובה. דכוותה (שמות ט) קחו לכם מלא חפניכם פיח כבשן . א"ר הונא לא דמי הדין דחפין להדין דקמיץ הדין דחפין תרין הדין דקמיץ ארבע חופניו תמנייא קומצין נמצא חפנו של משה מחזקת ח' קומצין אלא מלמד שהקב"ה מספיק ואהרן הופן ומשה זרקן ואת אמר (שמות ט) וזרקו משה השמימה בבת אחת אלא זה אחד מן המקומות שהחזיק מועט למרובה . ודכוותה (שם כז) ארך החצר מאה באמה ורחב חמשים בחמשים אר"י בר חלפתא אורך החצר מאה באמה וכל ישראל עומדים בתוכה אלא זה אחד מן המקומות שהחזיק מועט את המרובה. ודכוותה (במדבר כ) ויקהילו משה ואהרן את הקהל אל פני הסלע . א"ר חנן כמין כברה היתה וכל ישראל עומדים עליה אלא זה אחד מן המקומות שהחזיק מועט את המרובה . ודכוותה (יהושע ג) ויאמר יהושע אל בני ישראל גושו הנה . ר' הונא אמר זקפן בין שני בדי הארון רבי חמא בר חנינא אמר שמן בין שתי בדי הארון . ורבא אמר צימצמן בין שתי בדי הארון הה"ד (שם) ויאמר יהושע בזאת תדעו כי אל חי בקרבכם אמר להם מתוך שהחזיקו אתכם שני בדי הארון יודע אני ששכינתו ביניכם . אף בבהמ"ק כן דתנינן עומדים צפופי' ומשתחוים רווחים . ר' שמואל בר איביה בשם ר' אחי אמר ריוח ארבע אמות בין כל אחד ואחד אמה לכל צד שלא יהא אחד מהן שומע קול חבירו מתפלל . אף לע"ל כן שנא' (ירמיה ג) בעת ההיא יקראו לירושלים כסא ה' ונקוו אליה כל הגוים . ר' יוחנן סלק למשאל בשלמיה דר' חנינא ואשכחיה דהוה עסיק בהדין פסוקא בעת ההיא יקראו לירושלים כסא ה' ונקוו

ונקוו

מתנות כהונה — אסיפת אמרים

פך. כלי חרס שנשבר מהרה וכן עלתה ממלכתם — מספיק . ע"י נס שיחזיק . אך סגי' נכונה היא והקב"ה
וכל זה הוא בפ"ק דכריתות : איל מכאן כו'. — מספק

נראה דדייק מייתורא דשני : אל פתח . משמע שכל אחד ואחד הי' עומד לפני הפתח : ה"ג יקוו המים כו'. עד שהחזיק מועט את המרובה : הדין דחפין. זה שלוקח בחפנו בשתי ידיו קמיץ ביד אחת : הדין דחפין תרין הדין דקמיץ ארבע. מה שאדם נוטל בחפנו שהם שני ידיו מסרולה ליטלו ביד אחת פעם אחר פעם צריך ליטלו בארבע פעמים : חפניו. שתי חפנים הם שמונה קומצין וכן כתיב קחו מלא חפניכם פיח כבשן . וכתיב ויקח משה מלא חפניו וגו' הא למדת שחפניו של משה הי' מחזיק שיעור שני חפניהם דהיינו שמונה קומצין ועי' בב"ר פ"ה ובמ"ר פי"א ובקהלת ג' י"ד : פני הסלע. משמע שכל אחד ואחד הי' עומד בפני הסלע ממש : ה"ג שהחזיק מועט את המרובה : ה"ג בילקוט יהושע : וסמכן בין כו'. וכאן שגרס שמן צריך להיות מל' שימה : קול חבירו מתפלל. בשעה שהיו משתחוים :

תקוו אליה כל הגוים א"ל ומחזקת היא אותן א"ל המקרא אומר (ישעיה נד) הרחיבי מקום אהלך. (שם) כי ימין ושמאל תפרוצי:

סדר שמיני

פרשה יא (א) **ויהי** ביום השמיני. רב אהבה ב"כ פתח (משלי ט) חכמות (נשים) בנתה ביתה גו' טבחה טבחה גו' שלחה נערותיה גו' מי פתי גו' ר' ירמיה בר אלעאי פתר קרא בברייתו של עולם. חכמות בנתה ביתה זה הקב"ה דכתיב ביה (משלי ג) ה' בחכמה יסד ארץ. חצבה עמודיה שבעה אלו שבעה ימי בראשית שנא' (שמות כ) כי ששת ימים וגו' (בראשית ב) ויברך אלהים את יום השביעי. טבחה טבחה (שם א) ויאמר אלהים תוצא הארץ. מסכה יינה ויאמר אלהים יקוו המים. אף ערכה שולחנה ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע. שלחה נערותיה תקרא זה אדם וחוה. על גפי מרומי קרת שהסיטן הקב"ה וקרא אותן אלוהות הה"ד (בראשית ג) והייתם כאלהים. אחר כל השבח הזה מי פתי יסור הנה הן הניחו דעתו של הקב"ה והלכו אחר דעתו של נחש בשביל כך חסר לב אמרה לו (שם) כי עפר אתה ואל עפר תשוב: (ב) ר' יונה בשם ר' אבא בר ירמיה פתר קריא בגוג לע"ל. חכמות בנתה ביתה. זה בהמ"ק הה"ד (משלי כד) בחכמה יבנה בית. חצבה עמודיה שבעה אלו ז' שנים של גוג דא"ר יונה בשם ר' אבא ב"כ כל אותן ז' שנים מסיקין ידותיהן של חרבות וידותיהן של רמחים וידותיהן של סכינין הה"ד (יחזקאל לט) ויצאו יושבי ערי ישראל ובערו והשיקו בנשק ומגן וצינה בקשת ובחיצים ובמקל יד וברמח ובערו בהם אש ז' שנים ואותן ז' שנים הן הן פרטגמיא של צדיקים לע"ל וסימנא דעביד פרטגמיא אכיל משתותא. טבחה טבחה (יחזקאל לט) בשר גבורים תאכלו. ומסכה יינה (יחזקאל לט) ודם נשיאי הארץ תשתו. אף ערכה שולחנה (שם) ושבעתם על שולחני סוס ורכב. שלחה נערותיה תקרא. זה יחזקאל שנא' (שם) כה אמר ה' אלהים אמור

מתנות כהונה

תוצא הארץ כו'. שהיא כמו בהמה שנשחטה ולא נתקנה עדיין למאכל בני אדם: **עשב** מזריע זרע וגו' היא בערך שלחן ערוך לפני האוכל ובירושלמי פ' אחד דיני ממונות גרס שם טבחה וגו' אלו ימים ונהרות וכל צרכי עולם: **שהסיטן** הקב"ה שהגביה אותם במה שקראם אלהות ודריש גפי מלשון כנפים על דרך המשל: **חסר** לב אמרה. החכמה הנגזר אמרה כן יחסר לבך: **פרטגמיא**. הערוך הביאו ולא פירשו ומוכח בירושלמי דמסכת שבועות שפירושו קבול שכר שאמר שם מי שמת באותן שבעה ימים אין לו חלק לעוה"ב שכבר קבל שכרו והינו טועם לער אחריו וכן המשל אומר מי שאכל פרטגמיא מין קבול שכר טוב אכל משתה שלו ובירושלמי פרק ד' דמסכת דמאי איתא בשבת של פרוטגמיא התירו משום איבה ופי' הר"ש לסעודת בחור שנשא בתולה קורין בלשון יון פרוטגמיא: ה"ג בילקוט ובערוך ובירושלמי פרק ד' דשביעית דאכל פרטגמיא אכל משתותא וגירסת הספר יש ליישבו ג"כ על דרך זה וק"ל:

אסיפת אמרים

מסכה. פי' שמסכו לשתין. י"מ: דעביד פרטגמיא. מי שעשה סעודת חתנות לראשונה אוכל המשתה שמרבה בשתייה ושמחה מרוב שמחתו ופי' אותן ז' שנים הן תחלת שמחתם וקבול שכרם ולכן מי שמת באותן ז' שנים סימן רע לו שנראה שאינו צדיק (שם): זה יחזקאל. דריש נערותיה על נביאים כמו ויהושע בן נון נער. ופי' מי פתי על חיה ועוף שאינן בני דעת

אמור לצפור כל כנף ולכל חית השדה: (ג) בר קפרא פתר קריא בתורה חכמות בנתה ביתה זו תורה הה"ד (משלי ג) כי ה' יתן חכמה (שם ח) ה' קנני ראשית דרכו. חצבה עמודיה שבעה אלו ז' ספרי תורה ולא חמשה הן ב"ק עביד מרישיה דויד בר עד (במדבר י) ויהי בנסוע הארון חד. מן ויהי עד ובנחה חד. ועד סיפיה חד הרי ז'. טבחה טבחה אלו העונשים. מסכה יינה אלו קלין וחמורין וגזירות שוות. אף ערכה שולחנה אלו הערכין. שלחה נערותיה תקרא אלו ישראל. על גפי מרומי קרת. שהטיסן הקב"ה וקרא אותן אלהות שנא' (תהלים פב) אני אמרתי אלהים אתם וגו' אחר כל השבח הזה מי פתי יסור הנה. הן הניחו דעתו של הקב"ה ואמרו לעגל (שמות לב) אלה אלהיך ישראל בשביל כן חסר לב אמרה לו (תהלים פב) אכן כאדם תמותון: (ד) רבי אבא ב"כ פתר קריא באהל מועד. הכמות בנתה ביתה זה בצלאל. (שמות לה) ואמלא אותו רוח אלהים וגו'. חצבה עמודיה שבעה אלו ז' ימי המילואים הה"ד (ויקרא ח) כי שבעת ימים ימלא את ידכם. טבחה טבחה. אלו הקרבנות. מסכה יינה אלו הנסכים. אף ערכה שולחנה. זה סדור לחם הפנים. שלחה נערותיה תקרא זה משה הה"ד ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו וגו': (ה) זש"ה (תהלים יח) עם חסיד תתחסד עם גבר תמים תתמם עם נבר תתברר ועם עקש תתפתל. ר' יהודה ורב נחמן ר' יהודה פתר קרא בא"א כיון שבא בחסידות הקב"ה בא עמו בחסידות בשעה שבא בתמימות הקב"ה בא עמו בתמימות ובשעה שבא בעקמנות הקב"ה בא עמו בעקמנות בשעה שנתברר על עסקיו הקב"ה בירר לו עסקיו. אימתי בא בחסידות בשעה שאמר (בראשית יח) אל נא תעבור מעל עבדך מה כתיב תמן (שם) ואברהם עודנו עומד לפני ה'. א"ר סימון תיקון סופרים שכינה היתה ממתנת לו. אימתי בא בתמימות בשעה שאמר (בראשית יח) אולי יחסרון חמשים הצדיקים המשה מה כתיב ויאמר לא אשחית אם אמצא שם ארבעים וחמשה. אימתי בא בעקמנות בשעה שאמר (שם טו) ואנכי הולך ערירי. מה כתיב תמן לא יירשך זה. אימתי נתברר על עסקיו בשעה שאמר (שם) במה אדע כי אירשנה. מה כתיב תמן ידוע תדע כי גר יהיה זרעך. ר' נחמיה פתר קרא במשה בשעה שבא בחסידות הקב"ה בא עמו בחסידות. בשעה שבא בתמימות. הקב"ה בא עמו בתמימו' בשעה שבא בעקמנות הקב"ה בא עמו בעקמנות. בשעה שנתברר על עסקיו הקב"ה בירר עסקיו. אימתי בא בחסידות בשעה שאמר (שמות לג) הראני נא את כבודך. מה כתיב תמן אני אעביר כל טובי וגו'. אימתי בא בתמימות בשעה שאמר (שם ג) מדוע לא יבער הסנה. א"ל מן דיקרי קאים

מתנות כהונה

ה' קנני וגו'. וכתיב ראשית חכמה ובילקוט משלי הביא פסוק זה לבדו: אל נא תעבור אין נא אלא ל' בקשה דרך חסד ורחמים שימתין לו עד שיכניס האורחים: תקנת סופרים. נתבאר לעיל בב"ר פ' מ"ט וע"ש: אולי יחסרון וגו'. וצדיק של יסוד עולם יצטרף עם כל תשעה ותשעה כי תמים דרכו ומתמם עם תמימים: ואנכי הולך ערירי. שאמר כך דרך תוחלה: לא יירשך זה. סיפא דקרא כי אם אשר יצא ממעיך ויצא ממנו ישמעאל שהיו למורת רוח לו ולבניו עד היום הזה או ר"ל כיון שנולדו יצחק וישמעאל לא ידע עדיין מי הוא אשר יירשנו עד אשר הורשה לשלחו מעל פניו כנא' אל ירע בעיניך אל הנער וגו': מן דיקרי כו'. מפני שכבודי עומד בתוכו לפיכך לא

קאים בגויה. אימתי בא בעקמנות בשעה שאמר (שם) ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם מה א"ל זה שמי לפי שעה אהיה אשר אהיה. אימתי נתברר על עסקיו בשעה שאמר לו (שם) ועתה לכה ואשלחך אל פרעה א"ל (שם ד) שלח נא ביד תשלח (שם ה) ומאז באתי אל פרעה. מה כתיב תמן (שם ו) עתה תראה: (ו) ר' יודן בשם ר' יוסי בר יהודה ור' ברכיה בשם ר' יהושע ב"ק כל מ' שנה שהיו ישראל במדבר לא נמנע משה מלשמש בכהו"ג הה"ד (תהלים צט) משה ואהרן בכהניו. ר' ברכיה בשם רבי סימון מייתי לה מן הדין קרא (ד"ה א כג) בני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים לעמוד ולשרת בשם ה'. ומשה איש האלהים בניו יקראו על שבט הלוי. א"ר אלעזר בר יוסי פשוט הוא לן שבחלוק לבן שמש משה כל ז' ימי המילואים. ר' תנחום בשם ר' יודן תני כל ז' ימי המילואים היה משה משמש בכהו"ג ולא שרתה שכינה על ידו הה"ד (ויקרא ט) וירא כל העם וירונו ויפלו על פניהם. א"ר שמואל בר נחמן כל ז' ימי הסנה היה הקב"ה מפתה את משה שילך בשליחותו למצרים הה"ד (שמות ד) גם מתמול גם משלשום גם מאז דברך אל עבדך הרי ששה ובשביעי א"ל שלח נא ביד תשלח א"ל הקב"ה משה אתה אומר שלח נא ביד תשלח חייך שאני צוררה לך בכנפיך. אימתי פרע לו ר' ברכיה א"ר לוי ור' חלבו ר' לוי אמר כל ז' ימי אדר היה משה מבקש תפלה ותחנונים שיכנס לא"י בשביעי א"ל (דברים ג) כי לא תעבור את הירדן הזה. ר' חלבו אמר כל ז' ימי המילואים היה משמש בכהונה גדולה וכסבור שלו היא. בז' א"ל לא שלך היא אלא של אהרן אחיך היא. הה"ד ויהי ביום השמיני:

(ז) ר' תנחומא ור' חייא אמרין ור' ברכיה בשם ר' אלעזר המודעי המדרש הזה עלה בידינו מן הגולה בכל מקום שנא' ויהי בימי אינו אלא צרה. א"ר שמואל בר נחמן וחמשה הן (בראשית יד) ויהי בימי אמרפל מה צרה היתה שם עשו מלחמה וגו'. משל לאוהבו של מלך שנכנס למדינה בשבילו היה המלך נזקק במדינה באו ברברים ונזדווגו לו כיון שבאו ונזדווגו לו אמרו הכל ווי שאין המלך נזקק למדינה כמו שהיה. כך אברהם אוהבו של הקב"ה היה וכתיב בו (שם יב) ונברכו בך ובשבילו היה הקב"ה נזקק לכל העולם כולו באו כשדיים ונזדווגו לו אמרו ווי שאין הקב"ה נזקק בעולמו כמות שהיה הה"ד (שם יד) וישובו ויבואו אל עין משפט היא קדש א"ר חייא לא ביקשו להזדווג אלא לתוך גלגל עינו של עולם עין שעשתה מדת הדין בעולם בקשו לסותמה. היא קדש. א"ר אחא הוא כתיב הוא

שקידש

מתנות כהונה

לא יבער הנה' מיד ויקרא אליו ה' מתוך הסנה ובשוחר טוב מזמור י"ח גרס מן דברייה קאים בגויה פירוש מפני שמי שברא אותו שוכן בתוכו: **עתה תראה.** ודרשו חז"ל עתה תראה וגו' ולא תראה מלחמות ל"א מלכים: **מייתי לה מן הדין קרא.** ענשו על שלח נא ומאז באתי שאהרן נעשה כהן ומשה נשאר על שבט לוי וכמו שפירש"י ז"ל בפרשת שמות על ויחר אף ה' וגו': **בניו יקראו וגו'** משמע אבל משה עצמו יקרא על שם הכהנים: **ולא שרתה כו'** עד יום השמיני. ככתוב כי היום ה' נראה אליכם וגו'. מכלל שעד עתה לא ראו כזאת: **גם מאז כו'** עיין בשמות רבה פרשה ג' ובמדרש חזית (א' י"ג): **וכסבור שלו היא.** כלומר שעל ידו תשרה השכינה: **אמרין** ליה לא גרסינן ליה ועיין בריש מגילת רות וריש מגילת אסתר ובפ' גשם

שקידש שמו של הקב"ה וירד לכבשן האש כיון שבאו המלכים ונזדווגו לו התחילו צווחין ווי ווי ויהי בימי אמרפל מלך. (ישעיה ז) ויהי בימי אחז בן יותם מה צרה היתה ארם מקדם ופלשתים מאחור וגו'. משל למלך שמסר את בנו לפדגוג והיה הפדגוג שונא אותו אמר אם אני הורג אותו עכשיו נמצאתי מחייב ראשי למלך אלא הריני מושך את יונקתו ממנו והוא מת מאליו כך אמר אחז אם אין גדיים אין תיישים אם אין תיישים אין צאן אם אין צאן אין רועה. אם אין רועה אין עולם. כך אמר אחז אם אין קטנים אין תלמידים אם אין תלמידים אין חכמים אם אין חכמים אין תורה אם אין תורה אין בתי כנסיות ובתי מדרשות אם אין בכ"נ ובמ"ד אין הקב"ה משרה שכינתו בעולם. מה עשה עמד ונעל בכ"נ ובמ"ד הה"ד (שם ח) צור תעודה חתום תורה בלמודי. ר' הונא בשם ר' אלעזר אומר למה נקרא שמו אחז שאחז בתי כנסיות ובתי מדרשות. ר' יעקב בשם ר' אחא אמר שמעת לה מן הדא (ישעיה ח) וחכיתי לה' המסתיר פניו וגו' אין לך שעה קשה כאותה שעה שנא' בה (דברים לא) ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא מאותה שעה וקויתי לו. כי לא תשכח מפי זרעו. ומה הועיל לו הנה אנכי והילדים אשר נתן לי ה' וכי ילדיו היו והלא תלמידיו היו אלא מכאן לתלמידו של אדם שנקרא בנו כיון שראו הכל שאחז בכ"נ ומ"ד התחילו הכל צווחין ווי ווי ויהי בימי אחז. (ירמיה א) ויהי בימי יהויקים בן יאשיהו. מה צרה היתה שם (שם ד) ראיתי את הארץ והנה תוהו ובוהו. משל לכתבין של מלך שנכנסו למדינה וכל מדינה ומדינה שהיו כתבין מגיעין היו בני המדינה עומדין על רגליהן ופורעין את ראשיהן וקוראין אותם באימה ביראה ברתת בזיע כיון שנכנסו למדינתו של מלך עמד וקרעו אותן ושרפו אותן ואמרו אוי לנו כשירגיש המלך בכך הה"ד (שם לו) ויהי כקרוא יהודי שלש דלתות וארבעה וגו' וכיון שהגיע לפסוק החמישי (איכה א) היו צריה לראש. (ירמיה לו) קרעה בתער הסופר והשלך על האש אשר על האח כיון שראו כן התחילו צווחין ווי ווי ויהי בימי יהויקים (אסתר א) ויהי בימי אחשורוש. מה צרה היתה שם שנגזר להשמיד להרוג ולאבד משל למלך שהיה לו כרם ונזדווגו לו ג' שונאים התחיל א' מקטף בעוללות ואחד התחיל לזנב באשכלות ואחד מעקר בגפנים. פרעה התחיל מקטף בעוללות הה"ד (שמות א) כל הבן הילוד. נבוכדנצר התחיל מזנב באשכלות הה"ד (מ"ב כד) החרש והמסגר אלף. ר' ברכיה בשם ר' יהודה ורבנן. ר' ברכיה בשם ר"י אמר חרש אלף ומסגר אלף. ורבנן אמרין זה וזה אלף. ר' יהודה ב"ר סימון אמר אלו ת"ח. ר' שמואל בר יצחק אמר אלו הבוליוטי' ורבנן אמרי אלו היועצים. המן הרשע התחיל לעקר בגפנים ביקש לקעקע ביצתן של ישראל בעא למזבן בכל בעיתה הה"ד (אסתר ג) להשמיד להרוג ולאבד. וכיון שראו הכל אחשורוש מוכר והמן לוקח התחילו הכל צווחין

ווי

מתנות כהונה

(ד' פ"ב ודף קי"ז) פירשו כל המאמר הזה: שמעת לה מן הדא. השמיעה מזה הכתוב שנעל כל בתי מדרשות: ה"ג ווי ווי ויהי בימי אחז: ה"ג וקרעם. ר' יודא בר סימון אומר אלו ת"ח לא להפלוגי אתא אלא לפרש: בבל ביעתא ה"ג ג"כ רישרות וצ"ל בכל רצונו ותאות נפשו. ובמגילת אסתר

חי ווי ויהי בימי אחשורוש . (רות א) ויהי בימי שפוט השופטים מה צרת היתה שם ויהי רעב בארץ משל למדינה שהיתה חייבת ליפס למלך ושלח המלך גבאי טמיון לגבות . מה עשו בני המדינה עמדו ותלו אותו וגבו אותו אמרו ווי כשירגיש המלך בדברים הללו מה ששלוחו של מלך מבקש לעשות לנו עשינו לו כך כשהיה אחד מישראל עושה דבר שלא כהוגן היו מוליכין אותו אצל הדיין מה שהדיין צריך לעשות לנשפט היה הנשפט עושה לדיין אמר להן הקב"ה אתם מבזין את שופטיכם הנני מביא עליכם דבר שאי אתם יכולין לעמוד בו ואיזה זה רעב (שם) ויהי רעב בארץ . שמעון בר אבא בשם ר' יוחנן אמר כל מקום שנאמר ויהי משמש צרה ושמחה אם צרה אין צרה כיוצא בה . אם שמחה אין שמחה כיוצא בה . אתא ר' ישמעאל עבדה פלגא כל מקום שנא' ויהי אין שמחה והיה אין צרה אתיבון (בראשית א) ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור . אמר להן אף היא אינה שמחה לפי שלא זכה העולם להשתמש באותו האור דא"ר יהודה בר סימון אור שברא הקב"ה ביום ראשון אדם צופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו כיון שראה הקב"ה מעשה דור אנוש ומעשה דור המבול שהן מקולקלין עמד וגנזו מהן הה"ד (איוב לח) וימנע מרשעים אורם . והיכן גנזו בגן עדן שנא' (תהלים צז) אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה . אתיבון ויהי ערב וגו'. אמר להן אף היא אינה שמחה שכל מה שנברא ביום ראשון עתיד לבלות הה"ד (ישעיה נא) כי שמים כעשן נמלחו וארץ וגו' . איתיבון ויהי ערב ויהי בקר יום שני שלישי רביעי חמישי ששי . אמר להן אף היא אינה שמחה שכל מה שנברא בששת ימי בראשית צריכין עשיה. החיטין צריכין לטחון החרדל צריך למתקה ותורמוסין צריכין להמתיק . אתיבון (בראשית לט) ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח אמר להן אף היא אינה שמחה שמתוך כך נזדמנה לו אותה רשעה . איתיבון ויהי ביום השמיני אמר להן אף היא אינה שמחה שבאותו היום מתו נדב ואביהו . איתיבון (במדבר ז) ויהי ביום כלות משה אמר להן אף היא אינה שמחה שבו ביום שנבנה בנינו של בית נגנז . איתיבון ויהי ה' את יהושע אמר להן אף היא אינה שמחת שנהרג יאיר ששקול כרובה של סנהדרין שנא' (שם ז) ויכו מהם אנשי העי כשלשים וששה איש שלשים וששה אכ"כ אלא כשלשים וששה איש א"ר יודן זה יאיר בן מנשה ששקול כרובה של סנהדרין. איתיבון (ש"א יח) ויהי דוד בכל דרכיו משכיל וה' עמו . אמר להן אף היא אינה שמחה שכתוב בו (שם) ויהי שאול עוין את דוד . איתיבון (ש"ב ז) ויהי כי ישב המלך בביתו וה' הניח לו אמר להן אף היא אינה שמחה שבאותו היום בא נתן הנביא ואמר לו (מ"א ח) רק אתה לא תבנה הבית . אמרין ליה אמרינן דילן אמור דילך אמר להם . (יואל ד) והיה ביום ההוא יטפו ההרים עסיס (ישעיה ז) והיה ביום ההוא יחיה איש עגלת בקר וגו' (זכריה יד) והיה ביום ההוא יצאו מים חיים וגו' (תהלים א) והיה כעץ שתול על פלגי מים (מיכה ה) והיה שארית יעקב בגוים . מתיבין ליה והא כתיב (ירמיה לח) והיה כאשר נלכדה ירושלים

אמר

מתנות כהונה

בכל ביתא פי' בכל הבית יחד : **פלגא** . חילוק וכל מאמר זה סירסתי בפ' לך לך (ס'

פ"ב

אמר להן אף היא אינה צרה שבו ביום נטלו ישראל איפופסין על עונותיהן דא"ר ישמעאל בר רב נחמן איפופסין שלימה נטלו ישראל על עונותיהם ביום שחרב בהמ"ק הה"ד (איכה ד) תם עונך בת ציון לא יוסיף להגלותך : (ח) ולזקני ישראל. א"ר עקיבא נמשלו ישראל לעוף מה העוף הזה אינו פורח בלא כנפים כך ישראל אין יכולין לעשות דבר חוץ מזקניהם . א"י בר חלפתא גדולה זקנה אם זקנים הם חביבין הם אם נערים הם נטפלה להן ילדות דתני רשב"י לא במקום אחד ולא בשני מקומות מצינו שחלק הקב"ה כבוד לזקנים אלא בכמה מקומות . בסנה (שמות ג) לך ואספת את זקני ישראל . במצרים (שם) ובאת אתה וזקני ישראל . בסיני (שם כד) עלה אל ה' אתה ואהרן נדב ואביהו ושבעים מזקני ישראל . במדבר (במדבר יא) אספה לי שבעים איש . באהל מועד ולזקני ישראל אף לע"ל הקב"ה חולק כבוד לזקנים . הה"ד (ישעיה כד) וחפרה הלבנה ובושה החמה . וכתיב (שם) ונגד זקניו כבוד . ר' ישמעאל בר ביבי ור' שמעון ור' ראובן בשם ר' חנינא אמר עתיד הקב"ה למנות לו ישיבה של זקנים משלו הה"ד (שם) כי מלך ה' צבאות בהר ציון ובירושלים ונגד זקניו כבוד . נגד זקנים אכ"כ אלא נגד זקניו כבוד . ר' אבין בשם ר' ישמעאל ב"ר יהושע אומר עתיד הקב"ה לישב כגורן וצדיקים יושבים לפניו כההיא (מ"א כב) ומלך ישראל ויהושפט מלך יהודה יושבים איש על כסאו מלובשים בגדים בגורן וכי בגורן היו יושבים אלא כי הא דתנינן סנהדרין כחצי גורן עגולה כדי שיראו זה את זה אמר שלמה אנא חמיתיה מצומצם ביניהון הה"ד (משלי לא) נודע בשערים בעלה בשבתו עם זקני ארץ : (ט) רבי ברכיה ור' הלבו ועולא ביראה ור' אלעזר בשם ר' חנינה עתיד הקב"ה להיות ראש חולה לצדיקים לע"ל הה"ד (תהלים מח) שיתו לבכם לחילה לחולה כתיב והן עולין עליו בעולמות ומראין עליו כאלו באצבע ואומרת (שם) כי זה אלהים אלהינו עולם ועד וגו' בעולמות בזריזות. עלמות כאלין עולמתא כדכתיב (שם סח) בתוך עלמות תופפות. תרגם עקילס אתניסאה עולם שאין בו מות עלמות בשני עולמות ינהגנו בעה"ז וינהגנו בעוה"ב :

יין

מתנות כהונה

מ"כ) ובמגילת אסתר : גדולה זקנה . ע"ד שאמרו חז"ל בפ"ק דקדושין זקן זה שקנה חכמה : חביבין הן . שהשיבה נאה לחכמים כקנקן ישן מלא ישן : נטפלה להם ילדות . הילדות טפל וההכמה עיקר : וכתיב ונגד זקניו וגו'. סיפיה דקרא של וחפרה הוא : כגורן . הטעם מפרש לקמן בסמוך ועיין בש"ר פ' ה': כההוא . כלומר כההוא דכתיב : כדי שיראו זה את זה . ויכלו להמתיק סוד יחדיו כמש"ה והיו עיניך רואות את מוריך : אנא המיתיה כו'. אני ראיתיו : חולה . מחול ובלשון חכמים הינגא והואילך ויחול ברא"פ' וינהיגס : והן עולין עליו בעולמה . הפסתי בכ"מ שכתוב מדרש זה ולא מצאתי זה וצריך לפרש ויעלו אחריו בזריזות כד"א ויבאו האנשים על הנשים ועל כל פנים צ"ל בעולמות : עלמתא . נערות : תרגום עקילס אתניסאה פירושו אחריו עולם שאין בו מות וכן איתא בילקוט תהלים וכן פי' בערוך תנסיאה מות בלשון יון . ודריש עלמות אל מות החילוף אל"ף בעי"ן שמניהם ממוצא אחד. וה"ג בירושלמי דמועד קטן אתנסייה עולם שאין בו מות . ובירושלמי דפ' הקורא את המגילה גרס אתא גייסא עולם שאין בו מות ונקוד אתא גסייא ואעפ"י שפירושו לא מצאתי מ"מ לא דבר רק היא כי הוא כתוב על קלף ישן נושן טוב ויפה ומוקמים אתבונן : בשני עולמות . קרי ביה עולמות :

אסיפת אמרים

דעה כאדם (שם) : ואתניסאה . מעיר אתינס כדאיתא בא"ר חד מאתינס (שם) : שאין בו מות . דריש על מות שבולט על המות כמו עולי עין (שם): ודאי

פרשה יב (א) יין ושכר אל תשת הה"ד (משלי כג) אל תרא יין כי יתאדם מהו כי יתאדם כי יתאוה לדם נדה ולדם זבה (שם) כי יתן בכוס עינו בכים כתיב לשון נקי הוא כדכתיב (שם א) כים אחד יהיה לכלנו. יתהלך במישרים. סוף שאשתו אומרת לו כשושנה אדומה ראיתי ואינו פורש. א"ר אסי אם ת"ח הוא סוף שמטמא את הטהור ומטהר את הטמא. ד"א אל תרא יין כי יתאדם ודאי מסמיק ליה. כי יתן בכוס עינו. הוא נותן עינו בכוס וחנוני נותן עינו בכים. יתהלך במישרים. סוף דהוא עביד ביתיה מישרה מה הדין קדרה דנחשא עביד קדרה דחספא עבד מזבין לה ושתי חמרא בטימיתיה. ר' יצחק בר רדיפא בשם רבי אמי אמר סוף שהוא מוכר את כלי ביתו ושותה בהן יין. א"ר אחא מעשה באחד שהיה מוכר כלי ביתו ושותה בהן יין אמרין בנייא לית הדין אבונן שביק לן כלום אשקוניה ושכרוניה ואפקוניה ויתבוניה בחד בית עולם עברין שפיין בתרע בית עולם. שמעון אנגריא במדינתא פרקין טעוניהון בגו בית עולם ואזלון למהמי קלא במדינתא איתער משנתיה חמא זיקא יהיבא לעיל מן רישיה שרא יתיה ויהב יתיה בפומיה בתר ג' יומין אמרין בנייא לית אנן אזלינן וחזינן מה ההוא אבונן עביד אזלון ואשכחוניה והא זיקא יהיב בפומיה אמרין אוף הכא לא שבק לך ברייך הואיל ויהב לך לית אנן ידעין מה נעבד לך. עבדון ביניהן תקנה כל חד וחד הוה משקא ליה חד יומא. (משלי כג) והיית כשוכב בלב ים וכשוכב

בראש

אסיפת אמרים

ודאי. פי' יתאדם ודאי פי' כפשוטו שמסמיק ליה ואינך צריך לדרוש רק סיפיה דקרא. וכן פי' לקמן בפ' זו (י"מ): סוף. סיומא דמילתא דלעיל הוא דכמו שאומר ועושה עם הקדרה כן סופו לעשות עם כל

מתנות כהונה

יתאוה לדם. פרשה זו יפה נדרשת פ' נשא (דף ע"ז): יתאדם. נוטריקון יתאוה לדם שמכח שכרותו היין ישיאו לדבר עבירה: לשון נקי. כלומ' שיבא על הערוה והכי איתא לקמן פ' נשא (דף ע"ט): כים אחד יהיה לכלנו. כנוי בלשון נקי כלו' זונה אח' יהיה לכולהם: שמטמא את הטהור כו' דריש יתהלך במישרים שהכל נעשה לו כשר וישר כמישור. אית לפרש מדכתיב יין ושכר וסמיך ליה ולהבדיל וגו' שמכאן למדו רז"ל ששכור אסור להורות: מסמיק. מאדים והכל יכירו בשכרותו: הוא נותן עיניו בכוס כו'. דריש המסורת דכתיב כים והקרי כוס: מישרא. רק כמישור: ה"ג מה הדין כו'. פי' אומר מה שעושה קדרה זאת של נחשת יכול ג"כ לעשות קדרה של חרס ומוכר אותו של נחשת ושותה יין בשויו: בטימיתיה. באוצרו כלו' בשווייו: סוף שהוא עושה כו'. וזהו במישרים ל' מישור: אמרין בנייא כו'. אמרו בניו אבינו זה לא יניח לנו כלום: אשקיניה כו'. בניו השקוהו והשכירוהו והוציאוהו ונתנוהו באחד בית עולם פי' מער' מוכנת לקבור בו מתים כדי שכשיקוץ מיינו לא ידע מי הביאו הלום ויתחרט ולא ישוב לכסלה עוד: ומצאתי בקובץ ישן שהוציאו הקול בפני השכנים היאך שמת באמת והוציאו וקברוהו וכוונת בניו היה שימות שם: עברין שפיין כו'. עברו מוכרי יין בשער דרך אותו בית עולם. מוכרי יין נקראים שופי יין כך פי' בערוך: שמעון אנגריא. שמעו קול הומיה בעיר כעין מלחמה אנגוריא בכל מקום פי' שיעבוד והכרח ועיין בערוך: פרקון כו'. פרקו משא היין מעל חמוריהם ונתנוהו באותו מערה שהיה אותו איש ישן שם: מתער כו'. הקיץ משנתו וראה נוד נתונה למעלה מראשותיו: שרא יתיה. התיר אותו הנוד ונתנהו בתוך פיו ושתה כך כשהוא שוכב: לבתר ג' יומים כו'. לאחר ג' ימים אמרו בניו וכי אין אנו הולכים ונראה מה אותו אבינו עושה: אזלו כו'. הלכו ומצאוהו שוכב והנוד נתונה בפיו: אמרין כו'. אמרו אף כאן אין הקב"ה מניח אותך הואיל והוא נותן לך אין אנו יודעין מה לעשות נגד רצון הקב"ה: ברייך. בוראך: עבדו כו'. עשו תקנה שבכל א' וא' ישקהו יום א' ועיין כעין מעשים אלו בפ' נשא פ"י:

בראש חבל. כהדא אילפא דמטרפה בפלינות דימא נחתא וסלקא נחתא וסלקא. וכשוכב בראש חבל. כהדין תרנגולא דיתיב ברי״ש חבל אזיל ואתי אזיל ואתי כהדין קווניטון דיתיב בריש תורנה אזיל ואתי. (שם) הכוני בל חליתי מחו ליה ולא מרגיש. (שם) הלמוני בל ידעתי טלמון ליה ולא ידע שתי שיכרא חמשה קיסטון אמרו ליה עשרה קיסטון אישתיה. ואם תאמר מתער הוא משנתיה ומנשי ליה ת״ל (שם) מתי אקיץ אוסיף אבקשנו עוד. למי אוי למי אבוי למי מדינים למי שיח. רב הונא אמר למי שאינו עמל בדברי תורה. למי מדינים למי דינין למי שיח למי פיטטין למי פצעים חנם למי פדעין דמגן. למאחרים על היין. עובדא הוה בחד בר נש דהוה אליף למשתי תרי עשר קסטין דחמר בכל יומא ויומא יומא הד אשתי חד עשר קסטין דמיך ולא אתא שינתא קם בחשוכא אזל לגבי קפילא א״ל זבון לי חד קיסטא א״ל לא פתחנא לך דהיא השוכה וצרי לי נטוריא תלת עיניה וחזא נוקבא בתרעא א״ל הב לי מיניה בהדיה נוקבא את מפני מלגאו ואנא שתי מלבר עבד ליה כן אשתי ודמיך קדם תרעא עברין עליה נטוריא סבורניה דהוה גנב מחוניה ופדעוניה וקרו עליה למי פצעים חנם. למי פדעין דמגן. למי חכלילות עינים למי שמשמין דעיינין כל אלה למי. למאחרים על היין זה שנכנס לבי קפילא קדמאה ונפיק בתראה לבאים לחקור ממסך. מן דמשמע הן אית ליה חמרא טבא דריך בתרית מה כתיב בו בסוף (משלי כג) אחריתו כנחש ישך וגו׳. מה צפעון זה מפריש בין מיתה להיים כך הפריש היין בין אדם לחוה דא״ר יהודה ב״ר אלעאי אותו

מתנות כהונה

ה״ג כהדא אילפא דמטרפא בפילגות דימא כו׳. וכן הוא במגלת אסתר (רפ״ה) ופי׳ כספינה זאת שהיא מטורפת בלב ים: נחתא כו׳. יורדת ועולה: כהדין תרנגולא כו׳. כתרנגול שיושב על החבל שהוא הולך ובא: כהדין קוורניטין. תוחר לפרש וכשוכב בראש חבל על הקוורניטין שיושב למעל׳ על תורן הספינה והולך ובא ומנענע: ה״ג אזיל ואתי אזיל ואתי: מחו ליה. מכין אותו:

אסיפת אמרים

כל כלי ביתו (יפת״ס): שאינו עמל. דריש אבוי לשון אביון ומפרש לוה בעניות מד״ת והכל נמשך למאחרים על היין שע״י בטל מד״ת (שם): למי דינין. עונשין שע״י היין נכשל בעבירות (שם): בין אדם לחוה. שפי׳ ממנה ק״ל שנה וסמ״ל שהפריש כהן בין מיתה לחיים אלא דניחא ליה הפרשה מוחשת (שם): בין לוט. שלוט נתכוון לעבירה ונתגלה קלונו והם נתכוונו לש״ש וזכו לשכר כדלעיל בב״ר פ׳ נ׳

טלמין. ל׳ הכאה ודחייה ודחיפה: קיסטון. שם מדה: א״ל החנוני: אישתית. שתית: ומנשי ליה. עוזב ממנו מלשתות עוד: ה״ג ת״ל מתי אקיץ אוסיף וגו׳: רב הונא אמר כו׳. כן היה דרכו. לומר למי אוי למי שאינו עמל בדברי תורה: פיטטין. דברים הרבה בלי נוך ודברי ריב וקטטה כדרך השיכורים ומגרה מדון בין אדם לחבירו וכן הוא במדרש תהלים בהדיא: פטיט. דבכן: למי פדעין. פי׳ פצעים: דהוה אליף. שהיה רגיל לשתות שנים עשר מדות יין: דמיך כו׳. השכיב עצמו לישן ולא בא השינה קם בחשך בלילה והלך אצל קפילא החנוני נקרא ג״כ קפילא: וצרי לי כו׳. פי׳ נר לי ודואג אני מן השומרים בלילה בעיר. והערוך גרס נדה לי ופירושו ל׳ אורב ופחד מל׳ ואשר לא נדה: תלא עינא כו׳. הגביה עיניו וראה נקב בתוך הדלת וא״ל תן לי יין דרך הנקב: את מפני. מערה ומפני המידה מן היין דרך הנקב מבפנים ואני אהא שותה מבחוץ עשה לו כן שתה וישן לפני הפתח עברו עליו שומרי העיר והיו סבורים שהוא גנב הכוהו ופצעוהו: וקרון עליו כו׳. הבריות קרו עליו המקרא הזה: דמגן. של חנם תרגום של חנם מגן: שמשמין. אדומות כשמש וכן פי׳ הערוך ובילקוט גרס סמקין: שנכנס לבי קפילא כו׳. שנכנס לחנוני בראשונה ויצא באחרונה ודייק מדכתיב למאחרים שאם לא בא בראשונה מאי רבותיה: מן דמשמע כו׳. משמועו היכן יין טוב למכור הולך אחריו ודייק מל׳ לחקור שחוקר ודורש היכן היין טוב: דריך. הולך ודורך ובל׳ חכמים ולא

אותו העץ שאכל ממנו אדם הראשון ענבים היה (דברים לב) ענבימו ענבי רוש וגו'. הללו הביאו מרירות לעולם. ד"א וכצפעוני יפריש מה צפעון זה מפריש בין מיתה לחיים כך הפריש היין בין נח לבניו לעבודות הה"ד (בראשית ט) וישת מן היין וישכר ויתגל שמתוך כך אמר ארור כנען. ד"א וכצפעוני יפריש כך הפריש היין בין לוט לבנותיו לממזרות הה"ד (שם יט) ותשקין את אביהן יין שמתוך כך ותהרין שתי בנות לוט מאביהן. ד"א וכצפעוני יפריש מה צפעון זה מפריש בין מיתה לחיים כך הפריש היין בין אהרן ובניו למיתה דתני ר' שמעון לא מתו בניו של אהרן אלא על שנכנסו שתויי יין לאהל מועד. רבי פנחס בשם ר' לוי אמר משל למלך שהיה לו בן בית נאמן מצאו עומד על פתח חניות והתיז את ראשו בשתיקה ומינה בן בית אחר תחתיו ואין אנו יודעים מפני מה הרג את הראשון אלא ממה שמצוה את השני ואמר לא תכנס בפתח חניות אנו יודעין שמתוך כך הרג הראשון כך (ויקרא ט) ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם ואין אנו יודעים מפני מה מתו אלא ממה שמצוה את אהרן ואמר לו (שם י) יין ושכר אל תשת אנו יודעין מתוך כך שלא מתו אלא מפני היין לכך חבבו הכתוב לאהרן וייחד אליו הדבור בפני עצמו שנאמר יין ושכר אל תשת: (ב) רבי יצחק פתח (ירמיה טו) נמצאו דבריך ואוכלם ויהי דברך לי לששון ולשמחת לבבי כי נקרא שמך עלי ה' אלהי צבאות א"ר שמואל בר נחמן זה הדבור נאמר למשה בסיני ולא נודע לו עד שבא מעשה לידו אמר משה לאהרן אחי בסיני נאמר לי שאני עתיד לקדש את הבית הזה ובאדם גדול אני מקדשו והייתי סבור שמא או בי או בך הבית הזה מתקדש ועכשיו ב' בניך גדולים ממני וממך כיון ששמע אהרן שבניו יראי שמים הן שתק וקבל שכר על שתיקתו. ומנין ששתק שנא' (ויקרא י) וידם אהרן ומנין שקבל שכר על שתיקתו שזכה ונתייחד אליו הדיבור שנא' וידבר ה' אל אהרן: (ג) הה"ד (תהלים יט) פקודי ה' ישרים משמחי לב תני חזקיה נעשו דברי תורה עטרה לראש מונייק לצואר. מוליגא ללב. קילורית לעינים. כוס עיקרין לבני מעים. עטרה לראש מנין שנאמר (משלי א) כי לוית חן הם לראשך. מונייק לצואר שנא' וענקים לגרגרותיך. מוליגא ללב שנא' (תהלים יט) פקודי ה' ישרים משמחי לב. קילורית לעינים שנא' (שם) מצות ה' ברה מאירת עינים. כוס עיקרין לבני מעים שנא' (משלי ג) רפאות תהי לשרך. מנין לרמ"ח איברים שבאדם שנא' (שם ד) כי חיים הם

אסיפת אמרים

ג' (יפ"ת): לכך חבבו. על שלא הרהר אף שמתו על דבר שעדיין לא נצטוו עליה וה"ל מקום להרהר (שם): או בי. שא"ל בלשון יחיד ולא גילה לו שהם ב' כדי למעט לצערו (יפת"ה): ועכשיו כו'. שזכו למעלה גדולה במיתתן שע"י נתקדש בה"מ של מעלה (שם): יראי שמים. שלא מתו ח"ו על חטא חמור. רק שע"י חטא קל שהיה. בהם היה הקב"ה שיתקדש הבית ע"י (שם). וטעם בתקדש הבית ע"י מיתת צדיקים הוא באשר שהוא ע"ד שאמרו שמיכאל מקריב נשמותיהן של צדיקים על מזבח של מעלה

מתנות כהונה

אדרכיה פי' ולא השיגו: ענבים. היו גרסי'. ועיין עוד גודל גנות השכרות במדבר רבה פ"י: נראה דה"ג עומד על פתח חניות וכן בסמוך לא תכנוס בפתח חניות: לכך הבבו כו'. מפני שהי בניו מתו ע"י: שאני עתיד כו'. הלשון הזה נאמר מפי הקב"ה: מונייק. פי' ענק: מוליגא. משקה מל' מלוגמא הנזכר בתלמוד: קילרין כוס עיקרין שמות רפואות הן שנתנו בשמותן לפי אבר המקבל הרפואה:

תם למוצאיהם וגו' . ד"א פקודי ה' ישרים משמחי לב . זה אהרן שהיה לבו עצב עליו בשביל בניו שמתו וכיון שנתייחד עליו הדבור שמח ומנין שנא' וידבר ה' אל אהרן : (ד) א"ר תנחומא אימיה לא יכלה ביה ואת יכיל קאים ביה הדא גופנא מסתמכא בכמה קני ובכמה דוקרין ולא יכלין קיימין ביה ואת יכיל קאים ביה . א"ר פנחס אמר הקב"ה לקרבנות נתתי סיקוסים ולך איני נותן סיקוסים . לקרבנות שנא' (במדבר כח) ונסכיהם חצי ההין יהיה לפר ולך איני נותן סיקוסים . אמר אבין אלנייא מתקריי לשמהתון . היזורא מתקרי חיזור רמונא מתקרי רימון תומרתא מתקרי תמרא גופנא מתקרי ג' שמהן מתקרי גופנא ונפקין מן גופנא ענבין ומן ענבין חמר לומר לך מה ענבים הללו כ"ז שאתה ממרסן אתה מוציא מהן כל מה שבתוכן כך כל מי ששותה יין הרבה סוף שמקיא את כל מה שבמעיו . א"ר יודן כל אותן ז' שנים שבנה שלמה בהמ"ק לא שתה בהן יין כיון שבנאו ונשא בתיה בת פרעה אותו הלילה שתה יין והיו שם ב' בלוזמאות אחת שמחה לבנין בהמ"ק ואחת שמחה לבת פרעה אמר הקב"ה של מי אקבל של אלו או של אלו באותה שעה עלה על דעתו להחריב את ירושלים הה"ד (ירמיה לב) כי על אפי ועל חמתי היתה לי העיר הזאת . א"ר הילל בר הילני כזה שהוא עובר במקום המטונף ועקם חוטמו . א"ר הוניא פ' מיני ריקודים רקדה בת פרעה באותה הלילה . והיה שלמה ישן עד ד' שעות ביום ומפתחות של בהמ"ק נתונות תחת ראשו . הדא הוא דתנן על תמיד של שחר שקרב בארבע שעות . נכנסה אמו והוכיחו וי"א ירבעם בן נבט נכנס והוכיחו . ויכול היה . ר' חגי בשם ר' יצחק עמד וכנס אלף מתוך שבטו ונכנס והוכיחו הה"ד (הושע יג) כדבר אפרים רתת . כדבר ירבעם ריתותו של שלמה א"ל הקב"ה למה אתה מוכיחו נשיא הוא בישראל חייך שאני מטעימך משררותו ואין אתה יכול לעמוד בה . כיון שנכנס למלכות מיד (שם) ויאשם בבעל וימות . ורבנן אמרין ודאי אמו מוכיחתו נטלה קורדיקין שלה והיתה מסרסתו לכאן ולכאן ואמרה לו (משלי לא) מה ברי ומה בר בטני . א"ר הושעיא מה בני אב"כ אלא מה ברי אלו צואות ואזהרות של תורה שנקראת בר כד"א נשקו

מתנות כהונה

אימיה לא יכלה כו'. פי' אמו של היין שהוא הגפן אינו יכול לקיים בו ולסובלו את יכול ולקיים בו ולסבלו בתמיה. והדר מפרש היאך הגפן אינו יכול לקיים בו: מסתמכת כו'. היא מסומכת בכמה קנים ודקרים מל' דקר נעוץ ובפרק שתי הלחם כמין דקרנין. פי' קנים ואינה יכולה לקיים שהענבים מכבידים אותם למטה: סיקוסים. מדה ושיעור: אלנייא מתקרין כו'. האילנות נקראין בשמותיהן כמו הפרי: היזורא. אילן שמגדל תפוחים נקרא חיזור ושל רימון רמונא כו': בלוזמאות, הערוך הביאו ולא פירשו ולפי הענין פירושו שמחות: ה"ג בילקוט ירמיה א"ר הילל בר הילני כזה שהוא עובר כו': ועקם חוטמו. מעקמו מן הטינוף ועל אפי דרש ל' חוטם מדכתיב ועל חמתי: דתנן ר"פ ו' דמסכת עדיות: ויכול היה. בתמיה וכי היה לו יכולת כל כך: כדבר ירבעם. שבא מאפרים: ריתותו. רתתו ורוגזו: ה"ג מטעימך משררתו ואין אתה כו'. שיטעום קצת משררתו של שלמה המלך שמלך על עשרה שבטים ושלמה מלך תחת הכפה: קורדיקון. מנעלים השוכים כך פי' הערוך והכי מוכח לקמן ר"פ י"ז: מסרסתו. כלומר דחפתו והכתה אותו וטרדתו ממקום למקום:

אסיפת אמרים

(י"מ): לומר לך. כלומר לכך נקרא האילן גופנא ולא ענב נוטריקון מפנה מהגוף (שם). ונ"ל שנקרא ג"כ חמר בגמטרי' רמ"ח כמ"ש היפ"ת בשם התנחומא ורמז

(תהלים ב) נשקו בר שכל דבריה ברים . ומה בר נדרי א"ל ברי הרבה נשים נשא אביך . וכיון שבא נתן הנביא וא"ל (ד"ה א כב) הנה בן נולד לך כי שלמה יהיה שמו . היתה כל אחת אומרת אם מעמדת אני שלמה אני מקריב כל הקרבנות שבתורה ועכשיו עמדתי וקרבנותי בידי ואתה ישן . (משלי לא) אל תתן לנשים חילך ודרכך למחות מלכים . אמרה לו בני דור המבול ע"י שהיו שטופים בזמה נמחו מן העולם . (שם) אל למלכים למואל א"ר יוחנן אין נותנים מלכות למי שמפליג על דברים של אל . ומי שעושה דברים של אל הוא נתון מלך . אל למלכים שתו יין אל ישתו מלכים יין שמא ישכחו ויאמרו כאותו שאמר (שמות ה) מי ה' אשר אשמע בקולו . (משלי לא) ולרוזנים אי שכר או כתיב אוי מן קדם המרא . פן ישתה וישכח מחקק . כל השותה יין הרבה סוף שהוא שוכח ברמ"ח איברים שבו הה"ד פן ישתה וישכח מחוקק מחקק כתיב ואינון רמ"ח . ר' הנינא ב"פ אמר . אמר הקב"ה בית גדול היה לי ולא החרבתיו אלא מפני היין . ורבנין אמרי שני רוזנים היו לי ולא מתו אלא מפני היין דתני ר' ישמעאל לא מתו שני בניו של אהרן אלא מפני שנכנסו שתויי יין וכו' . אמר הקב"ה לפי שבעה"ז היין תקלה לעולם . לע"ל אני עושהו שמחה הה"ד (יואל ג) והית ביום ההוא יטפו ההרים עסים :

פרשה יג (א) וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר אליהם . ר' פנחס ור' ירמיה פתח (משלי טו) אזן שומעת תוכחת חיים וגו' אזן שומעת תוכחת חיים אלו בניו של אהרן . בקרב חכמים תלין שהיו בצד המיתה זכו ונתייחד הדיבור עליהם ועל אביהם ועל אחי אביהם בחייהם . הה"ד (ויקרא י) ואת שעיר החטאת דרוש דרש משה מהו דרוש דרש ב' דרישות אמר להם אם שחטתם למה לא אכלתם אם לא הייתם עתידין לאכול למה שחטתם . מיד (שם) ויקצוף על אלעזר ועל איתמר וכיון שכעס נתעלמה ממנו הלכה . א"ר הונא בג' מקומות כעס משה ונתעלמה ממנו הלכה ואלו הן בשבת . ובכלי מתכות . ואונן . בשבת מנין שנאמר (שמות טז) ויותירו אנשים ממנו וגו' . כיון שכעס שכח לומר להם הלכות שבת אמר להם הוא אשר דבר ה' אכלוהו היום כי שבת היום לה' . ובכלי מתכות מנין שנא' (במדבר לא) ויקצוף משה על פקודי החיל . וכיון שכעס נתעלמה ממנו הלכה שכח לומר להם הלכות כלי מתכות .

וכיון

אסיפת אמרים

רמז כדלקמן : כאותו שאמר . דריש למואל למה לו אל כדאיתא בסנהדרין דף ע' . ולפי' אל למלכים שתו יין (שם) · ולפי' המ"כ הרס המקרא ודרשהו . והוכיחתו כן על שנשא בת פרעה שלא יעשה כמעשה אביה (י"מ) : אמר הקב"ה כו' . כדי לסיים בדבר טוב (יפת"ה) : בצד המיתה . דריש תלין ענין חיות וקיום כמו ביקר בל ילין . וזכו שנינצלו מן המיתה וגם נתייחד הדיבור. פי' שאמר למשה ולאהרן שיאמרו

מתנות כהונה

נמחו מן העולם . למחות דריש ל' מחייה : ומי שעושה דברים של אל דריש למואל נוטריקון למו אל שהשם ית' לו לאלהים ועושה כל הדברים שמלוה אותו הקב"ה ובמדרש רבה (דף פ') הגירסא בפנים אחרים כדאיתא פ' חלק ובמדרש משלי : כאותו שאמר מי ה' וגו'. צריך לפרש כאותו שהשיב כך למשה שנקרא מחקק שנא' שם חלקת מחוקק ספון : ה"ג אי שכר או כתיב אוי מן כו' . ודריש או כמו אוי שכמעט שוין הן במשמע : בצד המיתה כלומר קרובים למות גם המה וכדלקמן : זכו ונתייחד כו'. במה ששמעו תוכחה ממשה והיה בידם להשיבו ולא עשו כדלקמן : ה"ג הלכות שבת אמר להם הוא אשר דבר ה' אכלוהו הי' וע"ש בפירש"י :

וכיון שלא אמר משה אמר אלעזר הכהן תחתיו שנאמר (במדבר לא) ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא. אמר להם למשה רבי צוה ולי לא צוה. באונן מנין. שנא' ויקצוף על אלעזר ועל איתמר. וכיון שכעס נתעלמה ממנו הלכה. שאונן אסור לאכול בקדשים. הנותרים לאמר. ר' פנחס ור' יהודה ב"ר סימון אמר להון אף אתון לא אשתריתון. וידבר אהרן אל משה בדיבור ענה כנגדו כדכתיב (בראשית מב) דבר האיש אדוני הארץ וגו' הן היום הקריבו את חטאתם ואת עולתם. א"ל היום מתו בני והיום אקריב קרבן. היום מתו והיום אוכל בקדשים. מיד דרש אהרן ק"ו למשה ומה מעשר הקל אסור לאונן. חטאת דחמיר אינו דין שיהא אסור לאונן. מיד וישמע משה וייטב בעיניו. הוציא כרוז לכל המחנה ואמר אני טעיתי את ההלכה ואהרן אחי בא ולמד לי. אלעזר ידע את ההלכה ושתק. איתמר ידע את ההלכה ושתק. זכו ונתייחד הדיבור עליהם ועל אביהם ועל אחי אביהם בחייהם הה"ד וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר אליהם. תני רבי חייא לאמר אליהם לבנים לאלעזר ואיתמר: (ב) רשב"י פתח (חבקוק ג) עמד וימודד ארץ. מדד הקב"ה כל האומות ולא מצא אומה שהיא ראויה לקבל את התורה אלא דור המדבר. מדד הקב"ה כל ההרים ולא מצא הר שתנתן בו את התורה אלא סיני. מדד הקב"ה את כל העיירות ולא מצא עיר שיבנה בה בהמ"ק אלא ירושלים. מדד הקב"ה כל הארצות ולא מצא ארץ שראויה לינתן לישראל אלא א"י. הה"ד עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים. רב אמר דמן התיר וממונן התיר. דמן התיר (דברים כ) לא תחיה כל נשמה. ממונן התיר שנא' (שם) ואכלת את שלל אויביך. רב הונא אמר התיר זונין שלהן כדכתיב (איוב יב) מוסר מלכים פתח. עולא ביראה בשם רשב"י אמר משל לאחד שיצא לגורן וכלבו וחמורו עמו הטעין לחמורו ח' סאין ולכלבו ב' סאין והיה החמור מהלך והכלב מלחית נטל ממנו אחד ונתן ע"ג החמור אעפ"כ היה מלחית. א"ל את טעין מלחית לית את טעין מלחית. כך אפי' ז' מצות שקבלו בני נח כיון שלא יכלו לעמוד בהן עמד ופרקום לישראל. א"ר תנחומא בר חנילאי משל לרופא שנכנס לבקר שני חולים א' לחיים וא' למיתה אמר לזה של חיים זה תאכל וזה לא תאכל ושאינו לחיים אמר כל דבעי הבו ליה. כך או"ה

שאינן

מתנות כהונה

לא אשתריתון. וכי גם אתם לא נשארתם מן המיתה שגם עליכם נקנסה מיתה אלא שהועיל תפלתו של משה על המחצה כדלעיל ודרים הנותרים: בדיבור ענה כו'. כלומר בכח הדבור השיב לו ויאמר: דמן התיר. סיפיה דקרא של עמד וימודד ארץ קדרים דכתיב ראה ויתר גוים: זונין. אזורות וחגורות שלהן כך פי' הערוך: מלחית. רוכן ושב ואוכל בע"ל קף ק"ו: את טען מלחית. בתמיה וכי דרך רגילה הרגלה לשאת אין אתה יכול שאת דרך רגילה ונטל ממנו ונתנו על החמור כך מצאתי בילקוט מכי עבר: אחד לחיים כו'. אחד חולה

אסיפת אמרים

שיאמרו להם והושוו כולם לדברו לישראל (שם): אנשי הצבא. סיפיה דקרא אשר צוה ד' את משה (שם): לבנים. או אינו אלא לישראל כשה"א דברו אל בנ"י כו' כדאיתא בת"כ (שם): ה"ג אלא ישראל מדד הקב"ה כל הדורות ולא מצא דור שהוא ראוי לקבל את התורה אלא (שם): זונין. כלי זיין שלהם היינו ז' מצות שמעתה לא יקבלו עליהן שכר דהוי אינו מצווה ועושה (שם): מלחית. העביר ממנו שנים ונתנם על החמור. כ"ה בילקוט: ופרקום לישראל. אף שבלא"ה היו לישראל המצות מ"מ כשפרקום מהם נעשו לישראל שונאים מחמת שנפרדים מהם מכל וכל וא"כ המצות הם לתשח לישראל וכל החלוקות המובנות מהמשל נ"ס בנמשל בפועל אלא שכל היה במ"ת בזמן א' והכל דרך מו"מ שראה הש"י

שכן

שאינן לחיי העוה"ב כתיב בהם (בראשית ט) כירק עשב נתתי לכם את כל. אבל ישראל שהם לחיי העוה"ב זאת (הבהמה) [החיה] אשר תאכלו : (ג) ד"א זאת הבהמה הה"ד (תהלים יח) (כל) אמרת (אלוה) [ה'] צרופה. רב אמר לא נתנה מצות לישראל אלא לצרף בהן את הבריות. וכל כך למה שנא' (תהלים יח) מגן הוא לכל החוסים בו . א"ר יודן ב"ר שמעון כל בהמות ולויתן הן קניגון של צדיקים לע"ל וכל מי שלא ראה קניגין של או"ת בעה"ז זוכה לראותה לעוה"ב. כיצד הם נשחטים בהמות נותץ ללויתן בקרניו וקורעו ולויתן נותץ לבהמות בסנפיריו ונוחרו וחכמים אומרים זו שחיטה כשרה היא ולא כך תנינן הכל שוחטין ובכל שוחטין ולעולם שוחטין חוץ ממגל קציר והמגרה והשנים מפני שהן חונקין . א"ר אבין בר כהנא אמר הקב"ה תורה חדשה מאתי תצא חדוש (ישעיה נא) תורה מאתי תצא . א"ר ברכיה בשם ר' יצחק . אריסטון עתיד הקב"ה לעשות לעבדיו הצדיקים לע"ל וכל מי שלא אכל נבלות בעוה"ז זוכה לראותו לעוה"ב. הה"ד (ויקרא ז) וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואכול לא תאכלוהו . בשביל שתאכלו ממנה לע"ל לפיכך משה מזהיר לישראל ואומר להם זאת החיה אשר תאכלו : (ד) כמין גלגולת של אש הראה לו הקב"ה למשה מתחת כסא הכבוד וא"ל אם ניקב קרום של מוח אפי' כל שהוא . ורבנן אמרי זאת החיה אשר תאכלו החיה מטריפתה תאכלו ושאינה חיה מטריפתה לא תאכלו . אמר ריש לקיש אם זכיתם תאכלו ואם לאו תאוכלו למלכיות אמר ר' אחא כתיב (ישעיה א) אם תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו ואם תמאנו ומריתם חרב תאכלו חרובין תאכלו . דא"ר אחא וצריך יהודאה לחירובה עבד תתובא יאי מסכינותיה ליהודאי כעזקתא סומקתא דעל ליביה דסוסיא חיורא . תנא ר' חייא מלמד שהיה
משה

אסיפת אמרים

שכן ראוי ליתן לישראל התורה ולהשאיר ז' מצות לב"נ וראה כי אינם עומדים בהם והתירה להם והוי כאילו עשאו בזמנים מתחלפים . ומה שהיה פירק המשא ב"פ היינו כדאיתא פרק ג"ה שקיבלו עליהם ל' מצות ופירק מתחילה כ"ג ואח"כ ז' (שם) : תבהמה . ולהכי אפקה כאן בלשון זאת החיה להורות שמפני שראוים לחיי עוה"ב צוום ליזהר מהטומאות (שם) : אלא לצרף כו' ולא שיש ח"ו תועלת לו ית' מקיומו או היזק ח"ו מביטולם והראיה שלעתיד יתיר להם להורות שעה שיאכלו מבהמות ע"י נחירת לויתן ואילו היה ח"ו שום צד היזק מביטולם ל"ה מתירו בשום צד בשביל הנאתם אע"כ שהוא לתועלת ישראל ומאחר שיהנו מהסעודה יניחו ההיזק הנמשך להם מזה (שם) : וכל מי כו' שראייתו אסור משום מושב לצים כדתניא בפ"ק דע"א (שם) : ה"ג וכי זו שחיטה כשרה היא (שם) : ה"ג תורה מאתי תצא חדוש תורה כו' ותורה מאתי תצא פסוק הוא בישעיה (נ"א) והחדוש הוא שיתיר להם לפי שעה מצוה אחת מהתורה כמו שהיה חדוש שחיטת אליהו בהר הכרמל (שם) : הראה לו . דריש וזאת שהראה לו שוש פריסות והרבע דבסמוך (שם) : אר"ל .

מתנות כהונה

הוא לחיים שיהיה ממנו כו' : קניגין . צדה דרך שחוק שרודפים החיות דרך שמחה כך פי' הערוך : נותץ כו' . דחפו ודן בו : זו שחיטה כשירה היא . בתמיה : אריסטון . סעודה לבקר : בשביל שתאכלו כו' . ואכול יתירה קדרים בשביל שתאכלו ממנו לעתיד לא תאכלוהו בעולם הזה : ניקב קרום של מוח . החיה קדרים דמשמעותיה דבר שחיות תלוי בו לא תאכלוהו כגון נקיבת הקרום וה"ה לדומה לו : תאכלו למלכיות המסורת קדרים תאכלו והמלכיות נמשלו לחיות רעות בדניאל : צריך יהודאי כו' . (כשהיהודי) היהודי צריך לדקדוקי עניות עד שצריך לאכול חרובין מפני דחקו ואז עושה תשובה ושב להקב"ה בלב שלם ומצאתי פי' אחר בילקוט ישעיה יהודי שבא מכה וחורבה עליו נעשה תושב ועוזב מעשה נערות (ועי"ל פ' ל"ה) : יאי עניותא כו' . נאה ויפה עניות לישראל כרצועה אדומה על לב סוס לבן : עיזקתא . רצועה והכי איתא בפ"ק דחגיגה יאי עניותא לישראל

משה אוחז בחיה ומראה להן לישראל ואומר להם זה טהור וזה טמא: (ה) א"ר שמואל בר נחמן כל הנביאים ראו המלכיות בעיסוקן הה"ד (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות וגו'. רבי תנחומא ואמרי לה רבי מנחמא בשם ריב"ל אמר עתיד הקב"ה להשקות כוס התרעלה לאו"ה לע"ל הה"ד ונהר יוצא מעדן מקום שהדין יוצא ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים אלו ד' נהרות שם האחד פישון זה בבל על שם (חבקוק א) ופשו פרשיו הוא הסובב את כל ארץ החוילה זה נבוכדנצר הרשע שעלה והקיף את כל ארץ ישראל שמייחלת להקב"ה הה"ד (תהלים מב) הוחילי לאלהים. אשר שם הזהב. אלו דברי תורה שנא' (שם יט) הנחמדים מזהב ומפז רב. וזהב הארץ ההיא טוב מלמד שאין תורה כתורת א"י ואין חכמה כחכמת א"י. שם הבדולח ואבן השהם מקרא משנה ותלמוד הלכות ואגדות. ושם הנהר השני גיחון זה מדי שהעמידה את המן הרשע שמשך עיסה כנחש על שום (בראשית ג) על גחונך תלך. הוא הסובב את כל ארץ כוש שנאמר (אסתר א) מהודו ועד כוש. ושם הנהר השלישי חדקל. זו יון שהיא חדה וקלה בגזרותיה על ישראל ואומר להם כתבו על קרן השור שאין לישראל חלק באלהי ישראל. ההולך קדמת אשור. א"ר הונא כל המלכיות נקראו על שם אשור שהיו מאשרין עצמן מישראל. א"ר יוסי ב"ר חנינא כל המלכיות נקראו על שם מצרים על שם שהיו מצירין לישראל. והנהר הרביעי הוא פרת הוא אדום שפרת ורבת בתפלתו של זקן. ד"א שפרת ורבת והצירה לעולמו של ישראל. ד"א שפרת ורבת והצירה לבנו. ד"א שפרת ורבת והצירה לביתו. ד"א פרת על שם סופה שנא' (ישעיה סג) פורה דרכתי לבדי. אברהם ראה המלכיות בעיסוקן. (בראשית טו) והנה אימה זו בבל על שם (דניאל ג) נבוכדנצר התמלי חמא. חשיכה זו מדי שהחשיכה בגזירותיה את ישראל שנא' (אסתר ז) להשמיד להרוג ולאבד. גדולה זו יון. א"ר נחמן מלמד שהיתה מלכות יון מעמדת מאה ושבעים ואחד אפרכין קכ"ז אסטרטליטין ורבנן אמרי ששים ששים ור' ברכיה ור' חנין על הדא דרבנן. (דברים ח) המוליכך במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב נחש זה בבל. שרף זה מדי. עקרב זה יון מה עקרב זה משרצת ששים ששים כך היתה מלכות יון מעמדת ס' ס'. נופלת זו אדום על שם מקול נפלם רעשה הארץ. וי"א אימה זו אדום על שם (דניאל ז) דחילה ואמתני. חשיכה זו יון. גדולה זו מדי על שם (אסתר ג) גדל המלך אחשורוש. נופלת. זו בבל

על

מתנות כהונה

לישראל כברזא סומקא כו'. ופירש"י רצועה והלא אסור בזיקים תרגום בעזקיא: **בעיסוקן.** שממשלתן שימשלו על ישראל כדאיתא בבמה בהמה חמור שעסקיו רעים: **התרעלה.** לשון עלה ואוטם וכשלון ועיין ערך רעל וערך ערב: **ממקום שהדין יוצא כו'.** מעדן דריש נוטריקון ממקום דין: **מייחלות.** דריש החוילה ל' מייחלת: **אין תורה כתורת א"י.** כמו שאמרו חז"ל אוירא דא"י מחכי' ויש לו סוד ליודעי חן: **שמשך עיסה.** נראה דצ"ל ערס' ולעיל פ' בראשית (פ' ט"ז) גרס שהיה המן שף עמהם כנחש: **על גחונך.** דרש גחון ל' גיחון: **שהיו מאשרין.** מחזקים שנעשו עשירים וחזקים ועי"ל פרשת בראשית שכתבתי בשם רש"י הגי' משובשת וצ"ל שנקראו: **בתפלתו של זקן.** ברכת יצחק שברכו על חרבך תחיה ומשמני הארץ וגו': **לבנו** לישראל שנקראו בני בכורי ולעיל פרשת בראשית גרס לבניו: **אפרכין** אסטרטליטון מיני שררות על

תרגום

על שם (ישעיה כא) נפלה נפלה בבל . ראה דניאל המלכיות בעיסוקן הה״ד (דניאל ז) חזה הוית בחזוי עם ליליא וארו ארבע רוחי שמיא מגיחן לימא רבא וארבע חיון רברבן סלקן מן ימא . אם זכיתם מן ימא ואם לאו מן חורשא הדא חיותא דימא כי סלקא מן ימא היא ממכיא סלקא מן חורשא לית היא ממכיא . דכוותה (תהלים פ) יכרסמנה חזיר מיער עין תלויה אם זכיתם מן היאור ואם לאו מן היער . הדא חיותא כי סלקא מן נהרא היא ממכיא סלקא מן חורשא לית היא ממכיא . (דניאל ז) שנין דא מן דא . אל תקרי שנין אלא סנין דא מן דא מלמד שכל אומה ששלטה בעולם היתה שונא לישראל ומשעבדת בהן . קדמיתא כאריה זו בבל . ירמיה ראה אותה ארי וראה אותה נשר דכתיב (ירמיה ד) עלה אריה מסובכו (שם מט) הנה כנשר יעלה וידא . אמרין לדניאל את מה חמית להון אמר להון המיתי אפין כאריה ונפין דנשר הה״ד (דניאל ז) קדמיתא כאריה ונפין די נשר לה חזה הוית עד די מריטו גפיה ונטילת מן ארעא . ר׳ אלעזר ור׳ שמואל בר נחמן ר׳ אלעזר אומר כל אותו ארי לקה ולבו לא לקה דכתיב (שם) ולבב אנש יהיב לה . ור׳ שמואל ב״נ אמר אף לבו לקה דכתיב (שם ד) לבביה מן אנשא ישנון . (שם ז) חזה הוית וארו חיוה אחרי תנינה דמיה לדב לדב כתיב זה מדי . הוא דעתיה דר׳ יוחנן דאמר ר״י (ירמיה ה) על כן הכם אריה מיער זו בבל . זאב ערבות ישדדם . זו מדי . נמר שוקד על עריהם זו יון . כל היוצא ממנה יטרף זו אדום למה כי רבו פשעיהם עצמו משובותיהם . חזה הוית וארו אחרי כנמר זו יון שהיתה מעמדת בגזירותיה ואומרת לישראל כתבו על קרן השור שאין לכם חלק לעוה״ב בתר דנא חזה הוית בחזוי עם לילא וארו חיוא רביעאה דחילא ואמתני ותקיפא יתירה זו אדום דניאל ראה שלשתן בלילה אחד ולזו בלילה אחד למה רבי יוחנן ורשב״ל . ר״י אמר ששקולה כנגד שלשתן . רבי שמעון אמר יתירה . מתיב רבי יוחנן לרשב״ל (יחזקאל כא) בן אדם הנבא והך כף אל כף . דא מה עביד לה רשב״ל (שם) ותכפל . משה ראה את המלכיות בעיסוקן את הגמל זו בבל שנא׳ (תהלים קלז) אשרי שישלם לך את גמולך שגמלת לנו . את השפן זו מדי . רבנין ורבי יהודה

אסיפת אמרים

אותה אכלו מיותר קדר״פ (שם) : היא ממכיא . פ״ס סוא וצ״ל כהיפך כדלעיל יכ״ה בהזית : לדב כתיב . הוא זאב בלשון תרגום (י״מ) : בפסוק א׳ . במשנה

מתנות כהונה

אלוס חלוקות וכן פי׳ בערוך : הורשא . יער : ממכיא פירושו ההיה פנים כפעולה מן הים מיד היא מתה : ממכיא . לשון מך ולכן אם תזכו יהיו העכו״ם כחיות העולות מן הים שאינן יכולין לבלוע בשום בריה ואם לא יהיו כחיה העולה מן היער שמכלת ומזקת הבריות וכן מצאתי במדרש תלים בהדיא וז״ל אם זכיתם הרי הם כחיות הים כשהן עולות ליבשה מיד מתות . ובילקוט גרס להיפך וכן במדרש חזית (ג׳ ד׳) ולפי אותן גירסות יהיה ממכיא פועל יוצא ורוצה לומר מזקת אחרים והמכוון אחד הוא : העין תלויה . וקרי ביה מיור חסר עי״ן והוא כמו מיאור שהכרת האלף אינה נכרת כ״כ והוא חזיר הגדל בים והכי איתא בהדיא באבות דר׳ נתן ובאבות דר׳ נתן איתא שבכתיב הוא מיאור והקרי מיער : כל אותו ארי . נעוכד נצר : ה״ג שהיתה מגמרת בגזרותיה . כלומר שהיתה גוזרת גזירות משונות זו מזו (ועי׳ בב״ר פ׳ נ״ט) גם הגי׳ מעמדת יש ליישבו וק״ל : לעוה״ב . בכל מקום גרס באלהי ישראל : ולזו בלילה אחד . בלילה מיוחדת ראה ממשלת אדום : יתירה . יותר משלשתן : כף אל כף . סיפיה דקרא ותכפל חרב וגו׳ ואותה נבואה נאמרת על אדום וכתיב כף אל כף להורות שמלכות אדום יהיה כמו ג׳ הראשונות לה : ומשני ותכפל כתיב שתהיה כפולה ויתירה עליהם :

יהודה ב"ר סימון רבנין אמרי מה השפן הזה יש בו סימני טומאה וסימני טהרה כך היתה מלכות מדי מעמדת צדיק ורשע.א"ר יהוד' ב"ר סימון דריוש האחרון בנה של אסתר היה טהור מאמו וטמא מאביו . ואת הארנבת זו יון אמו של תלמי ארנבת שמה. ואת החזיר זו פרס. משה נתן שלשתם בפסוק א' ולזו בפסוק א' ולמה ר' יוחנן ור' שמעון ר"י אמר ששקול כנגד שלשתן רשב"ל אמר יתירה מתיב ר"י לר"ש בן אדם הנבא והך כף אל כף . דא מה עביד ליה ר"ל ותכפל. ר' פנחס ור' חלקיה בשם ר' סימון מכל הנביאים לא פרסמו אלא שנים. אסף ומשה . אסף אמר (תהלים פ) יכרסמנה חזיר מיער . משה אמר (ויקרא יא) ואת החזיר כי מפריס פרסה . למה נמשלה לחזיר לומר לך מה חזיר בשעה שהוא רובץ מוציא טלפיו ואומר ראו שאני טהור כך מלכות אדום מתגאה וחומסת וגוזלת ונראה כאילו מצעת בימה . מעשה בשלטון אחד שהיה הורג הגנבים והמנאפים והמכשפים גחין ואמר לסנקליטיו שלשתן עשיתי בלילה א' . ד"א את הגמל זו בבל כי מעלה גרה הוא שמקלסת להקב"ה. ר' ברכיה ור' חלבו בשם ר' ישמעאל בר נחמן כל מה שפרט דוד כלל אותו רשע בפסוק אחד שנא' (דניאל ד) כען אנה נבוכדנצר משבח ומרומם ומהדר למלך שמיא. משבח . (תהלים קמז) שבחי ירושלים את ה' . ומרומם (שם ל) ארוממך ה' . ומהדר (שם קד) ה' אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת . די כל מעבדוהי קשוט . (שם קלח) על חסדך ועל אמתך . וארחתיה דין (שם צו) ידין עמים במישרים . ודי מהלכין בגוה (שם צג) ה' מלך גאות לבש . יכל להשפלה (שם עה) וכל קרני רשעים אגדע . ואת השפן זו מדי כי מעלה גרה הוא שמקלסת להקב"ה שנא' (עזרא א) כה אמר כורש מלך פרס. ואת הארנבת זו יון כי מעלת גרה היא שמקלסת להקב"ה . אלכסנדרוס מוקדון כד חמי לר' שמעון הצדיק אומר ברוך ה' אלוהי של שמעון הצדיק . את החזיר זו אדום והוא גרה לא יגר שאינה מקלסת להקב"ה ולא דייה שאינה מקלסת אלא מחרפת ומגדפת ואומרת (תהלים עג) מי לי בשמים . ד"א את הגמל זו בבל כי מעלה גרה הוא שמגדלת את דניאל שנא' (דניאל ב) ודניאל בתרע מלכא . ואת השפן זו מדי כי מעלה גרה הוא שמגדלת את מרדכי שנא' (אסתר ב) ומרדכי יושב בשער המלך. ואת הארנבת זו יון כי מעלת גרה היא שמגדלת הצדיקים . אלכסנדרוס כד הוה חמי לשמעון הצדיק הוה קאים על רגליה אמרין ליה מינאה מן קדם יהודאי את קאים . אמר להם בשעה שאני יוצא למלחמה

דמותו

מתנות כהונה

צדיק ורשע. צדיק מרדכי . רשע המן או כ"ל המן ודריוש : **זו פרס** . דרך כנוי מדבר על מלכות רביעית : **ולזו בפסוק אחד** . מלכות רביעית : **מוציא טלפיו** . מתחתיו ופושט אותם למרחוק ואומר ראו כו' כך מלכות רביעית כו' : **מצעת בימה**. כאילו עשתה מספחת ומצעת על הבימה שמניחי עליה ס"ת כלומר מראה את עצמה כאילו צדקה הדין לאמתו ובמדרש תלים גרס ומראה כאילו הם דיינים של אמת והטוב היה להגיה מגדקת הבימה בימה היא מקום המשפט וכיס הם בספר זה וכך לבב שיערב לבו להגיה יהיה אלהיו עמו : **גחין**. הרכין ונוטה עצמו וסיה לוחש באזנו : **סנקליטין**. שרים הממונים על ההריגה : **מינאי** . המינים והאפיקורסים : **מן קדם** כו'

אסיפת אמרים

במשנה תורה (יפת"ת) : שמקלסת . ודריוש גרס ל' גרון (שם) : שמגדלת. דרים גרס ל' גרות שהצדיקי' נקראו גרים ע"ד כי גרים אנחנו לפניך (ד"ה א' כ"ט

דמותו אני תואה ונוצח. ואת החזיר זו אדום והוא גרה לא יגר. **שאינה** מגדלת הצדיקים ולא די שאינה מגדלת אלא שהורגים אותם הה"ד (ישעיה מז) קצפתי על עמי חללתי נחלתי וגו'. נחלתי ר' עקיבא וחביריו. ד"א ואת הגמל זו בבל כי מעלה גרה הוא. שגררה מלכות אחריה. ואת הארנבת זו יון כי מעלת גרה שגררה מלכות אחריה. ואת השפן זו מדי. כי מעלה גרה. שגררה מלכות אחריה. ואת החזיר זו אדום. והוא גרה לא יגר. שאינה גוררת מלכות אחריה ולמה נקרא שמה חזיר שמחזרת עטרה לבעליה הה"ד (עובדיה א) ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה:

סדר תזריע

פרשה יד (א) **אשה** כי תזריע הה"ד (תהלים קלט) אחור וקדם צרתני א"ר יוחנן אם זכה אדם נוחל ב' עולמות הזה והבא. הה"ד אחור וקדם צרתני. ואם לאו בא ליתן דין וחשבון שנאמר (שם) ותשת עלי כפכה כדכתיב (איוב יג) כפך מעלי הרחק. א"ר שמואל בר נחמן בשעה שברא הקב"ה אדה"ר אנדרוגינוס בראו. אמר ריש לקיש בשעה שנבראו דו פרצופין נבראו ונסרו ונעשה שנים גבים גב לזכר וגב לנקבה. איתיבין ליה (בראשית ב) ויקח אחת מצלעותיו. אמר להן מסטרוהי כדכתיב (שמות כו) ולצלע המשכן. א"ר ברכיה ור' חלבו ור' שמואל בר נחמן בשעה שברא הקב"ה אדה"ר מסוף העולם ועד סופו מלא כל העולם כולו בראו. מן המזרח למערב מנין שנא' אחור וקדם צרתני. מן הצפון לדרום מנין שנא' (דברים ד) ולמקצה השמים ועד קצה השמים. ומנין כחללו של עולם שנא' ותשת עלי כפכה. אר"א אחור זה יום ראשון וקדם זה יום האחרון על דעתיה דר"א דכתיב (בראשית א) תוצא הארץ נפש חיה למינה. נפש חיה זה רוחו של אדה"ר. אמר ר"ל אחור זה יום האחרון. וקדם זה יום

מתנות כהונה

ס'. מלפני יהודי אתה עומד: **חללתי** נחלתי וגו'. גרס וסיפיה דקרא קדרים: **וחביריו** הרוגי מלכות: **שגררה** מלכות אחריה. כלומר מלכות שהיתה משעבדם בישראל: **שמחזרת** עטרה כו'. לשוב כולה לה' יתברך וכן יה"ר במהרה בימינו אמן: **הזה** והבא. העוה"ז הוא קדם שבא לו לאדם בראשונה ועוה"ב נקרא אחור שבא לו לאדם בסוף. כך מצאתי הגירסא במדרש תלים: **נסרו** ונעשה שנים גבים גב לזכר וגב לנקבה וכן פירש: **מסטרוהי**. אחד מצדי צדדיו כלומר חלקיו ולעולם כדלעיל שנסרו כו': **אחור** וקדם. קדם היינו מזרח שנאמר קדמה מזרחה ומדמזרח נקרא פנים מערב שהוא הפאה שכנגדו נקרא אחור וכדפירשתי בכמה מקומות: **שנא'** ולמקצה וגו'. דרום וצפון נקראו קצות כפי שתוכיים וגם מדהאי קדם ואחור קאי על מזרח ומערב מכלל דולמקצה וגו' קאי על דרום וצפון: **ותשת** עלי וגו'. כפיך היינו היד וכתיב כי יד על כס יה ומאחר ששת עליו כפו ש"מ שכל החלל עד השמים נתמלא ממנו או י"ל דדייק מדכתיב שמים בזרת תכן וכתיב נמי ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים: **זה** יום הראשון. פי' למעשה יום ראשון וה"ג לעיל פרשה בראשית (פ"ח) ובמד' תלים אבל רש"י ז"ל גרס יום האחרון וכן הוא בתנחומא בפ' זו ובילקוט ריש פ' בראשית ועי' במה שכתבתי לעיל בפ' בראשית: **נפש** חיה למינה. זה נאמר תחלת יום ששי: **אמר ר"ל** אחור זה יום אחרון. **למעשה** יום האחרון שהאדם נברא באחרונה:

יום הראשון על דעתיה דר"ל דכתיב (שם) ורוח אלהים מרחפת על פני המים זהו רוחו של מלך המשיח. אם זכה אדם אומרים לו אתה קדמת לכל מעשה בראשית ואם לאו אומרים לו יתוש קדמך שלשול קדמך. אמר ר' ישמעאל ב"ר תנחום אחור לכל המעשים וקדם לכל העונשין ר' יוחנן אומר אף קילוסו לא בא אלא באחרונה שנא' (תהלים קמח) החיה וכל בהמה רמש וצפור כנף ואח"כ מלכי ארץ וכל לאומים. א"ר שמלאי כשם שיצירתו של אדם אחר בהמה חיה ועוף כך תורתו אחר בהמה חיה ועוף הה"ד זאת תורת הבהמה ואח"כ אשה כי תזריע: (ב) ד"א אשה כי תזריע. הה"ד (איוב לו) אשא דעי למרחוק ולפועלי אתן צדק. א"ר מאיר הלשון הזה משמש שתי לשונות לשון שירה לשון דבר. לשון שירה על שבחן של צדיקים. לשון דבר על מפלתן של רשעים. למרחוק נאמר על הרחוקים שנקרבו. אשא דעי למרחוק ולפועלי אתן צדק א"ר נתן מחשבין לשמו של אברהם אבינו אותו שבא מרחוק הה"ד (בראשית כב) וישא אברהם את עיניו וירא את המקום מרחוק. וא"ר הנינא בר פפא מחשבין אנו לשמו של הקב"ה שהיינו רחוקים וקרבנו לו. א"ר חגי דברים שרחוקין ממנו מהלך ה' מאות שנה שהבריות ישנין על מטותיהן והקב"ה משיב רוחות ומעלה עננים. ומוריד גשמים. ומגדל צמחים. ומנגבן. ומעריך שלחן לפני כל אחד ואחד. א"ר שמואל בר אידי בשם ר' אחא הפסוק הזה אם אליהו אמרו מאליו. שבח. ואם ברוה"ק אמרו. שבחי שבחים. ר' לוי אמר תלת בנוהג שבעולם מפקיד אדם אצל חבירו ארנקי של כסף בחשאי ומחזיר לו ליטרא של זהב בפרהסיא אינו מחזיק לו טובה. כך הקב"ה מפקידין לו הבריות טפה לכלוכית בחשאי והקב"ה מחזיר להם נפשות משובחות שלמות בפרהסיא ואין זה שבח הוי אשא דעי למרחוק ולפועלי אתן צדק. ר' לוי אמר אוחרי בנוהג שבעולם אדם חבוש בבית האסורין ואין כל בריה משגחת עליו בא א' והדליק לו שם נר אינו מחזיק לו טובה כך הקב"ה הולד שרוי במעי אמו ומאיר לו שם נר הוא שאיוב אומר (איוב כט) בהלו נרו עלי ראשי

מתנות כהונה

ה"ג ורוח אלהים וגו'. רוחו של אדם הראשון וה"ג בילקוט תלים ובפרשת בראשית והרואה יראה כי כן עיקר. והגי' שלפנינו יש ליישבה לפי דעת המקובלים ז"ל שאמרו שרוחו של אדם זהו רוחו של משיח בסוד הגלגול וסימנים אד"ם אד"ם דו"ד משי"ח רוח אחד לכלם והראשון עיקר וכן מצאתי אח"כ בתנ"א פרשת בראשית ובאבן שועיב בפרשת מצורע: ה"ג אם זכה אדם אומרים לו קדמת כו' וכן הוא לעיל פר' בראשית וסיומא מילתא דר"ל היא שלפיכך נבראת רוחו ביום ראשון וגופו ביום אחרון שאם יזכה אומרים לו אתה קדמת כו'. דרך השיבות ומעלה וכן בהיפוך כשאינו זכאי ואח"כ גרסי' א"ר ישמעאל כו': וקדם לכל עונשין. שאין כל בריה נפקדה על מעשיה כי אם האדם לבדו או ר"ל באשר הוא עלול לקבל כל מיני עונש מפני חלשות הרכבתו ורך מזגו והראשון עיקר: דברים שרחוקים ממנו כו'. על זה נאמר אשא דעי וגו' לשבח להקב"ה: לכלוכית. טפה של שכבת זרע

אסיפת אמורים

כ"ט) (שם): הה"ד דק"ל. כי תלד הו"ל אלא לשורות בא על חסדי המקום ב"ה עם בריאת האדם מתחילת הזרע. וכדר"ל. וכל הדרשות דלקמן קאי ג"כ ע"ז עד תן חלק לשבעה שכוונתו על סמיכת דיני מילה לכאן ואח"כ מתחיל תנא כו' חוזר לדרוש הראשון. (שם): לשון שירה ול' שבר. כצ"ל. שירה ע"ד דאיתא בערכין בכתף ישאו זה שירה. שבר לשון אתא ושבר (י"מ): למרחוק. הוא ד"א. ודו"ק. (יפת"ה): מחשבין. מעיינים ונותנים מחשבתם ונותנים הודאה על שעשה ית' לא"א בהר המוריה שנא' שם מרחוק (שם) וי"מ גרס משבחין אנו לשמו של

ראשי. אין זה שבח הוי ולפועלי אתן צדק. ר"ל אומר אותרי בנוהג שבעולם אדם חבוש בבית האסורין ואין כל בריה משגחת עליו בא א' והתירו והוציאו משם אינו מחזיק לו טובה כך הולד שרוי במעי אמו ובא הקב"ה והתירו והוציאו משם: (ג) ד"א אשה כי תזריע וילדה זכר הה"ד (איוב י) חיים וחסד עשית עמדי ופקודתך שמרה רוחי. ר' אבא ב"כ אמר תלת בנוהג שבעול' אם נוטל אדם ארנקי של מעות ונותן הפה למט' אין המעו' מתפזרות והולד שרוי במעי אמו והקב"ה משמרו שלא יפול וימות אין זה שבח הוי חיים וחסד עשית עמדי. ר' אבא ב"כ אמר אוחרי בנוהג שבעולם בהמה זו מהלכת רבוצה והולד נתון בתוך מיעיה כמין שק והאשה זו מהלכת זקופה והולד נתון בתוך מעיה והקב"ה משמרו שלא יפול וימות הוי חיים וחסד עשית עמדי. ר' אבא בר כהנא אמר אוחרי בנוהג שבעולם בהמה זו דדיה במקום רחמה והולד יונק במקום בשתה. והאשה זו דדיה במקום נאה והולד יונק במקום כבודה ואין זה חיים וחסד. הוי חיים וחסד עשית עמדי אר"א אם ישהה אדם בחמין שעה אחת אינו מת ומעיה של אשה מרותחין והולד נתון בתוך מעיה והקב"ה משמרו שלא יעשה שפיר. ושלא יעשה שליא. ושלא יעשה סנדל. ואין זה חיים וחסד. הוי חיים וחסד עשית עמדי. א"ר תחליפא דקסריא אם אכל אדם פרוסה אחר פרוסה לא שנייה דוחה את הראשונה האשה הזו כמה מאכל היא אוכלת וכמה משקה היא שותה ואינו דוחה הולד אין זה חיים וחסד. א"ר סימון מעיה של אשה עשויה קינין קינין פיקין פיקין חבילין חבילין. בשעה שהיא יושבת על המשבר אינו משליכתו בבת אחת. במתלא אמר אשתרי חד חבל אישתרי תרין חבלין. א"ר מאיר כל תשעה חדשים שאין האשה רואה דם בדין הוא שתהא רואה מה הקב"ה עושה מסלקו למעלה לדדיה ועושה חלב כדי שיצא הולד ויהיה לו מזון לאכול. וביותר אם היה זכר שנא' אשה כי תזריע וילדה זכר: (ד) ד"א אשה כי תזריע. הה"ד (איוב לח) ויסך בדלתים ים בגיחו מרחם יצא ר' אליעזר ור' יהושע ור' עקיבא. ר' אליעזר אומר כשם שיש דלתות לבית כך יש דלתות לאשה הה"ד (איוב ג) כי לא סגר דלתי בטני. ור' יהושע אומר כשם שיש מפתחות לבית כך לאשה הה"ד (בראשית ל) וישמע אליה אלהים ויפתח את רחמה. ר' עקיבא אומר כשם שיש

צירים

מתנות כהונה

זרע: בחמין בערוך גרס קמין ומשמע במקום שמסיקין שם האור: שפיר. פרש"י במסכת נדה מהוי כמין שכבת זרע: סנדל. מעוך כמין סנדל: קינין כו'. מיני חדרים הם: חבילין חבילין. שהתינוק מקושר בכמה חבלים וקשורים ועי' עוד בערוך והוא גרס: *כנים: במתלא. במשל האומר בפי הבריות כשהותר חבל אחד הותרו שני חבלים כשהם קלועים ומגודלים זה בזה וכראשם קשר כשהותר חבל אח' מתוך אותו קשר ב' החבלים נמצאים מותרים: וביותר כשהוא זכר כי הטבע מקפדת יותר על קיום הזכר מנקבה וגם הכתוב פתח בו בלשון פשיטותא כי תזריע וילדה זכר ולא כתיב אם תלד זכר כמו אצל הנקבה: ויפתח ל' מפתח ופתח:

אסיפת אמרים

של הקב"ה וכן גרסי' לקמן: בחמין. אבל מפני שבהמה אינה כ"כ חמין שאינה אוכלת מאכלי חמין ועוד שטבעה חזק (יפת"ה): שלא. הוא כמו ועוד שהוא שמרו שלא יעשה שפיר כו' (שם): *)כנים. ופי' כמו המכנן את החבל. ועי' במסכת פרה פ"ז משנה ז' ובתוס' יו"ט (שם): וביותר כו' כלומר כל החסדים הנזכרים עושה ה' עם העובר וביותר עושה עמו חסד אם עשאו זכר ולא נקבה לכן סמך וילדה זכר לכי תזריע דדרשו על החסדים שעושה השי"ת עם הזרע מתחילת זמן העיבור עד סופו. (שם): כך לאשה. פי' מפתח א' לאשה (שם): ור"ל

בגיחו

צירים לבית כך יש צירים לאשה הה"ד (ש"א ד) ותכרע ותלד כי נהפכו עליה ציריה . בגיחו מרחם יצא . על ידי שמתגאה לצאת . בשומי ענן לבושו . זה השפיר . וערפל חתולתו . זה השליא . ואשבור עליו חוקי . אלו ג' חדשים הראשונים . ואשים בריח ודלתים אלו ג' חדשים האמצעים . ואומר עד פה תבא ולא תוסיף אלו ג' חדשים האחרונים . ופה תשית בגאון גליך רבי איבו אמר בעון גלליך לפי שהולד הזה כשהוא יוצא מלא גללין וכל מיני סירוחין והכל מחבקים אותו ומנשקין אותו וביותר אם הוא זכר הה"ד אשה כי תזריע וילדה זכר : (ה) ד"א אשה כי תזריע הה"ד (תהלים נא) הן בעוון חוללתי ר' אחא אמר אפילו אם יהיה חסיד שבחסידים אי אפשר שלא יהיה לו צד אחד מעון אמר דוד לפני הקב"ה רבון העולמים כלום נתכוין אבא ישי להעמידני והלא לא נתכוון אלא להנאתו . תדע שהוא כן שמאחר שעשו צרכיהן זה הופך פניו לכאן וזו הופכת פניה לכאן ואתה מכניס כל טיפה וטיפה שיש בו . והוא שדוד אמר (שם כז) כי אבי ואמי עזבוני וה' יאספני . (שם נא) ובחטא יחמתני אמי . א"ר חייא בר אבא אין האשה קולטת אלא אחר נדתה ובסמוך . וביותר אם היה זכר הה"ד אשה כי תזריע וילדה זכר : (ו) ד"א אשה כי תזריע . הה"ד (תהלים קלט) ארחי ורבעי זרית וכל דרכי הסכנת . ר' יוחנן וריש לקיש ר"י אמר אין הקב"ה צר את האדם אלא מטיפה של לבנות ור"ל אמר זרית . כאדם שזורה ונותן תבן בפני עצמו עד שמעמיד הדגן על בריו . רשב"ל אמר אף אינו מאבד את הטפה אלא זורה מטפה למוח ומטפה לעצמות ומטפה לגידים . וביותר אם הוא זכר הה"ד אשה כי תזריע וילדה זכר : (ז) ד"א אשה כי תזריע הה"ד (קהלת יא) תן חלק לשבעה וגם לשמנה . תן חלק לז' אלו ז' ימי נדה וגם לשמונה אלו שמונה ימי המילה אמר הקב"ה אם שמרת ימי נדה אני נותן לך בן ואתה מולו לח' ימים . חוי וביום השמיני ימול בשר ערלתו . תנא צורת הולד תחלת ברייתו דומה לרשון . ב' עיניו כב' טיפין של זבוב . ושתי חוטמיו כשתי טיפין של זבוב . ושתי אזניו כשתי טיפין של זבוב . ושתי זרועותיו כשתי חוטין של זהורית . פיו דומה לשעורה . גווייתו כעדשה . ושאר איבריו מצומצמים בו כגולם . ועליו הוא אומר (תהלים קלט) גלמי ראו עיניך ואם היתה נקבה סדוקה כשעורה לארכה . נתוח ידים ורגלים אין בה . כיצד הולד שרוי במעי אמו מקופל ומונח כפנקס . ראשו מונח לו בין ברכיו שתי ידיו על שתי צדעיו . שני עקביו על שני עגבותיו . פיו סתום טבורו
פתוח

מתנות כהונה

בגיחו כו'. ע"י שמתגאה דרש בגיחו כאילו כתיב בגאו בחילוף אחה"ע : **גלליך** . ל' גלל וטינוף : (נראה דה"ג הה"ד אשה כי תזריע וגו'. ודו"ק) : **אחר נדתה**. מיד אחר הטבילה ודייק מדכתיב ובחטא יחמתני אמי אין חטא אלא ל' טהרה וכן הוא בפ' המפלת : **ובסמוך** . סמוך לנדתה : **של לבנות** . המלובן ומובחר והמבורר שבו : **מטפה למוח כו'**. הטוב ממנו למוח וקלתו הראוי לעצמות וכן הכל : (ה"ג בילקוט איוב) **דומה לרשון** . והוא חגב וכן הוא בתוספות פרק המפלת : **זהורית** . מינא של משי ובירושלמי מסיים ושני ידיו כשני טיפין כו' : **נתוח**. בילקוט
גרס

אסיפת אמרים

ור"ל א'. כי"א גר'. ופי' שמתחלה א"ר י אין הקב"ה צר כו' וע"ז לא פליג ר"ל. ואח"כ מפרש ר"י דברי עצמו שכוונתו כמו שזורה כו' שזורק הפסולת . ורשב"ל אמר בזה מודינא לך שאין הקב"ה צר אבל עכ"פ אינו זורק השאר אלא שזורה ממנו לעצמות ולשאר האברים (שם) . וע"ש עוד שהאריך בטעם פלוגתתן ע"ד הרפואה והפלוסופים : **וביותר** . קאי אתחילת כוונת הדרשה. וכמ"ש לעיל : **אין בה** . קאי
על

פתוח ואוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו שותה ואינו מוציא רעי שמא יהרוג את אמו יצא לאויר העולם נפתח הסתום ונסתם הפתוח : (ה) בית שמאי ובית הלל ב"ש אומרים לא כשם שיצירת הולד בעוה"ז כך יצירתו לעוה"ב . בעוה"ז מתחיל בעור ובבשר וגומר בגידים ועצמות אבל לע"ל מתחיל בגידים ועצמות וגומר בעור . שכן כתיב במתי יחזקאל (יחזקאל לז) וראיתי והנה עליהם גידים ובשר עלה ויקרם עליהם עור מלמעלה ורוח אין בהם . א"ר חייא בר אבא אין פרשת יחזקאל ראיה למה מתי יחזקאל דומין למי שנכנס למרחץ זה שפשט אחרון לבש ראשון . ב"ה אומרים כשם שיצירתו של אדם בעוה"ז כך יצירתו בעוה"ב . בעוה"ז מתחיל בעור ובשר וגומר בגידים ועצמות . ולע"ל כמו כן שכן איוב אומר (איוב י) זכר נא כי כחומר עשיתני (שם) הלא כחלב תתיכני . התכתני אינו אומר אלא תתיכני . וכגבינה תקפיאני . הקפיאתני אינו אומר אלא תקפיאני . עור ובשר תלבישני . הלבשתני אינו אומר אלא תלבישני . ובעצמות וגידים סככתני אינו אומר אלא תסוככני . הוי חיים וחסד עשית עמדי : (ט) אם של אשה מלא דם עומד וממנו יוצא למקום נדתה וברצונו של הקב"ה הולכת טפה של לבנות ונופלת לתוכו מיד הולד נוצר . משל לחלב שנתון בקערה אם נותן לתוכו מסו נקפא ועומד ואם לאו הולך ורפה . לשני ציירין זה צר דמותו של זה וזה צר דמותו של זה . לעולם הנקבה מן איש והזכר מן האשה . הזכר מן האשה מניין שנא' (ד"ה א ד) ואשתו היהודיה ילדה את ירד וכתיב (בראשית כב) ופילגשו ושמה ראומה ותלד גם היא וגו' הה"ד אשה כי תזריע וילדה זכר . ונקבה מן האיש שנאמר (בראשית מו) ובתואל ילד את רבקה ואת דינה בתו . (במדבר כו) ושם בת אשר סרח . א"ר אבין לית ספר דמספר לגרמיה משל לב' שנכנסו למרחץ זה שמזיע ראשון יצא ראשון . א"ר אבהו טובה גדולה עושה הקב"ה עם אשה זו בעוה"ז שלא התחיל בצורת הולד בגידים ועצמות שאילו התחיל כן היה מבקיע כריסה ויוצא לפי שבעוה"ז אשה יולדת בצער לע"ל מה כתיב (ישעיה סו) בטרם תחיל ילדה בטרם תבא חבל לה וגו' :

פרשה טו

(א) אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת . הה"ד (איוב כח) לעשות לרוח משקל ומים תכן במדה . א"ר הונא בג' מקומות יצתה רוח שלא במשקל וכבר היה לה להחריב את העולם ואלו הן א' בימי איוב . וא' בימי יונה . וא' בימי אליהו . בימי איוב

אסיפת אמרים מתנות כהונה

של הגורם שהזכיר (שם) : הוי כו' עי' כ"ז בב"ר גרס פתוח ובפרק המפלת גרס התוך :
ומש"ש עגבותיו . עוגי של הירכים למעלה בגובה :
בעוה"ז מתחיל בעור ובשר שנאמר בריש' עור ובשר תלבישני ואח"כ בגידים ועצמות תסוככני וכל זה איתא בב"ר בפרשה י"ד : התכתני . ל' עבר לא נאמר אלא התכיני ל' עתיד וכן כולם : אם . הרחם שבו התינוק מונח נקרא אם : מסו . מין סם שמעמידין בו החלב שתהא נקפה או חלב קפואה הנמצא בתוך קיבה של עגל : ספר . אומן בלן שמספר הבריות במספרים ותער ואין ספר שיוכל לספר את עצמו כן מן הזכר לא בא הזכר אלא מן הנקבה : שמזיע ראשון יצא כו' . ומניח המרחץ להנשארים וכמו כבר חלף הלך לו כן כשהאיש מזריע תחלה בטל כחו ומניח טוב הפעולה אל זריעת הנקבה והיא משלמת הפעולה ונותנת בו צורה ודמותה וכן בהיפוך :

איוב שנאמר (איוב א) והנה רוח גדולה בא מעבר המדבר. בימי יונה שנא׳ (יונה א) וה׳ הטיל רוח גדולה אל הים. בימי אליהו שנאמר (מ״א יט) ויאמר צא ועמדת בהר גו׳ והנה ה׳ עובר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים. א״ר יודא ב״ר שלום היא אותה של איוב היא אותה של יונה היא אותה של אליהו בשביל אותה הבית היתה אותה של איוב. בשביל אותה ספינה היתה אותה של יונה. בשביל אותו מעשה היתה אותו של אליהו. ואין לך גדולה בהם אלא אותה של אליהו הה״ד ויאמר צא ועמדת בהר. א״ר תנחום ב״ר חייא ואמרי לה בשם רבנן אין מלך המשיח בא עד שיוכלו כל הנפשות שעלו במחשבה להבראות. ואלו הן האמורות בספר של אדה״ר הה״ד (בראשית ה) זה ספר תולדות אדם. א״ר יהושע ב״ר חנינא בשעה שהרוח יוצא מלפני הקב״ה משברו בהרים ומרשלו בגבעות ואומר לו הוי זהיר שלא תזיק לבריותי שנאמר (ישעיה נז) כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי בשביל נשמות שאני עשיתי (איוב כח) ומים תכן במדה ר׳ יודן ב״ר שמעון אמר אפילו מים שיורדים מלמעלה לא נתנו אלא במדה הה״ד (שם לו) כי יגרע נטפי מים וכתיב (ויקרא כז) ונגרע מערכך: (ב) ד״א לעשות לרוח משקל א״ר אחא אפילו רוה״ק ששורה על הנביאים אינו שורה אלא במשקל יש שמתנבא ספר אחד ויש שנים. א״ר סימון ב׳ דברים נתנבא בארי ולא היה בהם כדי ספר ונטפלו בישעיה ואלו הן (ישעיה ח) וכי יאמרו אליכם דרשו אל האובות ואל הידעונים וחברו. ומים תכן במדה. א״ר יודן בר׳ שמואל אפילו דברי תורה שנתנה מלמעלה לא נתנו אלא במדה ואלו הן. מקרא משנה תלמוד הלכות ואגדה. יש זוכה למקרא ויש למשנה ויש לתלמוד ויש להגדה. ויש זוכה לכולן. ד״א לעשות לרוח משקל בנוהג שבעולם הבריות אומרים איש פלוני רוחו יתירה איש פלוני רוחו קצרה שנתנה בו רוח קטיקטון. ומים תכן במדה. אדם היה משוקל חציו מים וחציו דם בשעה שהוא זוכה לא המים רבין על הדם ולא הדם רבין על המים. ובזמן שחוטא פעמים שהמים רבין על הדם ונעשה אדריפוקום. ופעמים שהדם רבין על המים ונעשה מצורע הה״ד אדם או דם: (ג) ד״א אדם כי יהיה בעור בשרו הה״ד (איוב לח) מי פלג לשטף תעלה. א״ר ברכיה אית אתרין דצווחין לשערא שיטפא. מעשה באדם א׳ שהיה יושב ודורש ואומר אין לך כל נימא ונימא שלא ברא לה הקב״ה גומא בפני

עצמה

מתנות כהונה

אסיפת אמרים

אין מלך המשיח כו׳ דרש לעשות לרוח משקל ומש״ש: בשביל כו׳. כדי להראות לאליהו רוח ורעש על מלך המשיח כעין שדרשו כי רוח מלפני יעטוף בפ״ק דע״ז ובפרק כל היד: משברו בהרים. משבר הרוח בהרים הגבוהים. ומה״ט ל׳ רפיון כד״א נתרשלו ידי האוהב: יעטוף. ל׳ חולשה ואיחור מל׳ העטופים ללבן ומל׳ ותי במדרש איוב מה יעטוף משלהי כד״א בהתעטף עלי רוחי: ונגרע מערכך. ואין ערך ולא לפי שניו בשיעור מדה נכונה: וחברו. פסוק של אחריו: אפי׳ דבר תורה דרים ומים תכן במדה על התורה שנקראת מים שנאמר הוי כל צמא לכו למים כך מצאתי בילקוט: רוחו יתירה. שנתנה בו רוח יתירה וכן עיקר ויגיד עליו ריעו: קטיקטון. ל׳ קצר וקטן מאד כמו ירקרק ירוק שבירוקים אדמדם אדום שבאדומים וכן קטיקטון קטן שבקטנים ובערוך גרס קטריטון ולא פירשו: אדריפוקום מצאתי פי׳ הדרוקן: אדם או דם. בלשון נוטריקון: אית אתרא כו׳ יש מקום שקורין לשער שיטפא והיינו שטף:

עצמה כדי שלא תהא אחת מהן נהנית מחברתה . א"ל אשתו ועכשיו אתה מבקש לצאת לתור פרנסתך תוב ובורייך קאים לך שמע לה ויתיב ליה וקם ליה בורייה ודרך לחזיז קולות ; אפילו קול שיוצא מן הרקיע עשה לו הקב"ה שביל בפני עצמו וכ"כ למה שלא תצא ותחריב את העולם . ד"א ודרך לחזיז קולות א"ר אבין משל לגנת ירק שהמעין לתוכה. כל זמן שהמעין לתוכה ירקה משחיר פסק המעיין הלבין ירקה. כך זכה אדם ושער שחור צמח בו נרפא הנתק טהור הוא ואם לאו ושער בנגע הפך לבן הה"ד אדם כי יהיה או דם : (ד) ד"א אדם כי יהיה בעור בשרו. הה"ד (משלי יט) נכונו ללצים שפטים. מוכנים היו ללצים דינים בנוהג שבעולם אדם רוכב על החמור פעמים שסורח עליו ומכהו פעמים ששוחק עליו ומכהו ברם הכא נכונו ללצים שפטים. ומהלומות משל למטרונה שנכנסת לתוך פלטין של מלך כיון דחמית מגלביא תלן דחלת.אמר לה המלך אל תתייראו אלו לעבדים ולשפחות אבל את לאכול ולשתות ולשמוח כך כיון ששמעו ישראל פרשת נגעים נתייראו אמר להם משה אל תתייראו אלו לאו"ה אבל אתם לאכול ולשתות ולשמוח . שנא' (תהלים לב) רבים מכאובים לרשע והבוטח בה' חסד יסובבנו . רבי ור' ישמעאל בר' יוסי היו יושבים ועוסקים במגילת קינות ערב ט"ב שחל להיות בשבת עם חשכה מן המנחה ולמעלה שיירו בה אלף בית אחת . אמרו למחר אנו גומרין אותה . כשעלה רבי נכשל באצבעו הקטנה קרא על עצמו רבים מכאובים לרשע . א"ל ר' ישמעאל אילו לא היינו עסוקין בענין (איכה ד) רוח אפינו משיח ה' הייתי אומר . עכשיו שאנו עסוקין עאכ"ו . כשעלה לביתו נתן עליה ספוג יבש וכרך עליה גמי מבחוץ . א"ר ישמעאל ב"ר יוסי מדבריו למדנו ג' דברים . ספוג לא שהוא מוצץ אלא שהוא משמר את המכה . וקושר עליה גמי מחבית מפני שהוא מוכן . ואין קורין בכתבי הקדש אלא מן המנחה ולמעלה אבל שונין בהן ודורשין בהן אם צריך לדבר לבדוק נוטל ובודק . ושמואל אמר

אסיפת אמרים

זרעם ולא (שם): ועכשיו כו' ע' כ"ז בתנחומא פ' ע (שם): ד"א ודרך לחזיז קולות . ל"ג ליה ור"א אריב"י דקרא קאי (שם): הה"ד . דק"ל דהו"ל אדם מהם . וע' לעיל פ"ב שתירץ באופן אחר (שם): אף הכא גו' ועי' כל הענין במ"ר דף קט"ז (שם): רבי ור"י . מייתי הך עובדא דל"ת אדלעיל הא אנו רואין שבאין נגעים אף על הצדיקים שזה הוא כדי להגין על הדור (שם): ואין קורין . פי' הא דאמרי' דאין

מתנות כהונה

משחיר . כעור ירוק ולא לבן : מגלביא . רצועות ומקלות שבהם מייסרים העוברים על דת: תלן. תולין: דחלת יראתם: ה"ג בירושלמי דפ' כל כתבי במגילת קינות ערב תשעה באב שחל להיות בשבת עם חשיכה מן המנחה ולמעלה והכי איתא בירוש' בהדיא ולא דוקא שרי לקרות בספר ולא קודם לזה דגזרינן שמא יקרא בספרי הדיוטות ולאחר מנחה לא גזרינן וכן הוא בירוש' דפרק בני העיר ולכן היו פוסקין פי' אחריו ודורשין בספר קינות דוקא עם חשיכה ולא קודם שאז אינו מותר אלא בעל פה לא בכתב ואם צריך לבדוק לראות בספר דבר מה מותר אף קודם מנחה דבהא לא גזרו : רוח אפינו משיח ה' הייתי אומר גו'. ופי' הייתי אומר שנזדמן לך כזה לכפרת עון הדור והכי איתא בהדיא א"ר חייא בר' בחכמה מפתך כו' פי' בעונותינו הגיעך כן ועל זה א"ר ישמעאל אילו לא כו'. שנאמר רוח וגו' נלכד בשחיתותם ועכשיו שעסוקין היינו בענין זה עאכ"ו אומר בשביל כך נזדמן לך שנאמר רוח אפינו משיח ה' נלכד בשחיתותם אשר אמרנו בצלו נחיה וגו' (ולא) בשביל עון עצמך : מוצץ פירוש שואב הדם והזמא והוא נתרפא וה"ג באיכה רבה (ד' ר') ובירושלמי לא שהוא מרפא ואילו הי' מרפא היה אסור בשבת : ה"ג אלא מן המנחה ולמעלה . ור"ל מנחה קטנה דהיינו עם חשיכה ופי' אין קורין

אמר הרם כל שהוא גמי כל שהוא. תני ר' יודן משום ר' שמואל מגופת חבית ושבריה מותר לטלטלן בשבת ואם זרקן לאשפה אסור לטלטלן. ר' אלעזר ור' תנחום בצורוייה בשם ר' ירמיה אפילו רשע וחזר בו הקב"ה מקבלו שנא' (תהלים לג) והבוטח בה' חסד יסובבנו: (ה) מה כתיב למעלה מן הענין אשה כי תזריע וילדה זכר. מה כתיב בתריה אדם כי יהיה בעור בשרו. וכי מה ענין זה לזה א"ר תנחום ב"ר חנילאי משל לחמורה שרעת ונכוית ויצא בנה כווי מי גרם לולד שיצא כווי שנכוות אמו. כך מי גרם לולד שיהיה מצורע אמו שלא שמרה ימי נדתה. א"ר אבין משל לגנת ירק שהמעין לתוכו כל זמן שהמעין לתוכה היא עושה כריכין כך כל מי שהולך אצל אשתו נדה עושה בניה מצורעים. ר' אבין קרא עליה (ירמיה לא) אבות יאכלו בוסר ושיני בנים תקהנה והן קוראין על אבותיהם (איכה ה) אבותינו חטאו ואינם ואנחנו עונותיהם סבלנו: (ו) ר' אבין בשם ר' יוחנן אמר כתיב ואם לא תמצא ידה די שה ומה כתיב בתריה אדם כי יהיה בעור בשרו וכי מה ענין זה אצל זה. אמר הקב"ה אני אמרתי לך הבא קרבן לידה ואתה לא עשית כך חייך שאני מצריכך לבא אצל כהן שנא' והובא אל אהרן הכהן. א"ר יוחנן למה נסמכה פרשה חלה לפרשת ע"ז לומר לך שכל המקיים מצות חלה כאילו ביטל ע"ז. וכל המבטל מצות חלה כאילו קיים ע"ז. א"ר אלעזר (משלי ד) כי בעד אשה זונה עד ככר להם. מי גרם לו שיכשל באשה זונה ע"י שאכל את ככרה שאינה מעושר. אמר רשב"ל כתיב (במדבר ה) ואיש את קדשיו לו יהיו מה כתיב בתריה (שם) איש כי תשטה אשתו וכי מה ענין זה לזה אמר הקב"ה אני אמרתי תן מתנתך לכהן ולא עשית כן חייך שאני מצריכך שתביא אשתך אל הכהן שנא' (שם) והביא האיש את אשתו אל הכהן: (ז) א"ר לוי ברכות מברכות את בעליהן וקללות מקללות את בעליהן. (דברים כה) אבן שלימה וצדק יהיה לך וגו' אם עשית כן יש לך מה לישא ומה ליתן ומה ליקח ומה למכור. קללות מקללות את בעליהן לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה. לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה גדולה וקטנה. אם עשית כן לא יהיה לך מה לישא ומה ליתן ומה ליקח ומה למכור. אמר הקב"ה אני אמרתי לא תעשה איפה גדולה וקטנה ועשית חייך שאפי' בקטנה אינו מספיק אותו האיש. ודכוותיה (שמות כ) לא תעשון אתי אלהי

כסף

מתנות כהונה

קורין בספר וכדפי' לעיל: ה"ג אם צריך לדבר לבדוק. פי' אם צריך לבדוק ולהפך איזה פסוק נוטל הספר ובודק ולא גזרו בהא שהוא באקראי בעלמא כמו שהתירו בחזן לראות ראשי הפרשיות לאור הנר דהוה אקראי בעלמא ולא גזרינן שמא יטה: הרם כל שהוא. יניח על המכה לשמרו שמותר לטלטל ואם זרקו לאשפה כו' לפי שבטל מתורת כלי ואסור לטלטלו: בצרורייה. שם מקום: שרעתה. שהיא חולה לשון שכיב מרע: ונכווית. ע"י רפואתה: כריכין. קשרים כמין אצבעות ממותר הערף שבקרבו: שאינה מעושר. בילקוט משלי מסיים בו שלא נטלה חלה ולפי זה קאי על אשתו וקראה לזונה משלא נטלה חלה: יש לך מה לישא וכו' יהיה קדרים יהיה לך ממון הרבה וכמו שפי' רש"י ז"ל בס' תצא: שאפי' בקטנה אינו מספיק כו'. דכתיב וקטנה לא יהיה לך:

אסיפת אמרים

דאין קורין בכתבי הקודש מוכח מכאן דמן המנחה ולמעלה שרי. ואגב מייתי כל דיניו (שם): כיצד. אל כל מראה עיני הכהן ועי' לזה בפ"ב דנגעים ובפ' תינוקות בפירש"י ותוס' והרמב"ם ור"ש ויתבאר לך.

שם

כסף ואלהי זהב אם עשית כן חייך שאפי' של עץ ושל אבן אינו מספיק בידו שתהא לו : (ח) כיצד ראיית נגעים האיש נראה כעודר וכמוסק זתים כעודר . בית הסתרים . וכמוסק זתים . בית השחי . והאשה כאורגת וכמניקה את בנה תחת הדד כאורגת בעמרים לשחי ליד הימנית . ר' יהודה אומר כטוות בפשתן ליד השמאלית וכשם שנראה לנגעים כך נראה לתגלחתו . תנא כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו . ר' מאיר אומר אף לא נגעי קרוביו ומי ראה נגע מרים אם תאמר משה ראה זר אינו רואה נגעים א"ת אהרן ראה אין קרוב רואה את הנגעים . אמר הקב"ה אנא כהנא אנא מסגירה אנא מטהרה הה"ד (במדבר יב) והעם לא נסע עד האסף מרים . א"כ העם היה עם השכינה והשכינה ממתנת לה . א"ר לוי בשם ר' חמא ב"ר חנינא צער גדול היה לו למשה בדבר הזה כך הוא כבודו של אהרן אחי להיות רואה את הנגעים א"ל הקב"ה ולא נהנה ממנו כ"ד מתנות כהונה במתלא אמרי דאכל בהדי קורא ילקי בהדי קילא :
(ט) שאת זו בבל . על שום (ישעיה יד) ונשאת המשל הזה על מלך בבל ואמרת איך שבת נוגש שבתה מדהבה . ר' אבא ב"כ אמר שבתה מדהבה מלכות שהיא אומרת מדוד והבא . ר' שמואל בר נחמן אמר מלכות שהיא מדהבת פנים של אדם בשעה שבא אצלה . ורבנן אמרי על שום רישיה דדהב (דניאל ב) אנת הוא רישיה די דהבא . ספחת זו מדי שהעמיד המן הרשע ששף כנחש על שום (בראשית ג) על גחונך תלך בהרת זו יון שהיתה מבהרת בגזירותיה על ישראל ואומרת להן כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלהי ישראל . נגע צרעת זו אדום שבאתה מכחה של זקן . [על שום] והיה בעור בשרו לנגע צרעת . לפי שבעוה"ז הכהן רואה את הנגעים אבל לעה"ב אמר הקב"ה אני מטהר אתכם . הה"ד (יחזקאל לו) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם :

אסיפת אמרים

(שם) : זר אינו רואה . ניחא צ"ל טעמא דאתי לכ"ע אבל טעם קרוב ליתא אלא לר"מ . (יפ"ת ועיין בגאון קדשים ת"א) : א"כ . פי' לפ"ז נוכל לפרש מניעת נסיעת העם מפני שלא יכלו לילך בלתי שכינה עמהם. ולא שהמתנה היתה לכבודה (יפ"ת): סה"ד

מתנות כהונה

שאפי' של עץ כו' . דכתיב אלהי כסף ואלהי זהב וסמיך ליה לא תעשו לכם וקרא יתירא הוא : אנא כהנא כו' . שנא' ויקחו לי תרומה : האסף משמע מאליה וזה אי אפשר שנאמר וראה הכהן וטהר שהכהן צ"ל טהור אתה : כך כבודו של אהרן . בתמיה : במתלא אמרי. במשל אומרים דאכל כו' פי' מי שאוכל כך הדקל הנקרא קורא בפ' כיצד מברכין ילקה בעץ או בכור הנקרא קולא : מדוד . דינרין ומתנות : מדהבת . זהב דהבא בל' ארמי כלומר מאדמת פני הבריות שנבהלים מפניה ואזיל חוורא ואתי סומקא או פי' לשון דאבון ותוגה : ששף כנחש. נראה דדייק ספחת מל' שף בחילוף שי"ן בסמ"ך או י"ל דנחש מצורע הוא כדאמרינן הני בהרת דע"ג נחש בהרת צרעת הן וכן עיקר : מבהרת גזירותיו . כלומ' מפורסמת וחריפה : על קרן שור . מי שיש לו שור יחקה על קרנו : ה"ג בילקוט וכן הביאו רבינו בחיי : נגע צרעת זו אדום . שהקב"ה מלקה אותו בצרעת שנא' מדוע נסחף אביריך לפי כו' ודרש נסחף כמו נספח ל' ספחת (ע"ש . נ"ל שט"ס הוא) מכחה של זקן . יצחק שברכו והיה כאשר תריד וגו' . ולכן הוא קשה מכל הגליות כנגע צרעת : לפי שבעוה"ז כו' . לפיכך כתיב והובא אל אהרן הכהן : אבל לעוה"ב כו' . וכדי לסיים בדבר טוב נקטיה :

סדר מצורע

פרשה טז (א) **זאת** תהיה תורת המצורע. הה"ד (משלי ו) שש הנה שנא ה' ושבע תועבת נפשו ר"מ ורבנן ר"מ אומר ו' וז' הרי י"ג ורבנן אמרי שבע מקיימין ושבע דכתיב זו שביעית שקשה כנגד כולם ואי זה זה (שם) משלח מדנים בין אחים. ואלו הן עינים רמות. לשון שקר. וידים שופכות דם נקי. לב חורש מחשבות און. רגלים ממהרות לרוץ לרעה. יפיח כזבים עד שקר. ומשלח מדנים בין אחים. וא"ר יוחנן וכולן לקו בצרעת. עינים רמות. מבנות ציון דכתיב (ישעיה ג) יען כי גבהו בנות ציון ותלכנה נטויות גרון ומסקרות עינים. וכתיב (שם) ושפח ה' קדקד בנות ציון. דהווין שייפין כרומחין ומהלכין בגסות הרוח ותלכנה נטויות גרון שהיתה אחת מהן לובשת תכשיטיה והיתה מטה גרונה בשביל להראות את תכשיטיה. מסקרות עינים. רבי מני דקיסרי אמר שהיו מסקרות עיניהם בסיקרא. וריש לקיש אמר בקולריא אדומה. הלוך וטפוף תלכנה. כשהיתה אחת מהן ארוכה היתה מביאה שתי קצרות א' מכאן וא' מכאן כדי שתראה ארוכה וכשהיתה א' מהן קצרה היתה מביאה ב' קצרות והיתה נותנת ברגליה קונדיריקון עבה כדי שתראה ארוכה. וברגליהן תעכסנה. ר' אבא ב"כ אמר שהיתה צורת דרקון במנעליה. ורבנן אמרי היתה מביאה שפופרת של ביצה והיתה ממלאה אותה אפרסמון ונותנת אותה תחת עקיבה במנעלה וכשהיתה רואה כת של בחורים היתה רופסת עליה והיה אותו הריח מפעפע בהן כארס של עכנא והיה הקב"ה אומר לישעיה מה אלו עושות כאן יקומו ויגלו מכאן והיה ישעיה אומר להם עשו תשובה עד שלא יבאו עליכם שונאים אמרו אם יבואו שונאים עלינו מה הם יכולין לעשות שנאמר (ישעיה ה) האומרים ימהר יחישה מעשהו למען נראה. דוכוס רואני ונוטל אותי. אפרכוס רואה אותי ונוטל אותי. איסטרטליטוס רואה אותי ומושיב אותי בקרון הוי (שם) ותקרב ותבואה עצת קדוש ישראל ונדעה ונדעה דמן הוא דקיימא דילן או דיליה. כיון שגדלו עונות באו השונאים היו מתקשטות ויוצאות לפניהם כזונות דוכוס ראה אותן ונטלן אפרכוס ראה אותן ונטלן אסטרטליטוס ראה אותן ונטלן ומושיב אותן בקרון אמר הקב"ה לא קיימא דילי וקיימא דילהון מה עשה (שם ג) ושפח ה'

מתנות כהונה

שבע מקיימין. פי' שבע דוקא הן ולא יותר והאי דכתיבא שש ושבע ולא כתיב שבע שנא היינו כמו השביעית: **שייפין כו'.** משופין גבהן למעלה בקומה זקופה כרומח ובהליכה רבה (ד' ס') גרס שייפין ברומחון ואולי כי כן עיקר: **בקולירא** אדומה. כחל שכוחלין בו העינים מל' קילורית לעין: **וטפוף.** ל' נף בגובה אשר הליף ת"א דאטוף: **קונדיריקון.** פי' הערוך מנעלים: **עבה.** שהיו הסוליים עבים וגבוהים: **צורת דרקון.** דלא תכעסנה ל' כעס שהוא ארס של נחש: **רופסת.** דורכת בכח ודריס תעכסנה לשון עליה ובעיטה: (והיה ישעיה בילקוט וכא"ר גרס ירמיהו): **אפרכוס.** שר: **אסטרטליטוס.** יועץ:

אסיפת אמרים

הה"ד. דק"ל דהל"ל תורת הצרעת כמ"ש בסוף הפ' שהמכוון אל הצרעת לא אל הנושא אותה לה"ד המוליא ש"ר ורמז דווקא למוצא"ר שעולה כנגד כולם. (שם): ומה מקיימין רבנן ושבע. פי' למה חלקן הכתוב. (שם): דרקון. והסור משום ע"ז כמ"ש המוגה

ה' קדקד בנות ציון. ר' אלעזר ור' יוסי ב"ר חנינא ר"א אומר הלקן בצרעת כדכתיב (ויקרא יד) ולשאת ולספחת. ריב"ח אמר העלה על ראשם משפחות משפחות של כינים. ר' חייא בר אבא אמר עשאן שפחות מכודנות מתוך מכודנות אמהן משעבדן. ר' חייא וחילפא בר אידי בשם ר' יוסי אמר מהו ושפח שמר משפחותיהם כדי שלא יתערב זרע קדש בעמי הארצות אמר הקב"ה יודע אני שאין או"ה בדילין מן הצרעת מה עשה ה' פתהן יערה רמז הקב"ה למעייניהם והיא מוציאה דם וממלא הקרון דם והיה אותו שלטון נועצה ברומח ונותנה לפני הקרון וחיה קרון עוברת עליהן ומרמסן הוא שירמיה אומר (איכה ד) סורו טמא קראו למו ר"מ אמר לשון יווני הוא סירון סירון. לשון שקר. ממרים דכתיב (במדבר יב) ותדבר מרים ואהרן במשה ומנין שלקתה בצרעת שנא' (במדבר יב) והענן סר מעל האהל והנה מרים מצורעת כשלג. וידים שופכות דם נקי. מיואב שנא' (מ"א ב) והשיב ה' את דמו על ראשו. ומנין שלקה בצרעת שנא' (ש"ב ג) יחולו על ראש יואב גו' זב ומצורע. לב חורש מחשבות און. מעזיה שביקש לבוז כהונה גדולה ומנין שלקה בצרעת שנא' (מ"ב טו) וינגע ה' את המלך ויהי מצורע עד יום מותו. ורגלים ממהרות לרוץ לרעה. מגחזי שנא' (שם ה) ויאמר גיחזי נער אלישע ומנין שלקה בצרעת שנא' (שם) וצרעת נעמן תדבק בך. ומשלח מדנים בין אחים. מפרעה ששלח מדנים בין אברהם לשרה ומנין שלקה בצרעת שנא' (בראשית יב) וינגע ה' את פרעה. ארשב"נ פעם אחת הייתי מהלך בדרך מטבריא לצפורי מצאני זקן א' ואמר לי כ"ד מיני שחין הן ואין לך קשה לתשמיש המטה חוץ מבעלי ראתן בלבד א"ר פדת ובו לקה פרעה. לפיכך היה משה מזהיר את ישראל זאת תהיה תורת המצורע המוציא שם רע. תניא א"ר יוסי שח לי זקן א' מאנשי ירושלים כ"ד מיני שחין הן וכולן אמרו חכמים תשמיש המטה קשה להן ובעלי ראתן קשה מכלן. ממאי הוי תנינא הקיז דם ושמש מטתו הוין ליה בנים נכפין וכו'. א"ר יוחנן הזהרו מזבובי בעלי ראתן ר' זירא לא הות יתיב בנויה ר"א לא עייל באהליה ר' אמי ור' אסי לא הוו אכלין בעייא דיליה ועל זה נאמר זאת תהיה וגו': (ב) ד"א זאת תהיה תורת המצורע

הה"ד

אסיפת אמרים

כמוצא צורת דרקון. (י"מ): ומשלח. ועד שקר כ"ש הוא מל' שקר. (שם): הזהרו. והוא מדה כנגד מדה שרצה להפריד בין אחים ולכך בדילין ממנו. (שם):
הס"ד

מתנות כהונה

לא קיימא דילי. בתמיה: וקיימא דילהון. פי' ושלהן מקויים: ושפח. ל' ספחת: משפחות כו'. דרש ושפח לשון משפחה מדכתיב קדקד. ומשמע דכנים היו דשכיחי התם:

אמהן משעבדן. פי' אמהות משועבדות ה"ג באיכה רבה מהו ושפח ושפע והוא בחילוף אותיות אחה"ע ופי' השפיע ושפך דמם לחוץ וכל זה כדי שלא יבואו עליהם השונאים ויתערב זרע קודש פי' ודייק ל' קדקד בנות ציון שישאר הקדקד וראש יחוס בנות ציון ומצאתי בילקוט בשם פסיקתא גרס ושפח שה למשפחותיהם כדי כו'. ודרש ושפח נוטריקון שמר משפחות וכן עיקר: אמר הקב"ה כו'. סומא דמילתא דלעיל שלא הלקה אותם בצרעת לדברי ר' יוסי בר' חנינא ולר"א צ"ל שאחר שמר כן בצרעת אמר הקב"ה כן: סירון. סירון הוא ל' סרחון: הקיז דם כו'. משנה היא פרק כל היד ומסיים התם הקיזו שניהם ושימשו הווין להון בנים בעלי ראתן: מזבובים כו' הזבובים שבורחים מעליהם שכל כך הוא חולי דבוק: לא עייל באהליה. של בעלי ראתן: לא הוו אכלין בעייה. לא היו אוכלים ביצים מבית של בעלי ראתן וכל זה הוא בכתובות

הה"ד (תהלים לד) מי האיש החפץ חיים. מעשה ברוכל אחד שהיה מחזיר בעיירות שהיו סמוכות לציפורי והיה מכריז ואומר מאן בעי למזבן סם חיים אודקין עליה. ר' ינאי הוה יתיב ופשט בתורקליניה שמעיה דמכריז מאן בעי סם חיים א"ל תא סק להכא זבין לי א"ל לאו אנת צריך ליה ולא דכוותך אטרח עליה סליק לגביה הוציא לו ספר תהלים הראה לו פסוק מי האיש החפץ חיים. מה כתיב בתריה נצור לשונך מרע סור מרע ועשה טוב. א"ר ינאי אף שלמה מכריז ואומר (משלי כא) שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. א"ר ינאי כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט עד שבא רוכל זה והודיע מי האיש החפץ חיים. לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם זאת תהיה תורת המצורע תורת המוציא שם רע: (ג) ד"א זאת תהיה תורת המצורע הה"ד אם (איוב כ) יעלה לשמים שיאו וראשו לעב יגיע שיאו לרומא. לעב לעננא. כגללו לנצח יאבד מה גללים הללו מזוהמין אף הוא מזוהם. רואיו יאמרו איו חמון ליה ולא מכירין ביה שכן כתיב ברעי איוב (איוב ב) וישאו את עיניהם מרחוק ולא הכירוהו. רבי יוחנן ורשב"ל ר"י אמר אסור לילך במזרחו של מצורע ד' אמות ור"ש אמר אפילו מאה אמה ול"פ מ"ד ד' אמות בשעה שאין הרוח יוצא ומ"ד מאה אמה בשעה שהרוח יוצא. ר' מאיר לא אביל ביעי מן מבואה דמצורע ר' אמי ור' אסי לא הוו עיילי למבואתו של מצורע ריש לקיש כד הוה חמי חד מנהון במדינתא מרגם להון באבנייא א"ל פוק לאתרך לא תזהם ברייתא. דתנא ר' חייא (ויקרא יג) בדד ישב לבדו ישב ר' אלעזר בר"ש כד חמי חד מנהון הוה מיטמר מיניה על שום דכתיב זאת

תהיה

מתנות כהונה

(פ"ח): בעי למזבן. רוצה לקנות: אודקין. י"ל דוחקין אליו הבריות לקנות ממנו או פירושו הביטו אחריו ויסקף ת"י ואדיק: יתיב ופשט. יושב ועוסק בפסוקי המקרא וחוזר עליהן: בתורקליניה. בטרקלין שלו: שמעיה כו' שמע לאותו רוכל שהכריז כו': תא סק כו'. בא ועלה אלי לכאן ומכור לי: אטרח עליה. היה מטריח עליו והפציר כו': סלק כו'. עלה אצלו: לעננא. לענן: חמון ליה כו'. רואין אותו ואין מכירין אותו: במזרחו כו'. נ"ל שאותו רוח עלול להקביל טומאה יותר משאר רוחות ואולי ר"ל במזרחו באותו צד שהרוח בא עליו ממזרח שרוח מזרחית קשה שנאמר רוח קדים עזה וכמו שפירש"י שם ולא נקט מערבו לאורויי טעמא קאתי שרוח מזרחית קשה. מ"מ הראשון נראה עיקר ודו"ק: מבואה. רחוב ושכונה: לא הוו עיילי כו'. ולעיל איתא ר' אמי ור' אסי לא הוי אכלו כו'. ואולי תרווייהו איתנהו: כד הוי חמי כו'. כשהיה רואה אחד מבעלי ראתן: במדינתא. בעיר: מרגם להו כו'. לשון רגום ירגמוהו היה זורק בהם אבנים ואמר ליה לא לאתרך למקומך הוך לעיר: לא תזהם לברייתא. לא תטנף ותטמא הבריות: לבדו ישב דהיינו בדד מלשון בד בבד והוא ממלת הכפולות כמו אדמדם הפכפך: מיטמר מחבא ומסתיר: על

אסיפת אמרים

הה"ד. ק"ל ג"כ למה הזכיר דווקא על המוש"ר יותר מכולן מייתי לזה דתלי החיים בלשון משמע שהוא עיקר. (שם): תראה לו כו'. שלא מצא בכל ספר תלים מוסר הצריך לר"י כ"א פסוק זה שאף שמצווה על הוכח תוכיח צריך לשמור א"ע שלא יקיל בכבוד הבריות ושלא ילבין ברבים. וכדומה שלא יספר בשבח אדם יותר מדאי שמתוך שבחו כו' ושמא תאמר שמירה זו תסתום פיך ולא תוכח לשום אדם וכדומה לזה במצות התלויות בל' לז"א נצור לשונך שומר פיו ול"א סותם פיו. וגם אמרו סור מרע ועשה טוב כ"ז להזכיר ב' אזכרות הללו. ועיין לזה בע"ז דף י"ט. (שם): הה"ד. בא ג"כ ליתן טעם שרמז יותר על מוש"ר מפני שעונשו בצרעת לודק אצלו יותר במכ"מ שבאיש ובפ' זה מבואר שהרחקה ממנו באו' רואיו כו' ומיירי במצורע כדלקמן פ' י"ז. (שם): שיאו לרומא. אגב פי' הפ' דק"ל שפותח והולך משמים לעב. לכ"פ שמים ל' רום וגובה כד"א שמי קורה: במזרח. פי' מנגד פניו מפני שכל הונאה מפיו כדלעיל ויקדם זה מזרח (י"מ): לבדו ישב. שאפי' טמאים אחרים לא יהיו יושבים עמו. שהוא משפלה הון לג' מחנות ישראל

תהיה תורת המצורע המוציא שם רע: (ד) ד"א זאת תהיה תורת המצורע הה"ד (תהלים נ) ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי ותשא בריתי עלי פיך. בן עזאי היה יושב ודורש והאש מלהטת סביבותיו אמרו ליה שמא בסדרי מרכבה אתה עוסק אמר להן לאו אלא מחריז ד"ת לנביאים ונביאים לכתובים וד"ת שמחין כיום נתינתן בסיני עיקר נתינתן באש ניתנו הה"ד (דברים ד) וההר בוער באש. א"ר לוי מצינו בתורה בנביאים ובכתובי' שאין הקב"ה חפץ בקילוסו של אדם רשע מן התורה (ויקרא יג) ועל שפם יעטה וטמא טמא יקרא. מן הנביאים (מ"ב ח) ויהי הוא מספר למלך את אשר החיה את המת וגו' זאת האשה וזה בנה אשר החיה אלישע ודלמא לאחורי תרעי הות קאים. רבנן אמרי אפי' בסוף העולם הסיטה הקב"ה והביאה כדי שלא יספר אותו רשע בשבחו של הקב"ה. בכתובים מנין שנא' ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי. רבי אלעזר בשם ר' יוסי בן זמרא אמר רמ"ח איברים יש בו באדם מהן רבוצין מהן זקופין ולשון זה נתון בין שני לחיים ואמת המים עוברת תחתיו ומכופל כמה כפולות בא וראה כמה שריפות הוא שורף אילו היה זקוף ועומד עאכ"ו לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם זאת תהיה תורת המצורע המוציא שם רע:

(ה) ד"א זאת תהיה תורת המצורע הה"ד (קהלת ה) אל תתן את פיך לחטיא את בשרך ריב"ל פתר קריא באלו שפוסקים צדקה ברבים ואין נותנין ר' חנינא ב"פ אמר באילין שאומרי' לה"ר ור' בנימין בן לוי פתר קריא בתנופי תורה ר' מני פתר קריא בנדרים וכו' כדאיתא במדרש קהלת. רבנן פתרין קריא במרים אל תתן את פיך לחטיא את בשרך אל תתן רשות לאחד מאיבריך להטוא כל איבריך ואל תאמר לפני המלאך זה משה הה"ד (במדבר כ) וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים. שגגה היא (שם יב) אשר נואלנו ואשר חטאנו. למה יקצוף האלהים על קולך על אותו הקול שנא' (במדבר יב) ויחר אף ה' בם וילך והבל את מעשה ידיך. א"ר יוחנן בפיה חטאה וכל האיברים לקו הה"ד (שם) והענן סר מעל האוהל. אמר ריב"ל מלה בסלע ומשתוקא בשתים דתנן שמעון בנו אומר כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי

לגוף

אסיפת אמרים

ישראל. (יפת"ס): ע"ש כו'. ואסור להסתכל בפני רשע ולכך הוה מיטמר מיניה. (י"מ): הה"ד. כוונתו ג"כ כדלעיל והביא פסוק זה דסיפיה פיך שלחת ברעה וקראו רשע כמו גנב ונואף. ואגב ק"ל דהל"ל לדבר או ללמוד ופי' לשון ספיר הי' אף שיודע לחרוז התורה כספיר ומרגליות אין הקב"ה חפץ בתורתו. וכל"א שקאי על ספור שבחי ד' (ועיין כ"פ אלו מגלחין) (יפת"ס): ועל שפם יעטה. דהיינו שיהיו שפתותיו מדובקים זו בזו. (שם): ואמת המים. המאכל והמשקה העובר דרך שם לגוף וכל המיאוב הוא עובר תחתיו ואינו נכנע. (שם): שאוכלת

מתנות כהונה

שום. על כל הנזכר דלעיל קאי שכל כך רחקה הקב"ה על שהוציאו לשון הרע על הבריות והקנו שלום הבריות זה מזה: מחריז. מחבר כד"א חרוזות דגים: וטמא טמא יקרא. שהוא עצמו קורא כן והוא קלון לו: ודלמא לאחורי תרעא כו'. וכי לאחורי הדלת היתה עומדת האשה עם בנה שמיד שהתחיל לספר המצורע היו באים שניהם לפניו שנאמר זאת האשה וזה בנה: הסיטה גרם והוא לשון סיטה ונטיפה וכד"ש אליהו בד' מיתות כו' ולשון הסיטה יש ליישב אך בדרך רחוקה: כדי שלא יספר וכו' דמסתמא שמלך שאל את פיה בעצמה: באילין. באלה: בתניפי תורה. ע' בקהלת (ה' ג') בפסוק שבתי וראה כו': לאחד מאבריך. הלשון: כל אבריך שכל הגוף נלקה בצרעת: מלה בסלע כו' משל הוא במקום שקונין דבור בסלע יש לקנות שתיקה בשני סלעים כי השתיקה טובה כפלים מן הדבור

וכדמפרש

לגוף טוב משתיקה : (ו) א"ר ריב"ל ה' תורות כתובות במצורע . זאת תורת נגע צרעת. זאת תהיה תורת המצורע . זאת תורת אשר בו נגע צרעת . זאת התורה לכל נגע הצרעת . זאת תורת הצרעת . זאת תהיה תורת המצורע המוציא שם רע ללמדך שכל האומר לה"ר עובר על חמשה חומשי תורה לפיכך משה מזהיר את ישראל זאת תהיה תורת המצורע : (ז) וצוה הכהן ולקח למטהר וגו' א"ר יהודה בר סימון אלין צפריא קולנין אמר הקב"ה יבא הקול ויכפר על הקול . ר' שמעון בן לוי אמר צפור דרור שאוכלת מפתו ושותה מימיו והלא דברים ק"ו ומה אם צפרים שאוכלים מפתו ושותין מימיו מכפרין עליו כהן שנהנה מישראל בכ"ד מתנות כהונה עאכ"ו . במתלא אמרי דאכל בהדי קורא ילקה בהדי קילא : (ח) א"ר אחא מאדם יהא שלא יבאו חליים עליו מ"ט דא"ר אחא (דברים ז) והסיר ה' ממך כל חולי ממך הוא שלא יבואו חליים עליך . רבי אבין אמר זה יצה"ר שתחלתו מתוק וסופו מר . ר' תנחומא בשם ר' אלעזר ור' מנחמא בשם רב אמר והסיר ה' ממך כל חולי זו עין . על דעתיה דר"א תשעים ותשעה בעין וא' בידי שמים . רב ור' חנינא רב כדעתיה דאמר תשעים ותשעה בעין ואחד בידי שמים ור' חנינא כדעתיה דר' חנינא ור' נתן אמרי תרוייהו תשעים ותשעה בצנה וא' בידי שמים . רב על דהוי שרי בבבל דהוה עינא בישא שכיחא . רבי חנינא על דהוה שרי בציפורי והוה תמן צינתא . אנטונינוס אמר לרבינו הקדוש צלי עלי א"ל תשתזיב מן צנתא א"ל יתיר הדא כסו וצנתא אזלה א"ל תשתזיב מן שרבא א"ל הא כדו צלי עלי דכתיב (תהלים יט) ואין נסתר מחמתו . ר' ישמעאל ב"ר נחמן בשם ר' נתן אמר תשעים ותשעה בשרב וא' בידי שמים . ורבנן אמרי תשעים ותשעה בפשיעה וא' בידי שמים : (ט) וצוה הכהן ושחט את הצפור האחת . למה שוחט אחת ומניח א' לומר לך כשם שא"א לשחוטה לחזור כך א"א לנגעים לחזור באותה שעה קורא הקב"ה לגיונות שלו ואומר לא על חנם הביתי

אותו

מתנות כהונה

ודמתפרש ואזיל : קולנין. משמיעין קול וצפצוף : צפור דרור. כלומר הצפור היה מנותו להיות צפור דרור כדאיתא בתורת כהנים ונקראת דרור על שם שהיא דרה היכן שתרצה ואין מוחה כמו שדרשו חז"ל ואין לומר צפור דרור כמשמעו שהרי הן צריכין להיות עופות טהורות כמו שפירש"י ז"ל בפרשה זו וע' בהרמב"ן : במתלא אמר מאן דאכל כו'. פירשתיו לעיל סוף תזריע ור"ל מי שהוא מקבל הגאות ומתנות יכפר בעדם תמורת זה : מאדם יהא כו'. ממנו הוא ובו תלוי שלא כו' : זה יצה"ר כו' כל חלי דרש ולשון מהלייא ליה שפירושו ממתיק וסוף בא לידי חולי כמשמעו : ה"ג כל חלי זו עין . פי' עין רע כן הוא בב"מ דף ק"ז והכי מוכח לקמן : רב אמר תשעים ותשעה בעין על שהיה שורה דר בבבל דהוי כו' שהיה עין הרע שכיח : ורבי חנינא אמר תשעים ותשעה בצינה . על שהיה דרה בציפורי שהיה שם צינה והכי איתא בירושלמי דפרק (אלו קשרים) (שמונה שרצים) : צלי עלי . התפלל עלי : א"ל כו' . יהי רצון שתנצל מן הצינה ומן הקור : א"ל אנטונינוס יתיר כו'. זה תפלה היא זו אם קר לך עשה לך כסות אחד יותר והצנה הולכת לה וחזר וא"ל יהי רצון שתנצל מן השרב והחום : א"ל הא כדו כו'. הרי כזה תתפלל עלי דכתיב כו' ובירושלמי דפרק חלק איתא קלא באופן אחר : תשעים ותשעה בשרב . מתים בשרב : בפשיעה שאינו שומר את עצמו כדרך הבריאות ופושע בגופו ועי' שם בפ' המקבל : כשם שאי אפשר לשחוטה כו'. ואת זה בתם שמיקן סי' כשם שפרח הוא כן תפרח הצרעת : לגיונותיו . היינו פמליא של מעלה

אסיפת אמרים

שאוכלת מפתו . ע"י שהיא דרה בבית שלכך נקרא דרור · (שם) : מאדם יהא . שיתפלל א"ע כאזוב ולא יתגאה

אותו אלא (ישעיה נז) בעון בצעו קצפתי ואכהו . ר' אבא ב"כ אמר הדר תוביה לתוביה כד"א (משלי כו) ככלב שב על קאו . ריב"ל אמר הדר שטיא לאורה שטותיה כמד"א (שם) כסיל שונה באולתו (ישעיה נז) דרכיו ראיתי וארפאהו ואנחהו ואשלם נחומים לו ולאבליו אלו איבריו המתאבלים עליו (שם) בורא ניב שפתים . ריב"ל אמר אם הניבו שפתיו של אדם בתפלה יהא מובטח שנשמעת תפלתו מ"ט בורא ניב שפתים שלום שלום וגו' . ר' יהושע בר נחמני אומר אם כיון לבו בתפלה הוא מובטח שנשמעת תפלתו שנא' (תהלים י) תכין לבם תקשיב אזניך כד שלימין מיניה זכיה לרחוק . ר' הונא ור' יודן בשם ר' אחא זה מצורע שהיה רחוק ונתקרב אמר ה' ורפאתיו ואסיניה ליה לגרמי שנא' (ירמיה ז) רפאני ה' וארפא הושיעני ואושעה וגו' :

פרשה יז

(א) כי תבואו אל ארץ כנען ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם . הה"ד (תהלים עג) אך טוב לישראל אלהים לברי לבב יכול לכל ת"ל לברי לבב אלו שלבן ברי במצות . (תהלים פד) אשרי אדם עוז לו בך יכול לכל ת"ל מסילות בלבבם אלו דשבילין דאורייתא כבישין בלבהון. (שם קכה) הטיבה ה' לטובים יכול לכל ת"ל ולישרים בלבותם (נחום א) טוב ה' למעוז ביום צרה יכול לכל ת"ל ויודע חוסי בו . (איכה ג) טוב ה' לקווין יכול לכל ת"ל לנפש תדרשנו . (תהלים קמה) קרוב ה' לכל קוראיו יכול לכל ת"ל לכל אשר יקראוהו באמת . (שם עג) ואני כמעט נטיו רגלי רב ולוי ח"א אסף בן קרח היה וח"א אסף אחר היה מ"ד אסף בן קרח היה כבר הייתי שורה עם אבא בגיהנם וח"א אסף אחר היה כבר הייתי שורה עם הרשעים בגיהנם למה (תהלים עג) כי קנאתי בהוללים . במערבא אומרים אלו שלבם מלא הוללות רעות . ר' לוי קרי להון זהוניא אלו שמביאין אללי לעולם . שלום רשעים אראה כתיב אין שלום לרשעים ואתה אומר שלום רשעים אלא בשלומים של רשעים אראה . (תהלים עג) כי אין חרצובות למותם ובריא אולם לא הרהרתים בחלאים ולא צביתים בעונות

מתנות כהונה

מעלה: בעון בצעו כו'. סיפיה דקרא וילך שובב בדרך לבו ועל זה קאי ר' אבא ואמר הדר תובי' לתוביה פי' הערוך והכי מוכח בילקוט ישעיה (שמש) הקיא והצואה חוזרת למקום קיא וצואה ושובב קדריש מלשון שב על קיאו כלומר הצרעת שב ובא על עסקי דבה ולשון רע ור' יהושע בן לוי דרשו לענין בפני עצמו ודריש ל' שבות מלשון ומשבותיך תוכיחך : ה"ג כד שלמין מיניה זכיה לרחוק כו' . והכי פי' אם נתרחק כבר מחמת חטאיו ושלמו לו זכותו השם ית' קרוב אליו מצד חסדיו הנאמנים וכמו שדרשו הז"ל אני הוא קודם שיחטא ואני לאחר שחטא אם יחזור בתשובה . וכמו שדרשו הז"ל פ' אין עומדין על פסוק זה בעצמו : ואסיניה . ארפאנו בל' ארמי ואסינ' ליה לגרמיה פי' אני בעצמו ארפאנו שאז יהא נרפא בודאי ומייתי שפיר ראיה מפסוק רפאני וכמו שדרשו בספר הזהר על פסוק זה שרפואות ב"ו אינם אמתיות: כבישין. שמונים וחקוקים : כבר הייתי כו' והוא כמעט אם לא הרהרתי בהטובה בשעת הבליעה כמו שדרשו הז"ל והביאו רש"י ז"ל פרשת קרח: קנאתי בהוללים . קנאתי להיות כמותם : הוללות רעות . מחשבות רעות ה"ג בערוך ובילקוט ר' לוי הוי קרי להו זהוניא ופי' בו השמחים בכל עת במחשבה אין ומביאין יללה לעולם ועי' לקמן פ' כ' : בשלומים . נפרשו . ותשלומי מעשיהם ל' שלם ישלם

אסיפת אמרים

יתנאה שיבוא עליו עון הרע (שם) : הדר תובי' כו' . פי' המקיא לקיאו . ופי' אף שבנה באולתו וכוה כי אין הקב"ה פוגע בנפשות תחלה ושולח נגעים על ביתו ובגדו ולא נתן לבו לשוב אעפ"כ מקבלו בתשובה אח"כ : איברוי. שרגילין ליפול מהמצורע כגון האוזן והחוטם (שם) : אך טוב . בעי לפ' שהנגעים הם לטובתם לכפר עונותיהם לכך מביא הפסוק אך טוב אף שמשמעותו לכאורה בהיפך אבל באמת היינו
רק

בעונות אלא ובריא אולם עשיתים בריאים כאולם כדתנן פתחו של אולם ארכו מ' אמה ורחבו כ' אמות וה' מלתריות של מילא היו על גביו. ר' דוסתאי אמר בשם ר' מאיר ורבנן. ר' דוסתאי אמר בשם ר"מ האשה היא טווה מעה אחת עבה ומעה א' דקה אלו הציבום לעונות ואלו לאיספליטון רבנן אמרי אין להם צובים של עונות שימותו בהם אלא אלו הבריאים ליום הדין הה"ד (מ"א ז) ואולם הכסא אשר ישפוט שם אולם המשפט. (תהלים עג) בעמל אנוש אינימו לא לחרוש ולא לזרוע ולא לקצור. ועם אדם לא ינוגעו אמר רב המנונא אפי' באותם שכתוב בהם (יחזקאל לד) ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם לא ינוגעו לפיכך משה מזהיר לישראל כי תבואו אל ארץ כנען: (ב) הה"ד (איוב כ) יגל יבול ביתו נגרות ביום אפו יהיו נוררין ומוציאין אימתי ביום שיגרה הקב"ה אפו באותו האיש הא כיצד אדם אומר להבירו השאילני קב חטים וא"ל אין לי קב שעורים אין לי קב תמרים אין לי אשה אומרת לחברתה השאילני נפה היא אומרת אין לי השאילני כברה ואומרת אין לי מה הקב"ה עושה מגרה נגעים בתוך ביתו ומתוך שהוא מוציא את כליו הבריות רואות ואומרות לא היה אומר אין לי כלום ראו כמה חטים יש כאן כמה שעורים כמה תמרים יש כאן לווט ביתא באילן לווטיא. ר' יצחק ב"ר אליעזר מייתי לה מן הדין קרא שקערורות שקיע ביתא באילין לווטיא לפיכך משה מזהיר את ישראל כי תבואו אל ארץ כנען: (ג) על י' דברים נגעים באים. על ע"ז ועל ג"ע ועל ש"ד ועל חילול השם ועל ברכת השם ועל הגוזל את הרבים ועל גוזל את שאינו שלו ועל גסי הרוח ועל ל"ה ועל עין רע. על ע"ז מישראל שהעידו עדות שקר בהקב"ה ואמרו לעגל (שמות לב) אלה אלהיך ישראל ומנין שלקו בצרעת שנא' (שם) וירא משה את העם כי פרוע הוא שפרחה בהן צרעת. ועל ג"ע מבנות ציון שנא' (ישעיה ג) יען כי גבהו בנות ציון. ומנין שלקו בצרעת שנא' (שם) ושפח ה' קדקד בנות ציון. ועל ש"ד מיואב שנא' (ש"ב ג) יחולו על

ראש

מתנות כהונה

ישלם: ה"ג לא הרהרתי באלהים כו'. ופי' לא הרהרתים ופקדתים באלהים רעים ולא צביתים אל' וצבתה בטנה ודרש נוטריקון של הרצונות ואם הגירסא שלפנינו שגרס הרהרתים יש לייטבו שלשון הרהור ר"ל בהרהור לשון תאבה בהנזקין והראשון עיקר: בעונות. ל' עינוי ויסורים ובילקוט גרס לענות. או י"ל לא ראיתם בעונות ושעות לפרקים אלא כל ימיהם בטובה בשוה: מלתריות של מילא. פי' קורות של עצי מילא עיין בערוך אמלתרא וערך על: האשה טווה. חוט אחד עבה וחוט אחד דקה ואלו הרשעים נתן להם הקב"ה צביונים ורצונם שוה בכל עונה ועת בלי עכוב וחסרון:

אסיפת אמרים

רק לברי לבב אבל לא לבינונים (שם): ולא צביתים. לא קבלתי עומדים מהם בעוונותיהם. (מהר"ש): הציבום לעונות ולאספליטון. ופי' הציבום ל' עגלות צב. ופי' אספליטון היכלי מלך. ופי' עגלות מלאים עונות כולם והיו נשמרים ליום הדין. ודרי' הרצונות ל' היבות שאין מתחבר ומונע מהם ריבוי הטובות אלא הם בריאים כאולם עד יום הדין. והטובות קרי מותם (יפת"ת): הה"ד יגל. דרי' אהוותכם שאוחזים הכל לעצמם ואינם רוצים ליהנות לזולתם. והאי קרא נמי מידרש בהכי (שם): שהעידו ע"ש. משום דקשה ל"ה כ"כ ע"א ממש אלא טעות בהכנה לקבל השפע העליון לה"ק דמ"מ ליתא דע"א כוס דהעידו שקר עומר

ל' תימה וכי אין להם צבא ורבוי שנות: אדם אתם. אלו ישראל: יהיו נוררין יבול ביתו. היינו תבואה שיש לו בביתו וכפר בה לשכנו: לווט ביתא. מקולל הבית וראוי לקללות הללו או פי' הוא קלל הבית בקללות אלו כמה שאמר אין לו והיה לו: שקע ביתא. שקערורית דריש נוטריקון שקע ארורות כלומר בקללת שפרחה בהם צרעת. כד"א וראשו יהיה פרוע: ושפח ה'. שפחת כדלעיל בריש הס':

ראש יואב . ועל חילול השם מגחזי (מ"ב ה) ויאמר גחזי נער איש האלהים . מהו מאומה מן מומא דאית ביה ומנין שלקה בצרעת שנא' (שם) וצרעת נעמן תדבק בך . ועל ברכת השם מגלית שנא' (ש"א י) ויקלל הפלשתי את דוד באלהיו ומנין שלקה בצרעת שנא' (שם) היום הזה יסגרך ה' בידי ואין הסגרה האמור כאן אלא לשון צרעת שנא' והסגירו הכהן . ועל גוזל את הרבים משבנא שהיה נהנה מן ההקדשות ומנין שלקה בצרעת שנאמר (ישעיה כב) הנה ה' מטלטלך טלטלה גבר ועוטך עטה ואין ועוטך עטה אלא צרעת שנא' (ויקרא יג) ועל שפם יעטה . ועל הגוזל שאינו שלו מעוזיהו דכתיב (ד"ה ב כו) ויהי המלך עוזיהו מצורע עד יום מותו ועל גסות הרוח דכתיב (שם) ובחזקתו גבה לבו עד להשחית וימעל בה' אלהיו . ועל לה"ר ממרים דכתיב (במדבר יב) ותדבר מרים ואהרן במשה ומנין שלקתה בצרעת שנא' (שם) והענן סר מעל האהל . ועל עין הרע שנא' ובא אשר לו הבית מי שייחד ביתו לו ואינו רוצה ליהנות לאחרים כי הא דא"ר אלעזר שקערורות שקיע ביתא באילין לווטיא . לפיכך משה מזהיר את ישראל כי תבאו אל ארץ כנען : (ד) ר' הונא בשם ר' יהושע בר אבין ור' זכריה חתניה דר' לוי בשם ר' לוי אין בעל הרחמים נוגע בנפשות תחלה ממי את למד מאיוב שנא' (איוב א) הבקר היו חורשות מלמד שהראה לו הקב"ה מעין עוה"ב שנא' (עמוס ט) ונגש חורש בקוצר . ותפול שבא ותקחם . א"ר אבין ב"כ יצאו מכפר קריינוס והלכו את כל האבולין ובאו למגדל צבעייא ומתו שם . ואמלטה רק אני לבדי להגיד לך א"ר יודן כ"מ שנא' רק מיעוט אף הוא מושבר ומולקה . א"ר יודן לבדי ועל לבדי להגיד לך אף הוא כיון ששמע מיד מת . עוד זה מדבר וזה בא ויאמר כשדים שמו ג' ראשים ר' שמואל בר נחמן אמר כיון ששמע איוב כך מיד התחיל מגיים חיילותיו למלחמה הה"ד (איוב לא) כי אערוץ המון רבה ובוז משפחות יחתני אמר אומה זו בזויה שנא' (ישעיה כג) הן ארץ כשדים זה העם לא היה לא היתה באה אלא ליתן אימתה כיון שאמר אש אלהים נפלה מן השמים אמר מת אני

אסיפת אמרים

אמר שה"ו צריך היות הכנה וע"א ממש כ"ש דהוה פ"ש (שם) : מהו מאומה כו' . משום די"א דחטא הוה ש"ם להכי מייתי ראיה מהפ' שכתב מאומה דבכ"מ משמעותו על המעטת הדבר כמו ולא ידע אתו מאומה וכדומה לה"ד לי מום וע"ד ניבא ולא ידע מה ניבא וזה היה קודם שהשביעו נעמן אע"כ שעל חילול השם היה שזה היה בתחילת ענינו ברדיפתו אחריו . (שם) : עד יום מותו . סיפיה דקרא וישב בבית החפשית וגו' שאף מלכותו ניטל ממנו וכדאיתא פ"ק דסוטה מה שביקש לא ניתן לו ומה שבידו ניטל ממנו . מזה מוכח שהצרעת בא לו בשביל שגזל שאינו שלו ומדלהכפל קרא לאשמעינן ובחזקתו וגו' ש"מ דהם על ב' דבר . בא הצרעת . (שם) : מעין עוה"ב . ומפרש אף שיוכל לומר שנפילת שבא וכשדים היה מגד הבשורה אך כיון שראינו שהיה מושגח כ"כ מאתו ית' ליעשות לו נסים בוודאי השי"ת לא יעזבנו בידם וילכו א"ל שב"ג היה מן השמים לענשו (שם) : יצאו כו' . מדל"א שמיתו לפי שהרג אלא שהו מוכה שלא מתו מיד . והמקומות גמרא גמיר להו (שם) : כיון שאמר . שתלה כששמע שנפלה אש מן השמים וקיבל

מתנות כהונה

מאומה . נוטריקון מן מומה ופי' זה מפלס בס' השם (דמ"ג) : דאית ביה . בנעמן : באלהיו כינוי דאלהיו מוסב על דוד ופי' עם אלהיו : מעוזיהו . שגזל הכהונה גדולה : ובחזקתו וגו' . על עוזיהו קאי : ה"ג מעין של עוה"ב וכן הוא בב"ב (טו) : והלכו את כל האבולין גרסי' . ופי' הרחוב והדרך וכן הוא במגילת רות (דף ז' ע"ב) : ועל לבדי . כלו' וכל עיקר שנשארתי לבדי הוא להגיד לך ואח"כ ימות גם הוא : ה"ג מן השמים אמר מת כו' . ואע"פ דהאי קרא כתיב קודם כשדים שמו ג' ראשים י"ל ברשותו היה סבור שמא לא בשבילי חוקא ירדה רק כמו שרגיל לפעמים שתרד ברד ואש מתלקחת ואוכל בשדה

אני יכול לעשות (דניאל ד) קל מן שמיא נפל מאן יכולה לעשות (איוב לא) ואדום לא אצא פתח. לקה לו חרס להתגרד בו. אף במצרים כן (תהלים עח) ויסגר לברד בעירם ומקניהם לרשפים ואח"כ ויך גפנם ותאנתם וישבר עץ גבולם ואח"כ ויך כל בכור בארצם ראשית לכל אונם. אף מחלון וכליון כן בתחלה נגעה בהם מה"ד בממונם ואח"כ (רות א) וימותו גם שניהם. ואף נגעים הבאים על האדם תחלה הן באים בביתו הזר בו טעון חליצה ואם לאו טעון נתיצה הרי הן באים על בגדיו חזר בו טעון כביסה ואם לאו טעון שריפה הרי הם באים על גופו חזר בו יטהר ואם לאו בדד ישב:

(ה) ד"א כי תבואו אל ארץ כנען שבעה עממים הן ואתה אומר ארץ כנען רבנן אמרי רמזו מה חם סרסו וכנען לקה אף כאן ישראל חוטאין והארץ היא מתקללת ר"א בן יעקב ורבנן ר' אליעזר אומר על ידי שהיה כנען אביהם של כולם הה"ד (בראשית י) וכנען ילד את צידון בכורו ואת חת ורבנן אמרי ע"י שהיו כולם תגרין כמד"א (ישעיה כג) אשר סוחריה שרים כנעניה נכבדי ארץ. א"ר יוסי בן חסא אליעזר הוא כנען וע"י ששימש אותו צדיק יצא מכלל ארור ובא לכלל ברוך הה"ד (בראשית ט) ויאמר ארור כנען וכתיב (שם כד) ויאמר בא ברוך ה'. ר' יעקב בשם ר' יהודה בשם ר' נתן דבית גוברין עביד להו נטילת רשות ומה אליעזר יצא מכלל ארור לכלל ברוך ע"י ששימש אותו צדיק. אחינו ישראל שנוהגין כבוד עם גדוליהם עאכ"ו לפיכך משה מזהיר את ישראל כי תבאו אל ארץ כנען:

(ו) ונתתי נגע צרעת תני ר' חייא וכי בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם תני רשב"י כיון ששמעו כנענים שישראל באים עליהם עמדו והטמינו ממונם בבתים ובשדות אמר הקב"ה אני הבטחתי לאבותיהם שאני מכניס את בניהם לארץ מלאה כל טוב שנא' (דברים ו) ובתים מלאים כל טוב מה הקב"ה עושה מגרה נגעים בביתו והוא סותרו ומצא בו סימא וכי מי בא ואמר לכנענים שישראל נכנסין לארץ א"ר ישמעאל בר נחמן ג' פרזדוגמאות שלח יהושע אצלם הרוצה לפנות יפנה להשלים ישלים לעשות מלחמה יעשה. גרגשי עמד מאליו לפיכך נתנה לו ארץ יפה כארצו הה"ד

מתנות כהונה

באשר ימצא אבל כשהגידו לו והנה רוח גדולה כו' ויגע בד' פינות הבית כנגד הטבע כמו שאמרו במדרש קהלת (א ז) ולעיל בפ' ט"ו איתא שלא היה אלא בשביל אותו בית אז ידע כי מאלהים הוא לפחות אז שפט על נפילת האש שנס הוא בהשגחה מיוחדת כי הרוח והאש רוח ה' להם מן השמים ממעל ושניהם על אופן א' באו: מאן יכולה כמו מה אני: רמזו. רמז להן: סרסו. לגמ: והארץ מתקללת. שנותן גרעת בבתים: נטילת רשות. כשנפטר מהאכסנאי והיה רוצה ליטול רשות ממנו והיה המנהג לפטור בדברי תורה שבו נכלל ברכה לאכסנאי כהאי עובדא דאמר חז"ל בתוספתא במדרש חזית פסוק הביאני וגו': וכי בשורה כו'. דכתיב ונתתי בלא תנאי כאילו היא ברכה ובשורה ומשני אין בשורה היא וכדתניא כו': מלאים כל טוב. והרי היא הסיבה שטמנו כל ממונם: סימא. אוצר ונקרא על שם שהוא נסתם וסמוי מן העין: פרזודונמא. בערוך פי' אגרת:

אסיפת אמרים

וקיבל ע"ע אך כששמע כשדים שמו כו' בא לכלל כעס ושכח בשורת האש ורצה לצאת למלחמה וכשנתיישב דעתו מעט נזכר בשורת האש ואמר בעצמו כיון שאמר פי' כיון שאמר לי השליח קודם לכן אש אלקים כו' מה אני (יפת"ת בשם בעל י"מ): אליעזר הוא כנען. כוונתו כמ"ש בזוהר טעם הנגעים לפי שהם בנו בשם ע"א ולכן ינתצו ויבנו בשם ה'. ולזה הזכיר כנען שהוא אליעזר שמארור בא לכלל ברוך וכ"כ הבתים יבאו מכלל קללת ע"א לברכת ה' (יפת"ת): מזהיר. הוא כדעת רבנן דרמזו שאם חטא כו' ולכך הזהירם

הה"ד (ישעיה לו) עד באי ולקחתי אל ארץ כארצכם זו אפריקי גבעונים השליש שנא' (יהושע י) וכי השלימו יושבי גבעון ל"א מלאכים עשו מלחמה ונפלו : (ז) בבית ארץ אחוזתכם. זה בהמ"ק שנא' (יחזקאל כד) הנני מחלל את מקדשי גאון עוזכם. ובא אשר לו הבית. זה הקב"ה שנא' (חגי א) יען ביתי אשר הוא חרב. והגיד לכהן. זה ירמיה שנא' (ירמיה א) מן הכהנים אשר בענתות. כנגע נראה לי בבית. זה טנופת ע"ז וי"א זה צלמו של מנשה הה"ד (יחזקאל ח) והנה מצפון לשער המזבח סמל הקנאה הזה בביאה. מהו בביאה א"ר אחא בייא בייא תותבה מפני למרי דביתא. א"ר ברכיה כתיב (ישעיה כח) כי קצר המצע מהשתרע אין המטה יכולה לקבל אשה ובעלה וריעה כאחד אלא והמסכה צרה כהתכנס. עשיתם צרה גדולה לאותו שכתוב בו (תהלים לג) כונס כנד מי הים. וצוה הכהן ופנו את הבית (מ"א יד) ויקח את אוצרות בית ה'. ונתץ את הבית (עזרא ה) וביתה דנה סתריה. והוציא אל מחוץ למחנה (שם) ועמה הגלי לבבל יכול לעולם ת"ל ולקחו אבנים אחרות שנא' (ישעיה כח) לכן כה אמר ה' אלהים הנני יסד בציון אבן אבן בחן פנת יקרת מוסד המאמין לא יחיש :

פרשה יח (א) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם איש כי יהיה זב מבשרו וגו'. הה"ד (קהלת יב) וזכור את בוראיך בימי בחורותיך. תנן עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה דע מאין באת מטפה סרוחה ולאן אתה הולך לעפר רימה ותולעה ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני ממ"ה הקב"ה וכו'. ר' אבא ב"כ אמר בשם ר' פפי ור' יהושע דסכנין בשם ר' לוי שלשתן דרש ר' עקיבא מתוך פסוק אחד וזכור את בוראיך בארך זו ליחה סרוחה בורך זו רימה ותולעה בוראך זה ממ"ה הקב"ה שעתיד ליתן לפניו דין וחשבון. בימי בחורותיך ביומי טליותיך עד דחילך עלך. עד אשר לא יבואו ימי הרעה אלו ימי זקנה והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ אלו ימי המשיח שאין בהם לא זכות ולא חובה. עד אשר לא תחשך השמש והאור וגו' השמש זה קלסתר פנים. והאור זה המצח. והירה זה

החוטם

אסיפת אמרים

הוסירה על כתפא (שם): זה בהמ"ק. דריש נ"כ ונתתי נ' בשורה שכלה חמתו על עצים ואבנים. והנגע היינו סימני חורבן כדאי' בפ"ד דיומא מ' שנה קודם החורבן עלה הגורל בשמאל. וע"ש. וכן כשהכנים מנשה צלם יבשו פרחי זהב. ואמנם גבי כנגע נ"ל הוצרך לדרשו עפ"א דעל דבר הנתון מאתו ית' לא שייך נגע נ"ל (שם): כי קצר כו'. הביא זה דמיונה ולפי' בכמ"ר פ"ז שמשום ע"ג חרב בהמ"ק ואף דהשיב שם גם ג"ע וש"ד מ"מ ע"ג חמור שבכולן (שם): וצוה הכהן. אע"פ שנגזרת ה' הישה זאת תלה הדבר בירמיה שע"י נבואתו שמך נ"ע לבוא על ישראל כדאיתא

מתנות כהונה

בייא בייא. לשון אוי ואבוי והרבה יש בספר הזה וע"ל בב"ר פ' י"ב וריש ויגש ודרש בגימט' נוטריקון בייא בייא: **תותבא** כו'. פי' אוי למנהג הזה שהתושב והוא גר שנתיישב מפנים ומגרש למריה דביתא לאדון הבית וכן הוא בילקוט יחזקאל תותבייא מפנין למריה דביתא (וכ"ה בהדי' ד"ת ב'): **וריעה**. אוהב' שמנאפ' עמו תחת בעלה ודרש מהשתרע בלשון נוטריקון ובפ"ק דיומא (ט) דרשו נמי מהשתרר עליו ב' רעים וכן הוא בא"ר (פתיחה ד ג): **צרה**. כאשה זו שהיא צרה לחברתה: **בוראך** דרש נוטריקון בורך. בארך. ובארך באר ומקור שאלה משם ושוב עיין כל זה במסכת כלה ובמדרש קהלת (יב א) ובפתיחתא דאיכה רבה (ד"ג): **טליותך**. נערותך: **עד דחילך עלך**. בעוד שכחך עליך חנו כשהוא עדיין בחור בשנים: **קלסתר פנים**. חילוף נידפס

יש

החוטם . והכוכבים אלו ראשי לסתות . ושבו העבים אחר הגשם ר' לוי אמר תרתי . חדא לחבריא . וחדא לבוריא . חדא לחבריא בא לבכות זלגו עיניו דמעות . חדא לבוריא בא להטיל מים הגללין מקדמין אותו . ביום שיזועו שומרי הבית וגו' ביום שיזועו שומרי הבית אלו ארכבותיו והתעותו אנשי החיל אלו צלעותיו . ר' חייא בר נחמן אמר אלו זרועיו ובטלו הטוחנות זה המסס . כי מעטו אלו השינים וחשכו הרואות בארובות אלו העינים . רחב"נ אמר אלו כנפי הריאה שמשם יוצא הקול . וסגרו דלתים בשוק אלו נקביו של אדם שהן כמו דלת הפותח והסוגר . בשפל קול הטחנה בשביל שאין המסס טוחן . ויקום לקול הצפור . הדין סבא כד שמע קל הצפרין מציצין אמר בלביה ליסטין אתאן למקפחא יתי . וישחו כל בנות השיר אלו שפתותיו . רבי חייא בר נחמיה אמר אלו הכליות שהן חושבות והלב גומר . גם מגבוה יראו וגו' גם מגבוה יראו הדין סבא דצווחין ליה זיל לאתר פלן והוא שואל ואמר אית תמן מסקין . אית תמן מחתין . וחתחתים בדרך ר' אבא בר כהנא ור' לוי ראב"כ אמר חיתיתא של דרך נופל עליו וחרנא אמר התחיל מתווה תוואי . אמר עד אתר פלן אית לי מהלך באתר פלן ל"ל מהלך . וינאץ השקד אילין קרסולות ויסתבל החגב זה לוז של שדרה . אדרינוס שחיק עצמות שאל את רבי יהושע בר חנינא א"ל מהיכן הקב"ה מציץ את האדם לע"ל א"ל מלוז של שדרה א"ל מן הן את מודע לי אייתי יתיה קומוי נתנו במים ולא נמחה טחנו בריחים ולא נטחן נתנו באש ולא נשרף נתנו על הסדן התחיל מקיש עליו בפטיש נחלק הסדן ונבקע הפטיש ולא הועיל ממנו כלום . ותפר האביונה זו התאוה שהיא מטילה שלום בין איש לאשתו ר"ש בן חלפתא הוה סליק שאיל בשלמיה דרבי בכל ירח וירח כיון דסב יתיב ליה ולא יכול למיסק יום חד סליק א"ל מה עסקך דלית את סליק לגבי היך דהוית יליף א"ל רחוקות נעשו קרובות נעשו רחוקות שתים נעשו שלש ומטיל שלום

אסיפת אמרים — מתנות כהונה

כדאיתא בא"ר פתיחה כ"ד (כב) : שהן חושבות . יש פה בגמ' דשבת ומדרש קהלת דרים : חדא לחבריא כו' . פי' אחד כנגד החברים תלמידים חכמים ואחד כנגד עמי הארץ : לבוריא . לשון אין בור ירא חטא : בא לבכות . פי' לעת הזקנה ילך לבכו ובוכה במהרה שאינו יכול להתאפק : הגללים מקדמים אותו . שאפס כח המעצור והחכם עיניו בראשו ואינו משהה נקביו הגדולים כל כך : כנפי הריאה . הרואות דרים ל' ריאה : כד שמע קל צפרים כו' . כששומע קול צפרים מצפצפים סבר שגזלנין באים לקפח אותו לגזלו ולהרגו : יתי . אותי : הדין סבא דצווחין כו' הזקן הזה שקוראין אותו לך למקום פלוני הוא שואל ואומר יש שם מעלות יש שם מורדות : חיתותא . מורא ופחד מלשון חתת ה' : מתווה תוואים כו' . משמן סימנים וגבולים לאמור עד מקום פלוני יכולני לילך ועד מקום פלוני יותר מעט לא יכולני לילך : זה לוז כו' . והיא עליו למשא שהולך כפוף בשדרתו : ויסתבל . מגזרת סבל כמו וישתמר מגזרת שמר : שחיק עצמות . ישחק ויטחנו עצמותיו ותפים לשון קללה שהשב לו : מציץ . ל' ואין לוין מציץ מן העפר לעתיד דכתיב ויציצו מעיר : מן הן . מהיכן אתה מודיעני שאותו עצם לא קיים עד אותו זמן ואינו נרקב כשאר עצמות : אייתי כו' . ר' יהושע הביא עצם לו לפני אדריינוס : זה התאוה . דרש אביונה ל' תאב ואהב : בכל ירח וירח . כל חדש וחדש כמו שאחז"ל חייב אדם להקביל פני רבו בר"ח שנא' לא חדש היום : כיון דסב . כיון שהזקין : יתיב בביתו ולא היה יכול לעלות אליו : יומא חד סליק יום א' עלה ר"ש לר' : א"ל מה עסקך . כלו' מה עניינך ומה טעם יש בו : היך דהוית יליף . כמו שהיית למוד ורגיל בקהלת יש גיר' אחרים ויש

שלום בבית בטל [ופירושא רחוקות נעשו קרובות אילין עינייא דהוי חמיין מרחוק כדו אפי' מקרוב לית אינון חמיין קרובות נעשו רחוקות אילין אודנייא דהוו שמעון בחד זמן בתרי זמני כדו אפילו במאה זימנין לית אינון שמעין שתים נעשו שלש חוטרא ותרתין רגלין ומטיל שלום בבית בטל זו התאוה שמטיל שלום בין איש לאשתו]. כי הולך האדם אל בית עולמו בית העולם לא נאמר אלא בית עולמו מלמד שכל צדיק וצדיק יש לו עולם בפני עצמו משל למלך שנכנס למדינה ועמו דוכסין ואיפרכין ואיסטרטיוטין אע"פ שהכל נכנסין בפילון אחד כל אחד ואחד שרוי לפי כבודו כך אע"פ שהכל טועמין טעם מיתה כל צדיק וצדיק יש לו עולם בפני עצמו. וסבבו בשוק הסופדים אלו התולעים. עד אשר לא ירתק חבל הכסף. זו חוט השדרה. ותרוץ גולת הזהב זו גולגולת. ר' הייא בר נחמיה אמר זו גרגרת שמכלה את הזהב ומריקה את הכסף. ותשבר כד על המבוע זה כרס. ר' חייא בריה דרב פפי ור' יהושע דסכנין בשם ר' לוי לאחר ג' ימים כריסו של אדם נבקעת ומוסרת לפה ואומרת לו הילך מה שגזלת וחמסת ונתת לי. ר' הגי בשם ר' יצחק מייתי לה מן הדין קריא (מלאכי ב) וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם ר' אבא בריה דרב פפי ור' יהושע דסכנין בשם ר' לוי כל תלתא יומין נפשא טייסה על גופה סברא דהיא חזרה ליה וכיון דהיא חמית ליה דאישתני זיוהון דאפוי היא אזלא לה דכתיב (איוב יד) אך בשרו וגו'. בר קפרא אמר עד ג' ימים תוקפו של אבל קיים למה שצורת הפנים ניכרת דתנן אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם ואין מעידין לאחר ג' ימים. ונרוץ הגלגל אל הבור תרין אמוראין חד אמר כאילין גלגליא דצפורי ותורנא אמר כאילין רגבייא דטבריא כמה דתימא (שם כא) מתקו לו רגבי נחל. וישוב העפר על הארץ כשהיה וגו' ר' פנחס ור' חלקיה בשם ר' סימון אימתי הרוח תשוב אל האלהים

אסיפת אמרים

דרש השיר ל' אשורנו ולא קרוב ודריש לי' על המהשבה שמעיינת מרחוק בדברים. (הכ): שצורת הפנים נכרת. והוא כתי ואין מקבלים שנחומים על המתי. (י"מ): כאילין גלגליא. והכוונה ירידת הגוף לקבר כגלגל לבור וכדמתרגם וירהט גופך כגו קבורך: כאילין רגביא. דריש הגלגל ל' אבן גלל שהוא אבן קשה ורגבי טברי' היו כן. זהכוונה השלכת האבנים לקבר

מתנות כהונה

לא נסמך במס' שבת: ומטיל שלום בטל. ושוב מפרש והולך א' וא': אילין עיינין כו' אלו הן העינים שהיו רואות מרחוק: וכדו. כלו' עתה אפי' מקרוב אינם רואות: אילין אודניא כו'. אלו האזנים שהיו שומעין בפעם א' או בשתי פעמים וכדו כלומר עתה אפי' בק' פעמים אינן שומעות: חוטרא. מטה שהוא נשען עליו: איפרכין. שרים על אפרכין חלק ממלכותו: איסטרטיוטין. יועצי המלך: בפולין. כמו באפילנין דלקמן ופי' שער: שרוי. נח ולן בבית אושפיזא לפי כבודו: שמכלה את הזהב ומריקה כו'. שאכל ושתה ופיזר כל זהב וכסף שבל דרך גרוט ודריש גולת כמו כולת בחילוף כ' בג' אותיות ג"י' כ' ק': פרש חגיכם. פי' כמו שדרשו חז"ל פרק בואל אלו בני אדם שעושים כל ימיהם חגים במאכל ובמשתה: טייפא. פורחת: חמי לי' כו'. רואה את הגוף שנשתנה זיו והדר פניו הולכת לה: אך בשר וסיפיה דקרא ונפשו עליו תאבל: ואין מעידין אחר ג' ימים. על איש שמת להשיא את אשתו כי שמא אין זה בעלה ואחר הוא שאחר ג' ימים נשתנה מראהו ודמה לו כי זה הוא: כאילין גלגלייא כו'. פי' גלגלים שעושים על פי הבארות ובהם חבל ארוך שמגלגלין ומושכין בו מים מבאר. לפורי יושבת בהר ובארותיהם עמוקות והיו צריכין לאותן גלגלים: ותרנא. והאחד מפני אותן אמוראים: כאילין רגבייא. פי' כאילו רגבים וצרורות של מקום טבריה שיושבת בעמק ושם שכיחין צרורות:

האלהים אשר נתנה כששב העפר אל הארץ כשהיה ואם לאו (ש"א כה) ואת נפש אויבך יקלענה וגו'. ר' ישמעאל ב"ר נחמן מתני לה בשם רבי אבדימי דמן חיפא לכהן חבר שמסר לכהן עם הארץ ככר של תרומה א"ל ראה שאני טהור וביתי טהור וככר שנתתי לך טהור אם אתה נותנה לי כדרך שאני נתתי לך מוטב ואם לאו הריני זורקה לפניך כך אמר הקב"ה לאדם זה ראה שאני טהור ומעוני טהור ומשרתי טהורים ונשמה שנתתי לך טהורה אם אתה מחזירה לי כדרך שאני נותנה לך מוטב ואם לאו הריני טורפה לפניך. כל אלו בימי זקנותו אבל בימי בחרותו אם חטא לוקה בזיבות ובצרעת. לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם איש כי יהיה זב מבשרו: (ב) ד"א איש כי יהיה זב מבשרו זש"ה (חבקוק א) איום ונורא הוא ממנו משפטו ושאתו יצא איום ונורא הוא זה אדה"ר ר' יהודה ב"ר סימון בשם ריב"ל בשעה שברא הקב"ה את אדה"ר מלא כל העולם כולו בראו ממזרח למערב שנא' (תהלים קלט) אחור וקדם צרתני מן הצפון לדרום שנא' (דברים ד) ולמקצה השמים ועד קצה השמים. ומניין אף בחללו של עולם ת"ל (תהלים קלט) ותשת עלי כפכה. ממנו משפטו ושאתו יצא. זו הוה הה"ד (בראשית ג) ויאמר האדם האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי וגו'. ד"א איום ונורא הוא זה עשו הה"ד (בראשית כז) ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול. ממנו משפטו ושאתו יצא זה עובדיה א"ר יצחק עובדיה גר אדומי היה והיה מתנבא על אדום (עובדיה א) ולא יהיה שריד לבית עשו. ד"א איום ונורא הוא זה סנחריב דכתיב (ישעיה לו) מי בכל אלהי הארצות אשר הצילו את ארצם מידי. ממנו משפטו ושאתו יצא אלו בניו (מ"ב יט) ויהי הוא משתחוה בית נסרוך אלהיו ואדרמלך ושראצר בניו הכוהו בחרב. ד"א איום ונורא זה חירם מלך צור דכתיב (יחזקאל כח) בן אדם אמור לנגיד צור כה אמר ה' יען גבה לבך. ממנו משפטו ושאתו יצא זה נבוכדנצר. א"ר סימון מסורת אגדה היא חירם בעל אמו של נבוכדנצר היה עמד עליו והרגו הה"ד (שם) ואוציא אש מתוכך היא אכלתך. איום ונורא הוא זה נ"נ (ישעיה יד) ואתה אמרת בלבבך השמים אעלה וגו'. ממנו משפטו ושאתו יצא זה אויל מרודך אמרו כל אותן שבע שנים שעברו על נ"נ נטלו את אויל מרודך והמליכוהו תחתיו וכיון שהזר נטלו וחבשו בבית האסורים וכל מי שהוא נכנס בבית האסורים בימיו לא היה יוצא משם לעולם שנא' (שם) אסיריו לא פתח ביתה וכיון שמת הזרו על אויל מרודך להמליכו א"ל איני שומע לכם בראשונה שמעתי לכם נטלני וחבשני בבית האסורים ועכשיו הרי הוא הורגני ולא האמין להם עד שגיררוהו והשליכוהו לפניו הה"ד (שם) ואתה השלכת מקברך וגו' א"ר אבינא ולא עוד אלא כל שונא ושונא שהיה לו היה בא ודוקרו בחרב לקיים מה שנא' (שם) לבוש הרוגים מטועני חרב. ד"א איום ונורא הוא אלו ישראל דכתיב (תהלים פב) אני אמרתי אלהים אתם

מתנות כהונה

אל הארץ כשהיה. נקי מעבירות כיום הולדו: לכהן (יפת"ס): אם חטא. דעל הרוב יחטא האדם בימי בחרותו. כך נראה לי: (מן לצפון לדרום כו'. פירושו לעיל ריש תזריע.)

אסיפת אמרים

כאלו הנמנין בס' י"ז שהצרעת באה עליהן (שם):

אתם. ממנו משפטו ושארו יצא שלקו בזיבות ובצרעת לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להן איש כי יהיה זב מבשרו: (ג) ד"א איש כי יהיה זב מבשרו זש"ה (ישעיה יז) ביום נטעך תשגשגי ובבקר זרעך תפריחי ביום נטעך ביום שנטעתי אתכם לי לעם עשיתם פסולת כמ"ד (יחזקאל כב) סיגים כסף היו. תשגשגי שגישתון אורחא הה"ד (משלי כו) כסף סיגים מצופה על הרש. ד"א תשגשגי שגישתון בי הה"ד (תהלים עח) ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו ולא נאמנו בבריתו. ובבקר זרעך תפריחי. ר' חמא בר חנינא ור' ישמעאל ב"ר נחמן. רחב"ח אמר משל לאחד שהיתה לו ערוגת ירק מלאה השכים בבקר ומצאה שהוריקה ריב"נ אמר לאחד שהיתה לו ערוגה מלאה פשתן השכים בבקר ומצאת נבעולים (ישעיה יז) נד קציר נדנדתם עליכם קצירן של מלכות קצירן של יסורים קצירו של מלאך המות דא"ר יוחנן בשם ר' אלעזר בנו של ריה"ג בשעה שעמדו ישראל על הר סיני ואמרו (שמות כד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע באותה שעה קרא הקב"ה למה"מ ואמר לו אע"פ שעשיתי אותך קוזמוקטר על הבריות אין לך עסק באומה זו למה שהן בני הה"ד (דברים יד) בנים אתם לה' אלהיכם ואומר (שם ה) ויהי כשמעכם את הקול מתוך החשך וכי יש חשך למעלה והכתיב (דניאל ב) ונהורא עמיה שרא אלא זה מה"מ שקרוי חשך הה"ד (שמות לב) והלוחות מעשה אלהים המה וגו' אל תקרי חרות אלא חירות. רבי יהודה ור' נחמן ורבנן ר' יהודה אמר חירות ממלאך המות ר' נחמן אמר חירות מן המלכיות ורבנן אמרי חירות מן היסורין. (ישעיה יז) ביום נחלה. ביום שהנחלתי לכם את התורה (שם) וכאב אנוש. ר' יוחנן ורבנן ר' יוחנן אמר הבאתם עליכם מכה מגרת ומתשת רבי יוחנן אמר הבאתם עליכם מכה גברתנית ומתשת ואי זו זו זיבות וצרעת לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם איש איש כי יהיה זב מבשרו: (ד) תני רשב"י בשעה שעמדו ישראל על הר סיני ואמרו (שמות כד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע באותה שעה לא היה בהן זב ומצורע ולא חיגרין ולא סומים ולא אילמים ולא תרשים ולא שוטים על אותה שעה הוא אומר (שיר ד) כולך יפה רעיתי ומום אין בך. וכיון שחטאו לא עברו ימים קלים עד שנמצאו בהן זבין ומצורעים על אותה שעה הוא אומר (במדבר ה) וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וגו'. מהיכן נתחייבו ישראל

אסיפת אמרים

שלקו. כהעהו הענל כדלעיל פי"ז (שם): שגישתון אורחא. מפ' הנגהני מל' נסיג' כלו' שמעוות הדרך וכן כסף על חרס הוא מוות שלא כדרכו (שם): שגישתון. (ס"ג ביפת"ס) ל' כטעאה ואונאה וג' פירושים אלו הם נגד ג' מיני רשעים. יש שהוא רשע בפרהסיא והוא כמו סיגים. ויש שפעולתו טובה וכוונתו רעה כגון הנותן מעות לאשה עניה וכוונתו להסתכל בה. ועז"א שגישתון אורחא. ויש שאין כוונתו רעה ומ"מ אינה לש"ש רק מצד ההכרח והכוהה ועז"א ויפתוהו בפיהם (שם): רחב"ח ור"י. שחלוקים במעשה העגל אם היה ממש לע"ג או אם כוונתם רק לקבלת השפע. ר"ח המשילם לירק שהוריקה כנעשים לגמרי. ור"י המשילם לפשתן שנפקשה סובר שלא היה בהם רק קוצי הלב לבלתי בטחם בישועתו והשגחתו

מתנות כהונה

שגישתון. ל' מהומה ובלבול כד"א המהומה תרגום אונקלוס שגשתא: שגישתון אורחא. בלבלתם וקלקלתם הדרך: קצרין. ל' קצירה וכריתה כמשמעו או י"ל מלשון אולי כדאמר קצירי ומריעי כדקאיר ורמי בערסיה: קוזמוקטור. פי' הערוך שליט ומושל ועיין מזה במדרש חזית (ה' ג'): מגרת לקמן גרס מתגברת וכן בפ' נשא (פ"י): גדוליהן

ישראל בזיבות וצרעת רב הונא בשם ר' הושעיא אמר ע"י שהיו מליזין אחר גדוליהן ואומרים משפחה זו פלוגי לאו של מצורעים היא . ללמדך שאין הנגעים באים אלא על לה"ר . ר' תנחומא אומר ע"י שהיו מליזין אחרי הארון ואומרים ארון זה הורג את נושאיו ואין נגעים באים אלא על לה"ר לכך נתחייבו ישראל בזיבות וצרעת . ורבנן אמרי מן העגל דכתיב (שמות לב) וירא משה את העם כי פרוע הוא שפרחה בהן צרעת כמד"א (ויקרא יג) וראשו יהיה פרוע . ר' יהודה בר סימון אמר ממתאוננים שנא' (במדבר יא) עד אשר יצא מאפכם והיה לכם לזרא . מהו לזרא ר' הונא אמר לזרנא ולבוטנא וריש לקיש אמר לאסכרא ר' אבא אמר לאזהרה . ר' אביתר אמר לקדרא רשב"י אמר ובלבד שתהיו מרחקין ביותר ממת שאתם מקריבין בו . א"ר יהודה בר סימון מכאן נעשו זרים לאהל מועד :

(ה) ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי בשר ודם נותן אכסיריה והקב"ה נותן אכסיריה שנא' (במדבר ה) צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה . ב"ו חובש בבית האסורים והקב"ה חובש בבית האסורים שנאמר והסגיר הכהן את הנגע . ב"ו גוזר טירודא והקב"ה גוזר טירודא בדד ישב מחוץ למחנה מושבו . ב"ו נותן קטפרס והקב"ה נותן קטפרס (דברים כה) ארבעים יכנו לא יוסיף . ב"ו גובה קטירקי והקב"ה גובה קטירקי (שם כב) וענשו אותו מאה כסף . ב"ו נותן דונטיבה והקב"ה נותן דונטיבה (שמות טז) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים . ב"ו נותן פרוקיפי והקב"ה נותן פרוקיפי (במדבר א) שאו את ראש וגו' . ב"ו נותן אנונס והקב"ה נותן אנונס (שמות טז) עומר לגולגלת מספר נפשותיכם . ב"ו מכה אדם ע"י עדים והקב"ה מכה אותו על ידי עצמו (דברים לב) מחצתי ואני ארפא . רבי ברכיה בשם ר' לוי אמר ב"ו מכה באיזמל ומרפא ברטייה אבל הקב"ה במה שהוא מכה מרפא שנא' (ירמיה ל) כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך :

ואשה

מתנות כהונה

גדוליהן. משה ומרים ואהרן ג"כ לוקה (כו') שנא' ויחר אף ה' בם אלא שנתרפא מיד כמ"ש רבי' בחיי בפ' זו : לזרנא ולבוטנא פי' הערוך מיני שחין נפוח : לאזהרה . י"ל שהוא ל' זיהרה פי' ארס : לקרדא. פי' בערוך תולעים : אכסיריה. פי' הערוך בית הסוהר ולפי הענין היה נ"ל לפרשו ענין שילוח וגירושין : טירודא. נפרד מבני אדם לישב בדד ועוד יש לפרשו ל' הסגר וכן פי' הערוך כי עצור עצור תרגום יונתן טרוד טרד : קטפרס. עונש ותוכחה : קטירקי. לפי הענין הוא קנס וכן פי' הערוך : דונטיבא . פי' הערוך מנות פרס מזון מבית המלך : פרוקופא . פי' הערוך ענין כבוד : אנונס . פרנסה בקצבה כך פי' הערוך וכל זה לקמן פ' נשא (פ' ז') : הסרגל

אסיפת אמרים

ובהשגחתו תמיד . (שם) ועיין בזה ר"פ לו . ובפ"ר פ' מ"ג מש"ש : מרחקין ביותר . מש' לזרא ל' זרות ורחוק שיהיה ההרחקה יותר מן ממה שהיה הקירוב קודם החטא ומדלא כתיב לזר משמע ליה שיהיה הריחוק גדול . (י"מ) : מכאן . פי' מן אותו זמן שנא' להם והיה לכם לזרא . ודרש ג"כ ל' הרחקה (שם) פי' שמשנעשו זרים הוצרכו לשילוח וזה תליא בנטיית אוה"מ כדאיתא בתענית (יפת"ה) : ב"ו כו' . שלכאורה יקשה איך נתן השי"ת עונש השילוח לכמה עבירות (לעיל פי"ז) אשר בוודאי אין עונשם ראוי להיות כזה ולזה מתרץ שבעניים אלו נהג ד' כמנהג ב"ו שיתעוררו לדעת שהדברים הם דרך עונש שאם לא כן היה אומר שהנגעים הם דרך מקרה . וכמו שב"ו לא יוכל לדקדק לענוש לכ"א כגמולו עמו כן עשה ג"כ כדי להדמותם לעיני הבריות . אבל הוא ית' ישלם לכ"א כפעלו . (שם) : אכסיריה . מדוי ונזיפה להרחיקו אף מאצל טמאים . ועיין היטב הגי' במ"כ והוא הנכון (שם) : קטופרס . ל' יון . קטו ק' . פורס פעמים . פי' מספר קצוב מאה מכות לכל כשונפין . קטורקי גר' קטו ק' דקי יו"ד . (שם) : עדים . גרס' שצריך שיסייעוהו אבל הקב"ה כתיב מחצתי כו' והדלעיל קאי אמי אני הוא ואין

אלהים

פרשה יט (א) ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים וגו' זש"ה (שיר ה) ראשו כתם פז וגו' ראשו זו תורה דכתיב (משלי ח) ה' קנני ראשית דרכו דא"ר הונא בשם ר"ל ב' אלפים שנה קדמה תורה לבריאת עולם שנא' (שם) ואהיה אצלו אמון וגו'. ויומו של הקב"ה אלף שנים שנא' (תהלים צ) כי אלף שנים בעיניך וגו'. כתם פז. אלו דברי תורה שנא' (שם יט) הנחמדים מזהב ומפז רב. דברים שנבראו מבראשית חרותים מכתם פז. קוצותיו תלתלים זה הסירגול. שחורות כעורב אלו קוצי האותיות דברי ר' אליעזר ר' יהושע אומר תלתלים במי הן מתקיימות במי שמשחיר ומערב בהן. א"ר שמואל בר אמי ד"ת צריכין השחרה והערבה שנא' (איוב לח) מי יכין לעורב צידו. למוד מאליהו ע"י שהשחיר והעריב בתורה לא כבר זימנתי לו עורבים שנא' (מ"א יז) והעורבים מביאים לו להם ובשר וגו'. מהיכן היו מביאין לו משולחנו של יהושפט. אמר ר' שמואל בר אמי ד"ת צריכין השחרה וערבה. בפרנסה מנין מי יכין לעורב צידו כך אם אין אדם נעשה אכזרי על גופו ועל בניו ועל ביתו בעורב הזה אינו זוכה לד"ת. ר' אסי הוה עסקן חמא חד עורב עביד קן עביד ביעין עביד אפרוחין נסבינון ויהבינון בקידרא הדתא ואשע באפיהון ג' יומין בתר תלתא יומין פתח באפיהון למידע מה אינון עבדין אשכח יתהון דעבדין צואה וצואה עבדה יתושין והוו פרחין לעיל מנהון ואכלין להון קרא עליהון הדין פסוקא מי יכין לעורב צידו. ר' יוחנן וריש לקיש רבי יוחנן אמר אין רנה של תורה אלא בלילה שנא' (איכה ב) קומי רוני בלילה ר"ל אמר ביום ובלילה שנא' (יהושע א) והגית בו יומם ולילה ר"ל

הוה

אסיפת אמרים

אלהים עמדי (שם) : דאר"ת . הביא דר"ה דמינה שמעינן שקדמה מכל הדברים הקודמים לעולם דלא בא הכתוב לסתום (שם) : ד"ת . פי' לימוד התורה ופלפולה . דאילו תורה דהיינו בעלה עשיית המצות לא שייך חמדה דכמה הם קשים על רוב האנשים בעשייתם . ודריש כאילו כתיב מכתם פז כמו עלות בהר . ושוב דריש כאילו כתיב בכתם פז כמו הוכחו בית יוסף . ופי' שחרותים היו על כתם פז שהלוחות היו של הספירינון (שם) : זה הסירגול . שע"י השרטוט אין השורות מבולבלות כמו התלתלים שעומדות כ"א בפ"ע . אלו האותיות כ"ה בהזית (ס' פ') ולאשמעינן אתא שהתורה צריכה שרטוט ובדיו שחור (ועיין בר"ן פ"ב דמגילה) ועי' כל הגי' בהזית ומה שחסר א' יעיד עליו חבירו (שם) : במי הן . לפי גירסא זו דריש תלתלים ל' קיום מגזרת עומדות על תלם . ולפי הגי' בהזית דריש אפי' בדברים שנראים לך בקוצים פי' שלא צורך תלי תלים של הלכות יש בו . ובמי הן כו' דריש משחורות כעורב (שם) : ה"ג . השחרה והערבה פרנסה מנין למוד מאליהו כו' עד פרנסה מנין מי יכין לעורב צידו כך למי שמשחיר ומעריב ד"ת אם אין אדם כו' . ופי' מתחלה א' אם יקשה בעיניך מהיכן אתפרנס למוד מאליהו שלא נצטרך לאחרים ולא עוד אלא משולחנו של מלך . מסדר א' ד"ת . (שם) : כעורב . איתא בתנחומא כשהעורב מוליד ילדיו לבנים ואו' הזכר לנקבה שוף

מתנות כהונה

הסירגל פי' השירטוט : תלתלים . תלי תלים של הלכות : ה"ג השחרה והערבה . בפרנסה מניין . פי' מנין שצריך להרעיב ולסגף עצמו בחיי צער כדי שיעסוק בתורה ועיין ענין זה במסכת עירובין (כב) ושם נתיישב יותר ועי' ילקוט (תתקכו) במדרש חזית וכל הענין במדר' שמואל פ"ה : עסקן . בעל עסק לדרוש ולחקור ולנסות כל מה שהיה יכול לנסותו : חמא כו' . ראה עורב אחד שעשה בנים וישב עליהם עד שעשאם אפרוחים : נסבינן . לקח את האפרוחים ונתן אותם בקדרה חדשה שלא נדבק בו מאומה מן האוכל : ואשע . הטיח בפניהם פי קדרה בטיט : פתח באפיהון כו' . פי' פתח בפניהם לידע מה הם עושים ומצא אותם שעשו צואה ומאותו צואה נעשו יתושים והיו היתושים פורחים למעלה מהם והיו אוכלים אותם : הוה פשיט כו' היה עוסק בפסוקי המקרא והאר עליהם ועי' ס"פ כי תשא וכשהיה מגיע לאותן פסוקים

ס'

ורשב"א א' שדי לו אם יתן לו פרנסה כעורב .

אמר

הוה פשיט קרא . וכד הוה מטא באילין קראי (משלי לא) ותקם בעוד לילה קומי רוני בלילה היה אומר יפה למדני ר"י חזר ואמר לית אתון חמין אולפני מה נהיר באפי ולמה דהוה דלילי ודיממא : (ג) רבי חנין דציפורין פתר קרא בתלוליות זו של עפר מי שטיפש מהו אומר מי יכול לקצות את זו מי שפיקח מהו אומר הריני קוצץ שתי משפלות היום שתי משפלות למחר עד שאני קוצץ את כולה כך מי שטיפש אומר מי יכול ללמוד את התורה נזיקין ל' פרקים כלים ל' פרקים מי שפיקח מהו אומר הריני שונה שני הלכות היום ב' הלכות למחר עד שאני שונה את כל התורה כולה . א"ר אמי (משלי כד) ראמות לאויל חכמות א"ר יוחנן לככר תלוי באוירו של בית מי שטיפש אומר מי יכול להוריד את זה מי שפיקח אומר ולא אחד תלאו אלא מביא שני קנים ומספקן זה לזה ומורידו כך מי שטיפש אומר מי יכול ללמוד תורה שבלבו של חכם מי שפיקח אומר והוא לא מאחר למדם אלא הריני למד שתי הלכות היום ושתים למחר עד שאני למד את כל התורה כולה . א"ר לוי משל לטרסקל נקוב ששכר בעליו פועלים למלאותו מי שטיפש מהו אומר מה אני מועיל מכנים בזו ומוציא בזו מי שפיקח מהו אומר ולא שכר כל חבית וחבית אני נוטל כך מי שהוא טיפש מהו אומר מה אני מועיל ללמוד תורה ומשכחה ומי שהוא פיקח מהו אומר ולא שכר יגיעה הקב"ה נותן . א"ר זעירא אפי' דברים שאתה רואה אותן קוצין בתורה תלתלי תלתלים הן יכולין להחריב את העולם כולו ולעשות אותו תל כענין שנא' (דברים יג) והיתה תל עולם לא תבנה עוד. א"ר אלכסנדרי בר חגאי [בשם] ר' אלכסנדרי קרובה אם מתכנסים כל או"ה להלבין כנף אחד של עורב אינן יכולין כך אם מתכנסים כל או"ה לעקור דבר אחד מהתורה אינן יכולין ממי את למד משלמה על ידי שביקש לעקור אות אחת מן התורה עלה קטיגוריא ומי קטרגו ר' יהושע אמר י' של ירבה קטרג תני ר' שמעון ספר משנה תורה עלה ונשתטח לפני הקב"ה אמר לפניו רבש"ע עקרני שלמה ועשאני פלסתר שכל דייתיקי ששנים ושלשה דברים בטילה הימנה כולה בטילה והרי שלמה המלך ביקש לעקור י' ממני כתיב (דברים יז) ולא ירבה לו נשים והרבה לו לא ירבה לו סוסים והרבה לו סוסים לא ירבה לו כסף וזהב

מתנות כהונה

כו' : ותקם בעוד לילה. הנמשל על האדם להיות זריז וזהיר לעשות לעולם הבא: לית אתון חמון כו'. אין אתם רואים לימודי כמה הוא מאיר בפני למה שהוא מן הלילה ויום שעסק בתורה ביום ובלילה כדאמרי' לעיל: בתלולית. של גדול: לקצות. להתכו לפנות מקומו : משפלות. מרה שהן מפנין האשפה ועפר : ומספקן. קושרן זה בזה עד שזה יספיק ומשלים לזה עד שמי הקורה: טרסקל. פי' סל: למלאותו. פי' למלאות מים: קוצין. בלי ערך כקוצים הללו: להחריב העולם כולו. כגון דלי"ת של ה' אחד וכדומה כדמפרש לקמן: הג"ה אלכסנדרי קרו ה. ועי' במד' חזית ופי' בא"א ע"ש שהיה שליח ציבור שאומר פיוטים וקרובץ: יו"ד של ירבה. דכתיב לא ירבה לו נשים וכן סוסים וכן כסף וזהב ושלמה עשה שלשתן והוי לא יו"ד לא הוה ביה משמעות אזהרה: פלסתר זיוף וכזב ושקר כן פירש"י פ' השן: דייתיקי.

אסיפת אמרים

אחר בא עליך ומואסים בהם ומניחים אותם עם הקדוש ב"ה עוזב כו' והיינו דר"א בסמוך (שם) : ביום ובלילה. וכדלעיל שמשהיר ומעריב. (שם) : לקצות. דרים קווצותיו לשון קצילה. (שם) : א"ר אלכסנדרי. עיין הגוזי סני' בחזית ושם עיקר. שם

זהב ותרבה לו כסף וזהב אמר לו הקב"ה צא לך הרי שלמה בטל ומאת כיוצא בו ויו"ד ממך אינה בטילה לעולם. ר' הונא בשם ר' אחא אמר י' שנטל הקב"ה משמה של שרה חלקו לשנים הציו לאברהם וחציו לשרת א"ר יהושע בן קרחה י' של שרה עלתה ונשתטחה לפני הקב"ה אמרה לפניו רבש"ע עקרתני משמה של אותה צדקת א"ל הקב"ה צא לשעבר היית בשמה של נקבה בסופה של תיבה אבל עכשיו הריני נותנך בשמו של זכר בראשה של תיבה ה"ד (במדבר יג) ויקרא משה להושע בן נון יהושע. (דברים ו) שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. אם את עושה דלי"ת רי"ש אתה מחריב את כל העולם כולו. (שמות לד) כי לא תשתחוה לאל אחר אם אתה עושה רי"ש דלי"ת נמצא אתה מחריב את כל העולם כולו (ויקרא כב) ולא יחללו את שם קדשי אם אתה עושה חי"ת ה"א נמצא מחריב את העולם כולו. (תהלים קנ) כל הנשמה תהלל יה הללויה אם אתה עושה ה"א חי"ת אתה מחריב את העולם. (ירמיה ה) כחשו בה' אם אתה עושה בי"ת כ"ף מחריב העולם. (הושע ה) בה' בגדו אם אתה עושה בי"ת כ"ף אתה מחריב את כל העולם. (ש"א ב) אין קדוש כה' אם אתה עושה כ"ף בי"ת אתה מחריב את העולם. (ש"א ב) כי אין בלתך. ר' אבא ב"כ כולה בלה ואת לית בלה כי אין בלתך אין לבלותך: (ג) רבי יהודה ב"ר סימון פתר קריא בתלמידי חכמים כתוב אחד אומר (שיר ה) שחורות כעורב וכתוב אחד אומר (שם) מראהו כלבנון בחור כארזים. וכתיב (נחום ב) מראיהן כלפידים כברקים ירוצצו אלא אלו בני תורה שהן נראין כעורים ושחורים בעוה"ז אבל לע"ל מראיהן כלפידים. ר' שמואל בר יצחק פתר קרא בפרשיותיה של תורה אע"פ שנראות כאילו הן כעורות ושחורות לאומרן ברבים כגון הלכות זיבה ונגעים נדה ויולדת אמר הקב"ה הרי הן עריבות עלי שנא' (מלאכי ג) וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים וגו'. תדע לך שהוא כן שהרי פרשת זב וזבה לא נאמרו כאחד. אלא זו בפני עצמה וזו בפ"ע. איש איש כי יהיה זב מבשרו ואשה כי יזוב זוב דמה וגו': (ד) ר' כהן פתח (קהלת י) בעצלתים ימך המקרה וגו'. ע"י שנתעצלו ישראל מלהנות במחלוקת לפני הר סיני ימך המקרה (שמות יט) וירד ה' על הר סיני יעט שמים וירד. ובשפלות ידים. ע"י שנשתפלו ישראל מלחנות במחלוקת ידלף הבית גם עבים נטפו מים. ד"א בעצלתים ימך המקרה על ידי שנתעצלו ישראל מלעשות תשובה בימי ירמיה ימך המקרה (ישעיה כב) ויגל את מסך יהודה גלי דכסי. ובשפלות ידים. ע"י שנשתפלו מלעשות תשובה בימי ירמיה ידלף הבית (עמוס ו) כי הנה ה' מצוה והכה את הבית הגדול

אסיפת אמרים

(שם) : בת"ח. שהקב"ה מהפאר בהם כשמשלשל בקווצותיו שסדורות לו תלתלים. (שם) : וכתיב מראיהן כו'. ל"נ ניה דהאי נגבורי שכו"ם על מינה מיירי. ונמשך שטעות מדמכיים לע"ל מראיהן כלפידים וכאמם קושטא דמילתא קא' דכך יהיו מראיהן לעתיד

מתנות כהונה

שפר לוואה: כולה בלה. כל הנבראים עפויים ועומדים לבלות: ואת לית כו'. הקב"ה וכה"ג דרז"ל פ"ק דמגילה והגב דמייתי קרא דאין קדוש כה' מייתי נמי סיפיה: עריבות. כעורב דרש ל' עריבות כד"א ערבה וגו': ימך המקרה נעשה נמוך ושפל הרקיע כד"א המקרה במים לעשות: ה"ג גלי דכסי'. גילה כל דבר מכוסה שלהם וכן הוא במד' תהים (ד' יב) ובקהלת (י

הגדול רסיסים והבית הקטן בקיעים מה הדין רסיסה אית מינה אליסים והדין בקיעה לית מינה אליסין לא דמו להדדי. ד"א בעצלתים ימך המקרה ע"י שהאדם הזה מתעצל לכסות את ראשו כראוי ימך המקרה הרי הוא נעשה דאומטיקום ובשפלות ידים ע"י שהאדם הזה משתפל לקנח נופו כראוי יעלה גופו חטטין. ר' אבהו פתר קריא באשה ע"י שהאשה הזו מתעצלת מלכסות את עצמה כראוי. ימך המקרה. הה"ד (ויקרא כ) וגלה את ערותה את מקורה הערה והיא גלתה את מקור דמיה. ובשפלות ידים ע"י שהאשה הזו משתפלת מלבדוק עצמה בעונתה ידלף הבית הרי היא מתרבה בדמיה הה"ד ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים. טביתא אמתא דרבן גמליאל היתה בודקת בחביות כיון שהרגישה ישבה לה א"ל הא קהיתן אמרה ליה לא כיון דאיתבונין אמר ווי דהא אזיל חמרא אמרה ליה על כל חבית וחבית הייתי בודקת ולא הרגשתי אלא בזו אמר לה תתיהב ליך נפשך היך כמה דיהבת לנפשי: (ה) ד"א ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים זש"ה (ד"ה ב טו) וימים רבים לישראל ללא אלהי אמת וללא כהן מורה וללא תורה ומי נתנבא הפסוק הזה עזריה בן עודד הנביא אמר עתידין ימים לבא לישראל ללא אלהי אמת שאין מדת הדין נעשה בעולם וללא כהן מורה שהכהונה גדולה עתידה ליבטל וללא תורה שעתידין סנהדרין ליבטל כיון ששמעו אותו הדור כן רפו ידיהן יצתה ב"ק ואמרה (ישעיה לה) חזקו ידים רפות. ר' יודן ור' פנחס ר' יודן אמר חזקו ידים רפות ידים שהן נראין כאילו רפות וברכים כושלות אמצו שהן נראות כאילו כושלות. רבי פנחס אמר חזקו ידים רפות שרפיתם עצמיכם במעשיכם הרעים. וברכים כושלות אמצו שכשלתם במעשיכם הרעים. (שם) אמרו לנמהרי

מתנות כהונה

מח) ועי' עוד בפתיחתא דאיכה (כא): רסיסה. דבר המרוסס וכן אית מיניה אליסוס יש ממנו עצים דקים מאד שכל כך הוא נשבר עד שלא נשאר ממנו דבר ראוי משא"כ העץ הבקוע יש ממנו עצים גדולים והתוכות ראויות והאלוסות הוא דבר הנשבר וכלך עד אשר דק כדבר הנלעס בשינים ועיין בערוך ערך אלס ופשוטו של רסיסי לילה יורה שהוא המטר הדק שנקרא רביב כן פירש"י והרד"ק את הבית הגדול רסיסים ובערוך ערך בז וערך רס גרס ח"ל לא דמי הדין ריסא להדין ביזע הדין ריסא לית מיניה אלא רסים הדין ביזע יש' עכ"ל ופי' אלא רסים הדין רשע של גג לית מיניה אלא רסיסי לילה: לא דמי להדדי. דבר הנקבע לדבר המרוסס לכך כתיב רסיסי דוקא: דאומטיקום. מצאתי פירושו ראשו כפוף ע"י שלא שמר ראשו מן הקור: מקורה הערה. דרש המקרא מלשון מקורה הערה: טביתא. כך היה שם שפחתו לשון טובה לסימן טוב וכן היה קורא שם עבדו טבי לשון טוב: בדקת. בחביות לראות היין אם הוא טוב או חומץ בירוש' דפרק כל היד איתא שהיתה משמשת יין לנסכים: שהרגישה. דם נידות ישבה לה מלבדוק: א"ל הא קהיתן ר"ג. אמר לה תלאי החמיץ היין שעמדת מלבדוק עוד: א"ל לא. לא מפני שהחמיץ ישבתי לי ואז הבין שמשום טומאה ישבה לה ואמר אוי שנטמאו כל החביות והלך לו היין לאבדון כי הוא היה אוכל חוליו בטהרה: תתיהב ליך פי' תנתן לך נפשך כמו שנתת לי נפשי כמו שנפשי נבהלה מאד ועכשיו הזרה עלי כמו תנוח דעתך שהנחת את דעתי: שאין מדת הדין נעשה בעולם. שלא ישפטו עושי רשעה ואם היכר בעיני ישפה או י"ל שאין מדת הדין נכבשה אלא הולכת ונעברת והונחתו עין שעשה מדת הדין בקשו לשמותה לעיל

אסיפת אמרים

לעתיד. וזה דל"א כלבנון דלא נטעה לומר דקאי על הגונים כארז. (שם): בעונתה. נעה ושתה אף שתבדוק אח"כ ומצאה טהורה טמאה היא (וכדעת שמואל בפ' כל היד) וכרי היא כאילו שופעת דם. וכ"ש למפרע מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה. (שם): הה"ד. זוב יתירא לדרשא (שם): נראין. משום שעדיין לא היו בגולה רק שרפו ידיהם שנכשלו לפי

לנמהרי לב . רבי הושעיא רבה אמר למפגרי לבא שנאמר (נחום ב) ימהרו חומתה . ר' יהושע ב"ל אמר כגון אלו שהן דוחקים את הקץ שנא' (בראשית כד) ותמהר ותורד כדה . חזקו אל תיראו לפי שהיו ישראל אומרים (תהלים מב) היתה לי דמעתי לחם יומם ולילה באמור אלי כל היום איה אלהיך יצתה ב"ק ואמרה להן (ישעיה לה) הנה אלהיכם נקם יבוא מי שהוא עתיד לשלם גמולן של או"ה (שם) גמול אלהים הוא יבוא ויושיעכם . וימים רבים לישראל וכי ימים רבים היו אלא ע"י שהיו ימים של צער היה קורא אותן רבים . דכוותה (מ"א יח) ויהי ימים רבים ודבר ה' היתה אל אליהו בשנה השלישית לאמר . רבי ברכיה ור' חלבו בשם רבי יוחנן ג' חדשים בראשונה וג' חדשים באחרונה וי"ב באמצע הרי י"ח חדשים וכי ימים רבים היו אלא ימים של צער לפיכך הוא קורא אותן רבים . ודכוותה (שמות ב) ויהי בימים הרבים ההם וכי רבים היו אלא ע"י שהיו ימים של צער . ודכוותה (אסתר א) שמונים ומאת יום וכי רבים היו אלא ע"י שהיה וכו' . והדין פסוקא ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים תני ר' חייא ימים שנים רבים שלשה מכאן ואילך אין זו נדה אלא דוה . והנדה בנדתה אכ"כ אלא והדוה בנדתה א"ר שמלאי צער גדול נתן הקב"ה לאשה זו שמאחר שמשמרת ימי זיבה יושבת ומשמרת ימי נדה והתורה קורא אותה נדה . והדוה בזיבתה אכ"כ אלא והדוה בנדתה . ר' יוחנן בשם ר' אליעזר בנו של ריה"ג אומר ומה אם האשה הזו ע"י שפרשה ב' ג' ימים התורה קורא אותה נדה אנו שפירשנו מבית חיינו ומבית קדשינו ותפארתינו כמה ימים וכמה שנים כמה קיצים וכמה עיבורים עאכ"ו : (ו) ד"א ואשה כי יזוב זוב דמה מי קיים מצות זיבה יכניהו בן יהויקים . אמרו כיון שעלה נבוכדנצר להחריב את ירושלים עלה וישב לו בדפני של אנטוכיא ירדה סנהדרי גדולה לקראתו אמרו לו הגיע זמנו של בית זה ליחרב אמר להם לאו אלא יהויקים מרד בי תנוהו לי ואלך באו אצלו ואמרו לו יהויקים נבוכדנצר בעי לך אמר להן כך עושין דוחין נפש מפני נפש דוחין נפשי ומקיים נפשיכון כתיב (דברים כג) לא תסגיר עבד אל אדוניו אמרו לו לא כך עשה זקנך לשבע בן בכרי כיון שלא שמע להם עמדו ונטלוהו ושלשלוהו לו . וכיצד שלשלוהו ר' אליעזר ור' שמעון ר' אלעזר ב"ר נתן אמר חי שלשלו אותו כד"א (יחזקאל יט) ויתנוהו בסוגר בחחים בחיים כתיב .

ר'

אסיפת אמרים

לפי טעם קא' נראין (שם) : אלא דוה. שבז' נקיים אינה כנדה לטמא אדם וכלים. והא דכתיב בנדתה לכדר"ש (שם) : ימי נדה . ז' נקיים ואסורה לבעלה כבז' ימי נדה ואין ימי כתב עולים למנין ז' כימי נדה. (שם) : בחיים כתיב . לפנינו אינו . אך כ"פ מתוקן

מתנות כהונה

לעיל ריש שמיני וריש רות ומגילת אסתר ובב"ל פ' מ"א: למפגרי לב. למשברי לב : ימהרו חומתה . ת"י יכבשון שורא: שהן דוחקים כו' . ועיין במדרש חזית (ב ז) : בשנה השלישית של רעב : ג' חדשים קדרים ימים שנים רבים שלשה ושלשה ימים לא ס"ל למקרי מקצת השנה וג' שבועות נמי לא דלא בא לסתום אלא לפרש מעשיה בשנה ראשונה שלשה חדשים הא דכתיב בשנה השלישית דהשו נמי שלשה חדשים : אלא דוה . דוה היא זבה בלשון ארמי: נדה . ל' ריחוק ונידוי : יכניה בן יהויקים וקדמפרש לקמן : להחריב את ירושלים כו' לכבוש את יהויקים ואילו לא נתנוהו היה מחריב את ירושלים וכפרשת ויגש פ' צ"ד גרס לכבוש את יהויקים כו' : בדפני פי' הערוך כרכה הגדולה ת"י דפני . ר' יהודה ור' נחמיה לא ס"ל שמם שהתידיהם :

ר' שמעון אומר מת שלשלו אותו לו כד"א (ירמיה כב) למען לא ישמע קולו עוד. אריב"ל אני מקיים דברי שניהם חי שלשלו אותו אלא שהיה מפונק ומת בידם מה עשה לו נ"נ. ר' יהודה ור' נחמיה ר"י אומר נטלו והחזירו בכל ערי יהודה וישב עליו בפרדימוס והרגו וקרע את החמור והכניסוהו לתוכו הה"ד (ירמיה כב) קבורת חמור יקבר. ר"נ אומר נטלו והחזירו בכל ערי ישראל והרגו והיה מחתך ממנו כזתים ומשליך לכלבים הה"ד קבורת חמור יקבר היכן היא קבורת חמור לא במעי הכלב הוא שהנביא מקנתר עליו ואומר (ה"ב כד) ויתר דברי יהויקים וכל אשר עשה. ר' יוחנן אמר ג' אמוראין חד אמר שהיה לבוש כלאים וח"א שמשך לו ערלה וחד אמר שנמצאת כתובת קעקע חקוקה על בשרו. ר' יוחנן אמר ע"י עבא על אמו ועל כלתו ועל אשת אביו דא"ר יוחנן כללו של דבר בפתח שיצא בו נכנס. ריב"ל אמר על שהושיב בירניות בירושלים מהו בירניות ביירן ציירן שהיה הורג את בעליהם ומענה את נשיהם ומכנים ממונם לטמיון הה"ד (יחזקאל יט) וידע אלמנותיו. כיון שהרגו נ"נ המליך את יכניה בנו תחתיו וירד לו לבבל יצאו כל בני בבל לקלסו אמר לו מה עשית אמר להם יהויקים מרד בי והרגתיו והמלכתי יכניה בנו תחתיו אמרו לו מתלא אמר גור טוב מכלב ביש לא תרבי גור ביש מכלב ביש עאכ"ו מיד שמע להם ועלה וישב בדפני של אנטוכיא ירדה סנהדרי גדולה לקראתו ואמרו לו הגיע זמנו של בית זה ליחרב אמר להם לא אלא אותו שהמלכתי תנוהו לי ואני הולך לי אזלין אמרין ליכניה נבוכדנצר בעי לך מה עשה עמד וכנס כל מפתחות בהמ"ק ועלה על ראש הגג ואמר רבש"ע הואיל ולא זכינו להיות גזברין לפניך עד עכשיו היינו בעלי בתים נאמנים לפניך מיכן ואילך הרי מפתחותיך לפניך. תרין אמוראין חד אמר כמין יד של אש ירדה ונטלתן ממנו וה"א משעה שזרקן עוד לא ירדו מה היו בחוריהן של ישראל עושין היו עולין לראש גגותיהן ונופלים מתים הה"ד (ישעיה כב) משא גיא חזיון מה לך איפוא כי עלית כלך לגגות מה עשה נ"נ נטלו והכשו בבית האסורים וכל מי שהיה נחבש בימיו לא היה יוצא משם לעולם על שום (שם יד) אסיריו לא פתח ביתה. גלה יהויכין וגלתה סנהדרי גדולה עמו הה"ד (ירמיה כב) העצב נבזה נפוץ ר' אבא ב"כ אמר בעצם הזה של מוח שבשעה שאתה מנפצו אינו יפה למאומה כו' עד

שאלתיאל

מתנות כהונה

בפרדימוס משמעותו ישב עליו בדין מל' דימוס בילקוט ירמיה גרסי' החזירו בכל ערי ישראל בפרדימוס ומלאהו פירושו המור של עץ: **שלשה אמוראים** פליגי. מה תועבותיו אשר עשה: **כתובת קעקע** בפ' חלק (קג) איתא שחקק השם על אמתו: **בפתח** שילא כו'. שבא על אמו: **ביירין**. פי' בור ופניות ורקות: **ציירין**. מקושרות ומעונגות מלשון הלהן תעגנה. ובילקוט מלכים גרס ליידין לשון לדו וממון: **לטמיון**. לאוצר המלך: **גור**. כלב קטן כדאמרינן בפ' אעפ"י דמטללא בגורייתא קוטנייתא פירש"י ז"ל בכלבים קטנים: **גור טב**. בירוש' דשקלים ומשל הוא בפי הבריות אפי' כלב קטן שהוא טב לא תגדלנו בביתך אם הוא בא מכלב רע מכ"ש כלב שהוא רע ובא מכלב רע שלא תגדלנו: **מנפצו**.

אסיפת אמרים

מחולק התלמוד עם המסורות עיין תוספות פרק במה בהמה (יפ"ת): הוא שהנביא. פי' כל זאת ראוי לו כי הוא מי שנאמר עליו ויתר דברי יהויקים ותועבותיו והנמצא עליו (ד"ה ב' ל"ו) ומ"ש בגנים (מ"ב כ"ד) ע"ס סוא דהאמוראין קאי על הנמצא עליו. ור"י פי' תועבותיו (יפ"ת): רי"א גרס. וסיא

שאלתיאל שאל הקב"ה לב"ד של מעלה והתירו לו את נדרו באותה שעה ישבה סנהדרי גדולה על דעתה ואמרו בימינו מלכות בית דוד פוסקת אותו שכתוב בו (תהלים פט) וכסאו כשמש נגדי. מה נעשה נלך ונפייס לגדלת וגדלת למלכה ומלכה למלך הלכו ופייסו לגדלת וגדלת למלכה ומלכה למלך. מה היתה שם אשתו של נ"נ רב הונא אמר שמידה שמה ר' אבין אמר שמירמות שמה. ורבנין אמרין שמירעם שמה ע"י שנולדה ברעם כיון שבא נ"נ להזקק לה א"ל את מלך ויכניה אינו מלך אתה מבקש תפקידך ויכניה אינו מבקש תפקידו מיד גזר ונתנו לו אשתו וכיצד שלשלוה לו רבי שבתי אמר דרך קנקלין שלשלוה לו ורבנן אמרו פתחו המעזיבה ושלשליה לו כיון שבא להזקק לה אמרה כשושנה אדומה ראיתי פרש ממנה מיד הלכה וספרה וטהרה וטבלה. א"ל הקב"ה בירושלים לא קיימתם מצות זיבה ועתה אתם מקיימין שנא' (זכריה ט) גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור נזכרתם אותו הדם שבסיני בשביל כן שלחתי אסיריך. א"ר שבתי לא זז משם עד שמחל לו הקב"ה על עונותיו על אותה שעה אמר (ש"ה ד) כלך יפה רעיתי ומום אין בך יצתה בת קול ואמרה להם (ירמיה ג) שובו בנים שובבים ארפה משובותיכם :

סדר אחרי מות

פרשה כ (א) **אחרי** מות שני בני אהרן. ר' שמעון פתח (קהלת ט) הכל כאשר לכל מקרה אחד לצדיק ולרשע. לצדיק זה נח שנא' בו (בראשית ו) איש צדיק אמר ר' יוחנן בשם ר' אליעזר בנו של ריה"ג נח כשיצא מן התיבה הכישו הארי ושברו ולא היה כשר להקריב והקריב שם בנו תחתיו. ולרשע זה פרעה נכה כיון שביקש לישב על הכסא של שלמה לא היה יודע מנהגיו הכישו ארי ושברו זה מת צולע וזה מת צולע היינו דכתיב מקרה אחד לצדיק ולרשע. לטוב ולטהור ולטמא לטוב זה משה שנא' (שמות ב) ותרא אותו כי טוב הוא ר"מ אומר שנולד מהול. ולטהור זה אהרן שהיה עוסק בטהרתן של ישראל שנא' (מלאכי ב) בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון. ולטמא אלו מרגלים. אלו אמרו שבחה של ארץ ישראל ואלו אמרו גנאי אלו לא נכנסו ואלו לא נכנסו. היינו דכתיב לטוב ולטהור ולטמא. לזובח זה יאשיה שנא' (ד"ה ב לה) וירם יאשיה לבני העם צאן כבשים ובני עזים. ולאשר

איננו

אכיפת אמרים

הוא כולא אחריתי וקא' שעיקר תועבותיו היה זה שבדאיתא בפ' חלק על אמון שבא על אמו ע"ש. שם : מה היה שם אשתו. משום דהסיכה לעשות בר שמה לטובה (יפ"ת) : ר"ש פתח. ס"ל דעל שקרבה מתו ולא על הקריבה וק"ל א"כ מאי בקרבתם ומש' ליה שבא לסורות אף שנכנסו שלא במחלוקת אלא קרובים היו בדעתם לכל אעפ"כ מתו על שקרבה. וי"ל משום שלהיותם צדיקים וקרובים לד' מתו

מתנות כהונה

מריק המות ממנו : איננו יפה למאומה. כן לא נמצא כאן כלום סידור תורה: ה"ג למאומת כו' עד שאלתיאל ור"ל המדרש עד גמירה כמ"ש לעיל פ"י ובמד' חזית (ח ג) : ישבה. סנהדרין כו'. היו מתייעצין ונתנו על לבם : לגדלת. אומנות ומגדלת המלכה : יכניהו. אינו מלך בתמיה : קנקלין. פי' הערוך חלוגות : הדם שבסיני. ס"פ משפטים ויקח משה חצי הדם וגו' :

אלו שאמרו שבחה. שבחה ולאחרן :

איננו זובח זה אחאב שביטל קרבנות הה"ד (שם יח) ויזבח לו אחאב צאן ובקר לרוב זבח לו זבח ולא קרבנות. זה מת בחצים וזה מת בחצים היינו דכתיב לזובח ולאשר איננו זובח. כטוב כחוטא. כטוב זה דוד שנא' (ש"א יז) וישלח ויביאהו והוא טוב רואי א"ר יצחק טוב רואי בהלכה כל הרואהו נזכר לתלמודו. כחוטא זה נבוכדנצר שנאמר (דניאל ד) וחטיך בצדקה פרוק. זה בנה בהמ"ק ומלך מ' שנה וזה החריב בהמ"ק ומלך מ' שנה הוי מקרה אחד וגו'. כנשבע זה צדקיה שנא' (ד"ה ב לו) וגם במלך נ"נ מרד. כאשר שבועה ירא זה שמשון שנאמר (שופטים טו) ויאמר להם שמשון השבעו לי פן תפגעון בי זה מת בנקור עינים (מ"ב כה) ואת עיני צדקיהו עור וזה מת בנקור עינים (שופטים טז) ויאחזוהו פלשתים וינקרו את עיניו הה"ד מקרה אחד לנשבע וגו'. ד"א מקרה אחד אלו בני אהרן דכתיב בהו (מלאכי ב) בשלום ובמישור. לרשע זה עדת קרח דכתיב בהון (במדבר טז) סורו נא וגו' אלו נכנסו להקריב במחלוקת ויצאו שרופין ואלו נכנסו להקריב שלא במחלוקת ויצאו שרופין: (ב) ד"א אחרי מות ר' לוי פתח (תהלים עה) אמרתי להוללים אל תהולו להוללים למערבביא אלו שלבם מלא עליהם חלחליות רעות ר' לוי הוה צווח להון אלליא שמביאין אללי לעולם. ולרשעים אל תרימו קרן. אמר להם הקב"ה לרשעים. הצדיקים לא שמחו בעולמי ואתם מבקשין לשמוח. ר"ל בשם ר' שמעון בן מנסיא אמר תפוח עקיבו של אדה"ר היה מכהה גלגל חמה קלסתר פניו עאכ"ו ואל תתמה בנוהג שבעולם אדם עושה דיסקרי אחד לו ואחד לביתו של מי עושה נאה לא את שלו כך אדה"ר נברא לתשמיש של הקב"ה וגלגל חמה לתשמישו של בריותיו. א"ר לוי בשם רבי המא בר חנינא י"ג חופות קשר לו הקב"ה בגן עדן שנא' (יחזקאל כח) בעדן גן אלהים היית כל אבן יקרה מסוכתך אודם פטדה ויהלום תרשיש שוהם וישפה ספיר נופך וברקת וזהב מלאכת תפיך ונקביך בך ביום הבראך כוננו. רשב"ל אמר חד עשר. ורבנן אמרי עשר ולא פליגי מאן דעביד להן תלת עשר עביד כל אבן יקרה מסוכתך תלת מאן דעביד להון חדסר עבד להו חדא מאן דעבד להון עשרה לא עבד חד מנהון. ואחר כל השבח

מתנות כהונה

זה בנה בית המקדש. דוד המלך הכין הכל ומעלה עליו כאילו הוא בנאו וגם הוא בנה השתות והעיקר כולו ועי' כל זה במדרש ובתנחומא פרשה ואתחנן: ויאמר להם וגו'. מכלל שהיה הוא ירא שבועה דאל"כ היו נ"כ נחשדים בעיניו: למערבביא. למעורבבים שהם מעורבים במחשבות רעות וכדמפרש ואזיל: חלחליות. מחשבות כד"א חלחלה של רשות: צווח להון כו'. קרא לרשעים: אללי אוי ואבוי: דיסקרי. קערות: עביד כל אבן וגו'. עושה מהם ג' חופות: מאן דעבד כו'. מי שעושה מהם י"א חופות עושה מאלו כל אבן יקרה מסוכך חופה אחת: לא עביד חד כו'. אינו עושה אפי' אחת מהן וקאי על החופות הנ"ל:

אסיפת אמרים

מתו כי כן דרך הקב"ה שלא ימהר להעניש הצדיקים. כי אם ישמח בו. ורא"כ בעי לסייע לו. (יפ"ס): זבח לו. קרא ביהושפט כתיב וזבח לו אחאב. וקרבנות אתן דבר שנויסו לדווקי מדכתיב לו. וכמ"ק לא מייתי קרא לראיה דהמפורסם א"צ ראיה. (שם): בהלכה. דאי כפשוטו מאי שבחו. שקר החן כו'. (יפ"ת): כל הרואהו. ע"ד כאי דעדיפנא מחבראי משום דחזיתי' לר"מ. (יפ"ת): ד"א. משום דחזיתי' לר"מ. (יפ"ס): ד"א. משום דלעיל דייק מדכתיב לי יחיד (ומרגלי' נקט לשון יחיד אידי דטוב ועסור (וקיימי דמסיים בכ"א שינו דכתיב לה"א כאן ד"א. (כב): דכתיב ביה. (ס"נ ביפת"ס) סיפיה דקרא ורבים השיב

השבח הזה (בראשית ג) כי עפר אתה ואל עפר תשוב. אברהם לא שמח בעולמי ואתם מבקשים לשמוח נולד לו בן למאה שנה ובסוף א"ל הקב"ה (שם כב) קח נא את בנך והלך אברהם מהלך ג' ימים לאחר ג' ימים ראה ענן קשור על גבי ההר א"ל בני רואה אתה מה שאני רואה א"ל הן מה אתה רואה א"ל ענן קשור על גב ההר אני רואה אמר לישמעאל ולאליעזר רואים אתם כלום א"ל לאו א"ל הואיל ואינכם רואים כלום וחמור זה אינו רואה שבו לכם פה עם החמור עם הדומים לחמור נטל את יצחק בנו והעלהו הרים והורידו גבעות העלהו על אחד מן ההרים ובנה מזבח וסדר עצים וערך מערכה ונטל את הסכין לשוחטו ואלולי שקראו מלאך מן השמים כבר היה נשחט תדע שכן שחזר יצחק אצל אמו ואמרה לו אן היית ברי א"ל נטלני אבי והעלני הרים והורידני גבעות וכו' אמרה ווי על ברי דרויתא אלולי המלאך כבר היית שחוט א"ל אין. באותה שעה צווחה ששה קולות כנגד ששה תקיעות אמרו לא הספיקה את הדבר עד שמתה הה"ד (בראשית כג) ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה. ומהיכן בא רבי יהודה ב"ר סימון אמר מהר המוריה בא והיה אברהם מהרהר בלבו ואומר ח"ו נמצא בו פסול ולא נתקבל קרבנו יצתה ב"ק ואומרת לו (קהלת ט) לך אכול בשמחה לחמך. ישראל לא שמחו בעולמי שמח ישראל בעושיו אינו אומר אלא (תהלים קמט) ישמח עתידין הן לשמוח במעשיו של הקב"ה לע"ל כביכול הקב"ה לא שמח בעולמו שמח ה' במעשיו אינו אומר אלא (תהלים קד) ישמח עתיד הקב"ה לשמוח במעשיהם של צדיקים לע"ל אלישבע בת עמינדב לא שמחה בעולם שראתה ה' כתרים ביום אחד יבמה מלך אחיה נשיא בעלה כה"ג שני בניה ב' סגני כהונה פנחס בן בנה משוח מלחמה כיון שנכנסו בניה להקריב ונשרפו נהפכה שמחתה לאבל הה"ד אחרי מות שני בני אהרן: (ג) רבי אבא ב"כ פתח (קהלת ב) לשחוק אמרתי מהולל אם הדין דחוכא מעורב מה חדותא מהניא. מעשה באחד מגדולי כבול שהיה משיא את בנו וברביעי שלו זימן אצלו אורחים משאכלו ושתו והטיבו את לבם אמר לבנו עלה והביא לנו חבית אחד מן העליה כיון שעלה הכישו נחש ומת המתין לו לירד ולא ירד אמר אני עולה ורואה מה טיבו של בני עלה ומצאו שהכישו נחש ומת ומוטל בין החביות המתין עד שגמרו סעודתן אמר להם רבותי לא לברך את בני ברכת חתנים באתם אלא ברכו עליו ברכת אבלים. לא להכניס את בני לחופה באתם באו והכניסוהו לקברו הפטיר עליו ר' זכאי דמן כבול לשחוק אמרתי מהולל: (ד) רבי יודן גלייה פתח (איוב לט) אם על פיך יגביה

אסיפת אמרים

הביב מעון וכיון בהלדיק אהרים כ"ש לבניו (י"מ): כנגד ו' תקיעות. כלו' כנגד זה נלטווינו לתקוע בר"ה ו' תקיעות להזכיר עקידת יצחק. (יפת"ס): בעשיו. בגה"ה וכנין בכמ"ק שעדיין ל"ה להם שמחה גמורה (שם): ר"י גלייא. ק"ל ג"כ בקרבתם. ומפ'

מתנות כהונה

ה"ג בילקוט והורידוהו בקעת וכן לקמן והורדני בקעת: אן הוה ברי אנה והיה היית בני: ווי על ברא דרויתא. אוי על בן השכורה על עצמה אמרה כן כלומר האשה העלופה והמטורפת: ששה תקיעות. נגד שלש תקיעות ושלש יבבות. וכך מלאתי שלשה בכיות נגד ג' תקיעות ושלשה יבבות עד ג' יללות: אם הדין דחוכא פי' אם הענין כל שחוק ושמחה הוא

יגביה נשר אמר הקב"ה לאהרן על מימר פומך הייתי משרה שכינתי על גבי הארון או על מימר פומך הייתי מסלק שכינתי מעל גבי הארון. סלע ישכון מקדש ראשון ויתלונן לינה אחת מקדש השני על שן סלע ומצודה לינות הרבה דתנינן תמן משניטל הארון היתה שם אבן שתייה ולמה נקראת כן אר"י ב"ר חלפתא שממנה הושתת העולם הה"ד (תהלים נ) מציון מכלל יופי. כיצד היתה תפלתו של כה"ג ביה"כ בצאתו מן הקדש אומר יה"ר מלפניך שתהא שנה זו גשומה שחונה וטלולה שנת רצון שנת ברכה שנת זול שנת שובע שנת משא ומתן ואל יצטרכו בה עמך ישראל אלו לאלו ואל יגביהו ישראל שררה אלו על אלו ואל תפנה לתפלת עוברי הדרכים. רבנן דקסרין אמרו על אחינו שבקסרין שלא יגביהו שררה. רבנן דרומא אמרו על אחינו שבשרון שלא יעשו בתיהן קבריהן. (איוב לט) משם חפר אוכל. משם היה נוטל אוכל של כל ימות השנה. (שם) למרחוק עיניו יביטו מר"ה היה יודע מה בסופה. הא כיצד בשעה שהיה צופה ורואה עשן של מערכה עולה לדרום הי' יודע שהדרום שבע עולה למערב היה יודע שהמערב שבע עולה למזרח היה יודע שהמזרח שבע וכן כלם עולה באמצע הרקיע יודע שהעולם כולו שבע אחר כל השבח הזה (איוב לט) ואפרוחיו יעלעו דם ראה אפרוחיו מנענעין באדמה ושתק אלא (שם) ובאשר חללים נדב ואביהו (שם) שם הוא השכינה ר' יודן בשם ריב"ל ור' ברכיה בשם ר' חייא בר אבא אמר קרבו שאו את אחיכם מאת פני הקדש מאת פני הארון אינו אומר אלא מאת פני הקדש

מתנות כהונה

מעורב מה זו שמחה מועלת: על מימר פומך. עי' ברבינו בחיי בפרשה זו: דתנינן כו'. מלת סלע בא לפרש: גשומה ושחונה. יומא (נג) ופריך התם וכי שחונה מעליות' הוא ומשני גשומה אם שחונה פי' אם נגזר שתהא שחונה יהי רצון מלפניך שתהא גשומה: יצטרכו בה. בשנה זו: תפלת עוברי דרכים. שמתפללים תמיד שלא ירדו גשמים: אחינו שבשרון. פי' הערוך מקום יש בא"י והיה בעמק בחול ולפרקים היה בא רוח חזק והיה מהפך החול עליהם ועל בתיהם ומתו שם: שבקסרין. שם מדינה ובערוך פי' בשם תרגום יונתן שהוא דן: שלא יגביהו שררה זע"ז עיין בירוש' (פ' הוציאו לו): משם חפר אוכל. סיומא דהאי פסוק סלע ישכון דלעיל ומפורש והולך מה חפר אוכל: ה"ג משם היה נוטל אוכל ופי' משם מתוך אותו אבן שתייה היה מתפלל על ישראל בסיפוק מזונותיהם כדאמר לעיל יהי רצון שתהא שנה זו כו'. ורבינו בחיי מביא מדרש זה בסגנון אחר וכאן נרמז תפלת כהן גדול דלעיל ונירסא מילל י"ל מבקש ומתחנן כעני בפתח (ודוגמתו בחזית א' ט"ו): מראש השנה. כלומר מראשית השנה ור"ל ביוה"כ נמי אמרינן בעלמא שיום הכפורים נקרא ג"כ ראש השנה כמו שנא' בראש השנה בעשור לחדש: מנענעין מתחזקים ומתכנפים: מאת פני הקדש. דרשו על אהרן שנקרא קדוש ה':

אסיפת אמרים

ומפ' שבא להורות שמיתתם בפנים היתה במקום שקרבו בו לפני ד' (שם): ה"ג אמר הקב"ה לאיוב אם על מימר כו'. שהארון כשם שעשיתי ע"י אהרן. וע"ד דאיתא לקמן פ' ק"א שא' שמעון הצדיק בשיה מזדמן לו זקן א' כו' ע"ש. ודרש נשר על השכינה ע"ד כנשר יעיר קנו. ול' השראה. וענין יגביה לפי שהארון היה גבוה מן הארץ י"ט. ועל שנוק השכינה דרש סיפיה דקרא ירים קנו שמתרומם ומסתלק. ודרש סלע ישכון על ב"ר שהארון היה שם והשכינה ע"ג כשוכן בבית. וכבי"ש ל"ה שם אגא אבן שתיה והיתה בולטת כשן מהסלע (שם): לינה א'. ע"י שחרבו אח"כ וקאי גם על בית שני. ול"ג אח"כ לינות הרבה (שם): דתנינן. בא לפ' מצודה על היות אבן זה חזקו ויסודו של עולם כמצודה ומגדל חזק. (שם): מילל. ויתשרו לנו את הארץ מתרגמינן ויאללון. (שם): מנענעין בדם גר'. ונענע לשון נעקה ומפ' יעלעו ל' דיבור כדמפרש הרד"ק ילע קדש. ושוב מפ' דם ל' דממה ענין שתיקה (שם): אלא. הוא כמו ולא עוד. והוא קאי אנשר דלעיל. ופי' אף שהשכינה היתה שם אעפ"כ לא בטיה אהרן דברים נו' איך לא עמדה להם להצילם (שם): מאת הקודש אינו

אמר

הקדש כאדם שאומר לחבירו העבר המת הזה מאת פני האבל הזה עד מתי אבל זה מצטער הה"ד אחרי מות שני בני אהרן: (ה) רבי אחא ור' זעירא פתח (שם לז) אף לזאת יחרד לבי ויתר ממקומו מהו ויתר יקפץ כד"א (ויקרא יא) לנתר בהן על הארץ אמר הקב"ה לא יהיו בניו של אהרן דומין למטהו שנכנס יבש ויצא לח. טיטוס הרשע נכנס לבית קה"ק וחרבו שלופה בידו גידר את הפרוכת ויצאת חרבו מלאה דם נכנס בשלום ויצא בשלום ובניו של אהרן נכנסו להקריב ויצאו שרופים הה"ד אחרי מות שני בני אהרן: (ו) ר' ברכיה פתח (משלי יז) גם ענוש לצדיק לא טוב אמר הקב"ה אע"פ שענשתי את אהרן ולקחתי שני בניו ממנו לא טוב אלא (משלי יז) להכות נדיבים על יושר הה"ד אחרי מות. תני רבי אליעזר לא מתו בניו של אהרן אלא ע"י שהורו הלכה בפני משה רבן ומעשה בתלמיד אחד שהורה לפני רבו רבי אליעזר אמר לאימא שלום אי לאשתו של זה אינו מוציא שבתו לא באת שבתו עד שמת נכנסו חכמים אצלו א"ל נביא אתה אמר להם (עמוס ז) לא נביא אנכי ולא בן נביא אלא כך מקובלני כל המורה הלכה לפני רבו חייב מיתה. תני ר' אלעזר אסור לתלמיד להורות לפני רבו עד שיהיה רחוק לו י"ב מיל כמחנה ישראל הה"ד (במדבר לג) ויחנו על הירדן. וכמה הם י"ב מיל. ר' תנחום ב"ר ירמיה הוה בחפר הוו שיילין ביה והוא מורה אמרו לו לא כן אלפן בי מדרשא אסור לתלמיד להורות לפני רבו עד י"ב מיל והא רבי מני רבך יתיב בצפורי אמר להון יתי עלי אין ידעית מן ההוא ענתה לא אורי. בר קפרא בשם ר' ירמיה בן אלעזר אמר בשביל ד' דברים מתו בניו של אהרן על הקריבה ועל הקרבה על אש זרה ועל שלא נטלו עצה זה מזה. על הקריבה שנכנסו לפני ולפנים ועל ההקרבה שהקריבו קרבן שלא נצטוו. על אש זרה אש מבית כירים הכניסו ועל שלא נטלו עצה זה מזה שנא' (ויקרא י) איש מחתתו איש מעצמו עשו שלא נטלו עצה זה מזה. א"ר ירמיה בן אליעזר בד' מקומות מזכיר מיתתן של בני אהרן ובכלן מזכיר סורחנן כ"כ למה להודיעך שלא היה בידם אלא עון זה בלבד. א"ר אלעזר המודעי בא
וראה

אסיפת אמרים

אינו אומר. נ"ל. דכל המשכן הוא קדש וא' פני לשורות שבפנים במקום השכינה מהו (שם): פתח. גם כוונתם כדלעיל שמתו בפנים. וקפץ ממקומו אקדשי קדשים. פי' מזה שנעשה במקומו של הקב"ה חרד וקפץ לבו דאל"כ ממקומו מיותר דודאי דבר הקופץ יוצא ממקומו (שם): אמר אליהוא גו'. ועיין בנחמי (שם): אלא הוא כמו ולא עוד. פי' לא זו שענוש לצדיק אלא אף זה שהכה בקרבתם לעשות יושר של הקב"ה. אלא שמדה"ד חייב כך. והיינו בקרבתם לפני ד' (שם): לא מתו. דכתיב אשר לא טוב אותם. וא"כ יקבלו שכר עכ"פ כמו שאינו מצווה ועושה ולא עוד אלא שנענשו וא"כ על כל שפי' בהקריבם בעת הקריבם אבל השתא אינו מפורש (שם): עיין בבעל הטורים ע"ז הפסוק: עצה. שאילו נועצו יחד עצה היו נותנים אל לבם כי רע מעשיהם כי תשועה ברוב יועץ. ועיין כ"ז בבמ"ר דף י"ג (יפ"ת):
מעול

מתנות כהונה

אמר הקב"ה. בילקוט גרס אמר איוב והכי מוכח בתרגום איוב שפי' על בני דאהרן אתנבי ואמר להוד להדא לבי תוה ושוור אתריה: תני ר"א כו'. כל זה הוא בירושלמי פ"ק דגיטין: מוציא שבתו. בפ"ק דיומא ובתנחומא גרס שנתו פי' שנה זו. בירושלמי בפ' ו' דמס' שבועות גרס שבתו: בחפר שם מקום: הוי שיילין ביה. היו שואלין אותו הוראת תורה: לא כן כו' פי' וכי לא כן למדנו בבית המדרש ובירושלמי דשבועות גרס לא כן אלפן רב: יתיב בציפורי. יושב בצפורי והוא בתוך תחום י"ב מחפר: יתי עלי אין ידעית. תבא עלי חס ושלום רעה אם ידעתי שהוא יושב שם: מן ההוא ענתה ס' מההוא עת כלומר מאותה שעה לא הורה: (הג"ה על הקריבה ועל ההקרבה):
פפי

יראה כמה מיתתן של בני אהרן יקרה לפני הקב"ה שכ"מ שמזכיר מיתתן מזכיר סורחנם כ"כ למה להודיעך שלא יהא פתחון פה לבאי עולם לומר מעשים מקולקלים היו בידם בסתר שעל ידי כן מתו. ר' מני דשאב ור' יהושע דסכנין ור' יוחנן בשם ר' לוי אמרו בשביל ד' דברים מתו בני אהרן ובכולן כתוב בהם מיתה על שהיו שתויי יין וכתוב בו מיתה שנא' (ויקרא י) יין ושכר אל תשת וע"י שהיו מחוסרי בגדים וכתב בו מיתה שנאמר (שמות כח) והיו על אהרן ועל בניו ומה היו חסרין מעיל שכתוב בו מיתה שנא' (שם) והיה על אהרן לשרת וע"י שנכנסו בלא רחיצת ידים ורגלים שנא' (שם ל) ורחצו ידיהם ורגליהם ולא ימותו וכתיב (שם) בבאם אל אהל מועד ירחצו מים וע"י שלא היו להם בנים וכתיב בו מיתה הה"ד (במדבר ג) וימת נדב ואביהוא. אבא חנן אומר ע"י שלא היו להם נשים דכתיב וכפר בעדו ובעד ביתו ביתו זו אשתו: (ז) רבי לוי אמר שחצים היו הרבה נשים היו יושבות עגונות ממתינות להם מה היו אומרים אחי אבינו מלך אחי אמנו נשיא אבינו כה"ג ואנו ב' סגני כהונה אי זו אשה הוגנת לנו ר' מנחמא בשם ר"י בן נחמיה אמר (תהלים עח) בחוריו אכלה אש למה בחוריו אכלה אש משום בתולותיו לא הוללו. ועוד מן הדא (שמות כד) ואל משה אמר עלה אל ה' מלמד שהיו משה ואהרן הולכין תחלה ונדב ואביהוא מהלכין אחריהן וכל ישראל אחריהן ואומרים מתי ב' זקנים הללו מתים ואנו נוהגין שררה על הציבור רבי יודן בשם ר' איבו אמר בפיהם אמרו זה לזה. ר' פנחס אמר בלבם הרהרו. א"ר ברכיה אמר להם הקב"ה (משלי כז) אל תתהלל ביום מחר הרבה סייחין מתו ונעשו עורותיהן שטוחין על גבי אמותיהן. ועוד מן הדא (שמות כד) ואל אצילי בני ישראל א"ר פנחס מכאן שהיו ראויין להשלחת יד דא"ר יהושע וכי קילורין עלת עמהן מסיני דאת אמר ויחזו את האלהים אלא מלמד שזנו עיניהם מן השכינה ויחזו את האלהים כאדם שמביט בחבירו מתוך מאכל ומשתה. רבי יוחנן אמר אכילה ודאי כד"א (משלי טז) באור פני מלך חיים. אמר ר' תנחומא מלמד שפרעו את ראשיהן וניסו לבם וזנו עיניהם מן השכינה. ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר משה לא זן עיניו מן השכינה ונהנה

מן

מתנות כהונה

שתויי יין כו'. אע"ג שעדיין לא הוזהרו על זה נכנסו עליו לפי שהוא תלוי בסברא וגם אין מוקד' ומוזהר בתורה וכ"כ הרא"ש בתשובותיו כלל י"ג: מה היו חסרי' מעיל אע"ג שהיו הדיוטים והדיוט אינו משמש במעיל כבר נשאל על זה הרא"ש והשיב בתשובותיו כלל ד' שלפי שעתם שהחזיקו את עצמם כגדולים שהרי נכנסו לפני ולפנים עברו על ונשמע קולו בבואו אל הקדש: שחצים גאים וגדולים בדעתם: קילורין. שוגה: ויחזו. סיפיה דקרא ויאכלו וישתו: וניסו. הגדילו והרבה יש מגיס דעתו:

וימת

אסיפת אמרים

מעיל. קושית המפ' מפורסמת למה לא דרש ג"כ על כל הח' בגדים שכתוב בהם מיתה. גם ייתור ל' במדרש למה מביא ב' פסוקים על אזהרת מחוסרי בגדים. ונ"ל לתרץ כ"ז דהנה בכל המקום אשר מזכיר בתורה מיתתן כתיב פ"א וימותו וכאן פ' זו כתיב אחרי מות כו' וימותו הזכיר ל' מיתה ב"פ להכי ערה למצוה מצוה א' שכתוב בה ב"פ מיתה והיינו המעיל שפ"א נכלל אזהרתו במיתה בין כל הבגדים ופ"ב הכתיב בו מיתה בפ"ע (נ"ל ה): וכתיב בבואם כו'. בתנחומא ל"ג ליה (יפת"ה): הה"ד. וימת סיפיה דקרא ובנים ל"ה להם (שם): אבינו כ"ג כו'. אגב אורחיה מייתי להו ובאמת לא שייכי כאן דלא השהיאו עד אותו יום ולא שייך לומר עגונות (יפת"ה): מלמד. מדל"א ונדב שהיה משמע שהם עולים למשה ולאהרן אלא אמר נדב מוכח שחשבו א"ע חשובים כמשה ואהרן (יפת"ה): בלבם.

מדאמר

מן השכינה לא זן עיניו מן השכינה שנא' (שמות ג) ויסתר משה פניו ונהנה מן השכינה מנין שנאמר (שם לד) ומשה לא ידע כי קרן עור פניו בשכר ויסתר זכה (שם לג) ודבר ה' אל משה פנים אל פנים בשכר כי ירא זכה ויראו מגשת אליו. בשכר מהביט זכה ותמונת ה' יביט. נדב ואביהוא זנו עיניהם מן השכינה ולא נהנו ממנה. מן הדא (במדבר ג) וימת נדב ואביהוא לפני ה' וכי לפני ה' מתו אלא מלמד שהיה קשה לפני הקב"ה בשעה שבניהם של צדיקים מתים בחייהם. ר' יודן דיפו בעא מיניה ר' פנחס ב"ר חמא בשם ר' סימון הכא את אמר (ויקרא י) לפני ה' (במדבר ג) לפני ה' ב' פעמים ולהלן הוא אומר על פני אהרן אביהם פעם אחת אלא מלמד שהיה קשה לפני הקב"ה כפליים מאביהן. במדבר סיני אר"ם וכי במדבר סיני מתו אלא מלמד שמהר סיני נטלו איפופסין שלהם למיתה משל למלך שהיה משיא בתו ונמצא בשושבינה דבר של שמצה אמר המלך אם הורגו אני עכשיו אני מערבב שמחת בתי אלא למחר שמחתי באה והוא טב בשמחתי ולא בשמחת בתי. כך אמר הקב"ה אם אני הורגן עכשיו הריני מערבב שמחת בתי למחר שמחתי באה. בתי זו התורה הה"ד (שיר ג) ביום חתונתו וביום שמחת לבו. ביום חתונתו זה הר סיני וביום שמחת לבו זה אהל מועד. ובנים לא היו להם. ר' יעקב בר אבין בשם ר' אבין בשם ר' אחא אמר אילו היו להם בנים היו קודמין לאלעזר ולאיתמר דתנינן תמן כל הקודם לנחלה קודם לכבוד ובלבד שיהא נוהג כמנהג אבותיו. (במדבר ג) ויכהן אלעזר ואיתמר על פני אהרן אביהם ר' יצחק אמר בחייו רבי חייא בר אבא אמר במותו על דעתיה דרחב"א דאמר במותו כתיב הכא פני ולהלן אתה אומר (בראשית כג) ויקם אברהם מעל פני מתו מה להלן במותו אף כאן במותו על דעתיה דרבי יצחק דאמר בחייו נאמר כאן על פני ונאמר להלן (שם יא) וימת הרן על פני תרח אביו מה להלן בחייו אף כאן בחייו אירע טומאה באהרן שמש אלעזר אירע באלעזר שמש איתמר. מעשה בשמעון בן קמחית שיצא לדבר עם המלך הערבי ניתזא צינורא מפיו על בגדיו וטמאתו ונכנס יהודה אחיו ושמש תחתיו בכהונה גדולה אותו היום ראתה אמם שני בניה כהנים גדולים אמרו ז' בנים היו לה לקמחית וכלם שמשו בכהונה גדולה שלחו אחריה אמרו לה מה מעש"ט יש בידך אמרה להם מעולם לא ראו קורות ביתי שערות ראשי ואמרת חלוקי אמרו כל קמחייא קמח וקמח

אסיפת אמרים

מדאמר תחלה ל' השפעל. ואידך הכא סיפי' דקרא יהלך זה ולא פיך (נל"פ): שמהר סיני. ופי' במדבר כדבור גזרת סיני. והוא מל' ומדברך נאוה (יפה"ת): אילו ה"ל בנים. הוא לאפוקי מדר' מני דמשמע דלאו"ל בנים מתו ודייק לה מהאי קרא. א' דז"א דאתא לאשמעינן שהבנים קודמין לכבוד (שם): ר"א כו'. ולכ"ע ע"פ אהרן קאי אויכהן ולא אוימת וסבירא זה לאפוקי מפי' הרמב"ן שהביא המ"כ

מתנות כהונה

וימת נדב ואביהוא סיפיה דקרא במדבר סיני לומר שמשם נטלו שאפם והכי אי' לקמן פרשה במדבר סיני (דף יג) ולקמן נמי איתא הכי: איפופסין. גזר דין: ה"ג בש"י ולהלן הוא אומר לפני אביהם ופסוק הוא בד"ה א' כ"ד ואף הגירסא שלפנינו יש ליישבה דדרש לה על ראש הפסוק כאילו כתיב וימת נדב ואביהוא על פני אהרן אביהם וכמו שפי' שם הרמב"ם ז"ל: שהוא טב. טוב הוא שאהרגנו אז בשמחתי ולא עתה בשמחת בתי: וטמאתו. שרוקו של עכו"ם מטמא כזב וכו' (יומא דף מ"ז). ובירושלמי (פ"א דיומא) גרס לא ראו קורות ביתי שערות

וקמח דקמחית סלת וקרון עלה (תהלים מה) כל כבודה בת מלך פנימה על דעתיה דרבי חייא ב״א דאמר במותו מת אהרן שמש אלעזר מת אלעזר שמש איתמר. א״ר אבא בר אבינא מפני מה נסמכה פרשת מיתת מרים לאפר פרה אלא מלמד שכשם שאפר הפרה מכפר כך מיתת הצדיקים מכפרת. א״ר יודן מפני מה נסמכה מיתת אהרן לשבירת לוחות אלא מלמד שהיה קשה לפני הקב״ה מיתתו של אהרן כשבירת לוחות. א״ר חייא בר אבא בא׳ בניסן מתו בניו של אהרן ולמה מזכיר מיתתן ביה״כ אלא מלמד שכשם שיה״כ מכפר כך מיתתן של צדיקים מכפרת ומנין שיה״כ מכפר שנא׳ (ויקרא טז) כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם ומנין שמיתתן של צדיקים מכפרת דכתיב (ש״ב כא) ויקברו את עצמות שאול וכתיב (שם) ויעתר אלהים לארץ אחרי כן:

פרשה כא (א) בזאת יבא אהרן הה״ד (תהלים כז) לדוד ה׳ אורי וישעי ממי אירא. ר״א פתר קרייא בים שנא׳ (שמות יד) ויאר את הלילה. וישעי התיצבו וראו את ישועת ה׳. ממי אירא ויאמר משה אל תיראו. ה׳ מעוז חיי (שם טו) עזי וזמרת יה. ממי אפחד תפול עליהם אימתה ופחד. בקרוב עלי מרעים (שם יד) ופרעה הקריב. לאכול את בשרי (שם טו) אמר אויב ארדוף אשיג וגו׳. א״ר שמואל בר נחמן אין הרשע הזה יוצא מן העולם עד שמוציא אפופסים שלו מתוך פיו. אמר אויב ארדוף וגו׳ תורישם ידי אינו אומר אלא תורישמו מוריש אני עשרי וכבודי להם. צרי ואויבי לי וניער פרעה וחילו. מכאן ואילך אמר ישראל (תהלים כז) אם תחנה עלי מחנה של מצרים לא יירא לבי אם תקום עלי מלחמתן של מצרים בזאת אני בוטח בזאת שהבטחתני שנא׳ (שמות יד) ה׳ ילחם לכם: (ב) רבי שמואל בר נחמן פתר קרא בפלשתים בקרוב עלי מרעים זה גלית שנא׳ (ש״א יז) ויגש הפלשתי השכם והערב. לאכול את בשרי (שם) ויאמר הפלשתי אל דוד לכה אלי ואתנה את בשרך לעוף השמים. ר׳ אבא בר כהנא אמר הארץ אחזתו א״ר תנחומא אנא אמינא

מתנות כהונה

רמזי: **ואמרת**. שפה: **כל קמחייא** ס׳. קמח של כל בני העולם קמח וקמח של קמחית זאת היא סולת ועל שם שנקראה קמחית דרשו כן: **שכשם** כו׳. כפרה מעלייתא כמו יום הכפורים דס״ל שמיתת הצדיקים מכפר למדנו מעצמות שאול דלקמן: **ולמה מזכיר מיתתן** כו׳. כאן בפרשה שמדברת כולה מדין יום הכפורים: ה״ג בשוחר טוב ממי אירא. ויאמר משה אל העם אל תיראו: ה׳ מעוז חיי עזי וזמרת יה ממי אפחד תפול עליהם אימתה ופחד בקרוב כו׳: **ארדוף** אשיג וגו׳ גרסי׳ וסמך אסיפיה דקרא תמלאמו נפשי כן הוא בשוח״ט: **אפופסין** שלו גרסי׳. פירש גזר דינו מפרשו ומוציאו מפיו על עצמו: **תורישמו**. דרשו ל׳ ירושה וכדמפרש ואזיל מ״מ כתיב תורישמו ובשוחר טוב דרש אחלק מדלא כתיב אחלוק ובילקוט הגי׳ שם כמו כאן: **צרי ואויבי לי**. כלומר שהן לי ומהם מונחים לפני ולא אני להם: **הארץ אחזתו**.

אסיפת אמרים

בת״כ דא״כ מנינו ב״פ לפני אביהם. (שם): **של צדיקים**. דמבני אהרן לא מוכח רק שריפתן ובחינוך בסה״ק מביא ראיה שכל מיתה מכפרת וכן נוכל לו׳ שסבר׳ בהיפך לכך מביא ב׳ ראיות (שמעהי). א״ס גי׳ התנחומא מסייעו שגרס לעיל כך מיתתן מכפרת: **אין הרשע**. משום דמפרש כשרי ממוני ושראים מאחלק שלל ואיתא מאן דמפ׳ במכילתא אחלק שלל שפרעה יחלק שלל לחיילותיו מאוצרותיו מביא מזה ראיה לפי׳ ודלא כמכילתא. (יפת״ה): **בש״ם**. גרס בזאת אני בוטח ואין זאת אלא תורה שנאמר וזאת התורה. ופי׳ בזאת שהבטחתנו בתורה ד׳ ילחם לכם ותני במכילתא שזה לדורות דהא לאותם שעה הא כבר א׳ התיצבו כו׳ (שכ). (וזהו כוונת המדרש מכאן ואילך א׳ ישראל): **הארץ אחזתו**. דלכאורה

אמינא טעמא . ואבא אליך אינו אומר אלא לכה אלי מלמד שארץ אחזתו דבי ינאי בשם ר' שמעון ב"ר ינאי אומר רמ"ח קופליות של ברזל נתן הקב"ה על רמ"ח איברים שיש בו באדם באותה שעה אמר דוד (תהלים קמ) אל תתן ה' מאויי רשע לא תתן תחמודתא . זממו אל תפק לא תרפי ליה . ירומו סלה חזק כתפוי ר' יודן אמר מתאוה בדוד שהיה יפה עינים וטוב ראי מיד אמר דוד אל תתן ה' מאויי רשע תחמידתא אבל (ש"א יז) ותאות צדיקים יתן . ורבנן אמרי הלקהו בצרעת שנא' (ש"א יז) יסגרך ה' בידי ואין יסגרך זה אלא צרעת כד"א (ויקרא יג) והסגירו הכהן (תהלים כז) צרי ואויבי לי (ש"א יז) ותטבע האבן במצחו מכאן ואילך אמר דוד לפני הקב"ה אם תחנה עלי מחנה של פלשתים לא יירא לבי אם תקום עלי מלחמה של פלשתים בזאת אני בוטח . בזאת א"ר לוי בסקוטרים שהכתיב לנו משה בתורה ואמר להם לזקנים (דברים לג) וזאת ליהודה . ריב"ל פתר קרא בעמלקים בקרוב עלי מרעים אלו עמלקים שנא' (ש"א ל) ועמלקים פשטו אל נגב ואל צקלג . לאכול את בשרי ושתי נשי דוד נשבו . צרי ואויבי לי (שם) ויכם דוד מהנשף ועד הערב למחרתם מהו למחרתם . אריב"ל שתי לילות ויום אחד מי היה מאיר לו הקב"ה בזיקים וברקים הוא שדוד אומר (תהלים יח) כי אתה תאיר נרי מכאן ואילך אמר דוד אם תחנה עלי מחנה של עמלקים לא יירא לבי אם תקום עלי מלחמה של עמלקים בזאת אני בוטח א"ר לוי בסקווטרים שהכתיב משה לזקנים וזאת ליהודה : (ג) רבנן פתרין קרא בר"ה ויה"כ . אורי בר"ה וישעי ביה"כ . ממי אירא עזי וזמרת יה . בקרוב עלי מרעים אלו שרי או"ה . לאכול את בשרי לפי ששרי או"ה באין ומקטרגין על ישראל לפני הקב"ה ואומרים לפניו רבש"ע אלו

אסיפת אמרים

דלכאורה קשה איך א' לאכול את בשרי על גלית שהא נתן הבחירה לדוד כאומרו לכה אלי וא"ל ירצה לא ילך לה"ה שהארץ אחזתו ורבנן א' שע"י אולי שהצרעת נ"ה יכול לילך . (שם) : שהיו בו . גר' . (שם) : אבל ותאות . לשון יחיד תאוה א' ובגלית א' מאויי ל' רבים מוכח שמלבד תאות הנאות הו"ל עוד תאוה לדוד (שם) : ה"ג צרי ואויבי לי . המה כשלו ונפלו ותטבע כו' (שם) : וזאת ליהודה . כדאיתא בספרי מלמד שהתפלל משה על דוד א' לפניו רבש"ע בשעה שדוד מלך ישראל שרוי בצער ומתפלל לפניך אתה מעלה אותו מתוכה ואל עמו תביאנו שהחזירו לאחיו לשלום ידיו רב לו בשעה שהרג את גלית ע"כ . והא דל"ה בטוח אף בשאר אויבים י"ל שמא יגרום החטא אבל בפלשתים כיון שנפל פחדו עליהם לא ירימו עוד ראש נגדו ובמעט זכות הגי לקיים הבטחת משה ובפרט שאמרו בפני הזקנים ולכבודו יקויה התפלה (שם) : ושתי נשי כו'. ונשיו כבשרו ע"ד והיו לבשר א' (שם) : ממי אירא עזי וזמרת יה

מתנות כהונה

שלא היה יכול לילך ממקומו דוגמת האי דאיתא פ' הרואה על מקום א' בבבל שכל בהמה שהולכת עליו אינה יכולה לזוז ממקומה : אנא אמינא טעמא . טעם וראייה לזה : רמ"ח קופליות . פי' התיכות של ברזל ואיבריו נעשו כבדים וכאילו נשתברו ובמדרש שמואל גרס כבלי' : אל תרפי . ופי' אל תתן רפיון ואל תוציא הזמם שבתוך חוטמו וכמו שדחז"ל פ"ג דמגילה על אדום ובמד' שמואל גרס לא תשרין ל' שרי ושביק כלומר לא תתיר אותו : חזק כתפוי . הוחק כל כתיפיו אל תרומם ויהיה מלת אל של אל תפק מושך עצמו ואחרת עמו כמו אל תפק ואל תרומם חוזקו וגבורתו וכן מצאתי בפי' אבן עזרא או יהיה פי' כתרגומו שפי' ירומו יסתלקון והוא מלשון תרומה והפרשה והתפלל שיסתלק ממנו חוזקו וגבורתו : מתאוה בדוד . פי' גלית היה מתאוה בדוד ליקח ט לקלון מפני שהיה אדמוני כו' : צרי ואויבי לי כו'. ואז היה שלי וברשותי : בסקווטרים. בדת והבטחה כן משמע בערוך סקבטרום: ואמר להם לזקנים. בילקוט תלים ובשמואל לא גרסי' ליה והכי: שני לילות כו'. שהתחיל בנשף והכה עד הערב ועד בכלל עד למחר : וישעי . בי"ה שבו נגמר עיקר התשועה :

נרי

אלו עובדי ע"ז ואלו עובדי ע"ז אלו מגלי עריות ואלו מגלי עריות אלו שופכי דמים ואלו שופכי דמים מפני מה אלו יורדין לגיהנם ואלו אין יורדין לגיהנם. צרי ואויבי לי בימות החמה שס"ה יום השטן גימטריא שס"ד שבכל ימות השנה השטן מקטרג וביה"כ אינו מקטרג אמרו ישראל לפני הקב"ה אם תחנה עלי מחנה של סמאל לא יירא לבי שהבטחתני בזאת יבא אהרן אל הקדש: (ד) בזאת יבא אהרן זש"ה (משלי כד) כי בתחבולות תעשה לך מלחמה ר' נתן ור' אחא בשם רבי סימון אמר אם עשית חבילות של עבירות עשה כנגדן חבילות של מצות. (שם ו) עינים רמות. (דברים ו) והיו לטוטפת בין עיניך. לשון שקר. (שם יא) ולמדתם אותם את בניכם. וידים שופכות דם נקי (שם ו) וקשרתם לאות על ידך. לב חורש מחשבות און והיו הדברים האלה. רגלים ממהרות לרוץ לרעה. הוי רץ אחר מילה שהיא בין ברכים. יפיח כזבים עד חמס (ישעיה מג) ואתם עדי נאם ה'. ומשלח מדנים בין אחים (תהלים לד) בקש שלום ורדפהו ר' יוחנן פתר קריא בקברניטין דא"ר יוחנן לעולם יעשה אדם עצמו קברניט היאך יכול לעשות מצוה. רבי בנאה פתר קריא במשניות דא"ר בנאה לעולם ישקיע אדם עצמו במשניות שאם ירתק יפתחו לו אם לתלמוד לתלמוד אם להגדה להגדה. ר' אלעזר בשם ריב"ל אמר עמוד ברזל משנה: (ה) רבי יודן פתר קריא בכהן גדול בכניסתו לבית קה"ק חבילות חבילות של מצות יש בידו. בזכות התורה (דברים ד) וזאת התורה. בזכות מילה. (בראשית יז) זאת בריתי. בזכות שבת (ישעיה נו) אשרי אנוש יעשה זאת. בזכות ירושלים (יחזקאל ה) זאת ירושלים. בזכות שבטים (בראשית מט) וזאת אשר דבר להם אביהם. בזכות יהודה (דברים לג) וזאת ליהודה. בזכות ישראל (שיר ז) זאת קומתך. בזכות תרומה (שמות כה) וזאת התרומה. בזכות המעשרות (מלאכי ג) ובחנוני נא בזאת. בזכות קרבנות בזאת יבא אהרן: (ו) מה כתיב למעלה מן הענין ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך. א"ר אבין א"ל לך נחמו בדברים כד"א (ישעיה מ) דברו על לב ירושלים ואל יבא בכל עת. א"ר יהודה ב"ר סימון צער גדול היה לו למשה לדבר זה אמר אוי לי שמא נדחף אהרן אחי ממחיצתו. בכל עת יש עת לשעה. ואל יבא בכל עת. יש עת ליום (יחזקאל ד) ומים במשורה תשתה

יש

מתנות כהונה

צרי ואויבי לי. בי"ה הם שלי וברשותי שאין יכולין לקטרג עלי כדמפרש ואזיל: חבילות של מצות. דרש תחבולות מלשון חבילות: עינים רמות. אם חטאת בעינים רמות עשה כנגדו מדה טובה נגד מדה רעה וכן כולם: ואתם עדי וגו'. סיפיה דקרא למען תדעו ותבינו וגו' שיעידו עליו בלב ובנפש: קברניטין. מנהיג הספינה ודרש תחבולות מלשון רב החובל ופי' יעשה את עצמו רב ומנהיג האיך כו': ירתק. פי' בערוך לשון שיוג וסביבה ור"ל שאם יסתם ויסגר לו בפניו דבר אחד המשניות יפתחו ויורוהו לו ודרש תחבולות חבילות של משניות: וזאת התורה כו'. בזאת יבא קדריש: נחמו בדברים. והתנחומין היא שבזאת יבא ואפי' בכל עת כדלקמן: יש עת לשעה כו'. בכל עת סתמא משמע בכל שעה קטנה: ומים במשורה תשתה.

אסיפת אמרים

יח. בש"ע וילקוט ל"ג ליס. (שם): ה"ג צרי ואויבי לי. את מונא ימות החמה (שם): לך נחמו. משום דק"ל וא"ו דואל יבא מיותר לכ"ד דבר אל אהרן למילתא באנפי נפשה (שם): יש עת לשעה ואל יבא. אך י"ל ב' פי'. א' קושטא דמילתא שלא יבא בשום עת אך אם יבא כסדר הזה יוכל לבא בכל עת ובכל שעה ופי' הב' הוא מה שטעה משה שלא יבא בכל שעה ושעה רק שאם בא בשנה א'

יש עת לשנה שנא' (ש"ב יא) ויהי לתשובת השנה. יש עת לי"ב שנה (תהלים קה) עד עת בא דברו. יש עת לע' שנה שנאמר (דניאל ט) למלאות לחרבות ירושלים שבעים שנה ואומר (ירמיה כז) עד בא עת ארצו. יש עת לעולם (תהלים ד) נתת שמחה בלבי מעת דגנם. אמר הקב"ה למשה לא כשם שאתה סבור לא עת לשעה ולא עת ליום ולא עת לשנה ולא עת לי"ב שנה ולא עת לע' שנה ולא עת לעולם אלא בכל שעה שהוא רוצה ליכנס יכנס רק שיכנס בסדר הזה. ר' יהודה ב"ר אלעזר אמר בי"ג זוגין בל"ו רמונים. ורבנן אמרי בע"ב זוגין ובע"ב רמונין: (ז) רבי חנינא בן חכינאי ורשב"י הלכו ללמוד תורה אצל ר' עקיבא בבני ברק שהו שם י"ג שנה רשב"י הוה משלח וידע מה בגו ביתיה ר' חנינא לא הוה שלח וידע מה בגו ביתיה שלחה לו אשתו ואמרה לו בתך בגרה בא והשיאה ואעפ"כ צפה ר' עקיבא ברוה"ק ואמר להם כל מי שיש לו בת בוגרת ילך וישיאה ידע מהו אומר קם נסב רשותא ואזל בעי לעייל בגו ביתיה ואשכחה דפניי לזוית אחוריה מה עבד אזל ויתב ליה על מלויתהן דנשיא שמע קלהון דטליותא אמרו בת חנינא מלי קולתיך וסליק ליך מה עשה הלך אחריה עד שנכנסה לתוך ביתו נכנס אחריה פתאום לא הספיקה אשתו לראותו עד שיצתה נשמתה אמר לפניו רבש"ע עניה זו זו שכרה לאחר י"ג שנה שהמתינה לי באותו שעה חזרת נפשה לגופה. ארשב"י ד' דברים הקב"ה שונאן אף אני איני אוהבן האוחז באמה ומשתין והמשמש מטתו ערום האומר דברים שבינו לבין אשתו בפרהסיא והנכנס לביתו פתאום ואין צריך לומר לתוך ביתו של חבירו. רב אמר אל תכנס לעיר פתאום ואל תכנס לבית פתאום בתך בגרה שחרר עבדך ותנה לו. ר' יוחנן כד הוה סליק למשאל שלמיה דר' חנינא הוה מבעבע על שום ונשמע קולו: (ח) ד"א בזאת יבא אהרן ר' ברכיה בשם ר' לוי אומר בזאת הכתוב מבשרו שהוא ח' ד' מאות וי' שנים וכי עלה על דעתך שאהרן חי ד' מאות

וי'

אסיפת אמרים

א' שנצרך לפסוק שעה א' ואל יבא עד שעה ג'. (שם): י"ג. שנאמר (ירמיה כט) לפי מלאת לבבל ע' שנה (שם): מעת דגנם. וקרא בהצלחת אומ"ה מיירי והצלחתם כל ימי חייהם בעוה"ז (שם): לא עת לשעה. לא דק בלישנא דאיפכא הל"ל: גבע"ב ל"ג ליה שם: בכ"ש שהוא רוצה ליכנס. פי' להיכל וכדדרש בהקומץ רבה אל הקודש זה ההיכל. דאילו לק"ק אינו רשאי ליכנס אלא ביוה"כ. (שם): ואף עפ"כ. פי' אע"פ ששלחה לו לא רצה

ליבטל

מתנות כהונה

וכתיב לעיל מיניה ליום מעת עד עת והאי קרא נמי מסיים ביה מעת עד עת ולא ידעתי למה לא קביא ממקרא שלפניו דכתיב ליום מעת עד עת: לתשובת השנה. סיפיה דקרא לעת צאת המלכים: עד עת בא דברו. פסוק זה נאמר על יוסף שיצא מבית האסורים וכן י"ג שנה היה כשפירש מאביו ושנה אחת בבית פוטיפר כדאי' לעיל בב"ר סוף פ' פ"ו וכתיב ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה הרי שהיה בבית האסורים י"ב שנה וכן כתב התנחומא בהדיא פ' וישב:

בשלשים ושש זוגים כו'. והיינו בזאת שיהא נשמע קולו שלא יבא שמה פתאום: היה משלח כו'. תמיד היה שולח לתוך ביתו לידע כל ענייניהם: בא והשיאה. ור' חנינא לא גילה הדבר לר"ע: ידע. ר' חנינא ידע והבין שעליו היה אומר זה: קם נסב רשותא לקח רשות מר"ע והלך לו: לעייל. פי' היה רוצה ליכנס לתוך ביתו ומצא שהפכו והזווית של בית לצד אחר ולא ידע אם היה ביתו או לא וע' כל זה בכתובות (סג): אזל כו'. הלך וישב לו על מלויתיהן פי' על מקום שממלאים שם הכדים מים: טליתא קול הנערות שאמרו בת חכינאי מלאי קולתך פי' כדך ועלה לך הבין שהיא בתו: מבעבע. מגמגם ונוחר בגרונו כדי שישמעוהו ולא יבא שמה פתאום

ובערוך

וי' שנים אלא מקדש ראשון על ידי ששמשו בו באמונה ששמשו בו י"ח כהנים הוא ובנו ובן בנו מקדש שני על שהיו נוטלין אותן בדמים וי"א שהיו הורגין זה את זה בכשפים ששמשו פ' כהנים וי"א פ"א וי"א פ"ב וי"א פ"ד ומהן שמעון הצדיק מ' שנה כיון שחזרו להיות משכירין אותו בדמים היו שנותיהן מתקצרות. מעשה באחד ששלח ביד בנו ב' מדות של כסף ומחוקיהן של כסף ועמד אחר ושלח ביד בנו ב' מדות של זהב מלאות זהב ומחוקיהן זהב אמרו כפה סיח את המנורה. ר' אחא הוה קרי עליהן (משלי י) יראת ה' תוסיף ימים אלו ששמשו במקדש ראשון ושנות רשעים תקצרנה אלו ששמשו בבית שני: (ט) ר' חנינא וריב"ל חברין דרבנן אמרו מפני מה כה"ג משמש בח' בגדים אלא כנגד מילה שהיא לח' ימים הה"ד (מלאכי ב) בריתי היתה אתו החיים והשלום. ר' סימון בשם ר' יהושע אמר מפני מה אין כה"ג נכנס בבגדי זהב אלא אין קטיגור נעשה סניגור כדי שלא ליתן פ"פ לשטן לקטרג ולומר אתמול עשו להם אלהי זהב והיום הם מבקשים לשמש בבגדי זהב. רבי יהושע דסכנין בשם ר' לוי אומר בשביל לחוס על ממונן של ישראל. ר' לוי אמר מפני גאוה על שום (משלי כה) אל תתהדר לפני מלך: (י) בפר בן בקר זה אברהם על שום (בראשית יח) ואל הבקר רץ אברהם ואיל לעולה זה יצחק על שום (שם כב) והנה איל אחר נאחז בסבך. עז בזכותו של יעקב דכתיב (שם כז) וקח לי משם שני גדיי עזים טובים רבי ברכיה בשם ר' לוי אמר טובים לך. טובים לבניך. טובים לך. שעליהם תקבל הברכות. טובים לבניך. שעליהם מתכפר להם ביום הכפורים הדא היא דכתיב (ויקרא טז) כי ביום הזה יכפר עליכם אין לי אלא אבות אמהות מנין תלמוד לומר בד בבד יהיה. רב ברכיה ורבי ירמיה בשם רבי חייא אמרו כשורות של מעלן כך שורות של מטן מה שורות של מעלן (יחזקאל ט) ואיש אחד בתוכם לבוש בדים כך של מטן כתונת בד קדש ילבש:

ובא

מתנות כהונה

ובערוך גרס מכעכע בשני כפין: ארבע מאות ועשר שנה. גימטריא של בזאת מקדש ראשון עמד ת"י שנה: ששמשו בו באמונה. ונחשב לו כאילו הוא חי עדיין כדאמרינן בעלמא כל המעמיד תלמיד הגון כאילו לא מת: כיון שחזרו מימות שמעון ואילך: ששלח ביד בנו כו'. כדי לעשות כהן גדול: ומחוקיהן. כמין עץ שבו מוחקין את המדות: כפה סיח כו'. עיר בן אתון בא והפך את המנורה וכן היה בפיסס לנשל כהונה עובדא דר"ג ואחותו אם בת קירש כבן במסכת שבת דאמרינן התם אתא חמרא ובעט לשרגא פי' בא החמור ודחה המנורה: שאין קטיגור כו'. פירושו בתוספות פרק השותפין שכל דבר הבא לכפרה לא יהא בא בדבר שיהא בו קטיגוריא ובגדי כהן גדול לכפרה באו כדאמרינן לעיל פ' י' כתונת על שפיכות דמים וכן כולם: גאוה. שלא יתגאה כהן גדול לפני המלך הקב"ה: זה אברהם. בזכותו: אמהות. זכות האמהות: בד בבד. משמע כל יחיד ויחיד עם אשתו ודרים כעין גזירה שוה דכתיב הכא בד והתם בד בבד ונוכל לומר מדכתיב בד שפירושו אחד ר"ל איש עם אשתו שנקראו אחד שנאמר ויקרא שמם אדם וכדאמרינן בספר הזוהר וגברא בלא איתתא פלגא גופא אקרי ופלגא לא איקרי חד ודרים בד דכתיב הכא כלומר בבד היה וק"ל או ר"ל בד גימט' שלו שהם ששה אמהות הן עם בלהה וזלפה:

אסיפת אמרים

ליבטל מלימודו עד שלפה ר"ע כו' (שם). ומחוקיהן. פי' שרצה לעשותן גדושים וירא שמא יפול הגדוש והביאן מחוקות ומה שחסרו מפני שהיה מחוקות היה בפ"ע (שם): ת"ג ת"ל בד ד"פ. ושוב מביא ראיה שבבד נרמז האימהות. שנ' בד בבד יהיה משמע שלו בד הוא שנים דהיינו הם זוגו (י"מ): עכ"ד

(יא) ובא אהרן אל אהל מועד וגו' תני ר' חייא מלמד שטעונין גניזה ואין כשרים ליה"כ אחר ר' דוסא אומר כשרין הן לכהן הדיוט. וכל אדם לא יהיה באוהל מועד בשנה שמת בה שמעון הצדיק אמר להם בשנה זו הוא מת אמרו לו מנין אתה יודע אמר להם בכל שנה ושנה היה זקן אחד לבוש לבנים ומעוטף לבנים נכנס עמי ויוצא עמי שנה זו נכנס עמי ולא יצא עמי א"ר אבהו ומי יאמר שאדם היה ולא הקב"ה בכבודו היה נכנס עמו ויוצא עמו א"ר אבהו וכה"ג לא אדם היה אלא כהדא דא"ר פנחס בשעה שהיה רוה"ק שרוי עליו היו פניו בוערות כלפידים עליו. הה"ד (מלאכי ב) כי שפתי כהן ישמרו דעת וגו':

פרשה כב

(א) איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז הה"ד (קהלת ה) ויתרון ארץ בכל היא ר' יהודה ור' נחמיה ר"י אמר אפילו דברים שאתה רואן יתרון לעולם אף הן בכלל הנייתו של עולם הן סיבא למעבד חבלא סיבוא למסוך ניניא (קהלת ה) מלך לשדה נעבד אפי' הוא מלך והוא שליט מסוף העולם ועד סופו לשדה נעבד עבדת ארעא עביד לא עבדת ארעא ולא כלום לפיכך (שם) אוהב כסף לא ישבע כסף אוהב ממון לא ישבע ממון ואוהב בהמון לא תבואה וגו' שכל מי שהומה ומהמה אחר הממון וקרקע אין לו מה הנאה יש לו ר' ישמעאל ב"ר תנחום ור' חנין בריה דרבי בשם ר' ירמיה כתיב (יחזקאל כו) וירדו מאניותיהם על הארץ יעמדו וכי אין אנו יודעין שעל הארץ היו עומדין אלא הרי ששקעה ספינתו של אחד בים ויש לו קרקע על הארץ יעמוד אם אין לו קרקע אין לך הבל גדול מזה. ר' נחמיה אמר ויתרון ארץ בכל היא אפילו דברים שאתה רואה אותן יתרון למתן תורה כגון הלכות ציצית תפילין ומזוזה אף הן בכלל מתן תורה שנא' (דברים ט) ויתן ה'

אסיפת אמרים

הה"ד ויתרון. כוונתו למ"ש ריב"ז שעל ידי שהיו מקריבים באיסור במה הפורענויות באה עליהם ע"י גוים ומזיקין וזה היה לפי שמתחלה נעבד תחלה בשדה שהיו מקריבין לו בבמות והיינו בשדה כדכתיב אשר הם זובחים ע"פ השדה (יפת"ה): אפי' הוא מלך כו'. הש"י ז"ל בפי' קהלת כתב בשם המדרש ז"ל ויתרון ארץ בכל היא שכר עבודת האדמה משוב הוא על הכל שאפי' מלך צריך הוא להיות נעבד לשדה אם עשתה הארץ פירות יש לו מה יאכל וא"ל מת ברעב כו'. והוא פי' נכון ואף שלא נמצא כן הגי' בשום מדרש אולי היה כן גרסת רש"י

מתנות כהונה

ובא אהרן וגו' סיפיה דקרא והניחם שם ותמנה למדורא בתורת כהנים: א"ר אבהו ומי יאמר כו'. אמר זה כי היכי דלא תיקשי מההיא עובדא דשמעון הצדיק והא כתיב וכל אדם וגו' ואמר שהקב"ה בכבודו הי': וכ"ג לא אדם היה. וכתיב וכל אדם לא יהיה וגו' וע"כ כשנכנס הוא היה שם אדם: בוערות כו'. וילא מכלל אדם לכלל מלאך בירושלמי דיומא בפ' הוציאו לו גרס בעון קומי ר' אבהו והכתיב וכל אדם כו' אפי' אותן שכתוב בהן ודמות פניהם פני אדם לא יהיה כו'. אמר להו אני אומר הקב"ה בכבודו כו' ובכל זאת אינו מיושב היטב הא דקשיא ש מלאך ה' כו' שהרי כתיב וכל אדם אפי' אותם שכתוב כו' והדרא קושיא לדוכתיה [illegible] שחזר בו ופירש וכל אדם כמשמעו אדם ולא מלאך ולישנא דייק הכי דאמר אלא שאגא כו': ויתרון ארץ בכל הא עיין בקהלת (ה ו) ושם פירשתי כל העניין: סיבוא. מין עשב: למסוך. להמתיק בו עשב מר הנקרא מנא ובילקוט גרס סיכא למיסמך ביה גופנא ופי' סיכה יתידות של אילני סרק: סיבא. למיעבד חבלא פי' בערוך מין עשב עלי ירקות שעושין ממנו חבלים: עבדת ארעא כו'. אם עשתה הארץ פירותיה עשה גם הוא ומעשיו קרוים מעשה לא עשתה הארץ גם מעשיו אינם כלום: שהומה ומהמה. כפל ל' להגדיל ההומה כד"א לא מהם ולא מהמהם: יעמוד. יש לו עדיין עמידה וקיום:

ה' אלי את שני לוחות האבנים כתובים באצבע אלהים ועליהם ככל הדברים ריב"ל אמר ועליהם ככל הדברים וכתיב (דברים ח) כל המצוה אשר אנכי וגו' כל ככל דברים הדברים מצוה המצוה מקרא משנה הלכות תלמוד תוספתא אגדות ואפילו מה שהתלמיד ותיק עתיד לומר לפני רבו כלן נאמרו למשה בסיני שנא' (קהלת א) יש דבר שיאמר ראה זה חדש הוא. חבירו משיב עליו כבר היה לעולמים. מלך לשדה נעבד ר' יהודה ור' נחמיה ר"י אומר מלך זה בעל תלמוד לשדה נעבד זה בעל משנה שהוא סודר הלכה לפניו. ר"נ אומר מלך זה בעל משנה לשדה נעבד זה בעל תלמוד שהוא מקבל הלכה לפניו. לפיכך אוהב כסף לא ישבע כסף אוהב תורה לא ישבע תורה ואוהב בהמון וגו' שכל מי שהומה ומהמה אחרי תורה ותלמיד אין לו מה הנאה יש לו. ר"א ב"ר בשם רבי אחא אומר למד ולא לימד אין לך הבל גדול מזה: (ב) ורבנן אמרי ויתרון ארץ אפילו דברים שאתה רואן בעולם מיותרין כגון זבובין ופרעושין ויתושים אף הן בכלל ברייתו של עולם דכתיב (בראשית ב) ויכולו השמים והארץ וכל צבאם. מלך לשדה נעבד זה הקב"ה דכתיב ביה (תהלים צג) ה' מלך גאות לבש. לשדה נעבד זו ציון דכתיב (מיכה ג) ציון שדה תחרש. לפיכך אוהב כסף לא ישבע כסף אוהב מצות לא ישבע מצות ואוהב בהמון וגו' שכל מי שהומה ומהמה אחר המצות ומצוה קבועה לדורות אין לו. מה הנאה יש לו. תדע לך שהוא כן שהרי משה כמה מצות וצדקות עשה וכמה מעש"ט בידו ויש לו מצוה קבועה לדורות. הה"ד (דברים ד) אז יבדיל משה. ד"א ויתרון ארץ אמר הקב"ה לנביאים אם אין אתם עושין שליחותי יש לי שלוחין הוי ויתרון ארץ וגו' בכל אני עושה שליחותי. א"ר אחא בכל הקב"ה עושה שליחותו אפילו ע"י נחש אפילו ע"י צפרדע ואפילו ע"י עקרב ואפילו ע"י יתוש. טיטוס הרשע נכנס לבית קדשי הקדשים וחרבו שלופה בידו וגידר את הפרוכת ונטל ב' זונות והציע ספר תורה תחתיהן ובעלן על גבי המזבח ויצא חרבו מליאה דם מאן דאמר מדם הקרבנות ומ"ד מן דם פר ושעיר של יוה"כ התחיל מחרף ומגדף כלפי מעלה

מתנות כהונה

בכל הדברים כו' ע' בק"ר הג' עם עיקר. ופי' היה יכול לכתוב כל וכתב ככל לרבות כולם: שהוא סודר לפניו. לפיכך בעל תלמוד משועבד לבעל המשנה שמסדר לפניו הדברים כמו שהם שנוים למען ידעו מולאם ומובאם: מקבל הלכה. פסק הלכה אליבא דהלכתא שאי אפשר לעמוד עליו מתוך המשנה כדאמרינן תנאים תבלי עולם הן ופירש"י במי שפוסק אחר סתם משנתן כמו שהיא שנויה: אוהב כסף וגו'. אוהב תורה דרש הכסף מלשון כיסופא כד"א נכסף נכספת שהיא כוסף אמיתי ותשוקה נכבדת: ויכולו וגו'. משמע שנתכלל העולם עם כל צבאיו שיש בקרבו: זה ציון. כביכול הקב"ה משועבד לתבוע עלבונה כמו שפירש"י בקהלת: ויש לו כו'. היה מהדר עליהם לעשות אע"פ שלא היו קולטות בחייו: מאן דאמר. כמו איכא

אסיפת אמרים

רש"י ז"ל. (שם): הלכות ציצית כו'. שלכאורה נראה שחכמים הוסיפו על ד"ת קמ"ל שכלל תורה שבע"פ מסיני נאמרה. וקרי לתורה ארץ שבעבורה נברא העולם כדלעיל פ"ו בב"ר פ' כ"ז. (שם): ותלמיד אין לו. דריש לא תבואה על תלמיד פי' תבואה שמביא תורתו לאחרים ומלמד לתלמודו (י"מ): מלך. פי' כיון שנתן השגחתו לזבובים ופרעושים כ"ש שיתן השגחתו ליתבע עלבונה כו'. כצ"ל לפי ליפה גירסתנו ומדברי רש"י ז"ל בקהלת נראה שגרס לי' בד"א שבכל שעה שליחותו ליתבע עלבונה ע"י יתוש (יפת"ה): לפי'. פי' כיון שעיניו משוטטות לכלם שכר ועונש ראוי להרבות מצות ואגב אורחים המעוינין

מעלה אמר לא דמי ההוא דעבד קרבא עם מלכא במדבר ונצח ליה לההוא דעבד קרבא עם מלכא בגו פלטין דידיה ונצח ליה. מה עשה כינס כל כלי בהמ"ק ונתן לתוך גרגותני אחת וירד לו לספינה כיון שירד מחא נחשולא בימא אמר דומה לי שאין כחו של אלוה זה אלא במים. דור אנוש לא פרע מהם אלא במים וכן דור המבול וכן פרעה וחילו אף אני כיון שהייתי בתוך ביתו וברשותו לא היה יכול לעמוד בי ועכשיו לכאן קדמני א"ל הקב"ה רשע חייך בבריה פחותה ממה שבראתי מששת ימי בראשית אני פורע ממך מיד רמז הקב"ה לים ועמד מזעפו כיון שהגיע לרומי יצאו כל בני רומי וקלסוהו נקיטא ברבריא. מיד הסיקו לו את המרחץ ונכנס ורחץ כיון שיצא מזגו לו כסא דחמרא וזימן לו הקב"ה יתוש אחד ונכנס לתוך חוטמו והיה אוכל והולך עד שהגיע למוחו התחיל מנקר את מוחו אמר קראו לרופאים ויפצעו מוחו של אותו האיש ויראו במה אלוה של אומה זו נפרע מאותו האיש מיד קראו לרופאים ופצעו את מוחו ומצאו בו כמו גוזל בן יונה והיה בו משקל שתי לטראות. א"ר אלעזר ב"ר יוסי תמן הוינא ויהבון גוזלא מן דין סטרא ותרתין ליטרייא מן דין סטרא ותקל הד כל קבל חד ונטלוהו ונתנוהו בתוך קערה אחת כל מאן דהוה הדין שני הוה הדין שני פרח יתושא פרח נשמתא דטיטוס הרשע. ד"א ויתרון ארץ עובדא הוה בחד גברא דהוה קאים ע"ג נהרא וחמא הדא אורדען טענה הדא עקרב ומגזתיה נהרא אמר זו מזומנת לעשות שליחותה אגיזתא נהרא ואזלת ועבדת שליחותה והזרה יתה לאתרה ונשמע קול יללה בעיר פלוני נשכו עקרב ומת. ר' פנחס בשם ר' חנין דצפורי אמר עובדא הוה בחד גברא דהוה קאים וחפר בהדא בקעת בית שופרי חמא חד עשב ולקט יתיה ועבדה כלילא לראשיה אזל חד חויא ומחה יתיה וקטל יתיה אתא חד חבר וקם ליה סקר בההוא חויא אמר תמה אנא על מאן דקטל הדא חוייא אמר ההוא גברא אנא קטלית יתיה תלא אפוי וחמא ההוא עשבא עביד בה כלילא על רישא
א"ל

אסיפת אמרים

אשמועינן שיעשה מלוה קבועה (שם) : שני . נחלש מענין כמישה כמו זרעים שלמתו ושנו דסדר תעניות. ופי' שכל שזה היה נחלש ונכמש כן היה זה לעומתו עד שמת. ובערוך גרס שית והוא היא מגזרת ידכה ישות. ויראה שהיה היתוש מתמעט ומצטמק עד שעמד על שיעורו הראשון ואז פרח כדרכו מתלה (יפת"ה נכ"ר

מתנות כהונה

מאן דאמר : לא דמי . אינו דומה מי שעושה מלחמה עם מלך במדבר ומנצחו למי שעושה עמו מלחמה בעיר מלכותו ומנצחו : מחא נחשולא . הכה נחשול גלים שהאניה חשבה להשבר ובב"ר גרס מחאיה ופי' הכה אותו : נקיטא ברבריית. לקח לו ונשא הרקים הלועזים שאינם בעלי אמונה כך פי' הערוך : תמן הוינא כו' שם הייתי והיו נותנין הגוזל מן זה הצד של מאזנים ושתי לטראות בצד השני והיה שוקל אחד נגד כל אחד בשוה : כל מאן . כמו כל מה : שני . פירוש שונה ומחליף כח כלו' שהיה חי ובערוך גרס שהי ופי' בו מגלה ומגדל : ומגזתיה . פי' העבירה על הנהר כד"א וכן גנוזו ועבר : עובדא כו' . מעשה היה באיש אחד שהיה עומד וקוצר באותו בקעה של בית שופריה ראה עשב אחד ולקט אותו : ועבדא כלילא פי' ועשאה אותו עשב עטרה לראשו בא נחש אחד והכה האיש אותו והמית אותו : אתא חד חבר . בא א' שהיה יודע לחבר נחשים והיה בקי ומכיר טבעם ועניינם : סקר . הביט ומסתכל בההוא חויא ואמר מתמיה אני על מי שהרג אותו נחש : תלה אפוי כו' . הרים עיניו ותלה פניו למעלה וראה אותו עשב שעשה ממנו עטרה על ראשו מתוך שהביט בו הרגים אותו האיש שהיה תמה עליו ואמר לי' מן קושטא כו' באמת אנכי הרגתיו כך נראה לפרש

א"ל מן קושטא אנא קטלית יתיה א"ל את יכיל מרים הדין עשבך מן רישא א"ל אין כיון דארים יתיה א"ל את יכיל קריב הדין חויא בהדין חוטרא א"ל אין כיון דקרב להההוא חויא מיד נשלו איבריו. ר' ינאי הוה יתיב מתני על תרע קרתא וראה נחש אחד מרתיע ובא והוה מרדף ליה מן הדין סטרא והוא חזר מן הדין סטרא אמר זה מוכן לעשות שליחותו מיד נפלה הברה בעיר איש פלוני נשכו נחש ומת. ר"א הוה יתיב ומטייל בבית הכסא אתא חד רומי ומקים יתיה ויתיב אמר הדא לא על מגן. מיד נפקא חד חויא ומחא יתיה וקטליה קרי עליה (ישעיה מג) ואתן אדם תחתיך. ר' אלעזר הוה קאים על הדא שוניתא דימא דקסרין וראה קוליא אחת שהיתה מתגלגלת ובאה והוה מצנע לה והיא מתגלגלא אמר זו מוכנת לעשות שליחותה לבתר יומין עבר חד בלדר איתגלגלת בין רגלוי ונכשל בה ונפל ומת אזלין ופשפשוניה ואשכחון יתיה טען כתבין בישין על יהודאי דקסרין. ר' שמעון הוה עסקן בדברים הו"ל חד פרדס חד זמן הוה יתיב ביה והוה ביה חד סדן המא חדא דוכיפת דעבד ליה קן בגויה א"ל מה בעי הדין עופא מסאבא בהדין פרדס אזל ר"ש וסתריה לההוא קינא אזל ההוא דוכיפת ותקנה מה עבד ר"ש אזל אייתי חד לוח ויהבה באפויה דההוא קינא ויהב ביה חד מסמר מה עבד ההוא דוכיפת אזל אייתי חד עשב ויהבה על ההוא מסמרא ושרפה מה עבד ר"ש אמר טוב למגנז הדין עשבא דלא יילפין גנבייא למעבד כן ויחרבון ברייתא. חמרתא דר' ינאי אכלה עשבא ואיסתמית ואכלת עשבא אחרי ואיתפתחת עובדא הוה בתרין גברא דהוו עיילין באילין שבילייא דטבריא חד סמי וחד מפתח והוה ההיא פתיחא גדיש ליה לההוא סמיא יתבון למקרטא באורחא וארעת שעתא ואכלון מן עשבא דין דהוה סמי אתפתח ודין דהוה פתיח אסתמי ולא עלן מן תמן עד דנדש ההוא סמיא לפתיחא.

עובדא

מתנות כהונה

לפי הגירסא שלפנינו אבל לעיל בב"ר מוכח דגרסי' א"ל מן קושטא את קטלת יתיה א"ל אין א"ל את כו': את יכול מרים כו'. בלשון שאלה א"ל יכול אתה להרים ולהסיר עשב זה מן ראשך: את יכול קריב יכול אתה לנגוע באותו נחש במטה זה: נשלו איבריו. פי' נפלו ונתפרקו מלשון ונשל: מתני. היה שונה על שער העיר: בפרשת קרח גרס מרתיע פי' בא ברוגז ובריתחא: והוה מרדף ליה כו'. ר' ינאי היה רודף הנחש מצד זה: הברה. קול הברה: ומטייל. פי' מטייל לשון נקי ודרך כינוי לעשות צרכיו: חד רומי. א' מעיר רומי: ומקים יתיה ויתיב. פי' הקימו והעמידו וישב הוא: הדא לא על מגן. פי' דבר זה לא על חנם באת לידי שמצערני כל כך: ואתן אדם תחתיך. דרשו כמו ואתן אדום כי רומי הוא אדום: הוה קאים. עיין כל זה בב"ר: בלדר. שר חצוב: עסקן בדברים. היה עוסק לראות ולנסות הכל: ה"ג חד סדן. פי' אילן עב כד"א סדן של שקמה ובא"א מקיים גרסת הספר ופי' סדן הוא ענף (כמו שיכת עלים יפת"ה): וסתריה שבר וקלקל הקן: ויהבא באפוי כו'. היה נותן הדף לפני הקן: ונתן בו מסמר. בדף ובסדן כדי לסתור הקן: טב למגנז. פי' טוב שאגנוז העשב הזה שלא ילמדו הגנבים לעשות כן שיכירו העשב הזה ויפתחו לו כל המסגרות ויגנבו כל אשר בבית ויחריבו הבריות: ואיסתמית. נעשית סומא: ואכלה עשב אחר וחזרה ונפתחו עיניה: עובדא כו'. מעשה היה בשני אנשים שהיו נכנסין באותן שבילים של טבריא אחד היה סומא ואחד היה פתח כלומר רואה בטוב והיה אותו פתח גדיש פירוש מנהיג וסומך ועיין ס"פ קרח: יתבין למקרטא. ישבו לנוח ולפוש: וארעת שעתה. ויקר מקרה השעה שאכלו מין עשב אחד זה בהיה סומא נעשה פתח וזה שהיה פתח נעשה סומא ולא הלכו משם עד שהנהיג אותו שהיה סומא מקודם לאותו

שהיה

עובדא הוה בחד גברא דהוה סלק מן בבל יתיב למקרטא באורחא וחמא תרתין צפרין מתנציון הדא עם הדא וקטלא חדא מנהון חברתה אזלת ההיא אחריתי ואתייה עשבא ויהבת עלה ואחיית יתה אמר טב לי נסב מן הדין עשבא ואחייה ביה מתיי דארעא דישראל כי פרי וסלק חמא חד תעלא מית מקלק באורחא אמר טב לי מנסייא בהדין תעלא ויהב עליה ואחייה וסליק עד שהגיע לסולמי צור כיון שהגיע לסולמי צור חמא חד ארי קטיל ומקלק באורחא אמר טב לי מנסייא בהדין אריא ויהב עלוהי מן עשבא וחיה וקם ואכל יתיה הוא דברייתא אמרין טב לביש עבדת בישא עבדת טב לביש לא תעביד וביש לא מטי לך. א"ר תנחומא אפילו במים הקב"ה עושה שליחותו מעשה במוכה שחין אחד שירד לטבול בטבריה וארעא שעתה וטפת לבירא דמרים ואסחי ואיתסי והיכן הוא בארה של מרים א"ר חייא בר אבא כתיב (במדבר כא) ונשקפה על פני הישימון שכל מי שהוא עולה על ראש הר ישימון ורואה כמין כברה קטנה בים טבריא זו היא בארה של מרים. א"ר יוחנן בן נורי שערותא רבנן והיא מכוונא כל קביל תרעא מציעיא דכנישתא עתיקא דטבריא. ר' המא בר פפא בשם ר' יהודה ב"ר סימון אמר באיסור במה היו ישראל מקריבין במדבר עד שלא הוקם המשכן דתנינן תמן עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות והעבודה בבכורות ומשהוקם המשכן נאסרו הבמות והעבודה בכהנים והיו ישראל נוהגין באיסור הבמה במדבר והיו פורעניות באות עליהם והיו או"ה אומרין עובדין לשמו והוא הורגן לפיכך אמר הקב"ה למשה לך אמור לישראל איש איש מבית ישראל ואל פתח אהל מועד

אסיפת אמרים

כנ"ר) : והיו אומ"ה אומרים . הא דלא סגי ליה בל"ז רק כדי להצילם מן העבירה משום דס"ל כר"י דלק' שבשר תאוה נאסר להם וס"ל הטעם כדי שהמקריב בבמה לא יוכל להתגלל לומר דשל חולין קשחיט לכך אסר להם כל שחוטי חוץ אף לבשר תאוה אך משום דאין

מתנות כהונה

שהיה פתח מקודש. וכן היה הסגולה של אותו עשב : סליק מבבל. לעלות לארץ ישראל וראה שני צפרין שהיו מריבים זה עם זה והמית אחד מהם את חבירו והלכה אותו אחרת שנשארה חי והביאה עשב ונתנה עליה והחייה אותו ובספ' בן סירא איתא שעוף אחר הביא אותו עשב וכן משמע לקמן בקהלת : אמר כו' אותו האיש אמר טוב הוא שאקח מאותו עשב ואחייה בו מתים של ארץ ישראל : כי פרי . פי' הערוך כן והוא לשון ירושלמי . כי פרי כו' . כשהיה רץ ועלה לו לא"י ראה שועל אחד מת : מקלק . פי' הערוך מושלך : באורחא . בדרך היה מושלך : טב לי כו' . פי' טוב לי שאנסנו בזה השועל אם הוא מועיל להחיות את הכל : לסולמי צור . נקרא כך על שעולין אליה בגובה מרום הרים כזה שעולה על הסולם : חמא כו' . ראה ארי שנהרג ומושלך בדרך : וקם . האריה קם ואכל לאותו האיש : הוא דברייתא כו' . זה שהבריות אומרים טב לביש כו' אם עשית טוב לאיש רע רע עשית טוב לאיש רע לא תעשה ורעה לא תגיע לידך . וכל מעשים אלו הביא על פסוק ויתרון ארץ כו' . להראות את מעשה ה' כי נורא הוא ואין שום בריה בעולם נבראת ללא צורך : וארעת שעתא . ויקר לו מקרה השעה וטפת והציף לו ונזדמן שמה בארה של מרים : ואסחי . ורחץ בה ונתרפא : שערותא רבנן . שערותא כמו שיערו אותה והוא ל' קלר כמו יומא חדא : כל קבל כו' . היא מכוונת נגד שער אמצעי של בית המדרש הישן שבטבריה : תנינן תמן . פי' באיסור במה היו ישראל מקריבין במדבר ור"ל אחר שהוקם המשכן שהרי עד שלא הוקם המשכן תנינן תמן שהיו הבמות מותר כו' : נוהגין באיסור הבמה כו' . ופי' שהיו נוהגין היתר בבמה שלא כדין שהרי משהוקם המשכן היה להם לידע מדעת עצמן שלא יקריבו בבמות שאל"כ מאי רבותיה דמשכן ולפיכך נענשו והיה חילול שם שמים בדבר : והוא הורגן . בתמיה :

מועד לא הביאו: (ג) ד"א איש איש מבית ישראל הה"ד (ישעיה סו) שוחט השור מכה איש זובח שה עורף כלב מעלה מנחה דם חזיר מזכיר לבונה מברך און. ר' יוחנן ורשב"ל ר"י אמר כל מי שהוא גוזל את חבירו שוה פרוטה מעלין עליו כאילו הורגו ואית ליה קריין סגיין שוחט השור מכה איש (יחזקאל יט) וילמד לטרף טרף אדם אכל (משלי א) כן ארחות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח (יואל ד) מחמס בני יהודה אשר שפכו דם נקיא בארצם (ש"ב כא) ויאמרו אל המלך האיש אשר כולנו ואשר דמה לנו נשמדנו מהתיצב בכל וגו' וכי הוא הרגן או דמה להן אלא ע"י שהחריב נוב עיר הכהנים שהיתה מספקת להם מזונות מעלה עליו הכתוב כאילו הרגן. ור"ל הוה מסרס קרייא. מכה איש שוחט השור עורף כלב זובח השה דם חזיר מעלה מנחה מברך און מזכיר לבונה גם המה בחרו בדרכיהם. רבי אלעזר שאל את ר' חנינא ואית דאמרי ר' חנינא שאל את ר' אלעזר ואפשר כן רבה שאול לתלמידא אלא לא בעא מיניה אלא למבדקיה א"ל מהו דין דכתיב (משלי ל) שתים שאלתי מאתך שוא ודבר כזב הרחק ממני ריש ועושר אל תתן לי הטריפני לחם חוקי. פן אשבע וכחשתי ואמרתי מי ה' ופן אורש וגנבתי ותפשתי שם אלהי. איזה מהן קשה הראשונה או השנייה א"ל מצינו שויתר הקב"ה על ע"ז ולא ויתר על חילול השם ומנין שויתר הקב"ה על ע"ז שנא' (יחזקאל כ) ואתם בית ישראל כה אמר ה' אלהים איש גילוליו לכו עבודו וכתיב ואת שם קדשי לא תחללו עוד והיו ישראל נוהגין באיסור הבמה במדבר והיו פורעניות באות עליהם והאומות רואין ואומרין הם מקריבין לו והורגם. לפיכך אמר הקב"ה למשה לך אמור לישראל הזהרו שלא תהיו מקריבין לאיסור במה לפיכך משה מזהיר לישראל אמור להם איש איש מבית ישראל אשר ישחט: (ד) רבי ישמעאל ור' עקיבא ר"י אמר הרי זה היתר מכלל איסור לפי שהיו ישראל אסורין בבשר תאוה במדבר לא בא הכתוב והתיר להם אלא בשחיטה ר"ע אומר ה"ז אסור מכלל היתר לפי שהיו ישראל נוחרין ואוכלין

מתנות כהונה

מסרס קרייא. מסרס המקרא ודורשו המכה האיש דומה בעיניו כאילו מקריב שור על גבי המזבח וכן כולם: **ואפשר כן**. פירוש הספר מתמה על איכה דאמרי והאיך אפשר שר' חנינא ישאל מרבי אליעזר תלמודו ומשני לא שאל ממנו אלא לבדקו אם יודע להשיב אם לאו לא שהיה צריך לו: **מהו דכן**. מהו זה וגר' דג' מהו דין: **שויתר הקב"ה כו'**. וכאן הראשון ע"ז שנא' מי ה' והשני יש בו חילול הש"י שיגנוב ויתחלל שם שמים על ידו: **והורגם**. וזהו חילול הש"י: **אסורין כו'**. א"ל שיקריבנו שלמים: **ה"ז היתר** פי' ההיתר שהתיר בשר תאוה כשיעשוהו שלמים ללמוד מן האיסור שלא יהא מותר רק בשחיטה אע"ג דלא כתיב שחיטה אלא ההיתר מדכתיב גבי האיסור אשר ישחט וגו' מכלל דשריותא דאהל מועד נמי דוקא בשחיטה: **איסור מכלל היתר**. מתוך ההיתר שהתירו בשחיטה דוקא כדפירש נשמע שקודם לזה היו נוחרין דאל"כ לשתוק מן השחיטה:

אסיפת אמרים

דאין דרך התורה לאסור דבר משום היוג לעבירה אחרת ובפרט שחומרא דאתא לידי קולא הוא דדמי קלת למביאה חולין בעזרה דאינו רוצה להקריב שלמים אלא בע"כ מפני שצריך לבשר. לכ"א שמפני חילול השם הוא. וכן דעת דרשות דלקמן (יפת"ה): הה"ד שוחט כו'. קמפרש שוחט השור בחוץ הוא כמכה איש שנא' דם יחשב לאיש ההוא כדמפרש בתנחומא וכאן קצר ולא פי' כי ממילא מובן כמעט העיון והגב מפ' ליס בענין א' (שם): רי"א רע"א. כ"ז במס' חולין (ד' טז ויז) קאי על פי' כי ירחיב (דברים יב) ומייתי לי' כאן לסיועי מר"י לתנא דר"י. והגב מייתי לר"ע בר פלוגתי'. ומזה י"ל קושיות התוס' שם דילמא מר א' חדא ומא"ח ול"פ ע"ש דא"כ האיך שייכי דברי ר"ע לכאן

אלא

ואוכלין במדבר לא בא הכתוב ואסר להם כן אלא בשחיטה . תני רבי ישמעאל לפי שהיו ישראל אסורין בבשר תאוה במדבר ולפיכך הזהירן הכתוב שיהיו מביאין קרבנותיהן לכהן והכהן שוחט ומקבל אע"פ שהבעלי' יושבים ומחשבין כל היום אין הכל הולך אלא אחר השוחט ומת"ל שתי שחיטות אשר ישחט ב' פעמים תני בשם ר' יודן ב' דקדוקי שחיטה הן רוב שנים בבהמה ורוב אחד בעוף : (ה) ר' פנחס בשם ר' לוי אמר משל לבן מלך שגס לבו עליו והיה למד לאכול בשר נבילות וטריפות אמר המלך זה יהיה תדיר על שולחני ומעצמו הוא נדור . כך לפי שהיו ישראל להוטים אחרי ע"ז במצרים והיו מביאים קרבניהם לשעירים דכתיב (ויקרא יז) ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים ואין שעירים אלו אלא שדים שנא' (דברים לב) ויזבחו לשדים ואין שדים אלו אלא שעירים שנא' (ישעיה יג) ושעירים ירקדו שם . והיו מקריבין קרבניהם באיסור במה ופורעניות באות עליהם אמר הקב"ה יהיו מקריבין לפני בכל עת קרבנותיהן באוהל מועד ויהיו נפרשים מע"ז והם ניצולים הה"ד איש איש מבית ישראל וגו' : (ו) א"ר יוסי בר' חנינא אין הבמה מותרת אלא ע"י נביא מ"ט שנא' (דברים יב) השמר לך פן תעלה עולותיך . ואליהו מקריב בשעת איסור הבמה א"ר שמלאי הקב"ה א"ל שנא' (מ"א יח) ובדברך עשיתי בדבורך עשיתי . ר' יוחנן בר מרי מייתי ליה מן הדא (יהושע ח) אז יבנה יהושע אין לי אלא בגלגל בגבעון מנין שנא' (שופטים ו) ויהי בלילה ההוא ויאמר לו ה' קח את פר השור . א"ר אבא ב"כ ז' עבירות נעשו בפרו של גדעון עצי אשרה ואבנים פסולות ומוקצה ופר הנעבד וזר ולילה
ומחוסר

אסיפת אמרים

לכאן (שם) : ומה ת"ל . דאלו ר"ע ס"ל שנחירה שחיטה קרי וקרא בקדשים מיירי לכך ת"ל ב' שחיטות לאורויי דמוקדשין צריך שחיטה דוקא (שם) : ויזבחו לשדים דבל"ז מי הוכרחנו שבא לפרש כפשוטו שזבחו לשעירים ממש . ומ"מ אי לא דאשכחן דשדים איקרו שעירים ל"ה מפקי קרא ממשמעותיה וה"א דזבחו לשניהם (שם) : והיו מקריבין הוא כמו ועוד טעם לאיסור בשר תאוה וכדפירש לעיל (שם) : אין הבמה כו' . ס"ל דיתורא דאיש איש לרבות איסור במה לעולם ופליג אמתני' קדושת שילה יש אחריה היתר אלא ס"ל דמשהוקם המשכן נאסרה הבמה עולמית ואין לה היתר אלא ע"י נביא ואז מותר אף כשבה"מ קיים ואת"כ קשה הראיה שהביא לק' מיהושע ואילך על היתר הבמות שנוכל לומר כמו שהותר לאליהו לצורך שעה גם להם הותר ע"פ ע"פ הדיבור וכדאי' בבמ"ר (יפת"ה) : ריב"מ מייתי כו'. חסר כאן פיסקא וקאי אמתני' כאו לגלגל הותרו הבמות ומייתי ע"ז ריב"מ ראי' מיהושע דלא כריב"ח (שם) : בגבעון מנין . ע"ש הוא ואיזו תלמיד טועה הכניסו לכאן דהא גדעון בשעת מנוחת שילה היה וע"כ הוראת שעה היה וכדלקמן בבמ"ר (גם גבעון מאי בעי הכא) ואין ראיה מיניה להיתר במות . ודא"ר אב"כ ז' עבירות אין כאן מקומו אלא אחר דברי ר"י : אין מן הדא קריא לית אם שמע דא"ר אב"כ ז' עבירות כו' . פי' אין ראיה
משמואל

מתנות כהונה

אלא בשחיטה פי' ופי לא בא הכתוב ואסרו להם בנחירה אלא דוקא בשחיטה דאל"כ למה הזכיר השחיטה ויותר היה ל"ל לגרום בא הכתוב שגם לבו . לבו גדול ומתאוה לעשות כל מה שלבו חפץ : אלא ע"י נביא . כלומר לשעה שהנביא מתירו לצורך שעה : מייתי ליה כו' . מביא ראיה מכאן שהבמה מותרת על פי נביא לשעה : ה"ג אין לי אלא בגלגל בגבעון מניין : שבעה עבירות כו' . גירסת הספר הוא בירושלמי בפ"ק דמגילה רק במקום מחוסר זמן גרס באיסור במה ועיין שם שהגירסא נשתנית ומי יערב לבו להגיה כולי האי ובבמ"ר פ' י"ד חשיב ג"כ שבעה אך חלוקים במקצת ובתנחומא בפ' נשא מנה אותם כמו שנמנים לקמן פ' נשא ובילקוט שופטים גרס שמנה ומונה ג"כ הוא ורש"י פי' בספר שופטים דפלוגתא היא ובמס' (תמורה דף כ"ח) גרס שמנה ולא חשיב אבנים פסולות וחשיב כלי אשירה פירש"י כלים שבהם היו מקטירים לאשרה בו היה מקטיר לשמים ובמדר' שמואל גרס ג"כ ז' וחשיב אבנים פסולות במקום בן כומרים דג' בפ' נשא : אבנים
פסולות

ומחוסר זמן . אין לי אלא גבעון בשילה מנין שנא' (ש"א ז) ויקח שמואל טלה חלב אחד . א"ר אבא ב"כ ג' עבירות נעשו בעולה של שמואל היא ועורה ומחוסר זמן ולוי היה . א"ר יוסי אין מן הדא קריא לית את שמע כלום ואתייא הדא דר' שמואל בר נחמני (שם) ותשובתו הרמתה כי שם ביתו : (ז) ד"א איש איש מבית ישראל הדא דכתי' (תהלים קמו) עושה משפט לעשוקים אלו ישראל דכתיב בהון (ירמיה נ) כה אמר ה' צבאות עשוקים בני ישראל ובני יהודה . נותן לחם לרעבים אלו ישראל דכתיב (דברים ח) ויענך וירעיבך . (תהלים קמו) ה' מתיר אסורים . מה שאסרתי לך התרתי לך . אסרתי לך חלב בהמה והתרתי לך בחיה . אסרתי לך גיד הנשה בחיה והתרתי לך בעוף . אסרתי לך שחיטה בעופות והתרתי לך בדגים . ר' אבא ור' יונתן בשם ר' לוי אמר יותר ממה שאסרתי לך התרתי לך . דם הנדה אסרתי לך התרתי לך דם בתולים . אסרתי לך אשת איש התרתי לך את השבויה . אשת אח התרתי לך יבמה . אשה ואת אחותה בחייהם התרתי לך לאחר מיתה . לבישת כלאים התרתי לך סדין בציצית . בשר חזיר התרתי לך דג ששמו שבוטא . את החלב התרתי לך את השומן . את הדם התרתי לך טחול . בשר בחלב התרתי לך את הכחל . ר' מנחמא ור' ביבי ור' אחא ור' יוחנן בשם ר' יונתן אמרו תחת מה שאסרתי לך התרתי לך . תחת איסור דגים לויתן דג טהור . תחת איסור עופות זיז עוף טהור הוא הה"ד (תהלים נ) ידעתי כל עוף הרים וזיז שדי עמדי . א"ר יהודה ב"ר סימון בשעה שהוא פורש את כנפיו מכחה גלגל חמה הה"ד (איוב לט) המבינתך יאבר נץ יפרוש כנפיו לתימן ולמה נקרא שמו זיז שיש בו כמה מיני טעם מזה ומזה . תחת איסור בהמות בהררי אלף . רבי יוחנן ור"ל ורבנן רבי יוחנן אמר בהמה אחת היא ורבוצה על אלף הרים ואלף

מתנות כהונה

פסולות. אבני גזית מלשון פסל לך : אין מן השדה כו'. אם מן המקראות הללו משמע אין אתה שומע כלום שמכל הפסוקים האלו אין אנו שומעין חוץ שבכל מקומות אלו היה האחרון ובמקום האחרון אינו קרוי חוץ : ואתיית. ובאת את בהכרח להביא זאת לראיה שנאמר ותשובתו הרמתה וגו' ויבן שם מזבח משמע שברמתה היה מקריב וזה היה חוץ ממש ועיין בירושלמי כי כן הוא : גיד הנשה בחיה. אף בחיה : שחיטה בעופות לאסרם בלאו הכי : השבויה. יפת תואר : לאחר מיתה. הרי זמן ההיתר כל ימי עולם וזמן האיסור רק ימי חיי אשתו : סדין בציצית. בשעה שתכלת היה מצוי היה מותר כלאים בציצית : שיבוטא. פירש"י בפרק כל הבשר טעמו כטעם החזיר והשם גרם מות של שיבוטא ובילקוט תלים גרס לשון דג שהם : טחול. כולו דם ובחולין (ק"ט) גרס כבדא ופי' רש"י הכבד כולו דם : התרתי לך. כלומר ואסרתי לך : ה"ג בילקוט תחת איסור דגים לויתן

5 דג טהור וכן כולם : זיז. נוטריקון מזה ומזה :

אסיפת אמרים

משמואל דהא ג' עבירות היה שם וא"כ ע"כ דהוראת שעה היה ואף את"ל שלא היה ג' עבירות דלא מוכחי מקרא ומאליהו ג"כ תידחי שמפורש בקרא כדבורך עשיתי אבל היכי דלא נתפרש מה"ת לומר שע"פ הדיבור היה הא בגדעון היו ז' עבירות וחד מינייהו לילה דמפורש בקרא שעשה בלילה . ולא מצינו שהקב"ה צוהו כן אלא ע"כ דאף דלא נתפרש ע"פ הדיבור הוה כמו כן נוכל לומר בשל שמואל ולעולם כריב"א (שם) : בשילה . חסר כאן פיסקא וקאי אמתני' קדושת שילה יש אחריה היתר ומייתי ע"ז ראיה משמואל (שם) : מה שאסרתי כו'. ס"ל כר"י דלעיל וכן סיים בזה בד"ר פ"ד אף להלן אסר להם בשר תאוה וכאן התיר להם . וזה דומה לאיסור אשת אח ואחות אשתו שבהמשך הזמן הותר באיסור עצמו (שם) : יותר . פי' הואיל ומן האיסור עצמו יש היתר א"כ ע"כ יש היתרים יותר מן איסורים (י"מ) : טהור הוא . מדכתיב עמדי וכדרך שאמרו רז"ל אין דבר טמא יורד מלמעלה ומש"ט נמי ילפינן דבהמות טהורה היא דכתיב כי לי כל חיתו יער (יפת"ת) : מכהה . מפ' נץ לשון ניצוץ השמש באברותו יסך ניצוץ

גם

ואלף הרים מגדלין לה כל מיני עשבים והיא אוכלת שנא׳ (שם מ) כי בול הרים ישאו לו ור״ל אמר בהמה אחת היא רבוצה על אלף הרים ואלף הרים מגדלין לה מאכל לאכילתן של צדיקים והיא אוכלת מאי טעמא (ישעיה סה) והיה השרון לנוה צאן ורבנן אמרי בהמה אחת היא ורבוצה על אלף הרים ואלף הרים מגדלין לה מיני בהמות והיא אוכלת מ״ט שנאמר (איוב מ) וכל חית השדה ישחקו שם ואפשר כן אית בעיר אכל בעיר א״ר תנחומא גדולים הם מעשה האלהים מה ששונין הם מעשיו של הקב״ה. ומהיכן הוא שותה ר׳ יוחנן ורשב״ל ר״י אמר כל מה שהירדן מכנים אחת לו׳ הדשים הוא עושה גמיעה אחת מ״ט שנא׳ (שם) הן יעשוק נהר ולא יחפוז. רשב״ל אמר כל מה שהירדן מכנים לי״ב חדשים הוא עושה גמיעה אחת מ״ט (שם) יבטח כי יגיח ירדן אל פיהו ויש בהם לכלוך פה ורב הונא בשם ר׳ יוסי אמר אין בהם לכלוך פה ומהיכן הוא שותה תני רשב״י נהר יוצא מעדן ושמו יובל ומשם הוא שותה מ״ט שנא׳ (ירמיה יז) ועל יובל ישלח שרשיו. א״ר מאיר (איוב יב) ואולם שאל נא בהמות ותורך זה בהמות ועוף השמים ויגד לך זה זיז שדי. או שיח לארץ ותורך זה גן עדן. ויספרו לך דגי הים זה לויתן. מי לא ידע בכל אלה כי יד ה׳ עשתה זאת:

פרשה כג

(א) כמעשה ארץ מצרים הה״ד (שיר ב) כשושנה בין החוחים ר׳ יצחק פתר קרא ברבקה שנא׳ (בראשית כה) ויהי יצחק בן ארבעים שנה וגו׳ אם ללמד שהוא מפדן ארם מה ת״ל אחות לבן הארמי אלא אביה רמאי ואנשי מקומה רמאין וצדקת הזו יוצאת מבנתים למה״ד לשושנה בין החוחים. ר׳ פנחס בשם ר׳ סימון אמר כתיב (בראשית כח) וישלח יצחק את יעקב וילך גו׳ כללן כולן ברמאות: (ב) רבי אליעזר פתר קרא בגאולת מצרים מה שושנה זו כשהיא נתונה בין החוחים היא קשה על בעלה ללוקטה כך היתה גאולתן של ישראל קשה לפני הקב״ה ליגאל הה״ד (דברים ד) או הנסה אלהים לבא לקחת לו גוי מקרב גוי. אלו ואלו ערלים אלו מגדלי בלורית ואלו מגדלי בלורית אלו לובשי כלאים ואלו לובשי כלאים א״כ לא היתה נותנת מדה״ד לישראל שיגאלו ממצרים לעולם א״ר שמואל בר נחמני אלולי שאסר הקב״ה עצמו

מתנות כהונה

אית בעיר כו׳. וכי יש בהמה שאוכלת בהמה: **ולא יחפוז.** י״ל דדרים וי״ו של ולא ואע״ג שמצאתי כתוב לא יחפוז בלא וי״ו התרגום ורש״י והרלב״ג ואבן העזרא גרסי ליה וכן הרד״ק הביאו בשרשיו ולא יחפוז וכן הביאו הקונקרדנציא ורשב״ל דרש י״ב של יבטח: **ויש בה לכלוך פה** בתמיה והלא לפי גדלו אינו מספיק ללכלוך פיו (רב הונא גר׳ וה״נ בילקוט איוב ובסתרי תורה פי׳ בספר עבודת הקודש מקיים גירסת הספר ע״פ הקבלה:) **ועל יובל כו׳.** הרי שיובל נהר ונפוק מכל הנהרות: **אם ללמד כו׳** סיפיה דקרא קדריש בקחתו את רבקה בת בתואל הארמי מפדן ארם אחות לבן ארמי: **רמאין.** דרש הארמי לשון רמאות בהיפוך אותיות: **וילך.** הכא גמי דריש סיפיה דקרא: **ללוקטה.** גרסי׳: **ערלים.** שבלילי פסח נמולו כדכתיב כל ערל לא יאכל בו וכתיב בדמיך חיי בשני דמים דם פסח ודם מילה: **בלורית.** מספר קומי והוא ידוע:

אסיפת אמרים

שלון שפמש (שם): נראה דה״ג כאכילתן כו׳. פי׳ כמו שלעתיד ימצאו מיני מאכלים למאכלן של צדיקים הן מיני תבואות הן מתבשילי בשר כדאי׳ פ״ב דשבת כן ההרים מגדלין למאכלה ודריש לה מדכתיב יבול הרים וגם וכל חית השדה ומייתי ראיה למאכלן של צדיקים מן והיה השרון כו׳ ופי׳ הפסוק כמו שהשרון לנוה צאן ורבץ בקר למזונותי׳ כן יהיה לעמי אשר

עצמו בשבועה לא נגאלו ישראל לעולם הה"ד (שמות ו) לכן אמור לבני ישראל אני ה' ה ואין לכן אלא שבועה כד"א (ש"א ג) לכן נשבעתי לבית עלי. א"ר ברכיה (תהלים עז) גאלת בזרוע עמך בטרוניא א"ר יודן מלבא לקחת לו גוי מקרב גוי ועד מוראים גדולים ע"ב אותיות הן ואם יאמר לך אדם ע"ה אמור לו הוצא מהן גוי השני שאינו עולה מן המנין א"ר אבין בשמו גואלן ששמו של הקב"ה ע"ב אותיות: (ג) רבי עזריה בשם ר' יהודה ב"ר סימון אומר משל למלך שהיה לו פרדס נטועה שורה של תאנים ושל גפנים ושל רמונים ושל תפוחים ומסר לארים והלך לו לאחר ימים בא המלך והציץ בפרדס לידע מה עשה ומצאו מלא חוחין ודרדרין הביא קצצים לקוצו והציץ באותן החוחין וראה בו שושנה אחת של ורד נטלה והריח בה ושבת נפשו עליה. אמר המלך בשביל שושנה זו ינצל כל הפרדס. כך העולם כולו לא נברא אלא בשביל תורה לאחר כ"ו דורות הציץ הקב"ה בעולמו לידע מה עשה ומצאו מלא מים במים דור אנוש מים במים דור המבול מים במים דור הפלגה מים במים. והביא קוצצים לקוצצו שנא' (תהלים כט) ה' למבול ישב וראה בו שושנה אחת של ורד אלו ישראל ונטלה והריחה בשעה שנתן להם י' הדברות ושבת נפשו עליו בשעה שאמרו נעשה ונשמע אמר הקב"ה בשביל שושנה זו ינצל הפרדס בזכות תורה וישראל ינצל העולם: (ד) רב הנן דציפורי פתר קריא בגמילות חסדים בנוהג שבעולם י' בני אדם נכנסים לבית האבל ואין א' מהם יכול לפתוח את פיו ולברך ברכת אבלים ואחד מהם פותח פיו ומברך דומה כשושנה בין החוחים · בנוהג שבעולם י' בני אדם נכנסין לבהכ"נ ואין אחד מהם יכול לפרוס על שמע ולעבור לפני התיבה ואחד מהם יודע דומה כשושנה בין החוחים. ר' אלעזר אזל לחד אתר אמרו ליה פרוס על שמע אמר להן לינא חכם עבור לפני התיבה אמר להן לינא הכם אמרין דין הוא ר' אלעזר דין הוא דאתון מתגלגלין ביה. על מגן צווחין ליה רבי נתברכמו פניו והלך לו אצל ר"ע א"ל למה פניך חולניות תני ליה עובדא א"ל צבי מרי דיליף א"ל אין אלפיה לבתר יומין אזל להוא אתרא אמרו ליה פרוס על שמע פרס עבור לפני התיבה עבר אמרין אתחסם ר' אלעזר וקרין ליה ר' אלעזר חסמא. רבי יונה הוה מליף לתלמידוי ברכת אבלים אמרי

מתנות כהונה

בטרוניא. בעלילה ובחזקה נגד מדת הדין ודרש בזרוע כלומר בכח. קצצים לקוצו. פי' נוה לקוצים: לינא חכם. והוא כמו לית אנא והוא בקיצור לשון פירוש אין אני חכם ובקי: דין הוא כו'. בתמיה: נראה דה"ג דאתון מתגלגלין כו'. שאתם משבחים אותו ומספרים לו כד"א זיל גלוג לאמך ובמדרש חזית (ב' ב') גרס כמו כאן וצ"ל שהכל טרידין ומטריחין ומגלגלין בשבילו: על מגן כו'. על חנם קורא אותו רבי: נתברכמו. נעשו פניו ירוקים ככרכום דאזיל סומקא ואתי היורקא ואזיל חוורא ואתי סומקא: חולניות. לשון חולי: תני ליה כו'. סיפר לו המעשה וא"ל רוצה אתה רבי ללמדני וכן משמע בספר יוחסין ויש מפרשין שר"ע א"ל כן לרבי אלעזר ולא נראה לי שר"ע יקראנו רבי ומצאתי בספר יוחסין דגרס א"ל ובעית מילף ולפ"ז ודאי שר"ע אמר כן לר"א: אלפיה. למדו: לבתר יומין כו'. לאחר ימים הלך ר"א לאותו העיר: איתחסם. נראה פירושו איתחזק וכן בב"ר בפ' כבס י"ב אין הארץ שותה אלא לפי חיסומה כהאי דאמרינן במסכת ביצה פרק המביא אין מלבנין

אסיפת אמרים

אשר דרשוני שיגדיל להם מיני מאכליהם (שם): אר"א כו' אר"א מייתי ליה הכא לפ' שאף של"כ כדאי גואלן למען

אמרי יהוין גברין בכל מלה : (ה) רבי חנינא בריה דר' אבא פתר קריא במלכיות מה שושנה זו כשהיא נתונה בין החוחים רוח צפונית יוצאה ומטה אותה כלפי דרום והחוח עוקצה רוח דרומית יוצאה ומטה אותה כלפי צפון והחוח עוקצה ואעפ"כ לבה מכוון כלפי מעלה כך הן ישראל אע"פ שהן נגבין אונניות ואנגריות לבן מכוון כלפי אביהם שבשמים מ"ט (תהלים כה) עיני תמיד אל ה' כי הוא יוציא מרשת רגלי. ר' איבו פתר קרייה בגאולת מחר מה שושנה זו כשהיא נתונה בין החוחים היא קשה על בעלה ללקטה ומה הן עושין מביאין את האור והן שורפין חוץ לה ואח"כ לוקטין אותה כך (איכה א) צוה ה' ליעקב סביביו צריו כגון חלמיש לנוה יריחו לנערן סוסיתא לטבריא גסטרא לחיפה לוד לאונו הה"ד (יחזקאל ה) זאת ירושלים בתוך הגוים שמתיה למחר כשיגיע הקץ מה הקב"ה עושה מביא את האור ושורף חוץ לה הה"ד (ישעיה לג) והיו עמים משרפות סיד ומה כתיב בהו' (דברים לב) ה' בדד ינחנו : (ו) א"ר אבין מה שושנה זו יוצאה עליה שרב הרי היא כמושה יצא טל הרי היא מפרחת כך כל זמן שצלו של עשו קיים כביכול לישראל נראין כאילו הם כמושין בעה"ז. אבל לע"ל יעבור צלו של עשו וישראל מרטיבין והולכים הה"ד (הושע יד) אהיה כטל לישראל. מה שושנה זו אינה בטילה אלא על גב ריחה כך ישראל אינן בטלין אלא על גב מצות ומעשים טובים. מה שושנה זו אינה אלא לריח כך לא נבראו צדיקים אלא לגאולתן של ישראל. מה שושנה זו עולה על שולחנן של מלכים תחלה וסוף כך ישראל הן הן לעה"ז והן הן לעה"ב. מה שושנה זו נכרת בין העשבים כך הן ישראל נכרין בין האומות שנא' (ישעיה סא) כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה'. מה שושנה זו מתוקנת לשבתות וימים טובים כך ישראל מתוקנין לגאולת מחר : (ז) א"ר ברכיה אמר הקב"ה למשה לך אמור לישראל כשהייתם במצרים הייתם דומין לשושנה בין החוחים עכשיו שאתם נכנסין לארץ כנען היו דומין לשושנה בין החוחים ותנו דעתכם שלא תעשו לא כמעשה אלו ולא כמעשה אלו הה"ד כמעשה ארץ מצרים. ר' יצחק פתר קרייא בבן אדם שיש לו שתי בנות מאם אחת שתיהן מאב אחד שתיהן משפיר

א'

אסיפת אמרים

למען שמו (שם) : אפשר דה"ג אינה ניטלת כו'. ישראל אינן נטלין ופי' אינה נלקטת אלא בשביל ריחה (שם) : לא נבראו. אף דעיקר בריאתן היא מצד עצמן אפשר לפרש במה שמתלקן בכל דור כדאיתא בפרק הממונה עמד ושתלן בכל דור ודור (שם) : כשהייתם במצרים. דק"ל ל"ל להזכיר כלל כמעשה ארץ כו' הא מפ' ואזל כל העריות בהדיא לפ"ק שהוא כדי להראות שזה שבח להם במה שהיו או כשושנה ע"י שהיו גדורים מן העריות (כדלקמן פ' ל"ב) (שם): בב"א. דק"ל בשלמא מצרים הוכרח

מתנות כהונה

הרעפין מפני שצריך לחסמן ופי' רפ"י לחזקן ולהקשותן וי"א מלמון לא תחסום שי"ר והדעת מהסס בזה שילא שמו שלא על שם הכבוד: יהוון גברין כו'. פי' יהיו אנשי חיל בכל דבר: אוננניות כו'. מסים ועולים : בגאולת מחר. לישנא מעליא נקט או הוא על דרך שאמרו הז"ל פרק חלק מתי אתי בר נפלא אמר מהר ופירשו שם על דרך שאמר הכתוב היום אם בקולו תשמעו : כחלמיש. הן רשעי אומות העולם מצירים לישראל שהיו דרים בנוה סמוך לו וכן כלם וכולן מעמון הם כדאי' פ' י' יוחסין ועיין במדרש הזית ובמד' איכה (א' פ'): אלא ע"ג ריחא כו'. אינה בטלה וכלה אלא עם הריח כי הריח לא ימוש ממנה כל זמן שהיא קיימת: כמעשה אלו כו'. מצרים ושל כנען: שתי בנות רמז לכנען ומצרים: משפיר. מפליא

א' כד"א (בראשית י) ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען. א"ר חנינא משל למלך שהיה לו בת יחידה והשרה אותה במבוי אחד ונמצאו כולן בעלי זנות ובעלי כשפים א"ל בתי תני דעתך שלא תעשה לא כמעשה אלו ולא כמעשה אלו כך כשהיו ישראל במצרים היו מצרים בעלי זנות שנא' (יחזקאל כג) אשר בשר חמורים בשרם. וכשנכנסו לארץ כנען היו כנענים בעלי זנות ובעלי כשפים שנא' (נחום ג) מרוב זנוני זונה טובת חן בעלת כשפים. אמר להן הקב"ה בני הזהרו שלא תעשו לא כמעשה אלו ולא כמעשה אלו הה"ד כמעשה ארץ מצרים: (ח) (איוב לז) ועתה לא ראו אור תנא הרואה החמה בתקופתה לבנה בגבורה כוכבים במסלותם מזלות כסדרן אומר ברוך עושה מעשה בראשית. אמר רב הונא הדא דאת אמר בימות הגשמים ובלבד לאחר ג' ימים ועתה לא ראו אור. ר' ברכיה ור' ירמיה בריה דר' חייא בר אבא אמר דרש רבי לוי בר סיסי בנהרדעא (שמות כד) ויראו את אלהי ישראל זה עד שלא נגאלו אבל משנגאלו היכן היתה דרכה של לבנה לינתן שם היתה נתונה. א"ר ברכיה מעשה לבנת הספיר אין כתיב כאן אלא כמעשה היא וכל ארגלייא שלה נתנה היא והסל והמגריפה שלה נתנה. בר קפרא אמר עד שלא נגאלו ישראל ממצרים היתה רשומה ברקיע משנגאלו עוד לא נראתה ברקיע מ"ט (שם) וכעצם השמים לטוהר כך אינון נקיין מן עננין: (ט) תני רבי ישמעאל כמעשה ארץ מצרים וכמעשה ארץ כנען לא תעשו וגו' ואם לאו אני ה' אלהיכם. תני ר' חייא למה אני ה' כתיב שני פעמים אני הוא שפרעתי מדור המבול ומסדום וממצרים

מתנות כהונה

אחת ועי' בערוך ערך ספיר וערך דסן : **בשר חמורים**. סיפיה דקרא וזרמת סוסים זרמתם ועל כשפים אינו מביא ראיה שהוא ידוע : בירושלמי דפרק לולב וערבה גרס במעשה אין כתיב כו' : ה"ג ובלבד לאחר ג' ימים. ופירושו בהגהות מיימון בשם הערוך ג' ימים היו מעוננים ולא נראית חמה וכוכבים צריכים לברך עליהם בעת שיתראו וזולת זו העת לא עכ"ל ודייק מסיפי' דקרא דכתיב רוח עברה ותטהרם וגרסי' ועתה לא ראו אור וגו' : **זה עד שלא נגאלו**. היה תחת רגליו דמות לבנה על שם עמו אנכי בצרה או על שם וירא את עניינו : **שם היתה נתונה**. כלומר לא נראית עוד כי אם רנה ושמחה במעונו דכתיב בסיפיה דקרא וכעצם השמים לטוהר וכדלקמן ובירוש' מצאתי הגי' זו משנגאלו אבל עד שלא נגאלו כו' ולא ידענא מאי אידון ביה וכרבינו בחיי משמע שט"ס הוא : **ארגלייא**. פי' הערוך מנהגיה ומלאכתה המרגילים אותה וכן בתנחומא פרשת כי תשא א"ל התורה קשתיה ותקנתיה ככלה היא וכל ארגלייא שלה מקרא ומשנה תלמוד הלכות ואגדות כו' : **נתנה**. תחת רגליו ובירושלמי לא גרס ליה : ה"ג **כד** אינון נקיין מן ענניין. וכן הוא בתרגום ירושלמי פי' כשהם מנוקים מן העננים שהם בהירים ומזהירים : **ואם לאו**. אם לא תשמע לי ותעשו כמעשיהם אני ה' וגו' ליפרע מכם כדמפרש ואזיל :

אסיפת אמרים

הזכרת להזכיר כדר"כ אבל כנען למה מזכירו לה"ק ע"י שהיו אחים מזכירן יחד (י"מ) ור"ח בא ג"כ לתרץ קושיתם (יפת"ס) : מרוב זנוני. (נחום ג) זה משתעי בנינוה והוא מבני שם רק יליף מזה דדרך הזונה להיות בעלת כשפים והוא"ל דזנות ידעינן לה דכתיב כי כל התועבות כו' ש"מ נמי דהות בעלת כשפים (שם) : ועתה כו'. בעי לפרש כמעשה דל"ד מעשה אלא אפי' בחוק וקלות ראש צריך ליזהר מהם כי היכי דמפרש ר"ב כמעשה לבנת היא וכל ארגלייא שלה. ומשום דב"ק ור"ה נחלקו בפי' ועתה כו' דר"ה מפ' ליה בברכת החמה וב"ק מפ' ליה כמעשה לבנת הספיר מייתי כולה מילתא הכא (שם) : בירושלמי כו' עד כתיב כו'. שייך לקמן קודם ארגלייא : ארגלייא. פי' הכ' מרבה כל כלי הלבנים דהיינו הסל שבו היו מביאים החומר והמגריפה שבה היו גורפין הטיט שהכל היה לפניו ית' (שם) : ור"י. בא ג"כ לתרץ הזכרת מצרים וכנען לומר שאם יעשו כמעשיהם יענשם כמותם וכדר"ח אני הוא כו' ולא הזכיר דור המבול וסדום מפני שלא ראו בעיניהם (שם) : אני ה'. קאי אאני ה' אלקיכם וכן הגירסא בילקוט

וממצרים אני עתיד ליפרע ממי שהוא עושה כמעשיהם דור המבול נמחו מן העולם ע"י שהיו שטופין בזנות. א"ר שמלאי כ"מ שאתה מוצא זנות אנדרלמוסיא בא לעולם והורגת טובים ורעים. רב הונא בשם רבי יוסי אמר דור המבול לא נמחו מן העולם אלא על ידי שכתבו גומסיות לזכר ולנקבה. ר' עזריה בשם ר' יהודה ב"ר סימון וריב"ל בשם בר קפרא מצינו שעל הכל הקב"ה מאריך רוחו חוץ מן הזנות בלבד ואית ליה קריין סגיין שנא' (בראשית ו) ויהי כי החל האדם ויראו בני האלהים את בנות האדם וירא ה' כי רבה רעת האדם ויאמר ה' אמחה את האדם. סדומים ריב"ל בשם ב"ק אמר כל אותה הלילה היה לוט עומד ומדבר עליהם סניגוריא כיון שבאו ואמרו לו (שם יט) איה האנשים וגו' ונדעה אותם בתשמיש מיד ויאמרו האנשים אל לוט עוד מי לך פה עד כאן היה לך פתחון פה ללמד עליהן סניגוריא אלא חתן בניך ובנותיך וגו' כי משחיתים אנחנו אני ה' אני הוא שנפרעתי משמשון ומאמנון ומזמרי ועתיד אני ליפרע ממי שיעשה כמעשיהם. אני הוא ששלמתי ליוסף ליעל ולפלטי בן ליש. אני עתיד לשלם שכר למי שעושה כמעשיהם. יוסף מנין. אמר רשב"נ יוסף משלו נתנו לו פיו שלא נשק בעבירה (בראשית מא) על פיך ישק כל עמי. צוארו שלא הרכינו לעבירה (שם) וישם רביד הזהב על צוארו. ידיו שלא משמשו בעבירה ויסר פרעה את טבעתו. גופו שלא נגע בעבירה וילבש אותו בגדי שש. רגליו שלא הלכו בעבירה וירכב אותו במרכבת המשנה. מחשבה שלא חשב בעבירה תבא ותקרא חכמה ויקראו לפניו אברך:

(ו) ג' הם שברחו מן העבירה ושתף הקב"ה שמו עמהם ואלו הן יוסף ויעל ופלטי. יוסף מנין שנא' (תהלים פא) עדות ביהוסף שמו מהו ביהוסף יה מעיד עליו שלא נגע באשת פוטיפר. יעל מנין שנא' (שופטים ד) ותצא יעל לקראת סיסרא וגו' ותכסהו בשמיכה מהו בשמיכה רבנן דהכא אמרי בסודרא ורבנן דתמן אמרי במשיכלא. אמר ר"ל חזרנו על כל המקרא ולא מצינו כלי ששמו שמיכה. ומהו שמיכה שמי כה שמי מעיד עליה שלא נגע בה אותו רשע. פלטי מנין כתוב אחד אומר (ש"א כה) ושאול נתן את מיכל בתו לפלטי וכתוב אחד אומר (ש"ב ג) פלטיאל קרי ליה פלטי וקרי ליה פלטיאל מי נסיב פלטי ומי יהב פלטיאל אלא מעיד אני עליו שלא

נגע

אסיפת אמרים

בילקוט. דאני ה' ל"ק דבכ"מ פירושו חד לשכר וחד לעונש אבל באני ה' אלקיכם דאין אלקים אלא דין פריך ל"ל ב"פ לעונש. ומשני דחד אני הוא שנפרעתי מהם וחד לומר אני עתיד ליפרע כו' ואי ל"ה כתיב אלא חד ה"א דאיחידים לא יחמיר כ"כ כמו שנפרע מדור המבול ואינך ה"ה דהוו רובא רשעים קמ"ל דאין חילוק. והדר דריש אני ה' אני הוא שנפרעתי משמשון. וכאן א"ל ב"פ דמה"ת לחלק יחיד מיחיד. ואני ה' השני דריש לשכר (שם): שעושה כמעשיהם. פי' שבא לידו עבירה ופירש ממנה שנותנין לו שכר כעושה מצוה (יפת"ה): יוסף מנין. לפי האמת מאן שכרן היה שתוף שמו ית' (ע"ד כי שם ה' אקרא כו') וכדמסיק אך כיון דביוסף נוכל לפרש כדאי' בסוטה שגבריאל למדו

מתנות כהונה

אנדרלמוסיא. גזר דין כולל מבולבל ומסורס והוא ידוע: גומסיות. פי' הערוך כתובה בל' יון: לזכר. למשכב זכור: קריין סגיין. פסוקים הרבה לראייה: ונדעה אותם. בתשמיש שנאמר וידע אדם וגו': פתחון פה. פה דרש כמו פה בשגל: חתן בניך וגו'. הוציאם וגו' כי משחיתים אנחנו משמע אם לא יוציאם שיאבד הכל: הרכינו. נטהו וכופהו: אברך. דרשו חז"ל נוטריקון אב בחכמה ורך בשנים: במשיכלא. פי' הערוך מין בגד או ספל גדולים: שמי כה. כמו פה וכאן: מי נסיב כו'. כשלקחה נקרא פלטי ומשנפקה מתם

ונרפס

נגע באשת דוד: (יא) א"ר יוסי ג' הן שתקף יצרן עליהם ונשבעו לו יוסף דוד ובועז. יוסף מנין שנא' (בראשית לט) ואיך אעשה הרעה הגדולה. רב הונא בשם ר' אידי אמר כלום המקרא חסר וחטאתי לה' אין כתיב כאן אלא לאלהים נשבע ליצרו ואמר לאלהים אני חוטא ואיני עושה הרעה הגדולה. דוד מנין שנאמר (ש"א כו) ויאמר דוד חי ה' כי אם ה' יגפנו. למי נשבע רבי יוחנן ורשב"ל רבי יוחנן אמר ליצרו נשבע. ור"ל אמר לאבישי נשבע אמר לו ח' ה' אם תגע בו אני מערב דמך כדמו הה"ד (שם) ויאמר דוד אל אבישי אל תשחיתהו. בועז מנין שנא' (רות ג) חי ה' שכבי עד הבקר. רבי יודן ורבי חמא ר' יודן אומר כל אותו הלילה היה יצרו מפתהו בדברים ואומרת לו את פנוי והיא פנויה אתה מבקש אשה והיא מבקשת איש ליצה"ר נשבע חי ה' ולאשה אמר שכבי עד הבקר. א"ר חנינא (משלי כד) גבר חכם זה בועז (שם) ואיש דעת מאמץ כח שנגבר על יצרו בשבועה: (יב) ד"א כמעשה ארץ מצרים הה"ד (איוב כד) ועין נואף שמרה נשף לאמר לא תשורנו עין וסתר פנים ישים. אמר ר"ל שלא תאמר שכל מי שהוא בגופו נקרא נואף. נואף בעיניו נקרא נואף שנא' ועין נואף והנואף הזה יושב ומשמר אימתי נשף בא אימתי ערב בא שנא' (משלי ז) בנשף בערב יום. והוא אינו יודע שיושב בסתרו של עולם זה הקב"ה צר כל קטורין שלו בדמותו בשביל לפרסמו הוא שאיוב אומר (איוב י) הטוב לך כי תעשוק. זה זן ומפרנס והוא צר כל קטורין שלו בדמות אחר אלא (שם) כי תמאס יגיע כפיך מאחר שאתה יגע בו כל ארבעים יום אתה חוזר ומקלקלו אלא (שם) ועל עצת רשעים הופעת. כך הוא כבודך לעמוד בין נואף לנואפת אמר לו הקדוש ברוך הוא איוב ראוי אתה לפיים אלא יהי אומר כאשר אמרת (איוב י) העיני בשר לך אלא אמר הקב"ה הריני

מתנות כהונה

וגרסה נקראת פלמיאל בתמיה: כלום המקרא חסר כו'. שהיה לו לכתוב וחטאתי לה': לאלהים אני חוטא. בב"ר פ' פ"ז ובמגילת רות ישנו גיר' מהופכת ולגירסא זאת פי' אחטא לאלהים ואכפור ח"ו בגד אלהותו אם אעשה ס' ועי' בב"ר פכ"ז: ואיני עושה. ליתא מעליא נקט כי לא נאה לומר כשאני עושה כו' והוא קל: אל תשחיתהו. סיפיה דקרא כי מי שלח ידו במשיח ה' ונקה רמז לו שאם ישלח בו יד לא ינקהו: מי שהוא בגופו. העושה מעשה זנות בגופו הוא לבדו נקרא נואף אלא אף נואף בעין נקרא נואף: קטורין. קסרים: בדמותו. בצלמו בנים יולדו ממנו בזנות: לפרסמו. שהכל יראו שזה זנה עמה: זה זן כו'. בעלה זנה ומפרנסה והיא זנתה עם אחר והקב"ה צר הולד בדמות הנואף והוא כעין עושק וגזל: שאתה. כלפי הקב"ה אמרה כנגד שנוכיח המענה: מ' יום. שהוא זמן יצירת הולד ואח"כ היא מזנה עם אחר והקב"ה צר העובר בדמות הנואף כדאי' פ' נשא ר"פ ט': כך הוא כבודך. בתמיה: ראוי אתה לפיים. לפייסני: העיני בשר לך. כלומר דעתי ועיני נפלאות מעיני בשר ודעתם אלא כו':

אסיפת אמרים

ע' לשון ול"ס גמיר עד שהוסיף לו אות ה' משמו של הקב"ה וא"כ אין כאן שבר שיתוף שמו לכן הבית ראוי לשברו פי' שנדע מה שבר שהוא בעד מלוס זו מדה כנגד מדה. מיפת"ס בשינוי קצת: כלום כו'. דס"ל לפרש לאלקי שלי כדי שלא נטעה שכוון לאלהים ואם היה אומר לה' לא היה חסר כלום אע"כ שלא א' לה' רק וחטאתי. וליצרו א' לאלהים פי' הריני נשבע לאלהים וזה לא הוה חסר דדרך ל' השבועה ברמז בעלמא וכמו בדוד ובועז (שם): ר"י ור"ח. איכא בינייהו דלר"י נשבע אחר שכבר קטרגו יצרו. ולרבי חמא נתחכם וראה את הנולד וירא שמא יקטרגנו היצה"ר וקדם ונשבע ומלבד כוחו על יצרו מצד צדקתו אמצו וחזקו עוד בשבועתו (שם). (א"ס מזה נראה טעות נפל בספרים א"ר חנינא וצ"ל א"ר חמא): הה"ד ועין. מפ' אני ה' אני הוא שאלייר כו'

הריני צר כל קטורין שלו בדמות אביו בשביל לפרסמו . א"ר לוי משל לתלמידו של יוצר שגנב ביצת יוצרים ועמד רבו על גניבתו מה עשה עמד ועשאו כלי ותלאו בפניו וכל כך למה להודיע שעמד רבו על גניבתו אמר הקב"ה הריני צר כל קטורין שלו בדמותו בשביל לפרסמו . ר' יהודה ב"ר סימון בשם ר' לוי בן פרטא כתיב (דברים לב) צור ילדך תשי . התשתם כחו של יוצר . משל לצייר שהיה יושב וצר איקונין של מלך משהוא גומרה באו ואמרו לו נתחלף המלך מיד תשו ידיו של יוצר אמר של מי אצור של ראשון או של שני כך כל מ' יום הקב"ה עוסק בצורת הולד ולסוף מ' יום היא הולכת ומקלקלת עם אחר מיד רפו ידיו של יוצר אמר של מי אצור של ראשון או של שני הוי צור ילדך תשי התשת כחו של יוצר . י' זעירא ולית בקרייה כוותה . א"ר יצחק מצינו כל עוברי עבירות הגונב נהנה והנגנב מפסיד . הגוזל נהנה והנגזל מפסיד ברם הכא שניהם נהנין מי מפסיד הקב"ה הוא מאבד סמניו : (יג) רבי מנשיה בר בריה דר' יב"ל אמר מצינו שכל מי שרואה דבר ערוה ואינו זן עיניו ממנה זוכה להקביל פני שכינה מ"ט (ישעיה לג) ועוצם עיניו מראות ברע מה כתיב בתריה (שם) מלך ביפיו תחזינה עיניך תראנה ארץ מרחקים :

סדר קדושים

פרשה כד (א) קדושים תהיו הה"ד (ישעיה ה) ויגבה ה' צבאות במשפט . תניא ארשב"י אימתי שמו

של הקב"ה מתגדל בעולמו בשעה שעושה מדת הדין ברשעים ואית לית קריין סגיין (יחזקאל לח) והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים וידעו כי אני ה' וכתיב (תהלים ט) נודע ה' משפט עשה . (ירמיה טז) בפעם הזאת אודיעם את ידי ואת גבורתי (מיכה ו) למען דעת צדקת ה' והדין ויגבה ה' צבאות במשפט : (ב) ר' ברכיה בשם ר' לוי אמר הה"ד (תהלים צב) ואתה מרום לעולם ה' . לעולם ידך בעליונה . בנוהג שבעולם מלך ב"ו יושב בדין בזמן שהוא נותן דימוס כל העם מקלסין אותו . ובזמן שהוא נותן ספיקלא אין כל בריה מקלסת אותו . מפני שהם יודעין שיש שטף בדינו . אבל הקב"ה אינו כן אלא בין במדת הטוב בין במדת פורענות ואתה מרום לעולם ה' לעולם ידך בעליונה . רב הונא בשם ר' אחא אמר

כתיב

אסיפת אמרים

מ' (שם) : רבי מנשה . קאי ג"כ אאני ה' שכשיפרוש מהעבירה יזכה לראותו (שם) :

הה"ד ויגבה . משום דבעי לאתויי דרבי ברכיה ואתה מרום רוממות שאתה נותן ובריתא מפרש ליה באנפי אחרינא לעולם ידך על העליונה מיושי ויגבה ה' דמפרש ליה ג"כ בש"ע מזמור ק"א אס

מתנות כהונה

יוצר . אומן כלי חרס : ביצת כו' . עגולים של חמר שעושים ממנו כלים וחבירו בפ"ק דביצה והרבה מקומות בתלמוד : ועשאו כלי . אותו ביצה שמלא אצלו : בפניו . על פניו : ה"ג כך אמר הקב"ה : נתחלף כלו' מת וכ"ה בפ' נשא בהדיא : אצור . אצייר יו"ד זעירא כו' יו"ד של תשי קטנה ואין דוגמתה במקרא להורות כי הוא הפסיד לבדו כביכול וכדמפרש ואזיל : ברם . אבל אמנם :

קריין סגיין . מקראות הרבה לראיה : דימום . פסק דין של הלכה וחסד : ספיקליא . פסק דין של הוכחה בלי חסד וע"ל בב"ר פ' ע"ט : ידך בעליונה . שהכל מדקדקים עליו דינו לאמר יפה

כתיב (תהלים קא) לדוד מזמור חסד ומשפט אשירה לך ה' אזמרה . אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע אם חסד אתה עושה עמי אשירה בין כך ובין כך לה' אזמרה . א"ר תנחום ב"ר יודן כתיב (שם נו) באלהים אהלל דבר בה' אהלל דבר בין כך ובין כך (שם) אהלל דברו . ורבנן אמרי כתיב (תהלים קטז) צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא כוס ישועות אשא ובין כך ובין כך ובשם ה' אקרא . א"ר יודן בר פיליא הוא שאיוב אומר (איוב א) ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מבורך בין שנתן ברחמים נתן בין שנטל ברחמים נטל ולא עוד אלא כשנתן לא נמלך בבריה וכשנטל נמלך בבית דין . א"ר אליעזר בכל מקום שאתה מוצא וה' הוא ובית דינו בנין אב שבכלן (מ"א כב) וה' דבר עליך רעה . א"ר יודן כתיב (תהלים צב) ואתה מרום רוממות אתה נוהג בעולמך נתת כהונה לאהרן לעולם ברית מלח היא נתת מלכות לדוד לעולם שנא' (ד"ה ב יג) הלא לכם לדעת כי אלהי ישראל נתן ממלכה נתת קדושה לישראל לעולם שנא' קדושים תהיו : (ג) ד"א קדושים תהיו הה"ד (תהלים כ) ישלח עזרך מקודש . ר' ברכיה בשם ר' סימון אמר מעשה בקרתני באבא יוסי איש ציתור שהיה יושב ושונה על פתח מעין אתגלי עלויה ההוא רוחא דהוה שרי תמן א"ל אתון ידעין כמה שנין אנא שרי הכא ואתין ונפקין אתון ונשיכון ברמשא ובטיהרא ולית אתון מתנזקין . וכדון תהון ידעין דהא רוח ביש בעי מישרה הכא והוא מזיק ברייתא א"ל ומה נעביד א"ל אזיל ואסהיד בבני מתא ואמר להון מאן דאית ליה מכוש מאן דאית ליה פס מאן דאית ליה מגרופיא יפקון הכא למחר עם מצמהיה דיומא ויהון מסתכלין על אפי מייא וכד אינון חמיין ערבוביא דמיא יהון מקשין בפרזלא ואמרין דידן נצח ולא יפקון מן הכא עד זמן דיחמון חרדה דדמא

מתנות כהונה

דנת : ה"ג בין כך ובין כך אהלל דברו. פי' בין שמעשה דין שזהו אלהים ובין שמעשה רחמים שזהו ה' והכי מוכח בילקוט תלים ואיוב ובמסכת ברכות דף ס' : וה' הוא ובית דינו . והא כתיב וה' לקח וגבי נתינה כתיב ה' נתן שלא נמלך : זה בנין אב. דכתיב ברישא דקרא נתן ה' רוח שקר וגו' מהו טוב וה' דבר אלא לרבות העצה : שנאמר קדושים תהיו . דייק מדכתיב כי קדוש אני מה קדושתי לעדי עד כך קדושת ישראל לעדי עד או דרש תהיו בהויתכם תהיו לעד : ה"ג בילקוט מעשה בעירני וכן קרתני פי' בעיר שלנו : ציתור. שם מקום : אתגלי עליה כו'. נגלה עליו אותו רוח ורוח רעה היה וא"ל אתם ידעתם כמה שנים שאני שורה ושוכן פה : ה"ג ואתין ונפקין אתון ונשיכון ברמשא ובטיהרא . פי' באים ויוצאים אתם ונשיכם בערב ובצהרים ואין אתם נזוקין: וכדון כו' . ומעתה תהיו יודעים שהרי רוח רעה רוצה לשכון פה במקומי והוא מזיק הבריות א"ל ומה נעשה שלא יבא א"ל לך והתרה באנשי העיר ואמור להם כל מי שיש לו מכוש פי' כלי מפן שמכין בו ולקמן פ' כ"ה משמע שהוא מרא או הגובה שחופרין בקרקע ליטע נטיעות ומי שיש לו פס כלי שחופרין בו האשפה : יפקון כו' . יצאו כולם לכאן למחר כשצומח היום ומתחיל להאיר ויהיו מסתכלין על פני המים : כד יהון כו' . כשיהיו רואין ערבוב על פני המים : יהיו מקשין . מכין בברזלי הכלים זה אל זה להשמיע קול ויאמרו שלנו נצח : ולא יפקון כו' . ולא יצאו מכאן עד שיראו חרדה של דם על פני המים שהוא סימן לנפילת הרוח והריגתו : חרדה דדמא . פי' ספס

אסיפת אמרים

אם במשפט ויגבה כו' ע"ש ואיידי מייתי ג"כ ברישא דרשת דרשב"י כדרך המדרש (שם) : ואם משפט אתה עושה עמי אשירה כו' . ה"ג בירוש' פי' הרואה ומשום דמחסד ומשפט י"ל דדוקא כשיש עם הדין קצת חסד אבל לא בדין גמור לה"ק או לך ה' אזמרה לומר על כ"א לבדו : (שם) : ה"ג בילקוט תלים (תתמ"ג) רוממות שאתה נותן בעולמך לעולם (שם) : קדושים תהיו . מדלא אמר לשון ציווי היו קדושים כמו היו נכונים משמע שהוא ל' בשורה שנותן להם הקדושה (שם) : ישלח עזרך . בא ג"כ לפרש דהל"ל היו קדושים וא' שפי' שע"י קדושתכם תהיה

דדמא על אפי מיא אזל ואסהיד בבני קרתא ואמר להון מאן דהו"ל מכוש מאן דהו"ל פס מאן דהו"ל מגרופי נפקין למחר לתמן עם מצמחיה דיומא ויהון מסתכלין כלפי מיא כיון דהמון ערבוביא במיא הוון מקשין בפרזלא ואמרין דידן נצח דידן נצח ולא עלון מן תמן עד זמן דהמון כמין חרדה דדמא על אפי מיא והרי דברים ק"ו ומה אם הרוחות שלא נבראו לשום סיוע צריכין סיוע אנו שנבראו לסיוע עאכ"ו הוי ישלח עזרך מקדש : (ד) ד"א ישלח עזרך מקדש א"ר לוי כל טובות וברכות ונחמות שהקב"ה עתיד ליתן לישראל אינו אלא מציון . ישועה שנא' (תהלים יד) מי יתן מציון ישועת ישראל . עוז מציון שנא' (שם קי) מטה עזך ישלח ה' מציון . ברכה מציון שנא' (שם קלד) יברכך ה' מציון . שופר מציון שנא' (יואל ב) תקעו שופר בציון . טל וברכה וחיים מציון שנא' (תהלים קלג) כטל חרמון שיורד על הררי ציון כי שם צוה וגו' . תורה מציון שנא' (ישעיה ב) כי מציון תצא תורה . עזרה וסיוע מציון שנא' ישלח עזרך מקודש מקדוש מעשים שיש בידך . ומציון יסעדך מציון מעשים שיש בידך . אמר הקב"ה למשה לך אמור לישראל בני כשם שאני פרוש כך תהיו פרושים כשם שאני קדוש כך תהיו קדושים הה"ד קדושים תהיו : (ה) תני רבי חייא פרשה זו נאמרה בהקהל מפני שרוב גופי תורה תלויין בה . ר' לוי אמר מפני שי' הדברות כלולין בתוכה אנכי ה' אלהיך וכתיב הכא אני ה' אלהיכם . לא יהיה לך וכתיב הכא ואלהי מסכה לא תעשו לכם . לא תשא וכתיב הכא ולא תשבעו בשמי . זכור את יום השבת וכתיב הכא את שבתותי תשמורו . כבד את אביך ואת אמך וכתיב הכא איש אמו ואביו תיראו . לא תרצח וכתיב הכא לא תעמוד על דם רעך . לא תנאף וכתיב הכא מות יומת הנואף והנואפת . לא תגנוב וכתיב הכא לא תגנובו . לא תענה וכתיב הכא לא תלך רכיל . לא תחמוד וכתיב הכא ואהבת לרעך כמוך . ר' יודן בשם רשב"י אמר ג' פרשיות הכתיב לנו משה רבינו בתורה וכל אחת ואחת מהן יש בה מששים ששים מצות ואלו הן פרשת פסחים ופרשת נזיקין ופרשת קדושים . ר' לוי בשם ר' שילא דכפר תמרתא אמר משבעים שבעים . א"ר תנחומא ולא פליגי למאן דעבד פרשת פסחים ע'

כלל

אסיפת אמרים

תהיה לכם הויה בעולם וכדמסיים מקודש מעשים שיש בידך (שם): שלא נבראו. פי' שאין דרכם בסיוע זה מזה מ"מ צריכים סיוע מב"א כמעשה זו שע"י שהראו א"ע כמסייעים לא' מהם נצל. אנו שדרכנו בסיוע זה לזה עאכ"ו. ובא לתרץ דק"ל מאחר שא' ישלחך כו' ל"ל עוד עזר ומשני מאחר שדרכנו בעזר אף שהשם יעזרהו מ"מ צריך לשלוח לו עזר ע"י אנשים שיחזיקו לבבו ולהפחיד אויביו (שם): א"ר לוי. בא ג"כ לתרץ קושיא הנ"ל שהכתוב בעצמו מפ' ישלחך כו' ומפני מה יעזרך מקודש מעשים וכדמסיק (שם): מקדיש הוא ד"א. וכוונתו לתרץ כדפי' (שם): אמר הקב"ה · קאי אקדושים תהיו כי קדוש אני וכ"ל שה"ג כשם שאני קדוש כו' וסדר כשם שאני פרוש וכ"ה בת"כ. ובריתא א' כל הכתוב והדר מפ' בל"ת לך הא אין קדוש כס' שפי' קדושים פרושים והיינו שתפרוש מהמותר לך כמו נזיר וכדומה וכל' פרישות מביא לידי כו' (שם): ג' פרשיות. מפני שכולן נאמרו בהקהל

מתנות כהונה

של דם וה"ג בילקוט תלים שפה דדמא ומוב להגיה חררה אך שבתנחומא גם כן גרס חרדה: אזל ואסהיד כו'. הלך ר' יוסי להעיד והתרה בבני העיר ואמר להם כל המאורע וכן עשו ומי שהיה לו מכוש כו': ולא עלון. ולא נכנסו לעיר: שנבראנו לסיוע. כלומר חסירי כח צריכין לסיוע בכל עת ושעה: מקודש כו'. מכח קדושת מעשיך המצויים והמסומנים: בהקהל שנא' אל כל עדת בני ישראל:

אות

דכתיב

כלל עמה פרשת תפילין מאן דעביד פרשת נזיקין ע' כלל עמה פרשת שמטה ומאן דעבד פרשת קדושים ע' כלל עמה פרשת עריות : (ו) א"ר יהודה בן פזי מפני מה נסמכה פרשת עריות לפרשת קדושים אלא ללמדך שכל מקום שאתה מוצא בו גדר ערוה אתה מוצא קדושה ואתיא כהדא דר' יהודה בן פזי דאמר כל מי שהוא גודר עצמו מן הערוה נקרא קדוש ריב"ל מייתי מן שונמית הה"ד (מ"ב ד) ותאמר אל אישה הנה נא ידעתי כי איש אלהים קדוש הוא א"ר יונה הוא קדוש ואין משרתיו קדושים הה"ד (שם) ויגש גחזי להדפה א"ר ריב"ח שהדפה בהוד יפיה על דדיה ר' איבון אמר מלמד שלא הביט בה מימיו ורבנן אמרי שלא ראתה דם טפת קרי מימיה על סדין שלו. אמתיה דר' ישמעאל בר רב יצחק אמרה אנא הוינא משמשא למנוי דמרי ולא מן יומוי המית מלה בישא על מנוי דמרי. אריב"ל מפני מה נסמכה פרשת עריות לפרשת קדושים אלא ללמדך שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה ואית ליה קריין סגיין (ויקרא כא) אשה זונה וחללה וגו' וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב (שם) אלמנה וגרושה וחללה זונה וגו' ולא יחלל זרעו והדין דבר אל כל עדת בני ישראל: (ז) א"ר יודן בשם ר' שמואל בר נחמן משל למלך שהיה לו איפקרסין והיה מצוה את עבדו נערה וקפלה וכו'. אמר רשב"נ משל לכה"ג שהיה מהלך בדרך ונזדמן הלוני אחד א"ל אלך עמך א"ל בני כהן אני ובדרך טהור אני מהלך ואין דרכי להלוך בין הקברות אם אתה הולך עמי מוטב ואם לאו סוף שאני מניחך והולך לי. כך א"ל משה לישראל (דברים כג) כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחנך להצילך. מהו להצילך תרין אמוראין ח"א להגן עליך להיות צל על ראשך. וח"א לרוקן כל נכסי האומות וליתן לך כד"א (שמות ג) ונצלתם את מצרים. על מנת (דברים כג) והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ערות דבור רשב"נ אמר זה נבול הפה : (ח) ר' אבון אמר הרתי ר' אבון אמר משל למלך שהיה לו מרתף של יין

והושיב

מתנות כהונה

הוא קדוש. וכדמפרש לקמן ר' איבון והא דמייתי הה"ד כו' דברי הספר הם אבל האשה לא בשביל כך ידעה עתה שאינו קדוש כי לא ידעה עדיין שתצטרך לבא אליו ויגש להדפה והכי משמע בפ"ק דברכות ובירושלמי בפרק ב' דיבמות: **על דדיה**. זהו פירושו של הוד יפיה: **הדפה**. דרש נוטריקון הוד יופי: **שלא הביט בה**. ולפיכך קראה אותו קדוש דאל"כ מאי ראתה בו דבר קדושה וע' נא אזהרה נפלאה על גדר הערוה בפ' נשא: **אמתיה**. שפחה שלו אמה עבריה: **אנא הוינא כו'**. אני הייתי פורס ומציע המטה של אדוני ומימי לא ראיתי דבר רע ר"ל קרי על כליו של אדוני ובירוש' דפ' חלק גרס הוינא משמשא ופירושו מכבסת: **למנוי**. לכליו ר"ל סדיניו ומלבושיו: **איפקרסין**. לבוש שהוא פתוח על כתפו וכשהוא לובשו קושרו: ה"ג **ונזדמן לו הלוני**. פי' זר ת"א הלוני: **דבר**. קרי ביה דבור ומפרש והולך היאך:

אסיפת אמרים

דכתיב בהן ג"כ כל עדת כו' אמר הטעם מפני שיש בהן ריבוי מצות. (ומספר המצות הניח היפ"ת בנ"ע): **משל כו'**. (לעיל פ' ב') דק"ל ג"כ שלא אין קדוש הביא המשל שענין הקדושה רמז אל הקיום והנצחיות עד"ש גבי קדוש יאמר לו מה קדוש לעולם והכוונה שע"י דבקות ישראל לה' יהיו חיים וקיימים ולפי משל הב' ענינו שילכו בדרכיו וכדלעיל מה אני פרוש כו' ומשחז"ל אחרי ה' תלכו וכי אפשר כו' והמשיל לכ"ג שהוא במעלה גדולה נגד שהלוני מ"מ כשהולכים בדרך א' הם דומים יחד (שם): **מהו להצילך**. דהא עדיפא מיניה קאמר לתת אויביך בידיך ומשני להיות צל שלא יגנב לך מזכיותיך נצוחך לאויבים והיינו לפנים משורת הדין בשביל שתהיה פרוש ביותר וכדמסיק ערות דבור (שם): **ונצלתם**. ויהי' פי' להצילך להציל לך כמו שאל אביך ויגדך שפי' ויגיד לך (שם): **ר"א א'**. דק"ל

יתורא

שכורים

והושיב בו המלך שומרים מהם נזירים ומהם שכורים לעת ערב בא ליתן שכרם נתן לשכורים ב' חלקים ולנזירים חלק אחד אמרו לו אדונינו המלך לא כלנו שמרנו כאחד מפני מה אתה נותן לאלו ב' חלקים ולנו חלק אחד אמר להם המלך אלו שכורים הן ודרכן לשתות יין ולפיכך אני נותן לאלו ב' חלקים ולכם חלק אחד. כך העליונים לפי שאין יצה"ר מצוי בהם קדושה אחת שנא' (דניאל ד) ומאמר קדישין שאילתא אבל התחתונים לפי שיצה"ר שולט בהם הלואי בשתי קדושות יעמדו הה"ד דבר אל כל עדת בני ישראל וכתיב והתקדשתם והייתם קדושים. ר' אבין אמר אוהרי משל לבני מדינה שעשו ג' עטרות למלך מה עשה המלך נתן בראשו א' ושתים בראשם של בניו. כך בכל יום ויום העליונים מכתירין להקב"ה ג' קדושות מה הקב"ה עושה נותן בראשו א' ושתים בראשן של ישראל. הה"ד דבר אל כל עדת בני ישראל קדושים תהיו והתקדשתם והייתם קדושים: (ט) א"ר שב"ל ב' פרשיות הכתיב לנו משה בתורה ואנו למדין אותן מפרשת פרעה הרשע כתוב אחד אומר (דברים כח) והיית רק למעלה יכול כמוני ת"ל רק לשון מיעוט גדולתי למעלה מגדולתכם ואנו למדין אותה מפרעה הרשע שנא' (בראשית מא) אתה תהיה על ביתי יכול כמוני ת"ל רק הכסא אגדל ממך גדולתי למעלה מגדולתך. והדין קדושים תהיו יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני קדושתי למעלה מקדושתכם ועוד אנו למדין מפרעה הרשע שנא' (שם) ויאמר פרעה אל יוסף אני פרעה יכול כמוני ת"ל אני פרעה גדולתי למעלה מגדולתך. א"ר יב"ל מאני של ב"ו אתה למד אני של הקב"ה ומה אני של ב"ו ע"י שאמר פרעה ליוסף אני פרעה זכה לכל הכבוד הזה לכשיבא אני של הקב"ה (ישעיה מו) ועד זקנה אני הוא וכתיב (שם מד) כה אמר ה' מלך ישראל וגואלו אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים עאכ"ו:

פרשה כה (א) וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל הה"ד (משלי ג) עץ חיים היא למחזיקים בה. אמר רב הונא בשם רבי אחא שלא יהו דברי תורה בעיניך כאדם שיש לו בת בוגרת והוא רוצה להשיאה לאחד אלא (משלי ג) בני אם תקח אמרי ומצותי תצפון אתך אם יש לך זכות קח אמרי. רב הונא בשם ר' בנימן בן לוי אמר משל למלך

מתנות כהונה

שכורים. שאין נזירים שותין ומשתכרין: לפיכך אני נותן כו'. על שעמדו נגד יצרן ולא שתו: אוהרי. משל אחר: והייתם קדושים וגו'. כי קדוש אני הרי שלא ייחד לעצמו אלא קדושה אחת: ה"ג ומבלעדי אין אלהים אעכ"ו

אסיפת אמרים

יסודא דהפרשה א' קדושים תהיו והייתם קדושים ונבלתא והתקדשתם לגופי'. להכהנים הקדוש' וכדאי' ביומא אדם מקדש עצמו כו' (נל"ה דה"ל כר"י דלעיל סוף פ' קדושים וא"כ ה"ל כפר' א' וזהו הר שלונת היפ"ת למה לא מקשה עוד דכמה פעמים כתיב ל' קדושה): ארשב"ל. ק"ל ג"כ הלא אין קדוש ומפ' דאתי למימר קדושתי למעלה כו' ופירש המאמר כלו עי' בב"ר פ' לו (שם): הה"ד עץ. דק"ל דהול"ל כי תבאו אל הארץ ואכלתם ערלת כל פרי ומדאמר ונטעתם משמע דבא לומר מצוה בנטיעה והיינו העסק בלימוד התורה ומביא ראיה דשייך בה לשון נטיעה מדאיקרי עץ חיים. ואיידי דמייתי ליה דייק ביה הא עץ חיים מיותר דהכי כתיב אורך ימים ושני חיים. לומר שלא יהיו ד"ת ניתנה רק לתועלת המקבלים אותה וכדמסיים בני אם תקח וסיפיה דקרא ישרים ישכנו ארץ וכן פי' כאן עץ חיים היא רק לתועלת המחזיקים בה. ורב הונא שלעיל קאי אתי עוה"ב ועץ חיים קאי אעוה"ז ומשום דלדידיה קשה דהול"ל לעמלים מסיק משום

למלך שאמר לבנו צא לפרקמטיא א"ל אבא מתיירא אני בדרך מהלסטים זבים מפני אפורטין מה עשה אביו נטל מקל וחקקו ונתן בו קמיע ונתנה לבנו ואמר לו יהי המקל הזה בידך ואי אתה מתיירא משום בריה. אף כך אמר הקב"ה למשה אמור לישראל בני עסקו בתורה ואין אתם מתייראין משום אומה. אילו נאמר עץ חיים היא לעמלים בה לא היתה תקומה לשונאי ישראל. אלא למחזיקים בה. אילו נאמר אשר לא ילמד לא היתה תקומה לשונאי ישראל. אלא (דברים כז) אשר לא יקים את כל דברי התורה הזאת לכך נאמר עץ חיים היא למחזיקים בה. רב הונא אמר אם נכשל אדם בעבירה חייב מיתה בידי שמים מהו יעשה ויחיה אם היה למוד לקרות דף א' קורא ב' דפים ואם היה למוד לשנות פ"א ישנה שנים ואם אינו למוד לקרות ולשנות מה יעשה ויחיה ילך ויעשה פרנס על הצבור תבאי של צדקה והוא חי שאילו נאמר ארור אשר לא ילמד לא היתה תקומה אלא ארור אשר לא יקים. אילו נאמר עץ חיים לעמלים בה לא היתה תקומה אלא עץ חיים היא למחזיקים בה. (קהלת ז) כי בצל החכמה בצל הכסף א"ר אהא בשם ר' תנחום ב"ר חייא למד אדם ולימד ושמר ועשה והיתה ספק בידו למחות ולא מיחה להחזיק ולא החזיק הרי זה בכלל ארור הה"ד ארור אשר לא יקים. ר' ירמיה אמר בשם ר' חייא לא למד אדם ולא עשה ולא שמר ולא לימד לאחרים ולא היתה ספק בידו להחזיק והחזיק ולא למחות ומיחה ה"ז בכלל ברוך. רבי הונא ור' ירמיה אמרו בשם ר' חייא בר אבא עתיד הקב"ה לעשות צל וחופות לבעלי המצות אצל בני תורה בגן עדן ואית ליה ג' קריין חדא כי בצל החכמה בצל הכסף. ב' (ישעיה נו) אשרי אנוש יעשה זאת. והדין עץ חיים היא למחזיקים בה. שמעון אחי עזריה אמר משמו והלא שמעון היה גדול מעזריה אלא ע"י שהיה עזריה עוסק בפרקמטיא ונותן בפיו של שמעון לפיכך נקרא הלכה על שמו. ודכוותה (דברים לג) ולזבולן אמר שמח זבולן בצאתך ויששכר באוהליך והלא יששכר גדול היה מזבולן אלא על ידי שהיה זבולן מפרש מיישוב ועוסק בפרקמטיא ובא ונותן לתוך פיו של יששכר נותן לו שכר בעמלו לפיכך נקרא הפסוק על שמו שנאמר שמח זבולן בצאתך ויששכר באוהליך. א"ר תנחומא כל מי שיוצא לדרך ואינו מכוין לבו למלחמה סוף שהוא נופל במלחמה אבל שבטו של זבולן בין מתכוין בין שאינו מתכוין יוצאין למלחמה ונוצחין הה"ד (ד"ה א יב) ומזבולן יוצאי צבא עורכי מלחמה ולעדור בלא לב ולב מהו בלא לב ולב אלא בין מתכוונין בין שאינן מתכוונין הם יוצאים ומנצחין: (ב) דרש ר' יהודה בן

מתנות כהונה

למלך: אפורטין היושבים על גמל היה הנקרא פורטין והם גוזלין וחומסים העוברים והבאים: יקים. שעוזר ומקים ללומדים. א"נ פי' שמקיימה לזה שמקיים הספר ואומר אמת תורתו ומה שכתוב בו: ואית ליה ג' קריין. ויש לו ג' פסוקים לראיה: אשרי אנוש וכו'. ובן אדם יחזיק בה: שמעון אחי עזריה אמר הי'. בסוטה בפ' היה נוטל פרש"י שמעון היה עוסק בתורה ועזריה היה עוסק בפרקמטיא ומזון בפה של

אסיפת אמרים

שם (שם): כי בצל. סיומא דר"ה הוא לראיה שנוכל לפרש למחזיקים מחזיקי המצות כי הפסוק השווה יחד (שם): דרש ל"י. דייק היפיה דקרא יהיה לכם ערלים לכם דייקא ולא לאה"ר (י"מ): ריב"ם

בן פזי מי יגלה עפר מעיניך אדה"ר שלא יכולת לעמוד על צוויך שעה אחת והרי בניך ממתינין לערלה ג' שנים . אמר רב הונא כד שמעה בר קפרא כך אמר יפה דרש ר' יהודה בן אחותי הה"ד (ויקרא יט) וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל : (ג) ר"י ב"ר סימון פתח (דברים יג) אחרי ה' אלהיכם תלכו וכי אפשר לב"ו להלוך אחר הקב"ה אותו שכתוב בו (תהלים עז) בים דרכך ושבילך במים רבים וגו' ואתה אומר אחרי ה' תלכו . (דברים יג) ובו תדבקון וכי אפשר לב"ו לעלות לשמים ולהדבק בשכינה אותו שכתוב בו (שם ד) כי ה' אלהיך אש אוכלה וכתיב (דניאל ז) כרסיה שביבין די נור וכתיב (שם) נהר דינור נגיד ונפק מן קדמוהי ואתה אומר ובו תדבקון . אלא מתחלת ברייתו של עולם לא נתעסק הקב"ה אלא במטע תחלה הה"ד (בראשית ג) ויטע ה' אלהים גן בעדן . אף אתם כשתכנסו לארץ לא תתעסקו אלא במטע תחלה הה"ד כי תבאו אל הארץ ונטעתם : (ד) ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי פתח (קהלת ב) הגדלתי מעשי בניתי לי בתים נטעתי לי כרמים אמר הקב"ה למשה לך אמור לאבות הראשונים הגדלתי לעשות עם בניכם כל מה שהתניתי עמכם . בניתי לי בתים שנא' (דברים ו) ובתים מלאים כל טוב . נטעתי לי כרמים שנא' (שם) כרמים וזיתים אשר לא נטעת . עשיתי לי ברכות מים שנא' (שם ח) בורות חצובים וכתיב (שם) עיינות ותהומות . (קהלת ב) להשקות מהן יער צומח עצים א"ר לוי אפי' קנה הצים לא היתה א"י חסרה . עשיתי לי גנות ופרדסים (דברים ח) ארץ חטה ושעורה . נטעתי בהם עץ כל פרי הה"ד כי תבאו אל הארץ ונטעתם : (ה) (איוב לח) מי שת בטוחות חכמה מהו בטוחות בטויא (שם) או מי נתן לשכוי בינה הדא תרנגולתא . אמר רבי לוי בערביא צווחין לתרנגולתא שכוי הדא תרנגולתא כד אפרוחיא דקיקין היא מכנשא להון ויהבת להון תחת אגפיא ומשחנא להון ומעדרנא קדמיהון וכד אינון רבייה חד מנהון בעי למקרב לותה והיא נקרה ליה בגו רישיה ואמרה ליה זיל עדור בקולקלתך . כך כשהיו ישראל במדבר מ' שנה היה המן יורד והבאר עולה להן והשליו מצוי להן וענני כבוד מקיפות אותן ועמוד ענן מסיע לפניהם כיון שנכנסו ישראל לארץ א"ל משה כל או"א מכם יטעון מכושיה ויפוק וינצוב ליה נציבן . הה"ד כי תבאו אל הארץ ונטעתם

אדרינוס

אסיפת אמרים

ריב"ס . ק"ל ג"כ יתורא דונטעתם וקאמר שבא לפורות מלות הנטיעה ומשום לשבת יצרה (יפת"ת) : ר"י דסיכנין . ק"ל ג"כ יתורא דעץ מאכל וקאמר דאשמעינן דאין א"י חסירה וכמ"ש בכילד מברכין ומה ת"ל לומר לך כו' ואין א"י חסרה כו' ע"ש (שם) : וכתיב עינות . משום דא"א להשקות היער שהוא בהר מבורות מייתי עינות ותהומות יולאים בבקעה ובהר (שם) : מי שת . בא ג"כ לפרש יתורא דונטעתם על מלות הנטיעה ובלא לסמוך על אחרים וכדא תרנגלא ולזה מייתי עובדא דאדריינוס

שם

מתנות כהונה

של שמעון בתנאי שיש לו חלק עמו בעוה"ב : אפי' קנים . ועיין במדרש קהלת (ב' ח') והוא אילן שרק שעושין ממנו חלים : בטויא . מין עוף ובמס' ר"ה פ' ראוהו ב"ד גרם זה בליום ובערוך גרס טיטויא ופי' בו בסתר (והיינו הכליות) ולהס סתרים ת"י ולחמא דטיטויא : הדא תרנגולתא . זהו תרנגול : צווחין . קורין : כד אפרוחיה וכו' . כשאפרוחיה דקים וקטנים היא מאספת אותם ונותנת אותם תחת כנפיה ומחממת אותה : ומעדרנא כו' . היא מדרת ומנקרת לפניהם באשפה וכשהן גדולים אחד מהם שרולה לקרב אליה והיא מנקרת בקדקודו בתוך ראשו ואומרת לו לך עדור באשפך : יטעון מכושיה ישא על כתיפו מרא חצוב.

שמו פרין 6

אדרינוס שחיק טמיא הוה עבר באילין שבילייא דטברייא וחמא חד גבר סב קאים הציב הציבן למנצב נציבן א"ל סבא סבא אי קרצת לא חשכת א"ל קריצת וחשכית ומה דהני למרי שמיא עבד. א"ל בחייך סבא בר כמה שנין את יומא דין א"ל בר ק' שנין. א"ל ואת בר ק' שנין וקאים וחצב חצובין למנצב נציבין סבר דאת אכיל מנהון. א"ל אין זכית אכלית ואם לאו כשם שיגעו לי אבהתי כך אני יגע לבני. א"ל בחייך אם זכית לאכול מנהון תהוה מודע לי. לסוף יומין עבדין תאינים אמר הא ענתא נודע למלכא. מה עבד מלא קרטלא תאינין וסלק וקם ליה על תרע פלטין אמרין ליה מה עסקך אמר לון עלון קדם מלכא כיון דעל א"ל מה עסקך. א"ל אנא סבא דעברת עלי ואנא חצב חציבין למנצב נציבין ואמרת לי אין זכית תיכול מנהון תהא מודע לי הא זכיתי ואכילית מנהון והילין תאיניא מן פיריהון. אמר אנדרינוס בההיא שעתא קלוונין אנא תיתנון סילון דדהבא ויתיב ליה. אמר קלוונין אנא דתפנון הדין קרטלא דידיה ותמלון יתיה דינרין. א"ל עבדוהי כל הדין מיקרה תיקריניה להדין סבא דיהודאי אמר להון ברייה אוקריה ואנא לא אנא מוקר ליה. אנתתיה דמגירא הות ברת פחין אמרה לבעלה בר קבלוי חמי דהדא מלכא רחמא תינין ומפרגא בדינרין. מה עבד מלא מדעליה תינין ואזל וקם קדם פלטין א"ל מה עסקך אמר לון שמעית דמלכא רחמא תינין ומפרגא בדינרין עלון ואמרין למלכא חד סבא קאים על תרע פלטין טעין מלא מדעליה תינין ואמרנא ליה מה עסקך א"ל שמעת דמלכא רחמא תינין ומפרגא בדינרין אמר קלוונון אנא דתקימון יתיה קדם תרע פלטין וכל מאן דעייל ונפק יהי טרי על אפיה. באפתי רמשא פינון יתיה ואזל לבייתיה

מתנות כהונה

שחופרין בו לנטוע נטיעות: **ויפוק ויגלוב**. ויצא וילך ויטע לו נטיעות: **שחיק טמיא**. כלומר ישחקו ויטחנו עצמותיו ונקט ל' קללה תחשב לו: **והוה כו'**. היה עובר באותן שבילין ודרכים של טבריא וראה איש זקן אחד עומד והיה חוצב חציבות בקרקע לנטוע נטיעות ובקהלת (ב' י"ז) גרס הכי: **וא"ל** אנדריינוס זקן אי קריצת כו'. אם יגעת ועמלת בבקר בימי נעוריך כדי שיהיה לך מה לאכול לעת הזקנה לא השכת. אל תייגע עצמך בימי החשך לעת הזקנה שלא תזכה לאכול ממנו: **א"ל קריצת** כו' יגעתי בבקר וגם בערב אייגע ומה שהוא הנאה וטוב בעיני המקום יעשה בי: **בחייך**. ל' שבועה משביע אני אותך בחייך א"ל בן כמה שנים אתה היום זה: **ואתה בר** מאה שנה כו' בתמיה וכי סבור אתה לאכול מהם: **אין זכיתי** שאאריך ימים כל כך תאכול מהם ויפה עשיתי שנטעתי ואם לא כו': **אם זכית** כו' אם תזכה לאכול מהם תהא מודיע לי: **לסוף** ימים. אותן האילנות עשו תאנים: **הא ענתה** כו'. הרי העת הגיע שאודיע למלך: **מה** עביד מלא קרטל. פי' הערוך סל מאותן תאנים ועלה והעמיד עצמו על פתח הפלטרין פי' מבצר משגב למלך: **א"ל** ליכנס ובא לפני המלך: **כיון** שנכנס א"ל המלך מה עסקך א"ל אני הזקן שעברת עלי כו': **והילין**. ואלו התאנים מן פריהון: **קלוונין**. גוזר ומצוה אני שתתנו כסא של זהב וישב לו עליו. ושוב אמר גוזר ומצווה אני שתפנו זה הסל מן אותן תאנים ותמלאון דינר זהב: **א"ל** עבדוהי כו' אמרו לו עבדיו לאנדריינוס כל זה היקר שהייקר ותכבד לזה זקן יהודי וא"ל בוראו מכבדו ואני לא אייקר אותו ואכבדנו: **אנתתיה** כו'. אשת שכנו של אותו הזקן היתה בת פחותה וגרועה כלומר אשה רעה ואמרה לבעלה בר קבלוי פי' בן אונן ושכל ראה שזה המלך אוהב תאנים ומחליף אותם בדנרים: **מדעליה**. שק הגדול שמשימין על החמורים כך פי' בערוך ולקמן בקהלת גרס מדחייה וע"ש הוא שם ושם כל שפנין משובש מאד: ה"ג **ואמרנא** ליה כו' שמעית. שמעתי: **קלוונין** אנא כו'. פי' גוזר ומצוה

אני

לבייתיה אמר לאנתתיה ככל הדין יקרא אנא שלים לך אמרה אזל גלוג לאמך תהוין אינון תינין ולא הוון אתרוגין דהוין בשילן ולא פגינן : (ו) רב הונא ב"ק אמר ישב אברהם אבינו ודרש נאמר ערלה באילן ונאמר ערלה באדם מה ערלה שנא' באילן מקום שהוא עושה פירות אף ערלה שנא' באדם מקום שהוא עושה פירות. אמר רבי חנין בן פזי וכי כבר היה אברהם אבינו יודע קלין וחמורין וגזירות שוות אלא רמז רמזה לו (בראשית יז) ואתנה בריתי ביני ובינך וגו' מקום שהוא פרה ורבה. תני ר' ישמעאל בקש הקב"ה להוציא כהונה משם משום שנאמר (שם יד) ומלכי צדק מלך שלם כיון שהקדים ברכת אברהם לברכת המקום א"ל אברהם וכי מקדימין ברכת עבד לברכת האדון הוציא הקב"ה ממנו ונתנה לאברהם שנא' (תהלים קי) נאום ה' לאדני וכתיב בתריה נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק על דבורו של מלכי צדק. הה"ד (בראשית יד) בחוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ. ר' ישמעאל ור"ע ר"י אומר אברהם כה"ג היה הה"ד נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם וכתיב (שם יז) ונמלתם את בשר ערלתכם. ומהיכן ימול אם ימול מן האוזן עדיין אינו כשר להקריב אם ימול מן הלב עדיין אינו כשר להקריב אם ימול מן הפה עדיין אינו כשר להקריב מהיכן ימול ויהיה כשר להקריב הוי אומר זו מצות הגוף. ר"ע אומר ד' ערלות הן נאמר ערלה באוזן (ירמיה ו) הנה ערלה אזנם. ערלה בפה שנא' (שמות ו) ואני ערל שפתים. נאמרה בלב שנאמר (ירמיה ט) וכל בית ישראל ערלי לב. וכתיב (בראשית יז) התהלך לפני והיה תמים מהיכן ימול אם ימול מן האוזן עדיין אינו תמים אם ימול מן הפה עדיין אינו תמים מהיכן ימול ויהיה תמים הוי אומר זו ערלת הגוף. נגדא אמר כתיב ובן שמונת ימים מהיכן ימול אם מן האוזן עדיין אינו שומע אם מן הפה עדיין אינו מדבר אם מן הלב עדיין אינו יכול להשב מהיכן ימול ויהיה שומע ומדבר ומחשב הוי אומר זו ערלת הגוף. א"ר תנחומא מסתברא דנגדא. (שם) וערל זכר אשר לא ימול ר' יודן בשם ר' יצחק ור' ברכיה בשם ר' יצחק ותנו לה בשם ר"י בן חלפתא וערל זכר וכי יש ערל נקבה אלא ממקום שרואין אותו ויודעין אם זכר הוא אם נקבה משם מולין אותו : (ז) דרש ר' לוי בר סיסי (יחזקאל טז) ותזני אל בני מצרים שכניך גדלי בשר מהו גדלי בשר וכי יש לזה תגל אחד ולזה ג' אלא שהיו כלם ערלים

מתנות כהונה

אני שתעמידו אותו על פתח הפלטין וכל מי שילך או יכנס יהא מסליך התאנים על פניו הכי איתא בתנחומא וכן עשו לו : באפתי רמשא כו'. לפני הערב קרוב אל הלילה פינו אותו פטרוהו והלך לביתו ואמר לאשתו כל שכר הזה אני אשלם לך שגרמת לי בעצתך דרך קנטור וכעס אמר כן : אמרה אזיל כו'. פי' לך והשתבח וספר לאמך דרך שבח שהיו תאנים ולא אתרוגים שאילו היו אתרוגים היו ממיתים אותך בהם ושהיו התאנים מבושלים שהם רכים ולא פגין שאינן מבושלים כל צרכן וקשי' הם שאילו כן היו הורגים אותך בהם והיא אמריה תשיב דרך קנטור ולעג : שעושה פירות. ומשם נמצאת למד שמה שא"ל הקב"ה לימול הערלה שהוא מאותו מקום : מלך שלם וגו'. והוא כהן לאל עליון : מצות הגוף. כמו הגויה : נגדה. שם חכם : וערל זכר. לגב דאיירי ביה מייתי הכא : ותני לה. והיו שומין אותו: הג"ה בילקוט יחזקאל : ולזה

אסיפת אמרים

(שם) : ר"ה ב"ק. ק"ל ערלתו מיוחד ומשני דמופנה לג"ש ואיידי מייתי כל הדרשות דכ"ר פ' מ"ו וע"ש (יפ"ת) : דרש ר"ל. דמכאן ג"כ מוכח דמילה באותו

ערלים וכן הוא אומר וערל זכר אשר לא ימול בשר ערלתו. ד"א בעלי גברין היו. ר' ברכיה ור' שמואל בר נחמני כתיב (יהושע ה) וימל את בני ישראל אל גבעת הערלות. א"ר לוי מקום שהיא נבעה בערלה: (ח) (שיר ה) שוקיו עמודי שש. שוקיו זה העולם. עמודי שש שהוא מיוסד על ימי בראשית דכתיב (שמות כ) כי ששת ימים עשה ה' וגו'. מיוסדים על אדני פז אלו ד"ת כד"א (תהלים יט) הנחמדים מזהב ומפז רב. ד"א מיוסדים על אדני פז אלו פרשיותיה של תורה שהן נדרשות לפניהם ולאחריהם ולמה הן דומות רב הונא בשם ב"ק אמר כעמוד הזה שיש לו בסיס מלמטן וקיפלוס מלמעלה כך הם פרשיותיה של תורה נדרשות לפניהם ונדרשות לאחריהם נדרשות לפניהם כי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וכתיב איש כי ישכב את אשה שכבת זרע וכי מה ענין זה לזה אלא משהוא מנכש עמיה הוא אזיל ומתעבד ברביי מתוך שהוא יוצא ונכנס בתוך ביתו הוא נחשד על שפחתו אמר לא חטאת אני חייב ולא אשם אני חייב חטאת אני מביא ואשם אני מביא דא"ר יודן בשם ר' לוי אלו שהם נוהגים היתר בשפחות בעה"ז עתידין הן להתלות בקדקדי ראשיהן לע"ל הה"ד (תהלים סח) אך אלהים ימחץ ראש אויביו קדקד שער מתהלך באשמיו. מהו מתהלך באשמיו כל עמא אמרין יזיל ההוא גברא בחובוי ההוא גברא בחובוי. נדרשת לאחריהם שנא' (ויקרא יט) שלש שנים יהיה לכם ערלים וכתיב לא תאכלו על הדם וכי מה ענין זה לזה אמר הקב"ה לישראל אתה ממתין לערלה ג' שנים ולאשתך אינך ממתין שתשמור על נדתה. לערלה אתה ממתין ג' שנים ולבהמתך אי אתה ממתין עד שימצה דמה. ומי קיים מצות הדם (ש"א יד) ויגידו לשאול לאמר הנה העם חוטאים לה' ויאמר שאול פוצו בעם ושחטתם בזה מהו בזה. רבנין אמרין סכין בת י"ד הראה להן ב' תרתין ז' שבעה ה' חמשה א"ל כסדר זה תהיו שוחטין ואוכלין אימתי פרע לו הקב"ה הוי אומר ביום מלחמת פלשתים הה"ד (ש"א יג) והיה ביום מלחמה ולא נמצא חרב וגו'. ולא נמצא ואת אמרת ותמצא

מתנות כהונה

שלשה אלא שהיו כלם ערלים וכה"א וערל זכר אשר לא ימול בשר ערלתו: ר' אמר בעלי גברין. פי' גדולים ובעלי גבורה: נבעה בערלה. שהעמידו כדי נבעה בערלות: שוקיו זה העולם. עיין לקמן במדבר רבה (ד' ע"ה) פי' למה נקרא העולם שוקיו: ה"נ שהיא מיוסד על ששה כו'. ועיין בפ' נשא וגם במד' חזית (ה' י"ב): בסים. רגל וכן מצוייר יפה: וקופלם. כתר ומר רחב לקבל עליו הבנין וקיפלם ל' חזק עיין בערוך ערך פסף: ה"נ משהוא מנכש כו'. פי' מתוך שהוא שדר עם בעל הבית הוא הולך ונעשה כנערו בן ביתו: ה"נ ולא אשם אני חייב חטאת כו'. פי' כך הוא אומר וכי אין אני חייב חטאת כו' בתמיה לפיכך אביא חטאת ואשם ועי' גם זה לעיל פ' ט' ושם לא גרס דא"ר יודן אלא ר' יודן אמר: שימצה. ל' מין אפים: חוטאים לה' וגו'. לאכול על הדם: בת ארבעה עשר כו'. ארכו ארבע עשרה אצבעות שלא יבא לידי דרסה מתוך שהוא קצר: ה"נ ולא נמצא חרב וחנית וגו'. פי' בריתא אמרת ולא מצאם

אסיפת אמרים

באותו מקום וכדפי' רבי בעלי גברין פי' בעלי אבר ויליף ג"ש בשר בשר (יפת"ה וי"מ): מקום. והיא ראש הגויה שהוא כמו גבעה משא"כ בשאר איברים (שם): וקיפלום. בל' יוני קורין לראש קיפלי"ם (יפת"ה): ה"נ ומתעבר ברבויי פי' בן בית (שם): לערלה. דאין יצרו תקפו ע"ז כמו אשתך (שם): ומי קיים. מייתי זה להוכיח שגדול לפרש לא אכלו קודם מיצוי הדם כמו בשאול וע"ש פי' הרד"ק. ואגב דרש כל הענין (שם): סכין. איידי דצום אותם בעניני השחיטה אזהרינהו נ"כ בשיעורי' דסכין שם

ותמצא מי המציאה לו רבי תני בשם ר"י אמר מלאך המציאה לו ורבנן אמרי הקב"ה המציאה לו. כתיב (שם יד) ויבן שאול מזבח לה' אותו החל לבנות מזבח כמה מזבחות בנו ראשונים נח אחד. אברהם אחד. יצחק אחד. יעקב אחד. משה אחד. יהושע אחד. ואתה אומר אותו החל אלא אותו החל להיות ראש במלכים. א"ר ע"י שנתן נפשו על הדבר הזה העלה עליו הכתוב כאילו אותו החל לבנות מזבח לה': (ט) א"ר שמעון בן לקוניא לפי שבעה"ז בונה אדם ואחר מבלהו נוטה נטיעה ואחר אוכל אבל לע"ל מה כתיב (ישעיה סה) לא יבנו ואחר ישב לא יטעו ואחר יאכל לא ינעו לריק וגו' וכתיב (שם סא) ונודע בגוים זרעם:

סדר אמור

פרשה כו (א) אמור אל הכהנים בני אהרן ר' תנחום ב"ר תנילאי פתח (תהלים יב) אמרות ה' אמרות טהורות.

אמרות ה' אמרות טהורות אמרות בשר ודם אינן אמרות טהורות בנוהג שבעולם מלך ב"ו נכנס למדינה כל בני המדינה מקלסין אותו וערב לו קילוסן א"ל למחר אני בונה לכם דימוסיאות ומרחצאות למחר אני מכניס לכם אמה של מים ישן לו ולא עמד היכן הוא והיכן הן אמרותיו. אבל הקב"ה אינו כן אלא (ירמיה י) וה' אלהים אמת. למה הוא אמת. א"ר אבין שהוא אלהים חיים ומלך עולם. אמרות טהורות. ר' יודן בשם רבי יוחנן ור' ברכיה בשם ר' אלעזר ור' יעקב דכפר חנין ואמרין לה בשם ריב"ל מצינו שעיקם הקב"ה ח' אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו שנאמר (בראשית ז) מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה ובמקום אחר עקם שתים ושלש תיבות בתורה כדי שלא להוציא דבר של טומאה מתוך פיו הה"ד (שם) ומן הבהמה אשר לא טהורה אשר טמאה היא אינו אומר. אלא אשר לא טהורה היא. א"ר יודן בן מנשה אף כשבא לפתוח להם בסימני בהמה טמאה לא פתח אלא בטהרה (ויקרא יא) את הגמל כי לא מפרים פרסה הוא אכ"כ אלא כי מעלה גרה. את השפן כי לא מפרים פרסה הוא אינו אומר אלא כי מעלה גרה. וכן הארנבת וכן החזיר: (ב) רבי יוסי ממלהיא ור' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר מצינו תנוקות בימי

אסיפת אמרים

(שם): לפי. שהיבות לא תאכלו קדרים שלעתיד לא יהיה אכילתם כמו בעוה"ז שהמות מקדמת ומניחו לאחרים אבל לעוה"ב לא יאונה להם מות ודם ועי"כ שיהיו חיים וקיימים נודע בגוים זרעם (שם):

ר"ת פתח. ק"ל אמור ואמרת ודרשו על ב' פרשיות כדמסיק שם: ה"ג אמרות ה' אמרות ב"ו אינן אמרות וש"מ הרתי שהם אמרות נאמנות ושהם טהורים (שם): ובמקום א'. פי' ובמקום אח' אמר ריב"ל בלשון זה ב' וג' תיבות (וא' שם ב' וג' לכלול ב' הפסוקים) וא' פעם בל' זה ופעם בלשון א' נאמרות שאין הקפדה בתיבות או באותיות (שם):

מתנות כהונה

הרב וחית לכל ישראל והדר אמרם ותמצא לשאול: אלא אותו החל כו'. פי' במלכים היה הוא ראש בונה מזבחות ובפי' נשא [דף ע"ח] גרס ר' יוסי אמר אותו החל כו' ופי' במלכים היה הוא ראשון שבנה מזבח וע"ש על הדבר של שחיטה:

דיומסיאות. פי' הערוך מימי מרחצאות: ולא עמד: שמת: איננה טהורה. ולא א' שמאה חנו אמרות טהורות: נסר

 תינוקות. דרש בעליל מל' עוללים ומזוקק שבעתים

בימי דוד עד שלא טעמו טעם חטא היו יודעין לדרוש את התורה מ"ט פנים טמא מ"ט פנים טהור והוה דוד מצלי עליהון הוא שדוד אומר (תהלים יב) אתה ה' תשמרם אתה ה' נטר אורייתא בלבהון . תצרם מן הדור זו לעולם מן הדור ההוא שהוא חייב כלייה אחר כל השבח הזה יוצאין למלחמה ונופלין אלא ע"י שהיו בהם דלטורין היו נופלין הוא שדוד אומר (תהלים נז) נפשי בתוך לבאים . לבאים . זה אבנר ועמשא שהיו לבאים בתורה. אשכבה לוהטים . זה דואג ואחיתופל שהיו להוטין אחר לה"ר . בני אדם שניהם חנית וחצים . אלו אנשי קעילה דכתיב בהם (ש"א כג) היסגרוני בעלי קעילה בידו . לשונם חרב חדה . אלו הזיפים דכתיב בהן (תהלים נד) בבא הזיפים ויאמרו לשאול. אותה שעה אמר דוד וכי מה השכינה עושה בארץ (שם נז) רומה על השמים אלהים סלק שכינתך מביניהן אבל דורו של אחאב כולן עובדי ע"ז היו ועל ידי שלא היו בהן דלטורין היו יוצאין למלחמה ונוצחין הוא שעובדיה אמר לאליהו (מ"א יח) הלא הוגד לאדוני גו' ואכלכלם לחם ומים . אם לחם למה מים . אלא מלמד שהיו המים קשים לו להביא יותר מן הלחם ואליהו מכריז בהר הכרמל ואומר (שם) אני נותרתי נביא לה' לבדי וכל עמא ידעי ולא מפרסמי למלכא . א"ר שמואל בר נחמני אמרו ליה לנחש מפני מה אתה מצוי בין הגדירות א"ל מפני שפרצתי גדרו של עולם. תני רשב"י הנחש פרץ גדרו של עולם תחלה לפיכך נעשה ספקלטור לכל פורצי גדרות . אמרו לו למה אתה נושך מה אתה מועיל ארי דורס ואוכל זאב טורף ואוכל ואת נושך וממית א"ל (קהלת י) אם ישוך הנחש בלא לחש אפשר דאנא עבד כלום אלא אם מתאמר לי מן עליותא . א"ל למה אתה נושך באבר אחד וארסך מהלך בכל האברים. א"ל ולי אתם אומרים אין יתרון לבעל הלשון דיתב ברומי וקטיל בסוריא וקטיל ברומי . ולמה קורא שלישי שהוא הורג ג' האומרו המקבלו והנאמר עליו . עובדא הוה בגבר דהות ליה כלה בישא והות צמידה אמרה לישן ביש והוה מפייס יתה תרין זמנין ביומא חד ברמשא וחד בצפרא א"ל אנא בעי מינך דלא תימרון לישן ביש מה עבדת אזלת ואמרת לבעלה הדין אבוך בעי לשמשא יתי ואי לית את מהימנת לי

מתנות כהונה

נטר כו'. שמור תורתם בלבם : דילטורין. בעלי לה"ר ורכילות: למה מים. כ"ש שהיה מספיק להן מים ולמה ליה למימר ובש"ט מזמור ז' ובירושלמי דפאה גרס אם לחם למה מים ואם מים למה לחם משמע דשקולים הם ולא היה צ"ל שיהא : המים קשים כו' הרי"ן שוא"ב בפ' שלא כתב הטעם שבימי אחאב נעצרו הגשמים : גדרו של עולם. שאלמלא שהחטיא את האדם לא היו מתים : ספקלטור. שר הטבחים ההורג המחוייבים מיתה : מה אתה מועיל. מה מועיל לך ומה הנאה יש לך ממנו : נושך וממית. שאין לך בו הנאה ובריש חקת ישנו באופן אחר קצת: מן עליותא. מן העליה כלו' מן השמים מלמעלה : לשון תליתי. לשון הרע נקרא לישנא תליתאי : עובדא כו'. מעשה היה באיש אחד שהיה לו כלה רעה והיתה נמודה פי' אדוקה ל' נמיד פתיל לספר ל' הרע והיה מפייס ומרצה אותה שני פעמים בכל יום : חד ברמשא כו'. פעם אחת בבוקר ופעם אחת בערב ואמר לה אני מבקש ממך שלא תאמר לשון הרע: מה עבדת כו'. מה עשתה כלתו הלכה אצל בעלה ואמרה

אסיפת אמרים

נדרש בש"ט על התורה שנדרשת במ"ט פנים. ואעפ"כ כשסביב רשעים יתהלכון היינו הולכי רכיל. כרום. נהרוממו האויבים והיה גלות לישראל. ודרש כאן לכל הפסוק אף שא"כ מקומו כדרך המדרש (בש) : זש"ה

לי אתת לרמשא ואת משכחת יתיה יתיב ומפייס לי. אזל ורצד עליה דחמא יתיה קאים נחן וסייה יתה אמר כבר מלה קשטן מה עבד מחא לאביו וקטליה אובילון יתיה לדינא ואתחייב קטולין ולההיא אנתתא דאמרת על אבוי לה"ר ואיתחייבה קטילון ואשתכח לישנא קטיל תלתיהון. ובימי שאול הרג ד'. דואג שאמר. שאול שקבלו. אחימלך שנאמר עליו. אבנר למה נהרג אריב"ל אבנר נהרג על שעשה דמן של נערים שחוק הה"ד (ש"ב ב) ויאמר אבנר אל יואב יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו. רשב"ל אמר על שהקדים שמו לשם דוד הה"ד (שם ג) וישלח אבנר מלאכים אל דוד תחתיו לאמור למי ארץ והכי כתב ליה מאבנר לדוד. רבנן אמרו על ידי שהיה לו לשאול להתפייס בדוד ולא הניחו אבנר שאמר לו דוד (ש"א כד) ואבי ראה גם ראה. א"ל מה את בעי מן גלגוי' דידך בסירה תועדה. כדאתו למעגל א"ל (ש"א כו) הלא תענה אבנר בכנף אמרת בסירה הועדה. חנית וצפחת בסירה הועדו. וי"א ע"י שהיה ספק בידו למחות בשאול על נוב ולא מיחה: (ג) א"ר תנחום ב"ר חנילאי י ב' פרשיות הכתיב לנו משה בתורה והן טהורות ועל ידי מי נתנו ע"י שבטו של לוי שכתוב בו (תהלים יב) כסף צרוף בעליל לארץ וכתיב (מלאכי ג) וישב מצרף ומטהר כסף וטהר את בני לוי וזקק אותם ואיזו זו פרה אדומה ופרשת המת: (ד) ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים זש"ה (תהלים יט) יום ליום יביע אומר תניא באחד בתקופת ניסן ובאחד בתקופת תשרי היום והלילה שוין מכאן ואילך היום לוה מן הלילה והלילה מן היום ופורעין זה לזה בפיוסין הכל בלי שטר ובלי גזר דין הוי יום ליום וגו'. אבל למטה כמה שטרות וכמה גז"ד. בכל הארץ יצא קום. רב שלום בשם ר' אחא בריה דר' זירא אמר משל לאחד שנטל הגמוניא מן המלך עד שלא הגיע למתורין שלו היה מהלך כפנן וכיון שהגיע למתורין שלו היה מהלך בקלאמין כך עד שלא יצאו לעולם אין אומר ואין דברים כיון שיצאו לעולם כמה

שטרות

אסיפת אמרים

וש"ה יום. משום דמפרש אמור ואמרת שיאמר ויחזור ויאמר (וכדכן שדרשו גבי דבר ואמרת) ופסוק זה קאי על התורה (כדאית' בילקוט) ויוכל לפרשו ג"כ בהכי שיהיה חוזר התורה יום אחר יום תמיד ולא הארוך לפ'. והגב מפרש ליה באנפי אחרינא (שם): הוי יום ליום. פי' יום זה פורע מה שלוה זה וכן לילה וכאילו מדברים זה בעד זה. ואין אומר ואין דברים ביניהן אבל למטה כו' (שם): כמה שטרות. וכמה גז"ד ל"ג הכא (שם). ועיין שם סני' בב"ס באריכות: שם

מתנות כהונה

לו תביך הזה רולה לשמש עמי בזנות ואם אין אתה מאמין לי בא לערב ואתה תמצא אותו ומפייס אותי לשמוע אליו: אזל ורצד. לפי הענין פי' וארב עליו וראה אותו כפוף ובוהה והיה מפייס אותה שלא תדבר עוד לשון הרע והיה הבן אומר כבר הדברים אמת הם מה עשה לאביו הכה לאביו והמית אותו לב"ד ומתחייב מיתה ולאותה אשה הביאו ג"כ שאמרה על אביו לשון הרע ואתחייבת מיתה ג"כ ונמצא שהלשון הרגה שלשה: ארבע. אבנר הוא הרביעי אליבא דים אומרים וכן הוא בירושלמי בפ"ק דמסכת פאה ובפ' חקה ובמדרש תלים: מה את בעי כו'. מה אתה רולה מן הדבר הזה ומשבחיו: בסירה כו'. בקוץ הוסרה ממך כנף המעיל ולא הוא חתכה וכרים חקת גרס מה את בעי מן גלימא דידך ופ"ס הוא דבירוש' מסכת פאה גרס מן גלגלוי: כדאתון למעגל. כשבאו למעגל ונטלו הצפחת והחנית מעל ראשו: בסירה הועדו. בתמיה: למתורין. הערוך לא פירשו ולפי הענין פי' למקום ההגמוניים בב"ל פ' ל' גרס לבית אוריי: כפנן. פי' הערוך כמו הדיוט ובזיון: בקלאמין. פי' בערוך של תפארת והוד: כיון שיצאו לעולם כו'. מפני חטאי תקופות ומזלות לך משמע במדרש תלים:

שמרות כמה גזרי דינין. בכל הארץ יצא קום: (ה) רבי ברכיה בשם ר' לוי אמר משל לישראל וכהן שנכפו נמסר להן רופא מומחה והיה מצוה את ישראל ומניח את הכהן א"ל הכהן מפני מה אתה מצוה את ישראל ואתה מניחני א"ל זה ישראל הוא ודרכו להלך בין הקברות אבל אתה כהן ואין דרכך להלך בין הקברות לפיכך אני מצוה את ישראל ומניחך. כך העליונים שאין יצה"ר מצוי בהם אמירה אחת דיה להם שנא' (דניאל ד) בגזירת עירין פתגמא ובמימר קדישין שאלתא אבל התחתונים שיש בהם יצה"ר הלואי לשתי אמירות יעמדו הה"ד ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן וגו': (ו) ד"א אמור אל הכהנים הה"ד (תהלים יט) יראת ה' טהורה עומדת לעד א"ר לוי מיראה שנתיירא אהרן מלפני הקב"ה זכה ונתנה לו הפרשה הזו שאינה זזה ממנו ולא מבניו ולא מבני בניו עד סוף כל הדורות ואי זו זו פרשת המת שנא' ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן: (ז) מה כתיב למעלה מן הענין (ויקרא כ) ואיש או אשה כי יהיה בהם אוב או ידעוני. ר' יהושע דסכנין אמר בשם ר' לוי ואיש זה שאול ואשה זה אשה בעלת אוב. ר' לוי בשם ר' חמא בר חנינא מה כתיב (דברים כח) והיית רק למעלה מוטב היה לו לשאול באורים ותומים של מעלן ולא באוב וידעוני של מטן הוא שאמר לעבדיו (ש"א כח) בקשו לי אשת בעלת אוב ואלכה אליה ואדרשה בה למה שאול דומה באותה שעה. אר"ל משל למלך שנכנס למדינה וגזר ואמר כל תרנגולין שיש כאן ישחטו. בלילה בקש לצאת אמר יש כאן תרנגול שיקרא אמרו לו לא אתה הוא שגזרת ואמרת כל תרנגול שיש כאן ישחטו. כך שאול הסיר את האובות ואת הידעונים מן הארץ והוא אומר בקשו לי אשת בעלת אוב. אפילו כן ויאמרו לו עבדיו הנה אשה בעלת אוב. ויתחפש שאול נעשה חפשי למלכות. וילבש בגדים אחרים מאנוין פניקא. וילך הוא ושני אנשים עמו זה אבנר ועמשא. א"ר איבו למדתך תורה דרך ארץ שלא יהא אדם יוצא לדרך בפחות משנים שאם יצא סופו נעשה עבד לעבדו דא"ר איבו שני בני אדם נהגו בד"א אברהם ושאול. באברהם מהו אומר (בראשית יט) וישכם אברהם בבקר ויקח את שני נעריו עמו ומי היו ישמעאל ואליעזר. בשאול מהו אומר (ש"א כח) וילך הוא ושני אנשים עמו מי היו אבנר ועמשא. ויבאו אל האשה לילה וכי לילה היה אלא מלמד שהיה השעה אפילה להם כלילה. ויאמר קסמי נא לי באוב ותאמר האשה אליו הנה נא ידעת וגו' וישבע לה שאול בה' למה שאול דומה באותה שעה אמר ר"ל משל לאשה שהיתה אצל אוהבה ונשבעת בחיי בעלה כך שאול שואל באוב וידעוני ואומר חי ה' אם יקרך עון בדבר הזה. ותאמר

האשה

מתנות כהונה

מיראה שנתיירא. ויראה הוא מה שלא רצה לשמש בכהונה גדולה מפני מורא ובושה פנים כמו שלמדו חז"ל ממה שאמר לו משה קרב אל המזבח וגם נתיירא שמא מעל בשמן המשחה וכמו שדחז"ל בפסוק כשמן הטוב ובפסוק והאנס לו מורא יראתי (לעיל פ"ג): תרנגול שיקרא. לידע כמה שעות הוא בלילה: חפשי. דרש ויתחפש כאילו הסיר כימין: למלכות. כמו מן המלכות: פניקא. נראה דגרסינן נפיקא פי' בגדי בזיון ע' ערך נפק. או גרסי' פנינא ופי' בגדי הדיוט. וכן מצאתי בשוה"ט דגרס פגניקא: וכי לילה היה. כיון שפינה בגדיו שלא יכירוהו

האשה את מי אעלה לך. מאותן שאמרו מי ה' או מאותן שאמרו מי כמוכה. ויאמר את שמואל העלי לי. עבדת מה דעבדת אמרת מה דאמרת ואסיקתיה. כיון דחמיתיה אדחלת שנא' ותרא האשה את שמואל ותזעק בקול גדול. וכי מנין היתה יודעת שהוא שאול אלא לא כשם שעולה להדיוט הוא עולה למלך. להדיוט עולה פניו למטה ולמלך פניו למעלה. ויאמר לה אל תיראי. כיון דשמע אלהים דחל וי"א צדיקים עלו עמו באותה שעה. ויאמר לה מה תארו. ולא הוה מכיר ליה אלא ג' דברים נאמרו במי שמעלה מת בזכורו המעלהו רואהו ואינו שומע קולו מי שצריך לו שומע קולו ואינו רואהו ומי שאינו צריך לו לא שומע ולא רואהו. וכך האשה שהעלת את שמואל ראתה אותו ולא שמעה קולו שאול שהיה צריך לו שמע קולו ולא ראהו אבנר ועמשא שלא היו צריכים לו לא רואין אותו ולא שומעין קולו. (ש"א כח) ותאמר איש זקן עולה והוא עוטה מעיל. על שום (ש"א ב) ומעיל קטן תעשה לו אמו (שם כח) ויאמר שמואל אל שאול למה הרגזתני להעלות אותי. רבי הוה פשיט קריה וכד הוה מטי להדין פסוקיא הוה בכי (עמוס ד) כי הנה יוצר הרים ובורא רוח מגיד לאדם מה שיחו מהו מגיד לאדם מה שיחו. רב הונא בשם ר' יעבץ אמר יוצר הרים ובורא רוח ר' הונא בשם ר' יעבץ אמר אוהרי תהו חשך ואפילה אפילו דברים שאין בו ממש אפי' שיחה קלה שאדם משיח עם אשתו הן נכתבין על פנקסו של אדם וקוראין לפניו בשעת מיתתו ומי כותבן (עמוס ד) עושה שחר עיפה. וחבריה (צפניה ב) בקשו את ה' כל ענוי הארץ. וחבריה (עמוס ה) שנאו רע ואהבו טוב. וחבריה (איכה ג) יתן בעפר פיהו. וחבריה (קהלת יב) כי את כל מעשה האלהים. והבריה ויאמר שמואל אל שאול למה הרגזתני להעלות אותי א"ל לא היה לך להרגיז בוראך אלא עשיתני ע"ז אין אתה יודע כשם שנפרעין מן העובדין כך נפרעין מן הנעבדין. וי"א שהיה שמואל סובר שהוא יום הדין ונתיירא והעלה למשה עמו שאין אלהים אלא משה שנאמר (שמות ז) ראה נתתיך אלהים לפרעה. והרי דברים ק"ו מה שמואל שכתוב בו (ש"א ג) וידע כל ישראל

מדן

אסיפת אמרים

מה תארו. של א' מכן: ולא היה מכירו. פי' וכי לא ראהו עולה. (שם): א' יוצר הרים. פי' דמדסמך הרים לבורא רוח רמז דאפי' שיחה של רוח מגיד ולשיטה אחריתי מדסמך ליה עושה שחר עיפה דרש אפי' שיחה של חופל ושניהם לדבר א' נתכוונו. (שם): ה"ג כהנהומא אלא כי שעשיתני (שם):

מלמד

מתנות כהונה

למה הולך לילך בלילה: מי ה'. פי' מאומות העולם: מי כמוך. אלו ישראל ודרש את מי ממי: עבדת כו'. פי' עשתה מה שעשתה ואמרה מה שאמרה והעלתיהו כיון שראתה היתה מתיירלאת: פניו למטה. ורגליו למעלה: פניו למעלה. ורגליו למטה כדאיתא בפרק ד' מיתות: כיון דשמע אלהים. כיון ששמע שאול שאמרה האשה אלהים ראיתי עולים וגו': דחיל. ירא: צדיקים כו'. וזה אלהים על דרך שאמר הכתוב עד האלהים יבא וגו': ולא היה מכיר. בתמיה: פשיט קרייה. היה לומד המקרא בפשטיה ובס"פ כי תשא משמע פירושו חזר תלמודו: וכד כו'. כשהיה מגיע לזה הפסוק: בשם ר' יעבץ אמר יוצר הרים כו'. וזהו המגיד לאדם מה שיחו ועניינו ואין כל דבר נעלם ממנו כן פי' הרד"ק: תהו וחשך כו'. פי' דברי רוח וחשך וה"ק קרא (צייר) (יוצר) הרוח והחשך שהם דברי הבאי מגיד לאדם עושה שחר עיפה: וחבריה. הבירו של פסוק שלמעלה כשהגיע בו היה בוכה וכן כלם וע' בירושלמי פרק אין דורשין וסוף מד' קהלת ובמ' איכה (ג' י') ובפ"ק דחגיגה:

ולמה

מדן ועד באר שבע כי נאמן שמואל לנביא לה' ע"י שהיה סבור שהוא יום הדין נתיירא אנו עאכ"ו. (שם כח) ויאמר שאול צר לי מאוד. ולמה לא א"ל באורים ותומים. אמר ר"י ב"ר חייא. (משלי יד) לב יודע מרת נפשו שאילו א"ל באו"ת היה לו לומר אתה הוא שגרמת על עצמך לא אתה שהכית נוב עיר הכהנים. (ש"א כח) ואקראה לך להודיעני מה אעשה ויאמר שמואל ולמה תשאלני. א"ל הידא לי גבי שנאך הידא לי גבי ערך. (שם) ויעש ה' לו כאשר דבר בידי וגו' ויתנה לרעך לדוד. א"ל ולית הללו מלה קדמייתא דהוית אמר לי כד הוית גבי. הוית אמר (שם טו) ונתנה לרעך הטוב ממך וכדון את אמר הידא ליה גבי שנאך והידא ליה גבי ערך א"ל כד הוינא גבך הוינא בעולם דשקר והוית שמיע מיני מילין שיקרין דהוינא דחיל מינך דלא תקטלנני וכדו דאנא בעלמא קושטא לית את שמיע מיני אלא מילין דקשוט לא חנם עשה הקב"ה זה אלא (ש"א כח) כאשר לא שמעת בקול ה' ולא עשית חרון אפו בעמלק ויתן ה' גם את ישראל עמך ביד פלשתים. א"ל ואין מיערק אמר אין ערקת את משתזיב ואם אתה מקבל עליך מדת הדין (ש"א כח) ומחר אתה ובניך עמי. מהו עמי א"ר יוחנן עמי במחיצתי כיון ששמע את דברי שמואל נתיירא שנא' (ש"א כח) וימהר שאול ויפול מלא קמתו ארצה ויירא מאוד מדברי שמואל. אמרו לו אבנר ועמשא מה אמר לך שמואל אמר להם אמר לי למהר את נהית לקרבא ונצח ולא עוד אלא בניך מתמנין רברבין. נטל שלשה בניו ויצא למלחמה. אר"ל באותה שעה קרא הקב"ה למה"ש ואמר להם באו וראו בריה שבראתי בעולמי בנוהג שבעולם אדם הולך לבית המשתה אינו מוליך בניו עמו מפני מראית העין וזה יוצא למלחמה ויודע שנהרג ונוטל בניו עמו ושמח על מה"ד שפוגעת בו. אר"י דסכנין בשם ר' לוי מלמד שהראהו הקב"ה למשה דור דור ושופטיו דור דור ומלכיו דור דור והכמיו דור דור ומנהיגיו דור דור ומשניו דור דור ושוטריו דור דור ופרנסיו דור דור וחומסיו דור דור וגזלניו דור דור ונביאיו דור דור הראהו שאול ובניו נופלים בחרב אמר לפניו מלך ראשון שיעמוד על בניך ידקר בחרב א"ל הקב"ה ולי אתה אומר אמור אל הכהנים שהרג שהם מקטרגים אותו שנא' ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן. ת"ר על ה' הטאים נהרג אותו צדיק שנא' (דה"א י) וימת שאול במעלו אשר מעל בה' ועל שהרג נוב עיר הכהנים ועל שחמל על אגג ועל שלא שמע לשמואל שנא' (ש"א י) שבעת ימים

מתנות כהונה

ולמה תשאלני. סיפיה דקרא והיה ערך ופירושו שנאך כד"א הלמה לשנאך ופשרי לערך: **הידא** לי כו' מוכנת היא אצל שנאך זה דוד או פירושו זאת הוא בעיני אל שונאך זה דוד שהגיע שעתו למלוך וכדלקמן: **ולית** הלין. פי' הלא אין אלו הדברים שאמרת מקודם כשהיית אצלי בעוה"ז כו': **וכדון** כו'. עתה אמרת לי הידא כו' והוא דוד וכמד' שמואל גרס בהדיא אמר' לרעך לדוד: **כד** הוינא. כשהייתי אצלך הייתי בעולם השקר והיית שומע ממני דבר שקר מפני שהייתי מתיירא ממך שלא תמיתני: **וכדון** כו'. ועתה אנכי בעולם האמת לא תשמע ממני אלא דברי אמת ואינני מתיירא ממך: **ואין** מיערק. אם אברח אנצל או לא וא"ל אם תברח תנצל כו' וכמד"ם גר' ולית למיערק פי' וכי אין תקנה לברוח: **נהית** כו' אתה יורד למלחמה ונצח: **מתמנין** רברבין.

אסיפת אמרים

מלמד. פי' כמו שפסיקא לן שהראהו כל הדורות (פ"ר פ"מ) גם מכאן שמעינן שהראהו לשאול. (שם): ה"ג על שהרג כו' על אגג (פי' ג' מעלו אשר מעל

כמו

ופירוש

ימים תוחיל עד בואי אליך ולא עשה כך ועל ששאל באוב וידעוני ולא דרש את ה' וימיתהו הה"ד (איוב לד) כי פעל אדם ישלם לו וכארח איש ימציאנו וכתיב (ויקרא כ) ואיש או אשה כי יהיה בהם אוב או ידעוני מות יומתו: (ח) ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן וגו' כל מקום שהוא אומר ויאמר ויאמר צריך לידרש (אסתר ז) ויאמר המלך אחשורוש ויאמר לאסתר המלכה ויאמר ויאמר למה אמר לה אם הוא זה מוטב ואם לאו אמרי שהוא הוא. רבי אומר עד שהכיר בה שהיא יהודית היה מסיח עמה על ידי תורגמן ומשהכיר בה התחיל הוא מספר עמה. כיוצא בו (מ"א כ) ויגש איש האלהים ויאמר אל מלך ישראל ויאמר כה אמר ה' ויאמר ויאמר בשיפול בן הדד בידך לא תחמול עליו אמירה שנייה א"ל הוי יודע כמה מצודות והרמים פרשתי לו עד שבא לידך ועכשיו אם יפקד והיתה נפשך תחת נפשו ועמך תחת עמו. כיוצא בו (יחזקאל י) ויאמר אל לבוש הבדים ויאמר. הקב"ה אמר למלאך והמלאך לכרוב א"ל גזר עלי הקב"ה ואני אין לי רשות ליכנס למחיצתך אלא עשה עמי צדקה ותן לי שני גחלים משלך שלא אכוה. מיד וישא ויתן אל האיש לבוש הבדים. ר' פנחס אמר הפשירן ונתנן לו. אר"י דסכנין בשם ר' לוי ששה שנים היו אותן גחלים עמומות בידו של גבריאל סבור שישראל עושין תשובה כיון שלא עשו בקש לזרקן ולקעקע ביצתן א"ל הקב"ה גבריאל גבריאל יש בהם בני אדם שעושים צדקה אלו עם אלו שנא' (יחזקאל י) וירא לכרובים תבנית יד אדם. א"ר אבא בשם ר' ברכיה מי מעמיד העליונים ותחתונים הצדקה שעושים ביד הה"ד (תהלים ע"א) וצדקתך אלהים עד מרום וגומר ואף כאן אמור אל הכהנים ואמרת אליהם אמירה ראשונה למת מצוה יטמא והשנית לאחרים לא יטמא לפיכך נאמר אמור ואמרת מה כתיב אחר הענין והכהן הגדול מאחיו למה נקרא שמו כה"ג שהוא גדול בה' דברים. בחכמה. בכח. בנוי. בעושר. ובשנים. בנוי שהיה נאה מאחיו. בכח שהוא גבור בא וראה אהרן כשהניף את הלוים כ"ב אלף הניף ביום אחד כיצד היה מניפם מוליך ומביא מעלה ומוריד הוי שהיה גדול בכח. בעושר מנין שאם לא היה עשיר שאחיו הכהנים מעשרין אותו מעשה בפנחס הסתת שמינוהו כ"ג ויצאו אחיו הכהנים וראוהו חוצב באבנים ומלאו המחצב לפניו דנרי זהב ומנין שאחיו מגדלין אותו אם אין לו שנא' והכהן הגדול מאחיו. ולא כה"ג בלבד אלא המלך כיוצא בו וכן אתה מוצא בדוד המלך כיון שהלך להלחם עם גלית א"ל שאול (ש"א יז) לא תוכל ללכת

מתנות כהונה

ושירות יהיו ממונים שרים והשוטים ואמר כן כדי שלא ירך לבבם ולב העם: וכתיב ואיש או אשה כו'. לכך שמכן הקב"ה שעתיד שאול ליהרג על עון אוב ועל הריגת כהנים והכי איתא בתנחומא: אם הוא זה. אם המן הוא זה שאמרת שמכר עמך להריגה מוטב: ואם לא אמרי שהוא. פי' אמרי שהוא זה שהיה חפץ שיהרג מטעם שאמרו הז"ל שהיה נראה לו בחלום שרצה להרגו: הפשירן. ל' פושרין שלא יהיו חם כל כך ודייק מדכתיב וישא ויתן שלא היה צריך לומר וישא כן הוא במ' שמואל ובפ' יום הכפורים: ששה שנים. שהרי נבואה זו היתה בשנה ששית והעיר לא חרבה עד שנת י"א ופ' כ"ז בה"ר (ה' פ') : עמומות. דוממים והולכים ונוגים יבמ"ש גרם עמוסים: יד אדם. רמז לצדקה שנא' בו לא תקפוץ ידך: הסתת. מסתת אבנים

ללכת אל הפלשתי הזה להלחם עמו כי נער אתה א"ל דוד רועה היה עבדך לאבי בצאן ובא הארי והדוב ונשא שה מהעדר ויצאתי אחריו והכיתיו והצלתיו מפיו ויקם עלי והחזקתי בזקנו והכיתיו והמיתיו (שם) גם את הארי גם את הדוב הכה עבדך והיה הפלשתי הערל הזה כאחד מהם. אמר לו שאול מי אמר לך שאתה יכול להרגו מיד השיבו דוד ה' אשר הצילני מיד הארי ומיד הדוב הוא יצילני מיד הפלשתי הזה מיד וילבש שאול את דוד מדיו וכתיב בשאול (שם ט) משכמו ומעלה גבוה מכל העם כיון שהלבישו בגדיו וראה שעשויין לו מיד הכנים בו עין הרע כשראה דוד שהלבין פני שאול א"ל לא אוכל ללכת באלה כי לא נסיתי ויסירם דוד מעליו. הוי למדת שאפי' יהא אדם קצר ונתמנה מלך נעשה ארוך. כ"כ למה שבשעה שנמשח בשמן המשחה נעשה משובח מכל אחיו. אמר דוד בשמן המשחה שנמשחתי בו אני שמח שנא' (תהלים טז) לכן שמח לבי ויגל כבודי אף בשרי ישכון לבטח:

פרשה כז (א) שור או כשב או עז הה"ד (שם לו) צדקתך כהררי אל ההרים מעלין עשבים והצדיקים יש להם מע"ט. ד"א צדקתך כהררי אל מה ההרים ראוים להזריע ועושים פירות כך הצדיקים עושים פירות ומטיבין לעצמם ולאחרים למה"ד לפעמון זהב והגיל שלו מן מרגליות כך הצדיקים מטיבין לעצמן ולאחרים שנא' (ישעיה ג) אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו. משפטיך תהום רבה אלו הרשעים מה תהום אינו יכול להזרע ואינו עושה פירות אף הרשעים אין להם מע"ט ואין עושין פירות אלא מצירין לעצמם ולאחרים שנא' (שם) אוי לרשע רע רע לעצמו ורע לאחרים. צדקתך כהררי אל סרס המקרא ודרשהו צדקתך על משפטיך כהררי אל על תהום רבה מה ההרים הללו כובשין על תהום שלא יציף העולם כך הצדקה כובשת את הפורענות שלא תבוא לעולם. צדקתך כהררי אל מה ההרים הללו אין להם סוף כך אין סוף למתן שכרן של צדיקים. משפטיך תהום רבה מה התהום אין לו חקר כך אין חקר לפורענותם של רשעים לע"ל. ד"א צדקתך כהררי אל ר' ישמעאל אומר הצדיקים שעושין התורה שניתנה מהררי אל הקב"ה עושה עמהן צדקה כהררי אל אבל רשעים שאין עושין התורה שניתנה מהררי אל הקב"ה מדקדק עמהן עד תהום רבה. ר"ע אומר אלו ואלו מדקדק עמהן. הצדיקים גובה מהם מיעוט מעשים רעים שעשו בעוה"ז בשביל ליתן להם שכר טוב לע"ל ומשפיע שלום לרשעים ומשלם להם מיעוט מע"ט שעשו בעה"ז כדי ליפרע מהם לע"ל. ר' מאיר אומר משל הצדיקים בדירתן שנאמר (יחזקאל לד) במרעה טוב ארעה אותם ובהרי מרום ישראל יהיה נויהם ומשל הרשעים בדירתן שנא' (שם לא) ביום רדתו שאולה האבלתי כסיתי עליו את תהום. ר"י ב"ר אמר משל אין עושין כסוי לגיגית לא מכסף וזהב ולא

משאר

מתנות כהונה

לבנין: הגדול מאחיו. דכתיב גדלוהו משל אחיו: שעשויין לו. נכונים לו כמדתו: מיד הכנים בו עין הרע. פי' שהכנים עילה למלוכה: צדקתך כו'. כ"ז הוא לקמן ריש במדבר ובב"ר פ' ל"ג ובש"ר פ' י"ד ושם פירשתי כל הענין וע"ש: והצדיקים יש להם כו'. שאוהבים תמיד להרבות מצות כהררים המגדלים עשבים: והגיל. הזג שמקים בתוכו: רע לעצמו כו'.

הל"ב

משאר מתנות אלא מחרם מפני שהוא מין במינו כך אמר הקב"ה גיהנם חשך דכתיב (תהלים לה) יהי דרכם חשך וחלקלקות ותהום חשך שנא' (בראשית א) וחשך על פני תהום והרשעים חשך שנאמר (ישעיה כט) והיה במחשך מעשיהם יבא חשך ויכסה חשך שנא' (קהלת ו) כי בהבל בא ובחשך ילך ובחשך שמו יכוסה. ד"א צדקתך כהררי אל ר' יהודה ב"ר סימון אמר צדקה שעשית עם נח בתיבה כהררי אל שנא' (בראשית ח) ותנח התיבה על הרי אררט ומשפטיך שעשית עם דורו דקדקת עמהם עד תהום רבה שנא' (שם ז) ביום הזה נבקעו כל מעיינות תהום רבה וכשזכרתו לא לבדו זכרתו אלא ויזכור אלהים את נח ואת כל החיה. ריב"ל כי סליק לרומי ראה שם עמודים של שיש מכוסים בטיפטיאות בשרב שלא יפקעו ובצנה שלא יקרשו ראה שם עני א' ומחצלת קנים תחתיו ומחצלת קנים על גביו על העמודים קרא צדקתך כהררי אל אן דאת יהיב את משפע ועל העני קרא משפטיך תהום רבה אן דאת מחי את מדקדק. אלכסנדרוס מוקדון אזל לגבי מלכא קציא לאחורי הרי חשך אזל לחדא מדינתא דשמה קרטגינא והות כולי דנשי נפקין קדמוי אמרי ליה אי את עביד עמנא קרבא ונצחת לן שמך נפק לעלמא דמחוזא דנשי אחרבת ואי אנא עבדינן עמך קרבא ונצחינך שמך נפיק בעלמא דנשיא נצחוך ותו לית את קאים קדם מלכו כי נפק כתב על תרע פילי אנא אלכסנדרוס מוקדון שטי הוינא עד דאתי לקרטגינא מדינה ואלפית עצה מנשיא. אזל למדינתא אוחרי דשמא אפריקי נפקין קדמוניה בחזורין דדהב וברמונין דדהב ובלחם דדהבא אמר ומה זה דהבא מתאכיל בארעכון א"ל ולא הוא כן בארעך אמר להון לא עבידתכון אתיתי למיחמי אלא דינכון אתיתי למיחמי. עד דאינון יתבין אתו תרי גברי לדינא קדם מלכא חד אמר מרי מלכא חרובא זביני מהאי גברא וגריפתא ואשכחית בה סימא ואמרת ליה סב סימתיך דחרוב זבינית וסימא לא זבינית. ואחרינא אמר כמה דאת מסתפי מעונש גזל כך מסתפינא אנא כד זבינית לך חרובתא וכל דאיתהו בה זבינית לך. קרא מלכא לחד מנהון א"ל אית לך ברא א"ל הן קרא לאחרינא א"ל אית לך ברתא א"ל הן א"ל זילון ונסבון דין לדין וייכלון תרוייהון סימא שרי אלכסנדרוס

מתנות כהונה

דאל"כ רע למה לי אין לך רשע טוב: יפקעו. יתבקעו: אן. אנה: כולה דנשי. כל הנמצאים שם היו נשים והאנשים אולי הבריחו את עצמם כדי שילכו הנשים המדינה בערמה זו: נפקין כו'. יצאו לקראתו ואמרו לו אם אתה עושה עמנו מלחמה ותנצח אותנו שמך יצא בעולם שמדינה של נשים נצחת במלחמה: ותו כו'. ועוד אין אתה יכול לקיים בפני שום מלך שיאמרו מלך חלש הוא ושמע להם והלך לו: כי נפק כו'. כשיצא כתב על שער המדינה: שטי הוינא כו'. שוטה הייתי עד שבאתי בקרטיגנא המדינה ולמדתי עצה מן הנשים: בחזורין. בתפוחים של זהב: ומה זה דהבא כו'. וכי זהב נאכל בארצכם אמרו ולא היה כן לחם ומזון בארצך ולמה באת לכאן ואמר לא מעשיכם באתי לראות: דנכון. דין שלכם היאך אתם דנין דין: עד דאינון כו'. בעוד שהם יושבים ומדברים באו שני אנשים לדון לפני המלך האחד אמר אדוני המלך חורבה קניתי מאיש הזה וחפרתי ומצאתי בו אוצר ואמרתי לו קח אוצרך כי החורבה קניתי והאוצר לא קניתי והאחר כנגדו אמר כשם שאתה מתיירא מעונש גזל כך מתיירא אנכי ובירושלמי דאנו מציאות יש לכל אלו מעשים אכן בסיגנון אחר ושם איתא שכל אחד ואחד מהם היה רוצה ליקח האוצר: א"ל זילון ס'. לכו ויקח זה את זה את הבן יקח הבת ויאכלו האוצר יחדיו: שרי התחיל:

אלכסנדרוס מוקדון תמה א"ל מלכא מה את תמה לא דנתי טבת א"ל הן א"ל אילו הוה הדין דינא בארעכון מה הויתון עבדין א"ל מרים רישא דדין ורישא דדין וסימא סלקא לבי מלכא אמר ושמשא דנחא בארעכון א"ל הן ומיטרא נחית בארעכון א"ל הן א"ל דילמא אית בארעכון בעיר דקיק א"ל תפח רוחיה דההוא גברא בזכות בעירא דקיקא שמשא דנחא עליכון ומטרא דנחית עליכון אמטו בעירא דקיקא אתון משתזבין הה"ד (תהלים לו) אדם ובהמה תושיע ה' אדם בזכות בהמה תושיע ה'. אמרו ישראל רבש"ע כאדם אנחנו כבהמה תושיענו לפי שאנו נמשכין אחריך כבהמה הה"ד (שיר א) משכני אחריך נרוצה. להיכן אנו נמשכין אחריך לג"ע הה"ד (תהלים לו) ירויון מדשן ביתך ונחל עדניך תשקם. א"ר אלעזר ב"ר מנחם עדנך אכ"כ אלא עדניך מלמד שכל צדיק וצדיק יש לו עדן בפני עצמו. אדם ובהמה תושיע ה' א"ר יצחק משפט אדם ומשפט בהמה שוין. משפט אדם (ויקרא יב) וביום השמיני ימול בשר ערלתו. משפט בהמה ומיום השמיני והלאה ירצה וגו': (ב) ר' תנחומא פתח (איוב מא) מי הקדימני ואשלם תחת כל השמים לי הוא זה רווק הדר במדינה ונותן שכר סופרים ומשנים אמר הקב"ה עלי לשלם גמולו ושכרו וליתן לו בן זכר. א"ר ירמיה בר ר' אלעזר עתידה בת קול להיות מפוצצת בראש ההרים ואומר כל מי שפעל עם אל יבא ויטול שכרו הה"ד (במדבר כג) כעת יאמר ליעקב ולישראל וגו' ורוה"ק אומרת מי הקדימני ואשלם מי קלס לפני עד שלא נתתי לו נשמה מי מלל לשמי עד שלא נתתי לו בן זכר מי עשה לי מעקה עד שלא נתתי לו גג מי עשה לי מזוזה עד שלא נתתי לו בית מי עשה לי סוכה עד שלא נתתי לו מקום מי עשה לי לולב עד שלא נתתי לו דמים מי עשה לי ציצית עד שלא נתתי לו טלית מי הפריש לפני פאה עד שלא נתתי לו שדה מי הפריש לי תרומה עד שלא נתתי לו גורן מי הפריש לפני חלה עד שלא נתתי לו עיסה מי הפריש לפני קרבן עד שלא נתתי לו בהמה הה"ד שור או כשב או עז: (ג) ר' יעקב בר זבדי פתח (יחזקאל כט) ולא יהיה עוד לבית ישראל למבטח מזכיר עון וכתיב (ישעיה ו) שרפים עומדים ממעל לו שש כנפים שש כנפים לאחד בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף בב' יעופף לקילוס ובב' יכסה פניו שלא להביט בשכינה ובב' יכסה רגליו שלא יראו פני שכינה דכתיב (יחזקאל א) וכף רגליהם ככף רגל עגל וכתיב (שמות לב) עשו להם עגל מסכה על שם ולא יהיה עוד לבית ישראל

מתנות כהונה

טבות טוב ונאה: אילו הוה כו'. אילו היה הדין הזה בארצכם מה הייתם עושים: מרים כו'. מרימים ראשו של זה כלומר היו הורגים אותו כד"א ישא פרעה את ראשך: וסימא כו'. והאוצר היה עולה לבית המלך כי כן הדין עוד היום בארץ אדום שכל האוצרות הטמונים בקרקע הרי הן למלך ואלו שהיו מבקשים לעכבם חייבים הריגה: ושמשא כו'. שאל לו הגד לי אם השמש זורח בארצכם: נחית יורד: בעיר דקיק. בהמות דקות א"ל הן א"ל תפח כו': אמטו כו'. בשביל בהמה דקה אתם מצולים: עדנך לשון יחיד: עדניך לשון רבים: רווק רק בלא בנים: ומשנים השונים לתינוקות שבעיר: מפוצצות כלומר מנפצת: שפעל כו'. כלו' עשה צדקה ומצות לשם ה': מי קדם. הקדים עצמו לעשות מצוה לשמי ולא נתתי לו קודם עשייתו: מלל מל בנו. כד"א המול לכם וכה"א מי מלל וגו' פירושו שמעתי

ישראל למבטח מזכיר עון. תמן תנינן כל השופרות כלן כשרין חוץ משל פרה ולמה חוץ משל פרה אלא מפני שהוא קרן של עגל וכתיב עשו להם עגל מסכה על שום ולא יהיה עוד לבית ישראל למבטח מזכיר עון. תאנא מפני מה סוטה אינה שותה בכוס של חברתה שלא יאמרו בכוס זה שתת פלונית ומתה על שום ולא יהיה עוד לבית ישראל למבטח מזכיר עון. תנינן (ויקרא כ) והרגת את האשה ואת הבהמה אם אדם חטא בהמה מה חטאת אלא מפני שבאת תקלה על ידה לאדם אמרה תורה תסקל שלא תהא בהמה עוברת בשוק ויהיו אומרים זו בהמה שנסקל פלו' על ידה על שום ולא יהיה עוד לבית ישראל למבטח מזכיר עון. שור או כשב וכי שור נולד והלא עגל נולד אלא משום עשו להם עגל מסכה. לפיכך קראו הכתוב שור ולא עגל הה"ד שור או כשב או עז: (ד) ד"א שור או כשב או עז הה"ד (קהלת ג) מה שהיה כבר הוא ר' יהודה ור' נחמיה ר"י אומר אם יאמר לך אדם שאילו לא חטא אדה"ר ואכל מאותו העץ היה חי וקים לעולם אמור לו אתה כבר היה אליהו שלא חטא הוא חי וקיים לעולם. ואשר להיות כבר היה אם יאמר לך אדם שהקב"ה עתיד להחיות לנו מתים אמור לו כבר היה ע"י אליהו וע"י אלישע וע"י יחזקאל. ר' אחא אמר בשם ר' אליעזר בר חלפתא כל מה שהקב"ה עתיד לעשות ולחדש בעולמו לע"ל כבר הקדים ועשה מקצתו על ידי נביאיו הצדיקים בעוה"ז. אמר הקב"ה אני הוא שאני עתיד לעשות ים יבשה ולא כבר עשיתי ע"י משה דכתיב (שמות יד) ואתה הרם את מטך וגו'. אני הוא שעתיד לפקוד עקרות כבר עשיתי שנא' (בראשית כא) וה' פקד את שרה. אני ה' שעתיד לעשות מלכים שישתחוו לכם שנא' (ישעיה מט) והיו מלכים אומניך ושרותיהם מיניקותיך כבר עשיתי ע"י דניאל שהשתחוה נ"נ לדניאל שנא' (דניאל ב) באדין מלכא נבוכדנצר נפל על אנפוהי ולדניאל סגיד. אני פוקח עורים לע"ל כבר עשיתי שנא' (מ"ב ו) ויפקח ה' את עיני הנער של אלישע: (ה) (קהלת ג) והאלהים יבקש את נרדף רב הונא בשם רב יוסף אמר לעולם והאלהים יבקש את נרדף אתה מוצא צדיק רודף צדיק והאלהים יבקש את נרדף. רשע רודף צדיק האלהים יבקש את נרדף. רשע רודף רשע והאלהים יבקש את נרדף אפי' צדיק רודף רשע והאלהים יבקש את נרדף. מ"מ והאלהים יבקש את נרדף. ר' יהודה בר' סימון אמר בשם ר' יוסי ב"ר נהוראי לעולם הקב"ה תובע דמן של נרדפין מן הרודפין תדע לך שכך הוא שכן הבל נרדף מפני קין ובחר הקב"ה בהבל שנא' (בראשית ד) וישע ה' אל הבל ואל מנחתו. נח נרדף מפני דורו ולא בחר הקב"ה אלא בנח שנא' (שם ז) כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה. אברהם נרדף מפני נמרוד ובחר הקב"ה באברהם שנא' (נחמיה ט) אתה הוא ה' האלהים אשר בחרת באברם. יצחק נרדף מפלשתים ובחר הקב"ה ביצחק שנא' (בראשית כו) ראה ראינו כי היה ה' עמך. יעקב נרדף מפני עשו ובחר הקב"ה ביעקב שנא'

כי

מתנות כהונה

אם היה מי שאמר לאברהם מקודם ימים רבים כבר היתה שרה מפקדת בנס הלידה: תאנא. כמו שמי: היה חי קיים כו'. בתמיה. וכי אפשר למורכב מחומר שיחיה לעולם: לאתפנגא

פירש

(תהלים קלה) כי יעקב בחר לו יה. יוסף נרדף מפני אחיו ובחר הקב"ה ביוסף שנא' (שם פא) עדות ביהוסף שמו. משה נרדף מפני פרעה ובחר הקב"ה במשה שנא' (שם קו) לולי משה בחירו. דוד נרדף מפני שאול ובחר הקב"ה בדוד שנאמר (שם עח) ויבחר בדוד עבדו. שאול נרדף מפני פלשתים ובחר הקב"ה בשאול שנא' (ש"א י) הראיתם אשר בחר בו ה'. ישראל נרדפין מפני האומות ובחר הקב"ה בישראל שנא' (דברים יד) ובך בחר ה' להיות לו לעם סגולה. ר' אלעזר ב"ר יוסי בן זמרא אמר אף בקרבנות כן אמר הקב"ה שור נרדף מפני ארי עז נרדף מפני נמר כבש מפני זאב לא תקריבו לפני מן הרודפים אלא מן הנרדפין הה"ד שור או כשב או עז כי יולד: (ו) ד"א שור או כשב או עז הה"ד (מיכה ו) עמי מה עשיתי לך ומה הלאתיך ענה בי א"ר אחא ענה בי וקבל שכר ולא תענה ברעך עד שקר ותקבל עליו דין וחשבון לע"ל. אר"ש בר נחמן בג' מקומות בא הקב"ה להתוכח עם ישראל ושמחו או"ה ואמרו כלום אינון יכולין להתוכח עם בוראם עכשיו הוא מכלן מן העולם. בשעה שאמר להם (ישעיה א) לכו נא ונוכחה יאמר ה'. כיון שראה הקב"ה ששמחו או"ה הפכה להם לטובה שנא' (שם) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו. באותה שעה תמהו האומות ואמרו זו תשובה וזו תוכחה. לא אתא אלא לאתפגנא עם בנוי. ובשעה שאמר להם (מיכה ו) שמעו הרים את ריב ה' שמחו או"ה ואמרו היאך אלו יכולין להתוכח עם בוראן עכשיו הוא מכלן מן העולם כיון שראה הקב"ה שאו"ה שמחין הפכה להן לטובה שנא' (שם) עמי מה עשיתי לך (שם) עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב תמהו כלם ואמרו זו תשובה וזו תוכחה זו אחר זו לא אתא אלא מתפגנא עם בנוי. ובשעה שאמר (הושע יב) וריב לה' עם יהודה ולפקוד על יעקב שמחו ואמרו היאך אלו יכולין להתוכח עם בוראן עכשיו הוא מכלן מן העולם מיד הפכה להם לטובה. הה"ד (שם) בבטן עקב את אחיו. א"ר יודן בר ר"ש משל לאשה אלמנה שקובלת על בנה לדיין כיון דחמת דיינא דיתיב ודאין בנור ובזפת ובגלבין אמרה אין אנא מודענא סורחנא דהדין ברי להדין דיינא כדון הוא קטיל ליה דרכת עד דחסל דיינא כיון דחסל א"ל הדין בריך מה סרח עליך א"ל מרי כד הוה במעי הוה מבעט א"ל כדין הוא עבד לך כלום א"ל לא א"ל זיל ליך דלית בהדא מילתא סורחן כלום כך כיון שראה הקב"ה שאו"ה שמחים הפכה להם לטובה שנא' בבטן עקב את אחיו מיד תמהו או"ה ואמרו זו תשובה וזו תוכחה זו אחר זו לא אתא אלא לאתפגנא עם בנוי. ומה הלאתיך ענה בי א"ר ברכיה

משל

מתנות כהונה

פירש הערוך להשתעשע ולעלוז: עם בנוי. עם בניו: זו תשובה וזו תוכחה. בתמיה וכי זו תשובה היא על דברי הראשונים שאמר שמעו הרים את ריב וגו' וזו תוכחה היא בתמיה: אלא מתפגנה גרס: כיון דחמית כו'. כיון שראתה את הדיין שהיה יושב ודן באור של זפת ובמ' הזית (ז' א') גרס ובזפת וכן בפרשת נשא (ד' ע"ה): ובגלבין ובמקלות כל א' וא' לפי דינו אמרה אם אני מודיע סרחון וחטא בני הזה לדיין זה עכשיו הוא ממית אותו: דרכת לפי הענין פירושו המתינה אבל לא מצאתי לו חבר ובפ' נשא גרס דחלת פי' היתה מתיראת והמתינה עד שסיים הדין: כד הוה במעי כו'. כשהיה במעים שלי היה בועט ודורס ברגליו: א"ל כדון כו'. פי' בעת הזאת עכשיו הוא שעשה לך כלום: זיל ליך כו'. לכי לך

שלום

משל למלך ששלח שלוחין שלו למדינה ועמדו בני המדינה ושמשו לפניהם באימה וביראה וברתת ובזיע. כך א"ל הקב"ה לישראל שלחתי לכם ג' שלוחין משה ואהרן ומרים שמא אכלו מכם שמא שתו מכם שמא הטריחו עליכם כלום לא בזכותן אתם מתפרנסין המן בזכות משה הבאר בזכות מרים ענני כבוד בזכות אהרן. א"ר יצחק משל למלך ששלח פרוזדונגמא שלו למדינה מה עשו בני המדינה עמדו על רגליהם ופרעו את ראשיהם וקראוה באימה וביראה ברתת ובזיע. כך אמר הקב"ה לישראל הדא פרוסטוגמא דידי לא הטרחתי עליכם ולא אמרתי אליכם שתהיו קורין ק"ש לא עומדין על רגליכם ולא פורעין את ראשיכם אלא (דברים ו) בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך. א"ר יהודה ב"ר סימון אמר הקב"ה עשר מיני בהמות מסרתי לך ג' ברשותך וז' אינן ברשותך ג' ברשותך שור שה כשבים ושה עזים וז' אינן ברשותך איל צבי ויחמור ואקו ודישון ותאו וזמר לא הטרחתי עליכם ולא אמרתי אליכם להתיגע בהרים להביא לפני קרבן מאלו שאינן ברשותך אלא ממה שברשותך מן הגדל על אבוסך הה"ד שור או כשב או עז: (ז) ר' לוי פתח (ישעיה מא) הן אתם מאין ופעלכם מאפע. מאין מלא כלום ומלחה סרוחה. מאפע מק' פעיות שהאשה פועה בשעה שיושבת על המשבר צ"ט למיתה ואחת לחיים. (ישעיה מא) תועבה יבחר בכם אע"פ שהתינוק הזה יוצא מתוך מעי אמו מלוכלך ומטונף מלא רירין ודם הכל מחבקין אותו ומנשקין אותו וביותר בשהוא זכר. ד"א הן אתם מאין א"ר ברכיה הן לשון יוני הוא אחד. אמר הקב"ה אומה אחת אתם לי מאו"ה. מאין מאותן שכתוב בהן (ישעיה מ) כל הגוים כאין נגדו. ופעלכם מאפע א"ר לוי כל פעולות טובות ונחמות שהקב"ה עתיד לעשות עם ישראל אינם אלא בשביל פועה שפעיתם לפני בסיני ואמרתם (שמות כד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. תועבה יבחר בכם אותה תועבה שכתוב בה (שם לב) עשו להם עגל מסכה מאותו התועבה הביאו לפני קרבן שנא' שור או כשב: (ח) (הושע ז) ברעתם ישמחו מלך. וכי מה ראה לעשות שור ראש לכל הקרבנות א"ר לוי משל למטרונה שיצא עליה שם רע עם אחד מגדולי מלכות ובדק המלך בדברים ולא מצא בהם ממש מה עשה המלך עשה סעודה והושיבו אותו האיש בראש של מסובין כל כך למה להודיע שבדק המלך בדברים ולא מצא בהם ממש. כך או"ה מונין להם לישראל ואומרים להם עשיתם את העגל ובדק הקב"ה בדברים ולא מצא בהם ממש לפיכך נעשה שור ראש לכל הקרבנות

אסיפת אמרים

שמו לג' מעילות) ועל הכר לא שמר (הוא סיפיה דקרא) לשמואל כו' ועל שאול כו' (דסיפיה דקרא תם לשאול באוב) ולא דרש בה' שנא' (ש"א י"ד) ויאמר שאול אל הכהן אסוף ידך (ולא המתין עד שידרוש באורים ותומים). (שם): אר"ב משל. בל"ת כלא הכביד עלנו בתרי"ג מלוה דזה לטובותינו ולהיותינו רק הכוונה בענין השליחות וכדמסיים קרא ואשלח לפניך משה ואהרן. ור"י קא' שקאי על ענה בי וסיינו עדות ק"ש דריב"ס מפ' מה עשיתי לך שמסרתי לך יו"ד מינים ומהם לא הלאיתיך רק ג'. (שם): מליחה סרוחה גר'. (שם): מק' פעיות דרש מאה פעיום. ושוב דרים מה' פעים.

מתנות כהונה

שאין הדב' הזה סרחון חסא של כלו': לאתפגנא גרסינן: פרוזדונגמא איגרת של גזירת המלך: (וביותר כשהוא זכר גר' ועיין פ' תזריע): כל פעלת טובות כו'. בערוך ערך פעה הגי'

הקרבנות הה"ד שור או כשב או עז. ר' הונא ור' איבו בשם ר' שמואל בר נחמן מוצלין היו ישראל מאותו מעשה שאילו עשו ישראל את העגל היה להם לומר אלה אלהינו אלא הגרים שעלו עמהם ממצרים עשוהו והם מונים לישראל ואומרים אלה אלהיך ישראל. א"ר יהודה ב"ר סימון כתיב (ישעיה א) ידע שור קונהו וגו' ולא היו יודעין אלא שדשו בעקב. ודכוותה (ירמיה ד) כי אויל עמי אותי לא ידעו ולא היו יודעים אלא שדשו בעקב. דכוותה (הושע ב) והיא לא ידעה כי אנכי נתתי לה ולא הות ידעה אלא שדשה בעקב: (ט) ד"א שור או כשב או עז שור בזכות אברהם שנא' (בראשית יח) ואל הבקר רץ אברהם. כשב בזכות יצחק דכתיב (שם כב) וירא והנה איל. עז בזכות יעקב דכתיב (שם כז) לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים טובים מהו טובים ר' ברכיה בשם ר' הלבו אמר טובים לך טובים לבניך טובים לך שעל ידיהם אתה מקבל מיני ברכות וטובים לבניך שעל ידיהם מתכפר להם ביה"כ. הה"ד (ויקרא טז) כי ביום הזה יכפר עליכם: (י) והיה שבעת ימים תחת אמו. ולמה ז' ימים אלא כדי שיבדק שאם נגחתו אמו או שנמצא בו מום ה"ז פסול ולא יהיה כשר לקרבן דתנינן תמן יוצא דופן אין יושבין עליו ימי טומאה וימי טהרה ואין חייבין עליו קרבן ר' שמעון אומר ה"ז כילוד. ד"א והיה שבעת ימים תחת אמו ר"י דסכנין בשם ר' לוי אמר משל למלך שנכנס למדינה וגזר ואמר כל אכסנאין שיש כאן לא יראו פני עד שיראו פני המטרונה תחלה כך אמר הקב"ה לא תביאו לפני קרבן עד שתעבור עליו שבת שאין ז' ימים בלא שבת ואין מילה בלא שבת הה"ד ומיום השמיני והלאה ירצה. א"ר יצחק משפט אדם ומשפט בהמה שוים משפט אדם (ויקרא יב) וביום השמיני ימול בשר ערלתו ומשפט בהמה ומיום השמיני והלאה ירצה כלומר אם הבאתה לפני קרבן ברצון ובטובה הוא קרבנו ואם באונס ע"כ איני מעלה לך שתקריב לפני אלא אשה לה'. ודכוותה (במדבר כח) צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני להמי לאשי מהו לאשי אמר הקב"ה אם הבאתם ברצון ובטובה הוא קרבני ואם באונס הרי הוא לאשי ואינו לשם: (יא) ושור ושה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד. א"ר ברכיה בשם ר' לוי כתיב (משלי יב) יודע צדיק נפש בהמתו זה הקב"ה שכתוב בתורתו (דברים כב) לא תקח האם על הבנים. ורחמי רשעים אכזרי

זה

מתנות כהונה

הגי' יותר ברורה וכן בתנחומא: ולא מלא בהם ממש לפי' כו'. שהערב רב עשאוהו ולא בני ישראל וכדמפרש ואזיל: מונים ל' לא תונו: ולא היו יודעים. בתמיה דכתיב ישראל לא ידע: שדשו בעקב. כלו' כשהוהו תחת רגליהם כאילו לא ידעו: מתכפר לה'. ע"י שני שעירים אחד לה' וגו': נגחתו אמו. כלומר שנדחף ונתרסקו איבריו בשעת לידתו ובילקוט לא גרס ליה: יוצא דופן כו'. וזה שנתרסקו איבריו או מום בו כיוצא דופן דמי: אשה לה'. כלומר שומד

אסיפת אמרים

(שם): אלא שדשו בעקב. פי' שנענשו על שלא מיחו בערב רב ועשו עצמם כלא ידעו. (שם): כדי שיבדוק. ובתוך ז' אינו ניכר המום וגם אם א"י לעמוד על רגליו יחשב שמחמת קטנותו היא. (שם): ולא יהיה כשר לקרבן. לכאורה הל' מיותר ובילקוט ל"ג ליה. (שם): דתנינן תמן. גר' דה"ג כי יולד פרט ליוצא דופן דתנינן תמן כו' רש"א ה"ז כילוד. ומסיק שם בגמרא (נדה דף מ') דמודה ר"ש בקדשים ויליף ליה התם מכי יולד מופנה לג"ש. (שם): אר"י. הוא טעם א' שמטוה רחמיו על אדם ועל בהמה וכדאי' בד"ר רפ"ו. (שם): כלומר. מילתא באנפי נפשה הוא וקאי אירצה למה נקט לשון רצוי. וגבי את קרבני דריש לאשי מיותר דהא ידעינן דהקרבן ניתן לאישים. וצריכי בניהם כדאיתא בר"ה דף ו' ע"א היקריב אותו ודו"ק שם. (שם):

זה סנחריב שכתוב בו (הושע י) אם על בנים רוטשה. ד"א יודע צדיק זה הקב"ה שכתוב בתורתו שור או כשב או עז. ורחמי רשעים אכזרי זה המן הרשע דכתיב (אסתר ג) להשמיד להרוג ולאבד. א"ר לוי אוי להם לרשעים שהם מתעסקין בעצות על ישראל וכל אחד ואחד אומר עצתי יפה מעצתך. עשו אמר שוטה היה קין שהרג את אחיו בחיי אביו ולא היה יודע שאביו פרה ורבה אני איני עושה כן אלא (בראשית כז) יקרבו ימי אבל אבי. פרעה אמר שוטה היה עשו שאמר יקרבו ימי אבל אבי ולא היה יודע שאחיו פרה ורבה בחיי אביו אני איני עושה כן אלא עד דאינון דקיקין תחות כרסיה דאמהון אנא מחנק יתהון הה"ד (שמות א) וראיתם על האבנים וגו' כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו. המן אמר שוטה היה פרעה שאמר כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו ולא היה יודע שהבנות נשאות לאנשים פרות ורבות מהם אני איני עושה כן אלא להשמיד להרוג ולאבד. א"ר לוי אף גוג ומגוג לע"ל עתיד לומר כן שוטים היו הראשונים שהיו מתעסקים בעצות על ישראל ולא היו יודעים שיש להם פטרון בשמים אני איני עושה כן אלא בתחילה אני מזדווג לפטרון שלהם ואח"כ להם הה"ד (תהלים ב) יתיצבו מלכי ארץ א"ל הקב"ה רשע לי באת להזדווג חייך שאני עושה עמך מלחמה הה"ד (ישעיה מב) ה' כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה וכתיב (זכריה יד) ויצא ה' ונלחם בגוים ההם מה כתיב תמן (שם) והיה ה' למלך על כל הארץ: (יב) וכי תזבחו זבח תודה לה'. ר' פנחס ור' לוי ור' יוחנן בשם ר' מנחם דגליא לע"ל כל הקרבנות בטלין וקרבן תודה אינו בטלה לעולם כל ההודיות בטלין והודיות תודה אינו בטלה לעולם הה"ד (ירמיה לג) קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומרים הודו את ה' צבאות. כי טוב אלו ההודיות. מביאים תודה בית ה' זה קרבן תודה. וכן אמר דוד (תהלים נו) עלי אלהים נדריך אשלם תודות לך תודה אינו אומר אלא תודות ההודיה וקרבן תודה:

פרשה כח

(א) דבר אל בני ישראל והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן. הה"ד (קהלת א) מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש א"ר בנימין בן לוי בקשו לגנוז ספר קהלת שמצאו בו דברים שהן נוטין לצד מינות אמרו כך היה ראוי שלמה לומר (קהלת יא) שמח בחור בילדותך ויטיבך לבך בימי בחורותיך משה אמר (במדבר טו) ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם ושלמה אמר (קהלת יא) והלך בדרכי לבך ובמראה עיניך אלא הותרה רצועה לית דין ולית דיין כיון שאמר (שם) ודע כי על כל אלה יביאך האלהים במשפט אמרו יפה אמר שלמה. א"ר שמואל בר נחמני בקשו לגנוז ספר קהלת שמצאו בו דברים שהם נוטים לצד מינות אמרו כך היה שלמה צריך לומר מה יתרון לאדם יכול אף בעמלה של תורה במשמע חזרו ואמרו אילו אמר בכל עמל ושתק היינו

אסיפת אמרים

לע"ל. השכחו השני קאי שהוא לפי רש"י בחומש מיותר

מתנות כהונה

עומד לפריצת הים: עד דאינון דקיקין כו'. דקים וקטנים תחת כסא המשכב של אמם אמי תינק אותם: פטרון אדון הלוחם בשבילם: להזדווג לעשות מלחמה עמי: מה יתרון כו': אמרו כך כו'. בלשון תימה: בכל עמלו כו'. עמלו משמע עמל שלו מה שעמל לצרכי נפש:

הינו אומרים אף בעמלה של תורה במשמע הוא הא אינו אומר אלא בכל עמלו בעמלו הוא שאינו מועיל אבל בעמלה של תורה מועיל. א"ר יודן תחת השמש אין לו למעלה מן השמש יש לו. ר' לוי ורבנן ר"ל אומר כל מה שהבריות מגדלין במצות ובמע"ט בעוה"ז דיין שהקב"ה מזריח להם השמש שנאמר (קהלת א) וזרח השמש ובא השמש ורבנן אמרי כל מה שהצדיקים מגדלין במצות ובמע"ט בעוה"ז דיין שהקב"ה מחדש פניהם כגלגל חמה שנא' (שופטים ה) ואוהביו כצאת השמש בגבורתו. א"ר ינאי בנוהג שבעולם אדם לוקח ליטרא אחת של בשר מן השוק כמה יגיעות הוא יגע כמה צער הוא מצער עד שבשלה והבריות ישנין על מטותיהן והקב"ה משיב רוחות ומעלה עננים ומגדל צמחים ומדשן את הפירות ואין נותנים לו אלא שכר העומר הה"ד והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן: (ב) א"ר פנחס בנוהג שבעולם אדם מכבש כסותו בימות הגשמים כמה יגיעות הוא יגע עד שלא ינגבה והבריות ישנין על מטותיהן והקב"ה מוצא מעט רוח ומנגב את הארץ. א"ר אבין בא וראה כמה היו ישראל מצטערין על מצות העומר דתנינן תמן קצרוהו ונתנוהו בקופה והביאוהו לעזרה והיו מהבהבין אותו באור כדי לקיים בו מצות קלי דברי ר"מ והחכמים אומרים בקנים ובקלחות היו חובטין אותו כדי שלא יתמעט נתנו באבוב ואבוב היה מנוקב כדי שתהא האור שולט בו ושטחוהו בעזרה והרוח מנשבת בו הביאוהו לרחיים של גרוסים כל כך למה כדי להוציא ממנו עשרון שהוא מנופה בי"ג נפה. א"ר לוי הרי שחרשת וזרעת ועדרת וכסחת וקצרת ועמרת ודשת ועשית תבואה בגרניה אם אין הקב"ה מוציא לך מעט רוח שתזרה מהיכן אתה חי. הוי אין אתם נותנין לי אלא שכר הרוח. הוי מה יתרון לו שיעמול לרוח. ר' שמעון ברבי נסב איתתא צוות רבי לכל רבנן ולא צווח לבר קפרא כתב ליה על תרע ביתיה אחר שמחתך אתה מאית מה יתרון לשמחתך. נפק רבי אסתכל ביה אמר מאן הוא דין דלא צווחינן ליה דכתיב אלין מלין אמרו ליה ב"ק אמר למחר אנא עביד ארסטוון בגופיה. עבד אריסטוון וצוות ליה כיון דעלון אורחין יתבין למיגס כיון דהוה מגיס עליל הוה אמר עליה תלת מאוון דמתלין

מתנות כהונה

תחת השמש כו'. בעמל שתחת השמש אין לו יתרון אבל התורה היא למעלה מן השמש או ר"ל בהאי עלמא שהיא תחת השמש שכר תורה ליכא אבל בעולם הבא יש לו ולקמן בקהלת יש פירוש לשני הפירושים ועיין כ"ז פ' ב' דשבת: דיין שהקב"ה מזריח כו'. ויהיה פי' הכתוב כל עמלו הוא במקום השמש שהקב"ה מזריח אותו להם: עד שלא כו'. קודם שינגבה: מצטערין צער ויגיעה רבה הגיע להם: ובקלחות בקלח של כרוב שאינו קשה כדי שלא יתמעך השמכין אותו לדושו: נסב אתתא. לקח אשה: זמנם לסעודה כו'. כל המעשה מפורש לק' בקהלת: מאית מת: מאן כו'. מי הוא זה שלא קראוהו דכתב אלו דברים: ארסטוון סעודה בצהרים: בגופיה בפני עצמו ובשבילו כיון שנכנסו האורחים וישבו לאכול כיון שהיה התבשיל נכנס היה בר קפרא אומר עליו ג' מאות משלים על השועל וכך היו אומרים משלים על השועל

אסיפת אמרים

מיותר. וע"ש בפ"י ז"ל מתרץ בענין אחר. (שם): בנוהג כו'. מפ' מה יתרון להקב"ה (וקראו אדם כדאיתא בב"ר פ' כ"ז) תחת השמש שמבשל בה התבואה אלא שכר העומר שמקיימין בו מצות קלי מדה כנגד מדה נגד חום השמש. ולהכי לא מייתי שכר תרומות ומעשרות. (שם): אר"פ. קאי אפסוק ומה יתרון לו שיעמול לרוח. (ונל"ה דמייתי דר"א לומר שאף במה שאתה נותן לי שכר ביגע שעמל

על הדין תעלא והוי צנין ולא טעימן אורחין כלום אמר רבי למשמשנוי למה מגוסיא נפקן ולא מטעמין אמרין ליה אית תמן חד גבר סב וכיון דמגוסי עליל הוא אמר תלת מאוון דמתלין על הדין תעלא והוה צנין סליק רבי לגביה א"ל בגין מה את לא תשבוק אריסיא דיגסון אמר דלא תימר למיכס אתיתי אלא על דלא צווחת יתי עם חבירי: (ג) א"ר אלעזר כתיב (ירמיה ה) ולא אמרו בלבבם נירא נא את ה' אלהינו יהיב לכון כולא ולית אתון צריכין ליה מן הדין (שם) שבועות חקות קציר ישמר לנו ישמר לנו מרוחוה רעות ומטללים רעים. ואימתי באלו שבע שבועות שבין פסח לעצרת. תני ר' חייא שבע שבתות תמימות תהיינה אימתי הן תמימות בזמן שישראל עושין רצונו של מקום. א"ר יהושע סנטרך אנא ולית את יהיב לי דסנטרותי. א"ר ברכיה מנרסך אנא ולית את מטעים לי תבשילך תנדע מה אינון צריכין אם טל אם מטר. הוא שדוד אמר (תהלים סח) גשם נדבות תניף אלהים. אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע אם גשם היא צריכה נדבות ואם טל היא צריכה תניף אלהים. א"ר ברכיה אמר הקב"ה למשה לך אמור לישראל כשהייתי נותן לכם את המן הייתי נותן עומר לכל א' וא' מכם הה"ד (שמות טז) עומר לגלגולת ועכשיו שאתם נותנים לי את העומר אין לי אלא עומר אחד מכלכם ולא עוד אלא של שעורים לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם והבאתם את עומר: (ד) ד"א והבאתם את עומר הה"ד (איוב ה) אשר קצירו רעב יאכל אשר קצירו זה נמרוד. רעב יאכל זה א"א ע"ה. (איוב ה) ואל מצינים יקחהו. לא בזיין ולא במגן אלא בתפלה ותחנונים הה"ד (בראשית יד) וישמע אברם כי נשבה אחיו וירק את חניכיו ילידי ביתו שמנה עשר ושלש מאות. ריש לקיש אמר בשם ב"ק אליעזר לבדו היה ששמו של אליעזר י"ח ושלש מאות. (איוב ה) ושאף צמים חילם. מי דחק בממונו של נמרוד אברהם וכל המצומתין לו.

ד"א

אסיפת אמרים

בעומר א"י אחס לעשותו בשלימות אס אינו שולם הרוח לנשב במזרס): חבירי. חסר כאן ועי' בקי"ל: בזמן שישראל כו'. פי' כשמקיימין מלות העומר והספירה אז השבועות האט נקיים ותמימות מרוחות רעות וטללים רעים. (יפ"ת): (א"ס מה שיש להתעורר על חילופי הגירסאות שבכאן ובקי"ל (אות ג') יבואר אי"ה בהשמטה שבסוף ספר דבריה: א"ר ברכיה. בא לתרץ ל' הפסוק דהול"ל והבאתם מראשית קצירכם עומר. דמל' הפסוק משמע שכבר היה לנו עומר ידוע מכבר ולוה עכשיו להביאו. ע"ז אמר שבא נרמז על עומר המן. ושלא הטריח עליהם גהדר בזמן פסח אולי נתבהל באיזה מקום חטים רק הקל להביא משעורים שהוא ראשית הקציר קודם החטים. (יפ"ת): ואל מצינים. נראה שמפרש פי' אל כמו אל"ף בפתח. ושוב דריש אל כמו עם. פי' ועם התפלה שטובה מלנינים יקחהו. ובא"ר נראה שדרש מלינים לשון תפלה. (שם): נמרוד. הוא

מתנות כהונה

דברי חכמה והנמשל היה ירלת שמים ומדות טובות כדאי' במס' סוכה: והוה צנין כו'. והיו התבשילים צוננים ולא היו טועמים האורחים כלום ממנו אמר ר' לעבדיו למה התבשילין צוננין ולא נאכל מהם כלו' א"ל יש שם איש זקן וכיון שהתבשיל נכנס כו': סליק כו'. עלה ר' אצלו וא"ל בשביל מה אתה אינך מניח האורחי' שיאכלו אמר כדי שלא תאמר לאכול באתי ובשביל זה כעסתי רק כעסתי על שלא קראתני עם חברי: אריסיא אורחים וע"ש האריספון נקרא כן: ולית אתון כו'. אין אתם צריכים לי מעתה בתמיה בילקוט תלים הגי' כך רצונו של מקום. בזמן שיש ישוע וחכמה ביניהם וה"ג בילקוט ועיין במדרש קהלת שכתבתי בשם הרוקח ז"ל בזמן שאין ישוע כו': סנטרך פי' הערוך שומרך: דסנטרותי שכר שמירתי: מגירסך פי' קפילך מבשל המאכלים: נדבות כי הגשם ברכה נדבה מאת הש"י וכמו שתקנו חז"ל מכלכל חיים בחסד אבל הטל הוא מן הדין ברית כרותה שאין הטל הסר לעולם כדאיתא במסכת תענית: י"ח

וכלם

ד"א אשר קצירו זה פרעה. רעב יאכל זה משה. ואל מצינים יקחהו לא בזיין ולא במגן אלא בתפלה ובתחנונים הה"ד (שמות יד) ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי. ושאף צמים חילם. מי דחק בממונו של פרעה משה וכל המצומתין לו. ד"א אשר קצירו זה סיחון ועוג. רעב יאכל זה משה. ואל מצינים יקחהו (במדבר כא) ויאמר ה' אל משה אל תירא אותו. ושאף צמים חילם. מי דחק בממונן של סיחון ועוג משה וכל המצומתין לו. ד"א אשר קצירו זה סיסרא. רעב יאכל זה דבורה וברק. ואל מצינים יקחהו (שופטים ה) מן שמים נלחמו. ושאף צמים חילם. מי דחק על ממונו של סיסרא דבורה וברק וכל המצומתין להם ד"א אשר קצירו זה סנחריב. רעב יאכל זה ישעיהו וחזקיה. ואל מצינים יקחהו ויתפלל חזקיהו המלך וישעיה הנביא בן אמוץ. ושאף צמים חילם. מי דחק בממונו של סנחריב ישעיה וחזקיה וכל המצומתין להון. ד"א אשר קצירו זה המן. רעב יאכל זה מרדכי ואסתר. ואל מצינים יקחהו. (אסתר ד) שק ואפר יוצע לרבים. ושאף צמים חילם. מי דחק בממונו של המן הרשע מרדכי ואסתר וכל המצומתין להן. ד"א אשר קצירו אלו ל"א מלכים. רעב יאכל זה יהושע. ואל מצינים יקחהו. לא בזיין ולא במגן אלא בתפלה ותחנונים שנא' (יהושע ז) ויאמר ה' אל יהושע קום לך. ושאף צמים חילם. מי דחק בממונן של ל"א מלכים יהושע וכל המצומתין לו. ומאיזה זכות זכו ישראל לירש הארץ הוי אומר בזכות מצות העומר דכתיב גביה כי תבואו. לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם כי תבואו אל הארץ וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר: (ה) והניף את העומר לפני ה'. וכיצד היה מניפו ר' חמא ב"ר עוקבא בשם ר' יוסי בר חנינא אמר מוליך ומביא מעלה ומוריד. מוליך ומביא למי שהעולם כולו שלו. מעלה ומוריד למי שהעליונים ותחתונים שלו. ר' סימון בר' יהושע אמר מוליך ומביא כדי לבטל רוחות קשות. מעלה ומוריד כדי לבטל טללים קשים. א"ר אבון ור' נחמיה ור' יעקב בר אבא בשם ר' יהודה ב"ר סימון ר' יוחנן ורשב"ל היא: (ו) ר' יוחנן אמר לעולם אל תהי מצות העומר קלה בעיניך שע"י מצות העומר זכה אברהם לירש את ארץ כנען. הה"ד (בראשית יז) ונתתי לך ולזרעך אחריך על מנת (שם) ואתה את בריתי תשמור ואי זה מצות העומר. ר"ל אמר לעולם אל תהי מצות העומר קלה בעיניך שע"י מצות העומר עשה הקב"ה שלום בין איש לאשתו הוי אומר בזכות קמח שעורים. א"ר אבהו ור' סימון וריב"ל הוא שעמדה להם בימי גדעון שנא' (שופטים ז) ויבא גדעון והנה איש מספר לרעהו

חלום

מתנות כהונה

הלם מאות. בני אליעזר: המצומתין המחוברים ונאגדים באגודתו כד"א מבעד לצמתך: ואל מצינים. בלי מגן וצנה: דחק דרש ושאף כמו וכף שפי' ענין דחיקה כד"א שייף ונפיק: בממונו בילקוט איתא גרס לממונו והוא יותר מיושב: מרדכי כו'. עיין עוד במדרש אסתר בפסוק והמלך קם: בזכות מצות העומר. דכתיב גביה כי תבואו: ר' יוחנן ור' שמעון בן לקיש היא כלומר הם דרשו מעלה מצות העומר: ואיזה זה כו'. דכתיב גביה כי תבואו: של

אסיפת אמרים

הוא אמרפל כדאי' בב"ר. (שם): אל תירא. אלא מצינו שהתפלל משה אלא תביא ראיה בלא בזיין אלא בעזרת ד' וכן בסיחון ובסיסרא. (שם): בריתי. פי' שהקיים מצות העומר שע"ז שגרום שיבואו שללים טובים. ועל נקרא ברית שבריה כרותה לכל שאינה בטילה לעולם. (י"מ): (שלום. ומכ"ש כשהוא בא במצות קרבן שחשוב לפני הקב"ה. נ"ל

שלל

חלום ויאמר הנה חלום חלמתי והנה צליל לחם שעורים. מהו צליל שעורים רבנן אמרי על שצלל עליהם אותו הדור מן הצדיקים ובזכות מה ניצולו בזכות לחם שעורים ואיזו זו זו מצות העומר. א"ר שמואל בר נחמן היא שעמדה להם בימי חזקיהו הה"ד (ישעיה ל) והיה כל מעבר מטה מוסדה אשר יניח ה' עליו בתופים ובכנורות ובמלחמות תנופה נלחם בה וכי יש מלחמת תנופה באותו הדור הוי אומר זו מצות העומר. ורבנן אמרי היא שעמדה להן בימי יחזקאל הה"ד (יחזקאל ד) ואתה קח לך חטים ושעורים. ר' חמא ב"ר חלפתא אמר ריבה בהן שעורין. רשב"נ אמר ריבה בהן דברים שהן מריצין לבני מעים. ושמואל אמר תמן אמרין עבדין מיניה לכלבא ולא טעמא. שאלה מטרונה אחת את רבי יוסי א"ל כמה נצטער אותו צדיק כמה עבדים וכמה שפחות יש לו והן מפסלין באוכלין ומשקין שלו אמר לה כ"כ למה להודיעך שכל זמן שישראל בצער אף הצדיקים הוין עמהם בצער. ר' לוי אמר היא שעמדה להם בימי המן דא"ר לוי כיון שראה מרדכי את המן בא כנגדו והסוס בידו אמר דומה אני שאין רשע זה בא אלא להרגני והוון תלמידוי יתבי תניין קמוי אמר להם עמדו וברחו שמא תכוו בגחלתי א"ל בין ליקטול בין לחיי אנן עמך ולא נשבקך מה עשה נתעטף בטליתו ועמד בתפלה לפני הקב"ה ותלמידוי יתבין תניין אמר להם במה אתם עוסקים אמרו לו במצות העומר שהיו ישראל מקריבין במקדש ביום הזה אמר להון הדין עומרא במאי הוה דדהב או דכסף אמרו לו דשערין אמר להון וכמה הות טימי דידיה בי' קנטרין אמרין ליה סגין בי' מנין אמר להון קומו דנצחו עשרת מנכון לעשרת אלפים קנטריא דכספא. כיון דשמעת אסתר כן אפקת כרוז בכל מדינתא ואמרה לא יפתח בר נש חנות בגו שוקא כל עמא יפקון להון פרטי דיהודאי בעי למצטלבא כיון דהסל מן מצלי אמר המן למרדכי לבוש הדין פורפירא והב הדין כלילא על רישך וסק ורכוב על הדין סוסיא א"ל שוטה שבעולם לית את ידע דאנא

מן

אסיפת אמרים

נל"כ) : באותו הדור. הלא מלחך המיהום ולא הוצרכו להניף שום כלי זיין כנגדם (יפ"ת) : חיטין ושעורין. ובסיפי' קרי ליה עוגת שעורים לרמז להן שאף שנגזר עליהם זלעפות רעב מ"מ נשאר להם הללה פורתא בזכות העומר. ור"מ דתה שלכך קראו שעורים מפני שרובה היה שעורים ורשב"ן מפרש טעמו למה ריבה שעורים כדי שיצטער ביותר. וכן שמואל א' שמפני שריבה שעורים לכך לא רצו הכלבים לאכלו (שם) : למצטבלא. פי' להעלותו ולהראות כבודו

מתנות כהונה

שצלל כו'. נטבע כמו צללו כעופרת : ריבה בהם שעורים. השעורים היו מרובים בו מן החטין ושאר המינים שהיו בה : מריצין כו'. משלשלין כדי שיצטער : מפסלין היו פסולין לעשותו דכתיב קח לך : תלמידוי כו'. תלמידיו של מרדכי היו יושבין ושונין לפניו : תכוו בגחלתי. כלומר תהיו נהרגין בשבילי : בין לקטול כו'. בין למיתה בין לחיים אנו עמך ודבוקים בך ולא נעזבך :

א"ל המן כמה כו'. וכמה הוות טימה כמה היה ערכו ואומר דמי שוויו שמא בעשרה קנטרין משקלות גדולים שקורין בל"א צנטנר"ס כמו שפירש"י בשקלי עפרון : קומו עמדו מהפלתכם ושק ואפר : יו"ד מנכון. עשר מנה שלכם : כיון ששמעת אסתר כן. שצוה המלך להמן שירכיב את מרדכי על הסוס כו' : הוציאה כרוז. בכל העיר שלא יפתח שום איש חנותו למשא ומתן אלא יהיו כלם בטלים וכלם יצאו להם לראות : פרטי כו'. המושל והשליט ועיין בערוך ערך פרט התשיעי : כיון דהסל כו'. כיון שסיים מרדכי מלהתפלל : פורפריא לבוש מלכות : והב כו'. פי' ותן זאת הכתר על ראשך : וסק ורכוב כו'. פי' ועלה ורכוב על הסוס הזה : לית את ידע כו'. וכי אין אתה יודע שאני קם מן השק ואפר וכי יש בן אדם לובש לבוש

ד מלכות

מן שקא ומן קטמא אית ב"נ לבוש פורפירא דמלכא דלא סחי מה את בעי לבזוייה למלכותא אזל בדיל בלנאי ולא אשכחיה מה עבד אסר מטו מסותיה ועל מזגיה וקנחיה ועל אסחיה כיון דחסל לבש פורפירא א"ל הב הדין כלילא דמלכא בראשך א"ל אית בר נש יהיב כלילא דמלכא ברישיה ולא מספר מפני מה את בעי לבזוייה למלכא אזל בגין ספרא ולא אשכחיה מה עביד אפיק מאני ספורוי ויתיב ומספר ליה עד דהוה יתיב ומספר ליה שרי מתנח א"ל מה לך א"ל ווי ליה לההוא גברא מה אתא עלוי מאן דעביד קומוס בגרון מאן דעביד קומוס קלטור מאן דעבד מגסטאר פלטין אתעביד בלנאי וספר. אמר ולינא הכים לאבוה דההוא גברא שחיק טמיא בכפר קרינוס בלנאי וספר ואילין אינון מאניה ספוריה כיון דחסל למספרה ליה א"ל קום רכוב על הדין סוסיא א"ל לית בי כח דאנא גבר סב אמר ולית אנא גבר סב א"ל ולאו את גרמת לנפשך א"ל קום דאנא מימיך לך קדל ודרוס עלי וסק ורכוב הדין סוסיא למקימא עליכון מה דאמר כתבכון (דבר' ל"ג) ויכחשו אויביך לך ואתה על במותימו תדרוך כיון שרכב על הסוס התחיל מקלס להקב"ה ואמר (תהלים ל) ארוממך ה' כי דליתני ה' אלהי שועתי אליך ותרפאני ה' העלית מן שאול נפשי. תלמידיו מה אמרו (שם) זמרו לה' חסידיו והודו לזכר קדשו כי רגע באפו וגו'. אותו רשע מהו אומר (שם) ואני אמרתי בשלוי וגו' ברצונך העמדת להררי עוז. אסתר מה אמרה (שם) אליך ה' אקרא וגו' מה בצע בדמי ברדתי אל שחת היודך עפר היגיד אמתך. ישראל מה אמרו (שם) שמע ה' וחנני וגו' הפכת מספדי למחול לי. א"ר פנחס בקריאת שמע היה עוסק ולא הפסיק שנאמר (שם) למען יזמרך כבוד:

פרשה כט (א) בחדש השביעי באחד לחדש. הה"ד (תהלים קיט) לעולם ה' דברך נצב בשמים. תני בשם ר' אליעזר בכ"ה

מתנות כהונה

מלכות ולאכרזן מן הזוהמא מה אתה רוצה לבזות המלך והיה המן מתיירא פן יקצוף המלך על זה: ואזיל כו'. והלך בשביל בלנאי אומן המרחץ כדי שירחץ מרדכי ולא אשכחיה שאסתר עשתה שישבתו כלם ממלאכה מה עשה קשר מפני מסותיה פי' הערוך ערך וסי בגד מזוהם ובילקוט גרס זומיתא ופי' תנור ובמגילת אסתר גרס הרליה פי' קשר מתניו: ועל כו'. ונכנס והסיק המרחץ ומזג מים המים ופושרים: וקנחיה גרסי'. פי' היה מקנח בית המרחץ: ועל אסחיה: כיון דחסל כו'. פי' נכנס והרחיץ אותו כיון שמסיים: ברישיה ולא מספר. פי' ואינו מגלח קודם: אזל בגין ספרא. פי' הלך לבקש אומן המגלח: אפיק כו'. הוציא כלי מספרים ישב ומספר אותו ובעוד שישב וגילח אותו התחיל מתאנח אמר לו מרדכי מה לך שאתה מתאנח אמר אוי לאותו איש ועל עצמו אמר כן: מה אתה כו'. מה מכה באתה עליו: מאן עביד כו'. משנעשה קומוס בגרון ממשלה היא וכן קימוס קלטיר ומגסטאר פלטין: אתעביד בלנאי. נעשה אומן לבית המרחץ והמגלח: ולינא פי' כמו ולית אנא כלומר וכי אין אני מכיר לאביו של אותו איש ימח שמו וישחקו עצמותיו שהיה בכפר קרינוס בלן ומגלח ואלו הן כלי הגילוח שלו שאתה ירשת אותם ממנו: גבר סב. איש זקן וא"ל המן וכי אין אני איש זקן והאיך אני יכול להרים אותך על הסוס: מימיך כו'. אני משפיל ואכוף לך צוארי ואתה תדרוך עלי ועלה ורכוב על זה הסוס לקיים עליכם מכתב שלכם: ה"ג בשלוי בל אמוט לעולם: יזמרך כו'. אפיה דקרא ולא ידום פי' לא יפסוק כד"א שמש בגבעון דום שפירושו פסוק ממהלך:

אסיפת אמרים

כבודו בעיר. (שם): הה"ד לעולם. סיפי' דקרא כוננת ארץ ותעמוד למשפטיך עמדו היום וכא ליתן טעם דדווקא יום זה מיוחד נידון בו. (שם): בר"ה

בכ"ה באלול נברא העולם. ואתיא דרב כההיא דתני ר' אליעזר דתנינן בתקיעתא דרב זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון כי חק לישראל הוא וגו' ועל המדינות בו יאמר איזו לחרב ואיזו לשלום איזו לרעב ואיזו לשובע ובריות בו יפקדו להזכירם לחיים ולמות נמצאת אתה דורש ביום ר"ה בשעה ראשונה עלה במחשבה בשניה נתייעץ עם מה"ש בג' כנס עפרו ברביעית גבלו בה' רקמו בו' עשאו גולם בז' נפחה בו נשמה בח' הכניסו לגן בט' נצטוה בי' עבר בי"א נידון בי"ב יצא בדימוס אמר הקב"ה לאדם זה סימן לבניך כשם שעמדת לפני בדין היום הזה ויצאת בדימוס כך עתידין בניך לעמוד לפני בדין ביום הזה ויוצאין לפני בדימוס אימתי בחדש השביעי באחד לחדש: (ב) ר' נחמן פתח (ישעיה מד) ואתה אל תירא עבדי יעקב מדבר ביעקב דכתיב (בראשית כח) ויחלום והנה סולם מוצב ארצה א"ר שמואל בר נחמן אלו שרי או"ה דא"ר שב"נ מלמד שהראה הקב"ה ליעקב אבינו שרו של בבל עולה ע' עווקים ושל מדי נ"ב ושל יון ק"פ ושל אדום עולה ולא יודע כמה באותה שעה נתיירא יעקב אבינו אמר אפשר שאין לזה ירידה א"ל הקב"ה ואתה אל תירא עבדי יעקב אפי' הוא עולה ויושב אצלי משם אני מורידו הה"ד (עובדיה א) אם תגביה כנשר ואם בין כוכבים שים קנך. א"ר ברכיה ור' חלבו ורשב"י בשם ר"מ מלמד שהרא' הקב"ה ליעקב שרו של בבל עולה ויורד ושל מדי עולה ויורד ושל יון עולה ויורד ושל אדום עולה ויורד אמר הקב"ה ליעקב אף אתה עולה באותה שעה נתיירא יעקב אבינו ואמר שמא ח"ו כשם שלאלו ירידה אף לי כן א"ל הקב"ה ואתה אל תירא אם אתה עולה אין לך ירידה עולמית לא האמין ולא עלה. א"ר ברכיה ור' חלבו בשם רשב"י ר' מאיר היה דורש (תהלים עח) בכל זאת חטאו עוד ולא האמינו בנפלאותיו זה אבינו יעקב שלא האמין ולא עלה א"ל הקב"ה אילו האמנת ועלית עוד לא ירדת ועכשיו שלא האמנת ולא עלית עתידין בניך שיהו משתעבדין בארבעה מלכיות בעה"ז במסים ובארנוניות ובזימיות ובגלגוליות. באותה שעה נתיירא יעקב אמר לפני הקב"ה רבש"ע יכול לעולם א"ל (ירמיה ל) ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק כמד"א (ישעיה לט) מארץ רחוקה באו אלי מבבל. ואת זרעך מארץ שבים מגליא ומאספמיא ומחברותיה. (ירמיה ל) ושב יעקב מבבל ושקט ממדי. ושאנן מיון. ואין מחריד מאדום. (שם) כי אעשה כלה בכל הגוים אשר הדחתיך שמה. או"ה שהן מכלין את שדותיהן אעשה כלה. ואותך לא אעשה כלה

אבל

אסיפת אמרים

בר"ה. וכר"ה דף יו"ד מיירי בגמר הבריאה וע"ש בר"ן. (שם): ועל המדינות. בא לסוגיא מדעת ר"י שאדם נידון בכל יום ובכל שעה עיין שם בגמ'. והגב מייתי סדר הבריאה בשעה ראשונה כו'. (שם): פתח ואתה. בא ליתן טעם ביום זה מיוחד ליום הדין מפני שסמוך לזכותם באסיפ' הדגן במלות לקט שכחה ופיאה. (שם): כד"א. פי' דמושיעך מרחוק מיירי בגאולת בית שני מבבל כד"א כו'. ומארץ שבים כולל כל המקומות בגאולה אחרונה. ומ"ש ושב יעקב מבבל פי' בעודם בבבל יהיה להם חנינה ופי' מל' שובה ונחת וכדאי' פ"ג דמגילה לא מאסתים בו' בכשעמדתי להם הנביא מיכאל ועזריה ע"ש. (שם): איה"ע. בא לפ' שמוכין לא תכלה וגומר בחדש

מתנות כהונה

בתקיעתא בסדר תקיעו' שאומר בר"ה השנה בתפלה: עלה במחשבה. לבראות אדם הראשון: בדימוס פי' הערוך גזר דין של חסד: עווקים לפי הענין פירוש מעלות וכן מצאתי במדרש ישעיה פי' שליבות סולם ועיין עוד סוף פ' משפטים: במסים כו'. מיני מסים הם גלגולות אדם ובהמה ונכסים שיש להם אחריות

אבל ישראל שאין מכלין את שדותיהן כד"א לא תכלה פאת שדך לא אעשה כלה. (שם) ויסרתיך למשפט מייסרך בייסורין בעה"ז כדי לנקותך מעונותיך לע"ל אימתי בחדש השביעי: (ג) יהודה ב"ר נחמן פתח (תהלים מז) עלה אלהים בתרועה ה' בקול שופר בשעה שהקב"ה יושב ועולה על כסא דין בדין הוא עולה מה טעם עלה אלהים בתרועה ובשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקב"ה הוא עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים דכתיב ה' בקול שופר ומתמלא עליהם רחמים ומרחם עליהם והופך עליהם מדה"ד לרחמים אימתי בחדש השביעי. ר' יהושע פתח (תהלים פט) אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון ר' אבהו פתר קרא בה' זקנים שהם נכנסים לעבר השנה מה הקב"ה עושה מניח סנקליטין שלו מלמעלן ויורד ומצמצם שכינתו ביניהם מלמטן. מלה"ש אומרים הא תקיף הא תקיף הא אלהא הא אלהא מי שכתוב בו (תהלים פט) אל נערץ בסוד קדושים רבה מניח סנקליטין שלו ומצמצם שכינתו למטה. כ"כ למה שאם טעו בדבר הלכה הקב"ה מאיר פניהם הה"ד באור פניך יהלכון. א"ר יאשיה כתיב אשרי העם יודעי תרועה וכי אין או"ה יודעים להריע. כמה קרנות יש להן כמה בוקינוס יש להם כמה סלפירגסי יש להם ואמרת אשרי העם יודעי תרועה אלא שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה והוא עומד מכסא הדין לכסא רחמים ומתמלא עליהם רחמים והופך להן מדה"ד למדת רחמים אימתי בחדש השביעי: (ד) ר' ברכיה פתח בשם ר' ירמיה (משלי טו) אורח חיים למעלה למשכיל אין אורח חיים אלא תורה כד"א (שם ג) עץ חיים היא למחזיקים בה. ד"א אורח חיים למעלה למשכיל אין אורח חיים אלא יסורין כד"א (שם) ודרך חיים תוכחת מוסר. למעלה למשכיל למי שמסתכל למצותיה של תורה מה כתיב למעלה מן הענין לא תכלה פאת שדך: (ה) ר' ברכיה פתח (תהלים פא) תקעו בחדש שופר וכי כל החדשים אינן חדש אלא בכסה וכל החדשים אינן נכסין אלא ליום חגינו והלא ניסן חדש נכסה ויש לו חג בפני עצמו אלא איזהו חדש שנכסה ויש לו חג וחגו בן יומו אתה מוצא אלא בחדש תשרי. בחדש זה תחדשו מעשיכם בשופר בחדש הזה שפרו מעשיכם אמר להן הקב"ה לישראל אם שפרתם מעשיכם הריני נעשה לכם כשופר הזה. מה שופר זה מכנים בזו ומוציא בזו כך אני

מתנות כהונה

אחריות ושאין להן אחריות: מכלין שדותיהן. שקוצרין אותן כולה ואינם מניחים פאה ודייק מדכתיב לא אעשה כלה מדה כנגד מדה: ה' בקול שופר. ה' הוא מדת הרחמים: סנקליטין בית דינו: הא תקיף כו'. זהו התקיף זהו האלוה: כמה בוקינוס גרסי'. והוא מין שופר וחצוצרות וכן סלפירגסי. ה"ג בילקוט משלי לא תכלה פאת שדך למען סור משאול מטה אלו העכו"ם: אין חדש. בתמי' וכי אין הירח מתחדש בכל חדש אלא נכסה פי' באותו חדש שהחדש מתכסה בו: אלא ליום חגינו. באותו חדש שיש בו חג. ה"ג בחדש בחודש זה כו'. ודרש מלת בחדש ומלת בשופר

אסיפת אמרים

השביעי. (שם): בדין הוא עולה. ופי' בתרועה בתרועת מלחמה. (שם): בחדש הזה. ועיקר זכות השופר הוא ביום זה זכר לעקידת יצחק. (שם): מאיר פניהם. ופי' יודעי תרועה. יודעי זמן התרועה שהשי"ת משנה זמן התרועה לאותו יום שקבעו הם. (שם): למי שמסתכל. קאי אדרש הא' ושיעור הכתוב למשכיל למעלה. ואגב א' הכתוב שבזכות התורה יסיר משאול מטה. ומ"ד איסורין מפרש שהייסורין הם למעלה גדולה להמשכיל היינו להצדיקים בשביל להסירם משאול. (שם): ויש לו חג. אלא שחגו בפ"ע. ה"ג בערוך. (שם): שפרו מעשיכם

אני עומד מכסא הדין ויושב על כסא רחמים. והופך לכם מדה"ד למדת הרחמים אימתי בחדש השביעי: (ו) ר' לוי בשם ר' חמא ב"ר חנינא פתח (ישעיה מח) כה אמר ה' גואלך קדוש ישראל אני ה' מלמדך להועיל מסקיד לך כמה דהדין מסאסא מסקד להדא פרתא. ג' שמות נקרא לו מלמד מרדע דרבן. מלמד שמלמד הפרה לחרוש כדי שתתן חיים לבעליה. מרדע שמורה דעת לפרה. דרבן שמורה בינה לפרה. אמר הקב"ה ומה אם לפרתו עושה אדם דרבן. ליצרו הרע שמוציאו מחיי העוה"ז והבא עאכ"ו. מדריכך בדרך תלך. ר' לוי בשם רחב"ח אמר משל לבן מלכים שהיה לו דין בפני אביו א"ל אביו ואם אתה מבקש לזכות לפני בדין ביום הזה מני נקולונום פלני ואת זכי לפני בדין. כך אמר הקב"ה לישראל בני אם אתם מבקשים לזכות לפני בדין ביום הזה תהיו מזכירים זכות אבות ואתם זוכים לפני בדין. (ויקרא כג) באחד זה אברהם שנא' (יחזקאל לג) אחד היה אברהם. (ויקרא כג) זכרון תרועה זה יצחק שנא' (בראשית כב) וירא והנה איל. (ויקרא כג) מקרא קודש זה יעקב שנא' (ישעיה מח) שמע אלי יעקב וישראל מקוראי. ואימתי תהיו מזכירין זכות אבות ואתם זוכין לפני בדין (ויקרא כג) בחדש השביעי: (ז) ר' חייא בר אבא בשם ר' לוי פתח (תהלים סב) אך הבל בני אדם כזב בני איש במאזנים לעלות המה מהבל יחד בנוהג שבעולם מה הבריות אומרים איש פלוני נושא פלונית אך הבל בני אדם. פלונית תנשא לפלוני כזב בני איש. המה מהבל יחד א"ר חייא עד שהן עשוין הבל בתוך מעי אמן הם יחד. אמר רב נחמן כל הבלים וכזבים שבני א"א עושים בעוה"ז כדי הוא לכפר בעד כולם. הה"ד (יהושע יד) האדם הגדול בענקים. במאזנים לעלות. במאזנים הוא מתכפר להם בחדש שמזלו מאזנים ואיזה זה חדש תשרי. תשרי ותשבוק ותכפר על חובי עמך אימתי בחדש השביעי. ד"א בחדש השביעי שהוא משובע בכל נתות בתוכו. ברכות בתוכו. כפור בתוכו. סוכה בתוכו. לולב וערבה בתוכו: (ח) ד"א בחדש השביעי ר' ברכיה הוה קרי ליה ירחא דשבועתא שבו נשבע הקב"ה לא"א ע"ה הה"ד (בראשית כב) ויאמר בי נשבעתי נאם ה'. מה צורך היה לשבועה ר' ביבי בר אבא בשם ר' יוחנן עמד א"א בתפלה ותחנונים לפני הקב"ה ואמר לפניו רבש"ע גלוי וידוע לפניך בשעה שאמרת לי (בראשית כב) קח נא את בנך את יחידך היה בלבי מה להשיבך והיה בלבי מה לאמר אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע ועכשיו אתה אומר לי והעלהו שם לעולה. אלא כשם שהיה לי מה להשיבך וכבשתי את יצרי ולא השיבותיך (תהלים לח) כחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח פיו כך כשיהיו בניו של יצחק באים לידי עבירות ומעשים רעים תהא מזכיר להם עקידת יצחק אביהם ועמוד מכסא הדין לכסא רחמים ותתמלא עליהם רחמים ותרחם

מתנות כהונה

מסקיד לך. פי' מוקד ונועץ ודרש מלמדך מל' מלמד הבקר: מסאסא פי' הערוך דרך שמנקרין בו הפרה להוליכה בדרך: להדא פרתא. פי' לזאת הפרה. ס"נ בערוך: מני נקליגוס ופי' עכו"ם אבוקטו ולפי הענין הוא מליץ: מני ל' מינוי ופקידה: כזב כו'. אין בדבריהם ממש: המה מהבל. בעוד שהם הבל ושפיר במעי אמם והקב"ה מזווגן יחד: בדאי שוא כו'. אברהם אבינו: האדם הגדול. וכאן כתיב הבל (מבני) (בני) אדם: תשרי תשבוק.

ותרחם עליהם ותהפוך להם מדה"ד למדת רחמים אימתי בחדש השביעי . (בראשית כב) וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו מלמד שהראה הקב"ה לא"א את האיל ניתש מחורש זה ונסבך בחורש אחר אמר הקב"ה לאברהם כך עתידין בניך להיות נאחזים בעונות ונסבכים בצרות וסופן ליגאל בקרניו של איל הה"ד (זכריה ט) וה' אלהים בשופר יתקע . אמר רב הונא בר' יצחק מלמד שהראה הקב"ה לאברהם את האיל ניתש מחורש זה ונסבך בחורש זה אמר הקב"ה לאברהם כך הם עתידין בניך נאחזין באומות ונסבכין בצרות ונמשכין ממלכות למלכות מבבל למדי ממדי ליון ומיון לאדום וסופן ליגאל בקרנו של איל הה"ד (זכריה ט) וה' עליהם יראה ויצא כברק חצו . רבי אבא בריה דרב פפי ורבי יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר כל ימות השנה ישראל עוסקין במלאכתן וברה"ש נוטלין שופרותיהן ותוקעין לפני הקב"ה והוא עומד מכסא דין לכסא רחמים ומתמלא עליהם רחמים אימתי בחדש השביעי : (ט) כל השביעין חביבין לעולם . למעלן השביעי חביב שמים ושמי השמים ורקיע ושחקים זבול ומעון וערבות וכתיב (תהלים סח) סולו לרוכב בערבות ביה שמו . בארצות שביעית חביבה . ארץ . אדמה . ארקא . גיא . ציה . נשיה . תבל . וכתיב (שם צו) והוא ישפוט תבל בצדק ידין לאומים במישרים . בדורות שביעית חביב אדם שת אנוש קינן מהללאל ירד חנוך וכתיב (בראשית ה) ויתהלך חנוך את האלהים . באבות שביעי חביב אברהם יצחק ויעקב לוי קהת עמרם משה וכתיב (שמות יט) ומשה עלה אל האלהים . בבנים השביעי חביב שנאמר (דה"א ב) דוד השביעי . במלכים השביעי חביב שאול איש בושת דוד שלמה רחבעם אביה אסא וכתיב (דה"ב יד) ויקרא אסא אל ה' . בשנים שביעי חביב שנאמר (שמות כג) והשביעית תשמטנה ונטשתה . בשמיטים שביעית חביב שנאמר (ויקרא כה) וקדשתם את שנת החמשים . בימים שביעי חביב שנא' (בראשית ב) ויברך אלהים את יום השביעי . בחדש שביעי חביב שנא' (ויקרא כג) בחדש השביעי באחד לחדש : (י) ר' יוחנן ור"ל הוון יתבין מתקשין ואמרין תנינן י"ט של ר"ה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה אם דבר תורה הוא ידחה בגבולים אם אינו דבר תורה אפי' במקדש לא ידחה . עד דאינון יתבון מתקשין עבר כהנא אמרין אתא מרא דשמעתא ניזיל ונשאל ליה אזלון ושאלין ליה אמר לון

כתוב

מתנות כהונה

פי' הגוה והעזוז והכפר : משובע בכל . לשון שובע ודרש השביעי לשון שביעה : ירחא דשבועתא חודש של השבועה : ניתש נעתק : מחורש מיער ודרש איל אחר דמשמע אחר שאתם מחורש שהיה בו אוים לפרש דרש אחר הפי"ת קמולה בקמץ קטן דמשמע שלא היה אות האיל שנא' לו מקודם מפני שהיה מחורש אחר : ויצא כברק הלו . וסיפא דקרא בשופר יתקע : מתקשין מקשין קשיא על משנה זו : עד דאינון ס' . בעוד שהיו יושבין ומקשין : ניזל ונשאל ליה כו' . פי' אמרו הרי בא אדון של הלכה זו נלך ונשאלנו : אמר לון וכו' . השיב להם מדברי ר"ם דלקמן :

אסיפת אמרים

מעשיכם . ע"י מצות הנוהגות בתבואה . וכה"א שם טעם וכדלעיל . (שם) : במלאכתן . בעבירות . (י"ת) : ה"ג בארצות שביעית חביב' ע א"י ז' שמות כן כו' תבל . ותבל זו א"י שמתובלת מכל הארצות בתורה שבתוכה ואינה חסירה כלום . כדאי' בספרי . (יפ"ת) : ויקרא אסא . וכדאי' בא"ר (ד' ל') . (שם) : מרא דשמעתא . שהוא כהן ותוקע במקדש : (מהר"ס) : ובירושלמי גרס גברא רבא ניזל כו' : תנינן במס' ר"ה (דף כ"ט . וע"ב) :

כתוב

כתוב אחד אומר (ויקרא כג) זכרון תרועה וכתוב אחד אומר (במדבר כט) יום תרועה יהיה לכם הא כיצד בזמן שבא בשבת זכרון תרועה מזכירין אבל לא תוקעין. ארשב"י ידחה במקדש שהן יודעין זמנו של חדש ואל ידחה בגבולין שאין יודעין בזמנו של חדש דארשב"י יום תרועה יהיה לכם ועשיתם אשה. מקום שהקרבנות קריבין . א"ר תחליפא קיסרא בכל מוספין כתיב והקרבתם וכאן כתיב ועשיתם אשה. הא כיצד אמר להן הקב"ה לישראל בני מעלה אני עליכם כאילו היום נעשיתם לפני כאילו היום בראתי אתכם בריה חדשה הה"ד (ישעיה סו) כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה :

פרשה ל

(א) ולקחתם לכם ביום הראשון ר' אבא ב"כ פתח (משלי ח) קחו מוסרי ואל כסף קחו מוסרה של תורה ואל כסף . (ישעיה נה) למה תשקלו כסף בלא לחם למה אתם שוקלים כסף לבני עשו בלא לחם על שלא שבעתם מלחמה של תורה. (שם) ויגיעכם בלא לשבעה על שלא שבעתם מיינה של תורה דכתיב (משלי ט) ושתו ביין מסכתי. ר' ברכיה ור' חייא אבוי בשם ר' יוסי בן נהוראי אמר כתיב (ירמיה ל) ופקדתי על כל לוחציו אפי' על גבאי צדקה חוץ משכר סופרים ומשנין שאין נוטלין אלא שכר בטלה בלבד אבל שכר דבר אחד מן התורה אין כל בריה יכולה ליתן מתן שכרה . תני מר"ה נקצצין מזונותיו של אדם חוץ ממה שמוציא בשבתות וימים טובים וראשי חדשים ומה שהתינוקות מוליכים לבית רבן אם מוסיף מוסיפים לו אם פוחת פוחתין לו . ר' יוחנן הוה מטייל סלק מטבריא לצפורין והוה ר' חייא בר אבא מסמך ליה מטון חד בית חקלא אמר הדין בית חקלא הוה דידי וזבינית יתיה בגלל למזכי באורייתא'. מטון חד דבית כרמא אמ' הדין בית כרמא דידי הוית וזבינית יתיה בגלל למזכי באורייתא . מטון חד דבית זיתא אמר הדין בית זיתא דידי הות וזבינית יתיה בגלל למזכי באורייתא. שרי ר' חייא בכי א"ר יוחנן מה את בכי א"ל על דלא שבקת לסיבותיך כלום א"ל קלה היא בעיניך מה שעשיתי שמכרתי דבר שנברא לששה ימים וקניתי דבר שניתן למ' יום שנא' (שמות לד) ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה. וכתיב (דברים ט)

ואשב

אסיפת אמרים

כתוב. קרא אסמכתא בעלמא ועיקר טעמא כדאי' בגמרא שמא יטלנו כו' ובמקדש לא גזור. (יפ"ת): ארשב"י. בירוש' ל"ג כאן רשב"י רק סתמא דגמרא קאמר לה: שאין יודעין. עד שיודיעים השלוחים באיזה יום קבעו ר"ה. (יפ"ת): חדש. ס"ג בירו' מעתה אפי' במקום שהם יודעים שהוא בא' לחדש ידחה תני רשב"י ופי' שמקשה א"כ בכל סביבות ירושלים שנתוודע להם באותו יום הקביעות ידחה ומתרץ תני רשב"י כו'. (שם): בריה חדשה. פי' כאילו היום נעשים כאותה בריה שבראתי אתכם לעתיד כדכתיב כי כאשר כו' כן יעמוד זרעכם. (שם): פתח קחו. יתירא דלכם דריש ופי' בשבילכם.

שם

מתנות כהונה

שהם יודעים כו'. כלו' יודעין ומכירין באיזה זמן בחדש הוא מפני שהם מקריבי' קרבן היום: אפילו גבאי צדקה. הכופין העם לצדקה א"ה לא ניחא להקב"ה לנגוש אותם אבל על שכר הסופרים ומשנים כופין שאינו כו': מסמך ליה. היה סומכו תחת כתפיו ור"י היה נסמך עליו: מטון כו'. הגיעו לבית שדה אמר ר"י זה בית שדה היה שלי ומכרתיו בשביל ללמוד לזכות בתורה: שרי. התחיל לבכות: מה את. כמו למה: על דלא כו'. על שלא הנחת לזקנותך כלום: קלה היא כו'. ל' תימה ולעיל פ' כי תשא ישנו מאמר זה ושם לא גרס שאמר לו ר"י בתחלה שמכרו כדי ללמוד תורה והוא יותר מיושב כדי

שלא

ואשב בהר ארבעים יום וארבעים לילה. כד דמך ר' יוחנן הוה דורו קורא עליו (שיר ח) אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב ר' יוחנן את התורה בוז יבוזו לו. כד דמך ר' הושעיא איש טיריא ראו מטתו שפרחה באויר והיה דורא קורא עליו אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב הקב"ה לאבא הושעיא איש טיריא בוז יבוזו לו. כד דמך ר"א בר"ש היה דורו קורא עליו (שם ג) מי זאת עולה מן המדבר כתמרות עשן מקוטרת מור ולבונה מכל אבקת רוכל מהו מכל אבקת רוכל אלא דהוה קרייא ותניי ופייטן ודרשן. אמר רבי אבא ב"כ משכר לקיחה אתה למד שכר לקיחה. במצרים כתיב (שמות יב) ולקחתם אגודת אזוב בכמה הוית טימי דידיה בד' מיני וחוא גרם לישראל לירש ביזת הים ביזת סיחון ועוג ביזת ל"א מלכים לולב שעומד על האדם בכמה דמים וכמה מצות יש בו עאכ"ו לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם ולקחתם לכם ביום הראשון: (ב) ד"א ולקחתם לכם הה"ד (תהלים טז) תודיעני אורח חיים שובע שמחות אמר דוד לפני הקב"ה הודיעני באיזה פילון מפולש לחיי העה"ב. ר' יודן אמר אמר הקב"ה לדוד אם חיים אתה צריך יסורין אתה צריך כדכתיב (משלי ו) ודרך חיים תוכחות מוסר. שובע שמחות שבענו בה' שמחות מקרא משנה תלמוד תוספתא ואגדות. ד"א שובע שמחות את פניך אלו ז' כתות של צדיקים שעתידים להקביל פני שכינה ופניהם דומות לחמה ולבנה לרקיע ולכוכבים לברקים ולשושנים ולמנורה הטהורה שהיתה בבהמ"ק. לחמה מנין שנא' (שיר ו) ברה כחמה. ללבנה מנין שנא' (שם) יפה כלבנה. לרקיע מנין שנא' (דניאל יב) והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע. לכוכבים מנין שנא' (שם) ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד; לברקים מנין שנא' (נחום ב) מראיהם כלפידים כברקים ירוצצו. לשושנה מנין שנא' (תהלים מ) למנצח על שושנים. למנורה הטהורה מנין שנא' (זכריה ד) ויאמר אלי מה אתה רואה ואומר ראיתי והנה מנורת זהב כולה. (תהלים טז) נעימות בימינך נצח. וכי מי מודיענו איזה כת החביבה והנעימה שבהן. תרין אמורין חד אמר זו שבאה מכחה של תורה ומכחן של מצות ואוחרנא אמר אלו סופרין ומשנין שמלמדין תינוקות לאמיתן שהן עתידין לעמוד בימינו של הקב"ה הה"ד נעימות בימינך נצח. ד"א שובע שמחות אל תהי קורא כן אלא שבע שמחות אלו ז' מצות שבחג ואלו הן ד' מינין שבלולב וסוכה חגיגה ושמחת

אם

מתנות כהונה | אסיפת אמרים

בלא יקבה עלינו בכיית ר' חייא ובמדרש חזית (ח' ד') גרס ליה: דמך תת ולבון נקייה דבר:

(שם): אלו ז' מצות. לפ"ז תודיענו אורח חיים מיירי

קרייא ובעל משנה פייטן. יודע לחבר ענייני זמר ותפלות כרוכל הזה שמוכחין הכנו הכל: טימי אוצרו ודמי שווין: בד' מיני כמו ארבע מאה. וה"ג בילקוט בהדיא ועיין עוד במדרש חזית (ג' ג'): פילון שער כלומר הודיעני באיזה שער ודרך הולכין לחיי עד: ה"ג בילקוט אמור ובתלים באיזה פילון מפולש כו' א"ל הקב"ה דוד חיים אתה בעי צפה ליראה שנאמר יראת ה' תוסיף ימים ר' יודן כו': בה' שמחות. כל המקרא חשיב להו כחד. אבל בילקוט תלים ומשלי גרס בז' שמחות וחשיב תורה נביאים וכתובים משנה כו' וזה נתיישב יותר על הדעת שדרש שובע לשון שבע והכי איתא בילקוט תלים בהדיא: ז' כתות כו'. נגד ז' מראות שחשיב לקמן: נעימות כו'. משמע אותו כת הנעימה והטובה בעיני הקב"ה: מכחה של תורה. דכתיב פיפיות אש דת למו: של מצות לא גרס ליה בילקוט תלים ומשלי: סופרים כו'. שמדקדקים

אם שמחה למה חגיגה ואם חגיגה למה שמחה. א"ר אבין משל לשנים שנכנסו אצל הדיין ולית אנן ידעין מאן הוא נצח אלא מאן דנסה באיין בידיה אנן ידעין דהוא נצוחיא כך ישראל ואו"ה באין ומקטרגים לפני הקב"ה בר"ה ולית אנן ידעין מאן נצח אלא במה שישראל יוצאין מלפני הקב"ה ולולביהן ואתרוגיהן בידן אנו יודעין דישראל אינון נצוחייא לפיכך משה מזהיר לישראל ואומר להם ולקחתם לכם ביום הראשון. ד"א ולקחתם לכם ביום הראשון הה"ד (תהלים קב) פנה אל תפלת הערער וגו' שנצחו ישראל בדין ונמחלו עונותיהן והן אומרי' נצחו ישראל שנא' (ש"א טו) וגם נצח ישרא' לא ישקר ולא ינחם הוא שדוד אומר לישראל אם קיימתם מצו' לולב שנקרא נעים שנא' נעימות בימינך נצח הרי אתה מבושר שנצחת לאו"ה שנא' וגם נצח ישראל לפיכך משה מזהיר לישראל ואומר להם ולקחתם לכם: (ג) א"ר אבין פנה אל תפלת הערער וא"ר אבין אין אנו יכולין לעמוד על אפו של דוד פעמים שקורא עצמו עני פעמים שקורא עצמו מלך. הא כיצד בשעה שהיה צופה ומביט שצדיקים עתידין לעמוד ממנו כגון אסא יהושפט חזקיה ויאשיה היה קורא עצמו מלך שנ' (תהלים עב) אלהים משפטיך למלך תן. ובשעה שצופה רשעים יוצאים ממנו כגון אחז מנשה אמון היה קורא עצמו עני שנאמר (שם קב) תפלה לעני כי יעטוף. ר' אלכסנדרי פתר קרייה בפועל הזה מה הפועל הזה יושב ומשמר לכשיפלינ מלאכתו קימעה וילקישנה בסוף כד"א (בראשית ל) והיו העטופים ללבן. מהו העטופים ר' יצחק ב"ר חלקיה אמר לקישיא. ד"א פנה אל תפלת הערער היה לו לומר לא בזה תפלתו ואם לא בזה תפלתם היה לו לומר פנה אל תפלת הערערים אלא פנה אל תפלת הערער זה תפלתו של מנשה מלך יהודה שהיה ערער ממע"ט ולא בזה את תפלתם זו תפלתו ותפלת אבותיו דכתיב (דה"ב לג) ויתפלל אליו ויעתר לו מהו ויעתר לו א"ר אליעזר בר רבי שמעון בערבייא צווחין לחתירתא עתירתא. וישיבהו ירושלים למלכותו במה השיבו ר' שמואל בר יונה אמר בשם ר' אחא ברוח השיבו כד"א משיב הרוח באותה שעה (דה"ב לג) וידע מנשה

אסיפת אמרים

מיירי בר"ה ויוה"כ. ואח"כ תיכף מתחילין בז' מצות. (שם): למה שמחה. פי' שלמי חגיגה שלמי שמחה. והתירוץ חסר כאן והוא בירושלמי פ"ק דחגיגה ע"ש. (שם): משל. קאי אנעימות בימינך נצח. וה"פ תודיעני שנצחתי ביוה"כ וע"י מה ע"י שבע שמחות ומכללן ד' מינים שעליהם נאמר נעימות כו' וכדדרש לקמן אם קיימתם כו'. (שם): ומקטרגים. פי' שרי אומ"ה אומרים הללו עע"ז כו'. (י"מ): ה"ג אינון נצוחייא שנצחו ישראל כו' עד ולקחתם לכם: ד"א ולקחתם כו' הערער אר"א אין אנו כו'. (יפ"ס): נצח ישראל. הוא שם כינוי להקב"ה ע"י שנותן הנצחון לישראל. (שם): לכם. פי' הלקיחה להורות שהנצחון שלכם. (שם): יושב ומשמר. כשביטל קצת ממלאכתו נותן לב שישלים מלאכתו

מתנות כהונה

עומדת לנצח: באיין פי' הערוך כידון: ואנן ידעין כו'. מי שאוחז בידו הכידון ידענו שהוא נצח ולפיכך מביאין שלמים וחגיגה: והן אומרים. אוה"ע ודייק מדכתיב פנה שזה ל' עבר (ה"ג בפנים הה"ד פנה אל תפלת הערער כו' עד) שנצחו ישראל בדין כו'. וה"פ כתיב פנה וגו'. משל לשנים שנכנסו לדין כו' כדלעיל והכי איתא במדרש תלים: בימינך נצח. זה הלולב שמקח בימין ובו מראין הנצחון: אפו כמו אופיו' פי' מנהגו: לכשיפלית כו'. כשרואה שמלאכתו מתמעטת ישמרנה לזמן אחר כן גבי תפלה טפה שיתמעט עונתו בסוף: ואם לא בזה את תפלתם כו'. פי' ואם ירצה לומר תפלתם לשון רבים הו"ל ערערים:

צווחין קורין: לחתירתא מחתר' שהקב"ה עשה לו מחתרת תחת כסא כבודו לקבל תפלתו בלשו' פרק חלק: כד"א משיב הרוח. מביא ראיה ממטבע שטבעו חכמים בתפלה משיב הרוח ומוריד

מנשה כי ה' הוא האלהים באותה שעה אמר מנשה אית דין ואית דיינא. ר' יצחק פתר קרייה בדורות הללו שאין להם לא מלך ולא נביא לא כהן ולא או"ת ואין להם אלא תפלה זו בלבד אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע אל תבזה את תפלתם. (תהלים קב) תכתב זאת לדור אחרון מכאן שהקב"ה מקבל השבים. ועם נברא יהלל יה שהקב"ה בורא אותן בריה חדשה. ד"א תכתב זאת לדור אחרון זה דורו של חזקיה שהיה נטוי למיתה. ועם נברא יהלל יה שבראן הקב"ה בריה חדשה. ד"א תכתב זאת לדור אחרון זה דורו של מרדכי שהיו נטויין למיתה. ועם נברא יהלל יה שבראן בריה חדשה. ד"א תכתב זאת לדור אחרון אלו דורות הללו שהם נטויין למיתה. ועם נברא יהלל יה שהקב"ה עתיד לבראות אותן בריה חדשה. ומה עלינו לעשות ליקח לולב ואתרוג ונקלס להקב"ה לפיכך משה מזהיר את ישראל ואו' ולקחתם לכם ביום הראשון: (ד) ד"א ולקחתם לכם ביום הראשון הה"ד (שם צו) יעלוז שדי וכל אשר בו. יעלוז שדי זה העולם שנא' (בראשית ד) ויהי בהיותם בשדה. וכל אשר בו אלו הבריות כמד"א (תהלים כד) לה' הארץ ומלואה. (דה"א טז) אז ירננו עצי היער א"ר אחא היער וכל עצי היער. היער אלו אילנות שעושין פירות. וכל עצי היער אלו אילנות שאינן עושין פירות. לפני מי לפני ה' למה כי בא בר"ה ויוה"כ. מה לעשות (תהלים צח) ישפוט תבל בצדק ועמים במישרים: (ה) ד"א ולקחתם לכם ביום הראשון הה"ד (תהלים כו) ארחץ בנקיון כפי. במקח ולא בגזל דתנינן תמן לולב הגזול והיבש פסול של אשרה ושל עיר הנדחת פסול. ואסובבה את מזבחך ה'. כההיא דתנינן תמן בכל יום ויום מקיפין את המזבח פעם אחת ואומר אנא ה' הושיעה נא אנא ה' הושיעה נא. ר"י אומר אני והו הושיעה נא אותו היום מקיפין המזבח ז' פעמים. (תהלים כו) לשמיע בקול תודה אלו הקרבנות. ולספר כל נפלאותיך א"ר אבין זה הלל שיש בו לשעבר

מתנות כהונה

ומוריד הגשם וכן לק' סוף הסדר הלין יעיין כד"א רצה והחליצנו וכן פירש"י בחומש ריש פ' בחקותי מכאן שהשלום שקול כנגד הכל שנאמר עושה שלום ובורא את הכל. וכן הביאו בפ"ר פרשה כ"א ובמקרא כתב ובורא רע אלא מביא ראיה ממטבע שטבעו חכמים בריש תפלת יוצר ובזה נתיישב קושית החזקוני שהקשה על רש"י ז"ל שהרי בכתוב לא כתיב כן וכן בפ' שאו ד' נ"ח ול"ע ויתכן שהיו הגונים בדעת ובינה כמה דמצלין אתה חונן: שהיה נטוי למיתה. מפני סנחריב וכן דורו של מרדכי מפני המן הרשע: וכל עצי וגו'. ועוד כתיב לעיל עצי (היער) (יער) במזמור צ"ו: במקח שיקח הלולב במעותיו והרש כפי מל' כפות תמרים: אותו היום. בשביעי של סוכות הוא

אסיפת אמרים

מלאכתו נעשה כדי חייו וכן א' דוד בענין שלם שאף שלפעמים לא התפלל בזמנו משלים אותה אח"כ. ולכך קרי לנפשו עני כפי השכל. (שם): בדורות הללו. דריש תערער לשון ערו ערו מל' חורבן. (שם): תפלה זו. של ר"ה ויו"כ. ודרש תפלתם של כל יחיד ויחיד. (שם): מכאן. פי' תכתב זאת לדור אחרון שילמדו מכאן שהקב"ה מקבל שבים (וכמ"ד בגמ' דאף גז"ד דיחיד נקרע בתפלם דאל"כ בל"ז ידעינן מן התורה) והראיה מדקרי אותם בריה חדשה. (שם): ומה עלינו לעשות. קאי אדרש הא' בקבלת תפלת השבים מאחר שעושה אותנו בריה חדשה עלינו לקלסו. ופי' לכם עליכם מוטל הדבר לעשותו. (שם): הה"ד יעלוז. בתנחומא מייתי המשל מסגלות דלעיל וסיים לפיכך אמר דוד יעלוז וכן כאן ה"פ שראוי שיעלוז העולם בגלות ישראל וע"ז ירננו ישראל להקב"ה בעצי היער היינו ד' מינין משם עושין פירות ומהם אינן עושים: (שם) ויהי בהיותם בשדה. ה"ל כמ"ד בב"ר פ' כ"ב שהיו פרדינים על חלוקת העולם. (יפ"ת): ומלואה. ולא נכלל מלואה באמרו הארץ וכן כאן אף דכתיב שדי כתיב בפרטיות וכל אשר בו. (שם): לפני מי. לפי שפשט הכתוב מדבר בגאולה העתידה וא"כ פי' ירצה לפני

לשעבר ויש בו לע"ל ויש בו לדורות הללו ויש בו לימות המשיח ויש בו לימות גוג ומגוג. (תהלים קיד) בצאת ישראל ממצרים לשעבר. (שם קטו) לא לנו ה' לדורות הללו. (שם קטז) אהבתי כי ישמע ה' לימות המשיח. (שם קיח) כל גוים סבבוני לימות גוג ומגוג. (שם) אלי אתה ואודך אלהי ארוממך לע"ל: (ו) ד"א ולקחתם לכם. תני ר' חייא במקח ולא בגזל לכם לכל אחד ואחד מכם. לכם משלכם ולא הגזול. א"ר לוי מי שלוקח לולב גזול למה"ד ללסטים שיושב בפרשת דרכים ומקפח לעוברים ושבים חד זמן עבר עלוי חד לגיון למגבי דמוסיא דההיא מדינתא קם קדמיה וקפחי' ונסב כל מה דהוה בידיה בתר יומיא אתצייד ההוא ליסטא ואתחבש בפילקי שמע ההוא לגיונא ואזל לגביה וא"ל הב לי מה דקפחתני ואנא מליף עליך זכו קדם מלכא א"ל מן כל מה דקפחית ומן כל מה דנסבית לית ליה לההוא גברא כלו' אלא הדין טפיטא דתחותי והוא מן דידך א"ל הב יתה לי ואנ' מליף עליך זכו קדם מלכא א"ל נסביה א"ל תהוי ידע דאת עליל למחר קדם מלכא לדינא והוא שאיל ואמר לך אית לך ב"נ מליף עלך זכו ואת א"ל איתלגיין פלן מליף עלי זכו והוא משלח וקרי לי ואנא אתי למילף עלך זכו קדמוי למחר אוקימתיה קדם מלכא בדינ' שאל ליה מלכא א"ל אית לך בר נש דמילף עליך זכו א"ל אית לגיון פלני מליף עלי זכו שלח מלכא וקרייה ליה א"ל חכם את על הדין גברא זכו א"ל חכם אנא כד שלחתני למגבי דמוסיא דההוא מדינתא קם קדמוי וקפח ונסב כל מה דהוה עמי והדין טפיטא דהוא מן דידי מסהיד עלוי כל העם צווחין ואומרי' אוי לו לזה שנעשה סניגורו קטיגורו כך אדם לוקח לולב לזכות בו ואם היה גזל צווח לפני הקב"ה ואומר גזול אני חמוס אני ומה"ש אומרי' אוי לזה שנעשה סניגורו קטיגורו: (ז) ביום הראשון זה ט"ו ואתה אומר ביום הראשון ר' מנא דשאב ור"י דסכנין בשם ר' לוי אמר משל למדינה שחייבת ליפס למלך והלך המלך לגבותה בתוך עשרה מילין יצאו גדולי המדינה וקלסוהו התיר להם שליש מדמוסיא שלהם. בתוך ה' מילין יצאו בינוני המדינה וקלסוהו התיר להם עוד שליש כיון שנכנס למדינה יצאו כל בני המדינה אנשים ונשים וטף וקלסוהו והתיר להם הכל אמר להון

אסיפת אמרים

לפני ישראל ג"כ כמ"ש ההרים והגבעות יפצחו לפניכם רנה לע"ל שהשמחה א"ש כפשוטו לפי ש' כי ישראל הם המרננים ומקשה למה ירננו השבח לשפוט שלא אין לשמוח ברעת שום נברא לע"ל כי בא גר"ש לשפוט במישרים (תלים צ"ח) אף הטעמים. (שם): לע"ל. פי' לעולם הנשמות (ועיין פסחים ד' קי"ח): ופסם שני הקצוות יחד שקודם הכל ושאחר הכל שא"כ האמצעים ואח"כ מפ' לפי הסדרן. (שם): במקח. ושלכם נפקא וכדמסיק. (שם): למה"ד.

כא

מתנות כהונה

הוא הוספנא רבה והכי איתא בירוש' פ' לולב וערבה: לגיון עבד המלך לגבות מסים קצובים של אותה מדינה. עמד והקדים לפניו על הדרך וגזלו ולקח כל מה שהיה בידו: בתר כו'. לאחר ימים נלכד ונתפס אותו גזלן ונכנס בבית הסוהר: הב לי כו'. תן לי מה שגזלתני ואני אלמוד עליך זכות שתנצל: דקפחית שגזלתי: דנסבית שלקחתי: טפיטא וילון ומכסה ובערך דיופסא הבית שני' אלא הדין דיופסא ופי' בו ב' נוסח ובל' יון קורין אותו כך: דתחותי שתחתי: נסביה קחהו: תהוי הוי יודע שאתה נכנס למחר כו': מליף עליך זכו. שילמוד עליך זכות שאתה תאמר יש לגיון פלוני שילמוד עלי זכו: והוא המלך ישלח ויקראני ואני אבא ואלמד עליך זכות לפניו: אוקמתיה העמידוהו: חכם את כו'. מכיר ויודע אתה ע"ז שהוא זכות: חכם אנא. יודע ומכיר אני: מסהיד כו'. מעיד עליו שאותם לקחתיו ממני: התיר

להון מלכא מה דאזל אזל מן הכא נחל חושבנא. כך בער"ח גדולי הדור מתענין והקב"ה מתיר להם שליש מעונותיהן. מר"ה ועד יוה"כ היחידים מתענין הקב"ה מתיר להם שליש מעונותיהם. וביה"כ כולן מתענין אנשים ונשים וטף והקב"ה אומר להם לישראל מה דאזל אזל מן הכא ולהלן נחל חושבנא. ומיהכ"פ עד החג כל ישראל עוסקין במצות זה עוסק בסוכתו וזה בלולבו. ובי"ט הראשון של חג כל ישראל עומדין לפני הקב"ה ולולביהן ואתרוגיהן לשמו של הקב"ה ואומר להם מה דאזל אזל מן הכא נחל חושבנא לפיכך משה מזהיר לישראל ולקחתם לכם ביום הראשון. א"ר אחא כי עמך הסליחה מר"ה הסליחה ממתנת אצלך כ"כ למה למען תורא בשביל ליתן אימתך על בריותיך. ביום הראשון ביום ולא בלילה. ביום ואפי' בשבת ביום הראשון אינו דוחה את השבת אלא יום הראשון בלבד:

(ח) פרי עץ הדר תני ר' חייא עץ שטעם עצו ופריו שוה זה אתרוג. הדר. בן עזאי אמר הדר באילנו משנה לשנה תרגום עקילס הגר הדר שהוא דר על המים. כפות תמרים רבי טרפון אומר כפות אם היה פרוד יכפפנו. וענף עץ עבות שענפיו חופין את עצו הוי אומר זה הדס וערבי נחל אין לי אלא של נחל של בקעה ושל הרים מנין ת"ל וערבי נחל. אבא שאול אומר וערבי נחל ב' ערבה ללולב וערבה למקדש. ר' שמעון אומר פרי עץ הדר א' וכפות תמרים א' וענף עץ עבות ג' וערבי נחל ב' דליות ואחת שאינה קטומה. ר' טרפון אומר אפי' שלשתן קטומות:

(ט) ד"א פרי עץ הדר זה הקב"ה שכתוב בו (תהלים קד) הוד והדר לבשת. כפות תמרים זה הקב"ה שכתוב בו (שם צב) צדיק כתמר יפרח. וענף עץ עבות זה הקב"ה דכתיב (זכריה א) והוא עומד בין ההדסים. וערבי נחל זה הקב"ה דכתיב ביה (תהלים סח) סולו לרוכב בערבות ביה שמו: (י) ד"א פרי עץ הדר זה אברהם שהדרו הקב"ה בשיבה טובה שנאמר (בראשית כד) ואברהם זקן בא בימים וכתיב (ויקרא יט) והדרת פני זקן. כפות תמרים זה יצחק שהיה כפות ועקוד על גבי המזבח. וענף עץ עבות זה יעקב. מה הדס

מתנות כהונה

הגיה ל' ויתור: מה דאזיל כו'. מה שהלך ועבר ואין אני אזכרנו מעתה: מן הכא. מכאן ואילך נתחיל לחשוב כו': נחל נתחיל: לפיכך משה כו'. הראשון דרש ראשון לחשבון עונות ועיין בעקידה שנתן טעם לשבח היאך נלמוד ועיקרו שלא היה לו לומר ראשון מאחר שאין שני אחריו שהרי פסוק זה מדבר בגבולין שמן התורה אין מצותו אלא בראשון בלבד ועוד נראה לומר מאחר שנגמר דין של ראש השנה אינו נחתם עד ליל החתימה והכל הולך אחר החיתום שמראש השנה עד ליל החתימה הכל כיומא אריכתא ועת ומשפט אחד לפיכך היה לו לומר ביום ט"ו מראש חודש שהוא ר"ה ובזה יתיישב יותר היטב הלשון שאמר והלא חמשה עשר הוא: על המים. ומפני זה נשאר תמיד בהידורו או יש לפרש כדאמרי' (בסוכה דף לה) אל תקרי הדר אלא אידור שכן בל' יון קורין למים אידור: יכפפנו פי' יקשרנו: ת"ל וערבי נחל. ל' רבים: דליות ר"ל דלות קטומות: והוא עומד כו'. והוא שמו של הקב"ה: רחוש

אסיפת אמרים

בא לפ' לכם ומשלכם ובשבילכם (נל"פ): מר"ה. אתה מתחיל לסלוח להם מר"ה (כדכסמוך) ואינך קובעם עד יו"כ כדי שאותן מקצתן שלא שבו עדיין יתנו עוד לב לשוב בה' ימי תשובה וביו"כ. (יפ"ת): זה הקב"ה. לפי שאז בזמן האסיף עת שמחת האדם ואשר ישכח את ד' לאמר כחי ועוצם ידי כאומרו ורם לבבך ושכחת לכן נצטוונו להדבק בו ית' ולשום זכרונו אז יותר לפנינו והיינו ברמז ד' מינים אלו. (שר): זה אברהם. להיותינו באים לרצות על המים. במינים אלו נבוא בזכר האבות והאמהות והשבטים

הדס הזה רחוש בעלין כך היה יעקב רחוש בבנים. וערבי נחל זה יוסף מת ערבה זו כמושה לפני ג' מינין הללו כך מת יוסף לפני אחיו. ד"א פרי עץ הדר זו שרה שהידרה הקב"ה בשיבה טובה שנא' (בראשית יח) ואברהם ושרה זקנים. כפות תמרים זו רבקה מה תמרה זו יש בה אוכל ויש בה עוקצין כך העמידה רבקה צדיק ורשע. וענף עץ עבות זו לאה מה הדס זו רחוש בעלין כך היתה לאה רחושה בבנים. וערבי נחל זו רחל מה ערבה זו כמושה לפני ג' המינין כך רחל מתה לפני אחותה. ד"א פרי עץ הדר. זה סנהדרי גדולה של ישראל שהידרה הקב"ה בשיבה טובה שנא' (ויקרא יט) מפני שיבה תקום. כפות תמרים אלו תלמידי חכמים שכופין את עצמן ללמוד תורה אלו מאלו. וענף עץ עבות אלו ג' שורות של תלמידים שיושבין לפניהם. וערבי נחל אלו ב' סופרים של דיינין שעומדין לפניהם וכותבין דברי המזכים ודברי המחייבין: (יא) ד"א פרי עץ הדר אלו ישראל מה אתרוג זה יש בו טעם ויש בו ריח כך ישראל יש בהם בני אדם שיש בהם תורה ויש בהם מע"ט. כפות תמרים אלו ישראל מה התמרת הזו יש בו טעם ואין בו ריח כך הם ישראל יש בהם תורה ואין בהם מע"ט וענף עץ עבות אלו ישראל מה הדס יש בו ריח ואין בו טעם כך ישראל יש בהם שיש בהם מע"ט ואין בהם תורה. וערבי נחל אלו ישראל מה ערבה זו אין בה טעם ואין בה ריח כך הם ישראל יש בהם ב"א שאין בהם לא תורה ולא מע"ט ומה הקב"ה עושה להם לאבדן א"א אלא אמר הקב"ה יוקשרו כולם אגודה אחת והן מכפרין אלו על אלו ואם עשיתם כך אותה שעה אני מתעלה הה"ד (עמוס ט) הבונה בשמים מעלותיו ואימתי הוא מתעלה כשהן עשויין אגודה אחת שנא' (שם) ואגדתו על ארץ יסדה לפיכך משה מזהיר לישראל ולקחתם לכם ביום הראשון: (יב) רבי יהודה בשם ר"ש בן פזי פתח (משלי ד) שמע בני וקח אמרי הרבה קיחות צויתי אתכם בשביל לזכותכם אמרתי אליכם (במדבר יט) ויקחו אליך פרה אדומה תמימה שמא בשבילי אלא בשביל לטהר אתכם דכתיב (שם) והזה הטהור על הטמא. אמרתי לכם (שמות כה) ויקחו לי תרומה בשביל שאדור ביניכם. (שם) ועשו לי מקדש כביכול אמר הקב"ה קחו אותי ואדור ביניכם. ויקחו תרומה אינו אומר אלא ויקחו לי אותי אתם לוקחים. אמרתי לכם ויקחו אליך שמן זית זך וכי אורה שלכם אני צריך והא כתיב (דניאל ב) ונהורא עמיה שרא אלא בשביל לזכותכם ולכפר על נפשותיכם שמשולה כנר שנא' (משלי כ) נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן. ועכשיו שאמרתי לכם ולקחתם לכם ביום הראשון כדי לזכותכם כדי שאוריד לכם מטר לכך משה מזהיר לישראל ולקחתם לכם ביום הראשון: (יג) ר' מני פתח (תהלים לה) כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך לא נאמר פסוק זה אלא בשביל לולב.

השדרה

אסיפת אמרים

ושפטים וסנהדרין. (שם): לכם. פי' לקיחה זו היה לרמז שבדמיון זה תהיה האגודה שלכם באחדות. (שם): ועכשיו. פי' ואף מה שאמרתי עכשיו לקיחת ד' מינים אף שאין הנזכר בפסוק מפורש פ"מ הוא רק לכם ובשבילכם שע"י ד' מינים שגדולין על המים אוריד לכם מטר. (שם): כל עצמותי. דרש לכם דוגמתכם ובאו לרמוז שכל עצמותי יאמרו כו'

מתנות כהונה

מנוגע ורוחש ומרעיש מפני שהוא מסורבל ומתמלא בעלין ובערוך ערך רחש כ' שהעיקר הוא דג"ל רחוש פי' כבד ומסופל בעלין: כמושה ממהרת

השדרה של לולב דומה לשדרה של אדם . וההדס דומה לעין . והערבה דומה לפה . והאתרוג דומה ללב . אמר דוד אין בכל האיברים גדול מאלו שהן שקולין כנגד כל הגוף הוי כל עצמותי תאמרנה : (יד) ד"א ולקחתם לכם ביום הראשון אחר כל אותו החכמה שכתוב בשלמה (דה"ב א) החכמה והמדע נתון לך (מ"א ה) ותרב חכמת שלמה וגו' ויחכם מכל האדם . ישב לו תמיה על ד' מינין הללו שנא' (משלי ל) שלשה המה נפלאו ממני ג' המה פסח מצה ומרור . וארבעה לא ידעתים אלו ד' מינים שבלולב שבקש לעמוד עליהם . פרי עץ הדר מי יאמר שהוא אתרוג כל האילנות עושין פירות הדר . כפות תמרים התורה אמרה טול שתי כפות תמרים להלל בהן והוא אינו נוטל אלא לולב לבה של תמרה . וענף עץ עבות מי יאמר שהוא הדס הה"א במקום אחר (נחמיה ח) צאו ההר והביאו עלי זית וגו' . וערבי נחל כל האילנות גדלין במים וארבעה לא ידעתים . חזר ומזכירן פעם אחרת שנא' (משלי ל) שלשה המה מטיבי וגו' אלו ד' מינין שכל א' וא' מישראל הולך ורץ ולוקח לו מהן להלל להקב"ה והם נראים קטנים בעיני אדם וגדולים לפני הקב"ה ומי פירש להם לישראל על ד' המינין האלו שהן אתרוג לולב הדס וערבה . חכמים . שנא' (שם) והמה חכמים מחוכמים : (טו) ר' ברכיה בשם ר' לוי אמר בזכות ולקחתם לכם ביום הראשון הרי אני נגלה לכם ראשון ופורע לכם מן הראשון זה עשו הרשע דכתיב ביה (בראשית כה) ויצא הראשון וגו' . ובונה לכם ראשון זה בהמ"ק דכתיב ביה (ירמיה יז) כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשינו . ומביא לכם ראשון זה מלך המשיח דכתיב ביה (ישעיה מא) ראשון לציון הנה הנם ולירושלים מבשר אתן :

פרשה לא

(א) צו את בני ישראל ויקחו אליך וגו' הה"ד (תהלים עא) וצדקתך אלהים עד מרום . ר' אמי שאל את ר' שמואל בר נחמן א"ל בשביל ששמעתי עליך שאתה בעל הגדה מהו וצדקתך אלהים עד מרום א"ל כשם שהתחתונים צריכין צדקה אלו מאלו כך העליונים צריכין צדקה אלו מאלו הה"ד (יחזקאל י) ויאמר אל האיש לבוש הבדים וכו' . פתחא בריש פרשת אמור אל הכהנים . אשר עשית גדולות אלו שני המאורות הגדולים שנא' (בראשית א) את שני המאורות הגדולים . אלהים מי כמוך מי כמוך בעליונים מי כמוך בתחתונים שאתה כובש על מדה"ד אתה מאיר לעליונים ולתחתונים אתה מאיר לכל באי עולם ואתה מתאוה לאורן של ישראל הה"ד צו את בני ישראל :

ר'

מתנות כהונה

ממהרת לכמוש יותר משלשת מינים הללו : דומה לעין . נראה מפני שהבד מכוסה בעלין עד שאין רואין אותו כל עיקר כמו שאין העין ניכר בפעם שהוא עצום : גדול חשוב : ג' המה מטיבי וגו' . הם פסח מצה ומרור כדלעיל וסיפיה דקרא וד' מטיבי לכת אלו ד' מינים :

מעשה

בט"ו כדלעיל . (שם) : תה"ד וצדקתך . בא לפ' אף שצדקה נוספת בעליונים ובתחתונים אין צרכם

אסיפת אמרים

כו' . (שם) : וערבי נחל . סיפיה דקרא ועלי הדס כו' ועלי עץ אבות . אלמא לאותו דעץ עבות לאו הדס הוא . אך אחר שידעינן ע"ז הל"מ מהדרינן לה בגמ' (סוכה ד' י"ב) . ועיין ברמב"ן על התורה . (שם) : נראים קטנים . וזש"ה ד' המה קטני ארץ . (שם) : חכמים . ופי' לכם כאשר היא מסורה לכם הל"מ ולא כנראה לכאורה פשטיה דקרא : בזכות . מפ' לכם להנאתכם והגב מפ' נמי למה לא כתיב אליך בשביל לזכותכם כדלעיל פ"ל ומפ' הפ' וצדקתך לצדקתך ומי כמוך כאשר עשית גדולות היינו המאורות

(ב) ר' יצחק פתח (תהלים קיט) צרופה אמרתך מאד ועבדך אהבה כצורף הזה שמכנים הזהב לכור ב' או ג' פעמים עד שמזקקו כך פרשה זו נאמרת ונשנית ונשתלשת ; והרי הדברים ק"ו ומה אם פרשה קטנה שבתורת נאמרה ונשנית ונשתלשת שאר כל פרשיות של תורה עאכ"ו : (ג) צו את בני ישראל הה"ד (איוב יד) תקרא ואנכי אענך כד"א (ישעיה נח) אז תקרא וה' יענה. למען תכסוף למעשה ידיך תתחמד נפשך כד"א (בראשית לא) כי נכסוף נכספת. אמר איוב לפני הקב"ה רבש"ע העליונים והתחתונים ברשותך ואת מעשה ידיך תכסוף אלא תשגיח במעשה ידיך. הרי צו את בני ישראל : (ד) ד"א צו את בני ישראל בר קפרא פתח (תהלים יח) כי אתה תאיר נרי אמר הקב"ה לאדם נרך בידי ונרי בידך נרך בידי שנא' (משלי כ) נר ה' נשמת אדם. נרי בידך להעלות נר תמיד. אלא אמר הקב"ה אם הארת נרי הריני מאיר נרך הרי צו את בני ישראל. ד"א צו את בני ישראל הה"ד (שיר ז) ראשך עליך ככרמל ודלת ראשך כארגמן. אמר הקב"ה לישראל הרשים שבכם חביבין עלי כאליהו שעלה לכרמל הה"ד (מ"א יח) ואליהו עלה על ראש הכרמל ויגהר ארצה וישם פניו בין ברכיו ולמה שם פניו בין ברכיו אמר לפני הקב"ה רבש"ע אם אין לנו זכות תבט לברית מילה. ודלת ראשך כארגמן. אמר הקב"ה הדלים שבכם חביבין עלי כדוד שנאמר (זכריה יב) והיה הנכשל בהם ביום ההוא כדויד. וי"א כדניאל דכתיב ביה (דניאל ה) והלבישו לדניאל ארגונא. מלך אסור ברהטים שאסר הקב"ה עצמו בשבועה שמשרה שכינתו בתוך רהיטין של יעקב אבינו. בזכות מי ר' אבא ב"כ אמר בזכותו של א"א דכתיב (בראשית יח) ואל הבקר רץ אברהם ר' לוי אמר בזכותו של יעקב דכתיב ביה (שם ל) ויצג את המקלות אשר פצל ברהטים. א"ר ברכיה מלך אסור ברהטים זה משה דכתיב ביה (דברים לג) ויהי בישורון מלך אסור ברהטים שגזר הקב"ה עליו שלא יכנס לא"י בשביל מי בשביל רהטים של מי מריבה הה"ד (במדבר כ) המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל. ר' יהודה משלו מלה"ד למלך

שגזר

אסיפת אמרים

המאורות ומאחר שהוא יוצר המאורות א"כ וכי לאורה הוא צריך כו' כדלעיל. (שם) : כך פ"ז. פי' שנישנית כמה פעמים בתורה. ואי בשביל דבר שנתחדש בה כדאיתא בגמ' הל"ל כל הדינים בפ"א אע"כ שבא להורות שנישנית מפי הקב"ה למשה ג"פ לצרף ולזקק לו הספיקות שהיו לו בפ"א וכו'. (שם) :

מתנות כהונה

מעשה ידך תכסוף עיין בב"ר ס' ל"ז : רהיטין ר"ל ישראל ההולכים לרגל ועיין במד' חזית (ד' פ"א) : רהטים של מי מריבה. לשון ריצה ופתיחה כד"א פחז כמים :

קמפון

הה"ד תקרא. בא ג"כ לו' שמצות המאור הוא כדי לזכותכם. ועי' בב"ר ס"ס ל"ז. (שם) : כד"א. שאין פי' ענין וויכוח אלא פי' אהיה נשמע לעשות רצונך כמו אז תקרא. וה"ק כמה שאתה מבקש שתקרא ואעשה רצונך אתמה מה בצע שתכסוף ותחמד למעשה ידיך אע"כ הוא רק כדי שתשגיח כו'. (שם) : אלא. דהפסוק זה קשה כיון דה' מאיר נרו של אדם א"כ וכי לאורו של אדם הוא צריך לז"א אלא כדי לזכותכם. (שם) : הבט לב"מ. וא"כ כיון שהתפלל בזכות מצוה א' יכול להיות שאף הרשים במצות יועיל תפלתו. (שם) : הדלים. פי' אף שעברו עבירות חביבין עלי כדוד שהוא אות לבעלי תשובה. (שם) : כדוד. שהיה אדמוני ודומה קצת לארגמן. (שם): והלבישו. לעיל מיניה כתיב אנת מלכא אלהא עלאה. וכוונתו היה להקב"ה. וענהו ה' רק בכוונת לבו להתפלל לשמים. ולתוך זה אמר שאסר הקב"ה א"ע בשבועה שישרה שכינתו וכתיב השוכן אתם בתוך טומאותם. (שם) : זה משה. והביא הכתוב ענין משה לומר שכמו שמועיל תפלה בלי זכיות כשאין עליה קטרוג כן לא יועילו הזכיות בשיש עליו קטרוג (וזה ללמד ונמצא למוד). (שם) : למלך. דלא יקשה שיתכן שהכתוב יתאר גם למשה

כשם

שגזר ואמר כל מי שילקוט ויאכל מפירות שביעית יהו מחזירין אותו בקמפון הלכה אשה אחת בת טובים ולקטה ואכלה מפירות שביעית התחילו מחזירין אותה בקמפון והיתה צווחת ואומרת בבקשה ממך אדוני המלך תלה את הפגין הללו בצוארי כדי שלא יהיו הבריות אומרות דומה לנו שנמצא בה דבר של ערוה או דבר של כשפים אלא מתוך שרואים את הפגין בצוארי הן יודעין שבשבילן אני מחזרת. כך אמר משה לפני הקב"ה רבון העולם כתוב בתורתך מפני מה איני נכנס לארץ שלא יהיו ישראל אומרים דומה לנו שזייף משה את התורה או אמר דבר שלא נצטוה א"ל הקב"ה הייך שאני כותב שלא היתה אלא על המים הה"ד (במדבר כז) כאשר מריתם פי במדבר צין. ר"ש משלו מלה"ד למלך שמהלך בדרך ובנו עמו על קרוכין כיון שהגיעו למקום צר נהפכה קרוכין על בנו נסמית עינו נקטעה ידו נשברה רגלו כיון שהיה המלך מגיע לאותו מקום היה מזכיר ואומר אוי לי כאן ניזוק ברי כאן נסמית עינו כאן נקטעה ידו כאן נשברה רגלו כך הקב"ה מזכיר בתורתו ג' פעמים מי מריבה כלומר כאן הרגתי את משה כאן הרגתי את אהרן כאן הרגתי את מרים הה"ד (תהלים קמא) נשמטו בידי סלע שופטיהם ושמעו אמרי כי נעמו. רב נחמן אמר מלך זה משה דכתיב ויהי בישורון מלך אמר הקב"ה למשה אני מניתיך מלך על ישראל ודרכו של מלך להיות גוזר ואחרים מקיימין כך תהא גוזר וישראל מקיימין הה"ד צו את בני ישראל: (ה) ר' יהושע דסכנין בשם ר' אחא אמר (משלי כא) עיר גבורים עלה חכם. גברים כתיב שכלם גברים ואין בהם נקבה. עלה חכם זה משה שנא' (שמות יט) ומשה עלה אל האלהים. (משלי כא) ויורד עוז מבטחה. ר"י ור' נחמיה ורבנן. ר' יהודה אומר עוז זו תורה מבטחה שבטחונן של מלאכים שהיו סבורין שלהם נתנה התורה עד שאמר להם הקב"ה (איוב כח) ולא תמצא בארץ החיים. ור"נ אומר עוז זו תורה מבטחה שבטחונה בה ומתן שכרה בצדה. ורבנן אמרי עוז זו תורה מבטחה שכל מי שיגע בה בטוח שגוזר ואחרים מקיימין כך אמר הקב"ה למשה הרבה יגעת בתורה אלא תהא גוזר וישראל מקיימין הה"ד צו את בני ישראל: (ו) ד"א צו את בני ישראל רבי ורבנן ר' אומר כתוב אחד אומר (איוב כה) היש מספר לגדודיו. וכתוב אחד אומר (דניאל ז) אלף אלפין ישמשוניה וכתוב אחד אומר (תהלים סח) רכב אלהים רבותים אלפי שנאן אדני בם סיני בקדש. אלא הרי זה מספר גדוד אחד אבל

מתנות כהונה

קמפון פלטיא גדולה ששם שוחקים המלכים: פגין פירות שביעית: קרוכין הוא מרכבה חשובה: גברים כתיב חסר וי"ו ל' גבר זכר שכל המלאכים זכרים: ה"ג בטחונן של מלאכים: בטחונה בה. מה שהיא מבטחת הוא

אסיפת אמרים

כענין חטאו וענשו לכך א' משל. (שם): או אמר. בתורה שבע"פ. (יפ"ת): כך. פי' ישראל הם דוגמת הבן שניזוקו במיתתן בהסתלקות הבאר והמן וענני כבוד. ודו"ק (יפ"ת): את מרים. דב"פ כתיב מי מריבה אצל משה ואה"א ענין למשה תנהו ענין למרים. ואף שמרים מתה קודם מי מריבה ולא היתה בחטא זה כלל י"ל לפי שחזר הבאר בזכות משה וכשמת הוא שוב נסתלק ודומה כאילו מתה מרים בעת ההוא. (שם): שבטחונה בה. ע"י שמתן שכרה בצדה. והיינו ס"ת דכתיב בה כי היא חייך ואורך ימיך דאילו רוב מצות אין מתן שכרן מפורש. (שם): אלא. פי' זה אין חדוש ששמעו התורה מפיך שהרבה יגעת בה אלא עוד תזכה שתעשה גזרות וסייגים ויקבלו ממך. (שם): וכתוב א"א רכב. פי' ש"ת באלף אלפין היינו כשנגלה לישראל

אבל לגדודיו אין מספר . ורבנן אמרי כתוב אחד אומר היש מספר לגדודיו וכתוב אחד אומר אלף אלפין ישמשוניה אלא עד שלא חרב בהמ"ק היתה קלוסי של הקב"ה עולה משלם כיון שחרב בהמ"ק כביכול מיעט הקב"ה פמליא שלו ואמר הקב"ה אינו בדין שיהא קלוסי עולה כמו שהיה עולה. (איוב כה) ועל מי לא יקום אורהו מי בא מכל באי עולם ואומר לא האיר לי חמה ביום ולא האיר לי לבנה בלילה אתה מאיר לעליונים ולתחתונים ולכל באי עולם ואתה מתאוה לאורן של ישראל הה"ד צו את בני ישראל. א"ר חנינא חלונות היו לבהמ"ק ומהם היה אורה יוצא לעולם שנאמר (מ"א ו) ויעש לבית חלוני שקופים אטומים . שקופות אטומות היו מקטינות מבפנים ומרחיבות מבחוץ כדי להוציא אורה לעולם. א"ר לוי משל למלך שבנה לו טרקלין ועשה חלונותיו מקטינות מבחוץ ומרחיבות מבפנים כדי להכניס אורה לתוכו . אבל חלונות של בהמ"ק לא היו כן אלא מקטינות מבפנים ומרחיבות מחוץ כדי להוציא אורה גדולה. ר' שמעון בן יהוצדק שאל לרבי שמואל בר נחמן בשביל ששמעתי עליך שאתה בעל הגדה מהיכן אורה יצא לעולם . א"ל נתעטף הקב"ה כשלמה והבהיק כל העולם כולו מזיו הדרו א"ל בלחישה א"ל מקרא מלא הוא שנא' (תהלים קד) עוטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה ואת אומר לי בלחישה. אמר כשם שאמרוה בלחישה כך אמרתי לך בלחישה . א"ר ברכיה אלולי שדרשה ר' יצחק ברבים לא היה אפשר לאמרה . וקמי מן כן מה הוון אמרין. א"ר ברכיה בשם ר"י ממקום בהמ"ק משם אורה יוצאה לעולם . הה"ד (יחזקאל מג) והנה כבוד אלהי ישראל בא מדרך הקדים וקולו כקול מים רבים והארץ האירה מכבודו. ואין כבודו אלא בהמ"ק כד"א (ירמיה יז) כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשינו : (ז) ר' אבינא אמר תרתי ור' ברכיה אמר תרתי ורבנן תרתי . רבי אבינא אמר הגלגל הזה של חמה אחד ממשמשי הוא ובשעה שיוצא לעולם אין כל בריה יכולה ליזון עיניו ממנו הה"ד (דניאל ז) נהר דינור נגד ונפק מן קדמוהי ולאורך אני צריך . א"ר אחא (ישעיה מב) ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר. לא בראתי אלא לזכותך . ר' אבינא אמר אוחרי הברק הזה אחד מתולדות האש שלמעלן הוא מסוף העולם ועד סופו מבהיק אורו ולאורך אני צריך . א"ר אחא ה' חפץ למען צדקו היך דקדמוי . ר' ברכיה אמר הגלגל הזה של עין אין אדם רואה מתוך הלבן שיש בו אלא מתוך השחור . אמר הקב"ה מה מתוך חשיכה בראתי לך אורה ולאורך אני צריך . א"ר אחא ה' חפץ למען צדקו ; ר' ברכיה אמר אוחרי (בראשית א) והארץ היתה תוהו ובוהו מה כתיב

בתריה

מתנות כהונה

הוא גם וקרבה : ה"ג נתעטף הקב"ה כשלמה (וה"ג בש"ר פ"ג) ובשוחר טוב גרס בטלית לבנה ושוא הוא : קמיי מן כן . קודם שדרשה ר' יצחק ברבים מה היו אומרים מהיכן נבראת האורה : ממקום כו'. כך היו דורשין קודם שדרש ר' יצחק ברבי' דרבת ר' שמואל בר נחמן ואלולי שדרשה ר' יצחק ברבים לא היו מאמינים וה"ג בילקוט אי אפשר מיהמנ' והכי משמע בסו"פ אמות ק"ד : ליזון עיניו ממנה. לראות ולהסתכל בה בפומבי : נהר דינור כו'. מגומגם הוא ובש"א מתקו : ה"ג לא בראתי אלא לזכותך . פי' לא צויתי מצות נרות אלא לזכות אותך ועיין בפרשת תצוה ור"פ בהעלותך ושם בילקוט : היך דקדמוי . פי' כמו שדרשו בראשונה פסוק ה'

בתריה ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור אמר הקב"ה מה מתוך חשיכה בראתי לך אורה ולאורך אני צריך א"ר אחא וכו'. ורבנין אמרי תרתי אמר הקב"ה לולד כל אותן ט' חדשים שהיית במעי אמך אני הייתי מאיר לך ולאורך אני צריך. ורבנין אמרי אוהרי (דניאל ב) הוא גלא עמיקתא ומסתרתא ידע מה בחשוכא ונהורא עמיה שרא. אמר הקב"ה נהורא שרא גבי ולאורך אני צריך. אמר רב בשעה שגלגל המה ולבנה נכנסין ליטול רשות מלפני הקב"ה עיניהם כהות מזיו השכינה ומבקשין לצאת להאיר לעולם ואינן רואין כלום ומה הקב"ה עושה להם מורה לפניהם חצים ומהלכים לאורם הה"ד (חבקוק ג) שמש ירח עמד זבולה לאור חציך יהלכו לנוגה ברק חניתך. וכתיב (יואל ב) שמש וירח קדרו וכוכבים אספו נגהם. ר' הושעיא בריה דר' שמלאי דקיסרין בשם ר' יצחק בר זעירא לעולם אין גלגל חמה שוקע עד שהוא נעשה כמין חרדל של דם. מאי טעמא (תהלים יט) והוא כחתן יוצא מחופתו ישיש כגבור לרוץ אורח. ואין אורח אלא של נשים כד"א (בראשית יח) חדל להיות לשרה אורח כנשים. א"ר לוי בכל יום ויום הקב"ה יושב בדין על גלגל חמה ולבנה שאין מבקשים לצאת להאיר לעולם מה הם אומרים הבריות מקטרגין לנו הבריות משתחוים לנו. א"ר יוסטא בר שונם מה הקב"ה עושה להם יושב עליהם בדין ויוצאין ומאירין לעולם בעל כרחן הה"ד (צפניה ג) בבקר בבקר משפטו יתן לאור לא נעדר. מהו לא נעדר לא פסק. (שם) ולא יודע עול בשת לא בהתין אלא סגדין להון. חמין להו לקיין לא בהתין הה"ד ויקחו אליך שמן זית: (ח) תני ר' חייא שמן זית ולא שמן שומשמין ולא שמן אגוזין ולא שמן צנונות ולא שמן שקדים אלא שמן זית מזיתך. א"ר אבין משל למלך שמרדו בו לגיוניו ולגיון אחד משלו לא מרד בו. אמר המלך אותו לגיון שלא מרד בי ממנו יעשו דוכסין ואיפרכין ואיסטרליטין. כך אמר הקב"ה הזית הזה הביאה אורה לעולם בימי נח הה"ד (בראשית ח) ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה מהו טרף קטיל כד"א (בראשית לז) טרוף טורף יוסף. א"ר ברכיה אילו לא קטלתיה אילן רב הוה מתעבדא. ומהיכן הביאתו ר' אבא ב"כ אמר מהר המשחה הביאתו. ר' לוי אמר משבשושי ארץ ישראל הביאתו הדא דאינון אמרי ארעא דישראל לא לקת במוי דמבולא הוא

שהקב"ה

מתנות כהונה

חסן וגו': מורה ל' יורה בחצים ויורו המורי': חרדל יאור מהלך מים כד"א חרדלת של גשמי' ובמ' אליס גרס חרדה: מקטרגים לנו. על דרך שאחז"ל כשם שנפרעין מן העובדי' כך נפרעים מן הנעבדים: לא בהתין. כלו' העול שרבע העובד לשמש וירח אינו בושה ואין נותן אל לבו העלבון שמגיע אל הנעבדים אלא משתחוין להם רואין אותן שהן לוקין ואינם בושים:

אסיפת אמרים

לישראל שזה נגלה במספר סוס שלא ע"ז נאמר רכב כו'. (שם): הה"ד ויקחו. אעיקר מילתא דאגדתין קאי שאינו צריך לאורה ודרים אליך בשבילך ולא בשבילי. (יפ"ת): מזיתך. ע"ד שא' במנחות דף פ"ו מזיתו מכאן א' מגרגרו. ופירש"י מזיתו שיהיו הזיתים באילן עד שיהיה בהם שמן. וזה כוונתו ג"כ כאן: (יפ"ת): משל. י"ל דס"ל דהזית לא נשחת במי המבול ומייתי ראיה מדתרגמו קטיל יתיה דמשמע דאילן

דוכסין ואפרכין כו'. מיני ממשלות הם: קטיל הרגו קודם זמנו שעדיין לא הגיע זמנו ליקצן: אילו לא קטלתיה כו'. פי' אילו לא הרגתו אילן גדול היה נעשה ולעיל בפ' נח גרס אמר לה אילו לא כו' פי' נח אמר לה כן שלא עשתה יפה: ומהיכן הביאתו גר': מהר המשחה הביאתו. שם היו זיתים הרבה: משבשושי זמורות: הדא דאינון כו'. זהו שהבריות

שהקב"ה אומר לה על ידי יחזקאל (יחזקאל כב) בן אדם אמור לה את ארץ לא מטוהרה היא. א"ר יוחנן אפי' איסטרבולי של ריחים נמחו במים. ר' ברכיה אמר שערי ג"ע נפתחו לה ומשם הביאתו. א"ל ר' איבו אילו מג"ע הביאתו לא היה לה דבר מעולה יותר להביא כגון קנמון ובלסמון אלא רמז רמזה לו ואמרה לו מרי נח מר מזה מתחת ידו של הקב"ה ולא מתוק מתחת ידך: (ט) מחוץ לפרוכת העדות אר"א בן שמוע בזכות יערוך תנצלו מן (ישעיה ל) כי ערוך מאתמול. א"ר חנין בזכות להעלות נר תמיד אתם זוכים להקביל פני נרו של מלך המשיח מה טעם (תהלים קלב) שם אצמיח קרן לדוד וגו' ואומר (שם קכב) שמחתי באומרים לי בית ה' נלך:

פרשה לב

(א) ויצא בן אשה ישראלית ר' יהודה ור' נחמיה ר"י אומר הה"ד (שם יב) סביב רשעים יתהלכון סביב לרשעים הצדיקים מתהלכין. כיצד בשעה שהצדיקים יוצאין מתוך ג"ע ורואין את הרשעים נדונין בגיהנם נפשם שמחה עליהם הה"ד (ישעיה סו) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי. באותה שעה הן נותנין שבח והודאה להקב"ה על הייסורין שהביא עליהם בעוה"ז הה"ד (שם יב) ואמרת ביום ההוא אודך ה' כי אנפת בי ישוב אפך באו"ה ותנהמני מהם אימתי כרום זלות לכשירומם הקב"ה כרם בזוי בעולמו ואין כרמו של הקב"ה אלא ישראל שנאמר (שם ה) כי כרם ה' צבאות בית ישראל ואיש יהודה נטע שעשועיו. א"ל ר' נחמיה עד מתי אתה עוקף עלינו את המקרא אלא סביב לצדיקים הרשעים מהלכים דכתיב סביב רשעים יתהלכון הא כיצד בשעה שהרשעים עולין מתוך גיהנם ורואים את הצדיקים יושבים בשלוה בתוך ג"ע נפשם מתמענה עליהם הה"ד (תהלים קיב) רשע יראה וכעס. אימתי כרום זלות לכשירומם הקב"ה מצות בזויות בעולם מה לך יוצא ליסקל על שמלתי את בני מה לך יוצא לישרף על ששמרתי את השבת מה לך יוצא ליהרג על שאכלתי מצה. מה לך לוקה בפרגל על שעשיתי סוכה. על שנטלתי לולב. על שהנחתי תפילין על שהטלתי תכלת על שעשיתי רצון אבא שבשמים. הה"ד (זכריה יג) ואמר אליו מה המכות האלה וגו' מכות האלה גרמו לי להאהב לאבי שבשמים. ד"א אימתי כרום זלות לכשיפרסם

אסיפת אמרים

דאילן מחובר היה. וע"כ לא קלקל טבעו כמו שאר אילנות. והיה שכרו שע"י בא אורה לעולם בימי נח ובבהמ"ק. (שם): אפי' אסטרובלין. וא"כ ע"כ הביאתו ממקום שלא היה מבול. (י"מ): בזכות יערוך. דק"ל שינוי לשונו דא' להעלות וא"כ יערך דהל"ל בחד לישנא. (יפ"ת): לדוד וגו'. סיפיה דקרא

מתנות כהונה

אומרים א"י לא נלקה במי המבול: אסטרובלין רחיים התחתונה הקבוע בקרקע: אלא רמז כו'. נ"ל דר' ברכיה השיב כן וק"ל ואולי שצ"ל א"ל רמז כו': מרי נח. אדוני נח: מר מזה. טוב ונוח לי להתפרנס פרנס' שהיא מרה מזה רק שתהא מתחת ידי הקב"ה: יערוך הערכות הנרות: ערוך מאתמול. זהו הגיהנם שנברא קודם שנברא העולם: ה"ג במדרש תלים אימתי כרום זלות כרם כתיב ודרשו לשון רוממות כמו הקרי וכדמפרש והולך: עוקף מעקם ומעוות כד"א לבא עליו בעקופין ובמדרש תלים גרס עוקם: מתמענת י"ל ל' עילוי ובמדרש תלים גרס מתמעט: לכשירומם כלומר יפרסם וה"ג בהדיא במדרש תלים ולקמן: מצות בזויות. בעיני הרשעים: ה"ג בערוך ובילקוט מה לך לוקה בפרגיל. ופי' הערוך גודלו ובשחר טוב משמע שהוא רומה שגורם מה לך יוצא לידקר בפורסנון: ואמר אליו וגו'. סיפיה דקרא

לכשיפרסם הקב"ה כרמו של ממזרים וכבר פרסמן ע"י משה שנאמר הוצא את המקלל: (ב) (קהלת י) גם במדעך מלך אל תקלל. א"ר אבין לא במדע שנתתי לך יתיר מן הבהמה וחיה ועוף תהיה מחרף ומגדף לפני. בראתי לך ב' עינים ולה ב' עינים לך ב' אזנים ולה ב' אזנים דמיתיך להם שנא' (תהלים מט) נמשל כבהמות נדמו ואין נדמה אלא שתיקה שתקתי מפני כבודה כמה טובות עשיתי עמך ואין אתה מבין שנא' (תהלים מט) אדם ביקר בל יבין. ד"א גם במדעך. מלך שלפניך אל תקלל. ובחדרי משכבך עשיר שלפניך אל תקלל. כי עוף השמים יוליך הקול. א"ר ירמיה בן אלעזר זה העורב וחכמת טייארין. ובעל כנפים יגיד דבר. ר' לוי אמר אזנים לדרך ואזנים לכותל. ד"א גם במדעך מלך שבדורך אל תקלל ובחדרי משכבך עשיר שבדורך אל תקלל כי עוף השמים יוליך את הקול. א"ר יהודה בר סימון אמר הקב"ה לדוד כך היית צריך לומר (תהלים ו) יבושו ויבהלו מאד כל אויבי מי היה אויבך לא שאול לא כך כתיב (שם יח) ביום הציל ה' אותו מכף כל אויביו ומיד שאול באותה שעה אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע אל תעלה אותו עלי זדונות אלא שגגות הה"ד (שם ז) שגיון לדוד. ד"א גם במדעך מלך אל תקלל מלכו של עולם אל תקלל. ובחדרי משכבך אל תקלל עשיר עשירו של עולם כי עוף השמים יוליך את הקול. א"ר לוי יש קול יוצא לטובה ויש קול לרעה. לטובה (דברים ה) וישמע ה' את קול דבריכם בדברכם אלי וגו' מהו הטיבו אשר דברו ר' חייא בר אדא ובר קפרא חד אמר הטבה כהטבת נרות. וח"א הטבה כהטבת הקטורת. יש קול לרעה (דברים א) וישמע ה' את קול דבריכם ויקצוף וישבע לאמר. א"ר תחליפא
אמר

מתנות כהונה

אשר הוכיתי בית מאהבי: מה לך. כלומר מה שייך: כרמן נטיעתן וגידולן: מלך שלפניך. כלומר בדורך וה"ג בקהלת ולקמן: טייארין חכמת שיחת עופות ופי' הערוך עוף קורין בלשון ישמעאל טייר ונראה שהוא ל' חכמה יתירה ומיהו מצאתי תרגום יונתן אטיירית נחש יכתש מטייריה מטייר ביה: ה"ג ואזנים לכותל. והוא דרך משל: כך היית צריך. בתמיה והלא שאול מלך היה: שגיון לדוד. וסיפיה דקרא על דברי כוש בן ימיני ודרשו חז"ל בפ' אלו מגלחין שעל שאול אמר כן: להם

אסיפת אמרים

דקרא ערכתי נר למשיחי. (שם): וכבר פירסמן. בא להוציא מדעת החולקין בפ"ב דעדיות שאליהו לא בא לרחק. והביא ראיה שכמו שכבר פירסמן ע"י משה (מדל"א רגום כו' כמו במקושש וכתיב הוצא משמע ליה הוצא שפירסמו) כן יפרסמן לע"ל ע"י אליהו: גם במדעך. ק"ל ג"כ ל' הוצא ופי' כדלעיל וע"ז הביא מלך זה משה ור"ל שחירף למשה ע"י שילא מב"ד חייב ועי"ז בא ג"כ לברכת ה' ואגב מביא כל המדרשות. (שם): מלך שלפניך. הד"א פי' מלך שהיה קודם לך אף שכבר מת. ופי' במדעך אף שא"ש לך רק ידיעה ממנו. וד"א פליג ופי' דדוקא מלך שבדורך ופי' במדעך שיש לך ידיעה והיכר ממש ממש וכדעת ר"י בירושל' ס"פ דמגילה גבי נ"נ. והשם על המ"כ שהשווה להדיוטות ולפ"ז הגי' שבק"ר מסורסת. אבל מפרש"ם עשה עיקר לגי' דק"ר והירס הגי' שבכאן. ופי' מלך שלפניך על שאול שהוא קודם לך ומ"ש בק"ר עשיר גדול שבמקומך פי' במקום הראוי ועומד לך לאחר זמן. ופי' במדעך במחשבתך פי' אף כרמז אמור: מלכו ש"ע. על הנהגות העולם צדיק ורע לו רשע וטוב לו ופי' הפסוק גם אם תראה בדעתך שהקב"ה עושה משפט בצדיקים כמלך כד"א מלך במשפט יעמיד ארץ אל תקלל ובחדרי משכבך אל תקלל על עשירות שנתן בעולם לרשעים ואם תרצה להתגלגל וגו' שאינך כמטיח דברים רק כמצטער ע"ז כמו שמצינו בירמיה ואסף וחבקוק. לנ"א יש קול לטובה כו' וישמע ד' כו' אף שמשרע"ה התרעם ע"ז וכפירש"י ז"ל בחומש אעפ"כ אמ' הקב"ה היטיבו מ' כי היודע מחשבות ידע האמת שכוונתם לטובה. וא"ל הקשה מהו הטיבו אשר דברו. לכאורה לא היה טוב רק הכוונה לנ"א כהטבת נרות שפי' ענין שאי' לומר שדיבורם היתה ג"כ נקיים מעון ורצוי' כקטורת. וכן להיפך יש קול כו' אף שמדיבורם לא ניכר רעת מחשבתם שא' בשנאת ד' כו' לא שאין בידו להושיעם אבל הקב"ה יודע מחשבות הכין שאמת
שחשבו

אמר הקב"ה להם הוא קצפון ולי מה אני קצפון. (תהלים צה) אשר נשבעתי באפי נשבעתי באפי וחוזר אני בי. אם יבואון אל מנוחתי למנוחה זו אינן באין אבל באים הם למנוחה אחרת. ר' לוי בשם ב"ק אמר משל למלך שכעס על בנו וגזר עליו שלא יכנס עמו לפלטין מה עשה המלך עמד סתריה ובנייה והכנים את בנו עמו לפלטין נמצא מקיים שבועתו ומכנים את בנו. כך אמר הקב"ה אשר נשבעתי באפי אם יבואון אל מנוחתי למנוחה זו אין באין אבל באין למנוחה אחרת. ובעל כנפים יגיד דבר. א"ר אבין בשעה שהאדם הזה ישן הגוף אומר לנשמה והנשמה לנפש והנפש למלאך והמלאך לכרוב והכרוב לבעל כנפים ובעל כנפים יגיד דבר לפני מי שאמר והיה העולם. ד"א גם במדעך מלך אל תקלל זה משה דכתיב (דברים לג) ויהי בישורון מלך. ובחדרי משכבך אל תקלל עשיר זה משה ומהיכן העשיר משה א"ר חנין מחצב של סנפירינון ברא לו הקב"ה בתוך אהלו ומשם העשיר הה"ד (שמות לד) פסל לך הפסולת שלך באותה שעה אמר משה (משלי י) ברכת ה' היא תעשיר. כי עוף השמים שטס כעוף ועלה לשמים. ובעל כנפים יגיד דבר. שהוגד למשה מסיני הוצא את המקלל: (ג) ויצא בן אשה ישראלית מהיכן יצא. ר' לוי אמר יצא מעולמו המד"א (ש"א יז) ויצא איש הבינים. ר' ברכיה אמר מפרשה של מעלן יצא אמר כתיב ולקחת סלת ואפית אותה דרכו של מלך להיות אוכל פת חמה שמא צוננת כההיא דתנינן תמן לחם הפנים אין נאכל פחות מתשעה ולא יתר על י"א. כיצד נאפה בע"ש ונאכל בשבת חל להיות יום טוב בע"ש נאכל לעשרה ב' ימים טובים של ר"ה נאכל לי"א כדאיתא בתנחומא. תני ר' חייא מפרשת יוחסין יצא שבא ליטע אהלו במחנה דן אמרו לו מה לך ליטע אהלך במחנה דן אמר להם מבנות דן אני. אמרו לו כתיב (במדבר ב) איש על דגלו באותות לבית אבותם ולא לבית אמותם. נכנס לבית דינו של משה ויצא מחויב עמד וגדף: (ד) והוא בן איש מצרי. רבנן ור' לוי רבנן אמרי אע"פ שלא היה ממזרין באותה שעה הוא היה ממזר. ר' לוי אמר ממזר ברור היה. כיצד נוגשין היו מצרים ושוטרים היו ישראל. נונש היה ממונה על י' שוטרים ושוטר היה

ממונה

אסיפת אמרים

שחשבו שקצרה ידיו ח"ו. ואר"ת שלפ"ז ניחא לשון קצף שלא נמצא רק בע"א ובכפירה (יפ"ת): ה"נ ולי אין קצפון. ופי' הם כעסו עלי ודברו כנגדי ואני לא הקצוף בתמיה (שם): אשר כו'. הוא כמו ד"א שלזה הזכיר קצף לטובה שהנשבע בכעס יכול למצוא היתר לשבועה מחמת הכעס (שם): אם יבואון. הוא כמו ד"א. פי' שיש לו היתר לשבועה בלא הכעס כי לא נשבע לעתיד (שם): רבנן ור"ל. ק"ל בן איש

מתנות כהונה

להם הוא קצפון. בעיניהם הוא קצף אבל בעיני אינו קצף וכן הוא בהדיא בילקוט תלים: אם יבואון כו'. כן יש לי פתחון פה לשבועתי: סתריה כו'. הסירו וסתרו ובנאו מחדש: נשמה נשמת רוח חיים: לנפש נפש המדברת נשמה קדושה: סנפרינון שממנו חצב הלוחות כדאמרינן בעלמא הלוחות של סנפירינון היו: מעולמו שהלך ונידף ויצא לו מעולם הבא דוגמת מה שאמרו חז"ל רשה עולמו בחייו ורבינו בחיי פירש וז"ל ופי' מעולמו יצא כי האדם עולם קטן עכ"ל והכוונה כי מאחר שחרף מערכות אלהים חיים כבר נמשל כבהמות נדמה ונגרע מהם עד שלא יאות עליו שם אדם שהוא עולם קטן דוגמת עולם העליון הגדול והוא הסב דרכו והרחיק מאוד מאדם: הבינים וגו'. אשר חרפתי היום מערכת ישראל עליו נסקלה דוד: מפרשה של מעלה. משם הי' אפיקורוסותו': מתשעה שטה ימים

ממונה על י' בני אדם נמצא נוגש ממונה על ק' בני אדם. חד זמן קדם נוגש גבי שוטר א"ל זיל כנוש לי חבורתך כיון שנכנס שחקה לו אשתו אמר דהדין גברא היא יצא ותטמין עצמו לאחורי הסולם כיון שיצא בעלה נכנס וקלקל עמה הפך לאחוריו וחמתיה נפק מן גוי ביתא כיון דידע דחמתיה נפק לגביה והוי מחי ליה כל ההוא יומא וא"ל לעי טבאית לעי טבאית מתכוון בעי למקטליה באותה שעה הציץ רוה"ק במשה הה"ד (שמות ב) ויפן כה וכה מהו כה וכה אלא ראה מה עשה לו בבית ובשדה א"ל לא דיו שקלקל עם אשתו אלא שהוא מבקש להרגו מיד (שם) וירא כי אין איש. ר' יהודה ור' נחמיה ורבנן ר' יהודה אומר ראה שאין מי יעמוד ויקנא לשמו של הקב"ה ויהרגהו. ר"נ אומר ראה שאין מי יעמוד ויזכיר עליו את השם ויהרגהו. ורבנן אמרין ראה שאין תוחלת עתידה לעמוד ממנו ולא מבניו ולא מבני בניו עד סוף כל הדורות מיד ויך את המצרי. ר' יצחק אמר באגרוף הרגו כד"א (ישעיה נח) ולהכות באגרוף רשע. ר' לוי אמר במסטירין של ישראל הרגו כד"א (הושע ב) והיה מספר בני ישראל כחול הים: (ה) ד"א ויצא בן אשה ישראלית הה"ד (שיר ד) גן נעול אחותי כלה גל נעול מעין חתום. א"ר פנחס גן נעול אלו הבתולות גל נעול אלו הבעולות. מעין חתום אלו הזכרים. תני בשם ר' נתן גן נעול גל נעול אלו שתי בעילות כדרכה ושלא כדרכה. ד"א א"ר פנחס בשם ר' חייא בר אבא בן נעול על ידי שגדרו ישראל במצרים עצמן מן הערוה נגאלו ממצרים מתוך כך שלחיך שלוחיך. כד"א (שמות יג) ויהי בשלח פרעה. ר' הונא בשם ר' חייא בר אבא אמר שרה אמנו ירדה למצרים וגדרה עצמה מן הערוה ונגדרו כל הנשים בזכותה יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה ונגדרו ישראל בזכותו. א"ר חב"א כדאי היה גדור ערוה בעצמו שנגאלו ישראל על ידו. ר' הונא אמר בשם ב"ק בשביל ד' דברים נגאלו ישראל ממצרים. שלא שנו את שמם ואת לשונם ולא אמרו לה"ר ולא נמצא ביניהן אחד מהן פרוץ בערוה. לא שנו את שמן ראובן ושמעון נחתין ראובן ושמעון סלקין לא היו קורין ליהודה רופא ולא לראובן לוליאני ולא ליוסף לסטים ולא לבנימין אלכסנדרי. לא שנו את לשונם להלן כתיב (בראשית יד) ויבא הפליט ויגד לאברם העברי וכאן (שמות ג) ויאמרו אלהי העבריים נקרה עלינו וכתיב (בראשית מה) כי פי המדבר אליכם בלה"ק ולא אמרו לה"ר שנא' (שמות יא) דבר נא באזני העם אתה מוצא שהיה הדבר מופקד אצלן כל י"ב חדש ולא הלשין אחד על חבירו. ולא נמצא אחד מהן פרוץ בערוה. תדע לך שהיה

כן

מתנות כהונה

עברו עליו : שחקה לו . שטיבה בעיני הנוגש כי יפת תואר היתה וכן הוא לעיל פ' שמות או י"ל שהיתה מצחקת עם בעלה השוטר או הוא כינוי לדרך ארץ כד"א תטחן לאחר אשתי והרגיש שהיה אשתו : דהדין גברא היא נרם . פי' הנוגש אמר בלבו של זה האיש היא ולפיכך הקיש שילך לו : וחמתיה כו' . ראהו בעלה יוצא מן תוך הבית ואם גוביתא תיבה אחת יהי' פירושו מן התור שקלקל עמה שם בהחבא או הוא ל' קבתה פי' אהל : כיון כו' . כיון שידע שראה הי' יוצא אליו והיה מכה אותו כל היום והי' אומר לו יגע היטב יגע היטב והיה מתכוין להרגו : במסטירין של ישראל . כלומר הרגו בשם ישראל ונוה להם שישמרו הדבר וזהו וישמינא בחול אלו ישראל ועיין בפ' שמות : ונגדרה עצמה . כשלקחה אבימלך : ישראל הזכרים וכן הוא במדרש חזית (דף יא) : נחתין יורדין לשם : סלקין עולין משם : היה הדבר מופקד כו' .

כן אחת היתה ופרסמה הכתוב שנא' ושם אמו שלומית בת דברי למטה דן. שלומית דא"ר לוי דהות פטטא בשלמא שלם לך שלם לכון. בת דברי א"ר יצחק שהביאה דבר על בנה. למטה דן גנאי לאמו. גנאי לו. גנאי למשפחתו. גנאי לשבטו שיצא ממנו: (ו) אמר רב לעולם אין ממזר חי יותר על ל' יום. א"ר חונאי אחת לע' שנה הקב"ה מביא דבר גדול לעולם ומכלה הממזרים ונוטל כשרים עמהם. מאי טעמא (ישעיה לא) וגם הוא חכם ויבא רע ולא היה צריך קרא לומר אלא ויבא טוב אלא ללמדך שאפי' רעה שהקב"ה מביא לעולם בחכמה הוא מביאה. (שם) ואת דבריו לא הסיר את דברו לא הסיר כל כך למה (שם) וקם על בית מרעים. ואתיא כההוא דאר"ל (ויקרא ו) במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת כ"כ למה כדי שלא יתפרסמו החטאים. אמר ר"ל מדכרין ומניחין מדכרין ומשחקין. מדכרין ומניחים (שמות לא) בצלאל בן אורי בן חור. מדכרין ומשחקין (יהושע ז) עכן בן כרמי בן זרחי. מדכרין ומניחין (במדבר ג) פקוד את בני לוי. מדכרין ומשחקין (דברים כה) זכור את אשר עשה לך עמלק. מדכרין ומניחין (אסתר ב) איש יהודי היה. מדכרין ומשחקין (שם ז) איש צר ואויב. מדכרין ומניחין (שם י) כי מרדכי היהודי. מדכרין ומשחקין (שם ט) כי המן בן המדתא. מדכרין ומניחין (ש"א יז) ודוד בן איש אפרתי. מדכרין ומשחקין (מ"א יא) וירבעם בן נבט אפרתי. מדכרין ומניחין (ש"א א) ויהי איש אחד מן הרמתים. מדכרין ומשחקין (שופטים יז) ויהי איש אחד מהר אפרים ושמו מיכהו. מדכרין ומניחין (שמות לא) ואתו אהליאב. מדכרין ומשחקין ושם אמו שלומית בת דברי למטה דן. רבי זירא כד סלק להכא שמע קלהון קריין ממזרא וממזירתא אמר הא אזיל הוא דאמר רב הונא אין הממזר חי יותר על ל' יום. א"ל ר' יעקב ב"ר אחא ההוא דאמר רבא דרב הונא בשם רב אין הממזר חי יותר מל' יום אימתי בזמן שאינו מפורסם אבל אם נתפרסם חי הוא. ביומי דר' ברכיה סליק להכא חד בבלאי ותות ר' ברכיה ידע ביה דהוא ממזר אזל גביה א"ל זכי עמי א"ל ר' ברכיה זיל לך ולמחר את אתי ואנן עבדין לך פסיקא בצבורא למחר אזל גביה אשכחיה גבי כנשתא יתיב דריש אמתן ליה עד דחסל כיון דחסל מן דרש אזל לגביה

אמר

אסיפת אמרים

אביו מצרי ועדיין לא התחתנו עמהם. ומ"ש שממזר חי (יפ"ת): א"ר. ק"ל למה לא פרסם לחוטא עצמו ונראה דר"ח שלא מפרסם החוטאים (הטעם) דכשמקבל עונשו חס על כבודם) והגב מייתי דרב בר פלוגתיה א"ל דלר"ח מכל' אף בתוך ע' מעט מעט כדי שלא ישאו לכלל נשואין ומ"מ ישארו מדור לדור קצתן ובשנת הע' מכלה כולן לפ"ז יבא על נכון המד' בכמ"ר

מתנות כהונה

מה שאמר. ושאלה אשה משכנתה: פטטא. דברנית ושואלת בשלום כל אדם ואין כך דרך נשי': דברו לא הסיר. בשם נקודות: שלא יתפרסמו כו'. לפיכך מתים ג"כ הכשרים עמהם וה"ג בילקו' בהדיא ועיין במדבר רבה דף כ"ו: מדכרין ומניחין. יש שמזכירין אותו הוא יתובה ונחת רוח לכל ואומרין עליו תנוח דעתו ינוח על משכבו מדכרין ומשחקין ויש שמזכירין אותו ואומרין עליו ימח שמו וישחקו עצמותיו כד"א שחיק טמיא: כד סלק להכא כו'. כשעלה לכאן לא"י שמע קולם של הבריות קורין זה לזה ממזר וממזרת א"ל זירא הא אזיל הכי הלך לו דבריו ואינם אמת שהרי א"ר הונא כו': זכי עמי. קנה לך זכות עמי ותן לי צדקה: זיל כו'. לך לך פתה ולמחר אתה תבא ואנו נעשה לך פסיקה כו' שיפסקו לך צדקה בנדבה ברבים: יתיב דריש. יושב ודורש: אמתין. המתין לו עד שסיים הדרשה כיון שסיים מן הדרשה הלך אצלו:

אחוין

אמר לון ר' ברכיה אחינן זכוון בהדין גברא והוא ממזר עבדון ליה פסיקא כיון דנפקו להון מן תמן א"ל רבי חיי שעה אתי בעי גבך ופסקת חייו דההוא גברא א"ל הייך חיין יהבית לך דאמר רבא ורב הונא בשם רב אין הממזר חי יותר משלשים יום אימתי בזמן שאינו מפורסם אבל אם נתפרסם חי הוא: (ז) ד"א ויצא בן אשה ישראלית. הה"ד (קהלת ד) ושבתי אני ואראה את כל העשוקים דניאל חייטא פתר קרייה בממזרים. והנה דמעת העשוקים אבותם של אלו עוברי עבירות ואילן עלוביא מה איכפת להון כך אביו של זה בא על הערוה זה מה חטא ומה איכפת לו. ואין להם מנחם אלא מיד עושקיהם כח מיד סנהדרי גדולה של ישראל שבאה עליהם מכחה של תורה ומרחקתן על שום לא יבא ממזר בקהל ה' ואין להם מנחם אמר הקב"ה עלי לנחמן לפי שבעוה"ז יש בהן פסולת אבל לע"ל אמר זכריה אנא חמיתיה אלו כורסוון כולו דהב נקי הה"ד (זכריה ד) ראיתי והנה מנורת זהב כולה וגולה על ראשה · תרין אמוראין ח"א גולה וח"א גואלת. מ"ד גולה שגולה לבבל וגלתה שכינה עמהן כדאמר (ישעיה מג) למענכם שלחתי בבלה ומ"ד גואלה פרוקא שנא' (שם מז) גואלנו ה' צבאות שמו וכתיב (מיכה ב) עלה הפורץ לפניהם פרצו ויעברו שער ויעבור מלכם לפניהם וה' בראשם:

סדר בהר

פרשה לג (א) וידבר ה' אל משה וכי תמכרו ממכר לעמיתך

הה"ד (משלי יח) מות וחיים ביד לשון תרגום עקילס מיצטרא מכירין מות מכאן וחיים מכאן. בר סירא אמר היתה לפניו גחלת ונפח בה וביערה רקק בה וכבת. א"ר ינאי היה ככר טבול אכלו עד שלא עישרו מות ביד לשון עישרו ואכלו חיים ביד לשון. א"ר חייא בר אבא

מתנות כהונה

אחינן כו'. היו זוכים בזה האיש והוא ממזר ובירושלמי פרק ג' דקידושין גרס דהוא ממזר: עבדין כו'. עשה לו פסיק' נדבה: כיון דנפקו כו'. כשיצאו משם אמר אותו עני לר' ברכיה רבי חיי שעה באתי לבקש ממך ופסקת חיי במה שגלית שאני ממזר א"ל הייך דכך שבועה קיים נתתי לך: של אלו. ממזרים: עלוביא הנעלבים מה להם בכך ומה יכולין לזה ומ"מ הן פסולין: כך אביו מגומגם ובקהלת רבה (ד' ה') אינו: אנא חמיתי' כו'. אני ראיתי כל ישראל ה"ג בקהלת ובמדרש חזית (ד' ו') וכן בערוך: אלו כורסון. כולו דהב נקי. אלו פי' כולו: וכורסוון פי' זהב טהור. ומה שכתוב בפנים כולו דהב נקי הוא פי' של אלו כורסון: וגלת שכינה עמהם. זהו הנחמה שבשר אותם: מיצטרא מוכירין. פי' הערוך כף וסכין מן הכף בא חיים לאדם מן החרב בא מיתה: בר סירא. בן סירא: וביערה הרי רעה: וכבת הרי טובה ושניהם באים מן הרוח היוצא מפיו על ידי הל': טבול שעדיין בטבלו: פוק ט'.

אסיפת אמרים

בכמ"ר (יפ"ת): הה"ד ושבתי. בא לפ' ויצא שיצא מכלל כל הממזרים שלא הו"ל חלק לעוה"ב על ידי שחירף (שם): כך אביו. ברישא מיירי במזיד ממש וכאן מיירי בשוגג כגון שהלך בעלה למדה"ם וא"ל שמת ונישאת (שם): מיד עושקיהם. כלו' אלא הם עשוקים מיד עושקיהם. מיד סנהדרי. היינו שאסרו אף בשוגג. כי מן התורה אין הכרע מפורש שבשוגג הוי ממזר (שם): תרין אמוראין. דלתרווייהו פי' שיהיה הקב"ה בראש כולם וא"י כפ' ר' יוחנן אין השכינה שורה אלא על משפחות המיוחסות (שם): שגולה לבבל. ל"ד דה"ה לאדום. וא"כ דלמר סיבת הגאולה מפני השכינה שהיא בגלות ולמר חסד הוא שעושה הקב"ה לגאלינו. והיינו גואלנו כו' ע"ש שהוא

אבא היתה לפניו כלכלה של תאנים אכלה עד שלא עישר מות ביד לשון עישרה ואכלה חיים ביד לשון. ארשב"ג לטבי עבדיה פוק זבין לי צדו טבא מן שוקא נפק זבן ליה לישן א"ל פוק זבין לי צדו בישא מן שוקא נפק זבן ליה לישן א"ל מהו דין דכד אנא אמר לך צדו טבא את זבן לי לישן וכד אנא אמר לך צדו בישא את זבן לי לישן א"ל מינה טבתא ומינה בישתא כד הוה טב לית טבא מיניה וכד ביש לית ביש מיניה. רבי עשה סעודה לתלמידיו חביא לפניהם לשונות רכים ולשונות קשים התחילו בוררין ברכים ומניחין הקשים אמר להם דעו מה אתם עושין כשם שאתם בוררין את הרכין ומניחין את הקשים כך יהיה לשונכם רך אלו לאלו. לפיכך משה מזהיר את ישראל וכי תמכרו ממכר: (ב) ד"א וכי תמכרו ממכר הה"ד (עמוס ז) והנה ה' נצב על חומת אנך על שורא דאוניתא. ובידו אנך כבעל חוב שעומד ושטרו בידו. ודכוותה (עמוס ה) ויקם מלך חדש כבעל חוב ושטרו בידו. ודכוותה (עמוס ז) ויאמר ה' אלי מה אתה רואה עמוס ואומר אנך זה סנהדרי גדולה של ישראל שהיא מנין אנ"ך. (עמוס ז) ויאמר ה' הנני שם אנך א"ר יהודה ב"ר סימון היורה הזו אין מעמידה אלא נכה כך אמר הקב"ה אנככם אני בייסורין בעוה"ז אבל לע"ל (עמוס ז) לא אוסיף עוד עבור לו. ר' יצחק בן אלעזר ור' טביומי בשם ר' ירמיה בכל עונות כתיב (מיכה ז) נושא עון וכאן כתיב לא אוסיף עוד עבור לו: (ג) (עמוס ט) ראיתי את ה' נצב על המזבח עומד על הדור לזבחו. (שם) ויאמר הך הכפתור וירעשו הספים הך הכפתור זה יאשיה וירעשו הספים אלו סנקליטין שלו. (שם) ובצעם בראשי כלם ר' שמעון בר אבא בשם ר' יוחנן משל לסאה שהיא מלאה עונות מי מקטרג בה גזל. ר' יודן בשם ר' יוחנן משל לבני אדם שהיו בהן עובדי ע"ז ומגלי עריות ושופכי דמים וגזל שקול כנגד הכל. ר' יעקב בר אידי בשם ר' אחא כ"ד חטאות סדר יחזקאל ומכלם לא חתם אלא בגזל הה"ד (יחזקאל כב) והנה הכיתי כפי אל בצעך. לפיכך משה מזהיר את ישראל וכי תמכרו ממכר: (ד) הה"ד (במדבר ב) ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה כן חנו לדגליהם ואהרן

היכן

אסיפת אמרים

שהוא קדוש ישראל (שם): הה"ד והנה. בא לפרש ראיה שאונאת דברים תמיד וא"כ ראוי לאוקמי ביה אל תונו קמא (שם): ודכוותי' ויקם. כי היכי שדרשי' נצב שנצב לדין כן פי' ויקם שהעבירו בחדש גזרותיו על ישראל. ומ"ש ודכוותיה ויאמר ע"ש סוף ועיין בילקוט עמוס (שם): זה סנהדרי. פי' שנצב לדין על ישראל כעומד לפני סנהדרין (שם): לע"ל. לא אוסיף עוד להעבר ולריב עמכם (שם): ראיתי. בעל אגדה זו פליג אדלעיל ופי' באונאת ממון דס"ל שחמור מאונאת דברים (יפ"ת): זה יאשיה. מפני שהוא היה מלך הראשון במפלת יהודה ובנימין פי' הנבואה עליו (יפ"ת): מקטרג. שאף שאינו חמור מאחר עבירות מ"מ קטרוגו בראש שרוב עשוקים יזעקו ור"י ס"ל שחמור ושקול כנגד הכל ופי' בראש ל' עיקר כמו בשמים ראש (שם): הה"ד ויעשו. אגדה זו מ"ל אאונאת דברים ומייתי' ראיה

מתנות כהונה

צא וקנה לי דבר טובה מן השוק יצא וקנה לו לשון מן הבהמה: מינה טבת' כו'. ממנה באה הטובה וממנה באה הרעה כשהוא טוב אין לך טוב ממנה ולכך כשצויתני לקנות דבר טובה קניתי לשון כו': וכי תמכרו. סיפיה דקרא אל תונו ודרשו מל' אונא' דברים: שורא דאוניתא. זה התרגום של חומת אנך דאוניתא ל' אונאה: אלא נכה. כך א' הקב"ה אנככם אני ביסורים: ה"ג בערוך ולא פירשו ולפי הענין נ"ל נכה ל' הכאה ופי' היורה הזאת אינה עומדת על קיומה והווייתה אלא ע"י הכאת הפטיש כך כו': וכאן כתיב לא אוסיף כו' שלא ימחול עון זה: סנקליטין בעלי עצה: ואהרן היכן היה. ונראה דפר' כשי' וידבר

היכן היה ר׳ יהושע בר נחמיה ור׳ לוי בר חייתא ור׳ אבא בשם ר׳ חייא בר אבא כיון שבא ליחסן הונו אותו ואמרו לו אתה מיחסנו עד שאתה בא ליחסנו לך ויחס את בניך אלעזר בנך למי הוא נשוי לא לבתו של פוטיאל הה״ד (שמות ו) ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל כיון שראה הקב״ה שהן מזלזלין בו התחיל מייחסהו הה״ד (במדבר כה) פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן כהן בר כהן קנאי בן קנאי משיב חמה בן משיב חמה שנא׳ השיב את חמתי לכן אמור הנני נותן לו וגו׳. לפיכך הקיש הקב״ה כבודו של אהרן לכבודו של משה הה״ד (במדבר ג) ואלה תולדות אהרן ומשה משה ואהרן אכ״כ אלא אהרן ומשה. לפיכך משה מזהיר את ישראל וכי תמכרו ממכר: (ה) ד״א וכי תמכרו ממכר הה״ד (דה״ב יג) ויכו בהם אביה ועמו מכה רבה מה הוא מכה רבה ר׳ אבא ב״כ אמר שהעביר צורת פניהם של ישראל כד״א (ישעיה ג) הכרת פניהם ענתה בם. שמואל בר אמי אמר שהעמיד עליהם שומרים ג׳ ימים עד שנתקלקלה צורתם דתנינן תמן אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם אפילו יש בו סמנין ובכליו ואין מעמידין אותו אלא עד ג׳ ימים הה״ד (דה״ב יג) ולא עצר כח ירבעם עוד בימי אביה ויגפהו ה׳. א״ר שמואל בר נחמני אתה סבר לומר שירבעם נינף והלא לא נינף אלא אביה ולמה נינף ר׳ יוחנן ור״ל ורבנן ר״י אמר ע״י שחסדן ברבים הה״ד (שם) ואתם המון רב ועמכם עגלי הזהב אשר עשה לכם ירבעם לאלהים. ור״ל אמר ע״י שבזה לאחיה השלוני וקרא אותו בליעל הה״ד (שם) ויקבצו עליו אנשים רקים בני בליעל. ורבנן אמרו על ידי שבאת ע״ז לידו ולא בערה הה״ד (שם) וירדוף אביה אחרי ירבעם וילכד ממנו ערים את בית אל וכתיב (מ״א יב) וישם את האחד בבית אל. והרי דברים ק״ו ומה אם המלך על ידי שהונה מלך כמוהו ענשו הכתוב מי שהונה את חבירו עאכ״ו לפיכך משה מזהיר את ישראל וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך וגו׳: (ו) ד״א וכי תמכרו ממכר ר׳ חייא בריה דר׳ אדא דיפו אמר וכי תמכרו עתידין אתם למכור לאו״ה אלא תהי שותפין לבריכון כדרך שעשו חנניה מישאל ועזריה שאמרו לנבוכנדצר

מתנות כהונה

פי׳ אל משה ואל אהרן: בר קנאי. בן לוי שקנא על דינה אחותו: בן משיב בן אהרן שהשיב אף ה׳ מישראל בקטרת שנא׳ כי יצא הקצף: לא נינף אלא אביה. כי אביה לא מלך רק בשנת שמונה עשר לירבעם ולא מלך רק ג׳ שנים ואסא בן אביה מלך בשנת עשרי׳ לירבעם נמצא כשמת אביה עדיין ירבעם חי: על שחסדם ברבים ופי׳ לשון בזיון והרפה וכן הוא בב״ר פ׳ ס״ה ופי׳ ע״ג וה״ג רש״י וכן הוא בש״ר פ׳ ל׳ ובירושלמי דיבמות גר׳ על שביזה אותם ברבים וכן עיקר כי על דבר אמת לא שייך חסד ועיין השנה היה שכיון שהגיע לבית אל ולכדו וראה עגלי הזהב חמל עליהם (א) וקרא לאחיה בליעל. כך מצאתי בילקוט מלכים (רמז ר״ה) בשם סדר עולם ועיין טוב בפירש״י מאמר זה בב״ר פ׳ ס״ה: דיפו ממקו׳ יפו: שותפין לבריכון. משותפים ומחוברים לבוראכם: אונטים

אסיפת אמרים

ראיה דחמור מדקפיד הקב״ה ע״ז (שם): שנא׳. פי׳ וזה שמשיב חימה אות על ייחסו שהוא בן משיב חימה (שם): (א) וקרא לאחיה. המ״כ תפס ליה ילקוט שעל הניסח נענש אבל לא בא לפי דברי ר״י כן (נל״פ): ומה אם. עיקר סיום מאמר זה שייך רק כאן להביא ראיה על אונאת דברים ואגב סיים בו גם בכל המקומות שהביא מאמר זה וע׳ פי׳ בב״ר ממ״ש (יפ״ת): עתידין. ס״ל גם כן שמיירי באונאת דברים. וענין וכי תמכרו מילתא באפי נפשה הוא וה״פ וכי תמכרו לאומ״ה אל תהושו אלא תהיו שותפין להקב״ה שנקרא רעך ורע אביך והיינו לעמיתך (שם): רי״א

לנבוכדנצר (דניאל ג) לא חשחין אנחנא על דנה פתגם להתבותך הן איתי אלהנא די אנחנא פלחין יכיל לשיזבותנא והן לא ידיע להוי לך מלכא. ענה נבוכדנצר ואמר להון הצדא שדרך מישך ועבד נגו מהו הצדא ר' אבא ב"כ אמר אונטים. ר' יוסי ב"ר חנינא אמר צדו מה באתם לעשות ע"ז שלי צדו תרגום תוהו ובוהו צדיא. ר' יוחנן אמר תרתין ר' יהודה ב"ר סימון אמר תרתין שמואל בר נחמן אמר תרתין ורבנין אמרי הדא. ר"י אומר תרתין אמר להם עיקרה של ע"ז לא משלכן היתה לא כן כתיב (ישעיה י) ופסיליהם מירושלים ומשומרון וכאן באתם לעשות ע"ז שלי צדו. ר' יוחנן אמר חורי אמר להם כשהייתם בארצכם הייתם שולחים אצלנו ולוקחין טופרין ושער ועצמות של ע"ז חוקקים אותן לקיים מה שכתוב (יחזקאל כג) צלמי כשדים חקוקים בששר וכאן באתם לעשות ע"ז שלי צדו. רבי יהודה ב"ר סימון אמר תרתין אמר להם כשהייתם בארצכם הייתם נעשים פסקיות פסקיות לע"ז כד"א (יחזקאל טז) וחתעבי את יפיך ותפשקי את רגליך לכל עובר וכאן באתם לעשות ע"ז שלי צדו. ר"י ב"ר סימון אמר חורי אמר להם כשהייתם בארצכם הייתם נעשה הומניות הומניות לע"ז הה"ד (שם כג) וקול המון שלו בה מובאים קאניסין סבאים דחיין (שם) ויתנו צמידים על ידיהם ר' יהודה ב"ר סימון אמר קדשין כד"א (שם) ואומר לבלה ניאופים מהו לבלה תרגום עקילם פילה פורני דהוא מבלי גיארא. א"ר יהודה ב"ר סימון אין לשון לבלה אלא לשון ע"ז כד"א (ירמיה נא) ופקדתי על בל בבבל וכאן באתם לעשות ע"ז שלי צדו. ר' שמואל בר נחמני אמר תרתין אמר להם ע"ז שלכם של כסף של זהב היתה כד"א (הושע ח) כספם וזהבם עשו להם עצבים אבל ע"ז שלי אינו אלא אלו כורסון כולו דדהב נקי הה"ד (דניאל ג) נבוכדנצר מלכא עבד צלם וכאן באתם לעשות ע"ז שלי צדו. ר"ש בר נחמני אמר חורי א"ל לא כך כתב לכם משה בתורה (דברים ד) ועבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם אמרי מרי מלכא לא למסגד אלא למפלח במסים ובארנוניות ובזימיות ובנולגליא דאמר ר"ש בר נחמן תמן קרייא למלכיא אלהייא. ורבנן אמרי חדא אמר להם לא כך כתב לכם

ירמיה

מתנות כהונה

הערוך לא פירשו ונרא' פי' כמו אבימה פי' מוכן ומזומן ואמת וכן מצאתי בפי' אבן עזרא ורבינו סעדיה גאון ורב האי גאון : פסקיות חלקים וחבורות : מובאים שכאים. שיפיה דקרא של וקול המון שלו בה: קאנוסין דחיין. שמות אבלות וכן פי' הרד"ק : קדשין תרגום של למידי' קדשין ודרשו מל' לא יהיה קדש: פיליא פורני כו'. פי' הערוך פליאה בל' יון ישן ובלע ופורני זונה ניארה זנות : מבליא ניארה. פירושו של פיליא פורני שהזנות הוא מכלה ומבלה הכל: דדהב נקי. ופירושו עיין ס"פ אמור : וכן כמו וכאן: לא למסגד כו'. לא להשתחוות לע"ז אמר לנו הקב"ה אלא לעבדה במסים כו' כולם מיני מסים הם גולגולות ומסים מקרקעות ומטלטלים ובהמה : למלכייא כו'. למלכים קורין אלהים וזהו שכתוב ועבדתם שם אלהים ופי' ועבדתם שם למלכים פי' ולפיכך אמר נבוכדנצר שישמעו אליו והשיבו אמת שנעבוד למלכים במסים כו'. או ר"ל נבוכדנצר סבר אלהים פירושו ע"ז והם אמרו לא כן פי' אלא פי' למלכים

שעבדו

אסיפת אמרים

ד"א תרתי כו'. מפני שמניעתם היה יכול להיות מכמה טעמים. א' שלא ילמדו אחרים מהם. ב' שלא רצו להכנע לע"ז מאנשי נכר (וזה דעת ר"י). ג' שלא רצו להשתחוות רק לע"א שבבל והסכימו גם לא יהיו בה דיעות חלוקות. ד' שלא רצו לע"ז בפרסום. (וזה דעת ריב"ס ולז"א הומניות פי' בפרהסיא). ה' לפחיתת ע"א זו מאחרות. ו' לשמרם דת ה' להתרחק

ירמיה (ירמיה כז) הגוי והממלכה אשר לא יעבדו אותו את נבוכדנצר וגו' אמר להון או אתון מקיים מן רישיה דהדין פסוקא או אני מקיים סופיה מיד (דניאל ג) ענו שדרך מישך ועבד נגו ואמרין למלכא נבוכדנצר אם מלכא למה נבוכדנצר אם נ"נ למה מלכא אלא במסים ובארנוניות ובזימיות ובגלגליות את מלך עלינו אבל לדבר הזה שאתה אומר לנו נ"נ את ונ"נ שמך את וחד כלב שוין עלונן כחדא נבוכדנצר נבח ככלבא נפח כקולתא נצר כצרצרה. מיד נבח ככלבא ונפח כקולתא ועביד נצר כצרצרה שנא' (קהלת ח) אני פי מלך שמור א"ר לוי אני פי ממ"ה הקב"ה אותו אשמור הפה שאמר לנו בסיני (שמות כ) אנכי ה' אלהיך. על דברת שבועת אלהים על שום וידבר אלהים את כל הדברים האלה. שבועת אלהים על שום לא תשא. לפי שבעוה"ז ישראל משועבדין לאו"ה ולע"ל מה כתיב (ישעיה מט) והיו מלכים אומניך ושרותיהם מיניקותיך. לפי שבעוה"ז או"ה מונין לישראל אבל לע"ל אמר הקב"ה עתיד אני להאכילם מבשרם ולהשכירם מדמם הה"ד (שם) והאכלתי את מוניך את בשרם וכעסיס דמם ישכרון:

פרשה לד (א) וכי ימוך אחיך הה"ד (תהלים מא) אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה'. אבא בר ירמיה בשם ר' מאיר אמר זה שממליך יצר טוב על יצר הרע. איסי אמר זה שנותן פרוטה לעני. ר' יוחנן אמר זה שקובר מת מצוה. רבנן אמרי זה שמבריח עצמו מן המלכות. רב הונא אמר זה שמבקר את החולה דאמר רב הונא כל מי שמבקר את החולה פותחים לו אחד מס' בחליו. איתיביה לרב הונא א"כ יעלו ששים וירד עמהם לשוק אמר להם ס' ובלבד שיהו אוהבין אותו כנפשו אעפ"כ מרויחין לו. על דעתיה דאבא בר ר' ירמיה דאמר בשם ר' מאיר זה שממליך יצר טוב על יצר רע דכתיב (תהלים מא) ה' ישמרהו מיצר רע. על דעתיה דאיסי דאמר זה שנותן פרוטה לעני דכתי' (שם) ויחיהו. על דעתיה דר' יוחנן דאמר זה שקובר מת מצוה דכתי' (שם) יאושר בארץ. על דעתייהו דרבנן דאמרי זה שמבריח עצמו מן המלכות דכתיב (שם) ואל תתנהו בנפש אויביו. על דעתיה דרב הונא דאמר זה שמבקר את החולה דכתיב

מתנות כהונה

שעבדו עבודתן במסים וארנונות: או אני מקיים סופו. ופי' או תקיימו אתם ראש הפסוק ותעבדו לי לכל אשר אנכי אלהיכם או אני אקיים סופו בחרב או ברעב ובדבר אפקוד: וחד כלב. אתה וכלב אחד שוה בעינינו ודרש נבו כלב הנובח ועיין במד' חזית (ב' י"ג): נבח ככלב' כו'. נבוכד נצר דרש נוטריקון נ"נ נבו כלב כד כמשמעו נצר נרצר ופי' אם אתה נובח ככלב ונפח כמו כד ונועק ומצפצף כצירצור אין אנו שומעין לך וצרצור פי' הערוך מין שרץ או בקבק שפיו צר וכשנותנין מתוכו עושה צר צר ולי נראה שהוא מין עוף ועיין אס"ר דף ע"ו: קולתא הוא כד: אשרי משכיל כו'. עיין בפרשת משפטים (ל"א): שמבריח עצמו כו' והבירו עזרו שלא נמסר בידם כדלקמן סוף סדר: אע"פי כן כו'. לפום ריהט' משמע אע"פ שאינם בני גילו ואין אוהבים אותו כנפשם מ"מ מרויחין לו מחוליו וכעיסורייתא דבי רבי וכדמפרש בנדרים דף ל"ט שאוהבים אותו כנפשם יורד עמהם לשוק אבל בפרק אין בין המודר הגיה באופן אחר ואיתא התם אעפ"י שאוהבים אותו כנפשם אינם נוטלים מחוליו אלא כעיסורייתא דבי רבי וכן פירש כאן: ויחיהו והוא מדה כנגד מדה שהוא החייה את נפש העני בנפש אויביו זה המלכות שרודפת אחריו בעלילה:

אסיפת אמרים

להתרחק מע"ה (וזהו דעת הרב"ן ורבק): שנא'. כ"ז מדברי המו"ע לנ"נ (י"מ): שממליך · דרש משכיל ל' הנלחם כמו למען תשכילו (יפ"ת):

דכתיב (שם) ה' יסעדנו על ערש דוי. א"ר יונה אשרי נותן לדל אב"כ אלא אשרי משכיל אל דל הוי מסתכל בו היאך לזכות עמו. ר' יונה בשעה שראה בן גדולים שירד מנכסיו והוא מתבייש ליקח היה הולך אצלו ואומר לו בשביל ששמעתי שנפלה לך ירושה במדינת הים הא לך חפץ זה לכשאתה מתרווח את נותנו לי ובשעה שנותנו לו היה אומר לו מתנה לך נתתיו. ר' לוי בשם ר' חמא בר ר' חנינא אמר כ"ב פעמים כתיב אשרי ומכלם לא נטל אפוכי אלא זה ומאי אפוכי נטל (תהלים מא) ביום רעה ימלטהו ה' לפיכך משה מזהיר לישראל וכי ימוך אחיך: (ב) ד"א וכי ימוך אחיך עמך הה"ד (משלי יט) מלוה ה' חונן דל. אר"א כתיב (תהלים קמה) נותן לחם לכל בשר בא זה וחטף לו את המצוה אמר הקב"ה עלי לשלם לו גמולו הה"ד (משלי יט) וגמולו ישלם לו. ר' תנחומא אמר לה בשם ר' חייא בר אבא ר' נחמן אמר לה בשם ר' יודן בר"ש ורבנן בשם רשב"ל אלמלא מקרא כתוב א"א לאומרו כביכול דרכו של לוה להיות עבד למלוה הה"ד (משלי כב) ועבד לוה לאיש מלוה. ר' פנחס בשם ר' ראובן אמר כל מי שנותן פרוטה לעני הקב"ה נותן לו פרוטות וכי פרוטה נותן לו והלא לא נותן לו אלא נפשו הא כיצד היתה ככר בי' פרוטות ועני עומד בשוק ואין בידו אלא ט' ובא אחד ונתן לו פרוטה ונטל ככר ואכלה ושבה נפשו עליו אמר הקב"ה אף אתה בשעה שנפשך מצפצפת לצאת מתוך גופה אני משיבה לך לפיכך משה מזהיר לישראל וכי ימוך אחיך: (ג) ד"א וכי ימוך הה"ד (משלי יא) גומל נפשו איש חסד. זה הלל הזקן שבשעה שהיה נפטר מתלמידיו היה מהלך והולך עמם אמרו לו תלמידיו רבי להיכן אתה הולך אמר להם לעשות מצוה אמרו לו וכי מה מצוה זו אמר להן לרחוץ בבית המרחץ אמרו לו וכי זו מצוה היא אמר להם הן מה אם איקונין של מלכים שמעמידים אותו בבתי טרטיאות ובבתי קרקסיאות מי שנתמנה עליהם הוא מורקן ושוטפן והן מעלין לו מזונות ולא עוד אלא שהוא מתגדל עם גדולי מלכות אני שנבראתי בצלם ובדמות דכתיב (בראשית ט) כי בצלם אלהים עשה את האדם עאכ"ו. ד"א גומל נפשו איש חסד זה הלל הזקן שבשעה שהיה נפטר מתלמידיו היה מהלך והולך עמם אמרו לו תלמידיו רבי להיכן אתה הולך אמר להם לגמול חסד עם הדין אכסניא בגו ביתא אמרו לו כל יום אית לך אכסניא אמר להם והדין נפשא עלובתה לאו אכסניא הוא בגו גופא יומא דין היא הכא למחר לית היא הכא. ד"א גומל נפשו איש חסד ועוכר שארו אכזרי א"ר אלכסנדרי זה שמגעת לו שמחה ואינו מדביק את קרוביו עמו משום עניות א"ר נחמן כתיב (דברים טו) כי

בגלל

אסיפת אמרים

כ"ב פעמים. כל מזמור חשיב ליה כחד דאל"כ תמצא כ"ה (שם): ימלטהו ה'. פ"ג בערוך ואין לך יום רעה אלא גיהנם שנא' הסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך. כלומר שמוחל לו עונותיו. דאלת"ה הלא נמצא גם באינך אשרי והיה כעץ שתול. גבור בארץ. אשריך וטוב לך (שם): וכי ימוך וגו'. ומטה ידו עמך. פי' כשתחזיק אותו עם עצמך אתה מטיב (שם): למלוה. שהקב"ה יבטל גזרותיו מפניו ע"ד מי מושל בי צדיק (יפ"ת): נותן לו פרוטות. כתמי' וכי

מתנות כהונה

אפוכי הנאה ושכר טוב: חטף לו. שטל הקב"ה מטל לפרנסו והלך הוא ומפרנסו: לאיש מלוה. לזה שחטף לו המצוה: ושבת ונחה ל' שבת וינפש: קרקסיאות כו'. מיני שחוק הם: נפשא עלובתה כו'. נשמה העלובה מדרכי

בגלל הדבר הזה גלגל הוא שחוזר בעולם לפיכך משה מזהיר את ישראל וכי ימוך אחיך: (ד) ד"א וכי ימוך אחיך הה"ד (משלי כט) רש ואיש תככים נפגשו. (שם כב) עשיר ורש נפגשו עושה כולם ה'. רש זהו רש בתורה. ואיש תככים זה ששונה סדר או שני סדרים עמד רש עם איש תככים א"ל השניני פרק אחד והשנהו (משלי כט) מאיר עיני שניהם ה' קנו העה"ז והעה"ב. עשיר ורש נפגשו עשיר בתורה רש בתורה אמר אותו רש לאותו עשיר השניני פרק אחד ולא השנהו א"ל אנא בעי מיתב ומתניתך במשקין או במאימתי קרי ותני עם דכוותך עושה כולם ה' מי שעשה לזה חכם יכול לעשותו טפש ומי שעשה לזה טפש יכול לעשותו חכם. ד"א רש שהוא רש בנכסים ואיש תככים זה שהוא עושה בפעולה עמד רש עם איש תככים א"ל תן לי מצוה ונתן לו מאיר עיני שניהם ה' זה קנה חיי שעה וזה קנה חיי העוה"ב. עשיר ורש עשיר זה שעשיר בנכסים ורש זה שרש בנכסים עמד רש עם העשיר א"ל תן לי מצוה ולא נתן לו עושה כולם ה' מי שעשה זה עני יכול לעשותו עשיר ומי שעשה לזה עשיר יכול לעשותו עני אמר העשיר לאותו העני לית את אזיל לעי ונגים חמי שקיין חמי כרעין חמי כרסיון חמי קפדון א"ל הקב"ה לא דייך שלא נתת לו משלך מאומה אלא במה שנתתי לו אתה מכנים לו עין רעה לפיכך (קהלת ה) והוליד בן ואין בידו מאומה מן כל מה דהוה ליה לא ישבוק לבריה ונסיב מומא לנפשיה לפיכך משה מזהיר את ישראל וכי ימוך אחיך: (ה) רבי תנחום ב"ר חייא פתח (שם ז) ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה גם את זה לעומת זה עשה האלהים אם באת רעה לחבירך ראה היאך לזכות בו ולפרנסו כדי שתקבל מתן שכרו. כך היה ר' תנחום ב"ר חייא עושה בשעה שאמו לוקחת לו ליטרא אחת של בשר מן השוק היתה לוקחת לו ב' אחת לו ואחת לעניים על שום גם את זה לעומת זה עשה הקב"ה עניים ועשירים כדי שיהיו זכין אלו לאלו לפיכך משה מזהיר לישראל וכי ימוך אחיך: (ו) ד"א וכי ימוך אחיך הה"ד (תהלים קו) פעמים רבות יצילם והמה ימרו בעצתם וימכו בעונם. בימי שפוט השופטים היו ישראל עובדים ע"ז ומשתעבדים במלכות ועושין תשובה ונגאלים הוזרי' ועובדים ע"ז ומשתעבדים במלכות ועושין תשובה ונגאלין עד היכן. תרין אמוראין ח"א עד שדלו מן המצות ואחרינא אמר עד שידלדלו מן הנכסים עד שלא היתה

ספיקא

מתנות כהונה

מדרכי הגוף: משום עניות. מפני שהם עניים: ואיש תככים. פי' רב סעדיה גאון איש בינוני והוא ששונה סדר או שני סדרים: מה אנא כו'. מה אני רוצה לישב ולשנות אתך במסכת משקין שהוא סוף ששה סדרים או במאימתי קורין את שמע שהוא ריש ששה סדרי': קרי ותני כו'. פי' היה קורא ושונה עם דוגמתך: בפעולה שעושים מלאכה בשכר ואינו לא עשיר ולא עני: מצות צדקה וכן בכל הספר הזה קורא לצדקה מצוה: לית את אזיל כו'. למה אי אתה הולך ויגע במלאכה: ונגים ואוכל ראה שוקים שיש לך ראה כרעים ראה כרסיון גרס וכן הוא לק' ופי' בעל כרס ובטן גדול ולקמן בקהלת (ה י) לא גרס ליה: חמי קפדן. בעל בשר קיסד הוא בשר בל' ירושלמי והערוך גרס קפרן ופי' בו ג"כ שמן ובעל בשר: ונסיב כו'. פי' כל מה שהיה לו לא יניח לבנו ויקח מום לעצמו תרס מאומה ג"כ ל' מום כי השרת האל"ף אינו מכר' כל כך: לוקחת לו כו'. ששים

אסיפת אמרים

וכי יעלה זאת אדעתך (יפ"ת): א' העשיר. חסר כאן וצ"ל כדלקמן והכד העושר כו' (שם): פתח ביום

צריך

ספיקא בידו של אחד מהן להביא אפי' קרבן עני כד"א (ויקרא יד) ואם דל הוא ואין ידו משגת. ח' שמות נקראו לעני. עני. אביון. מסכן. רש. דל. דך. מך. הלך. עני כמשמעו. אביון שמתאב לכל. מסכן שהוא בזוי לכל שנאמר (קהלת ט) ותכמת המסכן בזויה. רש מן הנכסים. דל מדולדל מן הנכסים. דך מדוכדך רואה דבר ואינו אוכל רואה דבר ואינו טועם ואינו שותה. מך שהוא מך לפני כל עשוי כמין סקופה התחתונה. לפיכך משה מזהיר לישראל וכי ימוך אחיך: (ז) א"ר זעירא אפי' שיחתן של בני א"י תורה הא כיצד אדם אומר לחבירו זכי בי או רכי בי זכי גרמך בי. ר' חגי אמר סכי בי אסתכל בי סכי בי מה הוינא ואסתכל בי מה אנא דא"ר חגי בשם ר"י כתיב (קהלת ה) ואבד העושר ההוא בענין רע. שהשיב לאותו העני בענין רע וא"ל לית את אזיל לעי ונגים חמי שקיין חמי כרעין חמי כרסיון חמי קפדן. א"ל הקב"ה לא דייך שלא נתת לו משלך מאומה אלא במה שנתתי לו את משים בו עין רעה לפיכך והוליד בן ואין בידו מאומה מן כל מן דהוה ליה: (ח) ר' סימון בש"ר אליעזר אומר בה ד' שיטין מי הוא שעשה חסד עם מי שלא היו צריכין אברהם עם מה"ש כתיב (בראשית יח) והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו. וכי אוכלין היו א"ר יודן נראין כאוכלין ושותין וראשון ראשון מסתלק ומה פרע הקב"ה לבניו המן ירד להם והבאר עולה להן והשליו מצוי להם וענני כבוד מקיפין אותם ועמוד הענן נוסע לפניהם והרי דברים ק"ו ומה אם מי שעושה חסד עם מי שאינו צריך לחסד פרע הקב"ה לבניו מי שעושה חסד עם מי שצריך עאכ"ו. ר' סימון בשם ר' אליעזר אמר בה שיטה חורי מי הן שלא עשו חסד עם מי שלא היו צריכין לחסד עמוני ומואבי עם ישראל דכתיב (דברים כג) על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים וכי צריכין היו להם ישראל והלא כל אותן מ' שנה שהיו ישראל במדבר היה המן יורד להן והבאר עולה והשליו מצוי להם וענני כבוד מקיפות אותם ועמוד ענן נוסע לפניהם אלא דרך ארץ הוא הבא מן הדרך מקדימין להם במאכל ובמשתה מה פרע להן הקב"ה מתוך כך לא יבא עמוני ומואבי והרי ק"ו ומה אם מי שלא עשה חסד

אסיפת אמרים

ביום. דרש עמך שנקרא העני עמך בפסוק זע"ז (שם): שמתאב לכל. בערוך גרס שהא רואה דבר ואינו אוכל כו' ול"נ ליה לקמן (שם): רש. שמגורש מנכסים מל' והורשתם (שם): (א) לא מפ'. ובילקוט איתא הלך שכל נכסיו הלכו לו: לפיכך. הוסיף להם בל' מך שגרוע מכולם להזהירם שאם ח"ו לא יקיימו המצוה יבאו ח"ו למדרגה זו (מוס"ת): ר"י

מתנות כהונה

צריך לציטרא אהא. ועיין בקהלת (ז יב) ושם הענין יותר מבואר: אפילו קרבן עני כו'. דלים וימוכו לך מך ועני: שהוא בזוי כו'. במדרש משלי גר' שהוא מסוכן בחייו ועל (א) הלך לא מפרש ביה טעמא ובמדרש משלי לא גרס ליה ולא קא חשיב אלא ז' שמות: מדוכדך נידך וניתק מכל: סקופה כו'. סיפיה דבית' שהכל דורסין עליה: שיחתן דיטון: רכי נראה פי' כמו בר ריבא ר"ל התגדל בי להורות שיותר במה שטובה עמו עושה לעצמו: אסתכל בי סכי בי. פי' הסתכל מה הייתי עשיר ובעל נכסים ומה שאני לעת עתה ולרמז לו שאעפ"י שהוא גם כן עתה עשיר לא בשביל כך יסמוך על עשרו ולהתייאש ממדת העוני ודעת ר' חגי מה שאומרים זכי הוא כמו סכי וכן הוא בילקוט בהדיא: בעניין רע. פי' בו ל' ענייה כד"א ועני הלוים בשביל ענייה שענה לעני ענייה רעה: ד' שיטין. ארבע שיטין וסוגיות ועיין זה בירושלמי פ"ק דסוטה ובמדרש הזית (ג' ה'): וראשון ראשון. מן השבילין: רשב"א היה

רבי

8

חסד עם מי שאינו צריך חסד ראה מה פרע להם שכרם מי שאינו עושה חסד עם מי שצריך חסד עאכ"ו. ר' שמעון בן אלעזר אומר בה שיטה הורי מי הוא שעשה חסד עם מי שחייב לו יתרו עם משה (שמות ב) ויאמר להן קראן לו ויאכל לחם ר' סימון אמר בשכרו האכילו דכתיב (שם) וגם דלה דלה לנו ר' יהודה ור' נחמיה ורבנן ר"י אמר דלה לנו ולאבותינו ר' נחמיה אמר דלה לנו ולרועים. ורבנן אמרי דלה לנו בזכות אבותינו ולרועים בשביל להטיל שלום ואימתי פרע לו הקב"ה שכרו ר' יוחנן בשם ריה"ג אומר בימי שאול הה"ד (ש"א טו) ויאמר שאול אל הקיני לכו סורו רדו וגו' וכי עם כל ישראל עשה חסד והלא לא עשה אלא עם משה לבדו אלא ללמדך שכל מי שעושה חסד עם אחד מגדולי ישראל מעלין עליו כאילו עושה חסד עם כל ישראל והרי דברים ק"ו ומה מי שעשה חסד עם מי שחייב לו ראה מה פרע לו הקב"ה מי שעושה חסד עם מי שאינו חייב לו עאכ"ו. ר' סימון בשם ר' אלעזר אומר בו שיטה הורי אמר מי הוא שעשה חסד עם מי שצריך חסד זה בועז עם רות הה"ד (רות ב) ויאמר לה בועז לעת האכל גשי הלום קרובי להכא. ואכלת מן הלחם מלחם של קוצרים. וטבלת פתך בחומץ שכן דרך הקוצרים להיות טובלין פתן בחומץ בשעת השרב. א"ר יונתן מכאן שמוציאין מיני המצים לגרנות. ותשב מצד הקוצרים ודאי. ויצבט לה קלי קליל זעיר בראשי אצבעותיו נתן לה והכתיב ותאכל ותשבע ותותר א"ר יצחק אנן שמעינן מינה תרתי או ברכה שירת בידו של אותו צדיק או ברכה שירת במעיה של אותה צדקת אלא מן מה דכתיב ותאכל ותשבע ותותר אנו יודעין שברכה שורה בתוך מעיה של אותה צדקת: (ט) א"ר יצחק למדתך תורה ד"א שכשיהא אדם עושה מצוה יהא עושה אותה בלב שמח שאילו היה ראובן יודע שהקב"ה

מתנות כהונה

רבי סימון דלעיל ודו"ק: דלה לנו ולאבותינו. שדלה והגביה אותם במה שהכניסן תחת כנפי השכינה כדלקמן: להטיל שלום. שלא יתקנאו בהם הרועי': מצד הקוצרים ודאי. דוקא בצד כלם ולא בתוכם משום צניעות והכי מוכח במגילת רות: בחומץ שכל דבר חמוץ טבעו קר ולא כמו שכתב בספר שבילי אמונה נתיב רביעי: קלי קליל זעיר. ודרש קלי כמו קליל וכן הוא במדרש רות (ד' י"ז): שורה היה שורה: ותותר משמע שמותר היה מצדה ובזכותה

אסיפת אמרים

ר"י. מייתי להו הכא לאשמעינן דשכר משה היה ראוי שיהיה רב מאוד ונמצא שעשה עמו מעט מועיל וק"ו כו' (שם): בזכות אבותינו. מצאתי באלשיך פ' שמות שהיה לבנות יתרו צאן שלהם חוץ לצאן אביהם. ולכבוד אביהם רצו להשקות תחלה צאן אביהם ואח"כ צאנם וזה אמרן דלה דלה להשקות צאן אביהם וגם דלה לנו פי' לצאננו ע"ש באריכות ועפ"ז נוכל לפרש דברי ר"י כפשוטו. ורבנן א' שבזכות שחלקו כבוד לאביהן זכו לנס (נז"ס): קרובי להכא. משום דל' הגשה על הרוב קריבה אצלו ממש. א' שכאן פי' רק קרובי למקומי לא הגשה אצלו ממש משום צניעות וזה שמסיים מצד הקוצרים ודאי (יפת"ס): מלחם של קוצרים. מדאמר שלחם משמע הידוע וכוונתו היא שלא תחזיק לו טובה כי אינו מכין בשבילה ולא מאכל מעולה רק מהמוכן כבר מאכל קוצרים (שם): קליל זעיר. שירא מפני החשד ליתן לה מתנה חשובה (שם): והכתיב ותאכל. ול"ל שאכלה מאחר מאכלים דהא יצבה מן הצד עד שהוצרך להוסיף לה קלי ולא נזכר שהוסיף לה מאחר מאכלים (יפ"ת): ש"מ תרתי פי' תרתי דסתרין אהדדי דל' קלי משמע מעט ומן ותאכל כו' משמע שברכה היה. אע"כ או ברכה כו' (נז"ס): בלב שמח. שהאדם יתעצל במצות צדקה מג' טעמים. אם שיראה שהעני הוא רמאי ואין מצוה בהטבתו עמו. (ולזה הביא מראובן שעי"ז שחשד את יוסף לרמאי כדאיתא במדרשים לא עשה המצוה בשלימות). ואם שהוא קרובו וא"כ הוא חייב מצד הטבע ולא יחזיקו לו טובה מן השמים. (לזה הביא מאהרן (ועיין לזה בגי' ברות) שאילו היה יודע שיחשוב ה' לו למצוה היה יוצא כו'). ואם שירא פן יתחשדו (כענין בועז שעי"ז משך ידו מליתן לה הרבה ואילו ידע שהכתוב יעיד עליו היה מאכילה עגלים כי

שהקב"ה מכתיב עליו (בראשית לז) וישמע ראובן ויצילהו מידם היה טוענו ומוליכו אצל אביו. ואילו היה יודע בועז שהקב"ה מכתיב עליו ויצבט לה קלי עגלים פטומים היה מאכילה. ר' כהן ור' יהושע ב"ר סימון בשם ר' לוי אמרו לשעבר היה אדם עושה מצוה והנביא כותבה ועכשיו אדם עושה מצוה מי כותבה אליהו ומלך המשיח והקב"ה חותם על ידיהם כהדא דכתיב (מלאכי ג) אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב וגו': (י) תני ר' יהושע יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני העני עושה עם בעה"ב שכן רות אומרת לנעמי שם האיש אשר עשית עמו היום בועז אשר עשה עמי אב"כ אלא אשר עשיתי אמרה לה הרבה פעולות וטובות עשיתי עמו היום בשביל פרוסה שנתן לי. א"ר כהן (ויקרא כו) יען וביען הוא עני. א"ר שילא דנוהא האביון אהן מסכינא הב הונך מניה. א"ר אבין העני הזה עומד על פתחך והקב"ה עומד על ימינו דכתיב (תהלים קט) כי יעמוד לימין אביון. אם נתת לו דע מי שעומד על ימינו ונותן לך שכרך. ואם לא נתת לו דע מי שעומד על ימינו פורע ממך דכתיב (שם) להושיע משופטי נפשו. א"ר איבו כתיב (דברים טו) נתן תתן לו א"ר נחמן (שם) כי בגלל הדבר הזה אהן עלמא מדמי לגלגלא דאנטילא דמלא מתרוקן דמתרוקן מתמלא: (יא) תני בשם ר' אליעזר נקמתן של ישראל ביד עניים דכתיב (דברים טו) וקרא עליך אל ה' והיה בך חטא. נקמתן של אדום ביד ישראל שנא' (יחזקאל כה) ונתתי את נקמתי באדום ביד עמי ישראל. ר' אבהו בשם ר' אליעזר אמר צריכין אנו להחזיק טובה לרמאין שבהם שאלולי הרמאים שבהם כיון שהיה אחד מהם תובע בידי אדם והוא מחזירו מיד נענש למיתה שנא' וקרא עליך אל ה' וגו' וכתיב (יחזקאל יח) הנפש החוטאת היא תמות. ר' יוחנן ור"ל נחתין למסחי בהדין דימוסין דטבריא פגע בהון חד מסכן אמר לון זכון
בי

אסיפת אמרים

שהכתוב יואלהו מן השמד) וא"כ אחרי שכבר אנו רואי' שכל אלו כתובים הכל וריק יש לנו לעשות המצוה בלב שמח ושלא לחוש לכל הנ"ל (מיפת"ה): מצוה. שראויה לכותבה ללמד לדורות שהאיש כשנה וכדלעיל וקא' שע"י אליהו ומשיח הקב"ה מפרסמה כאילו נכתבה (יפת"ה): הוא יען. עד השתא דריש עמך שתעשה עם עצמך טובה כדלעיל והשתא דרש כשלא תחזיקו יהיה העניות עמך והיינו הב הונך מיניה פי' ע"י העני תתן הונך ר"ל שתאבד ממונך (שם): כתיב נתן. דריש עמך לטובתך פי' כשתתן ת"ו לעניות יתתן לך (שם) ונראה שדרש כפל ל' נתן תתן ופי' מי שנתן תנתן לו (והדגש שבתי"ו שנים לחסרון נו"ן נפעל והשורש הם כדעת רש"י ז"ל ועז"א הכתוב ואל ירע לבבך בתתך לו שנראה שקללה הוא בגלל כו' וכדר"נ (נל"ה). ועיין דוגמתו בשבת דף קנ"א ע"ב ויבואר לך היטיב: ביד עניים. פי' אף שהקב"ה מאריך אפו על עבירות שבין אדם למקום אך ע"י עניים יתעוררו ג"כ ח"ו והיה בך חטא דמשמע חטא שקודם לזה. ודוגמתו ונתתי נקמתי מדל"א והתי נקמת בני ישראל באדום משמע שינקום נקמתו מהכבר ע"י נקמה בג"י. ומשום דעכ"ז ראינו לפעמים שמעלים עיניו מצדקה ואינו נענש כ"כ מביא שמגלגלת ע"י הרמאים (יפת ה):

מתנות כהונה

ובזכותה: מי כותבה כו'. מדכתיב ויכתב משמע ע"י אחר דאי ר"ל הקב"ה בעצמו הל"ל ויכתוב: יען הוא עני. נוטריקון לומר הבורח מן הצדקה מ"א בחוקי הקב"ה: דנוהא מעיר נוהא: האביון אהן כו'. האביון דרש נוטריקון הב לון הון הב הן לך ממנו ובמגלת רות גרס הונך ביה פי' הון שלך תולה בו: אהן מסכנא. זה העני: עלמא כו'. זה העולם דומה לגלגל כו' פי' הערוך הבנאים כשבונים בניין גבוה משימין גלגל על הבנין ומשליכין על הגלגל חבל ארוך ושני ראשיו למטה וקושרין בשני ראשיו שני כלים ושמה אומלין ונותנין בו דבר הצריך להם ומושכין המלא והריק יורד והוזר חלילה וכן העולם הזה מי שעתה עשיר יעני והעני יעשיר: שבהם שבעניים: מחזירן מחזירו ריקם: וקרא עליך. סיפיה דקרא

בי . א"ל כי נפקין אנן זכיין בך . נפקין אשכחוניה מאית אמרין הואיל ולא אטפלון ביה בהייו נטפל ביה במותו עד דאינון מסחין ליה אשכחין חדא כיסא ושית מאה דינר תליא בקדיליה אמרו ברוך שבחר בחכמים ובדבריהם לא כן אמר רבי אבהו בשם רבי אלעזר צריכין אנו להחזיק טובה וכו' : (יב) ר' סימון אמר בשם ריב"ל לעולם אל תהי מצות עני קלה בעיניך שהפסדה כ"ד קללות ומתן שכרה כ"ד ברכות . הפסדה כ"ד קללות כתיב (תהלים קט) הפקד עליו רשע . בהשפטו יצא רשע . יהיו ימיו מעטים . יהיו בניו יתומים . ונוע ינועו בניו ושאלו . ינקש נושה לכל אשר לו . אל יהי לו מושך חסד . יהי אחריתו להכרית . יזכר עון אבותיו אל ה' . יהיו נגד ה' תמיד . ויאהב קללה וילבש קללה וכולי ענינא דמזמורא . כ"כ למה יען אשר לא זכר עשות וגו' . מתן שכרן כ"ד ברכות כתיב (ישעיה נח) הלא פרוס לרעב לחמך . א"ר סימון הלא תפרוש אב"כ אלא הלא פרוס כבר הוא פרוס . שמראש השנה נגזר על אדם מה שמשתכר ומה שמתחסר . רשב"י כך דמך ליה בלילי ריש שתא חמא בחלמיה בני אחתיה מתבעיין מן מלכותא שית מאה דינרים אנסינון אקמינון פרנסין אמרין ליה מן דמא ,מפקתא אמר להון אתון מפקין וכתבין בסופיה דשתא אין מתאבדין אנא אשלם לכון . בסופיה דשתא איתאמרין עלייהו לישן ביש . כד הוו יתבין ונסבין בהדין מטכסא אתא חד גבר ממלכותא אמר להון או אתון עבדון פורפרא דמלכא או אתון מארמאין שית מאה דינרין וסביתינון והבשתינון בסלקי . כיון דשמע רשב"י אזל לגביהון ואמר לון מה אפקתון אמרו ליה הא כתבא שרי קרי הדא כתבא ואשכח דאפקן שית מאה דינרין חסר שית דינרין אמר להון הבו לי שית דינרין ואנא מפקא לכון אמרו ליה אתון חמון להוא סבא מתבע מנהון שית מאה דינרין ואתה אמרת שית דינרין ואנא מפקא לכון אמר להון הבו לי שיתא דינרין ולא איכפת לכון אתון יהיבון ליה שיתא דינרין בגו
קמציה

מתנות כהונה

דקאמר והיה בך חטא (כך דייקא יפת"ה) וכתיב כו' : **נחתין** כו'. ירדו לרחוץ במרחצאות של טבריא : **זכון בי**. תזכו בי בצדקה אמרו ליה כשנצא מן המרחץ נזכה בך יצאו ומצאוהו מת אמרו הואיל ולא זכינו לטפל עמו בחייו נטפל עמו במותו בקבורתו ובעוד שהיו רוחצין אותו מצאו כים אחד ושם מאה דינרין בתוכו תולה בצוארו . ובירושלמי דמסכת פיאה גרס מי מטפלין בו פי' מעשיו מטפלין בו : **פרוס** קרי בי' פרוס קמץ תחת הפ"א : **פרוסה** חלוקה מראש השנה : **כד דמך**. ישן מתם : **בליל** ראש השנה . ראה בחלום שבני אחותו יהיו נתבעים מן המלכות שש מאות דינרין : **ואנסינון** ואנס אותם ר"ש והקים אותם גבאי צדקה ואולי שצ"ל ונסיבון פירוש לקח אותם וא"ל מן מה יהיה ההוצאה לעניים אמר להו אתם תוציאו משלכם וכתבו הכל בפנקס ובסוף השנה אם תהיו אבודים דבר מה אני משלם לכם בסוף השנה : **איתאמרין** עלייהו גרס . פי' נאמר עליהם לשון הרע : **כד הוו יהבין ונסבין** גרס פי' כשהיו נושאין ונותנין במסי ואולי לא היה רשות שיסחר ויתנו בו : **בא** איש אחד מן המלכות : **או** אתון עבדון כו' . פי' או אתם תעשו פורפירא בגד חשוב למלך או תתנו ששה מאות דינרין : **מארמאין** נגבים לשון תרומה ומצאתי במדרשות גרס מזדמיין והוא ל' שלל ומסים כדלעיל ס"ב ל"ג : **וסביתינון** כו' . ולקח אותם שליח המלך והכה אותם בבית האסורים : **ומה** אפקתון . פי' הוצאת' לצדקה : **הדא** כתבא . הרי הכתב שכתבנו עליו את כל מה שהוצאנו והיה קורא זה הכתב ומצא כו' : **ואנא** מפקא ס' -

אסיפת אמרים

כ"ד ברכות . עיין סוף הפרשה (י"ח) : ח"נ . שלא פרוס לרעב (יפת"ס) :
וחכמים

קמציה אזל יהבון שוחדא להדין סבא דלא לדבר למלכא מילא ואפקינון מתמן. א"ל דילמא הוית ידעת דאנן מזדמיין אמר לון חייכון מלילי ריש שתא הוינא ידעין דאינון מארסון שית מאה דינרין אמרו ליה אילו אמרת לא הוינא יהבין אף שיתא דנרין בגו מצותיה אמר להון ואילו אמר לכון לא הוון מהמנין יתי אלא אית הוא משתהוי להון למעבד מצותית לשמה: (יג) (ישעיה נח) ותפק לרעב אם זכיתם לרעבו של יעקב. ואם לאו לשבעו של עשו. (ישעיה נח) ועניים מרודים תביא בית אלו הם עניים מנעוריהם. א"ר יצחק כהדין סמייא דקריין ליה סגי נהורא לכך נאמר ועניים מרודים תביא בית. ד"א ועניים מרודים תבא בית אלו בעלי בתים שירדו מכבודם ומנכסיהם מי גרם להם שיהיו עניים על ידי שלא פשטו ידיהם לעניים ועל ידי שלא עשו רצון אביהם שבשמים לכך נאמר ועניים מרודים תביא בית. ד"א ועניים מרודים אלו אבלים ומרי נפש שנפשן עגומה עליהן ומי משמחן יין דכתיב (משלי לא) תנו שכר לאובד ויין למרי נפש לכך נאמר ועניים מרודים תביא בית. ד"א ועניים מרודים תביא בית אלו תלמידי חכמים שנכנסים לבתי עם הארץ ומרוים אותם מדברי תורה לכך נאמר ועניים מרודים תביא בית. ד"א ועניים מרודים תביא בית אלו ת"ח ותלמידיהם שמורים לישראל טומאה וטהרה איסור והיתר ומלמדים אותן לעשות רצון אביהם שבשמים לכך נאמר ועניים מרודים תביא בית: א"ר אבין כל המארח ת"ח בביתו מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב בכורים נאמר כאן תביא ונאמר להלן (שמות כג) תביא בית ה' אלהיך מה להלן בכורים אף כאן בכורים: (יד) (ישעיה נח) כי תראה ערום וכסיתו רב אדא בר אהבה ורב ור' יוחנן ח"א מדקדקין בכסות ואין מדקדקין בחיי נפש. וחכמים אומרים אף בכסות אינן מדקדקין מפני בריתו של אברהם

אסיפת אמרים

וחכמים אומרים. ה"ג וחד אמר מדקדקין בחיי נפש ואין מדקדקין בכסות וחכ"א כו'. ואף שהיא כאן ג' מ"ד בילקוט ל"ג רק ב'. ועיין בכ"ב. (א"ס נ"ל שהוא וחכמים אומרים ט"ס הוא וצ"ל וחד אמר

מתנות כהונה

ואני אוציא אתכם מבית האסורים: אמרו לי'. אתם רואים שאותו זקן שאין המלך תובע מהם כלו' ממנו. או פי' באו וראו לאותו זקן ר"ל רשב"י: אתון כו'. באו ונתנו לו ששה דינרים בקומץ שלו בהצנע והלך ונתן אותם שוחד לאותו זקן שליח המלך שלא ידבר כלום למלך: מילא דבר: ואפקינון והוציאם משם: ה"ג מזדמין או מתרמאין כדלעיל פי' שמא ידעת סיבת זאת עלינו: הוינא ידעין. הייתי יודע: לא הוינא יהבינן כו'. בתמיה וכי לא היינו נותנין גם אלו ששה דינרין בתוך הצדקה ואמר להם אלו אמרתי לכם וכי לא הייתם מאמינים לי בתמיה וכי לא הייתי יודע זאת. אלא י"ל דבר כזאת בזה האופן כדי שתעשו המצוה לשמה באילו ידעתם שתאבדו שש מאה דינרין פסיקא שנתתם לצדקה כדי שלא לתתם למלכות: משתהוי ל' דבור ושיחה כן משמע לי פי' מפ"ק דב"ב (ד' י'): לרעבו של יעקב. לעניים רעבים מזרע יעקב: לשבעו של עשו. סיפיה דקרא ונפש נענה תשביע: ה"ג בילקוט אלו הם עניים מנעוריהם שהם בתכלית העניות והירידה: כהדין סמייא כו'. כסומא הזה שקורין אותו סגי נהור לכך נאמר כו'. שקורא אותם מרודים ל' ממשלה כד"א והוא היה רודה וגו': שירדו כו'. דריש מרודים מל' ירידה ועל אלו מצוה ביותר מפני שרגילים בחיים טובים והצער להם יותר גדול: שלא פשטו. שלא עשו כו' דרש מרודים ל' מרד שמרדו בהקב"ה: אבלים כו'. דרש מרודים ל' אבל ויללה כד"א אריד בשיחי: תלמידי חכמים כו'. דריש מרודים ל' ירידה וענוה ול' נוטריקון מורה הוא יורה דין ול' מרוה הוא יורה: מדקדקין בכסות. שאין נותנין לכל

אברהם אבינו. (ישעיה נח) ומבשרך לא תתעלם ב״ק אמר הוי רואה בשרו כבשרך. תני ב״ק אין לך אדם שאינו בא לידי מדה זו אם לא הוא בנו אם לא בנו בן בנו. ד״א ומבשרך לא תתעלם ר׳ יעקב אמר בש״ר אלעזר זו גרושתו. ריה״ג הו״ל אתת בישא והוה מבזיא ליה קדם תלמידוי אמרו ליה תלמידוי רבי שבק הדא איתתא מינך דלית היא עבדא ליקרך אמר לון פרנא דידה רב עלי ולית בי משבק לה חד זמן הוין יתיבין פשטין הוא וראב״ע מן דחסלון א״ל משגח רבי ואנן סלקין לביתא א״ל אין מה דסלקין אמכת על אפא ונפקת לה צפה בההיא קידרא על תפייה א״ל אית בההיא קידרא כלום אמרה ליה אית בה פרפריון אזל גליתא ואשכח בגוה פרגיין. ידע ראב״ע דלא יתיבא דעתה עם בעלה. כד יתבין להון אכלין אמר לה לא אמרה פרפריין והא אנא אשכחנא בגווה פרגיין אמר מעשה נסים הן כיון דאכלין מה דאכלין א״ל רבי שבק הדא איתתא מינך דלית היא עבדה ליקרך. א״ל פרנא רב עלי ולית בי משבק לה אמרו ליה אנן פסקינן פרנא ושבקת מינך עבדון ליה כן פסיקו לה פרנה ושבקה מיניה ואסבון יתית איתתא אוחרי טבתא מינה. גרמין חובא דההיא אינתתא ואזלה ואתנסיבת לסנטירא דקרתא. לבתר יומין אתון יסורין עליו ואתעביד ההוא גברא סגי נהור והוות אתתא נגידא ליה בכל קרתא והוות אזלא בכל שכוניא ובשכונתיה דריה״ג לא הוות אזלא. הוה ההוא גברא חכים קרתא אמר לה למה לית את מוביל לי לשכונתיה דריה״ג דאנא שמיע דהוא עביד מצוון א״ל משבקתי׳ אנא ולית בי חמא אפוי. אתון חד זמן וקרון בשכונתיה דריה״ג שרי הבט עלה והוות קלהון מתבזיין בכל קרתא. אודיק ריה״ג וחמהון מתבזין בגו שוקא נסיבון ויהב יתהון בחד ביתא מן דידיה והוה מפרנס יתהון כל ימי חייהון משום ומבשרך לא תתעלם. ביומוי דר׳ תנחומא היו צריכין ישראל למטרא אתון לגביה ואמרין ליה רבי גזר תעניתא דייחות מטרא. גזר תעניתא פעם ראשונה ושנייה ולא ירדו גשמים. פעם שלישית קם ודרש אמר לון כל עמא יפלגון מצוה. קם חד גבר ונסב מה דהוה ליה בגו ביתיה ונפק להפלגה פגעה ביה משבקתיה וא״ל זכי בההיא איתתא דמן יומא דנפקית מן ביתך לא המית טב. כיון שראה אותה ערומה ובצרה גדולה נתמלא עליה רחמים ונתן לה על שום ומבשרך לא תתעלם. חמיתיה חד גבר וסליק וא״ל לר׳ תנחומא רבי את הכא ועבירה הכא. א״ל מה חמית א״ל חמית גבר פלן דמשתעי למשבקתיה ולא עוד אלא דיהב לה פריטין אי לאו דחשיד עלה לא יהיב לה. שלח ר׳ תנחומא

ואיתיתיה

מתנות כהונה

הפושט יד אלא אם הוא הגון : אין מדקדקין מפני כו׳ . מפני בריתו שלא ילך בגלוי ערוה : רבי יוסי הגלילי כו׳ . המעשה הזה הוא בב״ר פרשה י״ז ושם פירשתיו : על תפיי גרס : א״ל לא אמרת כו׳ . ר׳ יוסי היה שואל את אשתו והיא השיבתו דרך קינטור מעשה ניסים הם אבל לעיל בפרשה בראשית ובכל המדרשות יש בר׳ אליעזר שאל כן לר׳ יוסי והשיב מעשה נסים הן : א״ל אנן פסקינן . פי׳ אנו חבורות התלמידים : אודיק ר׳ יוסי . ופי׳ ראה והביט ועיין ערך דק : יפליגון מצוה . יחלקו צדקה : קם חד גבר כו׳ . קם איש אחד ולקח כל מה שהיה לו בתוך ביתו והלך לחלקו לעניים : משבקתיה גרושתו : אמרה ליה זכי כו׳ . כלומר תן צדקה לאותה אשה שמן היום שיצאה מן ביתך לא ראתה שום טובה ועיין כל זה בב״ר פ׳ ל״ג : חמיתיה ס׳ . ראוהו איש אחד ועלה כו׳ : רבי את הכא כו׳ . כלומר אתה יושב פה ועבירה

ואיתיתיה וא"ל ברי את ידע דעלמא קאי בצערא ובריאתא קיימא בצערא ואזלת ואשתעית עם משבקתך . ולא עוד אלא דיהבת לה פריטין אלולי דחשוד אתה לא יהבת לה פריטין . א"ל ולא כך דרשת ומבשרך לא תתעלם את אמרת כל עמא יפקון ויפלגון מצות קאמית אנא למפלגא מצוה פגעת בי משבקתי ואמרה לי זכי בההיא איתתא דמן יומא דנפקית מביתך לא המית טב כיון שראיתיה ערומה ובצרה גדולה נתמלאתי עליה רחמים ונתתי לה על שום ומבשרך לא תתעלם . באותה שעה הגביה ר' תנחומא פניו לשמים ואמר לפני הקב"ה רבש"ע מה אם זה שהוא ב"ו ואכזרי ולא היו עליו מזונותיה נתמלא עליה רחמים ונתן לה אנו שאנו בני בניך בני אברהם יצחק ויעקב ומזונותינו עליך עאכ"ו שתתמלא עלינו רחמים . באותה שעה ירדו גשמים ונתרווח העולם : (טו) (ישעיה נח) אז יבקע כשחר אורך א"ר ירמיה בן אלעזר אפי' אותה שכתב בה והארכת ימים מהרה תצמח . (ישעיה נח) והלך לפניך צדקך כל מה דאת לעי לנפשא לעי . ולפיכך וכבוד ה' יאספך אז תקרא וה' יענה אם תסיר מתוכך מוטה אלו שטרות פרועים . שלח אצבע ודבר און אם ראית חברך שבורח מן המלכות אין הוה אזיל בדא הם אזיל בדא ואין לא הוה אזיל בדא אמור הא אזיל בדא . (שם) ותפק לרעב נפשך אר"ל אם אין לך ליתן לו נחמו בדברים אמור לו תצא נפשי עליך שאין לי מה ליתן לך . (שם) ונפש נענה תשביע אם עשית כן (שם) וזרח בחושך אורך ואפלתך כצהרים ונחך ה' תמיד והשביע בצחצחות נפשך ועצמותיך יחליץ. א"ר טביומי אם עשית כן הרי את כבוראך כאותו שכתוב בו (ש"ה ה) דודי צח ואדום . ועצמותיך יחליץ ישמוט ישזיב ויניח . ישמוט כד"א (דברים כה) וחלצה נעלו מעל רגלו . יזיין כד"א (שם ג) חלוצים תעברו . ישזיב כד"א (תהלים קמ) חלצני ה' מאדם רע . ויניח מכאן קבעו חכמים לומר רצה והחליצנו בשבת . (ישעיה נח) והיית כגן רוה . זה גן . וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו . זה עדן : (טז) (שם) ובנו ממך חרבות עולם מוסדי דור ודור תקומם . רבי טרפון יהב לר' עקיבא שית מאה קונטרין דכסף א"ל אזיל זבין לן חדא אוסיא דנהוון לעין באורייתא ומתפרנסין מינה . נסב יתהון לספרייא ולמתניי

אסיפת אמרים

א' וכ"ה בירוש' פיאה פ"ח) : ה"ג · יענה כד"א תקרא ואנכי אענך תשוע ויאמר הנני . ור"ל יענה ברוח הקודש כד"א תקרא . דאי שיענהו לתפלתו הא כתיב תשוע

מתנות כהונה

גדולה נעשה וא"ל מה ראית וא"ל חמית גבר פלן גרסי' פי' ראיתי איש פלוני שמדבר עם גרושתו ולא עוד אלא שנתן לה פרוטות ואי לאו דחשוד עליה לא היה נותן לה : ואיתיתיה והביאו אותו : קאי בצערא . עומד בצער שאין גשמים יורדים והבריות עומדים בצער והצלת ודברת עם גרושתך כו' : ומזונותינו עליך . כלומר אין לנו על מי לסמוך רק עליך : אפי' אותה שכתוב בה כו' . דרש אורך וארוכתך מל' אריכות ימים ופירושו נראה שר"ל אפי' ימות המשיח ולעולם הבא שבא אחר אריכות ימים כמו שדרשו חז"ל לעולם שכולו ארוך אעפ"י שזמנו לעת קבוע בזכות הצדקה ימהר יחיש הקב"ה שיצמח מהרה וכמו שאמר הכתוב בעתה אחישנה ודרשו חז"ל לא זכו בעתה זכו אחישנה : דאת לעי כו' . מה שאתה יגע ועמל בתורה ומעשי' טובים לנפשך ולעצמך אתה יגע : שטרות פרועי' . דרש מוטה מל' ומטה ידו : ישמוט יצילם מכל רעה : רצה והחליצנו . הרי שיחלוץ ל' מנוחה : זבין לן . קנה לנו שדה אחת שנעסוק בתורה ונתפרנס מאותו שדה לקח אותם וחלקם לסופרים ולמשנים ולאלו שעוסקים בתורה לאחר ימים

ולמתניי ולאילין דלעין באורייתא. לבתר יומין קם עמיה א"ל זבנת לן להחיא אוסיא דאמרית לך. א"ל אין א"ל אית בך מחמי לה לי א"ל אין. נסאתיה וחמאי ליה ספרייא ומתנייא ולאילין דלעיין באורייתא א"ל אית בר נש יהב מגן אפוכי דידה הן היא. א"ל גבי דוד מלך ישראל דכתיב ביה (תהלים קיב) פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד. (ישעיה נח) וקורא לך גודר פרץ ר' אבין בשם ר' ברכיה אמר אמר הקב"ה הפרצה הזו עלי היה לגודרה עמדת אתה וגדרת אותה חייך שאני מעלה עליך כאותו שכתוב בו (תהלים קו) לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו. (ישעיה נח) משובב נתיבות לשבת א"ר יהודה ב"ר סימון העני הזה יושב ומתרעם מה אני מפלוני הוא ישן על מטתו ואני ישן כאן פלוני ישן בביתו ואני כאן ועמדת אתה ונתת לו חייך שאני מעלה עליך כאילו עשית שלום ביני לבינו הה"ד (ישעיה כז) או יחזק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי. (שם נח) אם תשיב משבת רגליך ת"ר לא יטייל אדם בתוך כרך בשבת ע"מ שתחשך וירחץ בבית המרחץ מיד. עשות חפצך ביום קדשי מכאן אסור לאדם לצאת בתוך שדהו לידע מה היא צריכה בשבת. מעשה בחסיד אחד שיצא לתוך כרמו לידע מה היא צריכה ומצא שם פרצה אחת וחישב עליה לגודרה בשבת אמר איני גודרה על שחשבתי עליה בשבת. מה עשה הקב"ה זימן אילן של נצפה ועמד וגדרה והיה מתפרנס ממנו כל ימיו. (ישעיה נח) וקראת לשבת עונג זו שבת בראשית. ולקדוש ה' מכובד זה יהכ"פ. וכבדתו זה י"ט. מעשות דרכיך זה חולו של מועד. ממצוא חפצך מכאן אסור לאדם לתבוע צרכיו בשבת. ר' זעירא בעי קומיה דר' חייא בר אבא א"ל אלין דאמרינן רועינו זונינו פרנסנו בשבת מהו א"ל טופס ברכות כך היא. ודבר דבר אימיה דרשב"י כד הוה משתעיא מותר מילי בשבת הוה אמר לה שבתא היא והות שתקא. (ישעיה נח) אז תתענג על ה' והרכבתיך על במותי ארץ הרי י"ד ועשרה אוחרנייתא דכתיב גבי יעקב דכתיב (שם) והאכלתיך נחלת יעקב אביך ואלו הן (בראשית כז) ויתן לך האלהים מטל השמים וגו':

אם

מתנות כהונה

קם עמיה פי' היה עומד ומדבר עמו וא"ל קנית לי אותה שדה שאמרתי לך: אית בך כו'. יש בידך להראותו לי: נסאתיה לקחו והשיבו והראה לו הסופרים כו' ור' טרפון היה סבור שחזר ומכר אותה שדה להם ולכן א"ל וכי יש בן אדם שנותן דבר בחנם ולזה אפוכי ההנאה והריוח ממנו: הן היא: הפרצה הזו כו'. כלומר פרנסת העני: מה אני. למה אני גרוע ממנו: ואני ישן כאן על הקרקע: ואני כאן. בשלשול בדרך: בתוך כרך. כלומר בסופו כדי שמיד כשיצא שבת ילך למרחץ שהוא חוץ לעיר: על שחשבתי. כלומר על זאת שחשבתי עליו בשבת ועיין כל זה בירו' בפרק אלו קשרים: נצפה פי' בערוך אילן גדול שגדלין בו קפריות: משתעי כו'. משיחה ומדברה דברי מותר בשבת: הרי ארבעה עשר. מאלו ארבע ועשרים שאמר למעלה: ועשרת כו'. ועשרה אחרים שעדיין חסירים:

אסיפת אמרים

תשוע (יפת"ס): אר"י. דרש משובב מל' בשובה ונחת ל' השקט פי' שמשקיט לשבת לאותן שהולכין בנתיבות דרך היינו העניים (שם): הרי. י"ד חשוב אז תקרא ותשוע לחד. כגן רוה וכמוצא מים לחד. וקורא לך ומשובב לחד ופליג אדרשות דלעיל (שם): גבי יעקב. משום דביעקב כתיב שמירת שבת יותר משאר האבות כדאי' בב"ר פי"א נקט ברכת יעקב. ונקט אלו ברכות דווקא שניתנו לו ע"י המטעמים דדמי לפרנסה (שם): אר"ח

סדר בחקותי

פרשה לה (א) **אם** בחקותי תלכו הה"ד (תהלים קיט) חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך אמר דוד רבש"ע בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות הה"ד ואשיבה רגלי אל עדותיך. ר' הונא בשם ר' אחא אמר חשבתי מתן שכרן של מצות והפסידן של עבירות ואשיבה רגלי אל עדותיך. ר' מנחם חתנא דר' אלעזר בר אבינא אמר חשבתי מה שכתבת לנו בתורה אם בחקותי תלכו ומה כתיב תמן ונתתי שלום בארץ. ואם לא תשמעו לי מה כתיב תמן ויספתי ליסרה אתכם. ר' אבא בריה דר' חייא בשם ר' יונתן אמר חשבתי ברכות חשבתי קללות ברכות מאל"ף ועד תי"ו וקללות מן וי"ו ועד ה"א ולא עוד אלא שהן הפוכות. א"ר אבין אם זכיתם הריני הופך לכם קללות לברכות אימתי כשתשמרו את תורתי הה"ד אם בחקותי תלכו: (ב) ד"א אם בחקותי תלכו הה"ד (משלי ח) ועתה בנים שמעו לי ואשרי דרכי ישמרו מדבר ביעקב דכתיב ביה (בראשית כח) וידר יעקב נדר לאמר. רבנן ור' אסי רבנן אמרו על הכל השיבו הקב"ה ועל הפרנסה לא השיבו. אם יהיה אלהים עמדי א"ל והנה אנכי עמך. ושמרני אמר לו ושמרתיך. בדרך הזה אשר אנכי הולך א"ל בכל אשר תלך. ושבתי בשלום אל בית אבי א"ל והשיבותיך אל האדמה הזאת. ועל הפרנסה לא השיבו. א"ר אסי אף על הפרנסה השיבו דכתיב (בראשית כח) כי לא אעזבך ואין לשון עזיבה האמורה כאן אלא לשון פרנסה כד"א (תהלים לז) נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם. ד"א אע"פ שזרעו ובניו הם מבקשים לחם לא ראיתי לאותו צדיק אביהם נעזב מיראתו של הקב"ה. א"ר הושעיא אשרי ילוד אשה שכך שומע מפי בוראו. א"ר חנינא בר פפא אשרי ואשריכם כשנתקיימו כל התנאין הללו שהתניתי עמכם. א"ר אחא אף לבניו אמר כן שנאמר ועתה בנים שמעו לי אשרי ואשריכם לכשתקיימו כל התנאים הללו שהתניתי עמכם אימתי כשתשמרו את תורתי שנא' אם בחקותי תלכו: (ג) א"ר אלעזר בנוהג שבעולם מלך ב"ו נוזר גזירה אם רצה לקיימה הרי הוא מקיימה ואם לאו סוף שמקיימה על ידי אחרים. אבל הקב"ה אינו כן אלא גוזר גזירה הוא מקיימה תחלה הה"ד (ויקרא יט) מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלהיך אני ה' אני הוא שקיימתי מצות עמידת זקן תחלה: (ד) אם בחקותי תלכו חקים שבהם חקקתי את השמים וארץ שנא' (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה

חקות

אסיפת אמרים

אר"ח . ל"נ ליה הכא עד אחר דברי ר"א (שם) :

על

מתנות כהונה

אם בחקותי : מאלף כו' . אם בחקותי ומסיי' קוממיות וגו' : מן וי"ו וגו'. ואם לא וגו' ומסיי' ביד משה : יליד אשה . ר"ל יעקב אבינו : אשרי כך אמר הקב"ה אשרי לי ואשריכם כו' ודרש אשרי בציר"י כמו אשרי בפת"ח והוא על דרך שאחז"ל כשישראל עושים רצונו כו' : הוא מקיימה כו'. כשגוזר גזירה הוא מקיימה תחלה ולפיכך כתיב בחקותי שקיימתי אני : עמידת זקן כו' . שנא' ואברהם עודנו עומד לפני ה' והוא תיקון סופרים דהל"ל וה' עודנו

נט'

חקות שמים וארץ לא שמתי. חקים שבהם חקקתי את השמש ואת הירח שנא' (שם לא) כה אמר ה' נותן שמש לאור יומם חקות ירח וכוכבים לאור לילה. הקות שבהם חקקתי את הים שנא' (משלי ח) בשומו לים חוקו. חוקות שבהם הקקתי את החול שנא' (ירמיה ה) אשר שמתי חול גבול לים. חוקים שבהם הקקתי את התהום שנא' (משלי ח) בהוקו חוג על פני תהום חוק וחוג לגזירה שוה. ר' לוי בשם ר' חמא ב"ר חנינא אמר הוקים שבהם חקוקים על יצר הרע הה"ד (ישעיה י) הוי החוקקים חקקי און. א"ר לוי משל למקום אדרימון שהוא משובש בגייסות מה עשה המלך הושיב בו קוסטרינום בשביל לשמרו כך אמר הקב"ה תורה קרויה אבן ויצר הרע קרוי אבן. תורה קרויה אבן שנאמר (שמות כד) את לוחות האבן והתורה והמצוה. יצר הרע קרוי אבן דכתיב (יחזקאל לו) והסירותי את לב האבן מבשרכם. תורה אבן ויצר הרע אבן האבן תשמור את האבן. א"ר אחא בן אלישוב חוקים שמביאים את האדם לחיי העולם הבא הה"ד (ישעיה ד) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים בירושלים הוא שעוסק בתורה שהוא עץ חיים שנא' (משלי ג) עץ חיים היא וגו': (ה) תני בשם ר' אלעזר הסייף והספר נתנו מכורכין מן השמים אמר להם הקב"ה אם שמרתם מה שכתוב בספר זה הרי אתם ניצולים מן הסייף ואם לאו סוף שהוא הורג אתכם. והיכן הוא משמען של דברים שנא' (בראשית ג) ויגרש את האדם וגו' לשמור את דרך עץ החיים את דרך זו דרך הארץ ואחר כך עץ החיים זו תורה. תני בשם רשב"י הככר והמקל ניתנו מכורכין מן השמים אמר להם אם שמרתם את התורה הרי ככר לאכול ואם לאו הרי מקל ללקות בו. היכן הוא משמעו של דבר (ישעיה א) אם תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו ואם תמאנו ומריתם חרב תאכלו וחרבון תאכלו. א"ר אחא צריכין ישראל לחרובא עבדון תתובא. א"ר עקיבא יאה מסכנותא לברתיה דיעקב כערקא סומקא ברישא דסוסיא חיורא: (ו) ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם א"ר חמא ב"ר חנינא אם שמרתם את התורה הריני מעלה עליכם כאילו אתם עשיתם אותם ועשיתם אתם. א"ר חנינא בר פפי אמר להם אם שמרתם את התורה הריני מעלה עליכם

מתנות כהונה

וגו' שהרי כתיב וירא אליו ה' ועיין לעיל פרשה וירא: חוק וחוג לגזירה שוה. נראה שאינו כאן מקומו ומקומו על נכון בפרשת בראשית בפ' יהי רקיע וכך מצאתי בא"א: אדרימון פי' לפי הענין מקום שמם ומצויים שם לסטים וגייסות מקפחים הבריות ועיין ריש קהלת: משובש בערוך גרס מגשם. ופי' ענין בלבול ומסוכסך וכספר עבודת הקודש גרס מסובס: קוסטרינו' פי' הערוך בניין וגזוזטראות לשמירה מעלייא: דרך הארץ. כדאמר לעיל פ"ט כ"ו דורות קדמה דרך ארץ קודם מתן תורה שנא' לשמור דרך עץ חיים דרך זה דרך ארץ עץ חיים זו תורה וסמיך ליה ואת להט החרב וגו': לחרובא כו'. פירושו מצאתי בילקוט ישעיה כשבא חורבה ומכה חשובה על יהודי נעשה תושב ולי נראה פי' צריך היהודי לדוחק ועוני עד שאין לו מה לאכול רק חרובין ואז עושה תשובה וכן בתרגום יונתן בכל מקום שר"ל תשובה כתיב תתובא ועוד עיין לקמן במדרש חזית (א"ה) ובמד' קהלת (ע' י"א): יאה כו'. נאה ויפה העניות לבת יעקב כרצועה אדומה בראש סוס לבן: ערקא הרצועה כד"א ערק' דמסאנא: הלמד הראשון והשני בחיר"ק תחת הה"א הנמד כשוּ

אסיפת אמרים

על. ילק"ר פי' שע"י התורה נשבר וכדמפרש (שם): עשיתם אותם. פי' לד"ת עלמן (שם):

כרביעים

עליכם כאילו עשיתם עצמכם ועשיתם אותם . תני ר' הייא הלמד לעשות לא הלמד שלא לעשות הלמד שלא לעשות נוח לו שלא נברא . א"ר יוחנן הלמד שלא לעשות נוח לו שנהפכה שליתו על פניו ולא יצא לאויר לעולם . א"ר אחא הלמד ע"מ לעשות זוכה להקביל רוה"ק מה טעם (יהושע א) למען תשמור לעשות ככל הכתוב בו כי אז תצליח דרכיך ואז תשכיל ואין תשכיל אלא רוה"ק כמד"א (תהלים פט) משכיל לאיתן האזרחי :

(ז) ונתתי גשמכם בעתם א"ר יונתן ג' נתנו מתנה לעולם התורה והמאורו' והגשמים . התורה מנין שנא' (שמות לא) ויתן אל משה ככלותו . המאורות מנין שנאמר (בראשית א) ויתן אותם אלהים . הגשמים מנין שנאמר ונתתי גשמיכם בעתם . ר' עזריה בשם רשב"ל אומר אף השלום דכתיב ונתתי שלום בארץ . ר' יהושע בן נהמיה אמר אף הישועה דכתיב (תהלים יח) ותתן לי מגן ישעך . ר' יצחק ב"ר מריון אמר אף פרשת הים הגדול דכתיב ביה (ישעיה מג) כה אמר ה' הנותן בים דרך שאלמלא כן כיון שאדם יורד לתוכו מיד מת. ר' תנחומא אמר אף א"י דכתיב (תהלים קה) ויתן להם ארצות גוים. ורבנן אמרי אף הרחמים דכתיב (שם קו) ויתן אותם לרחמים וי"א אף נקמתן של אדום דכתיב (יחזקאל כה) ונתתי את נקמתי באדום ביד עמי ישראל :

(ח) ד"א ונתתי גשמיכם בעתם ברביעית. אתה אומר ברביעית או אינו אלא בערבי שבתות אמרו אפי' שנים כשני אליהו והגשמים יורדין בערבי שבתות אינן אלא סימן קללה הא מה אני מקיים ונתתי גשמיכם בעתם ברביעית . ד"א ונתתי גשמיכם בעתם בלילות. בימי הורדוס המלך היו גשמים יורדין בלילות בשחרי' נשבה הרוח נתפזרו העבים זרחה החמה נתנגבה הארץ והיו פועלים יוצאים ועוסקים במלאכתן ויודעין שרצון אביהם שבשמים מעשיהם . ד"א ונתתי גשמיכם בעתם בלילי שבתות. מעשה בימי שמעון בן שטח ובימי שלמצה המלכה שהיו גשמים יורדים בלילי שבתות עד שנעשו חטים ככליות ושעורים כגרעיני הזתים ועדשים כדינרי זהב וצברו מהם חכמים והניחו לדורות הבאים להודיע כמה חטאים גורם לקיים מה שנא' (ירמיה ה) עונותיכם הטו אלה וחטאתיכם מנעו הטוב מכם. ד"א ונתתי גשמיכם בעתם לא גשמי כל הארצות מה אני מקיים (בראשית כח) ונברכו בך כל משפחות האדמה ובזרעך אלא שיהיה השבע בא"י ורעב בכל הארצות ויהיו כל הארצות באין ולוקחין מכם פירות ומעשרין אתכם בכספים כענין שנא' (שם מז) וילקט יוסף את כל הכסף . וכתיב (דברים לג) וכימיך דבאך שיהיו כל הארצות דובאות כסף ומביאין לא"י :

(ט) עד כמה גשמים יורדים והארץ עושה פירות ר' מאיר אומר עד ב' . ר' יוסי אומר עד ג'. על דעתיה דר"מ דאמר עד ב' יורה ומלקוש יורה במרחשון ומלקוש בניסן. על דעתיה דר' יוסי דהוא

אומר

אסיפת אמרים

ברביעי'. גרס פי' בזמן הרביעה א"נ אלא בע"ש שהתחי' ירידם

מתנות כהונה

אמר זה יהא כזה ופירושו הי' לומד השלישי והרביעי פת"ח תחת הה"א והן כמו הלומד: כיון שאדם כו'. שאין טבע שאדם יכול לסובלו: בערבי שבתות. עיין בפ"ק דתענית (כג): לא גשמי כל כו'. בתמיה והלא יורד על כל הארצות ומה אני וכו': ה"ג על דעתיה דר' מאיר דאמר עד ב' יורה ומלקוש יורה במרחשון ומלקוש בניסן כו'. עד יורה בכסליו ומלקוש בניסן ועיין בפ"ק

אומר עד ג' יורה בכסליו ומלקוש בניסן וגשמים באמצע הריג'. רבי דוסתאי ב"ר ינאי אמר הה"ד (איוב לז) כי לשלג יאמר הוא ארץ וגשם מטר וגשם הרי שלשה מטרות שנים הרי ה'. ורבנן אמרין שבעה אלין חמישתה יורה ומלקוש. יורה בכסליו ומלקוש בניסן הרי ז'. א"ר אבהו עבר הוינא קומי כנשתא דטרסיא דלוד ושמעית קליה דר' שמואל בר נחמן יתיב ודרש רבנין בשם חזקיה אמר בשעה שישראל עושין רצונו של הקב"ה פקידה אחת הוא פוקד הארץ ומיד היא עושה מה טעמא (תהלים סה) פקדת הארץ ותשוקקה רבת תעשרנה שהיה עושה לכם אחד לעשרה. ר' ברכיה ור' חלבו ורב פפא ור' אליעזר אמר פעמים שעושה בזכות איש אחד בזכות עשב אחד בזכות שדה אחד ושלשתן בפסוק אחד שנאמר (זכריה י) שאלו מה' מטר בעת מלקוש ה' עושה חזיזים ומטר גשם יתן להם לאיש עשב בשדה. לאיש ולא לאנשים· לעשב ולא לעשבים. לשדה ולא לשדות. (מלאכי ג) הביאו את כל המעשר אל בית האוצר וגו' ברכה עד בלי די. מהו עד בלי די ר' יונה בר אבא בשם ר' יוחנן אמר דבר שאי אפשר לומר עליו די הוא ברכה. ר' ברכיה ור' חלבו ור' אבא ב"כ אמר בשם רב עד שיבלו שפתותיכם לומר דיינו. לפי שבעוה"ז גשמים טורדות לעולם יוצאי דרכים מצירין בהם מפרשי ימים מצירין בהם ודורכי נתות וטחי גגות. אבל לע"ל הקב"ה עושה אותן ברכה מה טעמא (יחזקאל לד) ונתתי אותם וסביבות גבעתי ברכה והורדתי הגשם בעתו גשמי ברכה יהיו:

פרשה לו (א) וזכרתי את בריתי יעקב הה"ד (תהלים קב) לפנים הארץ יסדת ומעשה ידיך שמים. בית שמאי ובית הלל. ב"ש אומרים השמים נבראו תחלה ואחר כך הארץ שנא' בראשית ברא אלהים וגו' וב"ה אומרים הארץ נבראת תחלה ואחר כך שמים. אלו ואלו מביאין טעם לדבריהם טעמא דב"ש דאינון אמרי השמים נבראו תחלה ואחר כך הארץ. משל למלך שעשה לו כסא משעשאו עשה אפיפירין שלו כך (ישעיה סו) כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי. טעמון דב"ה דאמרי הארץ נבראת תחלה ואחר כך השמים משל למלך שבנה פלטין משבנה התחתונים בנה העליונים כך כתיב (בראשית ב) ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים. א"ר תנחומא ואנא אמרי' טעמא לפנים הארץ יסדת ומעשה ידיך שמים. א"ר חנינא ממקום שהמקרא מסייע לדב"ש משם ב"ה מסלקין אותו על דעתין דבית שמאי דאינון אמרי השמים נבראו תחלה ואח"כ הארץ שנא' בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ. על דעתין דב"ה דאמרי הארץ נבראת תחלה ואח"כ שמים דכתיב (שם א) והארץ היתה תהו ובהו והארץ כבר נבראת. ר' יוחנן בשם חכמים אמר לבריאת שמים

מתנות כהונה

בפ"ק דתענית (ה') ותמלא כי כן הוא: **עד** שמי כו'. שני רביעות: **עבר** הוינא כו'. הייתי עובר לפני בית הכנסת ושמעתי קולו כו': **שא"א** לומר כו'. פי' כי לעולם אדם ספק בברכה: **בית** שמאי ובית הלל כו'. כל זה לעיל פ' בראשית ס"פ א': **אלא** כאלפס כו' נ"ל בפעם אחת: ה"ג בירושלמי (דחגיגה פ"ב

אסיפת אמרים

ירידת גשמים בעולם היה בע"ג (שם): **לעשרה**. מה שנ"ל בי"פ (שם): **פעמים** · מפ' גשמיכם של כ"א ומדאמר יבולה ול"א יבוליה. וא' ועץ השדה ול"א האילן (שם): **שא"א**. דאסור להתפלל על ריבוי הגשמים

שמים קדמו ולשכלול הארץ קדמה. ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים. ארשב"י תמה אני איך נחלקו אבות העולם על בריית שמים וארץ שאני אומר שמים וארץ לא נבראו אלא כאלפס וכיסוי הה"ד (ישעיה מח) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים. א"ר אלעזר ב"ר שמעון אם כדעת שאמר אבא בכל מקום הוא מקדים שמים לארץ ובמקום אחד הוא אומר ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים אלא מלמד ששניהם שקולין שוין זה כזה. בכ"מ הוא מקדים תורים לבני יונה ובמקום אחד הוא אומר ובן יונה או תור מלמד ששניהם שוין זה כזה. בכ"מ הוא מקדים משה לאהרן ובמקום אחד הוא אומר (שמות ו) הוא אהרן ומשה מלמד ששניהם שוין זה כזה. בכ"מ מקדים יהושע לכלב ובמקום אחד הוא אומר (במדבר לב) בלתי כלב בן יפונה הקניזי ויהושע בן נון. מלמד ששניהם שוין זה כזה. בכל מקום מקדים כבוד אב לכבוד אם ובמקום אחד הוא אומר (ויקרא יט) איש אמו ואביו תיראו מלמד ששניהם שקולים זה כזה אבל אמרו חכמים האב קודם לאם בכ"מ מפני שהוא ואמו חייבין בכבוד אביו. בכל מקום מקדים אברהם לאבות וכאן וזכרתי את בריתי יעקב מלמד ששלשתן שוין זה כזה: (ב) ד"א וזכרתי את בריתי יעקב הה"ד (תהלים פ) גפן ממצרים תסיע מה הגפן הזה אין נוטעין אותה במקום טרשים גדולים אלא בולשין אותה מתחתיה ואח"כ נוטעין אותה כך (שם) תגרש גוים ותטעה. מה הגפן הזו כל שאתה מפנה תחתיה הרי היא משובחת כך הם ישראל פנית לפניהם כל מלך ואח"כ ותשרש שרשיה ותמלא ארץ. מה הגפן הזה אין נוטעין אותה ערבוביא אלא שורות שורות כך ישראל הם דגלים דגלים הה"ד (במדבר ב) איש על דגלו באותות לבית אבותם. מה הגפן הזו נמוכה מכל האילנות ושלטה בכל אילנות כך הם ישראל נראים כאילו שפלים בעה"ז אבל לע"ל הן עתידים לירש מסוף העולם ועד סופו. מה הגפן הזו שרביט אחד יוצא ממנו ומכבש כמה אילנות כך ישראל צדיק אחד יוצא מהן ושולט מסוף העולם ועד סופו הה"ד (בראשית מב) ויוסף הוא השליט (יהושע ו) ויהי ה' את יהושע (דה"א יד) ויצא שם דוד בכל הארצות (מ"א ה) ושלמה היה מושל בכל הממלכות (אסתר ט) כי גדול מרדכי בבית המלך. מה הגפן הזה העלים שלה מכסין על האשכלות כך הם ישראל עמי הארץ שבהם מכסין על תלמידי חכמים. מה הגפן הזו יש בה אשכולות גדולות וקטנות הגדול מחבירו נראה כאילו נמוך מחבירו כך ישראל כל מי שאחד מהם יגע בתורה וגדול מחבירו בתורה נראה נמוך מחבירו. מה הגפן הזו טעונה שלש ברכות כך ישראל מתברכין שלשה ברכות בכל יום. (במדבר ו) יברכך ה'. יאר ה'. ישא ה'. מה הגפן הזו יש בה ענבים יש בה צמוקים

כך

מתנות כהונה

פ"ב) אם כדעת שאמר אבא כו' פי' הביא לדבריו שהרי בכ"מ כו': בולשין מחפשין: ושולטת כלו' חשוב מכולן או ר"ל שעולה בגידולו על רוב כלם שהוא מוסך למעלה ע"י סנסניו: ומכבש כו'. שעולה על כלם על ידי סנסניו: כאילו הוא נמוך מחבירו. ע"י שהוא מעובה בגרגרים ועגול נראה נמוך וקצר נמוך מחבירו. ע"י הטנוף: שלשה ברכות. על הכוסר בורא פרי האדמה ועל הענבים

אסיפת אמרים

בגשמים שילכו לסן. ועיין בירוש' ברכות פ"ט (שם): מכסין. שלא יכה שרב כך ע"ה חורשין וזורעין לת"ח שם

בורא

כך ישראל יש בהם בעלי מקרא בעלי משנה בעלי תלמוד בעלי אגדה • מה גפן זו יש בה יין ויש בה חומץ זה טעון ברכה וזה טעון ברכה כך ישראל חייבין לברך על הטובה ועל הרעה. על הטובה ברוך הטוב והמטיב. על הרעה ברוך דיין האמת. מה היין הזו כל מי ששותה ממנו פניו מאירות וכל מי שאינו שותה ממנו שניו קהות כך ישראל כל מי שבא ומזדווג להם סוף שנוטל את שלו מתחת ידיהן. מה גפן זו בתחלה היא נרפסת ברגל ואח״כ עולה לשלחן מלכים כך ישראל נראין כאילו מאוסים בעוה״ז דכתיב (איכה ג) הייתי שחוק לכל עמי נגינתם כל היום. אבל לע״ל ונתנך ה׳ עליון דכתיב (ישעיה מט) והיו מלכים אומניך ושרותיהם מיניקותיך. מה גפן זו עולה על כל מסע ומסע כך ישראל סופרין על כל מלכות. מה גפן זו מדלין אותו על גבי ארזים גדולים כך ישראל שנאמר (תהלים פ) כסו הרים צלה. מה גפן זו נשענת על גבי קנה כך ישראל נשענין בזכות התורה שכתובה בקנה. מה גפן זו השומר שלה עומד למעלה כך ישראל השומר שלהם למעלה שנא׳ (תהלים קכא) הנה לא ינום ולא יישן וגו׳. מה גפן זו נשענת ע״ג עצים יבשים והיא לחה כך ישראל נשענין בזכות אבותם אע״פ שהן ישנין הה״ד וזכרתי את בריתי יעקב וגו׳: (ג) הה״ד (משלי יא) יד ליד לא ינקה רע ב״ק אמר אחז וכל מלכי ישראל הרשעים אין להם חלק לעוה״ב שנא׳ (הושע ז) כל מלכיהם נפלו אין קורא בהם אלי והרי הוא נמנה באיפטיא של מלכים שנא׳ (ישעיה א) בימי עוזיהו יותם אחז יחזקיהו מלכי יהודה. ר׳ אחא בשם ר׳ אלעזר ור׳ יוסי בשם ריב״ל אמר על ידי שהיה לו בושת פנים כיצד כיון שהנביא בא לקנתרו היה לו יוצא למקום טומאה לומר שאין שכינה שורה במקום טומאה הה״ד (שם ז) ויאמר ה׳ אל ישעיהו צא נא לקראת אחז אתה ושאר ישוב בנך אל קצה תעלת הברכה העליונה אל מסלת שדה כובס. אל תהי קורא כובס אלא כובש כיצד כיון שהיה הנביא בא לקנתרו כובש פניו. רבי אומר על שנתייסר על בנו הבכור הה״ד (דה״ב כח) ויהרוג זכרי גבור אפרים את מעשיהו בן המלך ואת עזריקם נגיד הבית ואת אלקנה משנה המלך. רבי הושעיא רבה אמר על ידי שהיה אביו צדיק הוא שחזקיה אומר (ישעיה לח) הנה לשלום מר לי מר. מר לי מלפני מאחז. מר לי מאחרי ממנשה. אלא מנשה היה אביו צדיק ובנו רשע. אבל אחז היה אביו צדיק

מתנות כהונה

בורא פרי העץ ועל היין בורא פרי הגפן: יש בה למוקים ט׳. ר״ל יין וחומץ: וזה טעון ברכה. ופי׳ כשעושה החומץ לרפואה טעון ברכה: פניו מאירות. ובילקוט תלים מסיים בו כך ישראל חכמת אדם תאיר פניו: וכל מי שאינו שותה כו׳. ר״ל מי שאינו ממתין עד שנעשה יין אלא אוכלן בעוד שהם בוסר הכי איתא בילקוט תלים: נרפסת מדרכת שדורכין הענבים ברגלים: מסע שעושין מלע מקים כמין עלייה ומושכין הגפנים על גב כולם: סופרים על כל מלכות. שלא יספרו מהם: איפטי׳ פי׳ בערוך בחשבון ומספר: אביו צדיק. אמון כך פירש״י פרק חלק (דק״ד): מאחז אביו היה והיה רשע: מאחרי ממנשה. בנו היה והיה צועק שמר לו מר שאין לו לסמוך לא על זכות אביו ולא על זכות בנו: אלא מנשה כו׳ למה נמנה עם אותם שאין להם חלק

אסיפת אמרים

(שם): ע״כ מסע. כ״פ שעולין אותם במקום אחר משבחת וכן ישראל ע״י גלותם ממלכות למלכות יוצאו לעלות וס״ג כך ישראל סוף עולין ע״ג כל המלכיות. (שם): השומר. ע״י שנמוכה נמלא סוכת השומר נמפלה

צדיק ובנו צדיק. א"ר סימון (משלי יא) וזרע צדיק נמלט אכ"כ אלא וזרע צדיקים שמושחל מבין שני צדיקים נמלט. א"ר פנחס כל מי שעושה מצוה ומבקש ליטול שכרו עליה מיד ליד לא ינקה רע רשע הוא ואינו מניח לבניו כלום. א"ר סימון כאינש דאמר הא סקא הא סילעא הא סאתא קום טול כך אילו בקשו אבות הראשונים ליטול שכר מצות קלות שעשו בעוה"ז מהיכן היתה זכות עומדת לבניהם אחריהם שהרי הוא אומר וזכרתי את בריתי יעקב: (ד) ד"א וזכרתי את בריתי יעקב הה"ד (ישעיה מג) ועתה כה אמר ה' בוראך יעקב ויוצרך ישראל. ר' פנחס בשם ר' ראובן אמר הקב"ה לעולמו. עולמי עולמי אומר לך מי בראך מי יצרך יעקב בוראך יעקב יצרך ככתוב בוראך יעקב ויוצרך ישראל. ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר בהמות לא נבראו אלא בזכותו של יעקב הה"ד (איוב מ) הנה נא בהמות אשר עשיתי עמך. ר' יהושע ב"ר נחמיה בשם ר' חנינא ב"ר יצחק אמר שמים וארץ לא נבראו אלא בזכות יעקב דכתיב (תהלים עח) ויקם עדות ביעקב ואין עדות האמור כאן אלא שמים וארץ כד"א (דברים ד) העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ. א"ר ברכיה שמים וארץ לא נבראו אלא בזכות ישראל דכתיב בראשית ברא אלהים ואין ראשית אלא ישראל שנא' (ירמיה ב) קדש ישראל לה' ראשית תבואתו. א"ר אחא שמים וארץ לא נבראו א"א בזכות משה שנא' (דברים לג) וירא ראשית לו. א"ר אבהו הכל לא נוצר אלא בזכות יעקב הה"ד (ירמיה י) לא כאלה חלק יעקב כי יוצר הכל הוא בשביל יעקב יצר הכל. ר' ברכיה ור' לוי בשם רבי שמואל בר נחמן אמר אברהם לא ניצל מכבשן האש אלא בזכות יעקב. משל לאחד שהיה עומד ונידון לפני שלטון ויצא דינו לפני שלטון לישרף צפה אותו השלטון באצטרולוגים שלו וראה שעתיד להוליד בת שהיא נשאת למלך אמר כדי הוא להנצל בזכות בתו שהוא עתיד להוליד. כך אברהם יצא דינו מלפני נמרוד לישרף וצפה הקב"ה שיעקב עתיד לצאת ממנו אמר כדי הוא להנצל בזכות יעקב הה"ד (ישעיה כט) כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם. ורבנן אמרין אברהם עצמו לא נברא אלא בזכותו של יעקב הה"ד (בראשית יח) כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט. ואין צדקה ומשפט אלא ביעקב שנא' (תהלים צט) משפט וצדקה ביעקב אתה עשית

מתנות כהונה

חלק לעולם הבא הלא אביו חזקיה צדיק: מושחל נמשך כד"א כמשחל ביניתא מחלבא: רע רשע כו'. דרש רע כאילו כתיב רשע כד"א או לרשע רע וגומר וע"ל בשמות רבה פ' מ"ד: הא סאתא גרס. פי' כזה שאומר הרי לך השק והסלעים והסאה קום ומדוד לך כמו שתרצה כי אינך חסר כלום כך הניחו לפנינו אבות העולם זכות מעשיהם ולא נטלוהו לאשורה: אשר עשיתי עמך. ונראה דדרש כעין גזרה שוה וסיפא דכתיב גבי יעקב והנה אנכי עמך וגו' עד אשר אם עשיתי:

אסיפת אמרים

למעלה (יפ"ת): בהמות. ס"ל דרק עולם התחתון נברא בשבילו ונקט בהמות שהוא התחתון שבמין החי וכ"ש למטה מהן. והרי"ן ס"ל דגם עולם הגלגלים בשבילו נברא ומפרש ר"ב דבריו שאין הכוונה בזכות עצמו רק בזכות תשך זרעו הנקראים בשם יעקב. ור"א פליג וס"ל שיתכן שבשביל צדיק א' העולם יברא העולם ונקט משה שהוא מבחר המין. ור"א סבר שגם עולם הרוחני בשבילו נברא. ובא ר"ב לחזק דבריו הראשונים דל"מ כלל הבריאה אלא אפילו גם ברשי ליחיד הוא רק בזכות זרעו ורבנן החזיקו דבריה יותר

עשית. ולמה נאמרו אבות אחורנית לומר אם אין מעשה ביעקב כדי הם מעשה יצחק ואם אין מעשה יצחק כדי הם מעשה אברהם כדי הוא מעשה כל אחד ואחד שיתלה כל העולם בגינה. למה נאמר ביעקב ובאברהם זכירה וביצחק לא נאמרה. ר' ברכיה ורבנן. ר"ב אמר על ידי שהוא בן של יסורין. ורבנן אמרי רואה אפרו של יצחק כאילו צבור על גבי המזבח. ולמה נאמר באברהם וביצחק אף ולא נאמר ביעקב אף על ידי שהיתה מטתו שלימה לפניו אברהם יצא ממנו ישמעאל וכל בני קטורה יצחק יצא ממנו עשו וכל אלופי אדום אבל יעקב מטתו שלימה כל בניו צדיקים הה"ד (בראשית מב) כלנו בני איש אחד נחנו. אין לי אלא אבות אמהות מנין ת"ל את את את אין אתים אלא אמהות דכתיב (שם מט) שמה קברו את אברהם ואת שרה וגו'. למה הוא מזכיר זכות אבות ומזכיר זכות הארץ עמהם. אר"ל משל למלך שהיו לו שלשה בנים ושפחה אחת משלו מגדלתן כ"ז שהיה המלך שואל שלום בניו היה אומר שאלו לי בשלום המגדלת כך כל זמן שהקב"ה מזכיר אבות מזכיר הארץ עמהם הה"ד וזכרתי את בריתי יעקב וגו' והארץ אזכור: (ה) עד מתי זכות אבות קיימת ר' תנחומא אמר בשם ר' חייא בר מנחמא ואמרי לה ר' ברכיה בר חלבו בשם רבא בר זבדא עד יהואחז הה"ד (מ"ב יג) ויחן ה' אותם וירחמם וגו' עד עתה זכות אבות קיימת. ריב"ל אמר עד אליהו הה"ד (מ"א יח) ויהי כעלות המנחה ויגש אליהו הנביא וגו'. שמואל אמר עד הושע הה"ד (הושע ב) ועתה אגלה את נבלותה לעיני מאהביה ואיש לא יצילנה מידי ואין איש האמור כאן אלא אברהם כד"א (בראשית כ) ועתה השב אשת האיש ואין איש אלא יצחק שנא' (שם כד) מי האיש הלזה ואין איש אלא יעקב שנא' (שם כה) ויעקב איש תם. ר' יודן אמר עד חזקיה כד"א (ישעיה ט) למרבה המשרה ולשלום אין קץ וגו'. ר' יודן ברבי בשם ר' ברכיה אמר ראית זכות אבות שמטה וזכות אמהות שנתמטטה לך והטפל בחסדים הה"ד (שם נד) כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה. הרים אלו אבות והגבעות אלו אמהות ואח"כ וחסדי מאתך לא ימוש. א"ר אחא לעולם זכות אבות קיימת לעולם מזכירין ואומרין (דברים ד) כי אל רחום ה' אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח ברית אבותיך וגו':

פרשה לז (א) איש כי יפליא נדר בערכך נפשות לה' הה"ד (קהלת ה) טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם. ר' מאיר ור'

יהודה

מתנות כהונה

ביעקב בזכות יעקב: יסורין שנאמר והכהה עיניו והיה כלוא בבית וצריך לומר שהיסורין היו ממרקין אותו עד שנחשב כא' מזבח המרום ולא צריך לכתוב אלא זכירה ובילקוט לא גרס ליה וכן בתורת כהנים: **אין** אתים. אינם מרבים אלא האמהות או אתים פי' שאותן הכתובים פה אינם אלא כו':

אסיפת אמרים

יותר (שם): אם אין מעשה. פי' אף אם לא היה מעשה יעקב גדול מיצחק או דיצחק מאברהם כי אף מעשה אברהם בעצמו כדאי אף שהוא קטן מדיצחק (שם): ביעקב. אף שהוצ"ל אף שזכרתי זכות יעקב וכדפי' לקמן גבי זכות הארץ (שם): הה"ד. כלך יפה רעיתי גרס וכדדרש בחזית ד' ו' (שם): זכות הארץ

עד עתה זכות וכו'. ועיין כל זה בפ' במה בהמה: **אליהו** הנביא וגו' וסמך אסיפיה דקרא היום יודע שאתה זוכר זכות אברהם יצחק וישראל ותו לא כך פירש"י שם: **אין** קץ וגו'. וסיפיה דקרא קנאת ה' צבאות תעשה זאת ולא זכות אבות: **טוב** אשר לא

יהודה ר"מ אומר טוב אשר לא תדור וטוב הנודר ומשלם. ראיה לר"מ שנא' (תהלים עו) נדרו ושלמו לה' אלהיכם. ר"י אומר טוב אשר לא תדור וטוב משניהם מי שאינו נודר כל עיקר אלא מביא כבשתו לעזרה ומקדישה ושוחטה. וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא אמר רב הונא מעשה באחד שנדר ולא שלם את נדרו והלך לפרוש בים הגדול ושקעה ספינתו ומת בים. א"ר שמואל בר נחמן כל מי שנודר ומשהה את נדרו סוף שבא לידי ע"ז וגלוי עריות ושפיכות דמים ולשון הרע ממי אתה למד כלהון מיעקב על ידי שנדר ושהה את נדרו באו לידי כולן. ע"ז מנין (בראשית לה) ויאמר יעקב אל ביתו הסירו את אלהי הנכר. ג"ע מנין מדינה שנאמר (שם לד) ותצא דינה. ש"ד מנין שנאמר (שם) ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים וגו'. לשון הרע מנין שנא' (שם לא) וישמע את דברי בני לבן. ורבנן אמרי כל מי שנודר ומשהא נדרו קובר את אשתו הה"ד (בראשית מח) ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל. א"ר שמואל בר יצחק כל מי שנודר ומשלם יש לו שכר על הנדר ועל השילום שנא' נדרו ושלמו לה' אלהיכם ומי שנודר ומשהא נדרו גורם מיתה לעצמו דכתיב (דברים כג) כי דרוש ידרשנו ה' אלהיך מעמך מסך נפרעין ולא מממונך. א"ר אמי אין מיתה בלא חטא ואין יסורין בלא עון אין מיתה בלא חטא שנא' (יחזקאל יח) הנפש החוטאת היא תמות ואין יסורין בלא עון שנא' (תהלים פט) ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם. ארשב"י כשם שבנדרים בל יחל ובל תאחר כך בערכין בל יחל ובל תאחר לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר איש כי יפליא נדר בערכך נפשות לה': (ב) ד"א איש כי יפליא הה"ד (איוב לד) כי פעל אדם ישלם לו וכאורח איש ימציאנו. עובדא הוה בחד גבר דהוו ליה תרי בנין חד מנהון עבד מצוה וחד מנהון לא עבד כל עיקר ההוא דעבד מצוה זבן לביתיה וזבן כל מה דהוה ליה ואפקנתהון למצותא. חד זמן ביומא דהושענא יהבא ליה אינתתיה י' פולסין אמרת לו פוק זבין לבניך כלום מן שוקא כיון שיצא לשוק פגעו ביה גבאי צדקה אמרי הא אתא מריה מצותא. אמרו ליה הב חולקך בהדא מצותא דאנן זבנין חד קולא לחד יתומתה נסב אילין י' פולסין ויהב יתהון להון ונתבייש לילך לביתו הלך לו לבית הכנסת חמא תמן מן אילין אתרוגיא דמינוקייא מקלקלי ביום הושענא ותנינן תמן מיד התינוקות שומטין לולביהן ואוכלים אתרוגיהם. נסב מנהון מלא ית סקא והלך לפרוש בים הגדול עד שהגיע למדינת המלך כיון שהגיע שם ארעת שעתא ואשתכח מלכא חשש מעוי אמרין ליה בחלמא אסוותך אכול מן אלין אתרונין דיהודאי מצלין עמהון ביום

מתנות כהונה

שתדור כו'. עיין בפ"ק דחולין ובמ' קהלת (ה' ב') ובבלי ובירושלמי בפ"ק דנדרים: שאינו נודר כל עיקר. פירש רש"י לעיל מיניה כתיב ואת אשר תדור שלם ועליה קאמר טוב אשר לא תדור כלל שמא תדור ולא תשלם: מצוה צדקה: ואפקנתהון כו'. והוציאן לצדקה: פולסין פי' הערוך שקלי': פוק זבין לך וקנה: אמרו גבאי צדקה הרי בא בעל הצדקה וא"ל קח ולך בזאת המצוה שאנו קונין קולא מין תכשיט ליתומ' אחת לקח אותן י' שקלים שנתנ' לו אשתו ונתנם להם: חמא תמן כו'. ראה שם אלו האתרוגים שהתינוקות משברין ביום הושענא רבה ואולי צ"ל מקלקלין ופי' משליכין: שומטין כו'. ואין בו משום גזל מאחר שעושין כן משום שמחה: נסב כו'. לקח מהם ומלא מהם שקו: ארעת כו'. נזדמן השעה ויקר מקרה ונמצא המלך חושש וחלה מעיו ואמרו לו בחלום לרפואתך שתאכל מן אלו אתרוגים

שהיהודים

הנקרא חזית

(א) **שיר** השירים. זהו שאמר הכתוב ע"י שלמה (משלי כב) חזית איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתיצב בל יתיצב לפני חשוכים חזית איש מהיר במלאכתו זה יוסף דכתיב ביה (בראשית לט) ויבא הביתה לעשות מלאכתו. ר' יהודה ור' נחמיה ר"י אומר יום נבול וזבול הי' יום טיאטרון היה ור"נ אומ' יום טיאטרון של נילוס היה והלכו כולם לראות והוא נכנס למלאכתו לחשוב חשבנותיו של רבו. ר' פנחס אומר בשם ר' שמואל בר אבא כל שהוא משמש את רבו כראוי (סופו) הוא יוצא לחירות מנין אנו למדין מיוסף ע"י ששמש את רבו כהוגן יצא לחירות (לפיכך) לפני מלכים יתיצב זה פרעה שנא' (בראשית מא) וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויריצוהו מן הבור בל יתיצב לפני חשוכים זה פוטיפר שהחשיך הקב"ה את עיניו וכרסו: (ב) ד"א חזית איש מהיר וגו' זה משה רבינו במלאכת המשכן לפיכך לפני מלכי' יתיצב זה פרעה שנא' (שמות ח) השכם בבקר והתיצב לפני פרעה. בל יתיצב לפני חשוכים זה יתרו. א"ר נחמיה עשית קדש חול אלא לפני מלכים יתיצב זה ממ"ה הקב"ה שנאמר (שם לד) ויהי שם עם ה' ארבעים יום. בל יתיצב לפני חשוכים זה פרעה שנאמ' (שם י) ויהי חשך אפלה וגו': (ג) ד"א חזית איש מהיר במלאכתו וגו' אלו הצדיקים שהם עוסקין במלאכתו של הקב"ה לפיכך לפני מלכים יתיצב שמתיצבי' בתורה שנא' (משלי ח) בי מלכים ימלוכו בל יתיצב לפני חשוכי' אלו הרשעי' שנא' (ישעיה כט) והיה במחשך מעשיהם וכתיב (תהלים לה) יהי דרכם חשך וחלקלקות: (ד) ד"א חזית איש מהיר במלאכתו זה ר' חנינא אמרו פעם אחת ראה אנשי עירו מעלים עולו' ושלמים אמר כולם מעלים שלמי' לירושלים ואני איני מעלה כלום מה אעשה מיד יצא למדברה של עירו בחורבה של עירו ומצא שם אבן אחת יצא וסידקה וסתתה וכרכמה אמ' הרי עלי להעלותה לירושלים בקש לשכור לו פועלים אמ' להם מעלים לי אתם את האבן הזאת לירושלם אמרו לו תן לנו שכרנו ק' זהובי' ואנו מעלי' לך את אבנך לירושלם א"ל וכי מנין לי מאה זהובים או נ' לתת לכם ולא מצא לשעה. מיד הלכו להם מיד זימן לו הקב"ה חמש' מלאכי' בדמות בני אדם אמרו לו רבי תן לנו

מתנות כהונה

שיר השירים יום נבול כו'. כל זה בבראשית רבה פרשה פ"ז אבל קצת באופן אחר: **וזיבול**. זבול לשון בזיון וחבל ובמס' ע"ז פ"ק משמע כן בפירש"י ושם פירשו התוספות שהוא כמו זבוח ומייתי ראיה מירושלמי דברכות דאיתא התם ראוה מקום שמזבלין שם לע"ז יאמר זובח לאלהים יחרם: **של נילוס**. ע' בראשית רבה פ' פ"ז פירשתיו: **וכרסו**. והלך חשכים בלא בנים וע' עוד מזה בראשית רבה פרשה פ"ז: **הכי גר'** קודש חול ואל קודש אלא כו'. וכן הוא בילקוט משלי ופי' אין נכון לפרש החשך על יתרו והמלוכה על פרעה: **ויהי חשך אפילה**. בילקוט משלי גרס שנאמר ובתחפנחס חשך היום: **במלאכתו של הקב"ה**. בתורה הכתובה באצבע אלהים: **ואני איני מעלה כלום**. כי איש עני היה כדאמרי' בעלמא וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת: **בחורבה של עירו**. במדרש קהלת לא גרס ליה והוא פירוש על מדברה של עירו: **וכרכמה**. לשון כרכום כלומר צבעה ובילקוט משלי הגי' נסתתית וכן גריס מדרש קהלת: **הרי עלי**. כמו אשא עלי ואולי צ"ל כך: **מאה זהובים**. גריס מדרש קהלת גרס ג' סלעים: **ולא מצא**. לא מצא פועלים באותה שעה וגריס

לנו חמשה סלעים ואנו מעלים אבנך לירושלי' ובלבד שתתן ידך עמנו ותתן ידו עמה' ונמצאו עומדין בירושלים בקש ליתן להם שכרן ולא מצאן בא המעשה ללשכת הגזית אמרו לו דומה רבינו שמה"ש העלו לך את האבן לירושלים מיד נתן לחכמי' אותו השכר שהשכיר עם המלאכים : (ה) ד"א חזית איש מהיר במלאכתו זה שלמה בן דוד לפני מלכים יתיצב שהי' זריז בבנין בהמ"ק הה"ד (מ"א ו) ויבנהו שבע שנים וכתו' אחד אומ' (שם ז) ואת ביתו בנה שלמה שלש עשרה שנה נמצא מיופה ומרובה בנין בית שלמה מבנין בהמ"ק אלא כך אמרו בבנין ביתו נתעצל בבנין בהמ"ק היה זריז ולא נתעצל. הונא בשם רב יוסף הכל מסייעין את המלך כל שכן הכל מסייעים בשביל כבוד ממ"ה הקב"ה ואפילו רוחות ואפילו שדים ואפילו מה"ש. יצחק בריה דר' יהודה בר יחזקאל אמר כתיב (שם ח) בנה בניתי בית זבול לך בנין בנה בניתי. ר' ברכיה אמר הבית אשר היו בונים אכ"ב אלא (מ"א ו) והבית בהבנותו מאליו היה נבנה שנא' (שם) אבן שלמה מסע נבנה בנוי אכ"ב אלא נבנה מלמד שהיתה האבן נושאת את עצמה וניתנת על גבי הדימוס אמר רב אל תתמה על זה מה כתיב להלן (דניאל ו) והיתית אבן הדה ושומת על פום גובא. וכי אבנים יש בבבל אלא מארץ ישראל פרחה לה לשעה ובאת וישבה לה על פי הבור. רב הונא בשם רב יוסף אמר מלאך ירד בדמות ארי של אבן וישב ע"פ הבור הה"ד (שם) אלהי שלח מלאכיה וסגר פום אריותא. ואל תתמה אם בכבוד אותו צדיק כתוב והיתית אבן חדה בכבודו של הקב"ה עאכ"ו. לפני מלכים יתיצב לפני מלכי תורה יתיצב בל יתיצב לפני חשוכי' אלו חבורה של רשעי'. אריב"ל בשעה שנמנו ונמרו שלשה מלכים וארבעה הדיוטו' אין להם חלק לעה"ב בקשו לצרף שלמה עמהם יצתה ב"ק ואמרה (תהלים קה) אל תגעו במשיחי א"ר יהודה בר סימון ולא עוד אלא שנתייחס ראש לשלשת יוהסין שנא' (מ"א יד) ורחבעם בן שלמה א"ר יודן בר סימון ולא עוד אלא ששרתה עליו רה"ק ואמ' שלשה ספרים הללו משלי שיר השירי' וקהלת : (ו) הה"ד (תהלים מה) תחת אבותיך יהיו בניך את מוצא צדיק מוליד צדיק. רשע מוליד רשע. צדיק מוליד רשע. רשע מוליד צדיק. וכולהון יש להם מקרא ויש להם משל ויש

לחם

מתנות כהונה

אסיפת אמרים

לשלשת יוחסין. כנ"ל. י"מ : מדרש קהלת הגיר' נשתנית : ה' סלעים. והיו לו ה' סלעים לתת להם : בא המעשה כו'. לקמן בקהלת יש שהלך שם לשאול בשבילם : ה"ג עם המלאכים וקראו עליו המקרא הזה חזית איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתיצב קרי ביה לפני מלאכים : זריז כו'. לקמן ריש ע"ג מסיים לפני מלכים כו' : נמצא מיופה כו'. שהרי בנין ב"ה נגמר רק בז' שנים ובניין ביתו לא נגמר עד אחר י"ג שנים : ואפי' רוחות כו'. עיין מזה סוף ספר שמות : ואפילו מלאכי שרת. וזהו לפני מלכים יתיצב קרי ביה מלאכים ואולי הכוונה כמו שדרשו חז"ל בפ' חלק בגמר' ג' מלכים וע' שם ובבמדבר רבה פ' י"ד וכן משמע לקמן ריש ע"ג : בנה בניתי. משמע בנין בנוי וה"ג בהדיא בשוחר טוב וזהו ע"י שהמלאכים היו מסייעין אותו הרי הוא בנוי כבר : הכי גרסינן בבמדבר רבה פר' י"ד וילקוט מלכים מאליו היה נבנה : אבן שלמה כו'. בפ' נשא גרסי' האבן משאת את עצמה : הדימוס. שורת בנין של אבנים : וכי אבנים יש בבבל. שבבל אינה בירידו של עולם ועיין מזה באיכה רבה בפסוק בחורים טחון נשאו : בכבודו של ממ"ה. בבנין ב"ה : מלכי תורה. עם הצדיקים וכדמפרש ואזיל ונקראו הצדיקים מלכים כדא"א בי מלכים ימלכו ולא היה נמנה עם חבורה שאין להם חלק לעוה"ב : בשעה שנמנו כו' כל זה הוא בפ' חלק ובמדבר רבה פרשה י"ד : ה"ג בילקוט שמואל : כולהון יש להם מקרא ויש להם משל ויש להם

מלאכה

להם מליצה. צדיק מוליד צדיק יש לו מקרא ויש לו משל מקרא דכתיב תחת אבותיך יהיו בניך. משל סרכא דאקים תאניתא. רשע מוליד רשע יש לו מקרא ויש לו משל ויש לו מליצה. מקרא דכתיב (במדבר לב) והנה קמתם תחת אבותיכם תרבות אנשים חטאים. משל (ש"א כד) כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעי' יצא רשע. מליצה מנין מה ילדת חיפושית' קרוצי בישי מינה צדיק מוליד רשע יש לו מקרא (איוב לא) תחת חטה יצא חוח. משל מולידין דלית כוותהון מרביין דלא דמיין להון. רשע מוליד צדיק יש לו מקרא (ישעיה נה) תחת הנעצוץ יעלה ברוש. משל. מן סניא נפק ורדא. אבל שלמה מלך בן מלך הכם בן חכם צדיק בן צדיק אווגיטוס בן אווגיטוס את מוצא כל מה שכתוב בזה כתוב בזה דוד מלך מ' שנה וזה מלך מ' שנה. דוד מלך על ישראל ויהודה ובנו מלך על ישראל ויהודה. אביו בנה את היסודות והוא בנה את העליונות. אביו מלך מסוף העולם ועד סופו וזה מלך מסוף העולם ועד סופו. דוד כתב ספרים. ושלמה כתב ספרים. דוד אמר שירים ושלמה אמר שירים. דוד אמר הבלים ושלמה אמ' הבלים. דוד אמר דברים ושלמה אמר דברי'. דוד אמר משלים ושלמ' אמר משלים. דוד קלס באז ושלמה קלס באז. דוד בנה מזבח ושלמה בנה מזבח. דוד הקריב קרבן. ושלמה הקריב קרבן. דוד העלה את הארון ושלמה העלה את הארון. דוד מלך מ' שנה שנ' (מ"א ב) והימי' אשר מלך דוד על ישראל ארבעי' שנה. ושלמה מלך מ' שנה שנ' (ד"ה ב ט) וימלוך שלמה בירושלי' על כל ישראל ארבעי' שנה. דוד מלך על ישראל ויהודה שנאמ' (ד"ה א כח) ויבחר ה' אלהי ישראל בי מכל בית אבי וגו'. ושלמה מלך על ישראל ויהודה שנ' (מ"א ד) יהודה וישראל רבים וגו'. דוד בנה את היסודות שנ' (ד"ה א כח) ויקם דוד על רגליו וגו'. ושלמה בנה את העליונות שנ' (מ"א ח) בנה בניתי בית זבול לך. דוד אמר דברים שנא' (ש"ב כג) ואלה דברי דוד האחרונים וגו'. ושלמה אמר דברים שנ' (קהלת א) דברי קהלת בן דוד מלך בירושלם. דוד אמר הבלים שנ' (תהלים לט) אך כל הבל כל אדם נצב סלה ושלמה אמר הבלים שנאמ' (קהלת א) הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל. דוד אמר משלים שנאמר (ש"א כד) כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע וגו'. ושלמה אמר משלים שנ' (משלי א) משלי שלמה בן דוד מלך ישראל. דוד כתב ספרים דתהלים נכתב על שמו. ושלמה כתב ספרים משלי קהלת שיר השירים. דוד קלס באז שנא' (תהלים קכו) אז ימלא שחוק פינו ולשונינו רנה אז יאמרו בגוים וגו'. ושלמה קלס באז שנ' (מ"א ח) אז

מתנות כהונה

מליצה צדיק מוליד צדיק יש לו מקרא ויש לו משל מקרא דכתיב תחת אבותיך יהיו בניך משל סרכא כו': סרכה דאקים כו'. לפי הענין סרכה הוא מין אילן תאנה והמשל כפי הבריות הסרכה מקים ומעמיד תאנה כלו' מטוב יצא טוב: חיפושיתא. מין שרץ שקורין שקרפיון ועיין בערוך ערך קרץ: קרצי. היא שרץ רעה ממנה: מרביין ולא דמיין להן. ופי' מולידין שאינם כמותן ומגדלין בנים שאינם דומים להם: הנעצוץ. מין אילן רע וברוש הוא אילן הטוב ועיין ב"ר יוכיח: מן סניא כו'. מן הסנה יוצא ורד: אווגיטוס. אדון מיוחס כמו אבגינוס ועיין במדרש רות בפסוק ושם האיש אלימלך: היסודות. של ב"ה ועיין במסכת מכות בפרק אלו הן הגולין: ה"ג ויקם דוד המלך על רגליו ופסוק הוא בדברי הימים א' כ"ח ודייק מדכתיב והכינותי לבית מלשון בסים וכן והוא היסוד: ה"ג אך כל הבל כל אדם נצב סלה: אף

אז אמר שלמה ה' אמר וגו'. דוד העלה את הארון שנ' (ד"ה א טו) ויהי דוד וזקני ישראל וגו'. ושלמה העלה את הארון שנא' (מ"א ח) אז יקהל שלמה את זקני ישראל וגו'. דוד אמר שירים שנ' (ש"ב כב) וידבר דוד לה' את דברי השירה הזאת וגו'. ושלמה אמר שירים שנא' שיר השירים אשר לשלמה. ר' סימון בשם ר' יונתן דבית גוברין בשם ריב"ל אמר הואיל ואת מקישו מקישו מכל צד מה אביו נמחל לו על כל עונותיו שנ' (שם יב) גם ה' העביר חטאתך לא תמות אף זה כיוצא בו ולא עוד אלא ששרתה עליו רוה"ק ואמר שלשה ספרים משלי וקהלת ושיר השירים: (ז) ד"א שיר השירים זשה"כ (משלי טז) לב חכם ישכיל פיהו לבו של חכם מלא חכמה מי ישכיל עליו ומי מחכים עליו פיהו. פומיה מחכים עלוי פומיה מורה עלוי. (שם) ועל שפתיו יוסיף לקח מתוך שהוא מוציא דברי תורה מלבו מוסיף על לקחה של תורה. משלו משל למה"ד לחבית שהיא מלאה אבני' טובות ומרגליו' ומוקפת צמיד פתיל והיא נתונה בזוית אחת ואין אדם יודע מה בתוכה בא אחד ופנה אותה וידעו הכל מה בתוכה כך לבו של שלמה היה מלא חכמה ולא היה יודע אדם מה בתוכה כיון ששרתה עליו רה"ק ואמר שלשה ספרים ידעו הכל חכמתו. ועל שפתיו יוסיף לקח לקח שהוסיף על דברי תורה עילהו שנא' (קהלת א) ונתתי את לבי לדרוש ולתור בחכמה מהו ולתור להעשו' תייר בחכמה הה"ד (במדבר יג) ויתורו את ארץ כנען. מאן דקרא טבוואות ניזיל לגביה מאן דתני טבוואו' ניזל לגביה שנ' ולתור בחכמה. ד"א לדרוש ולתור לתור ולהותיר. הדין פייטנא כד עביד אלפא ביתא זימנין מיחסל לה וזמנין דלית מחסל לה ברם שלמה עבד אלפא ביתא והמשא אתין יתרין עליו דכתיב (מ"א ה) ויהי שירו חמשה ואלף ויהי שירו של אלף חמשה ולא על דברי תורה בלבד היה תייר שלמה אלא על כל אשר נעשה תחת השמש כגון היאך ממתיקין את החרדל היאך ממתיקין את התורמסין א"ל הקב"ה אתר דברי תורה איללת חייך שאין אני מקפח שכרך הריני משרה עליך רה"ק מיד שרתה עליו רה"ק ואמר שלשה ספרים הללו משלי קהלת ושיר השירים: (ח) ד"א שיר השירים זשה"כ (קהלת יב) ויותר שהיה

קהלת

מתנות כהונה

אף זה כיוצא בו. והאי דלא קאמר ששרתה עליו רוח הקדש כדמפרש ואזיל: מחכים עליו. מודיע את חכמתו אל הבריות וכדמפרש ואזיל פומיה מורה עליו או פירושו מתוך שהוא מוציא החכמה מפיו הוא מוסיף חכמה ועומד על פרשה וכדמפרש ואזיל: לקח שהוסיף כו'. בילקוט משלי הגי' נשאית ועי"ש: עילהו. העלה והגביה אותו למעלה ראש: מאן דקרא כו'. מי שקרא מקרא ומבקש ללמוד וכן מי ששונה משניות ומבקש ללמוד הוא בא אליו כמגלה פסוק היה התייר של החכמות כולן ובמדרש קהלת (א יד) מוכיח שאלה כן ולשון טבוואות משמע שהוא היה דורש וחוקר אחר כל יודע ספר למען ילמד הוא ממנו וכמו שאמר ספיו מכל מלמדי השכלתי והכי איתא גי' הילקוט: לתור ולהותיר. דרש לתור כמו להותיר ועיין במדרש קהלת: פייטנא. הבקי לעשות חרוזים ופיוטים: כד עביד כו'. כשעושה חרוזות בסדר אל"ף בי"ת לפעמים שהוא מסיים בתי"ו ולפעמים שאינו מסיים אותו אבל שלמה עשה חרוזות ומשל שלו ושפה המשא אותיות יתר עליהן והכי גרסי' גם כן במדרש קהלת: הכי גרסינן ויהי שירו של אלף ובילקוט מלכים דייק ליה מדלא כתיב שירים: שירו של אלף. הה"ג בילקוט משלי וצריך לומר פי' אלף אלף בית כלומר על האלפא ביתות הותיר ה' ובמדרש קהלת ובילקוט מלכים ובתנחומא פרשה חקת הגירסא נשתנית: תורמסין. מין עשב מר מאוד גדל על ידי תיקון וע"ש פירושם: אילולת. דרשם וחקרת

מלבנן

קהלת חכם אילו אדם אחר אמרן היית צריך לכוף אזניך ולשמוע הדברים האלה ויותר שאמרן שלמה. ואילו מרעתו אמרן היית צריך לכוף אזניך ולשמעם ויותר שאמרן ברה"ק. ויותר שהיה קהלת חכם עוד למד דעת את העם ואזן וחקר ותקן משלים הרב' ואזן דברי תורה וחקר דברי תורה עשה אזנים לתורה ואת מוצא שעד שלא עמד שלמה לא היתה דוגמא. רב נחמן [אמר] תרתין רב נחמן אמר לפלטין גדולה שהיו בה פתחים הרבה וכל שהי' נכנס בתוכה הי' טועה מדרך הפתח בא פקח אחד ונטל הפקעת ותלאת דרך הפתח היו הכל נכנסי' ויוצאין דרך הפקעת. כך עד שלא עמד שלמה לא היה אדם יכול להשכיל דברי תורה וכיון שעמד שלמה התחילו הכל סוברין תורה. רב נחמן [אמר] לישנא חורי להורשא של קנים ולא הי' אדם יכול להכנס בה ובא פקח אחד ונטל את המגל וכסח התחילו הכל נכנסין דרך הכסוח ויוצאין כך שלמה. א"ר יוסי לקופה גדולה מלאה פירות ולא הי' לה אזן ולא היתה יכולה להטלטל ובא פקח אחד ועשה לה אזנים והתחילה להטלטל ע"י אזניה כך עד שלא עמד שלמה לא היה אדם יכול להשכיל דברי תורה וכיון שעמד שלמה התחילו הכל סוברין תורה. א"ר שילא לקיתון גדול שהוא מלא רותחין ולא היה לו אזן להטלטל ובא אחד ועשה לו אזן והתחיל להטלטל ע"י אזנו. א"ר חנינא לבאר עמוקה מלאה מים והיו מימיה צוננין ומתוקים וטובים ולא היתה בריה יכולה לשתות ממנה בא אדם אחד וספק לה חבל בחבל משיחה במשיחה ודלה ממנה התחילו הכל דולין ושותין. כך מדבר לדבר ממשל למשל עמד שלמה על סודה של תורה דכותיב (משלי א) משלי שלמה בן דוד מלך ישראל ע"י משלותיו של שלמה עמד על דברי תורה. ורבנין אמרין אל יהי המשל הזה קל בעיניך שע"י המשל הזה אדם יכול לעמוד בדברי תורה. משל למלך שאבד זהוב מביתו או מרגלית טובה לא ע"י פתילה באיסר הוא מוצא אותה כך המשל הזה לא יהיה קל בעיניך שע"י המשל אדם עומד על דברי תורה ותדע לך שהוא כן שהרי שלמה ע"י המשל הזה עמד על דקדוקיה של תורה א"ר יודן ללמדך שכל מי שהוא אומר דברי תורה ברבים זוכה שתשרה רה"ק עליו וממי אתה למד משלמה שעל ידי שאמר דברי תורה ברבים זכה ששרתה עליו רוה"ק ואמר שלשה ספרים משלי קהלת ושיר השירים: (ט) ר' פנחס בן יאיר פתח (שם ב) אם תבקשנה ככסף גו' אם אתה מחפש אחר דברי תורה כמטמונים הללו אין הקב"ה מקפח שכרך משל לאדם אם מאבד סלע או בילרין בתוך ביתו הוא מדליק כמה נרות כמה פתילות עד שיעמוד עליהם והרי דברים קל וחומר מה אלו שהם חיי שעה של עה"ז אדם מדליק כמה נרות וכמה פתילות עד שיעמוד עליהם וימצאם דברי תורה שהם חיי העה"ז וחיי העה"ב

אין

מתנות כהונה

פלטין תרגום של מרגלים מהללא: דוגמא. דמיון ומשל להבין על ידו תוכן הענינים כדאמרינן בערובין הגמריה בסימנין טעמא והסברה בדדמי ליה: הפקעת. עץ קטן ועגול שהאורגים גוללין עליו הערב: לחורשא. יער תרגום חורשא: ולא היה אדם כו'. מפני עובי הסבכים והאילנות: וכסח. וקצר ולשון כסח נופל עליו כמו הזמור על הכרם והבצור של הענבים וכן כל אחד ואחד לפום ענינו: וספק לה. וקשר חבל בחבל עד שהספיק להגיע עד המים: פתילה באיסר יגרס פי' פתילה שוה רק באיסר: בילרון. מין תכשיט כדאיתא בפ'

במה

אין אתה צריך לחפש אחריהם כמטמונים הללו הוי אם תבקשנה ככסף וגו'. א"ר אלעזר מימי לא קדמני אדם לבית המדרש ולא הנחתי שם אדם ויצאתי פעם אחת השכמתי ומצאתי הזבלים ותבנים ואמרתי אם תבקשנה ככסף וכמטמוני' תחפשנה אז תבין יראת ה'. אנחנו לא נזבלים ולא נתבנים אפילו כתבנים אפילו כזבלים מכאן (תנינא) היה ר' פנחס בן יאיר אומר זריזות מביאה לידי נקיות נקיות מביאה לידי טהרה טהרה מביאה לידי קדושה קדושה מביאה לידי ענוה ענוה מביאה לידי יראת חטא יראת חטא מביאה לידי חסידות הסידות מביאה לידי רוח הקדש רה"ק מביאה לידי תחיית המתים תחה"מ מביאה לידי אליהו הנביא זכור לטוב. זריזות מביאה לידי נקיות שנאמר (ויקרא טז) וכלה מכפר את הקדש. נקיות לידי טהרת שנא' (שם יב) וכפר עליה הכהן וטהרה. טהרה לידי קדושה שנא' (שם טז) וטהרו וקדשו. קדושה לידי ענוה שנא' (ישעיה נז) כי כה אמר רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח. ענוה לידי יראת חטא שנא' (משלי כב) עקב ענוה יראת ה'. יראת חטא לידי חסידות שנאמ' (תהלים פט) אז דברת בחזון לחסידיך. חסידות לידי רה"ק שנאמר אז דברת בחזון לחסידך. רה"ק לידי תחה"מ שנא' (יחזקאל לז) ונתתי רוחי בכם וחייתם. תחה"מ לידי אליהו הנביא ז"ל שנאמ' (מלאכי ג) הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא. א"ר מתנא מה שעשת חכמה עטרת לראשה עשתה ענות סנדל לעקבה מה שעשת חכמה עטרת לראשה שנאמר (תהלים קיא) ראשית חכמה יראת ה' עשת ענוה סנדל לעקבה שנ' עקב ענוה יראת ה'. תחה"מ ע"י אליהו הנביא זכור לטוב הה"ד (משלי ב) אז תבין יראת ה' ודעת (קדושים) [אלהים] תמצא זו רה"ק. ר' סימון בשם ר"ש בן חלפתא לבליוטוס שהית

גדל

מתנות כהונה

במה אתה ולא בכוליאר: אין אתה צריך כו'. בתמיה: לא הנחתי כו'. כדאמרינן בפ"ק דברכו' מי שנכנס עם חבירו לב"ה וקדם אחד מהן ויצא ולא המתין על חבירו טורפין לו תפלתו בפניו שנאמר טורף נפשו באפו: הזבלי' כו'. מוציאין לשדות זבל ותבן: אנחנו לא מבלים כו'. בתמיה וכי אין אנו צריכין לעמול בתורה בכל כוחינו: תנינא מכאן גרס והוא ברייתא במסכת ע"ז סוף פ"ק והתם קאי על הפסוק ונשמרת מכל דבר רע שלא יהרהר ביום ויבא לידי טומאה בלילה מכאן א"ר פנחס כו' והנה הרואה יראה כי טעות נפל בספר ויגעתי ומצאתי בירושלמי בפ"ק דשבת ובספר רב אלפס סוף פ"ק דע"ז בשם הירושלמי וכן הביאו שם הר"ן וכן הר"י בן חביב בס' עין יעקב בשם ר"י והכי גרס יראת חטא מביאה לידי רוח הקודש רוח הקדש מביאה לידי חסידות חסידות מביאה לידי תחיית המתים כו' עד לידי נקיות שנאמר וכלה וכפר נקיות לידי טהרה כו' עד יראת חטא לידי רוח הקדש שנאמר אז תבין יראת ה' ודעת אלהים תמצא רוח הקודש לידי חסידות שנאמ' אז דברת בחזון לחסידך וחסידות לידי תחיית המתים כו' עד אליהו הנביא וגו' אמר ר' מתנא מה שעשתה כו' עד שנאמר עקב ענוה יראת ה': רבי סימון וכו'. ופי' הר"ן וכלה וכפר כלומר דכתיב וכלה מכפר את הקודש ואת אהל מועד ואת המזבח ל' וכלה משמע זריזות דלשון כילוי משמע מהירו' דהיינו זריזות וכתיב קרא אחרינא וכפר את מקדש הקודש ואת אוהל מועד ואת המזבח כלומר כשהיה עושה בזריזות הביאה כפרה דהיינו נקיות. נקיות לידי טהרה פרש"י טהרה לח ומלובן ועדיף מנקי שנא' וכפר עליו וגומר ונתתי רוחי בכם וגו' פי' הר"ן רוחי דהיינו חסידות ובתר הכי והייתם הנה אנכי שולח וגו' לפני בא יום ה' הגדול והנורא דהיינו תחיית המתים וכיון שבשביל אותו יום הוא בא אליהו נמצא שתחיית המתים גורמת לאליהו הנביא ביאה עכ"ל הר"ן ז"ל ובנימוקי יוסף פי' קצת בל' אחרת אכן הגירסא והכוונה עולה הכל בקנה אחת ובגירסת הספר מן א"ר פנחס עד לידי אליהו זכור לטוב כן הוא

אות

נדל בביתו של מלך א"ל המלך שאל מה אתן לך אמר הבליוטוס אם שואל אני כסף וזהב הוא נותן לי אבנים טובות ומרגליות הוא נותן לי אמר הריני שואל בתו של מלך והכל בכלל. כך (מ"א ג) בגבעון נראה ה' אל שלמ' בחלום הלילה ויאמר אלהים שאל מה אתן לך אמר שלמה אם אשאל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות הוא נותן לי אלא הרי אני שואל את החכמה והכל בכלל הה"ד (שם) ונתת לעבדך לב שומע א"ל הקדוש בחך הוא שלמה הכמה שאלת לך ולא שאלת עושר ונכסים ונפש אויביך חייך החכמה והמדע נתון לך וע"י כן עושר ונכסים אתן לך מיד (שם) ויקץ שלמה והנה חלום א"ר יצחק חלום היה עומד על כנו חמור נוהק והוא יודע מה נוהק צפור מצוצי והוא יודע מה מצוצי מיד (מ"א ג) ויבא ירושלים ויעמוד לפני ארון ברית ה' ויעל עולות ויעש שלמים ויעש משתה לכל עבדיו א"ר אלעזר מכאן שעושין סעודה לגמרה של תורה א"ר יודן ללמדך שכל מי שמלמד תורה ברבים זוכה ששורה עליו רוה"ק שכך עשה שלמה שלמד ושרתה עליו רוה"ק ואמר שלשה ספרים משלי וקהלת ושיר השירים: (י) ד"א שיר השירים ר' איבו ור' יהודה ר' איבו אמר שיר חד השירים תרין הא תלתא ור' יהודה בר סימון אמר שיר השירים כולה חד ואילין תרתין אהרניאתא מה את עבד לון (תהלים קכז) שיר המעלות לשלמה וחד (שם ל) מזמור שיר חנוכת הבית לדוד סברין מימר דוד אמרן ואת תולה בדוד שנא' כמגדל דוד צוארך אלא מה שיר השירים שלמה אמרה ותלה אותה בדוד. כשתמצא אומר כל מעשיו של אותו האיש משולשין היו. שלש מעלות עלה שלמה במעלה הראשונה כתיב (מ"א ה) כי הוא רודה בכל עבר הנהר במעלה שניה שנא' (שם) ושלמה היה מושל במעלה שלישית שנא' (ד"ה א כט) וישב שלמה על כסא ה' למלך א"ר יצחק וכי אפשר לו לאדם לישב על כסא ה' אותו שכתוב בו (דברים ד) כי ה' אלהיך אש אכלה הוא וכתיב (דניאל ז) נהר דינור נגד ונפיק וגו' וכתיב (שם) כרסיה שביבין דינור ואת אמרת וישב שלמה על כסא ה' אלא מה כסאו של הקב"ה שולט מסוף העולם ועד סופו אף כסא של שלמה שולט מסוף העולם ועד סופו מה כסא ה' דן בלא עדים והתראה אף כסא שלמה דן בלא עדים והתראה

מתנות כהונה

אות באות בירושלמי ובבלי סוף מסכת סוטה והוסיף עוד טהרה מביאה לידי פרישות פרישות לידי קדושה וצריך עיון היאך יתפרשו הכתובים על כל הלוקה וחלוקה: ה"ג לקמן ריש קהלת לבליוטוס שהיה גדל כו'. ופי' הכס מחכמי העלה ועי"ע בליוט: הוא נותן לי. ועדיין אין הכל בידי ואף כי בתו אלא הריני שואל את בתו ועל ידה הכל ינתן לי: החכמה והמדע כו'. פסוק זאת בדברי הימים ב' א': על כנו. על בסיסו ואמתתו: חמור נוהק גרסי': מצוצי. מצפצף: לגמרה של תורה. שהוא גמר כל תורה במתנת החכמה: ה"ג שלמד תורה ברבים ושרתה כו': כולה חד. ספר שיר השירים אינו נחשב רק ספר א' ולא לג' ספרים ואלא מה אני מקיים אלו שני שירות האחרות דכתיב השירים חד כו': ה"ג מה את עבד לון חד שיר המעלות כו': מה את עבד כו'. מה אתה עושה מהן והיאך את מקיימן: סברין מימר דוד אמרם כו' גרסי' ופי' הרואים סוברים לומר שדוד אמר שיר חנוכת הבית ואינו כן אלא אתה תולה בדוד ששלמה אמרה ותלאה בדוד והראיה שנא' על בנין הבית כמגדל דוד צוארך והכי שלמה אמרה אלא מה שיר השירים שלמה אמרה וא"כ אף כמגדל דוד הכתוב בו כן רק שתלה אותו בדוד אף שיר זה הכתוב בתלים שלמה אמרה ותלה אותה בדוד ונ"ל דהכי גרסינן ותלה אותה בדוד אף זה שלמה אמרה ותלה אותה בדוד: כשתמצא כו'. כשתדקדק לומר מילוי הענין נמצאת אומר

והתראה ואי זה הוא זה דינן של זונות הה"ד (מ"א ג) אז תבואנה שתים נשים זונות. מי היו רב אמר רוחות היו ורבנין אמרין יבמות היו. ר' סימון בשם ריב"ל אמר זונות ממש היו והוציא דינן בלא עדים והתרא'. ג' ירידות ירד שלמה. ירידה ראשונה מאחר שהיה מלך גדול מסוף העולם ועד סופו נתמעטה מלכותו ולא היה מלך אלא על ישראל הה"ד משלי שלמה בן דוד מלך ישראל. ירידה שניה מאחר שהיה מלך על ישראל נתמעטה מלכותו ולא היה מלך אלא על ירושלים הה"ד אני קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלם. ירידה השלישית מאחר שהיה מלך על ירושלם נתמעטה מלכותו ולא היה מלך אלא על ביתו שנא' הנה מטתו שלשלמה גו' כלם אחוזי חרב ואפי' על מטתו לא היה מלך שהיה מפחד מן הרוחות. ג' עולמות ראה. ר' יודן ור' חוניא ר' יודן אמר מלך הדיוט ומלך חכם טפש וחכם עשיר עני ועשיר מה טעם את הכל ראיתי בימי הבלי לית בר נש מתני אונקי דידיה אלא בשעת רווחיה. ר' חוניא אמר הדיוט מלך והדיוט טפש חכם וטפש עני עשיר ועני מה טעם אני קהלת הייתי מלך על ישראל הייתי הוינא כד הוינא ברם כען לית אנא. ג' עבירות עבר. הרבה לו סוסים הרבה לו נשים הרבה לו כסף וזהב שנאמר (מ"א י ודה"ב ט) ויתן המלך את הכסף בירושלם כאבנים. ולא היו נגנבות א"ר יוסי בר חנינא אבני עשר אמות ואבני שמונה אמות. תני רשב"י אפילו משקלות שהיו בימי שלמה של זהב היו הה"ד (דה"ב ט) אין כסף נחשב בימי שלמה. הרבה לו נשים שנא' (מ"א יא) והמלך שלמה אהב נשים נכריות רבות ואת בת פרעה וגו' מן הגוים אשר אמר ה' אל בני ישראל לא תבאו בהם והם לא יבאו בכם וגו'. ריב"ל אמר על שם לא תתחתן בם. רשב"י אומר לאהבה אהבה ממש לזנות. ר' אליעזר בנו של ריה"ג אומר כתיב (נחמיה יג) גם אותו החטיאו הנשים הנכריות מלמד שהיה בועלן כשהן נדות ולא היו מודיעות אותו. רבי יוסי בן חלפתא אומר לאהבה להאהיבן לאהבן ולקרבן ולגייירן ולהכניסן

אסיפת אמרים

הוינא כו'. בק"ר (א' י"ג) ה"ג אני קהלת מלך הוינא כד הוינא וכדו לית אנא טוב מידי. ושמעתי פי' בשם הגאון הרב המגיד דק"ק מאהלוב מנחם מענדיל זלה"ה דקשה המפרשים על מה שפלטו אשמדאי והלך מעיר לעיר ואמר אני שלמה ולא קבלוהו. אמאי לא הראה חכמתו. ותירצו שנעלמה ממנו מעיינות החכמה יש שתירצו דחכמת המסכן בזויה. ובזה קמיפלגי בעלי המדרש. דה"א הוינא כו' פירוש כשהייתי הייתי אבל כען לית אנא מידי כי נסתלקה ממני החכמה. ומ"א כד הוינא פירוש כמו שהייתי אז כן אני עכשיו בשם לית אני טוב כלום דחכמת המסכן בזויה. ודפח"ח :

מה

מתנות כהונה

כל מעשיו כו' : זונות היו. הרב אב"ן שועיב כתב בדרשותיו בפ' משפטים וז"ל כי מן הנמנע הוא כי זונה תקח לה בן אחרת אדרבה היא הורגת אף את שלה ע"כ אמר רב שהיו רוחות שנדמו לזונות ורבנן אמרי שהיו יבמות שכך דרך היבמות ליקח בן אחר לפטור מן היבם וטוב ע"ש : לית בר נש כו'. אין בן אדם מספר צורתו שהגיעה לו אלא בעת הרוחה הרי שאחר למעלתו ועיין מזה בפ' כה"ג : ה"ג טפש חכם וטפש עני כו' : מתני אונקי גרסי'. ופי' צוקה וצרה ורבים הם בספר הזה: הוינא כו'. הייתי כאשר הייתי אך עתה אין אני כלום ועיין מזה במדרש קהלת בפסוק אני קהלת : ולא היו נגנבות. בתמיה: עשר אמות כו'. ומפני כובדן לא היו נגנבות: ה"ג שמונה אמות היו : ע"ש לא תתחתן. כלו' זה שכתוב לא תבאו בהם ר"ל לא תתחתן וגו' ואעפ"כ לא היה נמנע : לאהבה. סיפיה דקרא הוא במלכים א' סימן י"א : לזונות. אבל מותר להתחתן בהם : גם אותו החטיאו כו' נחמיה סימן י"ג : להאהיבן כו'. כלומר לגייר ויעשו אהובים להקדוש ב"ה ועיין מזה בבמדבר רבה פרשה ג' :

ולהכניסן תחת כנפי השכינה נמצאת אומר ריב"ל ורשב"י ור"א בנו של ר' יוסי הגלילי אמרו דבר אחד ר"י בן חלפתא פליג אתלתיהון. ג' שטנים נזדווגו לו. הה"ד (מ"א יא) ויקם ה' שטן לשלמה את הדד האדומי וכתיב (שם) ויקם אלהים לו שטן את רזון בן אלידע וכתיב (שם) ויהי שטן לישראל כל ימי שלמה. הרבה לו סוסים שנ' (שם י) ותעלה ותצא מרכבה ממצרים בשש מאות כסף וסוס בחמשים ומאה. שלשה משלות אמר. משלי שלמה בן דוד מלך ישראל (משלי י) משלי שלמה בן חכם ישמח אב (שם כה) גם אלה משלי שלמה אשר העתיקו אנשי חזקיה מלך יהודה. שלשה הבלים אמ'. הבל הבלים אמר קהלת וגו' הבל חד והבלים תרין הא תלתא. ג' שירים אמר. שיר חד השירים תרין הא תלתא. ג' שמות נקראו לו. ידידיה שלמה קהלת ריב"ל אמר הנהו תלתא אגור יקא למואל איתיאל הא שבעה. א"ר שמואל בר נחמן עיקר אוותנטייה שלהן ידידיה קהלת שלמה. מחה ר' שמואל בר נחמן באלו ארבעה שנתוספו לו ונתכנה בהן הן צריכין להדרש אגור שאגור דברי תורה בן יקא בן שהקיאה לשעה כספל הזה שנתמלא בשעתו ונשפך בשעתו כך למד שלמה תורה בשעתה ושכחה בשעתה למואל שנם לאל בכל לבו אמר יכול אני להרבות ולא לחטוא לאיתיאל לאיתיאל ואוכל איתיאל אתי אל ואוכל. ג' ספרים כתב. משלי קהלת שיר השירים. אי זה מהן כתב תחלה ר' חייא רבה ור' יונתן ר' חייא רבה אמר משלי כתב תחילה ואחר כך שיר השירים ואחר כך קהלת ומייתי לה מהאי קרא (מ"א ה) וידבר שלשת אלפים משל זה ספר משלי ויהי שירו חמשה ואלף זה שיר השירים וקהלת בסוף אמר. מתנייתא דרבי חייא רבה פליגא על הדין שמעתא מתניתא אמרה שלשתן כתב כאחת ושמעתא אמרה כל חד וחד בפני עצמו תני ר' חייא רבה רק לעת זקנת שלמה שרתה עליו רוה"ק ואמר שלשה ספרים משלי וקהלת ושיר השירים. ר' יונתן אמר שיר השירים כתב תחילה ואחר כך משלי ואחר כך קהלת ומייתי לה ר' יונתן מדרך ארץ כשאדם נער אומר דברי זמר הגדיל אומר דברי משלות הזקין אומר דברי הבלים. ר' ינאי חמוי דר' אמי אמר הכל מודים שקהלת בסוף אמרה: (יא) ר' אליעזר בר אבינה משום ר' אחא ורבנין ר' אליעזר אמר וידבר ג' אלפים משל על כל דבר ודבר ויהי שירו חמשה

מתנות כהונה

דבר א'. שכולם דרשו לאהבה לגנאי: פליג כו'. שהוא דרשו לשבח: ה"ג אתלתיהון. הרבה לו סוסים שנא' ותעלה ותצא מרכבה ממצרים בשש מאות כסף וסוס בחמשים ומאה: שלשה משלות כו': ידידיה ככתוב בס' שמואל ב' סי' י"ב. אגור יקא למואל איתיאל כולו בס' משלי: הנהו תלתא. אלו שלשה שאמרת כבר ועוד אלו ארבעה הרי שבעה ואת אמרת שלשה: אוותנטיאה. העיקר והטובים שבהם הם אלו שלשה: שלהן ידידיה גרסי': ה"ג שנתוסף לו אלא שנתכנה בהן והן כו': שאגר. שאסף: ושכחה. כמ"ש למעלה חכם ספס כו': שנם. שדבר: ה"ג במדרש קהלת שנם לאל בלבו ואמר יכול כו': להרבות נשים וסוסים וכסף: איתיאל. דרש אל לי כח כמו ואת אילי הארץ כלומר יש לאל ידי להרבות ואוכל עמוד שלא אחטא: א"ר חייא. ר"ל על מר ר' חייא: שלשתן כתב כאחת. ולעיל בשם ר' חייא רבה אמר שאמרן כל א' וא' בפני עצמה וכן אמרה שמעתא: כאחת. כלומר בזמן אחת: תני ר' חייא רבה. וזו היא מתניתא דפליגא על ר' חייא דלעיל ועל שמעתא דבמתניתין זאת חס שלא אמרן רק בזמן א'. וזהו לעת זקנתו: הזקין כו'. שקורא תגר ואומר הבל על כל אשר נעשה תחת השמש: על כל דבור. ר"ל על כל פסוק וה"ג בפ' חקת ובמדרש קהלת (זיפ):

חמשה ואלף אלף וחמשה טעמים על כל דבר ודבר . ורבנין אמרין וידבר ג' אלפים משל על כל פסוק ופסוק ויהי שירו חמשה ואלף אלף וחמשה טעמים על כל משל ומשל ויהי משלו אב"כ אלא ויהי שירו חמשה ואלף שירו של משל טעמיה דמילתא טעמיה דמילתא . א"ר שמואל בר נחמן חזרנו על כל ספר משלי ולא מצינו שכתוב בו אלא תשעה מאות וחמשה עשר פסוקים ואת אומר ג' אלפים משל אלא שאין לך כל פסוק ופסוק שאין בו שנים ושלשה טעמים כגון נזם זהב וחלי כתם . נזם זהב באף חזיר . אל תתהדר לפני מלך ובמקום גדולים אל תעמוד אין צריך לומר תשב תשב אצ"ל שלא תדבר . תנינן א"ר עקיבא ח"ו לא נחלק אדם אחד מישראל על שיר השירים שלא תטמא את הידים שאין כל העולם כלו כדאי כיום שנתנה בו שיר השירים למה שכל הכתובים קדש וזה קדש קדשים ועל מה נחלקו על קהלת א"ר יוחנן בר' יהושע בן חמיו של ר' עקיבא כדברי בן עזאי כך נחלקו וכך גמרו . ר' אלעזר בן עזריה עבד לה מתלא לאחד שהוליך סאה של חטים אצל הנחתום א"ל הוציא לי ממנה קמח סלת הוצא לי ממנה קלוסקיא קמה וסלת אחת . כך כל חכמתיה דשלמה לא סלת אלא שיר השירים לישראל שיר השירים המשובח שבשירים המעולה שבשירי' המסולסל שבשירים נאמר שירים ונשבח למי שעשאנו שירי' בעולם המד"א (עמוס ח) והלילו שירות היכל שבחות דהיכלא . ד"א שיר השירים המשובח שבשירים המעולה שבשירים המסולסל שבשירים נאמר שירים למי שעשאנו שירים לעולם המד"א (דברים לג) ה' בדד ינחנו ר' יוחנן בשם ר' אחא בשם ר' שמעון בר אבא נאמר שירים ושבח למי שעתיד להשרות עלינו רה"ק נאמר לפניו שירים הרבה . בכל השירים או הוא מקלסן או הן מקלסין אותו בשירת משה הן מקלסין אותו ואומר (שמות טו) זה אלי ואנוהו ובשירת משה הוא מקלסן (דברים לג) ירכיבהו על במותי ארץ ברם הכא הן מקלסין אותו והוא מקלסן הוא מקלסן הנך יפה רעיתי והן מקלסין אותו הנך יפה דודי אף נעים . ר' שמעון בשם ר' חנין דציפרין אמר שיר כפול ר' סימון אמר כפול ומכופל ר' לוי אמר כנגד שנות אבות ועשרת הדברות נאמרה מנין שיר שיר תק"י ואי תימר דאית בהון יתיר צא מהן שני רעבון שאין עולין

מתנות כהונה

ה"ג ג' אלפים משל על כל דבור ודבור ויהי כו'. ועיין לעיל בפ' חקת ובמדרש קהלת (שם): ה"ג שירו של משה וה"ג בילקוט מלכים ובמד' קהלת בפסוק ונתתי את לבי: טעמא דמילתא. שפה הדבר מן המשל: אין צ"ל תשב. שאם העמידה אסורה ק"ו הישיבה וכן בנו של ק"ו שהדיבור אסור: ה"ג אין צ"ל תשב אין צ"ל כו': א"ר עקיבא כו'. משנה היא במסכת ידים פ"ג: ביום שנתנה גרסי': עבד לה מתלא לא' גרסי'. פי' עשה משל למה היא דומה שיר השירים: קמח סולת. ר"ל הוצא לי ממנה קמח ואח"כ הסולת ואח"כ הוצא לי ממנה קלוסקיא א' וה"ג בילקוט ובפירש"י בהדיא ועיין מזה בתנחומא בפ' ואתה תצוה: ה"ג קלוסקיא אחת כך כל כו': סולת. בורר בסולת המובחר: ה"ג בילקוט למי שעשאנו שירים בעולם ופירושו עשה אותנו שיר ושבח בעולם או י"ל עשה אותנו משוררים ומשבחים וקרי ביה שרים השי"ן פתוחה: שבחות דהיכלא. הרי שמ' שיר פירושו שבח: המד"א ה' בדד ינחנו. עיין בילקוט האזינו: להשרות השירים דרש מל' שריית רוח הקודש: או היא. הקב"ה מקלס את ישראל או ישראל מקלסין אותו: כפול. מדכתיב שיר השירים: כפול ומכופל. מדלא כתיב שיר השיר אלא שיר השירים: שנות האבות. אברהם חי קע"ה שנה ויצחק ק"פ שנה ויעקב קמ"ז שנה וי' דברות הרי תקי"ב שנה: ואין תימר כו'. ואת"ל הרי יש שני שנים יותר: שנות רעבון. א' בימי אברהם וא'

עולין מן המנין׳ ד״א ר׳ יודן ור׳ לוי בשם ר׳ יותנן כל מקום שנא׳ במגלה
זו במלך שלמה במלך שלמה הכתוב מדבר במלך סתם בהקב״ה הכתוב
מדבר. ורבנין אמרין כל מקום שנאמר במלך שלמה במלך שהשלום שלו
הכתוב מדבר במלך סתם בכנסת ישראל הכתוב מדבר : (יב) ישקני מנשיקו׳
פיהו איכן נאמרה ר׳ חיננא בר פפא אמר בים נאמרה המד״א לסוסתי
ברכבי פרעה. ר׳ יודא בר׳ סימון אמר בסיני נאמרה שנא׳ שיר השירים
שיר שאמרו אותו השירים השוררים שנא׳ (תהלים סח) קדמו שרים אחר
נוגנים. תני משום ר׳ נתן הקב״ה בכבוד גדולתו אמרה שנא׳ שיר השירים
אשר לשלמה למלך שהשלום שלו. רבן גמליאל אומר מה״ש אמרוהו שיר
השירים שיר שאמרוהו שרים שלמעלה. ר׳ יוחנן אמר בסיני נאמרה שנא׳
ישקני מנשיקות פיהו. ר׳ מאיר אומר באהל מועד נאמרה ומייתי לה מן
הדא קרייא עורי צפון ובואי תימן עורי צפון זו העול׳ הנשחטת בצפון ובואי
תימן אלו שלמים שנשחטין בדרום הפיחי גני זה אהל מועד יזלו בשמיו זה
קטרת הסמים יבא דודי לגנו זה השכינה ויאכל פרי מגדיו אלו הקרבנות.
רבנין אמרין בבית העולמים ומייתין לה רבנין אף אינון מהאי קרא עורי
צפון זו העולה הנשחטת בצפון ובואי תימן השלמים שנשחטים בדרום
הפיחי גני זה בית העולמים יזלו בשמיו זה קטרת הסמים יבא דודי זה
השכינה ויאכל פרי מגדיו אלו הקרבנו׳. ורבנן אמרי כולהון חורי כולה בבית
העולמים נאמרה א״ר אחא אפריון ודבתריה. ורבנן עבדין יתהון פתיחה
לויהי ביום כלות משה. על דעתיה דר׳ חיננא בר פפא דאמר בים נאמרה
ישרי עלינו רת״ק ונאמר לפניו שירות הרבה. ועל דעתיה דר״ג דאמר
מה״ש אמרוהו יתן לנו מנשיקות שנשק לבניו. על דעתיה דר׳ מאיר דאמר
באהל מועד נאמרה יוריד לנו האש ויקבל קרבנותיו. על דעתיה דר׳ יוחנן
דאמר בסיני נאמרה יוציא לנו נשיקות מתוך פיהו הה״ד ישקני מנשיקות
פיהו : (יג) ד״א ישקני מנשיקות פיהו א״ר יוחנן מלאך היה מוציא הדיבור
מלפני הקב״ה על כל דיבור ודיבור ומחזירו על כל אחד ואחד מישראל
ואומר לו מקבל אתה עליך את הדיבור הזה כך וכך דינין יש בו כך וכך
עונשין יש בו כך וכך גזרות יש בו וכך מצות וכך קלים והמורים יש בו
כך וכך מתן שכר יש בו והיה אומר לו ישראל הן הוזר ואומר לו מקבל אתה
אלהותו

מתנות כהונה

בימי יצחק והלכו למקום דירתם ומטלטל מארץ לארץ מפני עקת רעב וחייהם אינם חיים : ה״ג מניין שיר תק״י : ה״ג במלך סתם בהקב״ה הכתוב מדבר : בכנסת ישראל כו׳. סודו ידוע בדרך הקבלה : ישקני איכן נאמרה. השירה הזאת דכתיב בה ישקני כו׳. וכך אמרו ישראל על הקב״ה והיכן אמרו לו כן : השירים קרי ביה השרים ובילקוט הגירסא באופן אחר : ה״ג תני משום רבי נתן : שרים. משוררים : בסיני כו׳. ועל שמיעת הדברות נאמר כדלקמן : ומייתי לה כו׳. ומביא לו ראיה מפסוק זה : ה״ג קרבנותיו רבנן אמרי כו׳ : כולהון כו׳. כל הפסוקים הכתובים באותו פרשה של עורי צפון כולם מדברים בבית עולמים ומפרש ר׳ אחא מן פסוק אפריון וכל הכתוב אחריו עד סוף הפרשה מדבר בבית עולמים : ה״ג ור׳ מאיר עבד יתהון כו׳. פי׳ פסוקים אלו מן אפריון ואילך עשה פתיחה לפרשת ויהי ביום כלות כו׳ כמתוב בספר במדבר רבה פ׳ י״ב : ישרי עלינו כו׳. זהו פירושו של ישקני מנשיקות כו׳. וכן פירושו של ש״ה שיר הוא לשון שריית רוח הקדש : שנשק לבניו. כלומר מי יתן ויראה לו פנים

אלוהותו של הקב"ה והוא אומר לו הן והן מיד היה נושקו על פיו הה"ד (דברים ד) אתה הראית לדעת ע"י שליח. ורבנין אמרין הדבור עצמו היה מחזיר על כל אחד ואחד מישראל ואומר לו מקבלני את עליך כך וכך מצות יש בי כך וכך דינין יש בי כך וכך עונשין יש בי כך וכך גזירות כך וכך מצות כך וכך קלין וחמורי' יש בי כך וכך מתן שכר יש בי והוא אומר הן והן מיד הדיבור היה נושקו על פיו לאדקולאין כן הדימה ולמדו התורה הה"ד (שם) פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך דברים שראו עיניך איך היה הדבור מדבר עמך. ד"א פן תשכח את הדברים שני דבורים שמעו ישראל מפי הקב"ה ריב"ל אמר טעמון דרבנין אחר כל הדברות כתיב דבר אתה עמנו ונשמעה מה עבד לה ריב"ל פליג שאין מוקדם ומאוחר בתורה או אינו מדבר דבר אתה עמנו ונשמעה אלא לאחר שנים ושלשה דברות. ר' עזריה ור' יהודה בר' סימון בשם ריב"ל תפיסו שטתיה אמרי כתי' תורה צוה לנו משה כל התורה כלה תרי"ג מצות הוי בגימטריא תורה עולה שש מאות ואחת עשרה מצות דבר עמנו משה ברם אנכי ולא יהיה לך לא שמענו מפי משה אלא מפי הקב"ה הוי ישקני מנשיקות פיהו. וכיצד היה הדבור יוצא מפי הקב"ה רשב"י ורבנין רשב"י אומר מלמד שהיה הדיבור יוצא מימינו של הקב"ה לשמאלן של ישראל והוזר ועוקף את מחנה ישראל שמונה עשר מיל על שמונה עשר מיל וחוזר ומקיף מימינן של ישראל לשמאלו של הקב"ה והקב"ה מקבלו מימינו וחוקקו על הלוח וקולו הולך מסוף העולם ועד סופו לקיים מה שנא' (תהלים כט) קול ה' חוצב להבות אש. ורבנין אמרין וכי יש שמאל למעלה והלא כתיב (שמות טו) ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ גו' אלא הדיבור היה יוצא מפי הקב"ה מימינו לימינן של ישראל וחוזר ועוקף את מחנה ישראל י"ח מיל על י"ח מיל וחוזר ומקיף מימינן של ישראל לימינו של הקב"ה והקב"ה מקבלו מימינו וחוקקו על הלוח וקולו הולך מסוף העולם ועד סופו שנא' קול ה' חוצב להבות אש. א"ר ברכיה שנה לי ר' חלבו הדיבור עצמו היה נחקק מאליו וכשהוא נחקק הולך קולו מסוף העולם ועד סופו שנאמר קול ה' חוצב להבות אש. אמרתי לר' חלבו והא כתיב (שם לא) כתובים באצבע אלהים אמר לי תנוקה סברת להנוקני אמרית ליה ומהו דין דכתיב לוחות אבן כתובים באצבע אלהים אמר לי כתלמיד

שהוא

מתנות כהונה

שחקות כמו שהראה להם בנתינת התורה: **נושקו על פיו** גרסי': **לאדוקלאין כו'.** לקמן בפסוק תורי זהב גרס אלקולאין והוא ל' ערבי ופי' הכל ביחד ועוד הוגד לי שהוא בל' ערבי ענין אהבה ושמחה בספר ילקוט ל"ג ליה וכן כל הלשונות הזרים דלקמן: **כן הדימה.** לא נתפרש לי ואולי טעות סופר הוא וכן לקמן לא גרס ליה: **ה"ג** ד"א פן תשכח וגו' ריב"ל אומר שני דברים שמעו ישראל מפי הקב"ה ורבנן אמרי כל הדברות שמעו ישראל מפי הקב"ה ר' יהושע בשם ר' לוי אמר טעמון כו' ועיין לקמן: **אין מוקדם כו'.** מיד אחר שני דבורים אמרו כן: **או אינו כו'.** ומנ"ל לריב"ל שלא שמעו מפיו רק שני דיבורים דילמא ב' או ג' או ד' יותר: **תפיסו שטתי' כו'.** שגם המה תפסו שיטתו וסוברים. שלא שמעו מפיו רק שני דבורי': **אמרי כתיב תורה כו'.** הרי שלא שמע מפי הקב"ה רק שני דברות: **הוי ישקני מנשיקות פיהו.** נשיקות ל' רבים ומיעוט רבים שנים רשב"י גרסי': **ועוקף.** והיקף הגולה כו'. כלו' אם אתה תנוק שאינך יודע לדבר דברי טעם וסברא וכי סובר אתה להנקי' ולקשה אותי בתשובות הכל ותגמגם

בברייתא

שהוא כותב ורבו מיישב על ידו . ריב"ל ורבנין ר' יהושע אומר ב' דברות שמעו ישראל מפי הקב"ה אנכי ולא יהיה לך הה"ד ישקני מנשיקו' פיתו ולא כל הנשיקות ורבנן אמרין כל הדברות שמעו ישראל מפי הקב"ה ר' יהושע דסיכנין בשם ר' לוי טעמין דרבנן דכתיב (שם כ) ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה . מה עביד ליה ריב"ל פליג שאין מוקדם ומאוחר בתורה או אינו מדבר דבר אתה עמנו ונשמעה אלא אחר שנים ושלשה דברות ר' עזרי' ור' יהודה בר סימון בשם ריב"ל תפסי שיטתיה אמרי כתי' (דברים לג) תורה צוה לנו משה כל התורה כולה תרי"ג מצות הוי תורה בגימטריא עולה כמנין תרי"א מצות דבר עמנו משה ברם אנכי ולא יהיה לך לא דבר עמנו משה אלא מפי הקב"ה שמענום : (יד) ר' יוחנן פתר קרייא בישראל בשעה שעלו להר סיני . למלך שמבקש ליקח לו אשה בת טובים ובת גנוסיא שלח אצלה שליח דבר לה אמרה איני כדאית לשפחתו אלא רצוני לשמוע מפיו כיון שחזר אותו השליח אל המלך היו פניו שוחקות ושיחותיו אינן נשמעות למלך . המלך שהיה פקח אמר זה פניו שוחקות דומה שקבל' עליה ושיחותיו אינן נשמעות לי דומה שאמרה רצוני לשמוע מפיו . כך ישראל היא בת טובים השליח זה משה המלך זה הקב"ה בשעה ההיא (שמות יט) וישב משה את דברי העם אל ה' מה ת"ל (שם) ויגד משה את דברי העם אל ה' אלא ע"י שנא' (שם) הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם ויגד משה את דברי העם אל י"י א"ל כך תבעו . א"ל ושמעון לטינוקא מה דהוא בעי ר' פנחס בשם ר' לוי אמר מתלא אמרין דנכית ליה חויא חבלא מדחיל ליה כך אמר משה אתמול ע"י שאמרתי לו והן לא יאמינו לי נטלתי את שלי מתחת ידיהם עכשיו מה אני עושה להם . תני רשב"י כך תבעו אמת רצוננו לראות כבוד מלכנו . ר' פנחס בשם ר' לוי גלוי היה לפני הקב"ה שעתידים ישראל להמיר כבודו באתר שנא' (תהלים קו) וימירו את כבודם גו' שלא יהו אומרים אילו הראנו את כבודו ואת גדלו היינו מאמינים לו ועכשיו שלא הראנו את כבודו ואת גדלו אין אנו מאמינים לו לקיים מה שנ' (שם קמג) ואל תבא במשפט את עבדך : ר' יודן בשם ר' יודא בר' סימון ור' יהודה ור' נחמיה ר' יהודה אומר בשעה ששמעו ישראל אנכי ה' אלהיך

נתקע

מתנות כהונה

בבראשית רבה פ' ע"ח : מיישב על ידו . מראה לו באצבע ומסביר לו איך יכתוב : ולא כל הנשיקות . ומיעוט רבים שנים : ה"ג טעמא דרבנן דכתיב אחר כל הדברות ויאמר כו' . וכדלעיל וכן הביאו בעקידה שער פ"ט ואע"ג דכל זה כתב כבר למעלה כאן הוא הגוף דמייתי ליה ממלת מנשיקות ולמעלה הביאו על פן תשכח הדברים דמשמע ליה לריב"ל שני דברים : גנוסים . מיוחסת : כדאית . ראויה : שיחותיו כו' . שלא היה מדבר בפי' שרצונה לשמוע מפי המלך עצמו שנראה הוא לו שלא האמינה לו ולפיכך נמנע בל' תשובתו : דומה . כמדומה לי : בא אליך . וגו' בדברי עמך וגם בך דמשמע שלא ידבר עמהם רק אך במשה והוא יהיה מליץ בינות' : כך תבעו . לשמוע מפי עצמך א"ל כן משמיעין לתינוק מה שהוא רוצה לשמוע ולפיכך מיד כתיב לך אל העם וקדשתם וגו' : דנכית . שנשך והוא ל' הכאה ממש : חבלא כו' . פי' אפילו חבל עקום שדומה לנחש מפחידו ומתיירא הוא ממנו : נטלתי את שלי כו' . שלקה על ידיהם בצרעת : מה אני עושה להם . כלומר איני אומר שלא ישמעו ממני עד שאשאל את פיהם : רצוננו לראות כו' . ולא תמוה שאין אנו שאומרים לך : את עבדך ומ' גרסי' . ופי' שנשלח שהקב"ה

נתקע תלמוד תורה בלבם והיו למדים ולא היו משכחין באו אצל משה ואמרו
משה רבינו תעשה את פרוזביון שליה בינותינו שנא' (שמות כ) דבר אתה
עמנו ונשמעה ועתה למה נמות ומה הנייה יש באבדה שלנו חזרו להיות
למדים ושוכחים אמרו מה משה ב"ו עובר אף תלמודו עובר מיד חזרו באו
להם אל משה אמרו לו משה רבינו לוואי יגלה לנו פעם שניה לוואי ישקני
מנשיקות פיהו לוואי יתקע תלמוד תורה בלבנו כמות שהיה אמר להם אין
זו עכשיו לעתיד לבא הוא שנאמ' (ירמיה לא) נתתי את תורתי בקרבם ועל
לבם אכתבנה . ר' נחמיה אמר בשעה ששמעו ישראל לא יהיה לך נעקר
יצה"ר מלבם באו אצל משה אמרו לו משה רבינו תעשה את פרוזביון
שליח בינותינו שנא' דבר אתה עמנו ונשמעה ועתה למה נמות ומה הנייה
יש באבדה שלנו . מיד חזר יצה"ר למקומו חזרו על משה ואמרו לו משה
רבינו לואי יגלה לנו פעם שני הלואי ישקני מנשיקות פיהו . אמר להם
אין זו עכשיו אבל לע"ל הוא דכתיב (יחזקאל לו) והסירותי את לב האבן
מבשרכם : (טז) רבי עזריה ואמרי לה ר' אליעזר ור' יוסי ברבי חנינא ורבנן
ר"א אומר משל למלך שהיה לו מרתף של יין בא אחד אורח ראשון מזג
לו את הכוס ונתן לו ובא השני ומזג לו את הכוס ונתן לו כיון שבא בנו
של מלך נתן לו המרתף כולו כך אדם הראשון נצטווה על שבע מצות
הה"ד (בראשית ב) ויצו ה' אלהים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכול תאכל .
ויצו זו ע"ז המד"א (הושע ה) כי הואיל הלך אחרי צו . ה' זו קללת השם
שנא' (ויקרא כד) ונוקב שם ה' מות יומת . אלהים אלו הדיינים שנא' (שמות כב)
עד האלהים יבא דבר שניהם . על האדם זו שפיכות דמים דכתיב (בראשית ט)
שופך דם האדם . לאמר זו גילוי עריות דכתיב (ירמיה ג) לאמר הן ישלח
איש את אשתו והלכה מאתו . מכל עץ הגן זה הגזל דכתיב (בראשית ג) המן
העץ אשר צויתיך . נח ניתוסף לו אבר מן החי דכתיב (שם ט) אך בשר
בנפשו דמו . אברהם נצטוה על המילה . יצחק חנכה לשמונה ימים . יעקב
על גיד הנשה שנא' (שם לב) על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה .
יהודה על היבמה שנא' (שם לח) ויאמר יהודה לאונן בא אל אשת אחיך ויבם
אותה . ישראל אכל מצות עשה ומצות לא תעשה . ר' יוסי בר' חנינא
ורבנן אמרי למלך שהיה מחלק אפסניות ללגיונותיו ע"י דוכסין ואיפרכין
ואיסטרטלין כיון שבא בנו נתן לו מיד ליד . ר' יצחק אומר למלך שהיה
אוכל איפסטלין כיון שבא בנו נתן לו מיד ליד . רבנן אמרי למלך שהיה
אוכל התיכה א' כיון שבא בנו נתן לו מיד ליד . וי"א שמנעה מפיו
ונתן לו שנא' (משלי ב) כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה . ר' אבהו ואמרי
לה

מתנות כהונה

הקב"ה עושה את שלו עד שלא נשאר פתחון פה לבעל הדין לחלוק : **פרוזביון** . מליץ : **מיד**
חזרו גרסי' : **נעקר יצה"ר כו'** : שדרשו ז"ל לא יהיה בך אל זר איזהו אל זר שהוא בתוך גופו
של אדם הוי אומר זה יצר הרע : **ה"ג** בב"ר פר' י"ו אדם הראשון נצטוה על שש מצות וכן
ג"כ אינו מונה רק שש ושם פרשתיו בשם הירושלמי למה לא חשב ז' כמו שחשב בפרק ד' מיתות
בסנהדרין : **הנכה** . היה מחנך המילה לשמנה ימים שהוא הראשון שנימול לשמונה ימים : **אבל**
מצות . פי' על כל מצות כו' : **ה"ג** מחלק אפסניות וכ"מ בספר יפה ולשון יציאות מזונות
ופרנסה כך פי' הערוך : **דוכסין כו'** . מיני שלטונות הן : **איפסטלין** . מיני מאכלי עופים

לה רבי יהודה ור' נחמיה . ר' נחמיה אמר שני חברים שהיו עסוקים בדבר הלכה זה אומר בית אב של הלכה וזה אומר בית אב של הלכה אמר הקב"ה שוקיותהון על ידי . ר' יהודה אמר אפילו הבל היוצא מפיו כמה דתימא (איוב לז) ואיוב הבל יפצה פיהו אמר הקב"ה משוקיותהון עלי . ורבנן אמרין עתידין נפשיהון של אלו לינטל בנשיקה . א"ר עזריה מצאנו שנפשו של אהרן לא נטלה אלא בנשיקה הה"ד (במדבר לג) ויעל אהרן הכהן אל הר ההר על פי ה' וימת שם . ונפשו של משה מנין שנא' (דברים לד) וימת שם משה עבד ה' על פי ה' . מרים מנין דכתיב (במדבר כ) ותמת שם מרים מה שם שנא' להלן על פי ה' אף כאן כן אלא שגנאי לפרשו . ושאר כל הצדיקים מנין שנא' ישקני מנשיקות פיהו אם עסקת בדברי תורה ששפתיך מנושקות סוף שהכל מנשקין לך על פיך ד"א ישקני מנשיקות יזייני יטהרני ידבקני ישקני . יזייני מדכתיב (ד"ה א יב) נושקי קשת מימינים ומשמאילים . א"ר שמעון בר נחמן משלו דברי תורה בזיין מה הזיין הזה מתקיים לבעליו בשעת מלחמה כך ד"ת מתקיימת עם מי שעמל בהן כל צרכן . ר' חנא בר אחא מייתי לה מהכא (תהלים קמט) רוממות אל וגו' . מה החרב שהיא אוכלת משני צדדיה כך תורה נותנת חיים בעה"ז וחיים לעה"ב . ר' יהודה ור' נחמיה ורבנן ר' יהודה אומר התורה שנאמרה בפה אחת נאמרה בפיות הרבה . ר' נחמיה אמר שתי תורות נאמרו אחד בפה ואחד בכתב . ורבנן אמרין שהן גוזרין על העליונים ועושים על התחתונים ועושים . ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר טעמון דרבנן דכתיב (ד"ה א כד) כי היו שרי קדש ושרי האלהים שרי קדש אלו מלאכי השרת (ישעיה מג) ואחלל שרי קדש . שרי האלהים אלו ישראל דכתיב בהון (תהלים פב) אני אמרתי אלהים אתם שהן גוזרין על העליוני' ועושין על התחתונים ועושין כשהן עושין בטהרה . ד"א ישקני מנשיקות פיהו יטהרני ידביקני ישקני . יטהרני כאדם שהוא משיק שני גבין זה על זה והוא מדביקן כמה דתימא (ישעיה לג) כמשק גבים שוקק בו . ד"א ישקני מנשיקות פיהו ישקני ידביקני המד"א (יחזקאל ג) וקול כנפי החיות משיקות אשה אל אחותה . ד"א ישקני יוציא לי קול נשיקות מתוך פיהו : (יז) כי טובים דודיך מיין תמן תנינן שאל ר' ישמעאל את ר' יהושע כשהיו מהלכין בדרך מפני מה אסרו את גבינת הגוים א"ל מפני שמעמידין

אותה

מתנות כהונה

ועיין מזה בב"ר פי' מ"א : ה"ג ר"י ור' נחמיה ורבנן ר' נחמיה כו' : בית אב כו' . כמו בניין אב כלו' עיקר ושרשו כן הוא וחבירו אמר כן הוא ואמר הקב"ה השוקיהון ותשוקותיהון ע"י הם וכמ"ש רז"ל אע"ג שהללו מטהרין והללו מטמאין אלו ואלו דברי אלהים חיים : שוקיותהון. לשון תשוקה וכן אמרו בב"ר פ' כ' ד' תשוקות הן תשוקת אשה על בעלה כו' : הבל יפצה פיהו . והכא כתיב מנשיקות פיהו ויליף פיהו מפיהו וכתיב הבל ודרשו לשון הבל פה : ותמת שם מרים . ויליף שם שם מיתת שם משה כדאיתא בפרק ואלו מגלחין : אלא שגנאי כו' . לומר פי ה' אצל אשה וכדאיתא התם : מנושקות . לשון נשק כלומר ששפתותיו מזויינות לדבר בדברי תורה שהכל כו' : ה"ג מתקיים לבעליו : מה החרב שהיא כו' . ר"ל מה החרב הכתוב פה שכתוב בו פיפיות פי' שני פיות ועיין בילקוט : בפה אחת כו' . פיפיות קא דריש פי חד פיות תרי : גוזרין כו' . ויהי' פיפיות לגזור על העליונים ועל התחתונים : ואחלל שרי קודש . כלומר כמו שנא' ואחלל וגו' פסוק הוא בישעיה מ"ג : משיק שני גבין . מדבק שפי גורות יחד כדי שיהיה בשניהם שיעור מקוה : תמן תנינן . בפרק שני דמסכת ע"ז : כי טובים

ס"ג

אותה בקיבת נבלה א"ל והלא קיבת העולה חמורה מקיבת נבלה ואמר
כהן שדעתו יפה שורפה חיה ומהו שורפ' היה גמיע לה ואמר ר"ש בן לקיש
עשו אותה כשותת בכוס מזוהם לא נהנה ולא מועל א"ל א"כ למה לא
אסרוה בהנייה והשיאו לדבר אחר א"ל ישמעאל אחי היאך אתה קורא
כי טובים דודיך מיין או דודייך מיין א"ל אין הדבר כך שהרי חבירו בא
לימד עליו לריח שמניך טובים ולמה לא גלה לו אמר ר' יונתן מפני שבקרוב
אסרוהו ור' ישמעאל היה קטן . ר' שמעון בן חלפתא ור' חגי בשם ר' שמואל
בר נחמן כתיב (משלי כז) כבשים ללבושך כבשים כתיב בשעה שתלמידיך
קטנים תהי' מכבש לפניהם דברי תורה הגדילו ונעשו ת"ח תהי' מגלה להם
סתרי תורה . תני ר' שמעון בן יוחאי (שמות כא) ואלה המשפטים אשר תשים
לפניהם מה שימה זו אינה נגלית לכל אדם כך הן דברי תורה . ר' הונא
בעי ור' חמא בר עוקבא מקשי אם להפליגו היה מבקש היה לו להפליגו
מחמשה הכרעות שבתורה ואלו הן שאת ארור מחר משוקדים וקם
(בראשית ד) הלא אם תטיב שאת או שאת אם לא תטיב א"ר תנחומא אית
לי חורי (שם לד) ובני יעקב באו מן השדה כשמעם או כשמעם באו מן השדה .
א"ר יצחק כתיב (דברים ד) ואותי צוה ה' יש דברים שאמר לי ביני לבין עצמי
ויש דברים שאמר לי לומר לבניו א"ר אילא יש דברים שמשיקין אותן על
פה כיצד כתוב אחד אומר (תהלים קיט) בלבי צפנתי אמרתך למען לא אחטא
לך וכתוב אחד אומר (שם) בשפתי ספרתי כל משפטי פיך באיזה צד יתקיימו
ב' כתובים הללו אלא כל זמן שהיה עירא היאירי רבו של דוד קיים בלבי
צפנתי אמרתך כיון שנסתלק בשפתי ספרתי : (יח) ד"א כי טובים דודיך
מיין

מתנות כהונה

פ"ג בדרך מפני מה כו' : ומהו שורפה גרסי' : היה גמיע לה . כלומר היה גומעה אותה
וה"ג בגמרא : ה"ג א"ל אימא מפני שמעמידין אותו בעגלי ע"א א"ל א"כ כו' : ה"נ דודיך מיין
או דודייך מיין א"ל אין כו' פי' דודיך הוא ל' זכר דודייך הוא ל' נקבה : לימד עליו כלומר
להוכיח עליו והכי גרסינן בגמרא : שמניך . הוא ג"כ ל' זכר והכל סיפור אחד הוא וא"ת גם
הוא קורא בו שמניך ל' נקבה סיפיה דקרא על כן עלמות אהבוך לא שייך למימר לנקבה כן
פרש"י בפ' אין מעמידין : כבשים ללבושך וגו' גר' . וסיפיה דקרא ומחיר שדה עתודים :
כבשים כתיב . בשי"ן קרי ביה כבשים בלא שבולת : מכבש . כובש וסותם : ונעשה ת"ח
כו' . דייק מסיפיה דקרא ומחיר שדה עתודים שאם נעשו עתודים בעלי קרניים תהא מגלה
להם התורה כעין שדה זו שהיא גלויה ומפורסמת לכל עין והכי גרס בירושלמי הגדילו ונעשו
כעתודים גלי להם רזי תורה : שימה . זו אוצר ממון וסמוי מן העין ודרש תשים בקריאתו
ובשיבולת ל' סימא : כך הן דברי תורה . שאין אתה רשאי לגלותם אלא לבני אדם הגונים וה"ג
בירוש' כך אין לך רשות לשקע את עצמך בדברי תורה אלא לבני אדם כשרים : ה"ג בירו' ר'
הונא א"ר חמא בר עוקבא מקשי כו' : להפליגו היה מבקש . ר' יהושע לר' ישמעאל היה לו
להפליגו כו' . ויפלגנו היאך הוא קורא תיבת ההכרעה למעלה או למטה : ה"ג אם לא תטיב
כו' ועי' בב"ר פרשה פ' כתבתי כל ההכרעות בשם הירושלמי : ה"ג בירושלמי או כשמעם
ויתעצבו א"ר אילא יש דברים שמשיקין אותם על הפה כד"א ישקני מנשיקות פיהו א"ר יצחק
כתיב ואותי צוה אותי ואותי יש דברים שאמר לי ביני לבין עצמי ויש דברים שאמר לי לומר לכם :
שמשיקין אותם . שסוגרים עליהם את הפה שלא לגלותם כד"א ישקני מנשיקות פיהו ולפיכך
הפליג אותו בפסוק זה והכי איתא בתלמודא דידן בהדיא : כתיב ואותי . שהיה לו לכתוב
אותי צוה וכתב ואותי לומר כו' : ביני לבין עצמי . שיאמרו רק בלבו של משה ולא יגלה אותם
לישראל : הכי גרסינן : כתוב אחד אומר כו' . ולא גרסינן כיצד וכן איתא בפרק ז' דמסכת

מיין דברי תורה דומין זה לזה דודין זה לזה קרובין זה לזה המד"א (ויקרא כה) או דודו או בן דודו (שם יח) אך מעין ובור מקוה מים שמכשירין שנאמר (שם) וכי יתן מים על זרע. שמעון בר אבא בשם ר' יוחנן חביבין דברי סופרין כדברי תורה מה טעם והחך כיין הטוב. חבריא בשם ר' יוחנן מה' חביבין דברי סופרין מדברי תורה שנא' כי טובים דודיך מיין האומר אין תפילין לעבור על דברי תורה פטור ה' טוטפות להוסיף על דברי סופרים חייב. ר' אבא בר כהנא בשם ר' יהודה בן פזי שמע לה מן הדא א"ר טרפון אני הייתי בא בדרך והטיתי לקרות כדברי ב"ש וסכנתי בעצמי מפני הלסטין. את חמי אם לא קרא היה עובר על מצות עשה בלבד עכשיו שקרא נתחייב בנפשו הוי חביבין דברי סופרים מדברי תורה. ר' חנינא בריה דר' אחא בשם ר' תנחום בר אחא אמר והמורים מדברי תורה ונבואה דכתיב (מיכה ג) אל תטיפו יטיפון משל למלך ששלח פלמנטרין שלו למדינה על אחד מהן כתב אם מראה לכם חותמי וסימנטרין שלי האמינו לו ואם לאו אל תאמינו לו ועל אחד מהם כתב אפילו אינו מראה לכם חותמי וסימנטרין שלי תאמינו לו כך בדברי נבואה כתיב (דברים יג) כי יקום בקרבך נביא בדברי סופרים כתיב (שם יז) על פי התורה אשר יורוך התורה אין כתיב כאן אלא אשר יורוך ועל המשפט אשר תאמר אין כתיב כאן אלא אשר יאמרו לך לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל על הימין שהוא ימין ועל השמאל שהוא שמאל שמע להם ואפילו שיאמרו לך על הימין שהוא שמאל ועל השמאל שהוא ימין: (יט) ד"א כי טובים דודיך מיין נמשלו דברי תורה במים ביין בשמן בדבש וחלב. במים שנא' (ישעיה נה) הוי כל צמא לכו למים מה מים מסוף העולם ועד סופו דכתיב (תהלים קלו) לרוקע הארץ על המים כך תורה מסוף העולם ועד סופו שנאמר (איוב יא) ארכה מארץ מדה. מה מים חיים לעולם שנא' (שה"ש ד) מעין גנים באר מים חיים כך תורה חיים לעולם שנאמ' (משלי ד) כי חיים הם למוצאיהם וכתיב (ישעיה נה) לכו שברו ואכלו. מה מים מן השמים שנא' (ירמיה י) לקול

תתו

מתנות כהונה

עירובין וילקוט תלים: מקוה מים. שלא היה צריך לומר מים אלא לומר שכל אלו מעין ומקוה קראו מים לענין הכשר זרעים דכתיב גבייהו וכי יותן מים וכדיליף להו כולהו בת"כ: והחך. דברי חכמים תורה שבעל פה הם. כיין הטוב זו תורה שבכתב כד"א הביאני אל בית היין וכמו שפרש"י שם: דודיך. אלו החכמים שנקראו דודים ורעים להקב"ה: האומר אין תפילין כו'. אם זקן ממרא הורה כן פטור לפי שהכל יודעין שחייבין מדאורייי' כן פירשו בפ' הנחנקין במשנה זו: והטיתי לקרות. קריאת שמע שבית שמאי סברי שצריך ליטה בשעת קריאת שמע וב"ה סברי שקורא דרך הילוכו והלכה כב"ה כדאי' בפ"ק דברכות: את חמי כו'. הרי אתה רואה שאם כו': ונבואה דכתיב גרסי': יטיפון וגו' גרס. ור"ל דכתיב בסוף אטיף לך ליין ולשכר הרי שהנבואה נקראת יין וכאן כתיב כי טובים דודיך מיין וה"ג בירושלמי פ"ק דברכות ובפ' אין מעמידין ובפרק אלו הנחנקין דכתיב אל יטיפו יטיפון וכתיב אטיף לך ליין ולשכר וגירו' ל"ג כאן: והמורים מד"ת. רק והמורים מדברי נביאים שהרי במקרא זה לא כתיב רק דברי נביאים: תטיפו. כל לשון הטפה פירושו על הנבואה כן פי' שם הרד"ק: ה"ג ששלח שני פלמנטרין ופי' הערוך שלוחי': כתב להם. לבני המדינה: וסמנטרין. פי' הערוך מגנפת: בקרבך נביא וגו' גרס: יורוך. שהכל תלוי בהם ובדעתם: אשר תאמר. ל' נסתר לנקבה תב אל התורה: שמע להם. כלומ' זה אין צריך לומר אלא אפילו אם יאמרו לך על סימין

שהוא

תתו המון מים בשמים כך התורה מן השמים שנא' (שמות כ) כי מן השמים דברתי עמכם . מה המים בקולי קולות שנא' (תהלים כט) קול ה' על המים כך תורה בקולי קולות שנאמר (שמות יט) ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קולות וברקים . מה המים משיבין הנפש שנאמ' (שופטים טו) ויבקע אלהים את המכתש אשר בלחי וגו' כך התורה שנאמ' (תהלים יט) תורת ה' תמימה משיבת נפש . מה מים מטהרים את האדם מטומאה שנ' (יחזקאל לו) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם כך תורה מטהרת הטמא מטומאתו שנא' (תהלים יב) אמרות ה' אמרות טהורות . ומה המים מטהרים הגוף שנא' (ויקרא טז) ורחץ את בשרו במים כך תורה מטהרת הגוף מח שנא' (תהלים קיט) צרופה אמרתך מאד . ומה מים מכסים ערותו של ים שנא' (ישעיה יא) כמים לים מכסים כך תורה מכסה ערותן של ישראל שנא' (משלי י) ועל כל פשעים תכסה אהבה . ומה מים יורדין טיפין טיפין ונעשות נחלים נחלי' כך תורת אדם לומד ב' הלכות היום וב' למחר עד שנעשה כנחל נובע . מה מים אם אין אדם צמא אינה ערבה בגופו כך התורה אם אין אדם עיף בה אינה ערבה בגופו . מה המים מניחין מקום גבוה והולכים במקום נמוך כך תורה מנחת מי שדעתו גבוהה עליו ומדבקת במי שדעתו נמוכה עליו . ומה מים אין מתקיימין בכלי כסף וזהב אלא בירוד שבכלים כך תורה אין מתקיימת אלא במי שעושה עצמו ככלי חרס . ומה מים אין אדם גדול מתבייש לומר לקטן השקיני מים כך ד"ת אין הגדול מתבייש לומר לקטן למדני פרק אחד דבר אחד פסוק אחד ואפילו אות אחת . ומה מים כשאין אדם יודע לשוט בהן סוף שהוא מתבלע כך ד"ת אם אין אדם יודע לשוט בהן ולהורות בהן סוף שהוא מתבלע . א"ר חנינא דקסרין מה המים נמשכין לגנות ופרדסים ולבתי כסאות ומרחצאות יכול אף ד"ת כן ת"ל (הושע יד) כי ישרים דרכי ה' . א"ר חמא בר עוקבא מה המים מגדלין את הצמחי' כך ד"ת מגדלין את כל מי שהוא עמל בהן כל צרכן . אי מה המים מבאישים ומחמיצים בקנקן אף ד"ת כן ת"ל יין מה יין כל זמן שהוא מתיישן בקנקן משתבח כך ד"ת כל זמן שהם מתישנין בגופו של אדם הן משתבחין בגדולה . ואי מה המים אינן ניכרין בגוף אף ד"ת כן ת"ל יין מה היין ניכר בגוף כך ד"ת ניכרין בגוף ומרמזין ומראין באצבע ואומר זה הוא תלמיד חכם . אי מה המים אין משמחין את הלב יכול אף ד"ת כן ת"ל יין מה יין משמח את הלב דכתיב (תהלים קד) ויין ישמח לבב אנוש כך ד"ת משמחין הלב שנאמ' (שם יט) פקודי ה' ישרים משמחי לב . אי מה היין

פעמים

מתנות כהונה

שהיא שמאל וכו' : בלחי וגו' גרסי'. ושיפיה דקרא וישת ותשב רוחו : ה"ג אמרות ה' אמרות טהורות : צרופה . פי' טהורה ומזוקק' כד"א מצרף ומטהר : ערותו . הגומא שבלעדי המים נראית חסרה ורקה : לים מכסים . הקרקע התחתונה נקראת ים כן פי' הרד"ק ובעלי שערי אורה בספירת הים : עיף בה . יגע בתורה תמיד כדאמרי' ואתה עיף ויגע : בירוד . בפרוס ושפל והוא כלי חרס וכמו שהשיב ר' עקיבא לבת קיסר : כך דברי תורה כו' . צריך שהגדול לא יתבייש לומר לקטן למדני כו' : ה"ג לומר לקטן למדני כו' : מתבלע נבלע ומת בהם : ולהורות . כמו שדרשו חז"ל רבים חללים הפילה זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה : ומחמיצין בקנקן גרסינן : ומתיישן . נעשה ישן : היין ניכר בגוף . שפניו וכל גופו יתאדם שנאמ' אל תרא יין כי יתאדם : ומרמזין לאחרים . לאמר זהו ת"ח :

רפ

פעמים שהוא רע לראש ולגוף יכול אף ד"ת כן ת"ל שמן מה שמן מעדן הראש והגוף כך ד"ת מעדנים הראש והגוף שנא' (שם קיט) נר לרגלי דברך. אי מה השמן מר מתחילתו ומתוק בסופו יכול אף ד"ת כן ת"ל (שה"ש ד) דבש וחלב מה הם מתוקין אף ד"ת מתוקין שנא' (תהלים יט) ומתוקים מדבש. אי מה דבש יש בו קצרים יכול אף ד"ת כן ת"ל חלב מה חלב נקי אף ד"ת נקיים דכתיב (איוב כח) לא יערכנה זהב וזכוכית. אי מה חלב תפל יכול אף דברי תורה כן תלמוד לומר דבש וחלב מה דבש וחלב כשמעורבים זה בזה אין מזיקין הגוף כך ד"ת שנא' (משלי ג) רפאות תהי לשרך (שם ד) כי חיים הם למוצאיהם. ד"א כי טובים דודיך אלו האבות מיין אלו הנשיאים. ד"א כי טובים דודיך אלו הקרבנות מיין אלו הנסכים. א"ר חנינא אילו היה יודע משה מה הקרבנות חביבין בשעה שבאו ישראל לאותו מעשה היה מקריב כל קרבנות שבתורה אלא רץ לו לזכות אבות שנאמ' (שמות לג) זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך. ד"א כי טובים דודיך אלו ישראל מיין אלו אוה"ע י' עשרה נ' חמשים אלו שבעים אומות ללמדך שחביבין ישראל לפני הקב"ה יותר מכל האומות: (ג) לריח שמניך טובים ר' ינאי בריה דר' שמעון כל השירים שאמרו לפניך האבות ריחות היו אבל אנו שמן תורק שמך כאדם שמריק מכלי לכלי חבירו. כל המצות שעשו לפניך האבות ריחות היו אבל אנו שמן תורק שמך רמ"ח מצות עשה ושס"ה מצות לא תעשה. ר' אליעזר ור' יהושע ור' עקיבא. ר"א אומר אם יהיו כל הימים דיו ואגמים קולמוסין ושמים וארץ מגלות וכל בני האדם לבלרים אין מספיקין לכתוב תורה שלמדתי ואני לא חסרתיה אלא כאדם שמטביל זכרותו כמכחול בים. ר' יהושע אומר אם יהיו כל הימים דיו ואגמים קולמוסי' ושמים וארץ יריעות וכל בני אדם לבלרין אין מספיקי' לכתוב דברי תורה שלמדתי ולא חסרתיה רק כאדם שמטביל זכרותו כמכחול בים. ר' עקיבא אומר אני אין בי כח לומר כמו שאמרו רבותי אלא רבותי חסרו ואני לא חסרתיה אלא כמריח באתרוג המריח נהנה והאתרוג לא חסר וכממלא מאמת המים וכמדליק מנר לנר. פעם אחת שהה ר' עקיבא לבא לבית

מתנות כהונה

רע לראש. כששותה יותר מדאי כמו שאמרו חז"ל רובו קשה ומיעוטו יפה: שנא' נר לרגלי וגו'. מכלל שכל גופו בבריאתו שאל"כ אין רגלים עומדות במישור וכמשל המושלים לא יכשלו הרגלים כ"א לאשמת העינים ושתים נר הוא מן השמן ובילקוט ישעיה בשם ספרי גרסי' בהא' לריח שמניך טובים: קצרים. פסולת ודבר מאוס שנפשו של אדם קצה בו כד"א ותקצר נפשו בעמל ישראל: תפל. בלי מלח ואין בו רק המתיקות הגמור וטבעו קר מאד: כשמעורבים כו'. שהדבש טבעו חם והחלב טבעו קר ושניהם כא' טובים ושוים לגוף: ה"ג בס' ישן אלו האבות מיין אלו הנשיאים ד"א וכו'. עד הנסכים א"ר חנינא וכו': מה הקרבנות חביבין. כלו' אילו היה יודע שהקרבנות חביבין: לאותו מעשה. של עגל: שנאמר זכור לאברהם. ונקראו האבות דודים כמו שנא' מה לידידי בביתי שדרשוהו חז"ל על אברהם וכן כרם היה לידידי: לריח שמניך. ריחות היו. כלו' כעין ריח בעלמא: שמריק כו'. שנותן לו השמן בעצמו: ה"ג בס"י שמטביל כמכחול בים זר"ל המכחול כולו כא' ואה"ל גרם בדברי ר' יהושע זכרותו של מכחול ור"ל קנה המכחול: לא חסרתיה גרסינן ובסוף פ"ד מיתות הגירסא יותר ברורה: אין בי כח לומר כו'. שאני לא חסרתיה אפילו כמטביל זכרותו כו': אלא רבותי חסרו. רבותי הם כמכחול ואני לא הסרתיה רק כמריח כו': וכממלא כו'. שאמת המים אינו חסר כי לא יכזבו מימיו היוצאים מן

אסיפת אמרים

מר מתחלתו. ואין המר סיבה למתיקות שלאחריו ופ"ל. (יפ"ת):

לבית המדרש בא וישב לו מבחוץ נשאלה שאלה זו הלכה. אמרו הלכה מבחוץ חזרה ונשאלה שאלה אמרו תורה מבחוץ חזרה ונשאלה שאלה אמרו עקיבא מבחוץ פנו לו מקום בא וישב לו לפני רגליו של ר' אליעזר ובית מדרשו של ר"א היה עשוי כמין ריס ואבן אחת היתה שם והיתה מיוחדת לו לישיבה פעם אחת נכנס ר' יהושע התחיל מנשק אותה האבן ואמר האבן הזאת דומה להר סיני וזה שישב עליה דומה לארון הברית: (כא) ד"א לריח שמניך טובים ר' אחא בשם ר' תנחום בר' הייא שני שמנים הן שמן כהונה ושמן מלכות. ורבנין אמרין שתי תורות הן תורה שבכתב ושבעל פה. א"ר יודן שמן תורק שמך שמן מתגדל על כל מי שהוא עוסק בשמנה של תורה היא דעתיה דר' יודן דאמר (ישעיה ט) וחובל עול מפני שמן חובל עולו של סנחריב מפני חזקיהו וסייעתו שהיו עוסקין בשמנה של תורה. ד"א שמן תורק שמך מה השמן הזה מר מתחילתו וסופו מתוק כך (איוב ח) והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאד מה השמן הזה אין משתבח אלא ע"י כתישה כך ישראל אין עושין תשובה אלא ע"י יסורין. מה השמן הזה אין מתערב בשאר משקין כך ישראל אין מתערבים באוה"ע דכתיב (דברים ז) לא תתחתן בם. מה השמן הזה כוס מלא אינו מזריף כשאר כל המשקין אף ד"ת אין מזרזפים בדברי ליצנות. מה השמן הזה כוס מלא שמן בידך ונפל לתוכו טיפה של מים יוצאת כנגדה טיפה של שמן כך אם נכנס דבר של תורה ללב יוצא כנגדו דבר של ליצנו' נכנס ללב דבר של ליצנות יוצא כנגדו דבר של תורה. מה השמן הזה מביא אורה לעולם כך ישראל אורה לעולם שנא' (ישעיה ס) והלכו גוים לאורך. מה השמן הזה עליון על כל המשקין כך הם ישראל עליונים על כל האומות שנא' (דברים כח) ונתנך ה' אלהיך עליון. מה השמן הזה אין לו בת קול כך ישראל אין להם בת קול בעה"ז אבל לעה"ב כתיב (ישעיה כט) ושפלת מארץ תדברי: (כב) ר' יוחנן פתר קרייה באברהם אבינו בשעה שאמר לו הקב"ה (בראשית יב) לך לך מארצך וממולדתך למה היה דומה לצלוחית של פוליטון שהיתה מונחת בזוית אחת ולא היה ריחה נודף בא אחד וטלטלה ממקומה והיה ריחה נודף אף כן אמר הקב"ה לאברהם הרבה מע"ט יש לך הרבה מצות יש לך טלטל עצמך בעולם ושמך מתגדל בעולמי לך לך מה כתיב בתריה ואעשך

מתנות כהונה

שמעין : ה"ג כאמת המים וכמדליק כו' : מבחוץ שלא רצה לפסוע על ראשי התלמידים לילך ולישב על מקומו : זה הלכה. כלומר איזה הלכה כצ' שאלה של איזה הלכה נשאלה : הלכה מבחוץ. כצ' ר' עקיבא : ה"ג חזרה ונשאלה שאלה ושאלה שנית היתה : חזרה ונשאלה שאלה. או היתה שאלה שלישית ודוק וכן מצאתי שוב בס' אות אמת שהגיה ראשונה שניה שלישית : שמן מתגדל גרסי' : ריס. גדולה כשיעור ריס או עגולה כריס זה של עין ועיין בערוך ערך ריס הראשון : וחבל עול וגו'. פסוק הוא בישעיה סי' י': כך והיה ראשיתך כו'. כצ' שבראשונה נצטער על דברי תורה ובסוף היא מתוקה לו וה"ג בפ' כי תבא : מזריף כשאר גרסי'. ופירושו מבלבן ומתז למעלה בראש כששופכין לתוכה הרבה בפעם אחת כדרך שאר המשקין אלא עולה לתילה בנחת ועיין בערוך ערך זרף השני : יוצאת כנגדה כו'. מפני שהשמן לעולם צף למעלה : אין לו בת קול. ר"ל קול הברה כששופכין אותו לתוך כלי אינו משמיע קול כשאר המשקין : ושפלת מארץ תדברי. פסוק הוא בישעיה סי' כ"ט וסבירא ליה שמדבר על העתיד אע"פ שלפי פשוטו לא משמע כן : מארצך וממולדתך גרסי' : מתגדל בעולמי לך לך

(בראשית יב) ואעשך לגוי גדול. על כן עלמות אהבוך א"ל הקב"ה הא לך עלמות הרבה דכתיב (שם) ויקח אברם את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו ואת כל רכושם אשר רכשו ואת הנפש אשר עשו בחרן והלא אם מתכנשים כל העולם לבראת יתוש אחד אינן יכולים לבראתו אלא אלו הגרים שגיירו אברהם ושרה לכך נאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן. א"ר חוניא אברהם היה מגייר אנשים ושרה הנשים ומה ת"ל אשר עשו בחרן מלמד שהיה א"א מכניסן לביתו ומאכילן ומשקן ומאהיבן ומקרבן ומגיירן ומכניסן תחת כנפי השכינה. הא למדת שכל המכניס בריה אחת לתוך כנפי השכינה מעלין עליו כאילו הוא בראו ויצרו וריקמו. א"ר ברכיה אמרו ישראל לפני הקב"ה רבש"ע ממה שאתה מביא אורה לעולם שמך מתגדל בעולם. ומה היא האורה גאולה שבשעה שאתה מביא לנו אורה הרבה גרים באים ומתגיירים ונוספים עלינו כגון יתרו ורחב יתרו שמע ואתא רחב שמעת ואתיא. א"ר חנינא בשעה שעשה הקב"ה נס לחנניה מישאל ועזריה הרבה גרים נתגיירו דכתיב (ישעיה כט) כי בראותו ילדיו מעשה ידי בקרבו יקדישו שמי מה כתיב בתריה (שם) וידעו תועי רוח בינה. ד"א על כן עלמות אהבוך על שנתת לנו ביזת מצרים וביזת הים וביזת סיחון ועוג וביזת ל' וא' מלכים אנו אוהבים אותך ד"א על כן עלמות אהבוך על שהעלמת מהם יום המיתה ויום הנחמה אהבוך. ד"א על כן עלמות אהבוך בעלמות ובזריזות. ד"א על כן עלמות אהבוך אלו בעלי תשובה. ד"א על כן עלמות אהבוך זו כת השלישית שנא' (זכריה יג) והבאתי את השלישית באש וצרפתים כצרוף וגו'. ד"א על כן עלמות אהבוך אלו הגרים הה"ד (חבקוק ג) ה' שמעתי שמעך יראתי ה' פעלך בקרב שנים וגו'. ד"א על כן עלמות אהבוך זה דורו של שמד שנא' (תהלים מד) כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה. ד"א על כן עלמות אהבוך אלו ישראל שנא' (דברים ז) כי מאהבת ה' אתכם ומשמרו את השבועה וגו'. ד"א על כן עלמות אהבוך על שהעלמת מהם מתן שכרן של צדיקים: (כג) דא"ר ברכיה ור' חלבו עתיד הקב"ה לעשות ראש חולה לצדיקים לע"ל מה טעם (תהלים מח) שיתו לבכם לחילה לחולה כתיב צדיקים מכאן וצדיקים מכאן והקב"ה באמצעם והם חלים לפניו בעלמות ומרמזין אלו לאלו באצבע ואומרים (שם) כי זה אלהים אלהינו עולם ועד הוא ינהגנו עלמות בשני עולמות

מתנות כהונה

לך. כלו' אתו שכתוב לך לך להנאתך שאגדלה שמך וע"ז נאמר כאן לריח שמניך טובים ועיין בב"ר ריש פ' ל"ט: מה כתיב בתריה כו'. וזהו שכתוב כאן על כן עלמות אהבוך וכדמפרש ואזיל: ומה ת"ל כו'. בב"ר לא גרס ליה. וי"ל שקשה לו מדכתיב הנפש דמשמע ליה אותו נפש עצמו שעשה אברהם אותו עצמו עשתה אותו שרה וזה אינו שהרי הוא מגייר האנשים והיא הנשים ות"א אלא ע"י האכסנאות שנעשה ע"י שניהם וע"י זה נתגיירו כדאיתא בב"ר פ' ל"ט: וריקמו רקם עליו עור למעלה: והאורה גאולה. כד"א ליהודים היתה אורה: ביזת מצרים כו'. הו"ה קרויים עלמות ומלת אהבוך שב על ישראל: יום המיתה כו'. שמפני זה מכוונים לבם לשמים בתפלה ובתחנונים: בעלי תשובה. קרי ביה עלמות שהגיעו עד שערי מות בעונותיהם וחזרו בתשובה והקב"ה מקבלם: ה"ג אלו הגרים הה"ד כי שמעו שמעו ואת כל אשר עשה במצרים וגו' יהושע סי' ט': על שהעלמת נוהם כו'. ולפיכך אוהבים אותך כי יודעים כי כך הוא וכמו שנא' עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו: ה"ג ד"א א"ר ברכיה כו'. ודרש על כן עלמות מג' עלמות וזריזות וכדלקמן: ראש חולה נתבאר בויקרא רבה סוף פרשה י"א ועיין

עולמות ינהגנו בעה"ז ובעה"ב. ד"א הוא ינהגנו עלמות בעלימות ובזריזות. ד"א עלמות כאילין עולימתא המד"א (שם סה) בתוך עלמות תופפות. ד"א עלמות תרגם עקילס אתנסייא עולם שאין בו מות ומרמזין אלו לאלו באצבע ואומרים כי זה אלהים אלהינו עולם ועד הוא ינהגנו עלמות בשני עולמות ינהגנו בעה"ז ובעה"ב. בעה"ז דכתיב (דברים טו) כי ה' אלהיך ברכך. ובעה"ב דכתיב (ישעיה נח) ונחך ה' תמיד: (כד) משכני אחריך נרוצה א"ר מאיר בשעה שעמדו ישראל לפני הר סיני לקבל התורה אמר להם הקב"ה אלעיקי אני נותן לכם את התורה אלא הביאו לי ערבים טובים שתשמרוה ואני נותנה לכם אמרו לפניו רבש"ע אבותינו ערבים לנו אמר להם אבותיכם צריכין ערבים. למה"ד לאחד שהלך ללוות מן המלך א"ל תבא לי ערב ואני מלוה אותך הלך והביא לו ערב אחד א"ל ערבך צריך ערב הלך והביא לו ערב שני וא"ל ערבך צריך ערב כיון שהביא לו ערב שלישי אמר תדע כי מפני זה אני מלוה לך. כך בשעה שעמדו ישראל לקבל התורת אמר להם אני נותן לכם תורתי הביאו לי ערבים טובים שתשמרוה ואתננה לכם אמרו אבותינו ערבים אותנו אמר להם הקב"ה אבותיכם יש לי עליהם אברהם יש לי עליו שאמר (בראשית טו) במה אדע יצחק יש לי עליו שהיה אוהב לעשו ואני שנאתיו שנא' (מלאכי א) ואת עשו שנאתי יעקב שאמר (ישעיה מ) נסתרה דרכי מה' אלא תביאו לי ערבים טובים ואני נותנה לכם. אמרו לפניו רבש"ע נביאינו ערבין לנו אמר להם יש לי עליהם שנא' (ירמיה ב) והרועים פשעו בי וכתיב (יחזקאל יג) כשועלים בחרבות נביאיך ישראל היו אלא הביאו לי ערבים טובים ואתננה לכם אמרו הרי בנינו ערבים אותנו אמר הקב"ה הא ודאי ערבים טובים על ידיהם אתנג' לכם הה"ד (תהלים ח) מפי עוללים ויונקים יסדת עוז ואין עוז אלא תורה שנאמ' (שם כט) ה' עוז לעמו יתן. בשעה שהלוה נתבע ואין לו לשלם מי נתפש לא הערב הוי מה שנא' (הושע ד) ותשכח תורת אלהיך אשכח בניך גם אני. א"ר אחא גם אני כביכול אף אני בשכחה מי יאמר בתורה לפני ברכו את ה' המבורך לא היונקים. הוי מרפיון התורה שבכם נתפשו בניכם שנאמ' (ירמיה ב) לשוא הכיתי את בניכם כביכול גם אני בשכחה מי יאמר ברכו את ה' המבורך לפני. לפיכך צריך אדם להכניס בנו לתורה ולחנכו בלימוד שיאריך ימים בעולם שנא' (משלי ט) כי בי ירבו ימיך: (כה) ר' יוחנן וריב"ל ורבנין ר"י אמר ממה שהכנסתנו לארץ טובה ורחבה אחריך נרוצה לארעא טבתא דאתקריאת משכנותא וריב"ל אמר ממה שנתת לנו ארעא טבתא רבתא דאתקריאת משכנותא אחריך נרוצה. ורבנין אמרין ממה שהשרית שכינתך בתוכנו כדכתיב (שמות יט) ועשו לי מקדש אחריך נרוצה. ורבנין אמרין תורי על

מתנות כהונה

פס: משכני אלעיקי. עיקו הוא שבועה בל' ערבי ומלת אל הוא תיקון הל' כידוע: שנ' לשוא כו'. הרי זה עוד ראיה אחרת: ה"ג לשוא הכתי וכו'. וסיפא דקרא מוסר לא לקחו ירמיה סי' ב' על שלא עסקו בתורה הנקראת מוסר כמ"ש שמע בני וגו' קחו מוסר והרס משכני לי משכון: מי יאמר גרסי': ה"ג בילקוט דאיתקרי' משכנתא וכן בסמוך ונקרא א"י כן על שבוא עיקר משכן המלך הקב"ה ודרשו משיכה לריפיה אחריך גרונה למקום משכנותיך: מקדש וגו'

על שסלקת שכינתך מתוכנו אחריך נרוצה תדע לך שהיא כן שכל צרות
שבאו עליהן במעשה העגל לא נתאבלו כיון שאמר להם משה (שם לג) כי
לא אעלה בקרבך מיד וישמע העם את הדבר הרע הזה ויתאבלו. תני רשב"י
זיין שנתן להם לישראל בחורב ושם המפורש היה חקוק עליו וכשחטאו
במעשה העגל נוטל מהם. כיצד נוטל מהם ר' איבו ורבנן ר' איבו אמר
מאליו היה נקלף ורבנן אמרי מלאך היה יורד ומקלפו אמרו ישראל לפני
הקב"ה רבש"ע כלום האשה מתקשטת אלא לבעלה. אריב"ל להוטים היו
ישראל אחרי שכינה המד"א יבא דודי לגנו לגינונו: (כו) ר' יודן ור' עזריה.
ר' יודן אמר אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע על שנהגת עם שכנותי
במדת הדין ועמי במדת רחמים אחריך נרוצה דא"ר ברכיה בשם ר' אלעזר
נעשה בעשרת השבטים מה שלא נעשה בדור המבול. בדור המבול
כתיב (בראשית ו) רק רע כל היום ובעשרת השבטים כתיב (מיכה ב) הוי
חושבי און ופועלי רע על משכבותם הרי זה בלילה בבקר מנין (שם) באור
הבוקר יעשוה כי יש לאל ידם אותם לא נותר מהם פליטה ומאלו נותר
פליטה. באיזה זכות ר' יצחק פתר להו לשבח רבי אמר בזכות והנה
נותרה בה פלטה המוציאים אין כתיב כאן אלא המוצאים בזכות הצדיקים
והצדיקות הנביאים והנביאות שיעמדו ממנו. א"ר הנינא נאמר בכרכי הים
מה שלא נאמר בדור המבול (צפניה ב) הוי יושבי חבל הים גוי כרתים גוי
שחייב כרת ובזכות מי ניצל בזכות ירא שמים אחד שמעמידין בכל שנת
ושנה. ר' לוי פתר ליה לשבח הוי יושבי חבל הים גוי כרתים גוי שכרת
ברית המד"א (נחמיה ט) וכרות עמו הברית. ר' יהושע בר נחמיה משום ר'
אחא אמר נאמר בשבט יהודה ובנימן מה שלא נאמר בסדומיי' דבסדומיי'
כתיב (בראשית יח) וחטאתם כי כבדה מאד אבל בשבט יהודה ובנימין כתיב
(יחזקאל ט) ויאמר אלי עון בית ישראל ויהודה גדול במאד מאד ר' תנחומא
אמר כתוב חורי אית לן (איכה ד) ויגדל עון בת עמי וגו'. א"ר תנחומא לא
הלתה יד ליד אותן לא פשטו ידיהן למצות אבל אלו פשטו ידיהם למצות
(שם) ידי נשים רחמניות כל כך למה שיהיו לברות למו על שבר בת עמי:
(כז) א"ר עזריה אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע ממה שנתת לי
ביזת

מתנות כהונה

וגו' גרסי'. וסיפיה דקרא ושכנתי בתוכם: שסלקת כו'. דרש משכני מל' המשכה וסילוק שכינה: ה"ג בילקוט בפ' כי תשא תני רשב"י זיין נתן להם כו': ושם המפורש כו'. מאליו כו'. ושניהם דרשו מדכתיב ויתנצלו משמע ע"י סבה מכרחת ע"י אחרים או ע"י עצמו ולא בדעת עצמם: לגינונו לחופתו: עם שכינותי. ר"ל סדום ועמורה וכדמפרש ואזיל ודרש משכני כמו שכיני והמ"ם הוא משרת: ה"ג לאל ידם אותם לא נותר כו' ועיין מאמר זה בב"ר פ' כ"ח: והנה נותרה בה כו'. פסוק הוא ביחזקאל סי' י"ד: המוצאים. הנמצאים ול' מציאה נופל על הצדיקים כד"א מצאתי דוד עבדי אדם א' מאלף מצאתי שומר תבונה למצוא טוב ומן רבו מספר: שיעמדו ממנו גרסי': ירא שמים. בב"ר הגירס' נשתנית קצת: פתר ליה לשבח. מלת כרתים וכדמפרש ואזיל שכרת ברית להקב"ה: ויאמר אלי. יחזקאל סי' ט': כתוב חורי גרסי'. פירוש מקרא אחר יש לנו שמפרש בו שגדלה חטאתם מחטאת סדום: בת עמי וגו' גרסי': לא הלתה כו'. לא חלו בה ידים דרש ליה על סדום שזכר כבר ועיין כל זה משלם לעיל בב"ר פ' כ"ח: ה"ג אותן לא פשטו: שיהיו לברות גרסי': ממה שנתת כו'. דרש ג"כ משכני כמו מן שכיני
והמ"ם

ביזת שכנותי אחריך נרוצה שנאמ' (שמות ג) ושאלה אשה משכנתה ביזת מצרים וביזת סיחון ועוג וביזת ל"א מלכים אחריך נרוצה. ד"א משכני אחריך נרוצה ממה שגירית בי שכני הרעים. א"ר אבון למלך שכעס על מטרונה תגירה בה שכניה רעים והתחילה צווחת אדני המלך הושיעני כך ישראל (שופטים י) וצידונים ועמלק ומעון לחצו אתכם ותצעקו אלי ואושיעה אתכם מידם. ד"א משכני אחריך נרוצה מסכינני אחריך נרוצה. ד"א ממסכיני אחריך נרוצה כההיא דא"ר אחא צריך יהודאה לתרובא עביד תתובא. כההיא דא"ר עקיבא יאיא היא מסכנותא לברתיה דיעקב כערקא סומקא בקדלא דסוסיא חיורא. ד"א משכני אחריך נרוצה משכינני אחריך נרוצה ממשכוני שנטלת ממני אחריך נרוצה ממשכון גדול שנטלת ממני אחריך נרוצה דא"ר מנחמא בשם ר' יוחנן כתיב (נחמיה א) חבל חבלנו לך זה חרבן ראשון וחרבן שני שלא נתמשכנו אלא על ידינו. ר' ברכיה בש"ר יהודה בר' אלעאי כתיב (שמות טו) ויסע משה את ישראל הסיען מחטאו של ים. אמרו לו משה רבינו להיכן אתה מוליכנו אמר להם לאלים ומאלים לאלוש ומאלוש למרה וממרה לרפידים ומרפידים לסיני. אמרין לכל הן דאת אזיל ומוביל לן אנן עמך. משל לאחד שהלך ונשא אשה מן הכפר אמר לה קומי ואתית עמי אמרה ליה מן הכא להן אמר לה מן הכא לטברי' ומתמן לבורסקי ומבורסקי לשוקא עילאה ומתמן לשוקא ארעייתא אמרה ליה לכל הן דאת אזיל ונסיב לי אנא אתיא עמך. כך אמרו ישראל (תהלים סג) דבקה נפשי אחריך. א"ר יוסי בר איקא והרי מקרא מכריז ואומר משכני אחריך נרוצה אם למקרא למקרא אם למשנה למשנה אם לתלמוד לתלמוד ואם לתוספתא לתוספתא אם לאגדתא לאגדתא: (כח) הביאני המלך חדריו תמן תנינן ארבעה נכנסו לפרדס בן עזאי ובן זומא אלישע בן אבויה ור' עקיבא. בן עזאי הציץ ונפגע ועליו נאמר (משלי כה) דבש מצאת אכול דייך. בן זומא הציץ ומת ועליו נאמר (תהלים קטו) יקר בעיני ה' המותה לחסידיו. אלישע בן אבויה קצץ בנטיעות כיצד קצץ בנטיעות בשעה שהיה נכנס לבתי כנסיות ומדרשות

מתנות כהונה

והמ"ס משרת: הה"ג ביזת שכנותי שנא' ושאלה: שגרית. לשון מגרה מדון: מסכינני. ל' רש ומסכן ודרש משכני כמו מסכני ואח"כ משרש ואזיל ממסכנני מתוך עניותי אחריך נרוצה וכן לקמן בסמוך משכינני אחריך נרוצה ממשכוני כו': צריך יהודאי לתרובא כו'. צריך היהודי לחיי נער ודוחק עד שאין לו לאכול רק חרובין אז מקבל מרות ועושה תשובה ומצאתי ביאור בילקוט ישעיה כשבא מכה וחורבן על היהודי אז נעשה תושב ומה שפירשתי נראה בעיני שכך דרשו בפסוק חרב תאכלו חרובין תאכלו גם התובא הוא כמו תשובה ותמצאו במדרש קהלת רים פסוק עיר קטנה ובתרגום ירושלמי במקומות אין מספר וכן מצאתי בירושלמי במסכת שביעית: יאיא היא כו'. יפה עניות לישראל הנקראות בת יעקב כרסן אדום על צוארו של סוס לבן: ערקאי. רצועה כמו ערקתא דמסאנא: משכנני. דרש משכני ל' משכון: ממשכון גדול. כפל ענין במלת שוטת ובילקוט לא גרס ליה: מחטאו של ים. שחטאו על הים שנא' וימרו על ים בים סוף וכשאמרו שירה העביר והסיע אותו חטא וכדאי' בשמות רבה בפרשה כ"ד: לכל הן כו'. לכל הכן שאתה הולך ומוליך אותנו אנחנו עמך ונלך אחריך: ואתית ובואי: מן הכא לכן. מכאן ממקום זה להיכן אתה מוליכני: לשוקא עילאה. לשוק העליון: ארעייתא. התחתון: נסיב לי. ולוקח אותי אני אלך עמך: הביאני שמן שנינן. פי' אין דורשין: בן עזאי הציץ ונפגע. ק כו'

ומדרשות ורואה תינוקות שמצליחין בתורה היה אמר עליהון מילא ומסתתמין ועליו נאמר (קהלת ה) אל תתן את פיך לחטיא את בשרך. ר"ע נכנס בשלום ויצא בשלום ואמר לא מפני שגדול אני מחברי אלא כך שנו חכמים במשנה מעשיך יקרבוך ומעשיך ירחקוך ועליו נאמר הביאני המלך חדריו: (כט) ר' ינאי אמר לא היתה התורה צריכה להדרש אלא מהחדש הזה לכם. ומפני מה גלה הקב"ה לישראל מה ביום ראשון ומה ביום שני עד יום ששי בזכות שאמרו (שמות כד) כל אשר דבר י"י נעשה ונשמע מיד גלה להם. ר' ברכיה אמר כתיב (דברים ד) ויגד לכם את בריתו ויגד לכם את ספר בראשית שהוא תחילת ברייתו של עולם. אשר צוה אתכם לעשות עשרת הדברים אלו עשרת הדברות עשרה למקרא ועשרה לתלמוד. וכי מנין יבא אליהוא בן ברכאל הבוזי ויגלה לישראל חדרי בהמות ולויתן ומנין יבא יחזקאל ויגלה להם חדרי מרכבה אלא הה"ד הביאני המלך חדריו: (ל) נגילה ונשמחה בך בעשרה לשונות של שמחה נקראו ישראל. גילה. שישה. שמחה. רנה. פצחה. צהלה. עלצה. עליזה. חדוה. תרועה. גילה (זכריה ט) גילי מאד בת ציון. שישה (ישעיה סא) שוש אשיש בה'. שמחת (שם סו) שמחו את ירושלים. רנה (זכריה ב) רני ושמחי בת ציון. פצחה (שם יד) פצחי רנה וצהלי. צהלה (שם יב) צהלי ורני. עלצה (ש"א ב) עלץ לבי בה'. עלוזה (תהלים כח) ויעלוז לבי ומשירי אהודנו. חדוה שנאמר (עזרא ו) ועבדו בני ישראל. תרועה (תהלים מז) הריעו לי"י כל הארץ וכתיב (שם מז) הריעו לאלהים בקול רנה. ואית דמפקין תרועה ומעיילין דיצה המד"א (איוב מא) ולפניו תדוץ דאבה מקרטעא כהדא חפיתא: (לא) ד"א נגילה ונשמחה בך תמן תנינן נשא אדם אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל. א"ר אידי מעשה באשה אחת בצידון ששהתה עשר שנים עם בעלה ולא ילדה. אתון גבי רשב"י בעיין למשתבקא דין מדין. אמר להון חייכון כשם שנזדווגתם זה לזה במאכל ובמשתה כך אין אתם מתפרשים אלא מתוך מאכל ומשתה. הלכו בדרכיו ועשו לעצמן י"ט ועשו סעודה גדולה ושכרתו יותר מדאי. כיון שנתיישבה דעתו עליו אמר לה בתי ראי כל חפץ טוב שיש לי בבית טלי אותו ולכי לבית אביך. מה עשתה היא לאחר שישן רמזה לעבדיה ולשפחותיה ואמרה להם שאוהו במטה וקחו אותו והוליכוהו

לבית

מתנות כהונה

גירסת הירושלמי ובתלמודא דידן גרס בן זומא הציץ ונפגע ובן עזאי הציץ ומת: היה אומר עליהן כו'. היה אומר עליהם דבר זה ומסתתמין ובירושלמי פרק אין דורשין מפרש שהיה מבטלן מד"ת בדברי טעם של הסתה ועיין שם: תחלת ברייתו. דרש בריתו ל' בריאה: עשרה למקרא ט'. נ"ל דדייק עשרה שה"ל לומר עשר כמד"א כי עשר שנים או עשר דברים וילקוט לא גרס ליה אבל בס' עבודת הקודש בפ' כ"ג מחלק הייחוד גרס ליה: חדרי מרכבה כו'. ופי' חדריו חדרי החכמה והמדע: ועבדו בני ישראל. פסוק זה בקשתיו ולא מצאתיו ומצאתי באות אמת בשם נוסחאות אחרינו דגרס שנ' כי חדות ה' היא מעוזכם: תדוץ. איוב סי' מ"א: ואית דמפקין כו'. יש שמוציאין תרועה ומכניסין במקומו דיצה: מקרטעא מרקד ומקפץ: חפיתא. אולי הוא ל' חופה כלומר כזה שהוא מרקד בחופה וכתב באות אמת שנ"ל פירושו דג: תנינן. בפ' הבא על יבמתו ועיין בב"ב פ' ח"ה: אתון. באו: בעיין כו'. היו רוצים שיתפרשו זה מזו ונ"ל שהיא בעל כרחה הלכה עמו מגד הדין וכן מוכח סוף המעשה: כך אין אתם נגרשי': ושכרתו. היא היתה משכרת אותו: וטלי אותו גרסי':

דפג

לבית אבא. בחצי הלילה נגער משנתיה. כיון דפג חמריה אמר לה בתי איכן אני נתון. אמרה ליה בבית אבא. אמר לה מה לי לבית אביך. אמרה ליה ולא כך אמרת לי בערב כל חפץ טוב שיש בביתי טלי אותו ולכי לבית אביך אין חפץ טוב לי בעולם יותר ממך. הלכו להם אצל רשב"י ועמד והתפלל עליהם ונפקדו. ללמדך מה הקב"ה פוקד עקרות אף צדיקים פוקדים עקרות. והרי דברים ק"ו ומה אם ב"ו על שאמר לב"ו שכמותו אין לי חפץ בעולם טוב ממך נפקדו. ישראל המחכים לישועת הקב"ה בכל יום ואומרים אין לנו חפץ טוב בעולם אלא אתה עאכ"ו הוי נגילה ונשמחה בך. למטרונה שהלך המלך בעלה ובניה וחתניה למדינת הים. ובאו ואמרו לה באו בניך. אמרה מה איכפת לי תשמחנה כלותי. כיון שבאו חתניה אמרו לה באו חתניך. אמרה מה איכפת לי תשמחנה בנותי. אמרו לה בא המלך בעליך אמרה האי חדותא שלימה חדו על חדו. כך לע"ל באין הנביאים ואומרים לירושלים (ישעיה ס) בניך מרחוק יבואו. והיא אומרת להם מה איכפת לי. (שם) ובנותיך על צד תאמנה אמרה מה איכפת לי. כיון שאמרו לה (זכריה ט) הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע אמרה הא חדותא שלימתא דכתיב (שם) גילי מאד בת ציון. וכתיב (שם ב) רני ושמחי בת ציון וגו' באותה שעה היא אומרת (ישעיה סא) שוש אשיש בה' תגל נפשי באלהי: (לב) ד"א נגילה ונשמחה בך ר' אבין פתח (תהלים קיח) זה היום עשה י"י נגילה ונשמחה בו א"ר אבין אין אנו יודעין במה לשמוח אם ביום אם בהקב"ה בא שלמה ופירש נגילה ונשמחה בך בהקב"ה בך בישועתך בך בתורתך בך ביראתך א"ר יצחק בך בכ"ב אותיות שכתבת לנו בתורה בי"ת שנים כ"ף עשרים הרי בך: (לג) נזכירה דודיך מיין מיינה של תורה כגון הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת הלכות חג בחג. ד"א נזכירה דודיך מיין מיין של אבות מה פעל לפניך אדה"ר מי פעל לפניך כאברהם מי פעל לפניך כיצחק מי פעל לפניך כיעקב: (לד) מישרים אהבוך מה ישיריין רחמיך מה תקיפין אינון רחמיך. א"ר איבי מישרות גדולות פעלו אבותינו לפניך כל שפעלו. א"ר חנין (בראשית כב) כי יען אשר עשית את הדבר הזה. נסיון עשירי היה ואת קורא אותו דבר. הא אילו לא קיבל עליו הדבר הזה היה מפסיד ומאבד כל הראשונים. הוי מישרים אהבוך:

(לה) **שחורה** אני ונאוה. שחורה אני במעשי. ונאוה במעשה אבותי. שחורה אני ונאוה. אמרה כנסת ישראל. שחורה אני בפני עצמי. ונאוה בפני קוני. דכתיב (עמוס ט) הלא כבני כושיים אתם לי בני ישראל. כבני כושיים אתם בפניכם. אבל אתם לי כבני ישראל

נאם

מתנות כהונה

דפג חמריה. שהמיר ונשתנה יינו מעליו כד"א יין מפיגו: **אף צדיקים כו'**. כלומר יש בידם שפתח העקרות שעל ידי תפלתם פוקד אותם הש"י: **אומרים אין לנו כו'**. בס' יפ"ת מגיה שנאמר כי אתה אבינו: **האי חדותא כו'**. זהו חדוה שלימה חדוה על חדוה: **בת ציון וגו'** גרסי': **מה פעל לפניך אדם הראשון**. בילקוט לא גרס ליה: **מי פעל כו'**. בילקוט הגירסא יותר מבוארת וע"ש: **ישיריין**. ל' חוזק כד"א שריר וקיים לא שריר שדריה בפ' חבית: **רחמיך**. אהבתא: **כל שפעלו**. כל מה שפעלו: **ואת קורא אותן דבר**. והיה לו לומר יען כי עשית הדברים האלה ורמז לכל עשרה נסיונות: **הדבר הזה**. עקידת יצחק: **שחורה**. עיין בשמות

רבה

נאם ה'. ד"א שחורה אני במצרים. ונאוה אני במצרים. שחורה אני במצרים וימרו בי ולא אבו לשמוע אלי. ונאוה אני במצרים. בדם הפסח ובדם המילה. דכתיב (יחזקאל טז) ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך. ואומר לך בדמיך חיי. זה דם הפסח. ואומר לך בדמיך חיי. זה דם המילה. ד"א שחורה אני בים שנאמ' (תהלים קו) וימרו על ים בים סוף. ונאוה אני בים. שנא' (שמות טו) זה אלי ואנוהו. שחורה אני במרה. שנא' (שם) וילונו העם על משה לאמר מה נשתה. ונאוה אני במרה. שנאמ' (שם) ויצעק אל ה' ויורהו ה' עץ וישלך אל המים וימתקו המים. שחורה אני ברפידים. שנא' (שם יז) ויקרא שם המקום מסה ומריבה. ונאוה אני ברפידים. שנאמר (שם) ויבן משה מזבח ויקרא שמו ה' נסי. שחורה אני בחורב. שנאמר (תהלים קו) יעשו עגל בחורב. ונאוה אני בחורב. שנאמ' (שמות כד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. שחורה אני במדבר. שנא' (תהלים עח) כמה ימרוהו במדבר. ונאוה אני במדבר. בהקמת המשכן. שנא' (במדבר ט) וביום הקים את המשכן. שחורה אני במרגלים. שנאמ' (שם יג) ויוציאו דבת הארץ. ונאוה אני ביהושע וכלב. שנא' (שם לב) בלתי כלב בן יפונה הקנזי וגו'. שחורה אני בשטים. שנאמ' (שם כה) וישב ישראל בשטים. ונאוה אני בשטים. שנא' (תהלים קו) ויעמוד פנחס ויפלל. שחורה אני בעכן. שנאמ' (יהושע ז) וימעלו בני ישראל מעל בחרם. ונאוה אני ביהושע. שנא' (שם) ויאמר יהושע אל עכן בני שים נא כבוד. שחורה אני במלכי ישראל. ונאוה אני במלכי יהודה. אם בשחורים שהיו לי כך אני נאוה. בנביאים שלי עאכ"ו: (לו) שחורה אני. מדבר באחאב שנא' (מ"א כא) ויהי כשמוע אחאב את הדברים האלה ויקרע בגדיו וגו' ויצום וגו' ויהלך אט. כמה נתענה ריב"ל אמר ג' שעות. אם היה למוד לאכול סעודתו בשלש שעות אוכל בשש. ואם היה אוכל בשש אוכל בתשע. (שם) וישכב בשק ויהלך אט. ריב"ל אמר שהלך יחף. ביהורם מה כתיב (מ"ב ו) וירא העם והנה השק על בשרו מבית. ר' לוי בר חיתא אמר בה ג' שיטין. שחורה אני כל ימות השבוע. ונאוה אני בשבת. שחורה אני כל ימות השנה. ונאוה אני ביוהכ"פ. שחורה אני בעשרת השבטים. ונאוה אני בשבט יהודה ובנימין. שחורה אני בעוה"ז ונאוה אני לעוה"ב: (לז) בנות ירושלים. רבנין אמרי אל תקרי בנות ירושלים אלא בונות ירושלים. זו סנהדרי גדולה של ישראל שיושבין ומבינין אותן בכל שאלה ומשפט. ד"א בנות ירושלים. א"ר יוחנן עתידה ירושלים להעשות מטרפולין לכל המדינות ולהמשיך כנהר אליה לכבודה. כד"א (יהושע טו) אשדוד בנותיה וחצריה עזה בנותיה וחצריה. עד לשע. היא דעתיה דר' יוחנן. דא"ר יוחנן כתיב (יחזקאל טז) ונתתי אתהן לך לבנות ולא מבריתך. מהו לבנות לכופרנין. ולא מבריתך לא מן פרניך אלא מן פרנין דידי. רב ביבי משום ר' ראובן אמר (ישעיה נד) רני

מתנות כהונה

רבה פ' מ"ס: והנה השק על בשרו מבית. מלכים ב' סימן ו': שיטין. שיטות וסוגיות: ס"נ כל ימות השבוע ונאוה: מטרפולין. פי' הערוך בלשון יון מטרא אם פולין עיר כלומר אם ועיקר כל העיירות: ולהמשיך וכו'. כל מאמר זה בשמות רבה פ' כ"ג ולא גרסי' זה: כד"א אשדוד גרסי': ובנותיה. ולאו כתיב בנות ירושלים: לכופרנין. לשון כפר: מפורנך.

מכתובתך

תני עקרה הא רנה עקרותא היא. אלא רני עקרה שלא ילדה בנים לגיהנם. ר' ברכיה בשם ר' שמואל בר נחמן אמר נמשלו ישראל כנקבה. מה נקבה זו נוטלת עישור נכסים מאביה ויוצאת. כך ירשו ישראל ארץ ז' עממים שהיא עישור ע' אומות. וע"י שירשו ישראל כנקבה. אמרו שירה בלשון נקבה. שנא' (שמות טו) אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה'. אבל לע"ל הן עתידין לירש כזכר היורש לכל נכסי אביו. הה"ד (יחזקאל מח) מפאת קדמה עד פאת ימה יהודה אחד דן אחד אשר אחד וכלהון כך. והן אומרין בלשון זכר. שנא' (תהלים צו) שירו לה' שיר חדש. שירה חדשה אין כתיב אלא שיר חדש. ר' ברכיה וריב"ל למה נמשלו ישראל כנקבה. מה נקבה זו טוענת ופורקת טוענת ופורקת. וחוזרת ופורקת ושוב אינה טוענת. כך ישראל משתעבדין ונגאלין. משתעבדין ונגאלין. וחוזרין ונגאלין. ושוב אין משתעבדין לעולם. בעוה"ז על ידי שצרתן צרת נקבה יולדת הן אומרים שירה לפניו בלשון נקבה. אבל לעה"ב ע"י שצרתן אין צרת יולדת. הן אומרים שירה בלשון זכר. הה"ד (ישעיה כו) ביום ההוא יושר השיר הזה: (לח) כאהלי קדר. מה אהלי קדר אע"פ שנראין מבחוץ כעורים ושחורים וסמרטוטין. והם מבפנים אבנים טובות ומרגליות. כך תלמידי חכמים אע"פ שנראין כעורים ושחורים בעה"ז. אבל בפנים יש בהם תורה מקרא משנה מדרשות והלכות תלמוד תוספתות ואגדות. אי מה אהלי קדר אין צריכין תכבוסת יכול אף ישראל כך. ת"ל כיריעות שלמה. מה יריעות שלמה זו מתלכלכת ומתכבסת וחוזרת ומתלכלכת ומתכבסת. כך ישראל אע"פ שמתלכלכין בעונות כל ימות השנה. יוה"כ בא ומכפר עליהם. שנא' (ויקרא טז) כי ביום הזה יכפר עליכם. וכתיב (ישעיה א) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו. אי מה אהלי קדר מטלטלין ממקום למקום. יכול אף ישראל כן. ת"ל כיריעות שלמה. כיריעותיו של מי שהשלום שלו מי שאמר והיה עולם. שמשעה שמתחן עוד לא זזו ממקומן. תני ר' אליעזר בן יעקב (שם לג) אהל בל יצען בל יצא ובל ינוע. מה אהלי קדר אין עליה עול כל בריה. כך ישראל לע"ל אין עליהם עול כל בריה. תני ר' חייא (ויקרא כו) ואולך אתכם קוממיות בקומה זקופה. שאינן יראין מכל בריה. ר' יודן אמר כיוסף. מה יוסף נמכר לאהלי קדר. שנא' (בראשית לז) וימכרו את יוסף לישמעאלים. וחזר וקנה את קוניו. שנא' (שם מז) ויקן יוסף את כל אדמת מצרים. כך ישראל (שמות יד) והיו שובים לשוביהם: (לט) אל

תראוני

מתנות כהונה

מכתובתך והם נכסי צאן ברזל שהכניסה לו בנדונייתה ועל ידי החופה וכתובה היא כורתת ברית לבעלה ובילקוט סוף ספר יחזקאל הגירסא באופן אחר ועיין שם: הא רנה. בתמיה וכי זה רנה והרי אינו אלא עקרות וכמ"ש בפ"ג דמסכת ברכות: מפאת קדמה כו'. בסוף ספר יחזקאל: טוענות ופורקת. כלומר הרה ויולדת: וחוזרת ופורקת. לעת זקנתה: אין צרת יולדת. שלא יהא צרה אחריו: באהלי קדר. בעה"ז. אבל בעולם הבא פניהם מאירים מאור ה' אשר יזרח עליהם וה"ג ליה בשמות רבה פרשה כ"ג: אין צריכין. כלומר אין בהם צורך ותועלת בכביסה וגם אין דרכם לכבס ובשמות רבה גרסי' אין להם תכבוסת: ביריעותיו של מי כו'. הם הרקיעים כד"א נוטה השמים כיריעה ואמר וימתחם כאוהל לשבת: מי שאמר כו'. זה תוספת ביאור למי שהשלום שלו: בל יצען. נוטריקון בל יצא ובל יניע ומדבר בהשמים ה"ג ובל ינוע מה אהלי קדר כו': אל

תראוני שאני שחרחורת ר' סימון פתח (משלי ל) אל תלשן עבד אל אדוניו. נקראו ישראל עבדים שנאמר (ויקרא כה) כי לי בני ישראל עבדים. ונקראו הנביאים עבדים שנא' (עמוס ג) כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים. כך אמרה כנסת ישראל לנביאים אל תראוני בשחרורותי. אין לך שמח בבני יותר ממשה וע"י שאמר (במדבר כ) שמעו נא המורים נגזר עליו שלא יכנס לארץ. ד"א אין לך שמח בבני יותר מישעיהו. וע"י שאמר (ישעיה ו) ובתוך עם טמא שפתים אנכי יושב. א"ל הקב"ה ישעיה בנפשך את רשאי לומר כי איש טמא שפתים אנכי ניחא. שמא ובתוך עם טמא שפתים אנכי יושב אתמהא. תא חמי מה כתיב תמן ויעף אלי אחד מן השרפים ובידו רצפה. א"ר שמואל רצפה רוץ פה רצוץ פה למי שאמר דילטורייא על בני. ודכוותיה כתיב באליהו שנא' (מ"א יט) ויאמר קנא קנאתי לה' אלהי צבאות כי עזבו בריתך בני ישראל. א"ל הקב"ה בריתי שמא בריתך. (שם) את מזבחותיך הרסו. א"ל מזבחותי. שמא מזבחותיך. (שם) ואת נביאיך הרגו בחרב א"ל נביאי. ואת מה איכפת לך. א"ל (שם) ואותר אני לבדי ויבקשו את נפשי לקחתה. תא חמי מה כתיב תמן. ויבט והנה מראשותיו עוגת רצפים. מה הוא רצפים. א"ר שמואל בר נחמן רוץ פה רצוץ פיות בכל מי שאמר דילטורייא על בני. ר' יוחנן מייתי לה מן הדא (ישעיה יז) משא דמשק הנה דמשק וגו' עזובות ערי ערוער. מה זה עומד בדמשק ומזכיר ערוער. וחלא ערוער בתחום ארץ מואב אלא שס"ה בתי ע"ז היו בדמשק כמנין ימות החמה. והיו עובדים כל אחד ואחד יומו. והיה להם יום אחד שהיו על כולן באותו היום ועובדין אותה. וכולם עשו ישראל הגמוניאות ועבדו אותם. שנאמ' (שופטים י) ויוסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני ה' ויעבדו את הבעלים וגו'. ובאותה שעה שאמר אליהו על ישראל לשון הרע. א"ל הקב"ה אליהו עד שאתה מקטרג את אלו. בא וקטרג את אלו. הה"ד (מ"א יט) לך שוב לדרכך מדברה דמשק. ר' אבהו וריש לקיש הוו עללין לחדא מדינתא דקסרין. א"ל ר' אבהו לרשב"ל מהו כן עלינן למדינתא דחירופיא וגידופיא. נחת ליה ר"ל מן חמריה. וספא חלא ויהיב בפומיה: א"ל מהו כן א"ל אין הקב"ה רוצה במי שאומר דילטורייא על ישראל.

ששזפתני

מתנות כהונה

תראוני בשחרורותי. ל' הרהור ומדון ועיין בערוך ערך הרהור ג' או ר"ל אל תביישוני בשביל שאני שחורה בעוונות: תראוני. תביישוני כד"א השמה יביטו יראו בי: בבני. ישראל הם בני הכנסיה בכלל ואולי הוא ע"ד הסוד: שמא. כלומר וכי מותר לך לומר ובתוך עם כו': תא חמי. בא וראה: רוץ פה. נוטריקון של רצפה ואח"כ פי' מהו רוץ פה וילקוט ישעיה לא גרס רוץ פה: דלטוריא. לשון הרע: בריתך בני ישראל גרסינן: בריתי. כלומר הלא לא עברו רק בריתי ולא היא בריתך ומה לך עליהם: רוץ פה רצוץ פיות בכל גרסינן: מה זה עומד כו'. כל זה נתבאר בתנחומא דאיכה רבה בפתיחתא ולא אותי קראת יעקב ועיין שם: שהיו על כלן. היה חובות של כל ע"ז מוטלת על העובדים ובפתיחתא דאיכה הגירסא יותר מיושבת וכן במגילה פסוק גם ושתי ובפרשת חקת וילקוט מלכים: מהו כן עלינן כו'. מהו זה שנכנסנו לעיר של חרופים וגידופים ירד ר"ל מעל חמורו ואסף חול ונתן לתוך פיו של ר' אבהו אמר לו מהו זה כלומר למה זה ועל מה זה:

אסיפת אמרים

אין לך שמח בבני. כן הוא הגירסא בכל המדרשים אבל ראיתי ומצאתי דאתא לידי בגליון דמדרש של הגאון מוה' שבתי מראשקוב זצ"ל נ"ל שצ"ל במחכבני הדא תיבה ואין צורך ופי' מ"כ שמעתי עכ"ל בגליון. וכן כנסתי : ר'

(מ) ששזפתני השמש. א"ר אבא ב"כ בשם ר' חייא רבה כתיב (ירמיה ב) כי שתים רעות עשה עמי. הא וויתרו למאוד. אלא מלמד שעשו אחת שקשה כשתים. שהן משתחוין לעב"ז ופורעין עצמן כנגד בהמ"ק. הה"ד (יחזקאל ח) ויבא אותי אל חצר בית ה' הפנימית. המד"א (ויקרא כב) כי משחתם בהם מום בם. ד"א ששזפתני השמש על שעשיתי מרימות של סוסי' לשמש. דכתיב (מ"ב כג) וישבת את הסוסים אשר נתנו מלכי יהודה לשמש מבא בית ה': (מא) ר' יצחק פתר קרייה במלחמת מדין. את מוצא בשעה שהלכו ישראל למלחמת מדין היו נכנסין זוגות זוגות אצל האשה. והיה אחד מהן מפחם פניה. ואחד מפרק נזמיה. והיא אומרת להם אין אנו מבריותיו של הקב"ה שאתם עושים לנו כן. והיו ישראל אומרים להם לא דייכם שנטלנו שלנו מתחת ידיכם. הה"ד (במדבר כה) ויאמר י"י אל משה קח את כל ראשי העם והוקע אותם לי"י נגד השמש. ר' איבו אמר באיזו חטא ויצמדו לבעל פעור. א"ר יצחק מעשה בקרתנית אחת שהיה לה שפחה כושית שירדה למלאות מן העין היא וחברתה. אמרה לחברתה חברתי למחר אדוני מגרש את אשתו ונוטלני לאשה. אמרה לה למה. בשביל שראה ידיה מפוחמות. אמרה לה אי שוטה שבעולם ישמעו אזניך מה שפיך מדבר. ומה אם אשתי שהיא חביבה עליו ביותר. את אומר מפני שראה ידיה מפוחמות שעה אחת רצה לגרשה. את שכלך מפוחמת ושחורה ממעי אמך כל ימיך עאכ"ו. כך לפי שאוה"ע מונין לישראל ואומרים אומה זו המירו כבודם שנא' (תהלים קו) וימירו את כבודם. אומרים להם ישראל ומה אם אנו לשעה כך נתחייבנו אתם עאכ"ו. ועוד ישראל אומרים לאוה"ע. נאמר לכם למה אנו דומין לבן מלכים שיצא למדברה של עיר וקפחתו החמה על ראשו ונתכרכמו פניו. נכנס למדינה במעט מים ומעט מרחץ מן המרחציות נתלבן גופו וחזר ליופיו כמו שהיה. כך אני אם שמשה של עבודה זרה שזפתנו. אבל אתם שזופים ממעי אמכם. עד שאתם במעי אמכם עבדתם ע"ז כיצד בזמן שהאשה מתעברת נכנסת לבית ע"ז שלה וכורעת ומשתחות לע"ז היא ובנה: (מב) בני אמי נחרו בי. ר' מאיר ור' יוסי. ר"מ אומר בני אמי בני אומתי. אלו דתן ואבירם נחרו בי

נתגרו

אסיפת אמרים

ר' איבו באיזו חטא כו'. נראה לפרש דהנה רישא דקרא ויחל העם לזנות וגו' ויצמד ישראל לבעל פעור ואיתא בזוהר הקדוש דישראל לא חטאו בזנות שנא' ויחל העם וכל"מ שנא' העם קאי רק על הערב רב אבל בע"ז חטאו דהרי נאמר בפירוש ויצמד ישראל. ומשום דקרא דהוקע כתיב בתר שתי הרעות משמע לכאורה שעל שתיהן נענשו ישראל (וא"ע דקאי רק על הערב רב דהא כתיב ויצמד ישראל וגו' ויחר אף וגו' והכא כתיב והוקע וישב חרון אף. ודו"ק) ובא ר"א להחזיק דברי הזוהר ודלא נענשו רק על ע"ז ושראים דבתהלים לא הזכיר רק ע"ז ולא זנות.(נ"ל):

מדינן

מתנות כהונה

הא ויתרו כו'. הרי שיחו וויתרו על כמה מלות ואת אמרת על שתים רעות כו': הפנימיות וגו' גרסי' וסיפיה דקרא ומשתחויתם וגו' ודרש לי' כמו ומשחתם שהיה לו לומר ומשתחוים הרי שתי' השתחויה לע"ז והשחתה וכעס במה שהיו פורעים וסיפא דקרא משתחויתם קדמה לשמש והו שזפתני השמש: מרימות נראה דצ"ל ארוות ושוא אבום שאוכלים ממנו הסוסים: יושבת כו'. מלכים ב' סי' כ"ג: מפחם. מכה ומפיל: אין אנו כו'. בתמיה: שנטלנו. שסבר נענשנו על ידיכם ועדיין נראה עליכ' עוד פן ח"ו נבא עוד לידי עבירה: ר' איבי בשם ר' שמואל בר נחמן: בקרתנית. עירונית: ה"ג אחת שהיה לה שפחה: לשעה. שלא עבדנו ע"ז רק לשעה אחת: ה"ג בילקוט כך אני שמשה של ע"ז שזפתני:

נתגרו

נתגרו בי. מלאו הדיין חרון אף עלי. שמוני נוטרה את הכרמים. על שהיית עושה דין בין בנותיו של יתרו לא היה לו לעשות דין ביני ובין אחי אשר במצרים. הוי כרמי שלי לא נטרתי. ר' יוסי אומר בני אמי נחרו בי בני אומתי. אלו המרגלים. נחרו בי נתגרו בי. מלאו הדיין חרון אף עלי. שמוני נוטרה את הכרמים. על שנתעכבתי במדבר ארבעים ושתים מסעות לא הוי לי ליכנס לארץ ישראל. הוי כרמי שלי לא נטרתי. ד"א בני אמי נחרו בי בני אומתי זה ירבעם בן נבט. נחרו בי נתגרו בי. מלאו הדיין חרון אף עלי. שמוני נוטרה את הכרמים משמירת שני עגליו של ירבעם. כרמי שלי לא נטרתי לא הייתי משמר משמרת כהונה ולויה. הרי כרמי שלי לא נטרתי. א"ר לוי יום שנתחתן שלמה לבת פרעה נכה. ירד מיכאל השר הגדול מן השמים. ונעץ קנה גדול בים. ועלה לחלוחית מיכן ומיכן. ועשו אותו מקום כחורש. והוא היה מקומה של רומי. יום שהעמיד ירבעם בן נבט שני עגלי זהב. נבנו ב' צריפין ברומי. והוו בניין להון ואינון נפלין. בניין להון ונפלין. הוה תמן גברא סב ושמיה אבא קולון. אמר לון אי לית אתון מטיין מייא מנהר פרת וגבלין בהדא טינא ובניין להון לית אינון קיימין. אמרו מאן עביד כן. אמר לון אנא. עבד גרמי' שפיי דחמר. הוה עליל לקרייא ונפיק לקרייא. עליל למדינה ונפיק למדינה. עד זמן דאתא לתמן. כיון דמטא לתמן. אזל ואמטי מייא מן פרת וגבלון בטינא. ובנון יתהון וקמון. מן ההיא ענתה הוון אמרין כל מדינה ומדינה דלית אבא קולון לא תיתקרי מדינה. והוו קריין ליה רומי בבלון. יום שנסתלק אליהו ז"ל. נצב באדום מלך. הה"ד (מ"א כב) ומלך אין באדום נצב מלך. ד"א בני אמי נחרו בי בני אומתי. זה אחאב. נחרו בי נתגרו בי. מלאו הדיין חרון אף עלי. שמוני נוטרה את הכרמים. מפטם ומאכיל לצדקיהו בן כנענה וחביריו. ונביא אחד של אמת היה לי. זה מיכיהו ופקיד הכי ואמר (שם) והאכילוהו לחם לחץ ומים לחץ עד באי בשלום הוי כרמי שלי לא נטרתי. ד"א בני אמי אומתי זו איזבל. נחרו בי נתגרו בי מלאו הדיין חרון

אף

מתנות כהונה

נתגרו בי. והפסוק מדבר בעד משה שדתן ואבירם הלשינוהו אל פרעה ויבקש להרגו: ה"ג **עד שהיית** עושה דין בין בנותיו של יתרו לא היה כו'. פירוש יותר ראוי היה שישב ויעשה דין בין אחיו משיעשה דין בין בנות של יתרו המדיני והם גרמו לו שלא יעשנו וכמ' יען גרם עד שהייתי כו'. ומשה אמר כן: **עד שנתעכבתי** גרסי': ה"ג משמר משמרת כהונה: **כחורש.** כיער: **מקומה.** שעליה נבנה רומי המצירה לישראל: **צריפין.** בתים קטנים: **והוו כו'.** היו בונין אותם והם נופלים וחוזרו ובונין אותם והיו נופלים היה שם זקן ושמו אבא קולון אמר אם אין אתם מגיעין ומביאין לכאן מי פרת וגובלים בתוך הטיט ובונין אותם בו לא יהיו קיימים אמרו לו מי עושה כן שיביא לכאן מי פרת כשירגישו בו בני א"י אל ינוחו להביאם ואמר להם אני אביאם עשה את עצמו כאילו הוא אחד מהמוליכים יין ממדינה למדינה: **שפיי דחמר.** סוחר יין ועיין ערך שף ובויקרא רבה פ' י"ב ובמגילת אסתר פרשה ה': **הוה עליל כו'.** היה נכנס לעיר אחת ויצא לעיר אחרת נכנס למדינה ויצא למדינה אחרת עד זמן שבא לשם לא"י כיון שבא לשם היה מביא מים מנהר פרת באותן חביות גדולות שמוליכין בהם היין וסברו הכל שהוא מוליך יין והיו גובלין אותן מים בתוך הטיט ואז בונין אותם ועמדו מן אותו עת היו אומרים למשל בפיהם לאמר בכל מדינה שאין שם אותו אבא אינה מדינה והיו קורין לאותן שני צריפין רומי בבלון על שם שרוש שלהם קיום ע"י בלילת מי פרת בשאר המים: **הה"ד ומלך כו'.** הרי שקודם לא היה שם מלך: **בני אומתי** זה אחאב גרסי':

לפלטיה

אף עלי שמוני נוטרה את הכרמים מאכלת ומפטמת לנביאי הבעל והאשרה. ואליהו ז"ל. שהיה נביא האמת שלחה ואמרה לו (שם יט) כעת מחר אשים את נפשך כנפש אחד מהם. הוי כרמי שלי לא נטרתי. ד"א בני אמי. זה צדקיהו המלך. נחרו בי נתגרו בי. מלאו הדיין חרון אף עלי. שמוני נוטרה את הכרמים. שהיה מפטם לפשחור בן מלכיה וחביריו. ונביא אחד של אמת היה לי. זה ירמיהו וכתב בו (ירמיה לז) ונתון לו ככר לחם ליום מחוץ האופים. מהו מחוץ האופים. א"ר יצחק זו פת קיבר שנמכרת חוץ לפלטיא שהיא שחורה מסובים של שעורים. הוי כרמי שלי לא נטרתי על שכרמי שלי לא נטרתי: (מג) ר' חייא בשם ר' יוחנן. אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע על שלא שמרתי חלה אחת כתקנה בארץ ישראל. הריני משמרת שתי חלות בסוריא. סבורה הייתי שאני מקבל שכר על שתים. ואיני מקבלת שכר אלא על אחת. ר' אבא בשם ר' יוחנן. אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה. על שלא שמרתי יום טוב אחד כתקונו בא"י הריני משמרת שני ימים טובים של גליות בחוצה לארץ. סבורה הייתי שאקבל שכר על שניהם. ואיני מקבלת שכר אלא על אחד. ר' יוחנן הוי קרי עליהון וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים: (מד) הגידה לי שאהבה נפשי. ר' יהודה בר סימון פתר קרייה במשה. בשעה שא"ל הקב"ה (שמות ג) ועתה לכה ואשלחך אל פרעה. א"ל רבש"ע בי י"י כל הדברי' האלה יכולין להעשות. מה אני יכול לעמוד בכל האוכלסין הללו. כמה חיות יש בהן. כמה מיני אנונם התקנת להם לחיות שבהן. כמה מיני רכוכין התקנת למעוברות שבהן. כמה מיני קליות ואגוזים התקנת לתינוקו' שבהם. איכן פירושו של דבר כאן. הגידה לי שאהבה נפשי אומה שאהבה נפשי אומה שנתתי נפשי עליה איכה תרעה בימות החמה. איכה תרביץ בצהרים בימות הגשמים. שלמה אהיה כעוטיה. ר' חלבו בשם ר' הונא אמר שלא אהיה כאבל הזה שהוא עוטה על שפמו ובוכה המד"א (ויקרא יג) ועל שפם יעטה. ד"א שלמה אהיה כעוטיה שלא אהיה כרועה זה שנכנסו זאבים בתוך עדרו ובקעוהו ועטה את בגדו ויצא. המד"א (ירמיה מג) ועטה את ארץ מצרים. על עדרי חבירך כשאני הולך אצל חבריך וישאלוני על עדריהן מה אני משיבן. ר' ברכיה פתר לה בקרייה הדין (במדבר כז) יפקוד י"י אלהי הרוחות. יפקוד י"י אמר לפניו רבש"ע הואיל ואתה מסלקני מן העולם הודיעני מי ומי הרועי' שאתה מעמיד על בניך. איכן פירושו של דבר

מתנות כהונה

לפלטיא. שוק ורחוב גדול שמוכרים שם לחם ולחם זה אינם רשאין למוכרו שם מפני שחרוריתו: שתי חלות. אחת לאש ואחת לכהן: ה"ג בירושלמי פ' בכל מערבין שני חלות בסוריא. ונראה כי כן עיקר לפי שלא גזרו ב' חלות רק על הארצות הסמוכות לא"י כמו סוריא: הגידה לי וגו' רבש"ע גרסי'. כל הדברים האלו כלומר ענין הגאולה ובשמות רבה פ' ב' ופ' ג' לא גרים ליה: יכולים להעשות עי' גרסי': ה"נ אנונם התקנת להם ועיין בשמות רבה: אנונם. מזונות ומנות כך פי' הערוך ערך אנונא: רכוכין. לחמניות רטכין בשמן: ה"ג בס"י איכה תרעה בימות הגשמים איכה תרבין בצהרים בימות החמה: ובקעוהו. בקעו והרסו העדר: ה"ג ארץ מצרים וגו' ופסוק דקרא הוא כאשר יעטה הרועה את בגדו: כשאני הולך אצל חבירך. אברהם יצחק ויעקב וכ"ג בילקוט בהדיא: איכן פירושו כו'. סוף מפורשם שכך אמר משה כאן והיה מפורש

דבר כן תציתה לי שאהבה נפשי אומה שנתתי נפשי עליה איכה תרעה בימי מלכיות. איכה תרביץ בצהרים בשעבוד מלכיות. שלמה אהית כעוטיה. ר' עזריה אמר שלמה שלא אעשה למה בעיני חבריך על עדריהן. חילול שמים בדבר בניך בצרה ועדרי חבריך ברווחה. א"ר יודן בר סימון שלא יהו אוה"ע אומרים טעות מדת הדין. היה יודע שמבקש לשחטן במדבר ושחטן במדבר. המד"א (במדבר יד) וישחטם במדבר. ורבנן אמרין שלא יראו בניך שצרתן צרה ויטו מאחריך וידבקו בעדרי חבירך. המד"א (תהלים צד) היתחברך כסא הוות. באותה שעה אמר הקב"ה למשה. משה אתה אומר לי איכה תרעה איכה תרביץ. חייך אם לא ידעת סופך שיש לך לידע. שנא' אם לא תדעי לך היפה בנשים. ד"א אם לא תדעי לך היפה בנשים. היפה שבנביאים. המעולה שבנביאים. א"ר יוסי בר ירמיה למה נמשלו הנביאי' בנשים. לומר לך מה אשה זו אינה מתביישת לתבוע צרכי ביתה מבעלה. כך הנביאים אינם מתביישים לתבוע צרכיהן של ישראל מן אביהם שבשמים. צאי לך בעקבי הצאן. ר' אליעזר ור' עקיבא ורבנן. ר' אליעזר אומר מחררה שנטלו ישראל בידם ממצרים אכלו ממנה ל"א ימים. דא"ר שילא ס"ב סעודות את יודע שהיו לישראל מחררה זו. מה אני עושה להם בסוף בעקב. הה"ד (תהלים עב) יהי פסת בר בארץ. ר"ע אומר ממה שהקפתי אותם בענני כבוד. המד"א (שמות יג) וה' הולך לפניהם יומם וגו' לא ימיש עמוד הענן יומם. את יודע מה אני עושה להם בסוף בעקב. הה"ד (ישעיה ד) וסוכה תהיה לצל יומם. ורבנן אמרין ממה שהאכלתים במדבר שמתוק מדבש וחלב. את יודע מה אני עושה להם בסוף בעקב. שנאמר (יואל ד) והיה ביום ההוא יטפו ההרים עסים. ד"א צאי לך בעקבי הצאן א"ל סוף

כל

מתנות כהונה

כן כמו כאן: ה"ג שלא אעשה למה. פירוש שלא אהיה ועיין בב"ר פ' ב': ה"ג על עדריהן של א"ה וכדלקמן שהאומות נקראין חברים: טעות מדת הדין כו'. ר"י בר סימון דרשו על מבלתי יכולת יי וגו' מאמר זה דרשתיו וחקרתיו ולא מצאתי ונ"ל הקב"ה שהיה יודע טעות והוצאת מדת הדין שלא יוכל עמוד נגד ל"א מלכים לשיכך בקש שילך שישחטם במדבר וכן עשה ודרש כעוטיה לשון טעות והוצאה ועיין בילקוט פרשת שלח: כד"א היתחברך כו'. מביא ראיה על חבירך שפירושו א"ה: שצרתן צרה. כלומר צרה באמת: ויטו מאחריך. דרש כעוטיה ל' נטייה: היפה בנשים וגו' גרס ועיין בתשובה על כל אחד ואחד בשמות רבה ובילקוט פ' פנחס ולקמן מייתי להו ג"כ רק שלא כסדרן: ה"ג אכלו ממנה אחד ושלשים יום דא"ר שילא ששים ואחת סעודות היה לישראל מחררה זו ממנה אתה יודע מה אני כו'. וכן מצאתי בס' ישן ועיין בילקוט ובפירש"י בפ' בשלח ושם בביאורי מהרא"ש ושם בספר רבינו בחיי ובס"ר פר' כ"ה גרס ג"כ ל"א יום וע"ש ואותם ל"א יום הם י"ז מניסן וט"ו מאייר וליל ט"ז בניסן אכלו מצה במצרים ומיד בשחרית של ט"ו אכלו מן החרר' שהוציאו עד שחרית של ט"ז באייר ועד ג"כ מכלל ומפני שראו שכלתה החררה נתרעמו הרי שאכלו ממנה ס"א סעודות ואע"ג דבסדר עולם כתוב שאכלו מן החררה כל ל' יום וכן הוא בשמות רבה פרשה ג' ובילקוט שיר השירים לא קפד לממני חד יומא היותר על ל' ורבינו בחיי כתב בסדר בשלח שאכלו מן החררה אף ליל י"ז באייר וא"כ אכלו ממנו ס"ב סעודות וכן הוא גירס' הספר שלפניו אבל במכילתא גרס בהדיא ס"א סעודות והכי גרס רש"י בפ' בשלח ובשיר השירים וגם לפי זה קשה שלא היה להם להתרעם ביום ט"ז מאחר שהיה להם לאכול עד שיעור סעודה אחת לערב ואין מעצור לה' להושיע שיספיק להם עוד זמן ועיין כמו שנתברכה החררה עד כה שלא הכינו אותה לכל היותר רק לשבעה ימים וכמו שהקשה ג"כ מהרא"ש ז"ל: ה"נ ממן שהאכלתי': עסים וגומר גרסי' שופיה דקרא והנגשם שלכנה חלב ובילקוט גרס שמתוק כדבש שנא' וטעמו כצפיחית בדבש ולא

ובחלב

כל הצאן לצאת ואתה יוצא באחרתה. ולא שנתעצל משה אלא שהיו ישראל עסוקין בבזה ומשה עסוק במצות יוסף. המד"א (שמות יג) ויקח משה את עצמות יוסף עמו. ד"א צאי לך בעקבי הצאן א"ל סוף הדור למות ואת תהוי כותייהון. מהיכן היתה לו הדבר הזה. ר' שמואל בר נחמן אמר מהסנה. רא"ר שמואל בר נחמן כל שבעת ימי הסנה היה הקב"ה מפתה את משה שילך בשליחותו למצרים שנא' (שמות ד) ויאמר משה אל ה' בי אדני לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשם גם מאז דברך תרי ששה ימים ויומא דהוה קאים בגויה תרי ז' ימים. ובסוף אמר להקב"ה שלח נא ביד תשלח. א"ל הקב"ה חייך שאני צוררה לך בכנפיך. ומתי פרע לו הקב"ה. ר' ברכיה ור' חלבו ור' לוי. חד אמר כל ז' ימי המלואים היה משמש בכהונה גדולה סבור שהיא שלו. ובסוף נאמר לו אינה שלך של אהרן אחיך היא. שנא' (ויקרא ט) ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן. ר' חלבו אמר כל ז' ימי אדר היה משה מפיים ומתחנן לפני הקב"ה שיכנס לארץ ולבסוף א"ל (דברים ג) כי לא תעבור את הירדן הזה. ורעי את גדיותיך א"ל גדיים נכנסים תיישים אין נכנסין. על משכנות הרועים א"ל הקב"ה אומר לך עד מתי אתה קיים על עמי ותרעה בם על משכנות הרועים על הקוצין זה על ארעהון של רעים וקשים שהיו בה סיחון ועוג: (מה) לססתי ברכבי פרעה דמיתיך רעיתי. דרש ר' פפים (איוב כג) והוא באחד ומי ישיבנו. ודן יחידי לכל באי עולם ואין להשיב על דברי מי שאמר והיה העולם. א"ל רבי עקיבא דייך פפים שלא להשיב על דברי מי שאמר והיה העולם. לפי שהכל באמת והכל בדין. שכן כתיב (ישעיה ו) ואראה את ה' יושב על כסא רם ונשא. א"ר סימון כסא שמפריש בין מיתה לחיים. וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו. וכי יש שמאל למעלה. והלא הכל ימין שנא' (שמות טו) ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב ומה ת"ל מימינו ומשמאלו. אלא אלו מיימינים ואלו משמאילים. אלו מכריעין לכף זכות ואלו מכריעין לכף חובה. ר' יוחנן בשם רב אחא מייתי לה מן הדא (דניאל י) ואמת הדבר וצבא נחול. אמת הדבר כשנעשה צבא גדול. דכתי' (ירמיה י) וי"י אלהים אמת. מהו אמת א"ר איבון שהוא אלהים חיים ומלך עולם. א"ר אלעזר כל מקום שנא' וי"י הוא ובית דינו. ובנין אב שבכולן (מ"א כב) וה'

מתנות כהונה

ובתלב: ה"ג ואת תהוי כותיהון. פי' כמותם וכיוצא בהם שימות גם הוא ולא יכנס לא"י או נ"ל סופיהון פי' שימותו כולם ואח"כ ימות גם הוא אחריהם: הרי ששה ימים. עי' בשמות רבה פ' ג' ויקרא רבה פרשה י"א: צוררה. לך כלומר אזכרנו לך כדבר הצרור בכנף בגדו ולא יפיל ממנה צרור אחד: שהיא שלו. כהונה הגדולה: כל ז' ימי אדר. עיין מזה לעיל בפ' וילך: גדיים. בניהם של יוצאי מצרים: תישים. יוצאי מצרים עצמם והוא היה רועה על התישים ועיין בשמות רבה שהגירסא נשתנית: אומר לך עד מתי: גר' הקיצון כו' סיחון ועוג היו קשים ורעים כמין קוצים הללו ועיין בשמות רבה שנשתנית הגירסא לשבח: לסוסתי ודן יחידי כו'. לפי שהוא דן יחידי שהוא יחיד בעולם ואין מי שימחה בידו כל מה שהוא חפץ עושה כן הוא בהדיא בילקוט איוב: ה"ג דייך פפוס שלא להשיב כו'. פי' שעל משפטי ה' אין להשיב שהכל בדין אמת ועיין בילקוט איוב ולקמן: בין מיתה לחיים. דהם רם ונשא רם כד"א רמה בים רמז למיתה ונשא רמז לחיים והתנשאו' לכל לראש: דכתיב ה' אלהים אמת. חוזר למעלה שאין להשיב על משפטי ה' דכתיב וה' אלהים אמת וכדמפרש ואזיל: כל מקום שנאמ' וה' הוא ובית דינו. הכו בצבא גדול וכאן כתיב ה' אלהים אמת

ת"י דבר עליך רעה זה בנין אב שבכולן. ומה מקיים ר' אלעזר הדין קרייה דר' פפיס והוא באחד ומי ישיבנו. אלא הוא חותם יחידי לכל באי עולם ואין בריה חותמת עמו. ומהו חותמו של הקב"ה ר' ביבי בשם ר' ראובן אמר אמת. שנא' (דניאל י) אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת. אם אמת למה רשום ואם רשום למה אמת. אלא עד שלא נחתם הדין רשום. משנחתם גזר הדין אמת. אמר ריש לקיש ולמה הוא אמת. אל"ף בראש האותיות מ"ם באמצע תי"ו בסופן. לומר אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים. אני ראשון שלא קבלתי מלכותי מאחר. ואני אחרון שאיני מוסרה לאחר שאינו בעולם. ומבלעדי אין אלהים שאין לי שני: (מו) דרש ר' פפיס (בראשית ג) הן האדם היה כאחד ממנו וגו' כיחידו של עולם. א"ל ר"ע דייך פפיס. א"ל מה את מקיים היה כאחד ממנו. א"ל כאחד ממה"ש. וחכ"א לא כדברי זה ולא כדברי זה. אלא מלמד שנתן לפניו הקב"ה ב' דרכים דרך החיים ודרך המות וברר לו דרך המות והניח לו דרך החיים: (מז) דרש ר' פפיס (תהלים קו) וימירו את כבודם בתבנית שור. שומע אני בשור של מעלן. ת"ל אוכל עשב. א"ל ר"ע דייך פפיס. א"ל ומה אתה מקיים וימירו את כבודם בתבנית שור. בשור של שאר ימות השנה. ת"ל אוכל עשב. אין לך מנוול ומשוקץ כשור בשעה שאוכל עשב. ר' יודן בשם ר' אחא אמר חרטומי מצרים עשו להם כשפים. והיה נראה כמרטט לפניהם. חמד"א (ירמיה מט) רפתה דמשק הפנתה לנוס ורטט החזיקה: (מח) דרש ר' פפיס לסוסתי ברכבי פרעה לססתי כתיב. אמר הקב"ה כשם ששתי על המצריים לאבדן בים. כך ששתי לאבד שונאיהם של ישראל. ומי גרם להם להנצל. מימינם ומשמאלם. בזכות התורה שעתידין לקבל מימינו של הקב"ה. שנאמר (דברים לג) מימינו אש דת למו. ומשמאלם זו מזוזה. ד"א מימינם זו ק"ש. ומשמאלם זו תפלה. א"ל ר' עקיבא דייך פפיס. כ"מ שנא' שישה כתיב בשי"ן וכאן בסמ"ך. א"ל ומה את מקיים לססתי ברכבי פרעה. אלא רכב פרעה על סוס זכר. וכביכול נגלה הקב"ה על סוס זכר. הה"ד (תהלים יח) וירכב על כרוב ויעף. אמר פרעה מה הסוס זכר

הזה

מתנות כהונה

אמת: מהו אמת. כלו' למה הוא אמת: אלהים חיים כו'. פי' מי שהוא חי לעד הוא אמת אמת אלא שבר וכזב ושקר וכן הם דיניו ומשפטיו בל ידעום אמתתן וכמו שהאריך בזה בעל חובת הלבבות בשער היחוד: ה"ג בכל מקום שכתוב מאמר זה וה' הוא וב"ד דינו ולא גרס כביכול והוא קל להבין: זה בנין אב. שהרי שם של ארבע רחמים ואין רע כ"א בהסכמת ב"ד דין שקשה: רשום. משמע רשימה בעלמא שעדיין אינו על גומרו ועל אמתתו ועיין בס' מנות הלוים ובב"ר פ' כ"א: ולמה הוא אמת. למה חותמו במלת אמת: ביחידו של עולם כו'. עיין בב"ר פרשה כ"א: של מעלן. שהוא בארבע חיות הקודש: ה"ג ומה אתה מקיים בתבנית שור אמר לו בשור כו'. פי' אילו לא אמר רק בשור היה משמע בשור של מעלה כו': כמרטט. כמרקד ומגעגע ונרתע: כך ששתי כו'. כמו שדרשו חז"ל והמים להם חומה חמה כתיב: מימינם ומשמאלם. שכן כתיב והמים להם חומה מימינם ומשמאלם: זו מזוזה. י"ל על שהיא בשמאל ביאתו מן הבית ובילקוט פ' בשלח גרסי' א תפילין: תפלה. ונקראת התפלה שמאל של שהיא צרכי העולם הזה וכן קראוהו חז"ל חיי שעה כמו שאמרו חז"ל מניחין חיי עולם ועוסקים בחיי שעה אבל ק"ש היא קבלת עול מלכות שמים כולו קדש קדשים הוא לי"י ובילקוט פרשת שמות הגירסא בסיגנון אחר: וירכב על כרוב. בשוחר טוב ובילקוט שמאל גרס הה"ד ס"

תות הורג בעליו במלחמה. אלא הריני רוכב על סוסה נקבה. הה"ד לסוסתי ברכבי פרעה. חזר ורכב פרעה על סוס אדום. על סוס לבן. או בשחור. כביכול נגלה הקב"ה על סוס אדום לבן שחור. הה"ד (חבקוק ג) דרכת בים סוסיך סוסיין פגיין. יצא פרעה הרשע בשריון וכובע. כביכול הקב"ה כן. שנא' (ישעיה נט) וילבש צדקה כשריון. הביא נפט. כביכול הקב"ה כן. שנא' (תהלים יח) עביו עברו ברד ונחלי אש. הביא אבני בליסטרום. כביכול הקב"ה כן. שנא' (שמות ט) וה' נתן קולות וברד. חרבות ורמחים. כביכול הקב"ה כן. שנא' (תהלים יח) וברקים רב. הביא חצים. כביכול הקב"ה כן. שנא' (שם) וישלח חציו. א"ר לוי וישלח חציו ויפיצם. שהיה החצים מפזרים אותם. (שם) וברקים רב ויהמם מלמד שהיה מערבבין אותם. עירבבן המסן נטל סגניות שלהם. ולא היו יודעים מה הם עושים. יצא פרעה קטפרטקים. כביכול הקב"ה כן. שנאמר (ישעיה מב) ה' כגבור יצא. הרעים קולו. כביכול הקב"ה כן. שנא' (ש"ב כב) ירעם מן שמים ה'. לבלב בקולו. כביכול (שם) ועליון יתן קולו. יצא פרעה בזעם. כביכול (חבקוק ג) בזעם תצעד ארץ. בקשת. כביכול (שם) עריה תעור קשתך. בצנה ומגן. כביכול (תהלים יח) החזק מגן וצנה. בברק חנית. כביכול (חבקוק ג) לנוגה ברק חניתך. ר' ברכיה בשם ר' שמואל בר נחמן כיון שכלה פרעה כלי זיין שלו. התחיל הקב"ה מתגאה עליו. א"ל רשע יש לך רוח יש לך כרוב יש לך כנפים. מהיכן תטיסן הקב"ה. א"ר יודן מבין גלגלי המרכבה שממין הקב"ה והטיסן על הים. א"ר חנינא בר פפא ב"ו שהוא רוכב על טעונו על דבר שיש בו ממש. אבל הקב"ה אינו כן טוען את רכובו ורוכב על דבר שאין בו ממש. הה"ד (תהלים יח) וירכב על כרוב ויעף וידא על כנפי רוח כתוב אחד אומר (שם) וידא. וכתוב אחר אומר (ש"ב כב) וירא. באיזה צד יתקיימו ב' כתובים. א"ר אחא מכאן שהיה לו להקב"ה עולמות ויצא להראות בהן: (ט) דמיתיך רעיתי. א"ר אליעזר לבת מלכים שנשבת והיה אביה עומד לפדותה. והיתה מרמזת לשבאים ואומרה להם לכם אני ושלכם אני ואחריכם אני. אמר לה אביה מה את סבורה שאין בי כח לפדותך דומה דמיתיך דומי בשתיקה. כך בשעה שהיו ישראל חונים על הים (שמות יד) וירדפו מצרים אחריהם וישיגו אותם חונים על הים. והיו ישראל רומזים למצריים מפחדם ואומרים להם אנו שלכם ולכם אנו ואחריכם אנו הולכים. אמר להם הקב"ה מה אתם סבורים שאין בי כח לפדותכם

מתנות כהונה

ורכב על סוסך סוסך משמע סוסים הרבה וא"א לרכוב על הרבה סוסים אלא בזה אחר זה: הורג את בעליו כו'. הכי אמרי' בפ' ערבי פסחים ובמוחר טוב איתא סוס זכר עומד ומפתין והנקבה מהלכת ומסתנת ולפיכך היא טובה במלחמה: סוסיין פגיין. סוסים מחולפים ומשונים זה אחר זה וריחו לא נמר תרגום לא פג: וברקים. דרשו ל' ברק חרב ובילקוט שמואל הגירסא בסינגון אחר עיין שם: סגוניות. סגנון וסדר ערך מלחמתם: קטפרטקים משמע בערך גבור המכה בכח גדול: על טוענו. מרכבתו הטוען אותו: ה"ג שהוא רוכב על טוענו ורוכב על דבר כו': טוען את רכובו גרסי'. ודרש וירכב על כרוב והוא ויעף הכרוב מפני שהקב"ה רוכב עליו: וידא. בשמואל. וידא בתהלים: ה"ג במד' שמואל עולמות הרבה ויוצא כו': להראות בהן. לכן כתיב וידא: מרמזות. מפחד השבאי' שאם הראה פניה שתפלה לפדות אותה לא

לפחתכם חמו דמיתיך שתקתיך. הה"ד (שם) ה' ילחם לכם ואתם תחרישון: (ג) ד"א דמיתיך רעיתי. רבנין אמרי לפי שנדמו ישראל לסוסים נקבות. ומצריים הרשעים זכרים מזוהמים. והיו רצים אחריהם עד ששקעום בים. א"ר סימון ח"ו לא נדמו ישראל לסוסים נקבות. אלא גלי הים נדמו לסוסים נקבות ומצרים לסוסים זכרים מזוהמים. ורצו אחריהם עד ששקעום בים. והיה המצרי אומר לסוסו אתמול הייתי מושכך לנילוס ולא היית בא אחרי. ועכשיו אתה משקעני בים. והיה הסוס אומר לרוכבו רמה בים. ראו מה בים. אפתוסים נעשית לכם בים. תני ר' ישמעאל (שמות יד) וינער ה' את מצרים בתוך הים. מלמד שהסוס היה זורק רוכבו למעלה והוא יורד למטה והסוס למעלה ממנו. א"ר לוי כזה שמנער בקדירה תחתון עולה למעלה ועליון יורד למטה. רעיתי. מה רעיתי. א"ר יונתן מפרנסתי הן שירעו אותי בשני תמידין בכל יום. הה"ד (במדבר כח) את הכבש אחד תעשה בבקר וגו'. דא"ר יהודה בר' סימון ב' תמידין היו ישראל מקריבין בכל יום אחד בשחרית ואחד בין הערבים. של שחר היה קרב על עבירות שנעשו בלילה. ושל בין הערבים היה קרב על עבירות שנעשו ביום. ולא היה אדם לן בירושלים ובידו עון. שנא' (ישעיה א) צדק ילין בה. ד"א דמיתיך רעיתי רבנן אמרי רעייתא דעולמי שקבלו תורתי. שאילו לא קבלתו הייתי מחזיר עולמי לתהו ובהו. דא"ר חנינא בשם ר' אחא כתיב (תהלים עה) נמוגים ארץ וכל יושביה אנכי תכנתי עמודיה סלה. אלולא שעמדו ישראל על הר סיני ואמרו (שמות כד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע היה העולם מתמגמג וחוזר לתוהו ובוהו. ומי ביסס העולם אנכי תכנתי עמודיה סלה. בזכות (שם כ) אנכי ה' אלהיך תכנתי עמודיה סלה: (נא) נאוו לחייך. מה לחיים הללו לא נבראו אלא לדבור. כך משה ואהרן לא נבראו אלא לדבור. בתורים בשתי תורות. שבכתב ושבע"פ. ד"א בתורים בתורות הרבה. הה"ד (ויקרא ו) זאת תורת העולה זאת תורת המנחה זאת תורת החטאת זאת תורת האשם זאת תורת זבח השלמים זאת התורה אדם כי ימות באהל. ד"א בתורים בשני תארים. בשני אחים זה משה ואהרן שתוארן טובה זה על זה. זה שמח בגדולתו של זה וזה שמח בגדולתו של זה. אר"פ כתיב (שמות ד) ודבר הוא לך אל העם והיה הוא יהיה לך לפה ואתה תהיה לו לאלהים לתורגמן. ואתה תהיה לו לאלהים. וכי ע"ז נעשה משה לאהרן. דאת אמרת ואתה תהיה לו לאלהים אלא כך אמר הקב"ה למשה משה כשם שמוראי עליך כך יהיה מוראך על אחיך. והוא לא עשה כן

אלא

מתנות כהונה

יכול אביה לפדותה והסבלים יעשו לה רעה: דומה לי פתיקה: הג"ה ומצרים הרשעים לסוסים זכרים: הג"ה ראו מה בים אפתיטוס. בקשתי ומצאתי מאמר זה בכמה מקומות ובכל אלה לא מצאתי כתוב זאת והוגד לי שהוא בלשון ערבי נס ופלא גדול: למעלה מעל נגו: עמודיה גו': ביסס. יש לפרש מל' לבסומי קלא כלו' נתבסס ונתחזק על עומדו ודוגמתו המלא במד' משלי בפסוק אגור בן יקא ויותר נראה שצ"ל ביסס העולם והוא ל' כן ובסיס וכן יסד הפייטן במתן תורה הקדושה העולם נתבסס אשר מתחלו נמסס כמוצא שלל רב על אמרתיך שם. וכן צריך להגיה במד' משלי ועיין בב"ר פרשה ס"ו ובתנחומא פרש' נשא: נאוו בשני תארים בשפי אחרים גרסי': לך אל העם גרסי'. הא לפה לתורגמן כו': עבדא. כתוב שמה בטוב בשם כ"א הג"ל פג

אלא (שם) וילך משה ואהרן ויאספו את כל זקני בני ישראל וידבר אהרן את כל הדברים. הקיש כתפו לכתפו. שעדיין היה שמח זה בגדולתו של זה וזה בגדולתו של זה. ומנין שהיה אהרן שמח בגדולת משה שנא' (שם) וגם הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבו. תני רשב"י לב ששמח בגדולת משה אחיו ילבש אורים ותומים הה"ד (שמות כח) ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התומים והיו על לב אהרן. ומנין שהיה משה שמח בגדולת אהרן. שנא' (תהלים קלג) כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן. א"ר אחא וכי שני זקנים היו לאהרן דכתיב על הזקן זקן אהרן. אלא כשהיה רואה משה שמן המשחה יורד על זקנו של אהרן היה דומה עליו כאילו יורד על זקנו של משה והיה שמח. לכך נאמר על הזקן זקן אהרן:

(נב) צוארך בחרוזים. אלו שבעים סנהדרין שהיו חורזים אחריהם בלוניא של מרגליות. ד"א נאוו לחייך בתורים אלו סופרים ומשנים מלמדי תינוקות באמונה. צוארך בחרוזים אלו התינוקות. ד"א נאוו לחייך בתורים אלו הרבנין. צוארך בחרוזים אלו התלמידים שחוזרין צואריהם לשמוע דברי תורה מפיהם כאדם שלא שמע ד"ת מימיו. ד"א נאוו לחייך בתורים בשעה שמייללין ההלכה אלו עם אלו כגון ר' אבא בר קומי וחביריו. צוארך בחרוזים בשעה שהיו חורזים בדברי תורה ומד"ת לנביאים ומנביאים לכתובי' והאש מתלהטת סביבותיהם והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני. וכי עיקר נתינתן מהר סיני לא באש היו נתנין שנא' (דברים ד) וההר בוער באש עד לב השמים. בן עזאי היה יושב ודורש והאש מלהטת סביבותיו. אזלון ואמרון לר"ע ר' בן עזאי יושב ודורש והאש מלהטת סביבותיו. הלך אצלו ואמר לו שמעתי שהיית דורש והאש מלהטת סביבך. א"ל הן הן. א"ל שמא בחדרי מרכבה היית עסוק. א"ל לאו אלא הייתי יושב וחורז בד"ת ומתורה לנביאים ומנביאים לכתובים והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני והיו ערבים כעיקר נתינתן. וכי עיקר נתינתן מסיני לא באש היו ניתנין. הה"ד וההר בוער באש. ר' אבהו היה יושב ודורש ואש מתלהט סביבותיו. אמר שמא איני חורז בדברי תורה כתיקנן. דאמר ר"ל אית דידע למחרוז ולא ידע למקדח ואית דידע למקדח ולא ידע למהרוז ברם אנא הוינא חרוזא ואנא הוינא קדוחא: (נג) ד"א נאוו לחייך בתורים. בשעה שקורין בד"ת בתוריהן הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת הלכות החג בחג. המד"א

ובהגיע

מתנות כהונה

יל עשה וגורא ובשמות רבה פ"ג ישנו למאמר זה ולא גרס ליה: אלא וילך משה ואהרן. שאף משה הלך עמו לאספס ולא שלא לאהרן לבדו: הקיש כו'. שלא הגביה את עצמו יותר מאהרן: שעדיין כו' כלו' שמשה היה שמח בגדולת אהרן ולא רצה לנהוג בו קלות ראש ואח"כ מצאתי בא"א שבנוסחאות אחרות גרס בהדיא שעדיין משה היה שמח בגדולתו של אהרן: ואת התומים גר': שהיו חורזים גרסי'. ובילקוט גרס יורדין: בלוניא. כחוט בלע"ז ובילקוט גרס כלונים והוא לעז ממש: סופרים. שלומדים מקרא ומשניות עם התינוקות: שמייללין. ל' דבור כד"א מי ימלל ודוגמתו בויקרא רבה פ' כ' הו הוא ל' יללה ומהומה על שהומין בדבור ומפלפלין יחד כשהוזרין תלמודן: חורזים בדברי תורה גר'. ועיין במד' רות פסוק ליני הלילה: הה"ד וכי עיקר נתינתן מהר סיני לא באש היו נתנין: יושב ודורש ואש מלהטת סביבותיו גרס: חורז. מחבר ומסדר שדרש למדרש חבירו וכן פי' הערוך: קדוחה. מעמיק ונוקב לעמקן של הדברים כזה שהוא נוקב במקדח: בתוריהן. במניהם כדמפרש ואזיל: למקדח. גרס

(אסתר ג) ובהגיע תור נערה ונערה. צוארך בחרוזים ר' לוי בשם ר' חמא בר' חנינא אמר אלו פרשיותיו של תורה שהן חרוזות זו בזו ומושכות זו בזו ומדלגות זו מזו ודומות זו לזו וקרובו' זו לזו. א"ר מנחמא כגון הדין דכתי' (במדבר כו) לאלה תחלק הארץ בנחלה מה כתיב תמן (שם כז) ותקרבנה בנות צלפחד בן בנות צלפחד דזכרות וכתיב בתריה (שם) עלה אל הר העברים הזה הר נבו · וכי מה ענין זה לזה כיון דאתפלגת ארעא באו בנות צלפחד ליטול חלקן אצל משה ונסתלק משה מדינן. הה"ד (שם) ויקרב משה את משפטן וגו'. א"ל הקב"ה משה מדינן את מסתלק ומלפני אין את מסתלק עלה אל הר העברים הזה. אמר לפניו רבש"ע הואיל ואתה מסלקני מן העולם הודיעני איזה פרנסים אתה מעמיד לישראל. אמר לו הקב"ה משה על בני אתה צריך צווי ועל פועל ידי אתה מצוני. עד שאתה מצוני על בני יצוה את בני עלי. הה"ד (שם כח) צו את בני ישראל ואמרת אליהם. משל למה"ד לאשתו של מלך שהיתה מסתלקת מן העולם אמרה לו חי אדוני המלך אני מפקדת אותך על בני. אמר לה עד שאת מצוה אותי על בני צוה בני עלי. כך בשעה שאמר משה לפני הקב"ה רבש"ע הואיל ואתה מסלקני מן העולם. הודיעני מה פרנסים אתה מעמיד עליהם: (נד) תורי זהב נעשה לך תורי זהב נעשה זו ביזת הים. עם נקודות הכסף זו ביזת מצרים. כשם שהפרש בין כסף לזהב כן יש שבח ממון חים מביזת מצרים. שנא' (יחזקאל טז) ותבאו בעדי עדיים בעדי זו ביזת מצרים עדיים זו ביזת הים. ד"א תורי זהב נעשה לך זו התורה שלמד אלקולאין בדעתו של הקב"ה. עם נקודות הכסף ר' אבא בר כהנא אמר אלו האותיות. ר' אחא אמר אלו התיבות. ד"א תורי זהב נעשה לך זה הכתב. עם נקודות הכסף זה הסרגל. ד"א תורי זהב זה המשכן הה"ד (שמות כו) ואת הקרשים תצפה זהב. עם נקודות הכסף המד"א (שם כז) ווי העמודים וחשוקיהם כסף. ר' ברכיה פתר קרייה בארון. תורי זהב זה הארון דכתיב (שם) וצפית אותו זהב טהור. עם נקודות הכסף אלו שני העמודים העומדים לפנים שהיו של כסף כמן אצטוון. וכיצד נעשה הארון ר' חנינא ור"ש בן לקיש. ר' חנינא אמר שלש תיבות עשאו. שתים של זהב ואחת של עץ. נתן של עץ על של זהב ושל זהב על של עץ וחיפה שפתיו העליונות בזהב. ריש לקיש אמר תיבה אחת עשאו וחפהו מבפנים ומבחוץ

מתנות כהונה

וכן הביאו בעל עקידה בהקדמתו לעקידה: ומדלגות י"ל במה שחסר זה גלה זה או ע"י גזיר' שוה או בניין אב וכמדומה מן המדות כאילו הם קופצים ומדלגין מזו לזו ובא"א הגיה ומגודלות א מזו: פרנסים אתה מעמיד גרסי': עד שאתה גר': אתה צריך ציווי. כלו' וכי אתה צריך לצוני: אתה מעמיד עליהם כו' גרסי' וכ"ל כדלעיל: תורי זהב זו התורה שלמד גרסי': אלקולאין. עיין לעיל בפסוק ישקני: הסרגל. הפרסוס בלשון ערבי: אצטווין. עיין בערוך ערך אס במלת אצטוון ועניין אלו העמודים עיין בתוס' פ"ק דב"ב: ג' ארונות כו'. דייק מדכתיב אותו ולא כתיב ותצפנו: וחיפה. שפתו העליונה. בירושלמי דשקלים פ' י"ג סופרות יליף ליה מדכתיב סגפנו להביא שפתו העליונה: ת"ג בירושלמי ר"ל אמר כו' עד דכתיב

אסיפת אמרים

מדינן את מסתלק ומלפני כו'. דאיתא בספרי פ' פסוק ותעמדנה לפני משה ולפני אלעזר כו' שמתחלה באו לנשיאים וחלקו כבוד לאלעזר ואלעזר חלק כבוד למשה וכשראה משה כך לא רצה ליטול הגדולה לעצמו מיד ויקרב כו'. עוד אחז"ל הביאו רש"י ז"ל בפסוק עלה כו' כיון שא"ל הקב"ה נתן תתן אותו נוה לנחול כו' ע"כ. הרי שרצה משה ליטול גדולה לעצמו להכנים לנחול וזהו שאמר המדרש מדינן את מסתלק ולא רצית ליטול גדולה לנחול. פתפהם שעשית תרי דספרי שם:

ומבחוץ דכתיב (שמות כה) מבית ומבחוץ תצפנו. ומה מקיים ר' חנינא קריית דריש לקיש. א"ר פנחס שחיפת בין נסר לנסר. יהודה ברבי אומר נאוו לחייך בתורים זו התורה. צוארך בחרוזים אלו הנביאים. תורי זהב אלו הכתובים. עם נקודות הכסף זה שיר השירים מלה תתומה ומלה מסיימה: (נח) עד שהמלך במסיבו. ר"מ ור' יהודה. ר"מ אומר עד שהמלך מה"ם הקב"ה במסבו ברקיע נתנו ישראל ריח רע ואמרו לעגל (שמות לב) אלה אלהיך ישראל. א"ל ר' יהודה דייך מאיר אין דורשין שיר השירים לגנאי אלא לשבח שלא נתן שיר השירים אלא לשבחן של ישראל. ומהו עד שהמלך במסיבו עד שהמלך מה"ם הקב"ה במסיבו ברקיע נתנו ישראל ריח טוב לפני הר סיני ואמרו (שמות כד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. היא דעתיה דר"מ למימר סידריי נתן ריחו. אלא מסכתא עלתה בידם מן הגולה ושנו בה שקפץ להם מעשה העגל והקדים להם מעשה המשכן. ר' אליעזר ור"ע ור' ברכיה. ר"א אומר עד שהמלך במסיבו עד שהמלך מה"ם הקב"ה במסיבו ברקיע כבר הר סיני מתמר באור שנא' (דברים ד) וההר בוער באש. ר"ע אומר עד שהמלך מה"ם הקב"ה במסיבו ברקיע כבר (שמות כד) וישכן כבוד ה' על הר סיני. ר' ברכיה אומר עד שמשה במסיבו ברקיע שנקרא מלך שנאמר (דברים לג) ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם כבר (שמות כ) וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר. ר"א בן יעקב ורבנן. ר"א אומר עד שהמלך מה"ם הקב"ה במסיבו ברקיע כבר ירד מיכאל השר הגדול מן השמים והציל את אברהם אבינו מכבשן האש. ורבנן אמרי המקום ב"ה ירד והצילו שנאמר (בראשית טו) אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים. ואימתי ירד מיכאל בימי חנניה מישאל ועזריה. א"ר טביומי עד שיעקב אבינו מסב במטתו נצנצה בו רוה"ק ואמר לבניו והיה אלהים עמכם. א"ל עתיד הוא להשרות שכינתו ביניכם. אמר רב נחמן כתיב (בראשית מו) ויסע ישראל וכל אשר לו ויבא בארה שבע. להיכן הלך. הלך לקוץ ארזים שנטע אברהם אבינו בבאר שבע שנאמר (שם כא) ויטע אשל בבאר שבע. א"ר לוי כתיב (שמות כו) והבריח התיכון בתוך הקרשים הבריח ל"ב אמה היה ומהיכן היתה נמצא בידם לשעה. מלמד שהיו מוצנעים עמהם מימות יעקב אבינו. הה"ד (שם לה) וכל איש אשר נמצא אתו עצי שטים

מתנות כהונה

וצפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ ופשטא שיעשה ארון א' ויצפהו ולא שיעשה שני ארונות כדעת: ה"ג ומה מקיים ריש לקיש קרייה דרבי חנינא והכי מוכח בירו' ופי' תצפנו יתירה דלר' חנינא צריך ללמד על שפתו העליונה ולר"ל למה הוא בא ומשני שאפילו בין הנסרים במקום דבוקן זה לזה היה ג"כ מצופה בזהב וסמך לזה מצאתי בס' יפה: ה"ג יהודה בר' אומר נאוו כו': מלה תתומה כו'. דבר מסויים ומתוקן טוב ויפה: סידריי. סרחון ויבאש ת"א וסרי ופירושו לפי דעתו של רבי מאיר שדורשו על מעשה עגל תאי דכתיב נרדי נתן ריחו פירושו סריי נתן ריחו ובתרגום יונתן סריכו כמרדא ריחא ביש לחדא ומפרש והולך מסכתא עלתה בידם מן הגולה ושנו בה שקפץ להם מעשה עגל במעשה המשכן זהו הסרחון וה"ג נתן ריחו מסכתא עלתה כו'. ובספר יפה נתן ריחו מסורת עלתה בידם מן הגולה שקפץ להם מעשה עגל במעשה המשכן: מן הגולה. כהאי דמפרש מדרש זה עלה בידם מן הגולה כל מקום שנא' ויהי בימי כו': כבר וידבר אלהים. וכמו שדרשו ובעוד שמשה ירד מן ההר לקדם את העם לבל יהרסו כבר וידבר אלהים כו'. ועיין בפ' וישמע יתרו: לשעה. כלומר באותה שעה פתאום מיד שאום הקב"ה על

שטים אשר מצא עצי שטים אב"כ אלא אשר נמצא אתו מתחלה. א"ר לוי בר חייא במגדלא דצבעיא קצצום והורידם עמם למצרים ולא נמצא בהם קשר ופקע. אעין דשטים הוו במגדלא והיו נוהגים בהם באיסור מפני קדושת הארון. אתון ושאלון לרב חנניא חברין דרבנין ואמר לון אל תשנו ממנהג אבותיכם: (נו) רבי פנחס בשם ר' הושעיא אמר. עד שהמלך במסיבו עד שהמלך מה"מ הקב"ה במסיבו ברקיע כבר הקדים שנא' (שמות יט) ויהי ביום השלישי בהיות הבקר. למלך שגזר ליום פלוני אני נכנס למדינה וישנו להם בני המדינה כל הלילה וכשבא המלך ומצאם ישנים העמיד עליהם בקלאנין בוקינס ושופר והיה השר של אותה מדינה מעוררן ומוציאן לאפנתי של מלך והיה המלך מהלך לפניהם עד שהגיע לפלטין שלו. כך הקב"ה הקדים דכתיב (שם) ויהי ביום השלישי בהיות הבקר וכתיב (שם) כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם. ישנו להם ישראל כל אותו הלילה לפי ששינה של עצרת עריבה והלילה קצר. א"ר יודן אפילו פורטענא לא עקץ בהם. בא הקב"ה ומצאן ישנים התחיל העמיד עליהם בקלאנין הה"ד ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קולות וברקים והיה משה מעורר לישראל ומוציאן לאפנטי של ממה"מ הקב"ה. הה"ד (שמות יט) ויוצא משה את העם לקראת האלהים. והיה הקב"ה מהלך לפניהם עד שהגיע להר סיני דכתיב (שם) והר סיני עשן כלו וגו'. א"ר יצחק זה הוא שמקנתרן ע"י ישעיה שנא' (ישעיה נ) מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה הקצור קצרה ידי מפדות: (נז) אמר ר' יודן עד שחזקיהו וסיעתו אוכלין פסחיהם בירושלים כבר הקדים הקב"ה בלילה ההוא שנא' (מ"ב יט) ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור. א"ר אבהו עד שמשה וישראל מסובין ואוכלין פסחיהם במצרים כבר הקדים הקב"ה שנא' (שמות יב) ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור בארץ מצרים. היא דעתיה דר' אבהו למיטר סיריי נתן ריחו מלמד שהיה ריחו של אותו הדם קשה להם והופיע להם הקב"ה ריח טוב מבשומי גן עדן והיתה נפשם קוהא לאכול. אמרו לו משה רבינו תן לנו מה נאכל אמר להם משה כך אמר לי הקב"ה (שמות יב) כל בן נכר לא יאכל בו. עמדו והפרישו הנכרים שביניהם והיתה נפשם קוהא לאכול. א"ל משה רבינו תן לנו מה נאכל אמר להם כך אמר לי הקב"ה (שם) וכל עבד איש מקנת כסף ומלתה אותו אז יאכל בו. עמדו ומלו את עבדיהם והיתה נפשם קוהא לאכול. אמרו לו תן לנו מה נאכל אמר להם כך אמר לי הקב"ה סינטומוס

כל

מתנות כהונה

מלאכת המשכן: ה"ג אשר מצא עצי כו'. ובב"ר פר' צ"ד מצינא שמחים ועיין שם: ה"ג במגדלא דצבעייא: ה"ג בירושלמי פרק מקום שנהגו ובפ"ק דתענית אבותיכם נוחי נפש ישיין לעיל בב"ר פ' נ"ד: בקלאנין כו'. כולם מיני משמיעים קול הם: לאפנתי. פי' הערוך לקראתו ולפניו: פורטענא. פרעוש בלע"ז פורטענא כך מצאתי: כך היא דעתיה כו'. כדלעיל גבי ר' מאיר ופירושו שאותו דם של הרוגי מצרים היה ריח רע וזהו הסרחון וכדמפרש ואזיל: ה"ג ריחו מלמד כו'. ובספר ישן גרס ריחו לפי שריח הדם קשה: קוהא לאכול. כלומר קוהא ושבעים וה"ג בספרים ישנים שבעים מלאכול: תן לנו כו'. כלומר אין יכולין לאכול ובספר ישן גרס משה רבינו נפשינו קוהא מלאכול וכן לק' וגירסת הספר יש לקיימו בדוחק לפי הא דאיתא בשמות רבה סוף פרשה בא שאותו ריח הטוב לא הופיע אלא בפסחו של מרע"ה ועיי"ש: והיתה נפשם כו'. כלומר ועדיין היתה נפשם כו' והכי גרסינן בהדיא בספרים ישנים: סינטומוס לפי

הענין

(נז) כל ערל לא יאכל בו מיד כל אחד ואחד נתן חרבו על ירכו ומחל עצמו. מי מלן ר' ברכיה אמר משה היה מוהל ואהרן פורע ויהושע משקה. וי"א יהושע היה מוהל ואהרן פורע ומשה היה משקה. הה"ד (יהושע ה) בעת ההיא אמר ה' אל יהושע עשה לך חרבות צורים ושוב מול את בני ישראל שנית. ולמה שנית מכאן שמלן בראשונה. מיד (שם) ויעש לו יהושע חרבות צרים וימל את בני ישראל אל גבעת הערלות. מה אל גבעת הערלות. אמר רבי מכאן שעשו אותה גבעה בערלה: (נח) צרור המור דודי לי. מהו צרור המור ר' עזריה בשם ר' יהודה פתר קרייה באברהם אבינו מה המור הזה ראש לכל מיני בשמים כך אברהם ראש לכל הצדיקים. מה המור הזה אין ריחו מפיח אלא באור כך אברהם לא נודע מעשיו עד שהושלך לכבשן האש. ומה המור הזה כל מי שליקטו ידיו מתמררות כך אברהם ממרר עצמו ומסגף עצמו ביסורים. בין שדי ילין שהוא מותאם בין שכינה למלאך שנא' (בראשית יח) וירא וירץ לקראתם. וירא בשכינה וירץ למלאך: (נט) אשכול הכופר. אשכול זה יצחק שנכפת על המזבח כאשכול. הכופר שמכפר עונותיהם של ישראל. בכרמי עין גדי זה אבינו יעקב שנכנם בכרום פניו מתפחד בהכלמו אצל אביו ולבש בגדי גדי עזים ונטל הברכות שהן עין עולם. ר' הוניא בשם ר' אחא אין לה חביב לאשה הזאת יותר מצרור הבשם איכן היא מלינה אותו בין שדיה. וא"ר הוניא בשם ריש לקיש אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה הצרתת למצרים בבכוריהם הסרתה להם בנפשותיהם ולי בין שדי ילין. הא כיצד היה מצדי אומר לישראל הטמן לי תבכור הזה בין בניך והיה נוטלו ומטמינו והמלאך נכנס ונוגפו. ולי בין שדי ילין: (ס) ר' ברכיה אמר. אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה בשעה שאתה מיצר לי מימר לי דודי לי. את נעשה דודי ורואה אי זה הוא אדם גדול שיש בי שיכול לומר למדת הדין די ואת נוטלו וממשכנו בעדי. הה"ד אשכול הכופר מהו אשכול איש שהכל בו מקרא משנה תלמוד תוספתות ואגדות. הכפר שמכפר עונותיהם של ישראל. בכרמי עין גדי אלו אבות העולם שנמשכו אחריך כגדיים. ונטלו הברכות שהן עין עולם: (סא) ר' יותנן פתר קרייה בקטורת בית אבטינם. צרור המור זה א' מאחד עשר

אסיפת אמרים

שמלן בראשונה. וע"כ מכה ענוס נתנו ליהושע למול וא"כ משה שהיה עניו מכל היה משקה. א"כ קחשיב אותן דרך גדולתן ושנים פי' פריעה. ר"מ (והגדק לא קחשיב דעד אליהו לא היה מגדק. שמפתי):

מתנות כהונה

הענין פירושו סוף וכלל הדבר: משקה אותן. כוס הברכה: צרור המור: עד שהושלך גרסינן לקמן בפסוק מי זאת עולה גרסינן: ידיו מתמררות. ל' מירור וכן הרד"ק ז"ל בספר השרשים שרש מור הביא הגירסא ידיו מתמוררות וכן הביאו רבינו בחיי בפרשת כי תשא הביא והרמב"ן הגירסא ככתוב פה: מותאם. ל' תאומים כלומר מתווך ואמצעי ביניהם: ה"ג בב"ר פרשה מ"ח וירא בשכינה וירא במלאכים ודייק מדכתיב וירא וירא ב' פעמים: ה"ג בילקוט ובספר יוחסין שנכפת על המזבח: בכרום פניו. כלומר שהכרכמו פניו מפני הפחד או היא ל' כרום זלות שדרשו חז"ל בפ"ק דברכות עוף א' יש שים לו גוונים הרבה ובכרמי קדרים לשון כרום וגדי לשון גדי עזים ועין כמשמעו עין עולם: איכן. היכן: הצרתה. ל' צרה ומלת צרור קדרים: הסרתה. לשון מרור וכדלעיל: הא כיצד מי'. בילקוט הגירסא נשתנה: ה"ג לפני הקב"ה אפילו בשיחה כו'. וה"ג בילקוט מימר לשון מריבה: וממשכנו בעדי. ובזה אשה מכפר לי וה"ג בילקוט: אלו אבות העולם. ודרש בכרמי בזכות האבות שנקראו כרם דכתיב כרם היה לידידי ודרשו חז"ל

עשר סממנין שנותנין בה . ר' חוניא אמר לה (שמות ל) ויאמר ה' אל משה קח לך סמים הרי ב' . נטף ושחלת וחלבנה הרי ה' סמים . אי תימר דאינון תרין והלא כבר נאמר סמים בד בבד יהיה תן ה' כנגד ה' הרי עשרה ולבונה זכה הרי אחד עשר . מיכן בדקו חכמים ומצאו שאין יפה לקטורת אלא אחד עשר סממנים הללו בלבד . בין שדי ילין שהיתה מצומצמת בין שני בדי הארון . אשכול הכופר המכפרת עונות של ישראל . א"ר יצחק אשכול שהיתה מתמרת ועולה עד הקורות . ואחר כך פוסה ויורדת כאשכול . הכופר המכפרת עונותיהם של ישראל . וא"ר יצחק כתיב (ויקרא יז) וכסה ענן הקטרת הכסוי הזה אין אנו יודעין מהו . עד שבא דוד ופרשו (תהלים פה) נשאת עון עמך כסית וגו' . בכרמי עין גדי בזכות התנאים שהתניתי לאברהם אביכם בין הבתרים . שנא' (בראשית טו) ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמר . מדבר הכתוב באברהם שנאמר (שם) אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם במחזה . ר' לוי בשם ר' חמא אמר הרהורי דברים היו שם · מי הרהר אברהם הרהר . ואמר לפני הקב"ה רבש"ע כרת ברית עם נח שאין את מכלה זרעו מן העולם . ועמדתי אני וסגלתי מעשים טובים לפניך . ודחת בריתי לבריתו . שמא יעמוד אדם אחר ויסגל מצות ומעשים טובים יותר ממני . וידחה בריתו לבריתי . א"ל הקב"ה (בראשית טו) אל תירא אברם אנכי מגן לך . מנח לא העמדתי מגינים צדיקים . וממך אני מעמיד מגינים וצדיקים . ולא עוד אלא שבניך באים לידי עבירות ומעשים רעים אני רואה איזה הוא אדם גדול שבהן שיכול לומר למדת הדין די ואני נוטלו וממשכנו בעדם . שנא' אשכול . איש שהכל בו מקרא ומשנה תלמוד תוספתות ואגדות . הכפר . שמכפר עונותיהם של ישראל . בכרמי עין גדי אני נוטלו וממשכנו בעדם . ד"א אשכול בן גזירה אמר זה הקב"ה איש שהכל בו . הכפר שכפר באוה"ע . והודה בהן בישראל . ואימתי כפר באוה"ע הוי אומר במלחמת יהושפט . הה"ד (ד"ה ב כ) ויהי אחרי כן באו בני מואב ובני עמון ועמהם מהעמונים על יהושפט למלחמה . את מוצא ישראל באים מכחו של אברהם . ועמון ומואב באים מכחו של לוט . אלו עושין מלחמה עם אלו תפלו אלו ביד אלו . ויהושפט עזרו אלהיו ונצח . הוי שכפר באוה"ע . ואם יאמר לך אדם שאין הכתוב מדבר ביהושפט . אמור לו נאמר כאן עין גדי . ונאמר להלן בחצצון

מתנות כהונה

חז"ל על אברהם ובילקוט תמצא גירסא משונה : אי תימר כו' . אם תאמר סמים זה אינו רק שני סמים והלא כבר נאמר סמים קח לך סמים . דכתוב סמים האחרון אל הראשון ולכתוב קח לך סמים סמים ולסוף נכתוב נטף ושחלת והלבנה אלא לפיכך כתבו האחרו' לומר שהוא ה' נגד ה' הראשונים כן הוא בפ"ק דמסכת יומא אבל ממה שמסיים הספר בד בבד משמע דדייק מיתורא דבד בבד לומר שיהא ה' כנגד ה' וה"ג מה ת"ל בד בבד וה"ג בהדיא בספר ישן ופירושו אי סמים ס"ל הרי אלו כבר נאמר ופי' ידוע שמיעוט רבים שנים מה ת"ל שוב בד בבד אלא לומר תן ה' כו' . וכל זה הוא לקמן בפסוק מי זאת עולה : שהיתה מצומצמת . ענן הקטורת היה מצומצם בין שני בדי ארון ביוה"כ : פוסה . יורד ומשפיל : באשכול . לקמן גרס כמקל וכ"ה בפ' אמר להם הממונה : כסית וגו' . גרס ושמע מינה וכסה פירושו נשיאות עון : וסגלתי . ואוצרתי ואספתי כד"א סגלת מלכים : ה"ג ודחית בריתי לבריתו . והוא במה שהרג ארבע מלכים שהיה סבר עם : בכרמי . בזכות ישראל שנקראו כרם ה' נכאות בית ישראל ועין גדי פירשתי בדלעיל

(סא) בחצצון תמר היא עין גדי. מה עין גדי שנא' להלן במלחמת יהושפט הכתוב מדבר אף כאן במלחמת יהושפט הכתוב מדבר. א"ר לוי בר זכריה מה אם בעה"ז שכתוב בהקב"ה (דברים ד) כי ה' אלהיך אש אכלה הוא אל קנא הוא כפר באוה"ע יהודה וישראל לעתיד לבא שנמשלו כטל. שנא' (הושע יד) אהיה כטל לישראל עאכ"ו: (סב) הנך יפה רעיתי הנך יפה. הנך יפה במצות הנך יפה בג"ח. הנך יפה במצות עשה הנך יפה במצות ל"ת. הנך יפה במצות הבית בחלוק תרומה ומעשרות. הנך יפה במצות השדה בלקט שכחה ופאה ומעשר עני וההפקר. הנך יפה בכלאים. הנך יפה בסדין בציצית. הנך יפה בנטיעה. הנך יפה בערלה. הנך יפה בנטע רבעי. הנך יפה במילה. הנך יפה בפריעה. הנך יפה בתפלה. הנך יפה בק"ש. הנך יפה במזוזה. הנך יפה בתפילין. הנך יפה בסוכה · הנך יפה בלולב ואתרוג. הנך יפה בתשובה. הנך יפה במעשים טובים. הנך יפה בעוה"ז. הנך יפה בעוה"ב: (סג) עיניך יונים. עיניך הן סנהדרין שהם עינים לעדה. הדא הוא דכתיב (במדבר טו) והיה אם מעיני העדה. רמ"ח איברים יש באדם. וכולם אינן הולכים וחוזרים אלא אחר העינים. כך אין ישראל יכולין לעשות דבר חוץ מסנהדרין שלהם. יונים מה היונה הזאת תמה. כך ישראל נאים בהילוכן כשהן עולין לפעמי רגלים. מה יונה זאת מצויינת כך ישראל מצויינין בתגלחת במילה בציצית. מה יונה זו צנועה. כך ישראל צנועים. מה יונה זו פושטת צוארה לשחיטה. כך ישראל שנא' (תהלים מד) כי עליך הורגנו כל היום. מה יונה זו מכפרת על העונות. כך ישראל מכפרים על האומות. שכל אותן שבעים פרים שמקריבים בחג כנגד שבעים אומות שלא יצדה העולם מהם הה"ד (תהלים קט) תחת אהבתי ישטנוני ואני תפלה. מה יונה זו משעה שמכרת בן זוגה עוד אינה ממירה אותו באחר. כך ישראל משעה שהכירו לתקב"ה לא המירוהו באחר. מה יונה זו נכנסת לקנה ומכרת בת קנה ושובכה וגוזליה ואפרוחיה וחלונותיה. כך הן ג' שורות של תלמידי חכמים כשהן יושבין לפניהם כל אחד ואחד מכיר את מקומו. מה יונה זו אע"פ שאת נוטל גוזליה מתחתיה אין מנחת שובכה לעולם. כך ישראל אע"פ שחרב בהמ"ק לא בטלו שלש רגלים בשנה. מה יונה זו מחדש בכל חדש וחדש גרן. כך ישראל מחדשין בכל חדש תורה ומע"ט. מה יונה זו שוגרת רוגליות הרבה וחוזרת לשובכה. כך ישראל הה"ד (הושע יא) יחרדו כצפור ממצרים זה דור המדבר. וכיונה מארץ אשור אלו עשרת השבטים אלו ואלו והושבתים על בתיהם נאם ה'. רבי אומר

מתנות כהונה

כדלעיל: בן גזירה שם הכא: ה"ג יהודה וישראל לעתיד כו': מצויינת. מסומנת וניכרת: יצדה. שלא יהא העולם תוהו ובהו ורק מהם תוהו ובוהו תרגם אונקלוס צדיא וריקניא: ת"ח. תלמידים של החכמים שהיו יושבים לפני הסנהדרין כדתנן בפ' א' דיני ממונות וה"ג גם לקמן בפסוק הנך יפה הכתוב אחר לאהבה ורעיה: שלש רגלים. ה"ג בספרים ישנים ובילקוט גרס אע"פ שחרב הבית עולים לשם ועיין לקמן בפסוק אני חומה: גרן. כלומר שעושה גוזלות בכל חודש וחודש וגוזלות קראו גורן כמו שעת הידוש התבואה כמה דאת אומר בכמה דוכתין בתלמוד. ובפרק איזהו נשך הלויני כור חטים ואני אתן לך לגורן וכן פיר' הערוך ערך גרן וכן הוכח בי' הילקוט: שוגרת רוגליות. משלחת רגליה כלומר דרכיה למרחוק משובכה:

אומר יש מין יונה שמאכילים אותה וחברותיה מריחות אותה ובאות אצלה לשובכה . כך בשעה שהזקן יושב ודורש הרבה גרים מתגיירים באותה שעה כגון יתרו הוא שמע ואתא . רחב שמעה ואתיא . אף בחנניה מישאל ועזריה הרבה גרים נתגיירו באותה שעה . מה טעם (ישעיה כט) כי בראותו ילדיו מה כתיב בתריה (שם) וידעו תועי רוח בינה : (סד) רבי היה יושב ודורש ונתנמנם הציבור בקש לעוררן . אמר ילדה אשה אחת במצרים ששים רבוא בכרס אחת והיה שם תלמיד אחד ור' ישמעאל בר' יוסי שמו . א"ל מאן הות כן א"ל זו יוכבד שילדה את משה ששקול כנגד ששים רבוא של ישראל . הה"ד (שמות טו) אז ישיר משה ובני ישראל (במדבר א) ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה . (דברים לד) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה : (סה) עיניך יונים ׳ כיונים . דוגמא דידך דמיא להדא יונה . מה יונה זו הביאה אורה לעולם . אף את מביאה אורה לעולם . שנא' (ישעיה ס) והלכו גוים לאורך . ואימתי הביאה יונה אורה לעולם בימי נח . הה"ד (בראשית ח) ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה . מהו טרף בפיה קטיל . כמה דתימר (בראשית לז) טרוף טורף יוסף . א"ר ברכיה אילולי קטלתיה אילן רב הוה מתעביד . ומהיכן הביאה אותו . ר' לוי אמר משמטוטי ארץ ישראל הביאתו . הדא היא דאמרין ברייתא ארץ ישראל לא לקה במוי דמבולא . הוא שנאמר ע"י יחזקאל (יחזקאל כב) בן אדם אמור לה את ארץ לא מטוהרה היא ולא גשמה ביום זעם . א"ר יוחנן אפי' אצטרובלין של רחים נמחו במים . ר' טרייא אמר שערי ג"ע נפתחו לה ומשם הביאתו . א"ל ר' איבו אילו מגן עדן הביאה אותו . לא היה לה להביא דבר מעולה כגון קנמון ובלסמן . אלא רמז רמזה לנח . ואמרה לו מרי נח מר מזה מתחת ידו של הקדוש ברוך הוא ולא מתוק מתחת ידיך : (סו) הנך יפה דודי אף נעים . רבי אבהו ורבי חנינא . רבי אבהו אמר הוא קלסה בלשון כפול . והיא קלסתו בלשון פשוט ׳ הוא קלסה בלשון כפול הנך יפה רעייתי הנך יפה . שאם בקש לו לעשות אומה אחרת שהוא יכול . היא קלסתו בלשון פשוט הנך יפה דודי אף נעים . א"ל ר' חנינא אף היא קלסתו בלשון כפול . שנאמ' הנך יפה דודי אף נעים . אמרה לו רבש"ע אף שאת מביא עלי נעים הוא . למה שאת מחזירני ומביאני לידי מוטב . אף ערשינו רעננה זה בהמ"ק . המד"א (מ"ב יא) ואת מניקתו בחדר המטות . מהו בחדר המטות . ר' אלעזר ורבי שמואל בר נחמן . ר' אלעזר אמר בתאים . ור' שמואל בר נחמן אמר בעליות . ולא פליגי מאן דאמר בתאים בימות הגשמים . מ"ד בעליות בימות החמה . ד"א אף ערשינו

ערשינו

מתנות כהונה

אז ישיר משה כו'. כל זה ג"כ לקמן בפסוק הנך יפה וכן הביאו הילקוט בפר' בשלח : עלי זית. חיש היא אורה או י"ל שע"י כך ויפתח נח את חלון התיבה : ומהיכן כו'. כ"ז בויקרא רבה פ' ל"א בב"ר פ' ל"ג ושם נתבאר : דאמרין ברייתא גרסי'. ופירוש זהו שאומרין הבריות וכן הוא לקמן בפסוק כמגדל ואולתו במקומות רבות : אילולי כו'. אם לא המיתה אותו וקטלתו זו היא מיתתו : הנך יפה דודי. שאם בקש לעשות לו כו'. ולפיכך אינו מקלסה בלשון פשוט והחדות אבל היא מקלסתו בל' פשוט ואחדות שאינה יכולה להמירו וכך מצאתי במדרש בהדיא וזה לשונו אבל היא אינה יכולה להמירו וכו' ישן מצאתי טעם אחר שלא יאמר אדם לשנים היא משבחת : אמרה לו פי'. אף נעים קדריש ל' רונו והרון, אף : בתאים. עיין במסכת מדות ובמס' יומא פ' הוציאו לו.

ערשינו רעננה ר' עזריה בשם ר' יהודה בר' סימון למלך שיצא לו למדבר והביאו לו מטה קצרה התחיל מצטער בעצמו ומדחק באיבריו. כיון שנכנס למדינה הביאו לו מטה ארוכה התחיל פושט עצמו ומותח איבריו. כך עד שלא נבנה בהמ"ק היתה השכינה מתמצעת בין שני בדי הארון. משנבנה בהמ"ק ויאריכו הבדים. ד"א אף ערשינו רעננה מה מטה זו אינה עשויה אלא לנחת רוח. כך עד שלא נבנה בהמ"ק היתה השכינה מטלטלת ממקום למקום. הה"ד (ש"ב ז) ואהיה מתהלך באהל ובמשכן. משנבנה בהמ"ק (תהלים קלב) זאת מנוחתי עדי עד. ד"א אף ערשנו רעננה מה מטה זו אינה עשויה אלא לנחת רוח. כך ישראל עד שלא נבנה בהמ"ק היו מטלטלין ממקום למקום ויסעו ויחנו. משנבנה בהמ"ק (מ"א ה) וישב יהודה וישראל לבטח. ד"א אף ערשינו רעננה מה מטה זו אינה אלא לפריה ורביה כך עד שלא נבנה בהמ"ק (ד"ה א כא) לכו ספרו את ישראל. משנבנה (מ"א ד) יהודה וישראל רבים. ד"א אף ערשינו רעננה מה מטה זו אינה אלא לפריה ורביה. כך עד שלא נבנה בהמ"ק (עזרא ב) כל הקהל כאחד ארבע רבוא. משנבנה בהמ"ק פרו ורבו. דאמר רבי יוחנן מגבת ועד אנטיפרס ששים רבוא עיירות היו. והיו מוציאות כפלים כיוצאי מצרים. וכדין אפילו את מצנעה יתהון ששים רבוא דקני לא מטהנה להון ולא נסב יתהון. א"ר תנינא קפצה להם ארץ ישראל: (סז) קורות בתינו ארזים ר' מנחמא בשם ר' ברכיה אבנים שישן עליהם יעקב אבינו נעשו תחתיו כמטה וכפלומא. ומה הרטבה הרטיב מהן קורות בתינו ארזים. ד"א קורות בתינו ארזים אלו הצדיקים והצדיקות הנביאים והנביאות שעמדו ממנו. רהיטנו ברותים א"ר יוחנן אין אדם נהנה מן הבריות הזה. למה שהיא נכפפת. היא דעתיה דר' יוחנן דא"ר יוחנן (הושע יד) אני כברוש רענן אני הוא שכפפתי לעקור יצרה של ע"ז (שם) אפרים מה לי וליצרה של ע"ז אני עניתי אני עוניתי לו; ואשורנו לא אשורנו לא אמרנו לך שירה. אלא הוי אומר אני הוא שכפפתי לעקור יצרה של ע"ז. ד"א רהיטנו ברותים מקום שהכהני' רהוטים בברותים. המד"א (מ"א ו) ויצף את קרקע הבית בצלעות ברושים. אמר ר' יוחנן למדה תורה דרך ארץ שיהא אדם מקרה בארזים ומרהיט בברותים שנא' קורות בתינו ארזים רהיטנו ברותים:

אני

מתנות כהונה

מטלטלת. כביכול בלא נחת רוח: **וכדון כו'.** ועתה אחר החורבן אפי' אם באת להצניעו ולעמוד פה שמים רבוא קנים אינה מחזקת אותם: **מטהנא.** ל' מפיחה ומדה כלומר אינו נמדדים כאן להחזיק ולקבל אותם ובירושלמי סוף מסכת תענית הגירסא בלשון אחר וכן באיכה רבה סוף פסוק בלע ה': **קורות בתינו: כמטה וכפלומה.** כל זה עיין לקמן בפסוק מי זאת הנשקפה ובב"ר פרשה ס"ח ושם נתבאר: ה"ג בב"ר הרטיב מהן קורות בתינו ארזים אלו הצדיקים: **אין אדם נהנה כו'.** לבנין ולתלות עליו דבר כבד: **אני הוא שכפפתי** גרסי': **אפרים כו'.** כך היה אומר אפרים מה לי עוד לעצבי ע"ז ועיין בפירש"י ורד"ק בסוף הושע ולקמן בפסוק זאת קומתך יש שכך אמר להם הקב"ה וישראל אמרו אף עניתי להקב"ה וכי לא אמרתי לפניך שירה: וה"ג לא אמרנו לך שירה: **אני עוניתי** ל' ענייה קול שירה: **ואשורנו.** דרש מל' שירה: ה"ג **אלא** הוי אומר אני שכפפתי: **מקום** שהכהנים כו'. מקום מהלך הכהנים היה ברותים הרצפה היתה מרוצף ומצופה בברושים ודרש רהיטנו ל' מהלך ורילה ונרס רוהטים ברותים ואולי חסר הספר וצ"ל רוהטים מצופה בברותים: **מרהיט.** המרצים יעשו מעצי ברותים וה"ג בהדיא בספר יפה

יקרב 2

פרשה ב (א) **אני** חבצלת השרון . אמרה כנסת ישראל אני היא וחביבה אני אני היא שחבבני הקב"ה מע' אומות . חבצלת השרון שעשיתי לו צל ע"י בצלאל דכתיב (שמות לז) ויעש בצלאל את הארון . השרון שאמרתי לפניו שירה ע"י משה . דכתיב (שם טו) אז ישיר משה ובני ישראל . ד"א אני חבצלת השרון אני היא וחביבה אני . אני היא שהייתי חבויה בצלן של מצרים . ולשעה קלה כנסני הקב"ה לרעמסס והרטבתי מע"ט כשושנה ואמרתי לפניו את השירה . שנאמר (ישעיה ל) השיר יהיה לכם כליל התקדש חג . ד"א אני חבצלת השרון אני היא וחביבה אני . אני היא שהייתי חבויה בצלו של ים . ולשעה קלה הרטבתי מע"ט כשושנה . והראיתיו באצבע מנון עבורי . שנא' (שמות טו) זה אלי ואנוהו . ד"א אני חבצלת השרון אני היא וחביבה אני . אני היא שהייתי חבויה בצלו של סיני . ולשעה קלה הרטבתי מע"ט כשושנה בידי ולבי . ואמרתי לפניו (שמות כד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע . ד"א אני חבצלת השרון אני היא וחביבה אני . אני היא שהייתי חבויה ורמוסה בצלן של מלכיות למחר כשיגאלני הקב"ה מצלן של מלכיות אני מרטבת כשושנה ואומרת לו שיר חדש . שנא' (תהלים צח) שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו : (ב) ר' ברכיה אמר הפסוק הזה המדבר אמרו . אמר המדבר אני מדבר וחביב אני שכל טובות שבעולם חבויין בי . שנא' (ישעיה מא) אתן במדבר ארז שטה . נתנם לי הקב"ה שיהיו שמורים בי . וכשהקב"ה מבקשם ממני אני מחזיר לו פקדונו בלא חסרון . ואני מרטיב מע"ט ואומר לפניו שירה . שנא' (שם לה) ישושום מדבר וציה . משום רבנן אמרו . הארץ אמרה אותו אמרה אני היא וחביבה אני . שכל מתי העולם חבוין בי. שנא' (ישעיה כו) יחיו מתיך נבלתי יקומון וגו' . לכשיבקשם הקב"ה ממני אחזירם לו וארטיב מע"ט כשושנה ואומרת שירה לפניו . שנא' (שם כד) מכנף הארץ זמירות שמענו : (ג) ר' יודן ור' אליעזר . ר"י אמר אני חבצלת . לא היא חבצלת ולא היא שושנה אלא כל זמן שהיא קטנה הוא קורא אותה חבצלת . הגדילה קורא אותה שושנה . חבצלת ולמה נקראת חבצלת שחבויה בצלה . א"ר אליעזר משל את הצדיקים במשובח שבמינים ובמשובח שבאותו המין . המשובח שבמינים כשושנה . ובמשובח שבאותו המין שושנת העמקים . ולא כשושנת ההר שנוחה להכמש . אלא כשושנת

מתנות כהונה

יקרא בארזים שאינן מתואמין ויעשה רהיטים של ברותים שהן מתואמין ולפ"ז צ"ל רהיטים קורות לא מקרה של רצפה וע' ערך רהט: **אני חבצלת**. חביבה כו'. דרש חבצלת נוטריקון חביב בצל הוא חביון בצל צל אל ובילקוט הגירסא נתחביתי לשבח: **הג"ה מע' אומות**: **חבצלת**. נוטריקון שעשיתי לו צל על ידי כו': **מנון עבורי**. האדון הוא לנגדי מנון פי' רש"י ורלב"ג בספר משלי אדון כדרש לפני שמש ינון שמו ובאות אמת הגיה מגין עבורי: **וחביבה** אני גרסי': **כשושנה** גרסי': **בידי ולבי**. כלו' בכל מאמצי כחי בגוף ונפש ובילקוט לא גרס ליה: **ודמוסה**. ל' נסתר ומעוך בתוך הדימוס ונראה דצ"ל ורמוסה כד"א ברגליה תרמסנה: **המדבר אמרו**. שלמה אמרו בשם המדבר וכך אמרה המדבר אני מדבר כו': **מבקשם ממני גרסי'**: **לא היא חבצלת**. בתמיה וכי חבצלת ושושנה לאו אחת היא וה"ג בהדיא בס' ישן וה"ג ולא היא שושנה: **הג"ה חבצלת ולמה נקראת**: **שחבויה בצלה**. בצל עצמה מתוך שכפולה בדפין הרבה נעשה זה צל לזה נמצא שהיא מצלת עצמה: **ובמשובח גרסי'**: ה"ג **כשושנה** וכמשובח שבאותו המין : שמן

בשושנת העמקים שמרטבת והולכת. משל את הרשעים במגונה שבמינים ובמגונה שבאותו המין מגונת שבמינים כקש לפני רוח. אם תאמר כמוץ שבבקעה. כבר יש בו להלוח. אלא (ישעיה יז) ורדף כמוץ הרים לפני רוח: (ד) ר' אבא ב"כ אמר. אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה אני היא וחביבת אני שנתונה בעמקי הצרות. וכשידלני הקב"ה מהצרות אני מרטבת מע"ט כשושנה ואומרת שירה לפניו. הלא היא דכתיב (שם כו) ה' בצר פקדוך. א"ר אהא אמרה כנסת ישראל בשעה שאת מעמיק עיניך בי. אני מרטבת מעשים טובים כשושנה. ואומרת שירה. הה"ד (תהלים קל) שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'. רבנין אמרין כנסת ישראל אמרתו. אמרה כנסת ישראל אני היא וחביבה אני שאני נתונה בעמקי גיהנם. וכשיגאלני הקב"ה ממעמקים. הה"ד (שם מ) ויעלני מבור שאון אני מרטבת מע"ט ואומרת לפניו שירה. הה"ד (שם) ויתן בפי שיר חדש. אתיא דרבנן כהדיא דא"ר אלעזר המודעי עתידים שרי אוה"ע לע"ל שיבואו לקטרג את ישראל לפני הקב"ה ואומרים רבש"ע אלו עבדו ע"ז ואלו עבדו ע"ז. אלו גלו עריות ואלו ג"ע. אלו שפכו דמים ואלו ש"ד. מפני מה אלו יורדין לגיהנם ואלו אין יורדין. והקב"ה משיב להם. ואומר אם כן הוא ירדו כל העמים עם אלהיהם לגיהנם. הה"ד (מיכה ד) כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו. א"ר ראובן אילו לא היה הדבר כתוב א"א לאומרו כביכול (ישעיה סו) כי באש ה' נשפט. ה' שופט אב"כ אלא נשפט. הוא שאמר דוד ברה"ק (תהלים כג) גם כי אלך בגיא צלמות לא אירע רע כי אתה עמדי. ד"א שבטך אלו היסורין. ומשענתך זו תורה. המה ינחמוני וגו'. יכול בלא יסורין ת"ל אך. יכול בעוה"ז ת"ל (תהלים שם) אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי ושבתי בבית ה' לאורך ימים: (ה) כשושנה בין החוחים. ר' יצחק פתר קרייה ברבקה שנא' (בראשית כה) ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה בת בתואל הארמי מפדן ארם אחות לבן הארמי וגו'. אם ללמד שהיא מפדן ארם מה ת"ל אחות לבן הארמי. אלא אביה היה רמאי ואנשי מקומה רמאין וחצדקת הזאת יצאה מבינותם למה היא דומה כשושנה בין החוחים. ר' פנחס בשם ר' סימון אמר. כתיב (שם כח) וישלח יצחק את יעקב וילך פדנה ארם אל לבן בן בתואל הארמי וכלל כולם לרמיות: (ו) ר' אליעזר פתר קרייה בגאולת מצרים. מה שושנה זו כשהיא נתונה בין החוחים קשה לבעלה להלקט כך גאולתן של ישראל היתה קשה לפני הקב"ה. הה"ד (דברים ד) או הנסה אלהים לבא לקחת לו גוי מקרב גוי. ר' יהושע בשם ר' חנן אמר גוי מקרב עם ועם מקרב גוי אב"כ אלא גוי מקרב גוי שהיו אלו ערלים ואלו ערלים אלו מגדלין בלורית ואלו מגדלין בלורית. אלו לובשי כלאים ואלו

מתנות כהונה

במוץ. בילקוט הגירסא יותר נכונה: וכשידלני וכשיגביה אותי כד"א ארוממך ה' כי דליתני: פקדוך כדוחק י"ל ופקדו אותך בשירה כשיזכרו מה שאירע להם בגלו ויאמרו שירה על הגאולה: מעמיק עיניך. משגיח בי ולשון עמקים קדריש: בעמקי גיהנם. כדמפרש ואזיל: ה"ג ואלו אין יורדין הקב"ה משיב להם ואומר א"כ ירדו כל העמים עם אלהיהם הה"ד כי כו' וישראל ירדו ג"כ והקב"ה עמהם ועי' בילקוט תהלים: בגיא צלמות זה גיהנם: ה"ג כי אתה עמדי ד"א שבטך כו' ועי' בילקוט תלים: ינחמוני וכו' גרסינן: בילקוט במזמור כ"ג גרסי' כל ימי חיי.

ואלו לובשי כלאים . א"כ לא היתה מדת הדין נותנת שיגאלו ישראל לעולם . א"ר שמואל בר נחמן אלולי שאסר הקב"ה עצמו בשבועה לא היו ישראל נגאלין לעולם . הה"ד (שמות ו) לכן אמור לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים . ואין לכן אלא שבועה המד"א (ש"א ג) ולכן נשבעתי לבית עלי . א"ר ברכיה (תהלים עז) גאלת בזרוע עמך בטרוניא . א"ר יודן טלבא לקחת לו גוי ועד מוראים גדולים ע"ב אותיות הן ואם יאמר לך אדם ע"ה הן אמור לו צא מהן גוי השני שאינו מן המנין . א"ר אבין בשמו גאלן ששמו של הקב"ה ע"ב שמות הן . ר' עזריה בשם ר' יהודה א"ר סימון משל למלך שהיה לו פרדס וירדו ונטעו שורה של תאנים ושורה של גפנים ושורה של רמונים ושורה של תפוחים ומסרו לאריס והלך לו . לאחר ימים בא המלך והציץ בפרדס לידע מה עשה . ומצא מלא חוחין ודרדרים . הביא קצצים לקצצו וראה בו שושנה אחת של ורד ונטלה והריח בה ושבת נפשו עליו . אמר המלך בשביל שושנה זו ינצל הפרדס . כך העולם לא נברא אלא בשביל ישראל לאחר כ"ו דורות הציץ הקב"ה בעולמו לראות מה שעשה ומצאו מים במים . דור אנוש נמחה מן המים . דור המבול נמחה מן המים . דור הפלגה במים . הביא קצצים לקצצו שנא' (תהלים כט) ה' למבול ישב . וראה שושנה של וורד אלו ישראל . ונטלה והריח בה בשעה שסדרו ישראל עשרת הדברו' . ושבת נפשו עליו בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע . אמר הקב"ה בשביל שושנה זו ינצל הפרדס : בזכות התורה ולומדיה ינצל העולם : (ז) ר' חנן דצפורי פתר קרייה בגמילות חסדים . בנוהג שבעולם י' אנשים נכנסין לבית האבל ואין אחד מהם יכול לפתוח פיו לברך ברכת אבלים . ובא אחד ופתח פיו וברך ברכת אבלים למה הוא דומה לשושנה בין החוחים . ועוד בנוהג שבעולם י' בני אדם נכנסין לבית המשתה ואין אחד מהן יכול לפתוח פיו לברך ברכת התנים . ובא אחד ופתח פיו וברך ברכת התנים . למה הוא דומה ביניהם כשושנה בין החוחים . בנוהג שבעולם י' ב"א נכנסין לבית הכנסת . ואין אחד מהן יכול לפרוס על שמע ולעבור לפני התיבה . ואחד מהן פורס על שמע ועובר לפני התיבה . למה הוא דומה כשושנה בין החוחים . ר' אלעזר אזל לחד אתר אמרי ליה פרוס את שמע אמר לון לינא חכם . עבר לפני התיבה אמרין דין הוא ר' אלעזר דין הוא דמתגלגלין ביה על מנן צווחין ליה רבן . נתכרכמו פניו . והלך לו אצל ר' עקיבא רבו . א"ל למה פניך חולניות . תני ליה עובדא . א"ל צבי רבי דיילף . א"ל אין . ואלפיה . לבתר יומין אזל להחוא אתר . אמרי ליה פרוס לן את שמע פרס לון . עבור לפני התיבה ועבר . אמרין אתחסם ר' אלעזר וקרון ליה ר' אלעזר חסמא . ר' יונה הוה מליף לתלמידוי ברכת חתנים וברכת אבילים . כי היכי דיהוין נוברין

מתנות כהונה

שבתי וגו' : לאורך ימים . בעולם שכולו ארוך : כשושנה שאסר . שקשר כד"א לאסור איסר : בטרוניא . בעלילה בחוזק יד : שבת . נחה דעתו מכעסו כד"א שבת וינפש : לאחר כ"ו דורות . משנברא העולם : דור הפלגה במים עיין בב"ר פ' ל"ח : את שמע . כוקרא כנה שכ"ג גרס על שמע ועיין טוב שם ביאור שאמר כולו : ה"ג עבור לפני

נוכרין בכל מלה : (ח) רב הונא פתר קרייה במלכיות מה שושנה זו כשהיא נתונה בין החוחים רוח צפון יוצא ומטה אותה כלפי צפון והחוח עוקצת אעפ"כ לבה מכוון למעלה . כך ישראל אע"פ שהן נגבין ארנוניות בורסגניות . מ"מ לבם מכוון כלפי אביהם שבשמים שנא' (תהלים כה) עיני תמיד אל ה' . ר' איבו פתר קרייה בגאולת מחר . מה השושנה הזו כשהיא נתונה בין החוחים קשה לבעלה להלקט . מהו עושה מביא אור ושורף חוצה לה ואחר כך לוקטה . כך (איכה א) צוה ה' ליעקב סביביו צריו כגון חלמיש לנווה . יריחו לנוערן . סיסותן לטבריה . קסטרא לחופה . לוד לאונו . הה"ד (יחזקאל ס) זאת ירושלים בתוך הגוים שמתיה . למחר כשיגיע הקץ מה הקב"ה עושה מביא האור ושורף חוצה לה . הה"ד (ישעיה לג) והיו עמים משרפות סיד מה כתיב תמן (דברים לב) ה' בדד ינחנו : (ט) א"ר אבון מה שושנה זו שרב יוצא עליה והיא כמושה . יצא טל היא מפרחת כך כ"ז שצלו של עשו קיים כביכול נראים כמושין בעוה"ז . עבר צלו של עשו ישראל מרטיבין והולכין . הה"ד (הושע יד) אהיה כטל לישראל יפרח כשושנה . מה השושנה הזו אינה בטלה לעולם אלא גב ריחה . כך ישראל אינן בטלין אלא גב מצות ומע"ט מה שושנה זו אינה אלא לריח . כך לא נבראו הצדיקים אלא לגאולתן של ישראל . מה שושנה זו עולה לשלחן מלכים תחלה וסוף . כך ישראל הן הן לעוה"ז הן הן לעה"ב . מה שושנה זו נכרת בין העשבים . כך ישראל נכרין בעשרה או"ה שנאמ' (ישעיה סא) כל רואיהם יכירום . מה שושנה זו מתוקנת לשבתות וימים טובים . כך ישראל מתוקנים לגאולה של מחר . א"ר ברכיה אמר הקב"ה למשה לך אמור להם לישראל בני כשהייתם במצרים הייתם דומין לשושנה בין החוחים . עכשיו שאתם נכנסין לארץ כנען היו דומין לשושנה בין החוחים . תנו דעתכם שלא תעשו כמעשה אלו וכמעשה אלו . הה"ד (ויקרא יח) כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו וגו' (י) כתפוח בעצי היער ר' הונא ור' אחא בשם ר' יוסי בן זמרא מה התפוח הזה הכל בורחין ממנו בשעת השרב . ולמה כן לפי שאין לו צל לישב בצילו . כך ברחו אוה"ע משבת בצל הקב"ה ביום מתן תורה

יכול

מתנות כהונה

לפי שאינה לינה חכם אמרין כו': בורסגניות. לפי הענין הוא פועל או שם ולא מצאתי ע חבר: בגאולת מחר. שגאולה העתידה במהרה קורא כן כדאי' בפ' חלק אימתי קאתי בר א"ל מחר: כגון חלמיש כו'. כל אלה שמות מקומות ושהם היו דרים רשעי אומות העכו"ם מעמון ומואב כדאיתא בפרק עשרה יוחסין. ובאיכה רבה בפסוק פרשה ציון בידיה ובויקרא רבה פ' כ"ג: מה כתיב תמן. כלומר על אותו עת כתוב מקרא זה ה' בדד ינחנו: כמושין בעוה"ז. קודם ביאת המשיח וימות משיח נקרא עוה"ב כמו שנתבאר בב"ר פ' מ"ג תניא וכן הוא סוף מסכת כתובות: ה"ג בויקרא רבה פ' כ"ג אינה בטילה אלא על גבי ריחה. ופירושו הריח אינו בטל ממנה עד שבטלה היא וכלתה לגמרי ושוב נתבאר שם המאמר כולו: ה"ג תחלה וסוף כך ישראל הן הן לעולם הזה והן הן לעה"ב מה שושנה זו נכרת בין העשבים כך ישראל נכרין: ה"ג בין החוחים עכשיו שאתם נכנסין לארץ כנען: היו דומין לשושנה בין החוחים תנו כו': כתפוח מה התפוח הזה. עיין עוד מזה בשמות רבה פ"ו: שאין לו צל ש"א גורם ענף: כך ברחו אומות העולם כו'. כמו שדרשו חז"ל בפסוק ה' מסיני בא וגו' כדאיתא

בספרי

יכול אף ישראל כן ת"ל בצלו חמדתי וישבתי חמדתי אותו וישבתי. אני הוא שחמדתי אותו לא האומות. ר' אחא בר' זעירא אמר תרתי. אמר הדא התפוח הזה מוציא ניצו קודם לעליו. כך ישראל שבמצרים הקדימו אמנת לשמועה הה"ד (שמות ד) ויאמן העם וישמעו כי פקד ה' וגו'. ר' אחא בר' זעירא אמר חורי מה התפוח זה ניצו קודם לעליו כך ישראל בסיני הקדימו עשייה לשמיעת שנא' (שמות כד) נעשה ונשמע. ר' עזריה אמר תרתי מה התפוח זה אינו גומר פירותיו אלא בסיון. כך לא נתנו ישראל ריח טוב אלא בסיון. ר' עזריה אמר חורי מה תפוח זה משעה שמוציא ניצו ועד שגומר פירותיו חמשים יום. כך משעה שיצאו ישראל ממצרים ועד שקבלו את התורה חמשים יום. ואימתי קבלו אותה בחדש השלישי לצאת בני ישראל. רבי יהודה בר' סימון אמר תרתי מה תפוח זה את נותן בו איסר ואת מריח בו כמה ריחות. כך אמר להם משה לישראל אם מבקשין אתם להגאל בדבר קל אתם נגאלין. לאחר שלקה ברגליו וחזר על כל הרופאים להתרפאות ולא נתרפא. ובא אחד ואמר לו אם מבקש אתה להתרפאות בדבר קל אתה מתרפא. טפול לך גללי בהמה. כך אמר משה לישראל אם אתם מבקשים להגאל בדבר קל אתם נגאלין (שמות יב) ולקחתם אגודת אזוב וטבלתם אמרו לו משה רבינו הדא מיסרתא דאזובא בכמה היא טבא. בארבעה מיני או בחמשה מיני. אמר לון אפילו בחד. והיא גרמה לכון לירש בזת מצרים ובזת הים ובזת סיחון ועוג ובזת ל"א מלכים. לולב שהוא עומד על אדם בכמה דמים ויש בו כמה מצות עאכ"ו. לפיכך משה מזהיר לישראל ולקחתם לכם ביום הראשון. ר' יהודה בר סימון אמר חורי משל למלך שהיתה לו אבן טובה ומרגליות. יבא בנו ואמר לו תנה לי. א"ל לך היא דשלך היא ולך אני נותן. כך ישראל אמרו לפני הקב"ה (שם טו) עזי וזמרת יה אמר להם הקב"ה לכם היא ושלכם היא ולכם אני נותנה ואין עוז אלא תורה. שנא' (תהלים כט) ה' עוז לעמו יתן: (יא) א"ר לוי שלש קוויות טובות קוו ישראל על הים קוו לתורה קוו לדגלים קוו למשכן. קוו לתורה דכתיב בצלו חמדתי וישבתי. קוו לדגלים דכתי' חמדתי. קוו למשכן דכתי' וישבתי המדר"א (ש"ב ז) כי לא ישבתי בבית למיום העלותי את בני ישראל ממצרים. כתהיא דא"ר מנחמן (שמות טו) ויצאו

מתנות כהונה

שספרי ובתנחומא ובספר הזוהר פרשת בלק: את שהן ט. בעדו ותמורתו: ה"ג אמר להם משה לישראל אם מבקשין: ה"ג ולא נתרפא ובא א' ואמר לו: טפול הדבק סביבו: מיסרתא. אגודה: בבמה היא טבא. כמה היא צריכה להיות שוה בד' מיני כו': מיני בילקוט בס' אמור גרסי' מנה ועיין בויקרא רבה פ"ל הגירסא נכונה: עזי. דורשו כמו העוז שלי. כלומר יהא שלי: קוו לתורה כו'. כמו שדרש בראש המקרא אני חמדתי לקבל תורה וליושב בצלו ולא האומות. או י"ל דדרש בצלו על התורה כד"א כי בצל החכמה: דכתיב חמדתי. שחמדו להיות

אסיפת אמרים

יכול אף ישראל. דאיתא בפסוק ויוצא משה את העם ב' פי'. א' כפי' רש"י כחתן שיוצא לקראת כלה. וה"ב. איתא בילקוט שבועות כע"ש. ד"א יכול כו' וכפי' הילקוט ת"ל כו' וכפירש"י (נח"ל): ואימתי כו'. בחודש ופי' שיהא דקרא ביום הזה ומינה מוכח דחמשים יום הוי כדאיתא בשבת דף פ"ו ע"ב. (שם): לכם ושלכם. ולכם פי' לכם הוא כשקנית קנין התורה בשבילכם היה דתנאי שהתנה במעשה בראשית אם יקבלו ישראל ושלכם ה"ה ולא למלאכים כמו שהשיבם משרע"ה ולכם פי' לדור שמדבר אמר כן כמ"ש ת"ל מדד כל הדורות ולא מצא דור ראוי לקבל התורה כדור שמדבר ד"א בשם פ' שמע בלאם:

ויצאו אל מדבר שור . מלמד שנתנבאו על עצמן שעתידין להעשות מתנות מתנות דגלים דגלים שורות שורות כמטעת של כרם . ופריו מתוק לחכי . א"ר יצחק אלו י"ב חדש שעשו ישראל לפני הר סיני מתמתקים בד"ת מה טעם ופריו מתוק לחכי . לחכי היה מתוק אבל לחיך אוה"ע היה מר כלענה. (ויקרא א) מאהל מועד . אמר ר"א אע"פ שנתנה התורה מסיני לא נענשו ישראל עליה עד שנתפרשה להם באהל מועד . לדיוטגמא שהיא כתובה ומחותמת ונכנסה למדינה ולא נתחייבו עליה בני המדינה עד שנתפרשה להם במדינה . כך אע"פ שהתורה נתנה בהר סיני . לא נענשו עליה עד שנתפרש להם באהל מועד . הה"ד עד שהבאותיו אל בית אמי זה הר סיני . ואל חדר הורתי זה אהל מועד . שמשם נתחייבו ישראל על ההוראה . אמר ריב"ל אילו היו האומות יודעים מה היה אהל מועד יפה להם . באהליות וקסטריות היו מקיפין אותו . שעד שלא עמד אהל מועד היו שומעים קול הדבור ונתרזין מתוך פניקטיהון . הה"ד (דברים ה) כי מי כל בשר אשר שמע קול אלהים חיים . א"ר סימון דיפרוספין היה הדבור יוצא סם חיים לישראל וסם המות לאוה"ע . סם חיים לישראל (שם ד) כאשר שמעת אתה ויחי שמעת וחיית . וסם המות לאוה"ע שמעו ומתו . לפיכך הוא אומר תחת התפוח עוררתיך : (יב) מאהל מועד תני ר' חייא שמשם היה קול נפסק ולא היה יוצא חוץ לאהל . א"ר יצחק עד שלא עמד אהל מועד היתה נבואה מצויה באוה"ע . משעמד אהל מועד פסקה נבואה מהם . משם אחזתיו ולא ארפנו . ואם תאמר והלא בלעם בן בעור נתנבא . אמור לטובתן של ישראל נתנבא . שנא' (במדבר כד) מה טובו אוהליך יעקב (שם כג) לא הביט און ביעקב . כי לא נחש ביעקב . מי מנה עפר יעקב (שם כד) דרך כוכב מיעקב וירד מיעקב : (ג) הביאני אל בית היין . ר' מאיר ור' יהודה . ר"מ אומר אמרה כנסת ישראל הושלט בי יצר הרע ביין ואמרתי לעגל (שמות לב) אלה אלהיך ישראל . הדין חמרא כד עלל בבר נש הוא מערבב ליה . א"ל ר' יהודה דייך מאיר אין דורשין שיר השירים לגנאי אלא לשבח . שלא נתן שיר השירים אלא לשבחו של ישראל ומהו הביאני אל בית היין . אמרה כנסת ישראל הביאני הקב"ה למרתף גדול של יין זה סיני . ונתן לי שם דגלי תורה ומצות ומע"ט . ובאהבה גדולה קבלתי אותם . ר' אבא בשם ר' יצחק אמר אמרה כנסת ישראל הביאני הקב"ה למרתף גדול של יין זה סיני . ונתן לי משם התורה שנדרשת מ"ט פנים טהור מ"ט פנים טמא מנין ודגלו

מתנות כהונה

נעשות לדגלים כדלקמן בסוף הפסוק : שנים עשר חדש . השתא בהר סיני שנים עשר חדש פחות י' ימים כמו שפרש"י בפרשת בהעלותך : מאהל מועד . כלומר כתיב ויקרא אל משה וידבר אליו מאהל מועד לאמר וכן דרשוהו בריש פ' ויקרא רבה פ"א ועיין שוב שם : ההוראה . שהורתי דרש לי הוראה . דיפרוספין . כמו דו פרצופין וע' ערוך ערך דבר . וה"ג בהדיא ריש ויקרא רבה : וחיית . ומלת אתה מוסף את עצמה אחר ויחי : וסם המות כו' . ממלת אתה קדייק אתה חיית ולא אוה"ע ובויקרא רבה הגירסא נשמעת דייק מדכתיב עוררתיך כזה שהוא מעורר אותן כי הקב"ה היה מעורר אותם להחיותם כמו שנאמר נפשי יצאה בדברו וכמו שדרשו חז"ל ובויקרא רבה לא גרס ליה : היו נפסק כו' . עיין בפירש"י ריש ויקרא ובתורת כהנים ובבמדבר רבה סוף פרשה י"ד : לטובתן כו' . ועלה זאת לא היתה הנבואה שורה עליו : הביאני זה סיני ונתן לי גרסי' : ה"ג וס"ס פנים טמא מנין ודגלו ומאהבה כו' :

ודגלו . ומאהבה גדולה קבלתיה שנאמ׳ ודגלו עלי אהבה . ר׳ יונה אמר שני חברים שעוסקין בדברי הלכה זה אומר בית אב של הלכה וזה אינו אומר בית אב של הלכה . אמר הקב"ה ודגלו עלי אהבה . א"ר אחא עם הארץ שקורא לאהבה איבה . כגון ואהבת ואויבת . אמר הקב"ה ודילוגו עלי אהבה . א"ר יששכר תינוק שקורא למשה משה לאהרן אהרן לעפרן עפרן . אמר הקב"ה ולגלוגו עלי אהבה . א"ר הונייא לשעבר אדם מראה איקונין באצבעו . והיה נזוק ועכשיו אדם מניח ידו על האזכרה כמה פעמים ואינו נזוק . ולא עוד אלא שאמר הקב"ה וגודלו עלי אהבה . ורבנן אמרי אפילו התינוק מדלג על האזכרה כמה פעמים ואינו נזוק . ולא עוד אלא אמר הקב"ה ודילוגו עלי אהבה . א"ר ברכיה . אפילו אותן הדגולין שדגל יעקב באביו המד"א (בראשית כז) ואת עורות גדיי העזים הלבישה על ידיו אמר הקב"ה בהן אני משרה שכינתי . הה"ד (שמות כו) ועשית יריעות עזים . ולא עוד אלא שאמר הקב"ה ודגלו עלי אהבה . ודינולו עלי אהבה . ר׳ יהושע דסכנין בשם ר׳ לוי . אמרה כנסת ישראל הביאני הקב"ה למרתף גדול של יין זה סיני . ושם ראיתי מיכאל ודגלו . גבריאל ודגלו . וראו עיני טקסים של מעלה . ואהבתי אותם . באותו שעה אמר הקב"ה למשה הואיל ורצונם של בני לחנות בדגלים . יחנו בדגלים . הה"ד (במדבר ב) איש על דגלו באותות : (יד) סמכוני באשישות בשתי אשות . באש של מעלה ובאש של מטה . ד"א סמכוני באשישות בשתי אשות . תורה בכתב ותורה בפה . ד"א סמכוני באשישות . באשות הרבה . באש של אברהם . ושל מוריה . ושל סנה . ובאשו של אליהו . ושל חנניה מישאל ועזריה . ד"א סמכוני באשישות אלו ההלכות המאוששות . רפדוני בתפוחים אלו ההגדות שריחן וטעמן כתפוחים . כי חולת אהבה אני אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע כל חלאים שאתה מביא עלי בשביל לאהבני לך . ד"א כי חולת אהבה אני אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע כל חלאים שאוה"ע מביאין עלי בשביל שאני אוהבת אותך . ד"א כי חולת אהבה
אני

מתנות כהונה

בית אב . עיקרה ופרשה על אמתתה : אמר הקב"ה ודגלו כו׳ קבילה ורבוי דבריו ערבין ותאיבין עלי פע"פ שלא כיון את ההלכה : כגון ואהבת ואויבת גרס כו׳ עד אהבה ודילוגו עלי אהבה אמר כו׳ וס"נ בילקוט : למשה . בחולם הוא קורא משה בפתח ככתיבתו וכן אהרן עפרן ברי"ש פתוחה כי ספריהם לא היו מנוקדים וחבר לדבר רבו של יואב בזכר עמלק ובספרים ישנים גרס למשה משה לאהרן אהרן ולא גרס לעפרן עפרן : ולגלוגו . דבורו המגומגם : איקונין . צורה של מלך ובבמדבר רבה פ"ב הגיה נשתנית לשכח : וגודלו . אלבש שמראה בו את האזכרה או י"ל גדולתו שהוא מתגדל ושלבו גם בו : אפי׳ אותן הדגולין שדגל בילקוט ובספר ישן גרסינן שדילונין שדלג בילקוט ובספר ישן גרסינן הדולגין שדלג ובערוך ערך דגל הראשון פי׳ בו ל׳ ערמה כמו לא שיו תרגום לא ידגול פומיה וכן לקמן ודיגולו גרס בילקוט ודילוגו : טקסים . תרגום דגלים טקסים : ואהבתי אותם . בבמדבר רבה הגירסא יותר נכונה : סמכוני כאש של מעלה כו׳ . שאע"פ שהאש יורד מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט : בכתב . והתורה נקראת אש כמ"ש שכתוב הלא כה דברי כאש נאם ה׳ : של אברהם . שקדש שמו של מלך מלכי המלכים בכבשן האש : ה"ג אברהם ושל מוריה ושל סנה ועיין בילקוט כי כן הוא ושל מוריה בשעה שהלך לעקוד את יצחק בנו ראה ענן קשור על ההר כדאיתא התם גם ירד האש מן השמים ושרף האיל תחת יצחק בנו : של אליהו . בהר הכרמל נאמר ותרד אש מן השמים וגו׳ : המאוששות . המתוקות והמאירות והבהירות מלשון אשיות שקורין לגמרנ"א : לאהבני . להחזירני למוטב :

אני . אע"פ שאני חולה . אהובה אני לו . תני עד שלא יחלה אדם אוכל מה שמוצא . כיון שחלה מבקש לאכול כל מיני תענוגים . א"ר יצחק לשעבר היתה התורה כלל . והיו מבקשין לשמוע דבר משנה ודבר תלמוד . ועכשיו שאין התורה כלל היו מבקשין לשמוע דבר מקרא ודבר אגדה . א"ר לוי לשעבר היתה פרוטה מצויה והיה אדם מתאוה לשמוע דבר משנה והלכה ותלמוד . ועכשיו שאין הפרוטה מצויה וביותר שהן חולים מן השעבוד אין מבקשין לשמוע אלא דברי ברכות ונחמות : (טו) תני רשב"י בשעה שיצאו ישראל ממצרים למה היו דומין לבן מלך שעמד מחליו . א"ל פדגוגו ילך בנך לאיסכולי . א"ל המלך עדיין לא בא בני בזיוו . שנשתנה מחליו . אלא יתעדן ויתענג בני בשלשה חדשים במאכל ובמשתה . ואחר כך ילך לאיסכולי . כך בשעה שיצאו ישראל ממצרים היו בהן בעלי מומין משעבוד טיט ולבנים . אמרו לו מה"ש הרי השעה תן להם את התורה . אמר להם הקב"ה עדיין לא בא זיותן של בני משעבוד טיט ולבנים . אלא יתעדנו בני עד ג' חדשים בבאר ומן ושליו . ואח"כ אתן להם התורה ואימתי בחדש השלישי : (טז) בשלפי השמד נתכנסו רבותינו לאושא ואלו הן ר' יהודה ור' נחמיה ור"מ ור' יוסי ורשב"י ור' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי ור' אליעזר בן יעקב . שלחו אצל זקני הגליל ואמרו כל מי שהוא למד יבא וילמד . וכל מי שאינו למד יבא וילמוד . נתכנסו ולמדו ועשו כל צרכיהן . כיון שהגיע זמנם להפטר אמרו מקום שנתקבלנו בתוכו אנו מניחים אותו ריקם . חלקו כבוד לר' יהודה שהיה בן עיר . ולא שהיה גדול מהם בתורה . אלא מקומו של אדם הוא מכבדו . נכנס ר' יהודה ודרש (שמות לג) ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה . נאמר כאן הרחק ונאמר להלן (יהושע ג) אך רחוק יהיה ביניכם וביניו כאלפים אמה במדה . מה רחוק שנא' כאן אלפים אמה . אף הרחק האמור להלן אלפים אמה . והיה כל מבקש משה אין כתיב כאן . אלא מבקש י"י . מכאן למדנו שכל מי שמקבל פני חברים . כאילו מקבל פני שכינה . ואתם אחינו רבותינו גדולי התורה מי שנצטער בכם עשרה מיל או עשרים או שלשים או ארבעים כדי לשמוע דברי תורה עאכ"ו שאין הקב"ה מקפח שכרכם בזה ובבא . נכנס ר' נחמיה ודריש (דברים כג) לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' . תני שתי אומות גדולות פרשו מלבא בקהל י"י למה (שם) על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים . וכי צריכין היו ישראל באותו שעה והלא כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר היה הבאר עולה להם והמן יורד להם והשליו מצוי להם וענני כבוד מקיפין אותם ועמוד ענן נוסע לפניהם .

ואת

מתנות כהונה

דת"ג בס' ישן אהובה אני לו תנו עד שלא כו' : כלל . שהיתה סדורה וכלולה בידם מתוך שהיה לבם פנוי ואח"כ נתמעטו הלבבות ונתרבו המחלות וה"ג בס' ישן בהדיא : ה"ג משנה והלכה ותלמוד : ה"ג אמר לו פדגוגו ילך בנך . פדגוגו פי' אומן המגדל בני המלך ועיין בב"ר פ' א' : לאיסכולי . בית הספר שבו לומדין התינוקות נקרא בל' יון סוכולי וכן פי' הערוך : בשלפי . כשנסתלק ועבר הגזירה והיו רשאין לעסוק בדברי תורה ועיין ערך שלף . וכן פי' בס' תניא : כל מי שהוא למד . שכבר למד כל צרכו יבא וילמד לאחרים : ריקם . בלא ברכה : וחלקו כבוד לר"י שהוא בן עיר : ה"ג כל מבקש משה אין כתיב כאן ועיין

ואת אמר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמי' . א"ר אלעזר דרך ארץ הוא שהבא מן הדרך מקדמין לו במאכל ומשתה . בא וראה מה פרע להם הקב"ה לאלו שתי אומות . כתיב בתורה לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' . ואתם בני אושא שקדמתם רבותינו במאכלכם ומשקיכם ומטותיכם . הקב"ה יפרע לכם שכר טוב . נכנס ר"מ ודרש (מ"א יג) ונביא אחד זקן יושב בבית אל . ואיזה זה זה אמציה כהן בית אל . אמר ליה ר' יוסי מאיר פתפותי בצים יש כאן . איזה זה זה יונתן בן גרשם בן משה . הה"ד (שופטים יח) ויהונתן בן גרשם בן מנשה . נון תלויה במנשה . זכה בן משה . ואם לאו בן מנשה . חבריא בעון קומי ר' שמואל בר נחמן . אמרון ליה כומר לע"ז והאריך כל אותן השנים אמר לון הן על ידי שהיתה עינו צרה בע"ז . כיצד הוה בר נש אתי למסגד ליה . והוה אמר ליה בר כמה שנין את . הוה א"ל בר ארבעין שנין או חמשין או שתין או שבעין או בר כמה הוה . והוה א"ל בר כמה שנין את בר ארבעין שנין או חמשין או שתין או שבעין או תמנין שנין והדא ע"ז לית היא עבידא אלא מחמשה או תרתי עשרה שנין . ואת בעי משבוק אלהך ומסגיד ליה . דא פחיתא . והוה מתבחית ואזיל ליה . אתא חד בר פחין ואמר ליה כן . א"ל ומה את יתיב הכא ועבד בה . א"ל אנא נסיב אגרי ומסמי עיניה . כיון ששמע בו דוד שלה ואייתיתיה ואמר לו את הוא בן בנו של אותו צדיק ואת עובד ע"ז . אמר לו כך אני מקובל מבית אבי אבא מכור עצמך לעבודה זרה ולא תצטרך לבריות . א"ל ח"ו לא הוא כן . אלא מכור עצמך לעבודה שהיא זרה ממך ולא תצטרך לבריות . כיון שראה דוד שהממון חביב עליו . עמד ומינה אותו קומסין תסברין . אמרו כיון שמת דוד חזר לסורו . הה"ד (מ"א יג) ויאמר לו גם אני נביא כמוך וגו' . כחש לו מהו כחש לו שיקר לו . ומה שיקר לו

האכילוהו

מתנות כהונה

ועיין מזה בויקרא רבה פ' ל"ד: **פתפותי** בצים. ה"ג ג"כ בירושלמי דברכות פרק הרואה ופ' הנחנק וי"ל דברים המטורפים ומעורבים והכי מוכח בס' יפן: **מנשה**. שהרשיע הרבה: **חבריא** בעון כו'. החברים ת"ח שאלו לפני ר' שמואל כו' כיון שהיה כומר לע"ז איך האריך ימים מימות השופטים עד גלות הארץ וכן מוכיח בירוש' בהדיא: **הוה** בר נש כו'. כשהיה בן אדם בא להשתחוות לו לע"ז והיה אומר לו בן כמה שנים אתה בן מ' שנה כו': **או** בר כמה כו'. או בן כמה שנים שהוא היה מגיד לו ושוב ה"ג והוה אמר ליה בר כמה כו': ובירושלמי בפרק הרואה במסכת ברכות הגירסא בסגנון אחר: **והדא** ע"ז כו'. וע"ז זו אינה עשויה אלא מקרוב: **ואת** בעי כו'. ואתה רוצה לעזוב אלהיך ותשתחוה לע"ז זהו פחיתות ורעה רבה והוא היה מתבייש והלך לו: **אתא** חד בר פחין. בא א' בן עניים פחות ונגוע: **ומה** את יתיב כו'. ומה אתה יושב פה ועובד עבודתה וא"ל אני נוטל שכר והוא סבור שמותר לקבל שכר ולעבוד ע"ז כדלקמן: **ומסמי** עיניה. אין לפרש ועוד שאני מסמא עיניה של ע"ז והיא נפסלת בכך שהרי ע"ז של ישראל אין לה ביטול עולמית ועוד שהוא היה ישראל ואין ביטולו ביטול אלא כך היה אומר דרך הפלגה איני נוטל שכר אפי' לסמות עיניו ובירושלמי לא גרס ליה וכן בתלמוד בבלי בפ' יש נוחלין לא גרס ליה בספרים ישנים גרס ומחמה עיינין ופי' אני מראה עינים ופנים כאילו אני מאמין בו: **ואייתיתיה**. הביאו: **לא** הוא כן. לא כן היתה כוונת בית אבי אביך: ה"ג לעבודה שהיא זרה. ופירושו בזויה עליך אינה לפי כבודך: **קומסין** תסברין. פי' אדון ונגיד על האוצרות שנא' ושבואל בן גרשם נגיד על האוצרות ודרשו חז"ל שנקרא שבואל ששב לאל בכל לבבו: ה"ג בירושלמי מיתיבי והכתיב עד גלות הארץ אמר לון כיון שמת כו': **לסורו**. פי' הערוך ל' סאור. וי"ל שהוא כמו לשאורו פי' לסבלנותו ועיין בערוך ערך סאר ובמד' קהלת בפסוק טוב אחרית דבר: **גם** אני נביא כו'. הרי

האכילוהו לחם כזבים. וכתיב (שם) ויתי תם יושבים על השלחן ויהי דבר ה' אל הנביא אשר השיבו. והלא דברים ק"ו. ומה אם זה שכיחש בו והאכילוהו לחם כזבים. זכה ששרתה עליו רה"ק. אתם אחינו בני אושא שקבלתם רבותינו במאכל אמת ומשתה ומטה עאכ"ו שישלם לכם הקב"ה שכר טוב. נכנס ר' יוסי ודרש (ש"ב ו) וישב ארון ה' בית עובד אדום הגיתי וגו' (שם) ויגד למלך דוד לאמר ברך ה' את בית עובד אדום ואת כל אשר לו. באיזו זכות בעבור ארון האלהים. ובמה ברכו בבנים. הדא הוא דכתיב (ד"ה א כו) עמיאל הששי יששכר השביעי וכן הוא אומר (שם) כל אלה מבני עובד אדום המה ובניהם. אמרו שמונה בנים היו לו ושמונה כלות היו לו. וכל חדא מנהון הות ילדה תרין בכל ירחא. הא כיצד טמאה שבעה וטהורה שבעה והיא יולדת. טמאה שבעה וטהורה שבעה והיא יולדת. שיתא עשר בכל ירח. תלתא ירחין הא ארבעין ותמניא. ושיתא דידיה הא חמשין וארבעה. ותמניתהון הא שתין ותרתין. הלא היא דכתיב (שם) ששים ושנים לעובד אדום. תבריא בעון קומי ר' יוחנן אמרו ליה מהו דין דכתיב (שם) פעולתי השמיני. א"ל ע"י שפעל פעולה גדולה בתורה. ומה פעל בתורה שהיה מדליק לפני הארון נר אחד שחרית ונר אחד בין הערבים. והרי דברים ק"ו ומה ארון האלהים שאינו אוכל ושותה ומדבר. אלא שהיו בו שני לוחות אבנים והדליק לפניו נר אחד. זכה להתברך בכבודו. ואתם אחינו בני אושא עאכ"ו. נכנס רשב"י ודרש (מ"ב ד) ויהי היום ויעבור אלישע אל שונם ושם אשה גדולה ותחזק בו לאכל לחם. א"ל ר' יהודה בר' סימון ע"י שכתב ותחזק בו לאכל לחם. זכתה להחיות את בנה. ר' יודן בשם ר' זעירא ור' יוחנן בשם רשב"י אמרו גדולה היא הפרנסה שגורמת לתחיית המתים לבא שלא בעונתה. צרפית ע"י שהאכילה את אליהו זכתה להחיות את בנה. שונמית ע"י שהאכילה את אלישע זכתה להחיות את בנה. אמר ר"י בר' אלעאי אפילו נרות אפילו פתילות היה אליהו מעביר ממקום למקום כדי שלא יטריח לכל בריה. ר' יהודה בר' סימון אמר וכי משלה אכל. והלא היא והוא משלו אכלו. דכתיב (מ"א יז) ותאכל היא והוא היא והוא כתיב. אלא ע"י שקבלה אותו בסבר פנים יפות ושמשתו זכתה לחיות את בנה. ואתם בני אושא גומלי החסד עאכ"ו. נכנס ר"א בנו של ר"י הגלילי ודרש (ש"א טו) ויאמר שאול אל הקיני לכו סורו רדו מתוך העמלקי פן אוסיפך עמו ואתה עשית חסד עם כל בני ישראל בעלותם ממצרים. וכתיב (שם) עם כל ישראל עשה יתרו חסד. והלא לא עשה אלא עם משה בלבד. א"ר אלעזר יתרו ודאי עשה חסד עם משה

משה

מתנות כהונה

שעשה עצמו נביא ולא כן היה שכתוב שם כיחש לו והאכילהו לחם כזבים: ה"ג כזבים וכתיב ויהי הם: זכה ששרתה כו'. דכתיב שם ויהי דבר ה' אל הנביא אשר השיבו וכן מצאתי שוב בירושלמי בפ' סנהדרין דגרס אשר השיב אע"כ אלא אשר השיבו: שקבלתם רבותינו במאכל אמת וס"ג בירושלמי: טמאה שבעה כו'. נתבאר במדבר רבה סוף פ"ד: בין הערבים גרסינן: גדולה היא הפרנסה גרסי': ח"נ להחיות את בנה. וכי אליהו היה צריך לשום בריה והאמר ר' יודא בר אלעאי כו' ור' יודא: הוא והיא. והוא אכל משלו שלא היה נהנה משום אדם והיא אוכלת ג"כ משלו ודייק מדכתיב הוא וביתה: ושמשתו. בענין מאכלו ואכסנותו: ח"נ וכי עם כל ישראל

משה. הה"ד (שמות ב) קראן לו ויאכל לחם. א"ר סימון אין הוא כן אלא בשכרו האכילו. דכתיב (שם) וגם דלה דלה לנו. ר' יהודה ור' נחמיה ורבנן. ר"י אמר דלה לנו ולאבותינו. ר"נ אמר דלה לנו ולרועים. ורבנן אמרי דלה לנו בזכות אבותינו. דלה לרועים בשביל להטיל שלום ביניהם. ואת אמרת עם כל ישראל עשה חסד. אלא ללמדך שכל מי שעושה חסד עם אחד מגדולי ישראל מעלין לו כאילו עשה עם כל ישראל. ואתם אחינו בני אושא עאכ"ו. נכנס ר"א בן יעקב ודרש (דברים כז) וידבר משה וכהנים והלוים אל כל ישראל לאמר הסכת ושמע ישראל היום הזה נהייתה לעם. וכי היום קבלו התורה והלא כבר ארבעים שנה שקבלו את התורה. ואת אמרת היום הזה. אלא מלמד כיון ששנה להם משה את התורה וקבלוה בסבר פנים יפות. העלה להם הכתוב כאילו קבלוה היום מהר סיני. לכך נאמר היום הזה נהייתה לעם לה' אלהיך. ואתם אחינו בני אושא שקבלתם רבותינו בסבר פנים יפות עאכ"ו: (יז) שמאלו תחת לראשי. אלו לוחות הראשונים. וימינו תחבקני. אלו לוחות השניים. ד"א שמאלו תחת לראשי זו ציצית. וימינו תחבקני אלו תפילין. ד"א שמאלו תחת לראשי זו ק"ש. ימינו תחבקני זו תפלה. ד"א שמאלו תחת לראשי זו סוכה. וימינו תחבקני זה ענן שכינה לע"ל. הה"ד (ישעיה ס) לא יהיה לך (אור) [עוד] השמש לאור (עולם) [יומם] ולנגה הירח לא יאיר לך. מי מאיר לך והיה לך ה' לאור עולם. ד"א שמאלו תחת לראשי זו מזוזה. תני רשב"י (דברים יא) וכתבתם על מזוזות ביתך ביאתך מן השוק לביתך. א"ר יוחנן כתיב (שמות כו) ושמת את השלחן מחוץ לפרוכת וגו'. ואינו כן אין אדם מניח את המנורה משמאל כדי שלא תהא מעכבת הימין. אין אדם מניח את השמאל תחת הראש ומחבק בימין. א"ר אחא ר' יוחנן מייתי לה מן הדא קרייה (דברים יא) לאהבה את ה' אלהיכם ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו אי זהו דיבוק שמאלו תחת לראשי: (יח) השבעתי אתכם בנות ירושלים. במה השביען ר"א אומר השביען בשמים ובארץ. בצבאות בצבא של מעלה ובצבא של מטה

בשתי

מתנות כהונה

ישראל כו': **אין הוא כן**. אינו כמו שאמרת אלא בשכרו כו': **ה"ג** ר' יהודה ור' נחמיה ורבנן: **ולאבותינו**. שע"י כך נתגייר יתרו וי"ל דדרים דלה מל' גדולה והתנשאות וכן מוכח בויקרא רבה פ' ל"ד: **אעכ"ו**. שהרי בני אושא עשו חסד עם רבים מגדולי ישראל: **שמאלו זו ציצית**. הסברא הפוכה וכן מצאתי באות אמת בשם נוסחאות אחרות. מצאתי באות אמת דה"ג זו סוכה וימינו תחבקני זו לולב שמאלו תחת לראשי זו ענני כבוד וימינו תחבקני זו ענן שכינה כו' וכן מוכח בירכת הילקוט ודו"ק: **מי מאיר לך**. הוא דברי הס' דרך משא ומתן. הדעת נותן להגיה שמאלו תחת לראשי זו תפילין וימינו תחבקני זו מזוזה ויבא ממש כדברי הזהר בפ' בשלח עמוד ס"ב וכס' ישן גרס זו ק"ש: **ביאתך**. ביתך קרי ביה ביאתך נמצא המזוזה לצד ימינו: **לפרכת** וגו' גרסי': **ואינו כן כו'**. בניחותא דרך תימה וכי אינו כן דרך העולם להניח המנורה לצד שמאלו כדי שיהא פנוי לצד ימינו לכל הושטות ידו וכן הוה במשכן השלחן עם לחם הפנים דרך ביאת הפתח שהיתה במזרח והמנורה בדרום וגלוי שכינה באה מצד מערב ששם הארון והכפרת וכרובים ואמרו חז"ל שכינה במערב וכדאיתא בפ' גשה פי"א ובמדרש איכה בסוף פסוק הא ליה ובתלמוד בהרבה מקומות נמצא שהמנורה היתה בצד שמאל השכינה והשלחן בימין שהוא היה עיקר חיבוק ודיבוק השכינה ובס' אות אמת מצאתי גירסא אחרת בשם נוסחא אחרת אבל הכל עלה בקנה אחת בריאות וטובות ואף כי אין מאמר זה מסכים עם התנחומא בפ' תצוה הלא כה דברי תורה כלם וגו': **איזהו דבוק**. כט' חיבוק כי כן דרך המחבק מניח שמאלו תחת ראש המחובק

ומחבקו

בשתי צבאות הוי אומר בצבאות . או באילות השדה זו חית השדה . המד"א (איוב ה) כי עם אבני השדה בריתך וחית השדה השלמה לך ר' חנינא בר פפא ור' יהודה בר' סימון . ר"ח אמר השביען באבות ובאמהות . בצבאות אלו אבות שעשו צביוני ועשיתי צביוני בם . או באילות השדה אלו השבטים . המד"א (בראשית מט) נפתלי אילה שלוחה . ר"י בר סימון אמר השביען במילה . בצבאות בצבא שיש בה אות . או באילות השדה ששופכין דמם כדם צבי ואיל . ורבנן אמרי השביען בדורו של שמד . בצבאות שעשו צביוני בעולם ושעשיתי צביוני בהן . או באילות השדה ששופכין דמן על קדושת שמי כדם הצבי ודם האיל . הה"ד (תהלים מד) כי עליך הורגנו כל היום . א"ר חייא בר אבא אם יאמר לי אדם תן נפשך על קדושת שמו של הקב"ה אני נותן ובלבד שיהרגוני מיד . אבל בדורו של שמד איני יכול לסבול . ומה היו עושים בדורו של שמד היו מביאין כדוריות של ברזל ומלבנין אותן באש ונותנין אותן תחת שיחתן ומשיאין נפשותם מהן . ומביאין קרסיות של קנים ונותנין אותן תחת צפרנן ומשיאין נפשותיהם מהם . הוא שאמר דוד (תהלים כה) אליך ה' נפשי אשא . אשיא כתיב . שהיו משיאין נפשם על קדושת שמו של הקב"ה . א"ר הושעיה אמר הקב"ה לישראל המתינו לי ואני עושה אתכם כצבא של מעלה . ר' יודן בשם ר' מאיר אמר הקב"ה לישראל אם תשמרו שבועתי אעשה אתכם כצבא של מעלה . ואם לאו אעשה אתכם כצבא של מטה . ר' יוסי בר' חנינא אמר שתי שבועות יש כאן אחת לישראל ואחת לאוה"ע . נשבע לישראל שלא ימרדו עול המלכיות . ונשבע לאוה"ע שלא יקשו עול על ישראל . שאם מקשין עול על ישראל הן גורמין לקץ לבא שלא בעונתו . א"ר לוי כתיב (ישעיה לב) הן לצדק ימלוך מלך . אין הקב"ה מעמיד מלך חנף על אומתו . עד שגובה דיקי שלה ונומרה תחלה . ר' אבהו בשם ר' תנחום אמר מה שוטרי ישראל אומרין לפרעה הה"ד (שמות ה) תבן אין נתן לעבדיך וגו' וחטאת עמך . את חטאי על עמך . את חטי על אומתך . ואת גורם לעצמך שתסתלק המלכות ממך ותנתן לאומה אחרת . ר' חלבו אומר ד' שבועות יש כאן השביע לישראל שלא ימרדו על המלכיות . ושלא ידחקו על הקץ . ושלא יגלו מסטירין שלהם לאוה"ע . ושלא יעלו חומה מן הגולה . אם כן למה מלך המשיח בא . לקבץ גליותיהן של ישראל . ר' אוניא אמר ארבעת שבועות השביען כנגד ד' דורות שדחקו על הקץ ונכשלו . ואלו הן אחד בימי עמרם . וא' בימי דיני . ואחד בימי כוזבא . ואחד בימי שותלח בן

אפרים

מתנות כהונה

ומחבקו בימינו : השבעתי דמן . דם המילה : אבל בדורו גרסי' : ומשיאין . ל' לקיחה כד"א ישא פרעה את ראשך : של מעלה כו' . עד שלמטה בגבאות משמע כמי צבאות צבא מעלה ומטה : שלא ימרדו על המלכיות גרסינן וכדמפרש לקמן : דיקי . עלבון וחרפה כ"ס הערוך : על עמך . אלו ישראל : אומתך . אלו המצריים : לעצמך . והטאת מדבר לנוכח עלמו קרי ביה ותמחא בקמן : ושלא ידחקו . פירש"י בכתובות פ' י"ג שלא ירבו ברחמים על הקץ יותר מדאי ולישנא אחרינא פירש"י וגרם שלא ירחיקו את הקץ בעונם : מסטירין . סודות סוד העיבור : חומה פירש"י ביד חזקה כולם יחד ועיין בפ"ק דיומא : א"כ כו' . כלו' לעת הקץ יהיו א"כ מותרים לעלות בחומה : למה מלך כו' . ומשני לקבץ גליותיהן וכלם יחד יעלו בנס ה' ובאות אמת

אפרים. הה"ד (תהלים עח) בני אפרים נושקי רומי קשת. וי"א אחד בימי עמרם. וא' בדורו של שמד. וא' בימי בן כוזבא. ואחד בימי שותלח בן אפרים. שנא' בני אפרים נושקי רומי קשת. והן היו מחשבין בשעה שנתגזרה גזרה כשדבר הקב"ה עם א"א בין הבתרים. ומשנולד יצחק התחיל. מה עשו נתקבצו ויצאו למלחמה ונפלו מהן חללים הרבה. מפני מה שלא האמינו בה' ולא בטחו בישועתו על שעברו על הקץ ועברו על השבועה. אם תעירו ואם תעוררו וגו'. ר' יודן ור' ברכיה. ר"י אמר אהבה שאהב יצחק את עשו שנא' (בראשית כז) ויאהב יצחק את עשו. מהו עד שתחפץ עד שנעשה חפצו של זקן. ר' ברכיה אמר אהבה שאהב הקב"ה לישראל שנ' (מלאכי א) אהבתי אתכם אמר ה'. מהו עד שתחפץ מלכות שלמעלן. לכשתחפוץ מדת הדין מאליה אני הוא מביאה בקולי קולות ולא אתעכב לכך נאמר עד שתחפץ:

סדרא תנינא (יט) קול דודי הנה זה בא. רבי יהודה ור' נחמיה ורבנן. ר"י אומר קול דודי הנה זה בא. זה משה. בשעה שבא ואמר לישראל בחדש זה אתם נגאלין. אמרו לו משה רבינו היאך אנו נגאלין. והלא אמר הקב"ה לאברהם (בראשית טו) ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה ועדיין אין בידינו אלא רד"ו שנים. אמר להם הואיל והוא חפץ בגאולתכם אינו מביט בחשבונותיכם. אלא מדלג על ההרים וגו' אין הרים וגבעות האמורין כאן אלא קצים ועיבורין. מדלג על החשבונות ועל הקצים ועיבורין. ובחודש הזה אתם נגאלין שנאמר (שמות יב) החודש הזה לכם ראש חדשים. ר' נחמיה אמר קול דודי הנה זה בא זה משה. בשעה שאמר לישראל בחודש הזה אתם נגאלין. אמרו ליה משה רבינו היאך אנו נגאלין והלא אין בידינו מעשים טובים. אמר להם הואיל וחפץ בגאולתכם אינו מביט במעשיכם הרעים. ובמי הוא מביט בצדיקים שבכם ומעשיהם. כגון עמרם ובית דינו. מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות. אין הרים אלא בתי דינים המד"א (שופטים יא) ואלכה וירדתי על ההרים ובחדש זה אתם נגאלין שנאמ' החדש הזה לכם ראש חדשים. רבנן אמרי קול דודי הנה זה בא זה משה. בשעה שבא ואמר לישראל בחודש הזה אתם נגאלין א"ל משה רבינו האיך אנו נגאלין וכל מצרים מטונפת מע"ז שלנו. א"ל הואיל והוא חפץ בגאולתכם אינו מביט בע"ז שלכם. אלא מדלג על ההרים וגו'. ואין ההרים וגבעות אלא ע"ז. המד"א (הושע ד) על ראשי ההרים יזבחו ועל הגבעות יקטרו. ובחדש הזה אתם נגאלים שנא' החדש הזה לכם. ר' יודן ור' חוניא. ר' יודן בשם ר"א בנו של ריה"ג. ור' חוניא בשם ר"א בן יעקב אומר קול דודי הנה זה בא זה מלך המשיח בשעה שהוא אומר לישראל בחודש הזה אתם נגאלין.

אומרים

מתנות כהונה

שירם אח"כ ולא ידע אם הוא להרע או להטיב: ומשנולד כו'. כלו' והאמת הוא שלא התחיל מנין ארבע מאות שנה אלא משנולד יצחק שנאמר כי גר יהיה זרעך: עד שנעשה כו'. שבשכר המאכל שהאכיל עשו את יצחק ברכו לבסוף והאריך מזה בס' הזוהר ובעוד שאותו זכות קיים צריכין אנו להשתעבד תחת ידו וזהו עד שתחפץ: מדת הדין. ותי"ו מי שתחפץ הוא נסתרת לנקבה: קול דודי וירדתי על ההרים. עיין כל זה בשמות רבה פ' ט"ו:

אומרים לו האיך אנו נגאלין . ולא כבר נשבע הקב"ה שהוא משעבדנו בע' אומות . והוא משיבן שתי תשובות . ואומר להם אחד מכם גולה לברברי' וא' מכם גולה לסמטרי' דומה כמו שגליתם כולכם . ולא עוד אלא שהמלכות הזאת מכתבת טירונייא מכל העולם מכל אומה ואומה . כותי אחד או ברברי א' בא ומשעבד בכם כגון ששעבדתם בכם כל אומתם וכאילו נשתעבדתם בע' אומות . ובחדש הזה אתם נגאלין . הה"ד החדש הזה לכם ראש חדשים : (כ) דומה דודי לצבי . אמר ר' יצחק אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם אתה אומר לנו דיו דיו פירוש דיאו דיאו את לגבן תחלה . דומה דודי לצבי מה צבי זה מדלג מהר להר ומבקעה לבקעה מאילן לאילן ומסוכה לסוכה מגדר לגדר . כך הקב"ה קפץ ממצרים לים ומים לסיני ומסיני לעתיד . במצרים ראו אותו שנא' (שמות יב) ועברתי בארץ מצרים . בים ראו אותו . שנא' (שם טו) וירא ישראל את היד הגדולה וגו' זה אלי ואנוהו . בסיני ראו אותו דכתיב (דברים ה) פנים בפנים דבר ה' עמכם בהר . וכתיב (שם לג) ה' מסיני בא . או לעופר האילים ר' יוסי בר' חנינא אמר לאורזליהון דאיילתא (שם) הנה זה עומד אחר כתלנו . אחר כתלנו של סיני . הה"ד (שמות יט) כי ביום השלישי ירד ה' . משגיח מן החלונות . וירד ה' על הר סיני אל ראש ההר . מציץ מן החרכים . (שם כ) וידבר אלהים את כל הדברים . ענה דודי ואמר לי . מה אמר לי אנכי ה' אלהיך : (כא) ד"א דומה דודי לצבי אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אמרת לי דיו דיו דיאו דיאו את לגבן תחלה . דומה דודי לצבי . מה צבי זה מדלג מהר להר מבקעה לבקעה מאילן לאילן ומסוכה לסוכה מגדר לגדר . כך הקב"ה מקפץ מבית הכנסת זה לבה"כ זה מבית מדרש זה לבית מדרש זה . כל כך למה כדי לברך ישראל . ובאי זו זכות בזכותו של אברהם . הה"ד (בראשית יח) וירא אליו ה' באלוני ממרא . ר' ברכיה בשם ר"ל יושב ישב כתיב . בא אברהם לעמוד א"ל הקב"ה שב אברהם . את סימן לבניך מה את יושב ואני עומד . כך יהיו בניך בשעה שיכנסו לבית הכנסת ובית המדרש וקורין קריאת שמע הם יושבין וכבודי עומד ביניהם . מ"ט (תהלים פב) אלהים נצב בעדת אל . ר' הגי בשם ר' יצחק אמר אלהים עומד אין כתיב . אלא נצב . מהו נצב אטימוס המד"א (שמות לד) ונצבת לי שם על ראש ההר וכתיב (ישעיה סה) והיה טרם יקראו וגו' . ר' משום ר' חנינא כל קילוס וקילוס שישראל מקלסין להקב"ה הקב"ה יושב ביניהם הה"ד (תהלים כב) ואתה קדוש יושב תהלות ישראל . או לעופר האילים

ר"י

מתנות כהונה

לברבריא לסמטריא . מיני ממשלות של אומות הן : טירוניא . גזר דין של עלילה : ה"ג כותי א' או ברברי א' כו' : דומה דודי : את אומר לנו כו' . אחר רוב החקירה והחיפוש לא מצאתי רמז ראיה למאמר זה רק בקונטרס של ר' שלמה מל"כו ע"ה קראו תראה ובבמדבר רבה פי"א תמצא מאמר זה השלם ולא גרסי' ליה וי"ל דיא"ו הוא בלע"ז שם ה' י"ת ודרש דודי נוטרי' דיו דיו דהיינו דיא"ו ואמר באת אצלנו בתחלה בברית שבועה וקשר אהבה ומפרש ואזיל והולך : לאורזליהון גרסי' וסוף עיין בבמדבר רבה פ"א ובמדרש רות בפסוק גואי הלוס : בזכותו של אברהם . דכתיב על ההרים ואין הרים אלא אבות ואברהם אב לאבות : איטימוס . מוכן ומזומן

ר"י בר' חנינא לאורזליהון דאיילתא. הנה זה עומד אחר כתלנו אחר כתלי בתי כנסיות ובתי מדרשות. משגיח מן החלונות מבין כתפיהם של כהנים. מציץ מן החרכים מבין אצבעותיהם של כהנים. ענה דודי ואמר לי מה אמר לי (במדבר ו) יברכך ה' וישמרך: (כב) ד"א דומה דודי לצבי. אמרת כנסת ישראל להקב"ה את אמר לון דיו דיו דיאו דיאו את לגבן תחלה. דומה דודי לצבי. מה צבי זה נראה וחוזר ונכסה נראה וחוזר ונכסה. כך גואל הראשון נראה ונכסה וחוזר ונראה. וכמה נכסה מהם ר' תנחומא אמר ג' חדשים. הה"ד (שמות ה) ויפגעו את משה ואת אהרן. יהודה ברבי אמר לקירסין. כך גואל האחרון נגלה להם וחוזר ונכסה מהן. וכמה נכסה מהם מ"ה ימים. הה"ד (דניאל יב) ומעת הוסר התמיד ולתת שקוץ שומם ימים אלף מאתים ותשעים. וכתיב (שם) אשרי המחכה ויגיע לימים אלף שלש מאות שלשים וחמשה. אילין יתיריא מאן אינון. ר' יוחנן בן צרתח בשם ר' יונה אמר אלו מ"ה יום שהוא נכסה מהם. ואותן הימים ישראל קוטפים מלוחים ושרשי רותם ואוכלין. הה"ד (איוב ל) הקוטפים מלוח עלי שיח ושרשי רתמים לחמם. ולאיכן הוא מוליכן מ"ד למדבר יהודה. ומ"ד למדבר סיחון ועוג. מ"ד למדבר יהודה. הה"ד (הושע יב) עוד אושיבך באהלים כימי מועד. ומ"ד למדבר סיחון ועוג מדכתיב (שם ב) הנה אנכי מפתיה והולכתיה המדבר. ודברתי על לבה ונתתי לה את כרמיה. וכל שהוא מאמין לו והולך אחריו וממתין הוא חיה. וכל שאין מאמין לו והולך לאו"ה בסוף הן הורגין אותו. א"ר יצחק בר מריון לסוף מ"ה ימים נגלה להם ומוריד להם את המן ואין כל חדש תחת השמש. ד"א או לעופר האילים לאורזליהון דאיילתא. הנה זה עומד אחר כתלנו אחר כותל מערבי של בהמ"ק. למה שנשבע לו הקב"ה שאינו חרב לעולם. ושער הכהן ושער חולדה לא חרבו לעולם עד שיחדשם הקב"ה. משגיח מן החלונות זו זכות אבות. מציץ מן החרכים זו זכות אמהות. ענה דודי ואמר לי מה אמר לי החדש הזה לכם ראש חדשים: (כג) ד"א ענה דודי ואמר לי. ר' עזריה אמר לא היא ענייה ולא היא אמירה. אלא ענה לי ע"י משה. ואמר לי ע"י אהרן. ומה אמר לי קומי לך רעיתי יפתי קומי לך זרוזי גרמיך. ד"א קומי לך בתו של אברהם. דכתיב ביה (בראשית יב) לך לך מארצך וממולדתך. רעיתי יפתי בתו של יצחק שריעה אותי וייפה אותי על גבי המזבח. ולכי לך בתו של יעקב ששמע לאביו ולאמו שנא' (בראשית כח) וישמע יעקב אל אביו ואל אמו וילך

מתנות כהונה

שם שלם כואס : יקראו וגו' גרסי' : לאורזליהון גרסי' : שלשה חדשים . בבמדבר רבה סוף פרשה י"א נתבאר כל זה ועיין שם : לקרסין . לעיתים ועיין לקמן בפסוק יפה את כתרצה וכן פי' רבינו בחיי סוף פ' שמות : מאן . מהיכן הם ובילקוט הושע גרס אילין מיתריי מה אלין כו' : כימי מועד . משמע אותו מדבר שהיו הולכין דרך שם לעלות לרגל : בסוף הן הורגין אותו . במדרש רות בפסוק וילבש לה ובילקוט הושע הגירסא יותר נכונה קצת : ה"ג בילקוט ומוריד להם את המן למה שאין כל חדש ומאי טעמא אנכי ה' אלהיך המעלך וגו' ושוב גרסי' או לעופר ולא גרסי' ד"א : ושער הכהן ושער חולדה בילקוט לא גרס ליה וכן בבמדבר רבה פי"ג לא גרס ליה ובאיכה רבתי סוף פסוק היו צריה לא הזכירם ג"כ : זו זכות אמהות . בילקוט מסיים כשם שיש הפרש בין אלון לאלון כך יש הפרש בין זכות אבות לזכות אמהות וכן מצאתי בס' יפה : החדש הזה . ה"ג ג"כ בס' יפה ובאות אמת הגיה שנא' חי אני נאם ה' כי כלם כעדי תלבשי : שריעה אותי . מלשון

וילך פדנה ארם: (כד) כי הנה הסתיו עבר. אלו ארבע מאות שנה שנגזרו על אבותינו במצרים. הגשם חלף הלך לו אלו מאתים ועשר שנים. ולא הוא הגשם ולא הוא הסתיו. א"ר תנחומא עיקר טרחותא מטרא הוא. כך עיקר שעבודן של ישראל במצרים שמונים ושש שנים היו משעה שנולדה מרים. פירושה שלכך נקרא שמה מרים על שום שנא' (שמות א) וימררו את חייהם. כי מרים לשון מירור הוא: (כה) הנצנים נראו בארץ. הנצוחות נראו בארץ. איזה זה משה ואהרן שנאמ' (שם יב) ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר. עת הזמיר הגיע. הגיע זמנן של ישראל להגאל. הגיע זמנה של ערלה שתזמור, הגיע זמן של מצרים שיזמרו. הגיע זמן ע"ז שלהן שתעקר. שנא' (שם יב) ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים. הגיע זמן של ים שיבקעו מימיו. שנא' (שם יד) ויבקעו המים. הגיע זמן של שירה שתאמר. שנא' (שם טו) אז ישיר משה ר' תנחומא אמר הגיע זמן שתעשו זמירות להקב"ה. שנא' (שם) עזי וזמרת יה. זמירות יה. א"ר ביבי (תהלים קיט) זמירות היו לי חקיך. וקול התור נשמע בארצנו. א"ר יוחנן קול תייר טוב נשמע בארצנו. זה משה. בשעה שאמר (שמות יא) ויאמר משה כה אמר ה' כחצות הלילה: (כו) התאנה חנטה פגיה. אלו פושעי ישראל שמתו בשלשת ימי אפלה. שנא' (שם י) ויהי חשך וגו' לא ראו איש את אחיו. והגפנים סמדר נתנו ריח אלו הנשארים שעשו תשובה ונגאלו. אתא משה לגבן אמר לון כל הדין ריחא טבא אית גביכון ואתון יתיבין הכא. קומי לך רעיתי יפתי: (כז) ד"א ענה דודי ואמר לי. א"ר עזריה לא היא ענייה ולא היא אמירה. אלא ענה ע"י משה ואמר לי ע"י אהרן. מה א"ל קומי לך רעיתי יפתי. כי הנה הסתיו עבר. אלו מ' שנה שעשו ישראל במדבר. הגשם חלף הלך לו. אלו ל"ח שנה שהיו ישראל כמנודין במדבר. ולא היה הדבור מדבר עם משה עד שתמו כל אותו הדור. תה"ד (דברים ב) והימים אשר הלכנו מקדש ברנע וגו' (שם) וגם יד ה' היתה בם וגו'. ויהי כאשר תמו מיד וידבר ה' אלי לאמר. הנצנים נראו בארץ. הנצוחות נראו בארץ. אלו הנשיאים. שנ' (במדבר לד) ונשיא אחד נשיא אחד. עת הזמיר הגיע הגיע זמנה של ערלה שתזמר. הגיע זמנן של כנענים שיזמרו. הגיע זמנה של א"י להתחלק לישראל. שנ' (שם כו) לאלה תחלק הארץ. וקול התור נשמע בארצנו.

א"ר

מתנות כהונה

רפייה ממש או לש' רצון ונאה כמו תרגום רצון רעוא או י"ל לש' ריע וחבר: ולא הוא הגשם ה' בתמיה: ה"ג מטרא הוא כך עיקר כו'. ובאות אמת הגיה מטרא הוא ט"ו יום כך עיקר כו'. ונראה שאין צורך ועיין לקמן: פירושא כו'. בילקוט ובס' ישן הגירסא באופן אחר והוא שירות נכתב בפנים: הנצנים ה"ג הנצנים נראו בארץ הנציחות נראו כו' ועיין לק': להגאל. ודרש הזמיר ל' זמר ושמחה: שתזמר. פירשו כד"א לא תזמור: שיבקעו. וזהו כריתה שלהן: זמירות היו לי כו'. בילקוט גרס הגיע זמנה של תורה להנתן שכתוב בה זמירות היו לי כו': התאנה פושעי ישראל. הפגים הם התאנים שלא נתבשלו כל צרכן וכך הם פושעי ישראל שמקדיחים תבשיליהם שנתבשל וה"ג פושעי ישראל שמתו בשלשה כו'. ועיין בשמות רבה פי"ג: כל הדין כו'. כל כך ריח טוב יש בכם ואתם יושבים פה ושוב ג"כ ענה ע"י יהושע ואמר לי ע"י אלעזר: ולא היה הדיבור כו'. פירוש לא היה נתגלה אליו בל' דיבור ובפנים מאירים רק בל' אמירה בפנים זועפים: ה"ג מיד וידבר ה' אלי כו' ופירש"י שם אלי היה הדיבור ולא קודם לכן: הנציחות. לשון נצחון ונשיאות: להתחלק. להזמר לחלקים:

עבדה

א"ר יוחנן קול תייר טוב נשמע בארצנו. זה קילו של יהושע בשעה שאמ' עברו בקרב המחנה . התאנה חנטה פגיה . אלו סלי הבכורים . והגפנים סמדר נתנו ריח . אלו הנסכים : (כח) ד"א ענה דודי ואמר לי . ענה לי על ידי דניאל ואמר לי ע"י עזרא . מה אמר לי קומי לך רעיתי יפתי . כי הנה הסתיו עבר אלו ע' שנה שעשו ישראל בגולה . הגשם חלף הלך לו אלו נ"ב שנה משחרב הבית עד שנעקרה מלכות כשדים . ולא שבעים שנה הן . א"ר לוי צא מהן שמונה עשרה שנה שהיתה ב"ק מפוצצת ואומרת לנ"נ עבדא בישא סק חרוב ביתא דמרך . דבנוי דמרך לא שמעון ליה . הנצנים נראו בארץ כגון מרדכי וחבורתו . עזרא וחבורתו . עת הזמיר הגיע הגיע זמן של ערלה שתזמור . הגיע זמן של רשעים שישברו . שנאמר (ישעיה יד) שבר ה' מטה רשעים , הגיע זמן של בבליים להשמד . הגיע זמן בהמ"ק שיבנה . שנא' (עובדיה א) ועלו מושיעים בהר ציון . וכתיב (חגי ב) גדול יהיה כבוד הבית הזה . וקול התור נשמע בארצנו א"ר יוחנן קול תייר טב נשמע בארצנו . אי זה זה קולו של כורש . הה"ד (עזרא א) כה אמר כורש מלך פרס וגו' כל ממלכות הארץ וגו' מי בכם מכל עמו . התאנה חנטה פגיה אלו הסלים של בכורים . והגפנים סמדר נתנו ריח אלו הנסכים : (כט) ד"א ענה דודי ואמר לי ענה ע"י אליהו . ואמר לי ע"י מלך המשיח . מה אמר קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך . א"ר עזריה כי הנה הסתיו עבר זו מלכות כותים שמסיתה את העולם ומטעת אותו בכזביה . המד"א (דברים יג) כי יסיתך אחיך בן אמך . הגשם חלף הלך לו זה השעבוד . הנצנים נראו בארץ הנצוצות נראו בארץ . מי הם ר' ברכיה בשם ר' יצחק כתיב (זכריה ב) ויראני ה' ארבעה חרשים ואלו הן . אליהו ומלך המשיח ומלכי צדק ומשוח מלחמה . עת הזמיר הגיע . הגיע זמנן של ישראל להגאל . הגיע זמנה של ערלת להזמר . הגיע זמנה של מלכות כותים שתכלה . הגיע זמנה של מלכות שמים שתגלה . שנא' (שם יד) והיה ה' למלך על כל הארץ . וקול התור נשמע בארצנו איזה זה זה קולו של מלך המשיח המכריז ואומר (ישעיה נב) מה נאוו על ההרים רגלי מבשר . התאנה חנטה פגיה א"ר חייא בר אבא סמוך לימות המשיח דבר גדול בא לעולם . והרשעים כלים . והגפנים סמדר נתנו ריח אלו הנשארים . ועליהם נאמר (שם ד) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם . א"ר יוחנן שבוע שבן דוד בא שנה ראשונה מתקיים מה שנאמ' (עמוס ד) והמטרתי על עיר אחת וגו' . בשנייה חצי רעב משתלחין בה . בשלישית רעב גדול ומתים בו אנשים ונשים וטף וחסידים ואנשי מעשה מתמעטים . והתורה משתכחת מישראל . ברביעי רעב ולא רעב . שובע ולא שובע . בחמישית שובע גדול . ואוכלין ושותין ושמחים . והתורה חוזרת לחדושה . ומתחדשת

מתנות כהונה

עבדא בישא כו'. עבד רע שלא והחריב בית אדונך הקב"ה שבני אדונך אלו ישראל אין שומעין לו : זמנן של ישראל שישברו גרס : להשמד . להזמר : של בית המקדש גרס . כלומר ולומר שירה בבית המקדש : של ב"ה . שיבנה שנא' גדול יהיה כבוד הבית הזה וגו' ופסוק זה נאמר על בית שני ועיין בילקוט : מכל עמו ונומר גרס : ומשוח מלחמה . במס' סוכה בפ' החליל לא גרס משוח מלחמה ומונה במקומו משיח בן יוסף : ה"ג של מלכות שמים שתגלה : והרשעים

ומתחדשת לישראל. בששית קולות. בשביעית מלחמות. במוצאי שביעית בן דוד בא. אמר אביי כמה שבועין אתת כהדא ולא אתא. ולא אתי אלא כהיא דאמר ריש לקיש. דור שבן דוד בא. בית הוועד יהיה לזנות. והגליל יחרב. והגבלן ישום. ואנשי הגליל יסבבו מעיר לעיר. ולא יחננו. וחכמת הסופרים תסרח. יראי חטא ואנשי חסד נאספים. והאמת נעדרת. ופני הדור כפני הכלב. ומנין שאמת נעדרת שנאמ' (ישעיה נט) ותהי האמת נעדרת. וסר מרע משתולל להיכן הולכת. דבי ר' ינאי אומר הולכת ויושבת לה עדרים עדרים במדבר. ורבנין אמרי דור שבן דוד בא חכמי הדור מתים. והנותרים עיניהם כלות ביגון ואנחה. וצרות רבות ורעות רבות באות על הצבור. וגזירות קשות מתחדשות ומשתלחות. עד שהראשונה קיימת אחרת בא ונסמכה לה. א"ר נהוראי דור שבן דוד בא הנערים ילבינו לזקנים. ויעמדו הזקנים בפני הנערי' (מיכה ז) בת קמה באמה כלה בחמותה אויבי איש אנשי ביתו ובן אינו מתבייש מאביו ר' נחמיה אומר קודם ימות המשיח עניות ירבה. ויוקר הווה. והגפן תתן פריה והיין יסריח. והמלכות כולה תהפך למינות ואין תוכחות. א"ר אבא ב"כ אין בן דוד בא אלא בדור שפניו דומה לכלב. א"ר לוי אין ב"ד בא אלא בדור שפניו הצופו' וחייב כלייה. א"ר ינאי אם תראה דור אחר דור מחרף ומגדף צפה לרגלי מלך המשיח. הה"ד (תהלים פט) אשר חרפו אויביך ה' אשר חרפו עקבות משיחך מה כתיב בתריה ברוך ה' לעולם אמן ואמן: (ל) יונתי בחגוי הסלע. מהו יונתי בחגוי הסלע. א"ר יוחנן אמר הקב"ה קורא אני לישראל יונה. דכתיב (הושע ז) ויהי אפרים כיונה פותה אין לב. אצלי הם כיונה. אבל אצל אוה"ע כמין חיות. דכתיב (בראשית מט) גור אריה יהודה. נפתלי אילה שלוחה. יהי דן נחש עלי דרך. בנימין זאב יטרף. וכל י"ב שבטים משולים כחיות. לפי שהאומות נלחמים לישראל. ואומרים לישראל מה אתם רוצים מן השבת. ומן המילה. והקב"ה מגבירין לישראל ונעשין בפני האומות כחיות להכניען לפני הקב"ה ולפני ישראל. אבל אצל הקב"ה נעשים כיונה תמה ושומעין לו. הה"ד (שמות ד) ויאמן העם וישמעו כי פקד ה'. אמר הקב"ה למשה משה את עומד וצועק כבר שמעתי ישראל וצעקתם. הה"ד (שם יד) מה תצעק אלי. אין בני ישראל צריכין לך. לפיכך אמר הקב"ה יונתי בחגוי הסלע. א"ר יהודה בר' סימון אמר הקב"ה לישראל אצלי הם תמימים כיונים. אבל באוה"ע הם ערומים כנחשים. הה"ד (דניאל ג) ענו שדרך משך ועבד נגו ואמרין למלכא נבוכדנצר אין למלכא

מתנות כהונה

כלים. והרשעים דומים לפני תאנה כדלעיל: ומתחדשת כו'. בפ' חלק גרס הוזרת לישראל: במה שבוען כו' והא כמה שמיטות עברו שהיו השנים כסדר הזה ועדיין משיח לא בא ולא יבא אלא אחר שיהיה כמו שאמר ר"ל כו' ובפ' חלק הסוגיא באופן אחר: והגבלן. פירש"י מקום ים שמו כן ובערוך ערך גבל האהרון פירש בשם תרגום ירושלמי שהוא ארץ שעיר: כפני הכלב. שלא יתביישו זה מזה ולישנא אחרינא פירש"י בשם מ"ד כפני הכלב ממש: עדרים. נעדרת גרס ל' עדרים ובפ' חלק לא גרס. בבמדבר ובילקוט ישעיה גרס ליה: לזקנים. כלומר לפני הזקנים: יסריח. בפ' חלק גרס ביוקר: ברוך ה' לעולם שיהיה מלך עולם ה' אחד ושמו אחד: יונתי אצלי הם כיונה גרסינן ופי' פתה להתפתות ועיין בשמות רבה פ' כ"א: כל י"ב שבטים כו'. מה אמך לביאה כשו שירה רש"י בפ' שמות: ה"ג כי פקד ה' וכן עד אמר הקב"ה

למלכא למה נבוכדנצר. ואין נבוכדנצר למה מלכא. אלא כך אמרו ליה אם למסים וגולגליות ודמוסיות וארנוניות מלך את עלינו.הה"ד למלכא נבוכדנצר. ואם לדבר זה שאת אומר לנו להשתחוות לצלמך נבוכדנצר את. ונבוכדנצר שמך. הוא נברא וחד נבוח עלינו כחדא. נבוכדנצר נבח ככלבא נפיח בקולתא נצר כצרצרה׳ מיד נבח ככלבא ואתעבד ככדא ונצר כצרצרה. כתיב (קהלת ח) אני פי מלך שמור. א"ר לוי אני פי ממ"ה אשמור. אותו הפה שאמר לנו בסיני (שמות כ) אנכי ה' אלהיך (קהלת ח) ועל דברת שבועת אלהים על שם (שמות כ) לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא. תנא דבי ר' ישמעאל בשעה שיצאו ישראל ממצרים למה היו דומין ליונה שברחה מפני הנץ ונכנסה לנקיק הסלע ומצאה שם הנחש מקנן ונכנסה לפנים. ולא היתה יכולה להכנס. שעדיין הנחש מקנן תחזור לאחוריה לא היתה יכולה שהנץ עומד בחוץ. מה עשתה היונה התחילה צווחת ומטפחת באגפיה כדי שישמע לה בעל השובך ויבא ויצילה. כך היו ישראל דומים על הים. לירד לים לא היו יכולין שעדיין לא נקרע להם הים. לחזור לאחוריהם לא היו יכולין שכבר פרעה הקריב. מה עשו (שמות יד) וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה'. מיד (שם) ויושע ה' ביום ההוא. ר' יהודה בשם ר' חמא דכפר תחומין׳ משל למלך שהיתה לו בת יחידה והיה מתאוה לשמוע שיחתה. מה עשה הוציא כרוז ואמר כל עמא יפקן לקמפון. כשיצאו מה עשה רמז לעבדיו ונפלו לה פתאום כליסטין. והתחילה צווחת אבא אבא הצילני. אמר לה אילו לא עשיתי לך כך לא היית צווחת ואומרת אבא הצילני. כך כשהיו ישראל במצרים היו המצרים משעבדין אותם והתחילו צועקין ותולין עיניהם להקב"ה. הה"ד (שם ב) ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו וגו' מיד וישמע אלהים את נאקתם. שמע הקב"ה לתפלתן והוציאן ביד חזקה ובזרוע נטויה. והיה הקב"ה מתאוה לשמוע קולן ולא היו רוצין. מה עשה הקב"ה חיזק לבו של פרעה ורדף אחריהם. הה"ד (שם יד) ויחזק ה' את לב פרעה מלך מצרים וירדוף וגו'. וכתיב ופרעה הקריב מהו הקריב שהקריב את ישראל לתשובה. כיון שראו אותם תלו עיניהם להקב"ה ויצעקו לפניו. שנאמר (שמות יד) וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נוסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה'. באותו צעקה שצעקו במצרים. כיון ששמע הקב"ה אמר להם אלולי שעשיתי לכם כן לא שמעתי את קולכם. על אותה שעה אמר יונתי בחגוי הסלע. השמיעיני את הקול אב"כ אלא קולך שכבר שמעתי במצרים. וכשצעקו בני ישראל לפני הקב"ה מיד ויושע ה' ביום ההוא: (לא) ר' אלעזר פתר קרייה בישראל בשעה שעמדו על הים. יונתי בחגוי הסלע שהיו חבויים בסתרו של ים. הראיני את מראיך. הה"ד (שם) התיצבו וראו את ישועת ה'. השמיעיני את קולך זו השירה. שנא'

אז

מתנות כהונה

הקב"ה והמאמר בשלמותו עיין בשמות רבה פ' כ"א: ללפסים גרסי'. לפס הוא מס וכל אלו שמונה הם מיני מסים ופירוש מאמר זה עיין בויקרא רבה פ' ל"ג: ה"ג כחדא נבוכד נצר נבח ככלבא ועיין בויקרא רבה: קמפון. פלטי כתב מפורש שם המלך: ונפלו עליה גרסי': שראו אותם. שראו ישראל את מצרים:

כסתרו

אז ישיר משה. כי קולך ערב זה השיר. ומראך נאוה שהיו ישראל מראין באצבע ואומרים זה אלי ואנוהו. ר׳ עקיבא פתר קרייה בישראל בשעת שעמדו לפני הר סיני. יונתי בחגוי הסלע שהיו חבוין בסתרו של סיני. הראיני וגו׳ שנא׳ (שם כ) וכל העם רואים את הקולות. השמיעיני את קולך זה קול שלפני הדברות שנא׳ (שם כד) כל אשר דבר ה׳ נעשה ונשמע. כי קולך ערב זה קול שלאחר הדברות. שנאמר (דברים ה) וישמע ה׳ את קול דבריכם וגו׳ הטיבו כל אשר דברו. מהו הטיבו כל אשר דברו. חייא בר אדא ובר קפרא חד אמר הטבה כהטבת הנרות. וח״א הטבה כהטבת הקטרת. ומראך נאוה. שנא׳ (שמות כ) וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק. ריה״ג פתר קרייה במלכיות. יונתי בחגוי הסלע שהבויין בסתרן של מלכיות. הראיני את מראיך זה התלמוד. השמיעיני את קולך זה מעשה הטוב. וכבר נמנו פעם אחת בבית עליית ערים בלוד ואמרו מי גדול התלמוד או המעשה. ר׳ טרפון אומר גדול הוא המעשה. ר׳ עקיבא אומר גדול הוא התלמוד. נמנו וגמרו גדול הוא התלמוד שמביא לידי מעשה. כי קולך ערב זה התלמוד. ומראך נאוה זה מעשה הטוב. ר׳ הונא ור׳ אחא בשם ר׳ אחא בר חנינא פתרי קרייה על דעתיה דר״מ באהל מועד. יונתי בחגוי הסלע שחבויין בסתר אוהל מועד. הראיני את מראיך שנאמר (ויקרא ח) ותקהל העדה אל פתח אהל מועד. השמיעיני את קולך (שם ט) וירא כל העם וירונו. שירה נאה אמרו. ע״י שראו דבר חדש לפיכך אמרו שירה חדשה. כי קולך ערב זה השיר. ומראיך נאוה המד״א (שם) ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני י״י. א״ר תנחומא אינון פתרין לה על דעתיה דר׳ מאיר באהל מועד. אף אנא נפתירנה על דעתיה דרבנן בבית העולמים. יונתי בחגוי הסלע שהיו חבויין בסתר בית עולמים. הראיני את מראיך המד״א (מ״א ח) אז יקהל שלמה. השמיעיני את קולך המד״א (ד״ה ב ה) ויהי כאחד למחצצרי׳ ולמשוררי׳ להשמיע קול אחד. ר׳ אבין בשם ר׳ אבא כהן בן דליה אמר. כתיב (שמות יט) ויענו כל העם יחדיו וכתיב (שם כד) ויען כל העם קול אחד ויאמרו. עד איכן עמד להם אותו הקול. עד ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד. כי קולך ערב זה השיר. ומראיך נאוה אלו הקרבנות. המד״א (מ״א ח) ויזבח שלמה את זבח השלמים וגו׳ בקר. אי זה בקר (במדבר ז) את ארבע העגלות ואת שמנת הבקר. ר׳ אליהו פתר קריית בעולי רגלים. הראיני את מראיך אלו עולי רגלים. שנאמ׳ (דברים יד) שלש פעמים בשנה יראה וגו׳. השמיעיני את קולך זו קריאת הלל בנועם. בשעה שישראל קורין את ההלל קולן עולה למרום. מתלא אמר פסחא בבייתא והלילא מתברא אברייאה. כי קולך ערב זה השיר. ומראיך נאוה זה הרוכן: (לא) ר׳ יהודה בר סימון בשם ר׳ שמעון בן אלעזר אמר מפני מה

מתנות כהונה

בסתרו של סיני. כלומר תחת ההר: ה״ג של סיני הראיני וגו׳ שנא׳ וכל העם וגו׳: **כהטבת הנרות.** כך היה מקובל לפניו דבריהם אלו: ה״ג בספר ישן מראיך זה מעשה הטוב. השמיעני את התלמוד. וכן מוכח לקמן: **על דעתיה** דר״מ כלומר בשם ר׳ מאיר: **עד ויהי** גרסי׳: **ארבע העגלות** כו׳. פס״ק הוא בפרשת נשא ומפ׳ בבמדבר רבה פי״ב שאותן בקר הקריב שלמה: **הלל בנועם** גרסינן: **פסחא** גרסינן כשאוכלין את הפסח ואומרין עליו הלל עולה למרום ומפגר השלום

מה נתעקרה רבקה כדי שלא יהיו או"ה אומרים תפלתנו עשתה פירות. שאמרו לה (בראשית כד) אחותנו את היי לאלפי רבבה. עד שנתפלל עליה יצחק ונפקדה. הה"ד (שם כה) ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו׳ ר' עזריה בשם ר' חנינא בר פפא אמר מפני מה נתעקרו אמהות כדי שלא יהו מתרפקות על בעליהן בנויין. ר' הונא ור' ירמיה בשם רבי חייא בר אבא אמר מפני מה נתעקרו אמהות כדי שיצאו רוב שנים בלא שעבוד. ר' הוניי בשם רבי מאיר מפני מה נתעקרו אמהות כדי שיהנו בעליהן בנויין. שבזמן שהאשה מקבלת הריון היא מתעברת ומתועבת. תדע לך שהוא כן שכל השנים שהיתה שרה אמנו עקרה היתה יושבת בתוך ביתה ככלה בתוך חופתה. כיון שעיברה נשתנה זיוה. המד"א (בראשית ג) בעצב תלדי בנים. ר' לוי בשם ר' שילא מכפר תמרתא ור' חלבו בשם ר' יוחנן מפני מה נתעקרו אמהות בשביל שהיה הקב"ה מתאוה לשמוע שיחתן. אמר להם יונתי אומר לכן מפני מה העקרתי אתכן שהייתי תאוה לשמוע שיחתכן. הה"ד כי קולך ערב ומראיך נאוה: (לג) אחזו לנו שועלים. כשהוא מושל את המלכיות אינו מושלן אלא באש. הה"ד (יחזקאל טו) ונתתי את פני בהם מהאש יצאו והאש תאכלם. וכשהוא מושל את המצריים אינו מושלן אלא בדבר שכבה באש. הה"ד (ישעיה מג) דעכו כפשתה כבו. כשהוא מושל המלכיות אין מושלן אלא בכסף וזהב. הה"ד (דניאל ב) הוא צלמא ראשה די דהב טב. כשהוא מושל המצריים אינו מושלן אלא כעופרת. שנא' (שמות טו) צללו כעופרת. כשהוא מושל את המלכיות אינו מושלן אלא בארזים. הלא ה"ד (יחזקאל לא) הנה אשור ארז בלבנון. וכתיב אילנא די חזית די רבה וגו'. וכתיב (עמוס ב) ואנכי השמדתי את האמורי מפניהם וגו'. כשהוא מושל המצריים אין מושלן אלא בקש. שנאמר (שמות טו) יאכלמו כקש. כשהוא מושל המלכיות מושלן בחיות. שנא' (דניאל ז) וארבע חיון רברבין סלקן מן ימא שניין דא מן דא. וכתיב (שם) קדמיתא כאריה. כשהוא מושל המצריים מושלן בשועלי'. שנא' אחזו לנו שועלים. שמרו אותם ליאור. א"ר אלעזר בר"ש ערומין היו המצריים. לפיכך הוא מושלן כשועלים. מה שועל זה מביט לאחוריו. כך היו המצריים מביטין לאחוריהם. והיו אומרים במה נדונם. נדונם באש והלא כבר נאמר (ישעיה סו) כי באש ה' נשפט. נדונם בחרב והלא כתיב (שם) ובחרבו את כל בשר. אלא נדונם במים שכבר נשבע הקב"ה שאינו מביא לעולם מבול עוד. כדכתיב כי מי נח זאת לי. אמר להם הקב"ה חייכם שכל אחד ואחד מכם אני גורתו למבול שנאמ' (תהלים סג) יגירוהו ע"י חרב מנת שועלים יהיו. יגירוהו ע"י חרב אלו הרשעים שגררן להרבו של ים. מנת שועלים יהיו. אמר הקב"ה המנה הזאת תהיה מתוקנת לשועלים. א"ר ברכיה שעלים קדמאה מלא תניינא חסר שעלים כתיב אותם הם השועלים שירדו לשעלו של ים

מתנות כהונה

שעליות והתקרות: מתרפקות. ענין רפוי והולכה ברפיון ובערוך ערך פרקד גרס מתפרקדות ולא פירשו: שיעבוד. של צער הריון וגידול בנים: שכל השנים שהיתה נכסי' ועיין בב"ר פ' מ"ה: לכן. לשון נסתר לנקבות רבות כמו להם לזכרים: מפני מה גרסינן: שמרו אותם ליאור להשליכם ליאור וכן הוא לקמן: אני גורתו כו'. ואנכי נשבעתי שלא

להביא

ים. א"ר תנחומא בשם ר' יהודה בר' סימון כתיב (ישעיה מג) הנותן בים דרך. אין זו מדה קשה. ובמים עזים נתיבה. אין זו מדה קשה. אלא אי זו היא מדה קשה. המוציא רכב וסוס חיל ועזוז. אמר רב יודן קיניגין סכללה ודיארטיה עתידים מן בלטוורא דא דיתתו וייטורד זה שטיהם אחריהם בים אמר רבי תנן מה היו בנות ישראל הכשרות והצנועות עושות. היו נוטלות בניהם וטומנות אותם במחילות. והיו מצריים הרשעים נוטלין בניהם הקטנים ומכניסין אותם לבתיהם של ישראל ועוקצין אותם. ותם בוכים. והיה התינוק של ישראל שומע קול חבירו שבוכה ובוכה עמו. והיו נוטלים אותם ומשליכין אותם ליאור. הה"ד אחזו לנו שועלים שועלים קטנים. ושמרו אותם להשליכם ליאור. וכמה תינוקות היו שהשליכו ליאור עשרת אלפים. שנא' (יחזקאל טז) רבבה כצמח השדה נתתיך. ור' לוי אמר ששים רבוא. שכן אמר משה (במדבר יא) שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו. ומה היו מצריים עושים מביאים בניהם מן האיסכוליות שלהן ומשלחים אותם לבתי מרחצאות שלהן. ורואין אי זו אשה מישראל מעוברת. והן מרשמים לפניה' וחוזרי' ואומרי' לאבותם פלניתא יש לה ג' חדשי'. פלניתא יש לה ד' חדשים. וה' חדשים. למניינם היו נוטלים מרדיהן ומשליכים אותן ליאור. הה"ד אחזו לנו שועלים שועלים קטנים. תפשו לנו הרנו לנו אב"כ. אלא אחזו לנו ששמרו אותנו ליאור. ר' יודן ור' ברכיה. ר' יודן אמר שועלים קטנים אלו עשו ודוכסיה. הטד"א (עובדיה א) הנה קטן נתתיך בגוים. א"ר שמעון בן אלעזר משל למדינה שמגדלה איספתרין למלך והיתה שם אשה א' וילדה בן ננס א' והיתה קוראת את בנה מיקרו ליפארוס. אמרת להם בני מיקרו ליפארוס. ואין אתם עושים אותו איספסתורין. אמרו לה אם בעיניך מיקרו ליפארוס. אינו בעינינו אלא ננס שבננסים. כך אמר הקב"ה עשו זה הרשע אביו קראו גדול. שנא' (בראשית כז) ויקרא את עשו בנו הגדול. אמו קראה אותו גדול שנא' את בגדי עשו בנה הגדול. אמר להם הקב"ה אם בעיניכם הוא גדול. בעיני הוא קטן. שנא' (עובדיה א) הנה קטן נתתיך בגוים. ואין רב הוא לפום תורא טבחיא. תה"ד (ישעיה לד) כי

זבח

מתנות כהונה

להביא מבול על העולם אבל לא נשבעתי שלא תבוא אתם בתוך המים: **המנה הזאת**. השקועה בתוך הים תהיה מתוקנת לשועלים אלו המצריים: **קיניגין מכללה כו'**. יגעתי ולא מצאתי פירושו ובאות אמת כתב שבנוסחאות אחרות לא גרסי' ליה עד אחריהם בים ואולהי פי' אות א' בקי בל' ערבי ואמר שנתבאר לו אפס קצהו ור"ל המלחמה תכסיסה הוא לקבץ ההמון המפוזר סביב הראש נשא הדגל ומתוך אותו הקיבוץ הגילות יותר קרוב וכלל העניין הוא לפרש הגדול שבכל הנסים מה שנגררו מבית מושבתם לתוך הים וכן הוא בהדיא בשמות רבה פכ"ב ד' קל"ט ע"ג ובס' יפה גרסי' קינונין ועתיירין כמד"א מוליא אסירים כו': **קול חבירו**. כלומר קול של קטן כמוהו: **רבבה וגו'**. משמע לא הסרת ממה שהשליכו מכם ליאור שהרי אתם רבבה נתמלאו לכם במספר: **שש מאות כו'**. ולכל אחד ואחד מהם הושלך בן אח' ליאור לפחות הרי ששים רבוא: **האיסכולאות**. בתי מדרשות ששם לומדין התינוקות נקרא סכולי בל' יון וכן פי' הערוך: **למניינם**. לפי חשבונם היו אח"כ המצריות הולכין כו': **אחזו**. משמע דבר הנאחז ביד לשימור: **אלו עשו כו'**. בספר יפה גרס מלמד שאף זרעו של עשו היה משתתף עמהם במצרים כדי לשעבד בהם שנא' הנה קטן וגו': **איספתרין**. ולקמן גרסינן איספסתרין ולפי העניין הוא שר צבא וכדומה ובב"ר פרשה ס"ה גרס עינקמון ל' ענקים: ה"ג **אמרו לה אם בעיניך** מיקרו ליפארוס אינו בעינינו כו': **ואין רב כו'**. ואם גדול כדבריהם הכי לפי גודל השור

זבח לה׳ בבצרה וטבח גדול בארץ אדום. מחבלים כרמים אלו ישראל דכתיב (שם ה) כי כרם ה׳ צבאות בית ישראל וכרמינו סמדר. המד״א (מיכה ז) אין אשכול לאכול בכורה אותה נפשי. ר׳ ברכיה אמר שועלים קטנים אלו ארבע מלכיות שנא׳ (משלי ל) ארבעה הם קטני ארץ. מחבלים כרמים אלו ישראל שנא׳ (ישעיה ה) כי כרם ה׳ צבאות בית ישראל. וכרמינו סמדר מי גרם לכרמינו להיות סמדר (יחזקאל כב) ואבקש מהם איש גודר וגו׳ ולא מצאתי אילולי נח דניאל ואיוב: (לד) דודי לי ואני לו. הוא לי לאלהים ואני לו לאומה. הוא לי לאלהים (שמות כ) אנכי ה׳ אלהיך. ואני לו לעם ולאומה. שנא׳ (ישעיה נא) הקשיבו אלי עמי ולאומי אלי האזינו. הוא לי לאב ואני לו לבן. הוא לי לאב. כי אתה אבינו. כי היית לישראל לאב. ואני לו לבן (שמות ד) בני בכורי ישראל. בנים אתם לה׳. הוא לי לרועה (תהלים פ) רועה ישראל האזינה. ואני לו לצאן ואתנה צאני צאן מרעיתי. הוא לי לשומר. (שם קכא) הנה לא ינום ולא יישן וגו׳. ואני לו לכרם שנא׳ (ישעיה ה) כי כרם ה׳ צבאות בית ישראל. הוא לי במקניאין ואני לו במכעיסין. הוא לי במקניאין שהכה בכורי מצרים שנא׳ (שמות יב) ועברתי בארץ מצרים ויהי בחצי הלילה וה׳ הכה כל בכור. ואני לו במכעיסין שזבחתי לאלהי מצרים. וכן ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים ואני זבחתים לו שנאמר (שם ח) הן נזבח את תועבת מצרים. וכן (שם יב) ויקחו להם איש שה לבית אבות. הוא אמר לי אל יחסר המזג שנא׳ שררך אגן הסהר אל יחסר המזג. ואני אמרתי לו את הוא רחמי טבא לא להסר טיבותך לעולם המד״א (תהלים כג) ה׳ רועי לא אחסר. אמר ר׳ יהודה בר׳ אלעאי הוא זמרני ואני זמרתיו. הוא קלסני ואני קלסתיו. הוא קראני אחותי רעיתי יונתי תמתי. ואני אמרתי ליה זה דודי וזה רעי. הוא אמר לי הנך יפה רעיתי. ואני אמרתי לו הנך יפה דודי אף נעים. הוא אמר לי (דברים לג) אשריך ישראל מי כמוך. ואני אמרתי לו (שמות טו) מי כמוך באלים ה׳. הוא אמר לי (ש״ב ז) ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ. ואני מיחדת שמו בכל יום פעמים (דברים ו) שמע ישראל ה׳ אלהינו ה׳ אחד. לכשיהי׳ לי דבר לא תבעתי אלא מידו. שנא׳ (שמות ב) ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים וגו׳ וישמע אלהים את נאקתם וירא אלהים את בני ישראל. וכשיהיה לו דבר לא תבע אותו אלא ממני ומידי שנא׳ (שם יב) דברו אל כל עדת בני ישראל לאמר. כשהיה לי דבר לא תבעתי אלא מידו שנא׳ (שמות יד) ופרעה הקריב וישאו בני ישראל וגו׳. וכשהיה לו דבר לא תבע אלא ממני שנא׳ (שם כה) דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה. וכשהיתה לי צרה לא תבעתי אלא ממנו (שופטים ד) ויצעקו בני ישראל אל ה׳ כי תשע מאות רכב ברזל לו

מתנות כהונה

נריכים סכה גדול והוא הקב״ה: ואבקש מהם גרסי׳ ופסוק הוא ביחזקאל סי׳ כ״ב: נח דניאל ואיוב. שהם לבדן נחשבו לצדיקים בדורם ועיין ביחזקאל סי׳ י״ד בפירש״י ורד״ק ז״ל: דודי לי ה״ג האזינו הוא לי לאב כו׳: וכן הוא בילקוט: במקניאין. נוקם נקמתי מעכו״ם: במכעיסין. גם אני נוקם במכעיסיו כדמפרש ואזיל: שזבחתי כו׳. זבחתי אותן לפסח שהם אלהי מצרים: רחמי טבא. אוהבי הטוב לא יחסרו טובתך ממנו לעולם: וזה רעי גרסי׳: אלא מידו גרסי׳. וכן בסמוך: אלא ממנו גרסי׳: אמיסכר

לו והוא לחץ את בני ישראל בחזקה וגו׳ מהו בחזקה בחירופין וגידופין. כשהיה לו דבר לא תבע אלא ממני שנאמר (שמות כה) ועשו לי מקדש : (לה) הרועה בשושנים. ר׳ יוחנן אתיסר ועבד חשש בצמר מורייה ג׳ שנים ופלג. סלק ר׳ חנינא למבקרא יתיה. א״ל מה אית עלך. א״ל אית עילאי יותר ממשאי. א״ל לא תהוי אומר כן. אלא הוי אומר האל הנאמן. כד הוה צערא קשי עלוי. הוה אמר האל הנאמן. וכד הוה מקשה עלוי צערא יותר מצרכו הוה סלק ר׳ חנינא אמר עלוי מלה והוה נסב נפש. לבתר יומין אתחשש רבי חנינא. סלק רבי יוחנן למבקריה. א״ל מה אית עלך. א״ל מה קשין הן היסורין. א״ל ומה שכרן מרובה. א״ל לא אנא בעי להון ולא לאגריהון. א״ל למה לית את אמר ההיא מלתא דהווית אמר עלי ואיתנסב נפש. אל כד הוינא מלבר הוינא ערב לאחרנין. וכדון דאנא מלגיו לית אנא בעי אחרנין דיערבוני. א״ל כתיב הרועים בשושנים אין שרביטו של הקב״ה ממשמש ובא. אלא בבני אדם שלבם רך כשושנים. א״ר אלעזר לבעל הבית שהיו לו שתי פרות אחת כחה יפה ואחת כחה רע. על אי זו מהן הוא מטרה לא על אותה שכחה יפה. כך אין הקב״ה מנסה את הרשעים למה שאינן יכולין לעמוד. דכתיב (ישעיה נז) והרשעים כים נגרש. ומי הוא מנסה הצדיקים שנא׳ (תהלים יא) ה׳ צדיק יבחן. (בראשית כב) ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם. וכתיב (שם לט) ויהי אחר הדברים האלה ותשא אשת אדוניו את עיניה אל יוסף א״ר יוסי בר׳ חנינא פושתני זה כשפשתנו קשה. אינו מקיש עליו ביותר למה שהיא פוקעת. וכשפשתנו יפה כל שהוא מקיש עליה היא משבחת והולכת. כך אין הקב״ה מנסה לרשעים. שאין יכולין לעמוד ומנסה הצדיקים שנא׳ ה׳ צדיק יבחן. א״ר יוחנן היוצר הזה כשהוא בודק כבשנו אינו בודק בקנקני׳ מרועעי׳. למה שכיון שמקיש עליהם הן נשברים ובמי הוא בודק בקנקנים יפים. שאע״פ שמקיש עליהם כמה פעמים אין נשברין. כך אין הקב״ה מנסה את הרשעים. ומי הוא מנסה הצדיקים. שנא׳ ה׳ צדיק יבחן : (לו) עד שיפוח היום. ר׳ יודן ור׳ ברכיה. ר׳ יודן אמר עד שאבנים פיחה בלילן של מלכיות לא כבר הכנסתי פיחה בלילן של מצרים שהיו ארבע מאות שנה ועשיתים מאתים ו׳ שנה. ונסו הצללים לא כבר העברתי מהן שני צללים קשים של טיט ולבנים. ר׳ הלבו אמר הגוי וגם את הגוי מצרים וד׳ מלכיות

מתנות כהונה

אתייסר כו׳. נתייסר מן השמים והשם בחולי נקרא צמר מורייה והוא חולי חם מאד כדאמרי׳ בעלמא אשתא צימרתא ענה רבי חנינא לבקרו ואמר לו מה יש עליך כלו׳ עד כמה תכביד עליך החולי אמר לו ישנו עלי יותר מכדי כחי : אמר עלוי מלה כו׳. היה אומר עליו לחש דבר מה והוא קיבל נפש ונחת להא׳ ימים נחלה ר׳ חנינא : מה אית עלך גרסי׳ : ה״ג מה קשה הן היסורין א״ל ומה כו׳. וכן מוכח בפ״ק דברכות : לא אנא כו׳. אין אני חפץ בהם ולא בשכרם א״ל ולמה אין אתה אומר דבר זה בהיית אומר עלי וקבלתי נחת א״ל כשהייתי מבחוץ הייתי ערב בעד אחרים ועתה שאני נתון בפנים וכי אין אני צריך אחר שיערב בעדי והוא כמו שאמרו בפ״ק דברכות אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים : ה״ג בספר ישן א״ל כתיב הרועה כו׳ : שרביטו. שבטו מוסר ה׳ : רך. נוח ורך לבוראם לקבל באהבה גזירתו עליהם : שתי פרות כו׳. עיין בבראשית רבה פ׳ כ״ה : עד שיפוח : פיחה. הפחה ורוח המפרים ומחלק בין דבר לדבר : בלילן. הגלות קרוי לילה כד״א שומר מה מלילה : הגוי. לא היה לו לכתוב רק הגוי וכתב וגם

מלכיות . ר' יודן אמר גזרות ועבדות ועינוי בארץ לא להם אפילו באיספטלייה שלהן . סב דמה לך דודי לצבי . סוף שאני נהפך לכם ממדת הדין למדת רחמים וממהר בגאולתכם כדם הצבי וכדם האיל . או לעופר האילים . ר' יוסי בר' חנינא אמר לאורזליהון דאיילתא . על הרי בתר בזכות התנאים שהתניתי עם אברהם אביכם בין הבתרים שנא' (בראשית טו) ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמר . ר' ברכיה אמר עד שארתיה היום . כד"א (יחזקאל כא) באש עברתי אפיח עליך . לפחת עליו האש . ומהו ונסו הצללים אלו צללי יגון ואנחה . סב דמה לך דודי סוף שאני נהפך לכם ממדת הדין למדת רחמים וממהר גאולתכם כדם צבי ואיל . או לעופר האילים לאורזוליהון דאיילתא . על הרי בתר ר' יודן אמר כדי שיתלו המלכיות בתר אריהון . א"ר לוי בר חיתה כד תתב מלכותא בתר סולא . א"ר ברכיה אמר הקב"ה אפילו אין לי עליהם אלא מה שעשו בבית תר דיני ימתח להם . ומה עשו בבית תר א"ר יוחנן אדריינוס קיסר הרג בביתר ת' רבוא אלף בני אדם :

פרשה ג' (א) על משכבי בלילות . א"ר אבא בר כהנא מהו על משכבי בלילות על מרעי . המד"א (שמות כא) ולא ימות ונפל למשכב . א"ר לוי אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע לשעבר היית מאיר לי בין לילות ללילות בין לילן של מצרים ללילן של בבל . בין לילן של בבל ללילן של מדי . ובין לילן של מדי ללילן של יון . ובין לילן של יון ללילן של אדום . ועכשיו שישנתי לי מן התורה ומן המצות נסמכו לי לילות ללילות . על משכבי בלילות . א"ר אלכסנדרא כשישנתי לי מן התורה ומן המצות . נסמכו לי לילות ללילות . על משכבי בלילות באו לילות : (ב) ד"א על משכבי בלילות זה לילה של מצרים . בקשתיו את שאהבה נפשי זה משה . בקשתיו ולא מצאתיו . אקומה נא ואסובבה בעיר בשוקים וברחובות . בכרכים ובמדינות . אבקשה את שאהבה נפשי זה משה . בקשתיו ולא מצאתיו . מצאוני השומרים הסובבים . זה שבטו של לוי . המד"א (שמות לג) עברו ושובו משער לשער . את שאהבה נפשי זה משה . כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי את שאהבה נפשי זה משה . אחזתיו ולא ארפנו עד שהבאתיו אל בית אמי זה סיני . ואל חדר הורתי זה אוהל מועד . שמשם נתחייבו ישראל בהורייה : (ג) ד"א על משכבי בלילות זה לילה של בבל . בקשתיו

מתנות כהונה

וגם את הגוי לרבות ד' מלכיות : בערוך גרסי' באיספפטייא שלהן ועיין בב"ר פ' מ"ד : ס"ג בילקוט וממהר בגאולתכם כצבי וכאיל : ה"ג שארתיה היום כד"א באש כו'. ופסוק הוא ביחזקאל פ' כ"א ובכ' ישן גרסי' הה"ד הנה יום בא בוער כתנור : עליו . על עמון נאמרה הנבואה ההיא : נהפך לכם גרסינן : ה"ג בגאולתכם כצבי ואיל : בתר אריהון כו' בתר סלה לא מצאתי פירושו ובאות אמת הגיה בשם נוסח אחר בתריהון בתר סולא והגיד לי איש בקי בל' ערבי ואמר שפירוש הם אריהון וסולא הוא כפי שכר פעולתם ע"כ. ובזה יהיה פירושו חלק ופרס כלומר צריכין אנו להתמהמה בגלות עד שיטלו המלכיות חלק שכר תגמולם : וה"ג בבירת ס' רבוא כו' או ד' אלפים רבוא ועיין בפ' הנזקין : בבית תר . זהו ביתר בלשון ירושלמי נקרא בית תר ועיין בירושלמי בפ' בתרא דתענית ודרש בתר כמו ביתר : על משכבי מרעי. חולי והנה אביך חולה תרגום אונקלוס הא אביך שכיב מרע : בלילות . נוטריקון בא לילות : בהורייה . בהוראה דרש הורתי מל' הוראה :

כט

בקשתי את שאהבה נפשי זה דניאל . בקשתיו ולא מצאתיו . אקומה נא ואסובבה בעיר בשוקים וברחובות . בכרכים ובמדינות . אבקשה את שאהבת נפשי זה דניאל . בקשתיו ולא מצאתיו . מצאוני השומרים אלו הכשדים . את שאהבה נפשי זה דניאל . להיכן הלך מאן דאמר לתענית . ומ"ד לסעודה. מ"ד לתענית שהיה מבקש רחמים על חרבן בהמ"ק (דניאל ט) ועתה שמע אלהינו אל תפלת עבדך . ומ"ד לסעודה לקרוא כתביו של בלשצר . הה"ד (שם ה) מנא מנא תקל ופרסין . ר' חייא רבה ור' שמעון בן חלפתא ר' חייא אמר מנא ממתום ננקפי אאלרן . ר' שמעון בן חלפתא אמר יטת יטת אגם פוגתמט . ורבנן אמרין אנם אנם לקת ניסרפו . ר' מאיר אומר כמשמעו מנא מנא תקל ופרסין . מנא מנא אלהך מלכותא והשלמא . תקל תקלת במאזניא וגו' . פרס פריסת מלכותך ויהבית וגו' . באותה שעה נתקבצו כל ישראל אצל דניאל . ואמרו לו רבינו דניאל . כל הנבואות הרעות והקשות שנתנבא ירמיה באה עלינו . נבואה אחת טובה שנתנבא עלינו (ירמיה כט) כי לפי מלאות לבבל שבעי' שנה וגו' עדיין לא באה . אמר להם הביאו לי ספר ישעיה . התחיל קורא והולך עד שהגיע לפסוק זה (ישעיה כא) משא מדבר ים כסופות בנגב . אם ים למה מדבר . ואם מדבר למה ים . אלא אלו ארבע מלכיות שהן משולות כחיות כדכתיב (דניאל ז) וד' חיון רברבן סלקן מן ימא שנין דא מן דא . ר' חנינא א"ר יוחנן שניין דא מן דא מכותיהן שונות זו מזו . אם זכיתם מן ימא ואם לאו מן חורשא . מה הדא חיותא סלקא מן ימא ולא מכיה . נפקא מן חורשא מכיה . כך אם זכיתם אין אומות מושלות בכם . ודכוותה (תהלים פ) יכרסמנה חזיר מיער עי"ן תלויה אם זכיתם מן היאור . ואם לאו מן היער . מה הדא חיותא סלקא מן נהרא ולא מכיה . נפקא מן חורשא מכיה . כך כסופות בנגב לחלוף . א"ר לוי אין לך עלעול קשה יותר מן העלעול הזה שהוא בא מן הצפון . ועולה ומכסיף את הבריות שנתונות בדרום . ואיזה זה נבוכדנצר שעלה מן הצפון והחריב בית המקדש שנתון בדרום . (ישעיה כא) ממדבר בא . מהיכן בא ר' חנינא אמר דרך שממות מדבר בא שנאמר ממדבר בא מארץ נוראה (שם) חזות קשה הוגד לי בעשר לשונות נקראת הנבואה חזון נבואה הטפה דיבור אמירה צווי משא משל מליצה חידה . אי זה קשה מכלן ר' אליעזר אומר חזון קשה שנא' חזות קשה הוגד לי . ר' יוחנן אמר דיבור קשה שנאמר (בראשית מב) דבר האיש אדני הארץ אתנו קשות . רבנין אמרי משא קשה כמשמעו כמשא כבד . (ישעיה כא) הבוגד בוגד והשודד שודד עלי עילם צורי מדי . כבר נתעלם צרתה של עילם . צורי מדי כבר נוצרה צרתה של מדי .

כל

מתנות כהונה

הה"ג ולא מצאתיו מצאוני : ה"ג להיכן הלך : מאן דאמר לתענית כו' . ופירושו דניאל הלך לו למבקשו : הה"ג כדי חייא אמר ממתום כו' ופירושו לשלשה תיבות אלו נחלק מנא מנא תקל ופרסין והוסי' בכ' שני דסנהדרין : יטת יטת אדך גרסי' והוא מנא תקל באל"ף בי"ת דא"ט ב"ש : ולא מכיה . אינו עושה את האדם מך כלומר שאינה מזקת שום אדם שמיד היא מתה וכ"ג בספר יפה וטיקרא רבה פי"ג ובילקוט תלים הגירסא איפכא מ"מ הכוונה היא אחת : תלויה . קרי ביה מיאור : ה"ג מן חורשא . מכיה כך משא מדבר ים אם זכיתם מן הים ואם כסופות כו' . ועיין בילקוט תלים מזמור פ' ומשא מדבר ים הוא פסוק בישעיה סי' כ"א : עלעול . רוח סערה : ומכסיף . מגלה וכורם

ומשחית

כל אנחתה השבתי כל אנחתה של בבל על כן מלאו מתני חלחלה. אר"ש ב"נ ע"י שהריחו מקצת צרתן של מלכיות קצרה רוחן של אבותינו בתחלת לסבב את ארץ אדום (במדבר כא) ותקצר נפש העם בדרך. ירמיהו אמר (איכה ה) בנפשנו נביא לחמנו. דניאל אמר (דניאל ז) אתכרית רוחי אנא דניאל. ישעיה אמר (ישעיה כא) על כן מלאו מתני חלחלה אנו שאנו מובלעין בתוך מעיהן כמה ימים וכמה שנים וכמה קצין וכמה עיבורין עאכ"ו. על כן מלאו מתני חלחלה צירים אחזוני כצירי יולדה נעויתי משמוע נבהלתי מראות. נעויתי משמוע קול חירופין וגידופין של רשע. הה"ד (דניאל ה) ועל מרי שמיא התרוממת ולמאני די ביתיה וגו'. נבהלתי מראות מראות שלותו של אותו רשע. הה"ד בלשצר מלכא עבד לחם רב מהו רב ר' חמא בר' חנינא אמר רב משל אלוהו. א"ל עומר שלכם בבמה קרב. אמרו בי"ג נפה. א"ל ושלי בי"ד נפה. תעה לבבי זה ב"ד שטעה בחשבונו יום א'. פלצות בעתתני ר' פנחס בשם ר' יהושע אמר פיילי נהניתה אתה. ד"א פלצות פה שהוא מפיץ דברי לצות. ד"א פלצות בעתתני ע"י שנפקו לדבר לצות. את נשף חשקי שם לי לחרדה הנשף שהיתה נפשי חשוקה בו לגאלה. שם לי לחרדה. ערוך השולחן סדרת פתורא. צפה הצפית אקימת מנרתא אדליקת בוצינא. קומו השרים זה כורש ודריוש. משחו מגן קבלו מלכותא. הוה אמר כורש לדריוש מלוך את קדמי. אמר דריוש לכורש לא כן פירש דניאל פרס פריסת מלכותך ויהיבת למדי ופרס; למדי תחלה ואח"כ לפרס. הוי את דמליך קדמוי כיון ששמע אותו רשע. שלח ואמר לחיילותיו כל אומה ומלכות שמרדה בי נבוא עליהם. א"ל הקב"ה רשע אצל הכל שלחת. או שמא אצלי שלחת. חייך לית פורענות דההוא גברא מן אתר אחרן אלא מגבי. הה"ד (תהלים עה) כי לא ממוצא וממערב וגו' כי אלהי' שופט זה ישפיל וזה ירים; ישפיל לבלשצר. וירים לכורש ודריוש. כורש ודריוש שוערין של בלשצר היו; וכיון ששמע הכתובים הללו. א"ל כל מאן דמתחמי הכא ליליא הדין אפילו דהוא אמר לכון דאנא הוא מלכא ארימון ליה ראשיה. ואין דרכן של מלכים להיות מניהים בית הרעי שלהם לפנים מטרקליניהן

אלא

מתנות כהונה

ומפחים: עלי. שלם גרסי': לסבב. את ארץ אדום גרסי' וכ"ה שמצא במיכה רבה בפסוק בנפשנו נביא לחמנו: על מרי שמיא התר ממת גרסינן: רב. משל כו' גדול וחשיב יותר שלחמו של הקב"ה וכדמפרש ואזיל אמר להם בלשצר לישראל: בבמה. מכמה שפין היה מנופ' כך: בי"ג נפה. כך שנינו בפ' אלו מנחות: זה ב"ד. עיין בפ"ק דמגילה שבלשצר טעה בחשבון דניאל ובספר ישן יש ששאל להם עומר שלכם מתי קרב אמר בט"ו הה"ד טעה לבבי שהשמע לב בית דין: פיילי. כו' י"ל כוס תענוגים נהנית ודרש פלצות נוטריקון וכן כל החלוקים דלקמן: מפיץ. מריק ומוציא והעבר כדה ת"א ושפלת קולתה: חשוקה. כו' זה ליל פסח וכ"ג בהדיא בספר ישן: ה"ג. בילקוט ישעיה הצפית רוח הקדש מכרזת אקומה כו': ה"ג. בספר ישן אמר כורש לדריוש מלוך את קדמיי א"ל דריוש לכורש לא כן פי' כו' עד למדי ופרס למדי תחלה ואח"כ לפרס הוי את דמליך קדמוי וכ"ה בילקוט ישעיה את הוא דמליך כו' את תמלוך לפני: ה"ג כיון ששמע אותו רשע מ"ש דניאל שלח כו' עד שמרדה בי נבוא עליהם ובילקוט ישעיה הגירסא נשתנית קצת אותו רשע בלשצר: אלא מגבי. גרסינן: וכיון ששמע. גרסי': הכתובים. שאמר דניאל בנבואה שמדי ופרס ירשו ממנו המלכות: כל מאן. דמתחמי פי' כל מי שירצה פה בלילה הזה אפי' אם הוא אומר לכם אני הוא מלך תפשו את ראשו מעליו:

נתוסלו

אלא חדיץ לטרקליניהון. נתותרו מעיו כל אותו הלילה. ונפק מנפק לא ארגשון ביה. מכי עייל ארגשון ביה. א"ל מאן את א"ל אנא הוא מלכא. אמרין ליה ולאו כן פקיד מלכא. דכל מאן דמתחמן הכא ליליא דין אפילו אמר לכון דאנא הוא מלכא ארימן רישיה. מה עשו נטלו פרחה של מנורת ופצעו את מוחו. הה"ד (דניאל ה) ביה בלילא קטיל בלשצר מלכא כשדאי. באי זו שעה נהרג. ר' אלעזר ור' שמואל בר נחמן. ר"א אמר בשעת מחליית שינתא. ר"ש אמר כבין דבו לכלב. ולא פליגי דמ"ד בשעת מחליית' שינתא. עבד מפרפר כל ההוא יומא. מה שהיה מתבקש לו מן המלכות. ומ"ד כבין דבו לכלב דהוה מדמדם כל ההוא ליליא שהית מתבקש לו מן המלכות. א"ר בנימין בן לוי כבין כוס לכוס נכנסה מלכות במלכות הה"ד (תהלים עה) כי כוס ביד ה' ויין חמר מלא מסך ויגר מזה גו'. הוא שהנביא מקנטר ואמר (ישעיה מז) רדי ושבי על עפר. מדה כנגד מדת. מה להלן (איכה ב) ישבו לארץ ידמו זקני בת ציון. ברם הכא רדי ושבי על עפר. א"ר חוניא כך אמרה ירושלים לבית בבל פני פילאי קקים באמי מהו את סבורה בעצמיך שאת בתולה. זקנה את שבי לארץ אין כסא. בטלה זכותו של אותו כסא. ואי זה זכות היה לו (ישעיה לט) בעת ההיא שלח מרודך בלאדן אמרו מרודך עובד לחמה היה. והי' למוד לאכול בשש שעות. ויישן לו עד ט' שעות. וכיון שחזר גלגל חמה בימי חזקיהו מלך יהודה ישן לו ועמד ומצאו שחרית. בקש להרוג כל חיילותיו. אמר להם הנחתם אותי ישן כל היום וכל הלילה. אמרין ליה יומא הוא דחזר. אמר להם ואי זה אלוה החזירו. אמרו ליה אלוה של חזקיהו החזירו. אמר להם וכי יש אלוהו גדול מאלהי. אמרו לו אלוה של חזקיהו גדול הוא מאלהיך. מיד שלח ספרים ומנחה לחזקיהו. הה"ד (ישעיה לט) בעת ההיא שלח מרודך בלאדן. ומה כתב בהן שלום לחזקיהו שלום לאלהא רבת שלום לירושלים. וכיון שיצאו הכתבים נתישב על דעתו. אמר לא עשיתי כהוגן. הקדמתי שלומו של חזקיהו לאלוהו. מיד עמד מכסאו ופסע שלש פסיעות והחזיר הכתבים. וכתב כתבים אחרים תחתיהם. וכתב בהן שלום לאלהא רבה של חזקיהו ושלום לחזקיהו ושלום לירושלים. אמר הקב"ה אתה עמדת מכסאך ופסעת ג' פסיעות לכבודי. חייך שאני מעמיד ממך ג' מלכים קוזמוקרוטין

מתנות כהונה

נתותרו לשון נפילה כד"א נתיר כפו ושיני דקיסר ובילקוט גרס נתרא: ה"ג הלילה ונפק מנפק כו'. פי' ויצא חוצה לעשות צרכיו וכשיצא לא הרגישו בו השומרים וכשחזר ונכנס הרגישו בו השומרים אמרו לו כורש ודריוש שהיו שומרי השער מי אתה ואמר להם אנכי הוא המלך ה"ג בילקוט אמרין לא כן כו' ופי' אמרו כורש ודריוש זה לזה ולא כן צוה המלך כו': ה"ג הה"ד. ביה בלילא כו': מחיילת שינתא. בשעה שהשינה מתוקה וערבה על האדם והוא בתחלת הלילה: כבין דבו כו'. קרוב לעליית עמוד השחר שאדם צריך לדקדק בין הכרת זאב להכרת כלב: ולא פליגי. שניהם סוברים שהכו אותו בתחלת הלילה אלא ר' סבר שפרפר כל אותו היום מעת לעת להשלים לו שיעור מלכותו מה שהיה מתבקש לו מן השמים ור"ש סבר לא פרפר אלא עד עלות השחר לקיים ביה בלילא כו': מדמדם. כיון שהיה מיתתו קרובה קרי ליה רק דמדם בצלמא: כי כוס כו'. תלים סי' ע"ה: פני פילאי כו'. מצאתי שהיא לשון לעז ופירושו כמו שמשים והולך אל תהי סבורה שאת עדיין בתול' וראש ממשלתך אלא זקנה את וסוף ממשלתך: בעת ההיא כו'. עיין במדרש אסתר ריש פ' ג': ופסעת. גרסי': בילתו

קוזמוקרוטין שולטין מסוף העולם ועד סופו. ואלו הן נבוכדנצר ואויל מרודך ובלשצר. וכיון שעמדו והרפו קעקע הקב"ה ביצתן מן העולם והעמיד אחרים תחתיהם. כתיב (ישעיה לט) וישמח עליהם חזקיהו ויראם את בית נכתה. מהו בית נכתה א"ר אימי נביתה שנבה מסנחריב. ובזה שבזז מסנחריב. ר' יוחנן אמר זיין בולע זיין הראה להם. רשב"ל אמר בתי השן נמשכין כשעוה הראה להם. ר' יהודה אומר דבש בריא כאבן הראה להם. ור' לוי אמר בזה אנו עושין מלחמה ונוצחין. כתיב (שם מז) קחי רחים וטחני קמח. אריב"ל כל עמא טוחנין חטים ואת אמרת קחי רחים וטחני קמח. אלא כך אמרה ירושלם לבת בבל. אילולי ממרום עשו מלחמה עמי את היית יכולה לי. אילולי שלח אש בעצמותי את היית יכולה לי. הוי קמחא טחינא טחנת ואריה קטילא קטילת ודרא יקידא יקדת. ד"א קחי רחיים וטחני קמח לשעבר היו אחרים טוחנין לך. עכשיו קחי רחים וטחני קמח. גלי צמתך פרשי צניעותך זה המלך שנתון לפנים משבעה קנקלין. חשפי שובל קלופי סובלתא דנהרא. עברי נהרות לשעבר הייתי עובר בקרונין של כסף וזהב ועכשיו גלי שוק עברי נהרות. תגל ערותך מדה כנגד מדה. מה להלן (איכה א) כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה אף כאן גלי ערותך. אריב"ל אמר הקב"ה עתיד אני להביא פורענות לבת בבל ואפילו דדניאל בעי עלה רחמין. דכתיב (דניאל ד) וחטיך בצדקה פרוק וגו' אין אני שומע לו. למה גואלנו ה' צבאות שמו: (ד) מי זאת עולה מן המדבר. עילויה מן המדבר. חילוקה מן המדבר. מיתתה מן המדבר. המד"א (במדבר ג) במדבר הזה יתמו. תורה מן המדבר. משכן מן המדבר. סנהדרין מן המדבר. כהונה מן המדבר. לויה מן המדבר. מלכות מן המדבר. שנא' (שמות יט) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים. וכל מתנות טובות שנתן הקב"ה לישראל מן המדבר. ארשב"י במדבר טענו. ובמדבר פרקו. נבואה מן המדבר. הוי עילויה מן המדבר: (ה) כתמרות עשן. א"ר אלעזר בשם ר' יוסי בן זמרא בשעה שהיו ישראל מתנודדין ממסע למסע. היה עמוד הענן יורד. ועמוד אש צומח. ועשן המערכה עולה כמין שני זקוקין של אש יוצאין מבין שני בדי הארון ושורפין לפניהם נחשים שרפים ועקרבים. והיו או"ה רואין ואומרים אלוהות הן אלו אין תשמישן של אלו אלא באש. ומאימתן של ישראל נופל

מתנות כהונה

ביצתן. שרשן: **נבכתה.** לשון מנכין לו מן הדמים ור"ל השלל שלקח מיד סנחריב: **זיין בולע זיין.** כלו' כל א' טוב וחשוב מחבירו: **כשעוה.** נכאת וגרי ת"א שעף והיא שעוה כמו שפירש"י שם: ה"ג לוי אמר להם פתח הארון ואמר בזה כו' כך מצאתי וכתב כן באות אמת בשם פרקי ר"א ובהקדמת הרמב"ן בחומש תמצא גירסא אחרת: **ודרא כו'.** פי' אדר. האדר ת"א דרתא ובאיכה רבה בפסוק ממרום גרס קרתא יקידא כו': **קנקלין.** מדרים או וילונות ועיין בירושלמי בפ' חלק גבי נקמת מדין: **קליפי כו'.** פי' הרד"ק גלי וקלף שבולת הנהר: **ואפי' דדניאל כו'.** לפי' אם יעמוד דניאל ויבקש עליהם רחמים כמו שעשה לנבוכדנצר שריחם עליו ונתן לו עצה להנצל כמו שנא' וחטאך וגו': **מי.** זאת עולה: **מיתתה.** עיין לקמן ריש פסוק מי זאת השני: **טענו.** ופרק זה נתבאר במסכת שבת בפרק ר"ע בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע ירדו ס' רבוא של מה"ש וקשרו לכל אחד וא' מישראל שני כתרים אחד נגד נעשה ואחד נגד נשמע וכיון שחטאו ישראל ירדו ק"כ רבוא של מלאכי חבלה ופרקום שנא' ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב כו'

נופל עליהם פחד ורעדה הה"ד (שמות טו) תפול עליהם אימתה ופחד. נפלת אין כתיב אלא תפול מיכן ולהבא. מקטרת מור זה אבינו אברהם. מה המור הזה ראש לכל הבשמים אף א"א היה ראש לכל הצדיקים. מה המור הזה כל מי שלוקטו ידיו מתמררות. כך היה א"א ממרר ומסגף עצמו ביסורים. מה המור הזה אינו מפיח ריחו אלא באור. כך לא הודיע אברהם את מעשיו הטובים אלא בכבשן האש. ולבונה. זה אבינו יצחק שנתקרב כקומץ לבונה על גבי המזבח. מכל אבקת רוכל זה אבינו יעקב שהיתה מטתו שלמה לפניו ולא נמצא בהן פסולת. א"ר תנחומא מה קופת הרוכל יש בה מכל מיני בשמים כך כהונה מיעקב ולויה ומלכות מיעקב. יצחק נתן לו א"א כל שלו. שנא' (בראשית כה) ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק. ברם רוכלותיו של יעקב לא היתה אלא מאותו האבק שתחת רגליו. ר' יודן אמר תרתי. ר' יודן אמר כל הרוכלות שישראל עושין ומצליחין בעה"ז בזכות אותו האבק של אבינו יעקב. ר' יודן אמר הורי כל פרגמטיא שישראל עושין ומצליחין בעוה"ז בזכות אותו האבק של אבינו יעקב. ר' עזריה אמר תרתי כל מלחמות שישראל עושין ומצליחים בזכות האבק של אבינו יעקב. ר' עזריה אמר הורי כל תורה שישראל עושין בעה"ז בזכות יעקב אבינו. ר' ברכיה ור' סימון בשם ר' אבהו אותו האבק נטלו הקב"ה ונתנו תחת כסא הכבוד שלו. הה"ד (נחום א) ה' בסופה ובסערה דרכו וענן אבק רגליו: (ו) ר' ברכיה בשם ר' חלבו אמר כתיב (בראשית לב) ויאבק איש עמו אין אנו יודעין מי היה ברשותו של מי אם המלאך היה ברשות יעקב ואם יעקב ברשות המלאך. אלא ממה דכתיב (שם) ויאמר שלחני כי עלה השחר. א"ל המלאך ליעקב שלחני כי הגיע קילוסי לקלס. הוי המלאך ברשות יעקב אבינו. ובאיזה צד נדמה לו. ר' חמא בר' חנינא אמר לשרו של עשו הרשע נדמה לו. הה"ד (שם לג) כי על כן ראיתי פניך כראות פני אלהים. א"ל אפייך דמיין לשרך משל למלך שהיה לו ארי אימירון (וכלב) [ולמס] אגריון. מה עשה המלך זיווג את הארי והיה מלבבו כנגד בנו. והיה אומר שאם יבא הכלב להזדווג לבני יאמר בני לארי יכלתי (ולכלב) [ולמס] איני יכול. כך בשעה שאו"ה באים להזדווג לישראל. הקב"ה אומר להם שר שלכם לא יכול לעמוד באביתם ואתם יכולין להם? ר' הונא אמר לרועה נדמה לו לזה צאן ולזה צאן. לזה גמלים ולזה גמלים. א"ל העבר את שלי ואני מעביר את שלך. כיון שהעביר יעקב אבינו את שלו. אמר נחזור ונחמי דילמא אנשינן כלום. מן דחזר ויאבק איש עמו. ר' חייא ור' שמעון ברבי הוו עסקי בפרגמטיא. והוי נסבין ויהבון בהדא מיטכסין. עלון להדא צור ועבדון עיבידתהון. מן דנפקון מן פילי אמרין נחזור ונחמי דילמא אנשינן כלום. חזרו ומצאו חבילה של מיטכסין. אמרין הדא

מתנות כהונה

כו' עד בהורה טענו ובהורה פרקו : מקטורת מור . עיין לעיל בפסוק צרור המור : בקומץ לבונה גרסינן : מאותו האבק. כלומר מעצמו ולא מאיש אחר ואמר אבק ע"ש שנאמר ויאבק איש עמו ויברכהו שם ושם נתאוששו הברכות בידו וכן מוכח לקמן : ה"ג לשרו של עשו נדמה לו הה"ד כי על כן ראיתי פניך כראות פני אלהים : א"ל אפך דמיין לשרך. משל למלך כו' ועיין כל

הדא מלא מן יעקב סבאן דכתיב (בראשית לב) ויאבק איש עמו. ורבנין אמרי לארכיליסטים נדמה לו לזה צאן ולזה צאן לזה גמלים ולזה גמלים. א״ל העבר שלי ואני מעביר שלך. כך העביר המלאך צאנו של יעקב כהרף עין. והיה אבונן יעקב עניא דמלאכא מעבר וחוזר ומשכח עאן אוחרי כל אותו הלילה. מה עשה יעקב אבינו. א״ר פנחס באותו שעה נטל פרקדין וכרכו על צוארו. א״ל פרמקום פרמקום. הרש את. לית חרשין מצלחין בלילה. א״ר הונא באותו שעה אמר המלאך לינא מידע לדין עם מאן נסיב ויהיב. מה עשה נתן אצבע על הצור התחילה תוססת אש. א״ל מן הדא את מדחיל לי. אנא כולי מיניה. שנאמר (עובדיה א) והיה בית יעקב אש. א״ר חנינא בר יצחק א״ל הקב״ה למלאך שרו של עשו מה את עומד. הוא בא עליך וחמשה קמיעים בידו. זכותו וזכות אביו וזכות אמו וזכות זקנו וזכות זקנתו. מדוד עצמך עמו שאין אתה יכול לעמוד אפילו בזכותו. מיד וירא כי לא יכול לו. א״ר לוי וירא בשכינה כי לא יכול לו. לארכיליסטום שהיה מתגושש עם בנו של מלך. תלה עינו למעלה וראה את אביו המלך עומד על גביו. והרפיש עצמו תחתיו. כך כיון שראה המלאך השכינה עומדת למעלה מיעקב הרפיש עצמו תחתיו. הה״ד וירא כי לא יכול לו. א״ר לוי וירא בשכינה כי לא יכול לו. ויגע בכף ירכו בצדיקים ובצדיקות בנביאים ובנביאות שהיו עתידין לעמוד ממנו ובניו. איזה זה דורו של שמד. ותקע כף ירך יעקב ר׳ אליעזר ור׳ ברכיה רבי אליעזר אומר שייעא. ר׳ ברכיה בשם רבסא סידקה כת. ר׳ נחמן בר יעקב אמר פירקה ממקומה המד״א (יחזקאל כג) ותקע נפשי מעליה: (ז) ר׳ יוחנן פתר קרייה מקוטרת מר ולבונה מכל אבקת רוכל בקטרת בית אבטינס. וזה אחד מאחד עשר סממנין שהיו נותנין בה. רב הונא פתר לה (שמות ל) ויאמר ה׳ אל משה קח לך סמים הא תרין. נטף ושחלת וחלבנה הא חמשה. סמים אי תימר דאינון תרין. והלא כבר נאמר סמים בד בבד יהיה. אילין חמשה כנגד חמשה הא עשרה ולבונה זכה הא אחד עשר סממנין. מכאן בדקו הכמים ומצאו שאין יפה לקטרת אלא אחד עשר סממנין הללו שבה. תני בית אבטינס היו בקיאין במעשה הקטרת. בפיטום הקטרת. והיה מעלה עשן. ולא רצו ללמד. ושלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריה. והיו בקיאין במעשה הקטרת. ולא היו בקיאין במעלה עשן. של בית אבטינס היתה מתמרת ועולה כאשכול עד הקורות. ואח״כ פוסה ויורדת כמקל. של אלכסנדריה היתה פוסה ויורדת למטן מיד. וכשידעו הכמים בדבר אמרו כל שבראו הקב״ה לא ברא אלא לכבודו שנא׳ (ישעיה מג) כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו. וחזרו בית אבטינס למקומן.

שלחו

מתנות כהונה

זה בב״ר פ׳ ע״ז: ה״ג ומשכח עאן אוחרי ופי׳ מצא צאן אחר: לית חרשין גרסינן: ה״ג מן הדא את מדחיל לי אנא כולי מיניה: והרפיש. לשון דריסה והשפלה: ה״ג ר״א ור׳ ברכיה ר״א אומר שייעא רב ברכיה בשם רבסא רבסא ל׳ קצר כמו רב אסי וה״ג בב״ר: ה״ג פירקה ממקומה המד״א: ה״ג זה אחד מאחד עשר כ׳ פי׳ מור זה הוא אחד מאחד עשר סמני הקטרת: הא חמשה עיין לעיל בפסוק אשכול הכופר: ה״ג בירושלמי בפ׳ אמר להם הממונה ובמסכת שקלים בפ׳ אלו הם הממונים היו בקיאים במעשה הקטרת ובמעלה העשן: פוסה ויורדת למטן מיד.

וה״ג

שלחו אחריהם ולא רצו לבא עד שכפלו להם שכרן. י"ב מנה היו נוטלין בכל יום חזרו להיות נוטלין כ"ד מנה כדברי ר' מאיר. ר' יהודה אומר בכל יום היו נוטלין כ"ד מנה. ועכשיו נטלו מ"ח מנה. א"ל מה ראיתם שלא ללמד. אמרו מסורת בידינו מאבותינו שעתיד המקדש להחרב. ולא רצינו ללמד שלא יהיו נוהגין ועושים לפני ע"ז שלהן כדרך שאנו עושין לפני הקב"ה. ובדבר הזה היו מזכירין אותן לשבח. ולא עוד אלא שלא יצאת אשה מהם ותינוק מהם כשהוא מבושם. וכשנושאין אשה ממקום אחר הם פוסקים עמה שלא תתבשם לעולם. שלא יהיו ישראל אומרים מפטום הקטרת הם מתבשמות. לקיים מה שנאמ' (במדבר לב) והייתם נקיים מה' ומישראל. ואו' (משלי ג) ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם. א"ר עקיבא סח לי שמעון בן לוגה אני ותינוק אחד מבני בניהם של בית אבטינס היינו מלקטים עשבים בשדה. וראיתיו שבכה וצחק. ואמרתי לו בני על מה בכית. אמר לי על כבוד בית אבי שנתמעט. ולמה צחקת אמר לי שמור ומתוקן לצדיקים לע"ל. וסוף שהמקום עתיד לשמח את בניו בקרוב. ומה ראית. אמר לי והלא מעלה עשן כנגדי. נומתי לו הראני. אמר לי מסורת בידינו שלא להראות לאדם בעולם. אמרו לא באו ימים קלים עד שמת אותו התינוק. א"ר יוחנן בן נורי פעם אחת הייתי מהלך בדרך. ומצאתי זקן אחד של בית אבטינס. ובידו מגילת סממנין. אמרתי לו מה בידך. אמר לי כשהיו צנועין בית אבא היו מוסרין מגילותם זה לזה. ועכשיו הא לך. והזהר בה. שמגילת סממנין היא. וכשבאתי והרציתי הדברים לפני ר"ע זלגו דמעותיו אמר לי מעתה אין אנו רשאין לספר בגנויין של אלו: (ה) של בית גרמו היו בקיאים במעשה לחם הפנים וברדייתו. ולא רצו ללמד. ושלחו חכמים והביאו אומנים מאלכסנדריה. והיו בקיאין במעשה לחם הפנים וברדייתו לא היו בקיאים. של בית גרמו היו מסיקים בתנור מבחוץ. והיא נרדת מבפנים. ואלו היו מסיקין מבפנים. ואופין מבחוץ. וי"א שהיתה מעפשת. וכשידעו חכמים בדבר אמרו כל שפעל הקב"ה לא פעל אלא למענו. שנאמ' (משלי טז) כל פעל ה' למענהו. וחזרו בית גרמו למקומן. שלחו אחריהם ולא רצו לבוא עד שכפלו להן שכרן. י"ב מנה היו נוטלין בכל יום. וחזרו והיו נוטלין כ"ד מנה כדברי ר"מ. רי"א בכל יום נוטלין כ"ד מנה ועכשיו מ"ח מנה. אמרו להם מה ראיתם שלא ללמד. אמרו יודעים היו בית אבא שבהמ"ק עתיד להחרב ושמא ילמד אדם שאינו הגון וילך ויעבוד ע"ז בכך. ובדבר הזה מזכירין אותם לשבח. ולא עוד אלא שמעולם לא נמצאת פת נקיה ביד בניהם ובנותיהם. שלא יהיו ישראל אומרים מלחם הפנים הם נזונים. לקיים מה שנאמ' (במדבר לב) והייתם נקיים מה' ומישראל. ואומר (משלי ג) ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם. וכלם מצאו תשובה לדבריהם. חוץ משל בית קמצר שלא

מצאו

מתנות כהונה

וה"נ בירושלמי בהדיא ובבלי גרס מפלע ועיין שם: ה"נ מבית אבטינס היינו מלקטין: נומיתי אמרתי: לא באו ימים קלים. לא גרס זה לא בבבלי ולא בירושלמי: בית קמצר. מפרש בפרקים הנ"ל שהיו בקיאים בכתב שהיו תופסין ארבעה קולמוסין בה' אצבעותיו ואם היתה

תיבה

מצאו תשובה . א"ל מה ראיתם שלא ללמד . ושתקו ולא השיבו תשובה . יע"י שבקשו להרבות כבודן ולמעט כבוד המקום כבודן נתמעט ומלכות שמים במקומה . ולא עוד אלא שאין להם לא נין ונכד בישראל . על הראשונים נאמר (שם י) זכר צדיק לברכה . ועל אלו נאמר (שם) ושם רשעים ירקב . מכאן אמר בן עזאי משלך יתנו לך . ובשמך יקראוך . ובמקומך יושיבוך . ואין שכחה לפני המקום . ואין אדם נוגע במוכן לחברו . ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא : (ט) הוגרם בן לוי הי' יודע פרק בשיר יותר מאחיו ולא רצה ללמד . אמרו עליו על הוגרם בן לוי בשעה שפותח פיו בשיר היה נועץ אגודלו בתוך פיו ואגודלו אחד בקרקע . ומכניס אצבעות בין הנימים . ומגביה קולו בנעימה והיה מוציא כל מיני זמר עד שהיו כל אחיו הלוים נסקרין בבת ראש לאחוריהם . פנחס המלביש אלבש איסטראטינא ונסב אגריה : (י) מי זאת עולה וגו' . מדבר באלישבע בת עמינדב . אמרו אלישבע בת עמינדב ראתה חמש שמחות ביום א' . ראתה יבמה מלך . ואחיה נשיא . ובעלה כה"ג . ושני בניה סגני בהונה . ופנחס בן בנה משוח מלחמה . כיון שנכנסו בניה להקריב יצאו שרופין ונהפכה שמחתה לאבל . מיד נעשת כתמרות עשן . כד דמך ר"א בר"ש היה דורו קורא עליו מי זאת עולה מן המדבר וגו' מכל אבקת רוכל מהו מכל אבקת רוכל דהוה ר' אלעזר בר"ש קראוי ותנויי וקריבוי ופייטויי : (יא) הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה . ר' ביבי בשם רבי אלעזר בר' יוסי פתר קרייה בברכת כהנים . הנה מטתו הנה מטותיו ושבטיו המד"א (חבקוק ג) שבועות מטות . שלשלמה של מלך שהשלום שלו . ששים גבורים סביב לה אלו ס' אותיות שבברכת כהנים . מגבורי ישראל שהם מגברין את ישראל . כלם אחוזי חרב איר עזריה דברים מבורכין בגבורה (במדבר ו) יברכך ה' יאר ה' ישא ה' . מלומדי מלחמה שהם נלחמים בכל מיני פורעניות שיש בעולם . איש חרבו על ירכו מפחד בלילות שאפי' אדם רואה בחלומו חרב מהתכת בירכו מה יעשה ילך לבית הכנסת ויקרא ק"ש ויתפלל תפלתו וישמע ברכת כהנים ויענה אחריהם אמן ואין דבר רע מזיקו . לפיכך מזהיר את בני אהרן ואומר להם כה תברכו את בני ישראל : (יב) ר' שמלאי פתר קרייה במשמרות הנה מטתו הנה מטותיו ושבטיו המד"א (חבקוק ג) שבועות מטות אומר סלה . שלשלמה למלך שהשלום שלו . ששים גבורים סביב לה אלו כ"ד משמרות כהונה וכ"ד משמרות לויה ושתים עשרה מחלוקות . מגבורי ישראל שמשמרין את ישראל

מתנות כהונה

שיטה של ד' אותיות היו כותבין אותה בבת אחת : מכאן ס' . על בית אבטינס ובית גרמו : נסקרין נדחין לאחוריהם ובירושלמי גרס מרקין : ה"ג לאחוריהם פנחס כו' ואח מסה בפ' אלו הם הממונים במסכת שקלים ופנחס על המלבוש ומפרש בירושלמי שהוא היה מלבוש הכהנים הגדולים והיה נוטל שכר וה"ג בירושלמי פנחס המלבוש שהיה מלביש בגדי כהונה גדולה מעשה בכהן אחד שהלבישו לאיסטרס אחד ונתן לו שמונה זהובים וא"ת דאמרי תרין עשר יהיב ליה עכ"ל הירושלמי ומעתה דברי הספר מבוארין מעצמן : איסטראטינא שם ממשלה : יבמה מרע"ה : ואחיה נחשון בן עמינדב : קראוי כו' . בעל מקרא ובעל משנה ובעל לשון לייסד קרובץ ופיוטים : הנה מטתו בגבורה . שבכל ברכה וברכה יש שמו של הקב"ה : שמשמרין ס' נגמשי

ישראל. כלם אחוזי חרב רבי זעירא ור' יהודה בשם שמואל אלו ת"ת שמלמדין לכהנים שחיטה והלכות זריקה וקבלה וקמיצה. ר' יצחק בשם ר' אמי אמר אלו מבקרי מומי קדשים ונוטלין שכרן מתרומת הלשכה. ר' גידול בר בנימין בשם ר' יסא שני דייני גזילות היו בירושלם והיו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה. שמואל אומר נשים היו אורגות בפרוכת ונוטלות שכר מתרומת הלשכה. רב הונא אמר מלשכת בדק הבית. הדין עבד לה כבנין. והדין עבד לה כקרבנות. מלומדי מלחמה שהיו מלמדין לכהנים היאך יעשו עבודה. איש חרבו וגו' שהיו מזהירין אותם בעת ששוחטים שלא יפגל אחד מהזובחים ושלא לפסול אחד מהקרבנות בנותרות: (יג) ר' יוחנן פתר קרא בסנהדריות. הנה מטתו מטותיו ושבטיו כמה דתימר (חבקוק ג) שבועות מטות. שלשלמה למלך שהשלום שלו. ששים גבורים אלו ששים איש מעם הארץ. הה"ד (מ"ב כה) וששים איש מעם הארץ הנמצאים בעיר. מגבורי ישראל אלו י"א אנשים הה"ד (שם) ויקח רב טבחים את שריה כהן הראש ואת צפניה כהן משנה ואת שלשת שומרי הסף. ומן העיר לקח סרים אחד זה מופלא בית דין. ולמה קורא אותו סרים שמסרס את ההלכה. וחמשה אנשים מרואי פני המלך. הרי י"א. וכשהוא אומר (ירמיה נב) שבעה. להוסיף עליו שני סופרי דיינין שיושבין לפניהם. מגבורי ישראל מזכין את ישראל בגבורה. כלם אחוזי חרב ר' מאיר ור' יוסי. ר"מ אומר שהיו כלן שונין הלכה כחרב. שאם בא מעשה על ידיהם לא תהא הלכה קוהה להם. ר' יוסי אומר בשעת הדין הכל נושאין ונותנין היאך להוציא את הדין ואת המעשה ומתפחדין מדינה של גיהנם. ר' מנחם חתניה דר' אלעזר בר אבונא בשם ר' יעקב בר אבינא אם באת אשה לפניך לבית המדרש לשאול לך שאלה על כתמת ועל נדתה תהא רואה אתה כאילו שיצאת מירכיך ואל תתן עיניך בה ותתפחד מדינה של גיהנם: (יד) ורבנן פתרי קרא ביוצאי מצרים. הנה מטתו מטותיו ושבטיו המד"א (חבקוק ג) שבועות מטות. שלשלמה למלך שהשלום שלו. ששים גבורים אלו ס' רבוא שיצאו ממצרים מבן כ' שנה ולמעלה. מגבורי ישראל אלו ששים רבוא שיצאו ממצרים מבן כ' שנה ולמטה. כלם אחוזי חרב מלומדי מלחמה איש חרבו על ירכו שבשעה שאמר להם משה כך אמר אלי הקב"ה סונטימוס (שמות יב) וכל ערל לא יאכל

מתנות כהונה

רבה פי"א הגירסא נשתנת ועיין שם: ה"ג וקבלה וקמיצה: ה"ג בירושלמי דמסכת שקלים בפ התרומה נשים האורגות כו' עד הלשכה רב הונא אמר מלשכת בדק הבית הדין כו' פי' רב הונא השבו פרכת כבנין ולפיכך אמר שבאה מלשכת בדק הבית ושמואל חשבו כקרבן ולפיכך אמר שבאה מתרומת הלשכה: ה"ג כקרבנות מלומדי מלחמה שהיו מלמדין לכהנים היאך יעשו עבודת איש חרבו כו': שהיו מזהירין. אותם בעת ששוחטים שלא כו': ה"ג מהקרבנות בנותרות ר' יוחנן כו' ועיין כל זה בפ' נשא פי"א: שמסרס כו'. משמעות לדעת אחר החכמים: וכשהוא אומר שבעה. בסוף ירמיה כתוב ושבעה אנשים ובס' מלכים כתוב וחמשה אנשים וגו': קורא להם. ה"ג ג"כ בפ' נשא ולקמן בפסוק כמגדל גרס קוהה וכן הביאו הרמב"ן בפ' ויחי וע' בפרשת נשא: להוציא את הדין כו'. עיין בפ' נשא הגירסא נשתנת לשבח: ה"ג בפרשת נשא אחוז חרב והמופים עלו בני ישראל מלומדי מלחמה ממי למדו מהקב"ה שנקרא איש מלחמה: סונטימוס עיין לעיל בפסוק עד שהמלך במסיבו:

יאכל בו . מיד כל אחד ואחד נטל חרבו על ירכו ומל עצמו . מי מלן ר׳ ברכיה אמר משה היה מוהל ואהרן פורע ויהושע משקה . וי״א יהושע היה מוהל ואהרן פורע ומשה משקה . הדא הוא דכתיב (יהושע ה) בעת ההיא אמר ה׳ אל יהושע עשה לך חרבות צורים ושוב מול את בני ישראל שנית . ולמה שנית מכאן שמלן בראשונה . מיד (שם) ויעש לו יהושע חרבות צורים וגו׳ וימל את בני ישראל אל גבעת הערלות . ומהו אל גבעת הערלות אמר ר׳ לוי מכאן שעשו אותה גבעה בערלה . תני עד שלא יחטא אדם נותנין לו אימה ויראה והבריות מתפחדין ממנו . כיון שהוא חוטא נותנין עליו אימה ויראה ומתפחד הוא מאחרים . תדע לך שכן אמר רבי עד שלא חטא אדה״ר היה שומע קול הדיבור עומד על רגליו ולא היה מתיירא . כיון שחטא כששמע קול הדיבור נתיירא ונתחבא שנאמר (בראשית ג) את קולך שמעתי וגו׳ . ויתחבא האדם ר׳ איבו אמר באותה שעה נגדע גובה קומתו של אדם ונעשה של מאה אמה . ר׳ לוי אמר עד שלא חטא אדה״ר היה שומע את הקול אדיבון . וכיון שחטא היה שומע את הקול אניריון . עד שלא חטאו ישראל רואין טוכסות זו את זו ולא היו מתיראין ומזדעזעין ונפחדין . וכיון שחטאו אפילו פני הסרסור לא היו יכולין להסתכל . הה״ד (שמות לד) כי קרן עור פני משה . וכתיב (שם) וייראו מגשת אליו . ר׳ פנחס ור׳ אבון בשם ר׳ חנין אמרו אף הסרסור הרגיש עמהם באותה העבירה . עד שלא חטאו ישראל מה כתיב (תהלים סח) מלכי צבאות ידודון ידודון . רבי איבו אמר מלאכי צבאות אב״כ . אלא מלכי צבאות . מלכיהון דמלאכיא . איזה זה מיכאל וגבריאל לא היו יכולין להסתכל פניו של משה . וכיון שחטאו אפילו פניהם של גולירין לא היה יכול משה להסתכל . הה״ד (דברים ט) כי יגרתי מפני האף והחמה . עד שלא אירע לדוד אותו המעשה כתיב (תהלים כז) ה׳ אורי וישעי ממי אירא . משאירע בו כתיב (ש״ב יז) ואבוא עליו והוא יגע ורפה ידים . עד שלא חטא שלמה היה רודה בשרים ובשרות . הה״ד (קהלת ב) עשיתי לי שרים ושרות זכרים משוררים ונקבות משוררות . ותענוגות בני האדם פרובטייה . שדה ושדות שידה ושידתה דהוו אזיין בהון . כיון שחטא מינה לו ששים גבורים מגבורי ישראל והעמידן לשמור את מטתו . הה״ד הנה מטתו וגו׳ כלם אחוזי חרב שהיה מתפחד מן הרוחות : (טו) אפריון עשה לו ר׳ עזריה בשם ר׳ יהודה בר׳ סימון פתר קרייה במשכן . אפריון זה משכן . א״ר יהודה בר׳ אלעאי למלך שהיתה לו בת קטנה . עד שלא הגדילה ובאת לידי סימנים היה רואה אותה בשוק ומדבר עמה בפרהסיא במבוי ובחצר . כיון

שהגדילה

מתנות כהונה

ה״ג כל אחד ואחד נטל חרבו : והבריות . רוחות ושדים ועי׳ בפ׳ נשא : ה״ג באותה שעה נגדע גובה כו׳ : אדיבון . בפ׳ נשא גרסי׳ אמירון וכן הביאו הערוך ופי׳ בו בייתי : אניריון יפרי ומבולבל : טוכסית . דגלי מעלה ומשה שנאמר זה אלי ואנוהו שהיו מראין עליו באצבע ואמר ומראה כבוד ה׳ כאש אוכלת בראש ההר וכן הוא לעיל בפ׳ נשא : ה״ג אפי׳ כליהם של גולירין לא היה ס׳ גולייר פי׳ הדיוט ותלם ועי׳ בב״ר פ׳ ס״ג ובמדרש קהלת בפסוק שבתי וראה : אותו המעשה . של בת שבע : פרובטייא פי׳ הערוך מרחצאות או מאכלים שמנים ובקהלת שמעא פירושו מרחצאות : אזיין בהון . נתבאר בפרשה נשא ועי׳ בילקוט תלים במזמור ס״ח : אפריון ובאת לידי סימנים . גרסינן :

שהגדילה ובאת לידי סימנין אמר המלך אין שבחת של בתי שאהיה מדבר עמה בפרהסיא. אלא עשו לה פאפיליון וכשאהיה צריך לדבר עמה אדבר עמה מתוך הפאפיליון. כך כתיב (הושע יא) כי נער ישראל ואהבהו. במצרים ראו אותו בפרהסיא. שנא' (שמות יב) ועבר ה' לנגוף את מצרים. בים ראו אותו בפרהסיא. שנא' (שם יד) וירא ישראל את היד הגדולה. והיו העוללים מראים אותו באצבען ואומרים זה אלי ואנוהו. בסיני ראו אותו פנים בפנים שנא' (דברים לג) ויאמר ה' מסיני בא וגו'. כיון שעמדו ישראל על הר סיני. וקבלו את התורה ואמרו (שמות כד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע ונעשו לו אומה שלימה. אמר הקב"ה אין שבחן של בני שאהיה מדבר עמם בפרהסיא. אלא יעשו לי משכן. וכשאני צריך לדבר עמהם אהיה מדבר עמהם מתוך המשכן. הה"ד (במדבר ז) ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו. עשה לו המלך שלמה המלך שהשלום שלו. מעצי הלבנון המד"א (שם כו) ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים. עמודיו עשה כסף אלו העמודים. שנא' ווי העמודים וחשוקיהם כסף. רפידתו זהב. שנאמר ואת הקרשים תצפה זהב. מרכבו ארגמן. שנאמר ועשית פרכת תכלת וארגמן. תוכו רצוף אהבה. ר' יודן אמר זו זכות תורה וזכות צדיקים שעוסקין בה. ר' עזריה בשם ר' יהודה בשם ר' סימון אמר זו השכינה. כתוב אחד אומר (מ"א ח) ולא יכלו הכהנים לעמוד לשרת וגו'. וכתוב אחד אומר (יחזקאל י) והחצר מלאה את נוגה כבוד ה'. כיצד יתקיימו ב' כתובי'. ר' יהושע דסיכנין בשם ר' לוי למה היה אהל מועד דומה למערה שהיתה סמוכה לים נעש הים והציף את המערה. המערה נתמלאה והים לא נחסר כלום. כך אהל מועד נתמלא מזיו השכינה והעולם לא חסר מן השכינה. אימתי שרתה השכינה בעולם. ביום שהוקם את המשכן. שנ' ויהי ביום כלות משה וגו': (טז) ר' יודן בר' אלעאי פתר קרא בארון. אפריון זה הארון. ומה הוא אפריון פריומא. משל למלך שהיתה לו בת יחידה נאה וחסידה ומשובחת אמר להם המלך לעבדיו בתי נאה וחסידה ומשובחת ואין אתם עושין לה פריום. עשו לה פריום ומוטב שיראה יפית של בתי מתוך הפריום. כך אמר הקב"ה תורתי נאה וחסידה ומשובחת ואין אתם עושים לה ארון מוטב שיראה יופיה של תורתי מתוך הארון. עשה לו המלך שלמה. המלך שהשלום שלו. מעצי הלבנון. המד"א ויעש בצלאל את הארון עצי שטים. עמודיו עשה כסף אלו שני העמודים העומדים לפנים שהיו של כסף. רפידתו זהב שנאמר ויצפהו זהב טהור. מרכבו ארגמן. ר' תנחומא אומר זו פרכת הסמוכה לה. ר' ביבי אמר זה הכפרת

שזהבה

מתנות כהונה

פאפיליון אהל וכילה. ועיין מאמר זה משלם במדבר רבה פרשה י"ב: **ויאמר ה' וגו'**. ראו אותו פנים בפנים שנאמר פנים בפנים דבר ה' עמכם וה"ג בהדיא בפ' נשא פרשה י"ב: **עמודיו** ועשית פרכת. עיין בפירש"י בשיר השירים: **שעוסקים** גרסי': **לעמוד לשרת וגו'**. גרסינן וסיפיה דקרא כי מלא כבוד ה' את בית ה': **והחצר** מלאה את נוגה כו'. פסוק הוא ביחזקאל סי' י': **כיצד נתקיימו כו'**. שבכתוב הראשון אמר שהכבוד לא היתה ממלאה רק שם ובפסוק שני אמר שמלאה כל החצר: **כלות** משה וגו'. גרסיק: **פריומא**. בערוך מפרש פירוש אוהל וכילה: ה"ג עמודיו עשה כסף אלו שני

העמודים

שזהבה דומה לארגמן. תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים. ר' יודן אמר זו זכות תורה ולומדיה. ר' עזריה אמר בשם ר' יודה בשם ר' סימון זו השכינה. א"ר אבא ב"כ ונועדתי לך שם וגו' ללמדך שאפילו מה שאחרי הכפרת לא היה פנוי מן השכינה. נכרי אחד שאל לר' יב"ק א"ל למה דבר הקב"ה מתוך הסנה ולא מאילן אחר. א"ל אילו דבר עמו מתוך חרוב או מתוך שקמה הייתי שואלני והייתי משיבך. עכשיו להוציאך חלק אי אפשר ללמדך שאין מקום פנוי בארץ מהשכינה. שאפילו בתוך הסנה היה מדבר עמו: (יז) ד"א אפריון זה בהמ"ק. עשה לו המלך שלמה. שלמה ודאי. מעצי הלבנון שנא' (ד"ה ב ב) ואנחנו נכרת עצים מן הלבנון. עמודיו עשה כסף. שנא' (מ"א ז) ויקם את העמודי' לאולם ההיכל. רפידתו זהב. כההיא דתנינן שכל הבית נטוח בזהב חוץ מאחרי הדלתות. א"ר יצחק חדא מתניתא דתנינן לבנין השני. אבל לבנין הראשון אפילו אחורי הדלתות היה מחופה בזהב. תנינן שבעה מיני זהבים הם שהיו בו. זהב טוב זהב טהור זהב סגור זהב שחוט זהב מופז זהב מזוקק זהב פרוים. זהב טוב כמשמעו המד"א (בראשית ב) וזהב הארץ ההיא טוב. א"ר יצחק טובוי דהוא בביתא טובוי דהוא בת בלוייתיה. זהב טהור שהיו מכניסין אותו לכור ואינו חסר כלום. ר' יהודה בשם ר' אמי אלף ככרים זהב הכניס שלמה לאור אלף פעמים עד שהעמידו על ככר אחד. והא תני א"ר יוסי בר' יהודה מעשה במנורת המקדש שהיתה יתרה על מנורת המדבר משקל גורדינין הכניסוה לאור שמונים פעמים עד שחסרת. אלא מן קדמוי הות חסרה סגין. ברם מן הכא ולחלן לא הות חסרת אלא צבחר. זהב שחוט שנמשך כשעוה. אדריינוס היה לו משקל ביצה. דוקליטיאנוס היה לו משקל דינר גורדייני. הדא מלכותא לית לה מיניה ולא הוה לה מיניה. זהב סגור שהיה סוגר בעד כל בעלי זהבים והא כתי' (ד"ה א כט) ושבעת אלפים ככר כסף מזוקק לטוח קירות הבתים וכי כסף היה והלא זהב היה ולמה קורין אותו כסף. שהיה מכסיף בעד כל בעלי זהבים. וממנו היו נעשים כל הכלים הספים והסירות והיעים והמזמרות והמזרקות והמזלגות והכפות והמחתות והפותות. ר' יצחק מגדלאה אמר אלו חפיפות. רבי סימא אמר זה פותה שתחת הציר. ללמדך שאפילו דבר קל לא היה המקדש חסר. זהב מופז ר' פטריקי אחוי דר' דרוסה בשם ר' אבא בר' בונה אמר דומה לגפרית הזה שמוצצת באש. ר' אבון אמר על שם מדינתו נקרא מאופז

מתנות כהונה

העמודים העומדים לפנים שהיו של כסף ועיין לקמן בפסוק תורי זהב: **ונועדתי** לכם שם וגו'. גרסינן: **חרוב**. אילן של חרובין ושקמה אילן סרק: **והייתי** משיבך. בפ' שמות ובפרשת נשא לא גרס ליה: **עכשיו** כלומר מכל מקום עכשיו שאלתני א"א להוציאך ריקם בלא תשובה: ה"ג שאפילו בתוך הסנה היה מדבר עמו: **שלמה** ודאי כלומר שלמה המלך ממש ולא כמו שדרשו למעלה מלך שהשלום שלו: **ויקם** את העמודים. עיין בפרשת נשא: **שהיה ט**. בב"ר פי"ו ובשמות רבה פ' ל"ה ובפ' נשא לא גרס ליה: **ה"ג** דהוא בלוייתיה: **ה"ג** במנורת המקדש שהיתה יתירה על מנורת המדבר: **הכניסוה** גרס: **אלא** מן קדמי כו' עיין בפ' נשא: **שהיה** סוגר כו'. עיין סוף פרשת תרומה פרשתיו: **הפיפות**. עיין בערוך ערך חף ובפ' נשא גרסינן בפותחת: **פיתה** עיין ערך פתה שהוא כמין כוס קטן מונח תחת הציר כדי שתסיב מהר וכן פי'

מאופז. זהב מוזקק דבי ר' ינאי ודבי רבי יוחן בר' שמעון. דבי ר' ינאי אמרי שמתתכין אותו כזתים ומאכילין אותו לנעמיות והוא יוצא מוזקק. דבי ר' יוחן בר' שמעון אמרי שמטמינין אותו בזבל ז' שנים ויוצא מוזקק. זהב פרוים ר"ל אמר אדום דומה לדם הפר. וי"א שעושה פירות שכשבנה שלמה בהמ"ק צר בו כל מיני אילנות בשעה שאילנות שבשדה עושים פירות אלו שבבית עושים פירות. והיו משירים פירותם ומלקטין אותם ומניחים אותם לבדק הבית. ובשעה שהעמיד מנשה צלם בהיכל יבשו כל אותם האילנות הה"ד (נחום א) ופרח לבנון אמלל. אבל לע"ל הקב"ה החזר אותם. הה"ד (ישעיה לה) פרח תפרח ותגל אף גילת ורנן. מרכבו ארגמן המד"א (ד"ה ב ג) ויעש את הפרוכת תכלת וארגמן וכרמיל ובוץ. תוכו רצוף אהבה ר' יודן אמר זו זכות התורה וזכות צדיקים העוסקין בה. ר' עזריה בשם ר' יודה בשם ר' סימון אמר זו השכינה: (יח) ד"א אפריון זה העולם. עשה לו המלך שלמה המלך שהשלום שלו. מעצי הלבנון שנבנה מבית קה"ק שלמטה. דתנינן משניטל הארון אבן היתה שם מימות הנביאים הראשונים ושתיה היתה נקראת. ולמה נקראת שתיה שממנה הושתה כל העולם הה"ד (תהלים נ) מציון מכלל יופי. עמודיו עשה כסף זה שלשלת יוחסין. רפידתו זהב אלו פירות הארץ ופירות האילן שנמכרין בזהב. מרכבו ארגמן המד"א (דברים לג) רוכב שמים בעזרך. תוכו רצוף אהבה. ר' יודן אמר זו זכות התורה וזכות צדיקים העוסקין בה. ר' עזריה בשם ר' יהודה בשם ר' סימון אמר זו השכינה: (יט) ד"א אפריון זה כסא הכבוד. עשה לו המלך שלמה המלך שהשלום שלו. מעצי הלבנון זה בית קדשי הקדשים של מעלה שהוא מכוון כנגד בית קה"ק של מטה. הה"ד (שמות טו) מכון לשבתך מכוון כנגד שבתך. עמודיו עשה כסף המד"א (איוב כו) עמודי שמים ירופפו. רפידתו זהב אלו דברי תורה שנא' (תהלים יט) הנחמדים מזהב ומפז רב. מרכבו ארגמן המד"א (שם סח) לרוכב בשמי שמי קדם. תוכו רצוף אהבה ר' ברכיה ור' בון בשם ר' אבהו ד' גאים הם. גאה שבעופות נשר. גאה שבבהמות שור. גאה שבחיות אריה. גאה שבכולן אדם. וכולן נטלן הקב"ה וחקקן בכסא הכבוד. שנא' (תהלים קג) ה' בשמים הכין כסאו. ממה שהכין כסאו על הגאים תדע שמלכותו בכל משלה:

(כ) צאינה וראינה בנות ציון. בנים המצויינים לי בתגלחת במילה ובציצית. במלך שלמה במלך שברא בריותיו שלמות. ברא חמה ולבנה על מלאתן. כוכבים ומזלות על מלאתן. בר קפרא אמר אדם וחוה כבן כ' שנה נבראו. במלך שלמה במלך שהשלום שלו. ד"א במלך שלמה במלך שהשלים מעשיו לבריותיו. כיצד השלים האש לאבינו אברהם. השלים החרב ליצחק. השלים המלאך ליעקב. ד"א במלך שלמה במלך

שעשה

מתנות כהונה

ירד"ק: שמוצצת. גרסי': נקרא. מאופז גרסי': והיו. משירים גרסי' ועיין מזה בפ' טרף בקלפי: שנבנה כו'. משם התחיל לבנותו: דתנינן בפ' הוציאו לו: שלשלת כו' בפ' נשא סנירסא נסתרית במאמרים שונים ומאמר זה כתר לו דרך לעצמו: כנגד בית קדשי הקדשים של מטה גרסינן: תדע שמלכותו גרסינן: צאנה וראנה. בתגלחת לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית פאת זקנך: ה"ג שהשלים מעשיו לבריותיו בפ' נשא פי"ב:

נא

שעשה שלום בין בריותיו . תני רשב"י הרקיע של שלג והחיות של אש . הרקיע של שלג שנא' (יחזקאל א) ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא וגו' . והחיות של אש שנא' (שם) ודמות החיות מראיהם כגחלי אש . (שם) וכתיב והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק. ולא זה מכבה זה ולא זה מכבה זה . מיכאל שר של שלג . וגבריאל שר של אש . ולא זה מכבה זה ולא זה מזיק זה . א"ר אבין לא סוף דבר בין מלאך למלאך . אלא אפי' בין מלאך א' שחציו שלג וחציו אש הקב"ה עושה שלום ביניהן . ואית ליה חמש אפין . ואלו הן וגויתו כתרשיש ופניו כמראה ברק ולא זה מזיק זה . כתוב אחד או' (תהלים קד) המקרה במים עליותיו . וכתוב אחד או' (דברים ד) כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא . וכתיב (דניאל ז) כרסיה שביבין די נור . ולא זה מזיק זה ולא זה מזיק זה . א"ר יוחנן כתיב (איוב כה) עושה שלום במרומיו . הרקיע של מים והכוכבים של אש ואינן מזיקין זה לזה . מעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה . אמר יעקב דכפר חנין כתיב (שם) המשל ופחד עמו . המשל זה מיכאל . ופחד זה גבריאל . עמו מהו עמו מושלמין לו . א"ר לוי אין לך כל מזל ומזל שהוא קודם לחבירו בעלייתן . אין לך כל כוכב שמביט מה למעלה ממנו אלא מה שלמטה ממנו . כהדין בר נשא דנחית בסולמא ואינו חמי לאחוריו . אף במכות פרעה עשה הקב"ה שלום . שנא' (שמות ט) ויהי ברד ואש מתלקחת בתוך הברד . ר' יהודה ור' נחמיה ורבנן . ר"י אמר צלוחיות של ברד מלאות אש ולא זו מכבה זו ולא זו מכבה זו . א"ר חנין הדא דר' יודא דמייא להוא פיטרתא דרימונים דכל חדא פיטרתא מיתחמיא מלנו . ור' נחמיה אמר אש וברד פתוכין זה בזה . א"ר חנין הדא דר' נחמיה דמייה להדא עשאשיתא דקנדילא מיא ומישחא מערבין כחדא והיא דלקה ואזלה ולא זה מכבה זה ולא זה מכבה זה ורבנן אמרי מיתא ומתקלחא מיתא ומתקלחא בשביל לעשות רצון בוראם . א"ר אחא למלך שהיו לו שני לגיונות קשין . והיו דבובין זה לזה . כיון שראו שהוקשה מלחמתו של מלך עשו שלום זה עם זה כדי לעשות מלחמתו של מלך . כך אש וברד דבובין זה עם זה. כיון שראו מלחמתו של ממ"ה הקב"ה שהיא מלחמת המצרים עשו שלום ביניהם ועשו מלחמת הקב"ה במצרים. הה"ד (שם) ויהי ברד ואש מתלקחת בתוך הברד . נכ בתוך נס : (כא) בעטרה שעטרה לו אמו . א"ר יוחנן שאל רשב"י את ר' אלעזר בר' יוסי א"ל אפשר ששמעת מאביך מהו בעטרה שעטרה לו אמו א"ל הן. א"ל האיך. א"ל למלך שהיתה לו בת יחידה והיה מחבבה יותר מדאי . והיה קורא אותה בתי . ולא זז מחבבה עד שקרא אותה אחותי . ולא זז מחבבה עד שקרא אותה אמי . כך היה מחבב יותר מדאי הקב"ה לישראל וקראן בתי. הה"ד (תהלים מה) שמעי בת וראי . ולא זז מחבבן עד שקראן אחותי שנא' פתחי לי אחותי רעיתי . ולא זז מחבבן עד שקראן אמי שנאמ' (ישעיה נא) הקשיבו אלי

מתנות כהונה

לא סוף דבר בתלמוד ירושלמי סיא כמו לאו דוקא בתלמוד בבלי : ואלו הן כו' . עיין בפ' נשא : כמראה ברק וגו' . גרסינן : דקנדילא בסוף פ' והרא לא גרסינן וכן הסברא נותנת שקנדילא בכל מקום נר של שמש : ומתקלחת גרסי' ועיין פ' נשא : דבובין בגוליס :

אלי עמי ולאומי אלי האזינו ולאמי כתיב. עמד רשב"י ונשקו על ראשו. ואמר אילו לא באתי אלא לשמוע מפיך הטעם הזה דיי. א"ר חנינא בר יצחק חזרנו על כל המקרא כולה ולא מצינו שעשתה בת שבע עטרה לשלמה בנה ואת אמרת בעטרה שעטרה לו אמו. אלא מה עטרה הזו מקובעת באבנים טובות ומרגליות. כך היה אהל מועד מצויין בתכלת וארגמן ובתולעת השני ובשש. ר' יהושע דסיכנין בשם ר' לוי אמר את מוצא בשעה שאמר לו הקב"ה למשה עשה לי משכן היה לו להעמיד ארבעה קונדסין ולמתוח המשכן עליהם והרי הוא משכן. אבל הקב"ה לא עשה כן. אלא העלה אותו למעלה. והראהו אש אדומה ירוקה שחורה לבנה ואמר לו עשה לי כזה. אמר לפניו רבש"ע וכי מנין יש לי אש שחורה אדומה ירוקה ולבנה. א"ל (שמות כה) כתבניתם אשר אתה מראה בהר. א"ר אבון למלך שהיה לו אותונין נאה. אמר לבן ביתו עשה לי כמותם. אמר אדוני המלך וכי יכול אני לעשות כמותם. אמר לו את בסממנך. ואני בכבודי. כך א"ל הקב"ה למשה ראה ועשה. אמר לפניו רבש"ע אלוה אני שאעשה כמותו. א"ל כתבניתם וגו'. ר' ברכיה בשם ר' בצלאל למלך שנגלה לבן ביתו בלבוש נאה של מרגיליטון. ואמר לו עשה לי כמוהו. א"ל אדני המלך וכי יכול אני לעשות כמוהו. כך אמר לו הקב"ה למשה עשה לי משכן. אמר לפניו רבש"ע יכול אני לעשות כמוהו. אמר לו ראה ועשה. א"ל יכול אני לעשות כמוהו. א"ל כתבניתם כשם שאתה רואה למעלה עשה למטה. עצי שטים העמיד אין כתיב כאן אלא עומדים. כנתונים באיסטרטיאה של מעלה. ואם את עושה לזה של מעלה למטה אני מניח סנקליטון שלי של מעלה ויורד ומצמצם שכינתו ביניכם למטה. כיצד מה למעלה שרפים עומדים אף למטה עצי שטים עומדים. מה למעלה כוכבים אף למטה כוכבים. א"ר חייא בר אבא סלמד שהיו קרסי זהב נראים במשכן ככוכבים הנראים ברקיע. ביום חתונתו זה סיני כהתנים היו. וביום שמחת לבו אלו דברי תורה המד"א (תהלים יט) פקודי ה' ישרים משמחי לב. ד"א ביום חתונתו זה אהל מועד וביום שמחת לבו זה בית עולמים:

פרשה ד

(א) הנך יפה רעיתי הנך יפה. הנך יפה במצות. הנך יפה בגמילות חסדים. הנך יפה במצות עשה. הנך יפה במצות לא תעשה. הנך יפה במצות הבית בחלה תרומה ומעשרות. הנך יפה במצות השדה בלקט שכחה ופאה ומעשר עני וההפקר. הנך יפה בכלאים. הנך יפה בסדין בציצית. הנך יפה בנטיעה. הנך יפה בערלה. הנך יפה בנטע רבעי. הנך יפה במילה. הנך יפה בפריעה. הנך יפה בתפלה. הנך יפה בק"ש. הנך יפה במזוזה. הנך יפה בתפילין. הנך יפה בסוכה. הנך יפה בלולב ואתרוג. הנך יפה בתשובה. הנך יפה במע"ט. הנך יפה בעה"ז. הנך יפה בעה"ב: (ב) עיניך יונים עיניך הן סנהדרין

שהם

מתנות כהונה

אותונין סוף פ' משפטים גרסינן איקונין: את בסממניך. גרסינן: בתבנית וגו'. גרסי': ה"ג כמוהו כו' כדלעיל: ה"ג עצי שטים העמיד אין כתיב כו' ועיין כל זה בפ' נשא: ה"ג סוף פ' תרומה אני מניח סנקליטין שלי וכן בערוך: כתתנים עיין בפ'

שהם עינים לעדה. הה"ד (במדבר טו) והיה אם מעיני העדה. רמ"ח אברים יש באדם וכולם אינם הולכין וחוזרין אלא אחר העינים. כך אין ישראל יכולין לעשות דבר חוץ מסנהדרין שלהם. יונים מה יונה זו תמה כך ישראל נאים בהילוכן כשהן עולין לפעמי רגלים. מה יונה זו מצויינת כך ישראל מצוינין בתגלחת במילה וציצית. מה יונה זו צנועה כך ישראל צנועים. מה יונה זו פושטת צווארה לשחיטה. כך ישראל (תהלים מד) כי עליך הורגנו כל היום. מה יונה זו מכפרת על העולים. כך ישראל מכפרין על האומות שכל אותן שבעי' פרים שמקריבים בחג כנגד ע' אומות שלא יצדה העולם מהן הה"ד (תהלים קט) תחת אהבתי ישטנוני ואני תפלה. מה יונה זו משעה שמכרת בן זוגה עוד אינה ממירה אותו באחר. כך ישראל משעה שהכירו להקב"ה לא המירוהו באחר. מה יונה זו נכנסת לקנה ומכרת קנה ושובכה וגוזלית ואפרוחיה וחלונותיה. כך הן ג' שורות של תלמידי חכמים כשהן יושבין לפניהם כל אחד ואחד מכיר את מקומו. מה יונה זו אע"פ שאת נוטל גוזליה מתחתיה אין מנחת שובכה לעולם. כך ישראל אע"פ שחרב בהמ"ק לא בטלו שלש רגלים בשנה. מה יונה זו מחדשת לה בכל חדש וחדש גרן. כך ישראל מחדשין להם בכל חדש תורה ומצות ומעש"ט. מה יונה זו משוגרת רוגליות הרבה וחוזרת לשובכה. כך ישראל הה"ד (הושע יא) יחרדו כצפור ממצרים זה דור המדבר. וכיונה מארץ אשור אלו עשרת השבטים. אלו ואלו והושבתים על בתיהם נאם ה'. רבי אומר יש מין יונה שמאכילין אותה וחברותיה מריחות אותה ובאות אצלה לשובכה. כך בשעה שהזקן יושב ודורש הרבה גרים מתגיירין באותה שעה כגון יתרו הוא שמע ואתי רחב שמעה ואתיא. אף בחנניה מישאל ועזריה הרבה גרים נתגיירו באותה שעה. מה טעמא (ישעיה כט) כי בראותו ילדיו וגו' מה כתיב בתריה וידעו תועי רוח בינה. רבי חיה יושב ודורש ונתנמנם הציבור בקש לעוררן. אמר ילדה אשה אחת במצרים ששים רבוא בכרס אחת. והיה שם תלמיד אחד ור' ישמעאל בר' יוסי שמו. א"ל מאן הות כן. א"ל זו יוכבד שילדה את משה ששקול כנגד ששים רבוא שהם כל ישראל. הה"ד (שמות טו) אז ישיר משה ובני ישראל. (שם לט) ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה. (דברים לד) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה. עיניך יונים כיונים. דוגמא דידך דמיא להדא יונה. מה יונה זו הביאה אורה לעולם. כך ישראל מביאין אורה לעולם שנא' (ישעיה ס) והלכו גוים לאורך. ואימתי הביאה יונה אורה לעולם בימי נח. הה"ד (בראשית ח) ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה וגו'. מהו טרף בפיה קטיל. כמה דתימא טרוף טורף יוסף. א"ר ברכיה אילולי קטלתניה אילן רב הות מתעבד. ומהיכן הביאה אותו ר' לוי אמר משמטוטי ארץ ישראל הביאתו.

הדא

מתנות כהונה

בס' נסח: הנך יפה. על העולים. לעיל בפסוק הנך יפה גרסי' העלות ואולי הוא מלשון לא תעשו עול: יצדה יתלב: ה"ג לפניהם כל אחד ואחד מכיר כו': בבכל חדש גרסי' כל מאמר זה נתבאר לעיל בפסוק הנך יפה: ה"ג כגון יתרו הוא שמע: ה"ג בב"ר פרשה ל"ג א"ר ברכיה אמר לו אלולי כו' ועיין בויקרא רבה פרשה ל"א ולעיל בפסוק הנך יפה: משמטוטי בבראשית כתם:

הדא הוא דאמרין ברייתא. א"י לא לקת במוי דמבולא. הוא שנא' ע"י יחזקאל (יחזקאל כב) בן אדם אמור לה את ארץ לא מטוהרה היא. לא גשמה ביום זעם. א"ר יוחנן אפילו איצטריבולין של ריחיים נמחו במים. ר' טריי אמר שערי גן עדן נפתחו לה משם הביאה אותו. א"ל ר' איבו אילו מג"ע הביאה אותו לא הי' לה להביא דבר מעולה. כגון קנמון ובלסמון. אלא רמז רמזה לנח. ואמרה לו מרי נח. מר מזה מתחת ידו של הקב"ה ולא מתוק מתחת ידיך: (ג) מבעד לצמתך. א"ר לוי כל כלה שעיניה כעורות כל גופה צריך בדיקה. ושעיניה יפות אין כל גופה צריך בדיקה. והאשה הזאת כשמצמצמת שערה לאחוריה והוא תכשיט לה. כך היתה סנהדרי גדולה יושבת אחורי בהמ"ק והיא היתה תכשיט של בהמ"ק. א"ר אבוה נראין מצומדין והן מרויחין. כהדין רבה דציפורין. ור' לוי אמר לשון ערבי הוא אין בעי למימר ארוח לי הוא אומר מבעד לי. שערך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד. הר שגלשתי מתוכו עשיתי אותו גלעד לאו"ה. איזה זה זה ים סוף. ור' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר טורא דאתנחרתון מן גווה. הדא אתתא כד שערא סגין הוא עבדה לה גלשין גלשין. חדא מוצינא כההוא לפי טבעות הוא עבד גלשין גלשין. ומה גלשה הגלשתי מתוכה. שניך כעדר הקצובות מילין קצובין. ביזת מצרים וביזת הים. שעלו מן הרחצה. רבי בר כהנא אמר בשם ר' יהודה בר' אלעאי לפני השירה כתיב (שופטים ד) ויוסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני ה'. לאחר השירה כתיב (שם ו) ויעשו בני ישראל הרע בעיני ה'. תחלת עשיה. אלא כבר מחלה שירה לשעבר. כיוצא בדבר אתה אומר (ש"ב כג) ואלה דברי דוד האחרונים. והראשונים היכן הם. אלא כבר מחלה שירה לשעבר. שכלם מתאימות שהיו כולן מותאמים בין שכינה למלאך. הה"ד (שמות יד) ויסע מלאך האלהים ההולך וגו'. ושכולה אין בהם שלא ניזק אחד מהם. כחוט השני שפתותיך בשעה שאמרו את השירה (שם טו) אז ישיר משה. ומדברך נאוה. שמראין באצבע ואומרים (שם) זה אלי ואנוהו. באותה שעה התחיל משה משבחן

כפלה

מתנות כהונה

דבה משמשי ובערך גרם שבמוסי: דאמרין בריתא גרס ופי' הבריות: אצטרובולין עיין בפ' הרמב"ן בפרשת נח: ה"ג אין כל גופה צריך בדיקה והאשה הזאת כו': מצומדין. כלומר קמנים ושפלים וכשיושבין בדין הם מראים חכמתם וחריפותם: רבה דציפורין הרב של ציפורי והוא רב הונא כדלקמן בפסוק כמגדל דוד: ה"ג אין בעי ליה מימר ארוה לי והוא אומר מבעד לי שערך כו' פי' בערבי כשרוצה לומר הרווח הוא אומר מבעד לי: ה"ג, מהר גלעד ההר שגלשתי כו': ים סוף ודרש גלעד נוטריקון הגל הוא המעיין כמד"א גל נעול הוא עד לאומות העולם: ה"ג דאתנהרתון מן גוה עשיתי גל ועד לאוה"ע הדא אתתא כד שערה כו' ועיין לקמן בפסוק כמגדל דוד: הדא אתתא כו'. האשה הזאת כששער שלה גדול היא עושה אותם קרחים קרחים מצאתי בספר אות אמת בשם נוסח אחר דה"ג הדא בוצינא ונראה טוב להגיה כד אוא שפי מבאת כו' ופירוש הנר הזה כשהוא מכבה צריך למוהפיי ולחתוך ממנו הנחלת לא תכבה תרגם אונקלוס לא תטפי: ומה גלשה כו'. חוזר למעלה על דעת רבה דציפורין שדרשו על ים סוף ואי לא דמסתפינא אמינא שכל זה מן ור' יהושע עד ומה גלשה הכל יתיר פה ומקומו הוא לקמן בפסוק כמגדל ודו"ק: תחלת עשייה. כלומר כתיב ויעשו בני ישראל כאילו הוא תחלת עשייה והלא כבר כתיב שם והוסיפו תחלת עשייה אלא כבר מחלה גרס: מותאמים גרס:

ההולך

כפלח הרמון רקתך. הריקן שבכם רצוף מצות כרמון הזה. אין צריך לומר מבעד לצמתך על הצנועין והמצומתין שבכם. כמגדל דוד צוארך. מה שגידל אתכם דוד בספרו. ומה גידל אתכם דוד בספרו. (תהלים קט"ו) לגוזר ים סוף לגזרים. בנוי לתלפיות. מהו לתלפיות ספר שאמרו לו פיות הרבה. עשרה בני אדם אמרו ספר תהלים. אדה"ר. ואברהם. משה. ודוד. ושלמה. על אילין חמשה לא איתפלגון. אילין חמשה אחרנייתא מאן אינון רב ור' יוחנן. רב אמר אסף. והימן. וידותון. ושלשה בני קרח. ועזרא. ר' יוחנן אמר אסף והימן וידותון אחד. ושלשה בני קרח א'. ועזרא. על דעת רב אין אסף בכלל בני קרח. על דעת רבי יוחנן הוא אסף דהכא הוא אסף דהתמן. אלא ע"י שהיה בן תורה זכה לומר שירה עם אחיו. וזכה לומר שירה בפני עצמו. על דעת רב אסף אחר הוא שנא' (ד"ה א כה) ע"י אסף הנבא ע"י המלך. רב ור' יוחנן. רב אמר לידותון הנבא על הידותון על הדינין שעברו עליו ועל ישראל. ר' יוחנן אמר לידותון הנבא על הדתין על הדינין שעברו עליו ועל ישראל. ר' הונא בשם ר' אחא אע"פ שעשרה בני אדם אמרו ספר תהלים מכולהון לא נאמר על שמותם אלא ע"י דוד מלך ישראל. משלו משל למה"ד לחבורה של אנשים שמבקשת לומר הימנון למלך. אמר להם המלך כלכם נעימים כלכם הסידים כלכם משובחין לומר הימנון לפני. אלא איש פלוני יאמר ע"י כלכם. למה שקולו ערב. כך בשעה שבקשו עשרה צדיקים לומר ספר תהילים. אמר להם הקב"ה כלכם נעימים וחסידים ומשובחים לומר הימנון לפני. אלא דוד יאמר ע"י כלכם. למה שקולו ערב. הה"ד (ש"ב כג) ונעים זמירות ישראל. ר"ה בשם ר' אחא אמר מי מנעים זמירותיהם של ישראל דוד בן ישי. אלף המגן תלוי עליו כל אותן האלפים והרבבות שעמדו על הים ותנתי עלידם לא הגנתי עליהם אלא בזכות אותו שבא לאלף דור. כל שלטי הגבורים להביא מי שהוא עומד וישלוט ביצרו ויתגבר על יצרו כגון משה בשעתו דוד בשעתו עזרא בשעתו כל דורו נתלה בו. וע"י מי נקרע לכם ים סוף ע"י שני שדיך אלו הם משה ואהרן: (ד) ר' יוחנן פתר־קרייה בישראל לפני הר סיני. עדר שעמדו על הר סיני לא היו עומדים באלירא. מבעד לצמתך שהיו מצמצמין עצמן על כל דבור ודבור ולא היו עומדין באלירא. אלא ביראה ורתת וזיע.

רבי

מתנות כהונה

ההולך וגו'. גרסי': ה"ג לצוף מצות כרמון: כמגדל דוד. שאמרוהו גרס: לא אתפלגון. אין חולק בהם דאליבא דכ"ע אלו החמשה הם מאותן עשרה שאמרוהו: מאן אינון גרס: אסף והימן כו'. גירסא זו אינה מסכמת עם הבבלי בפ"ק דב"ב ואין כל חדש וה"ג במדרש קהלת בפסוק החכמה תעוז לחכם: אסף הימן וידותן. הרי ג': ה"ג ושלשה בני קרח א': הוא אסף דהכא כתיב מזמור לאסף הוא אסף הנמנה בבני קרח: ה"ג על דעת רב אסף אחר הוא: הנבא על ידי המלך בני אסף היו ממונים על השיר על יד אסף הנבא וגו' משמע דאחר הוא: ה"ג שנאמר על יד אסף הנבא ע"י המלך ופסוק הוא בדברי הימים א' כ"ה: על הדינין כו': לידותן הנבא גרס הטוב והיפה הוא להגיה רב אמר לידותון משום ר' יוחנן כו' אכן במדרש קהלת גם כמו כאן ובספר אות אמת הביא נירסות שונות בענין זה ולא מצא קורת רוח לכולם: ומשובחים גרס: ה"נ אותו שבא לאלף דור: כל שלטי הגבורים להביא כל מי כו' ועיין לקמן

אסיפת אמרים

ת"ל וג' בני קרח א'. א"כ נ"ל שום קושי אדברי רב אבל בדברי ר"י נ"ל להגיה אסף הימן וידותן א' וג' בני קרח ועזרא. ועיין גם בק"ל (וי"ז) ובנב פיון נוי"ל י"ז:

ר' אבא ב"כ בשם ר' יותנן מייתי לה מן הכא. כתיב (ישעיה ס) כי הגוי והממלכה אשר לא יעבדוך יאבדו והגוים חרב יחרבו מתורב גזרים נטלו אפופסים שלהם למיתה. שערך כעדר העזים. ר' יהושע בשם ר' לוי אמר טורא דאתנהרתון מן גווה. הר שנלשתם מתוכו. עשיתי אותו גל ועד לאוה"ע. איזה זה. זה הר סיני. ומה הנלשה הגלשתן מתוכו. שניך כעדר הקצובות מילין קצובין רמ"ח מצות עשה. ושס"ה מצות לא תעשה. שעלו מן הרחצה שהיו כולן מרוחצין מן העונות. ר' אהא ור' משרשיא בשם ר' אידי אומר בכל המוספין (במדבר כח) ושעיר עזים אחד לחטאת ושעיר חטאת. אבל בעצרת אין כתיב חטאת ללמדך שלא היה בידם לא חטא ולא עון. שכלם מתאימות א"ר יוחנן ביום שירד ה' על הר סיני ליתן תורה לישראל ירדו עמו ששים רבוא של מה"ש. וביד כל אחד ואחד מהן עטרה לעטר את ישראל לכל אחד מישראל. ר' אבא ב"כ בשם ר' יוחנן ק"כ רבוא של מה"ש ירדו עם הקב"ה לסיני. אחד מלבישו עטרה. ואחד אוסרו זוני. מהו זוני. ר' הונא רבה דציפורי אמר זונם. המד"א (איוב יב) מוסר מלכים פתח ויאסור אזור במתניהם. ושכולה אין בהם שלא היה ניזוק אחד מהם. כחוט השני שפתותיך. זה הקול שלפני הדבור. המד"א (שמות כד) ויען כל העם קול אחד. ומדברך נאוה. זה הקול של אחר הדבור. שנא' (דברים ה) וישמע ה' את קול דבריכם וגו' (שם) ויאמר אלי שמעתי את קול דברי וגו'. הטיבו כל אשר דברו. מהו הטיבו כל אשר דברו. ר' חייא בר אדא ובר קפרא. חד אמר הטבה כהטבת נרות. וחד אמר הטבה כהטבת הקטורת. באותה שעה התחיל משה מקלסן כפלח הרמון רקתך הריקן שבך רצוף הוא תורות כרמון הזה. ואצ"ל מבעד לצמתך על הצנועין שבכם ועל המצומתין שבכם. כמגדל דוד צוארך מה שגדל אתכם הוד בספרו. ומה גידל אתכם הוד בספרו (תהלים סח) אלהים בצאתך לפני עמך מה כתיב בתריה ארץ רעשה וגו'. וכן (שופטים ה) הרים נזלו מפני ה' וגו'. שאין ת"ל זה סיני מפני ה' אלהי ישראל. בנוי לתלפיות ספר שאמרוהו פיות הרבה. אלף המגן כל אותן האלפים והרבבות שעמדו לפני הר סיני והגנתי עליהם לא הגנתי עליהם אלא בזכות אותו הבא לאלף דור. ולא אתם בעצמיכם נתליתם בו. אלא כל שלטי הגבורים שכל מי שיעמוד וישלוט ויתגבר על יצרו. כגון משה בשעתו חוד בשעתו עזרא בשעתו כל הורן נתלה בהם. וע"י מי נתן התורה ע"י שני שריך אלו משה ואהרן: (ה) ר' יצחק פתר

קרייה

מתנות כהונה

פ"ב וילקוט: באלירא. בשפחה וקללות רלהם עיין בערוך ערך אלירא: מייתי לה מן הכא כו'. בדוחק יש ליישבו מה בא ללמדנו ועל המעיין לעיין וכרים במדבר רבה וילקוט תלים מזמור ס"ח הכילו על השמות שנקראו הר סיני: קצובין מסודרים שס"ה לאוין כנגד שס"ה ימות השנה וכנגד שס"ה גידין רמ"ח עשין כנגד רמ"ח איברים: זוני. תגור ללגול נאה ועיין בש"ר פ' כ"א ולקמן בפסוק מגלאי השומרים ובאיכה בפסוק מה אעידך: רבה דציפורי גרסי' ועיין לעיל סוף פסוק הנך יפה: כהטבת נרות. כך היו דבריהם מקובלים לפניו רעשה וגו' גרסינן: הרים כו'. פסוק הוא בשופטים ה': מפני ה' וגו'. גרס: שאין ת"ל זה סיני כו'. שהרי נאמר הרים נזלו וגם סיני בכלל אלא אלו ישראל שהתילדו תחת הר סיני לפני ה' והוא גדולה וכבוד להם: לאלף דור. ר"ל מרע"ה וכל גדול הדור המקיים התורה שנתנה לאלף דור: ולא אתם כו'. כלו' לאו דוקא אתם לבדכם קיימים בזכותו של מרע"ה אלא כל כו' ועיין לעיל ע"א: י"ב אלף.

קרייה במלחמת מדין . שערך כעדר העזים עדרים שהלכו למלחמת מדין לא הלכו אלא בזכות משה ופנחס . הה"ד (במדבר לא) ויקח משה ואלעזר הכהן את הזהב מאת וגו'. שגלשו מהר גלעד . הר שנלשתן מתוכו עשיתיו גל ועד לאוה"ע . איזו זו זו מלחמת מדין . ומה הגלשה הגלשתן מתוכו . שניך כעדר הקצובות מילין קצובין . י"ב אלף בנדבה . וי"ב אלף במסירה . שנא' (שם) וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה . א"ר חנניה בר יצחק בי"ב אלף הלכו למלחמת מדין . שעלו מן הרחצה רב הונא אמר שלא הקדים אחד מהן תפלין של ראש לתפלין של יד . שאילו הקדים אחד מהן תפלין של ראש לתפלין של יד לא היה משה משבחן . ולא היו עולין משם בשלום . הוי אומר שהיו צדיקים ביותר . שכלם מתאימות . שבשעה שהיו נכנסין זוגות זוגות אצל האשה . היה אחד מהם מפחם פניה . ואחד מהם מפרק נזמיה . והיו אומרים להם אין אנו מבריותיו של הקב"ה שתעשו לנו כך . והיו ישראל אומרים להם לא דייכם שנטלו שלנו מתחת ידיכם . הה"ד (במדבר כה) ויאמר ה' אל משה קח את כל ראשי העם והוקע אותם . ושכולה אין בהם שלא נחשד מהם אחד בעבירה . כחוט השני שפתותיך בשעה שאמרו למשה עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידינו ולא נפקד ממנו איש לערייה ולחטא . ומדברך נאוה שאמרו לו (שם לא) ונקרב את קרבן ה' . אמר להם משה דבריכם סותרים זה את זה . אמרתם ולא נפקד ממנו איש לעריה ולחטא . ואמרתם ונקרב את קרבן ה'. אילו לא חטאתם קרבן זה למה . אמרו לו רבינו משה זוגות זוגות הייט נכנסין אצל האשה . והיה אחד ממנו פחם פניה . ואחד מפרק נזמיה . אפשר שלא הזיע יצה"ר קימעה . על אותה הזיעה של יצה"ר ; אנו אומרים להביא קרבן . באותה שעה התחיל משה משבחן . כפלח הרמון רקתך רקנין שבכם רצופים מצות ומע"ט כרמון הזה . שכל מי שבא עבירה לידו וניצל ממנה ולא עשה אותה . מצוה גדולה עשה . ואין צריך לומר מבעד לצמתך על הצנועין ועל המצומתין שבכם . כמגדל דוד מה שגידל אתכם דוד בספרו ומה גידל אתכם דוד בספרו (תהלים קלו) לסיחון מלך האמורי ולעוג מלך הבשן ונתן ארצם נחלה . בנוי לתלפיות ספר שאמרוהו פיות הרבה . אלף המגן תלוי עליו כל הרבבות והאלפים שהלכו למלחמת מדין והגנתי עליהם לא הגנתי עליהם אלא בזכות אותו שבא לאלף דור . ולא אתם בעצמכם נתליתם בו אלא כל שלטי הגבורים כל שעומד ושולט ומתגבר ביצרו קרוי גבור כגון משה בשעתו , דוד בשעתו , עזרא בשעתו . כל הורן נתלה בהם . וע"י מי נעשית מלחמת מדין ע"י שני שדיך ע"י סנדרנא משה ופנחס : (ו) ר' הונא פתר קרייה בירדן . שערך כעדר העזים עדר שעברו את הירדן לא עברו אלא בזכות אבינו יעקב הה"ד (יהושע ד) והודעתם את בניכם לאמר ביבשה

עבר

מתנות כהונה

עיין בפרשת מטות ושם בתנחומא ה"ג בזכות משה ופנחס הה"ד וישלח אותם משה אלף למטה אותם ואת פנחס ועיין בילקוט בשם ספרי בפ' מטות: זוגות זוגות. וזהו מתאימות: מפחם עיין לעיל בפסוק אל תראוני ולקמן בפסוק שיניך: לערייה לערות: שכל מי כו'. עיין בסוף מסכת מכות דיליף ליה מקרא: ה"ג לנחלה בנוי לתלפיות ספר שאמרו כו' : סנדרנא. סנהדרין

עבר ישראל את הירדן ר' הונא אמר ישראל סבא. ר' יוחנן כשם ר' יוח
בשלשה מקומות מצאנו בתורה בנביאים בכתובים שלא עברו ישראל
הירדן. אלא בזכות אבינו יעקב בתורה (בראשית לב) כי במקלי עברתי את
הירדן הזה. בנביאים והודעתם את בניכם לאמר ביבשה עבר ישראל את
הירדן הזה עבר ישראל ישראל סבא. בכתובים (תהלים קיד) מה לך הים כ
תנוס הירדן וגו' מלפני אלוה יעקב וגו'. שגלשו מהר גלעד הר שגלשת
מתוכו עשיתיו גל ועד לאוה"ע איזה זה זה הירדן. ומה הגלשה הגלשת
מתוכו שניך כעדר הקצובות ביזת סיחון ועוג. שעלו מן הרחצה א"ר אלעזר
בששים אלף נכבשה ארץ כנען. היא דעתיה דר' אלעזר דא"ר אלעזר כל
מלחמה שהיא יתירה על ששים אלף מלחמת עירבוביא היא. ר' יהודה
בשם חזקיה אמר כ"מ שנא' כעשר כעשרים כשלשים כארבעים או חסר
או יתר. תמן איתמר (יהושע ד) כארבעים אלף חלוצי צבא והכא איתמר
(ד"ה א ה) ארבעים וארבעה אלף ושבע מאות וששים א"ר אחא אלף שלה
היו והשאר כלו בדרכים. אותן ט"ו אלף איכן הם. אמר להם שומרי כלים
היו ולא מנאן הכתוב. שכלם מתאימות שהיו מותאמים בין החלוץ
למאסף. הה"ד (יהושע ו) והחלוץ הולך וגו'. ושכולה אין בהם וגו'. שלא
היה ניזק אחד מהן. כחוט השני שפתותיך כשאמרו ליהושע (שם א) כל
אשר צויתנו נעשה וגו'. ומדברך נאוה שאמרו (שם) כל איש אשר ימרה
את פיך. באותה שעה התחיל יהושע משבחן כפלח הרמון רקתך.
הריקן שבך רצוף הוא תורות כרמון הזה. ואין צריך לומר מבעד לצמתך
על הצנועין שבכם ועל המצומתים שבכם. כמגדל דוד צוארך בנוי לת
אתכם דוד בספרו. למכה מלכים גדולים. בנוי לתלפיות ספר שאמרתי
פיות הרבה. אלף המגן כל אותן האלפי' והרבבו' שעברו את הירדן ותנתי
עליהם לא תנתי עליתם אלא בזכות אותו הבא לאלף דור. ולא אתם
בעצמכם נתליתם בו אלא כל שלטי הגבורים שכל מי שיעמוד וישלוט
ויתגבר על יצרו כגון משה בשעתו דוד בשעתו עזרא בשעתו כל הוהן
נתלה בהן. וע"י מי עברו ישראל את הירדן ע"י שני שדיך אלו הן יהושע
ואלעזר: (ז) ד"א מבעד לצמתך שערך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד.
הר שגלשתם מתוכו עשיתיו גל ועד לאו"ה. ואי זה זה בהמ"ק. שנאמר
(תהלים סח) נורא אלהים ממקדשך. מאיכן מורא יוצאה לא מבהמ"ק. הד"א
(ויקרא כו) את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו. שהוא מקודש בחרבנו
כשהיה מקודש בבנינו. והרי דברים ק"ו ומה אם למקדשו לא נשא לו
הקב"ת

מתנות כהונה

מושב זקנים פי' סנהדרי ששי: **אלוה יעקב**. דייק מדלא כתיב אלוה של יעקב משמע מלפני אלוה ומלפני יעקב או הוא ע"ד שאמרו חז"ל הקב"ה קרא ליעקב אל: **ה"ג כארבעים** אחד פירוש לפי האומד נאמר או פחות או יותר: **וששים אלף**. ולא יותר כדמפרש ואזיל: תמן אתמר. בס' יהושע: **ה"ג** ושבע מאות וששים: **אלף** שלה היו. אותן ז' מאות וששים מתהלתם גם המה היו אלף אלא שחסרו מהם ג' מאות וארבעים שכלו ומתו בדרכים ונותר ועדיין חסרים ט"ו אלף מששים אלף ואיכן הם והשיב שהם היו שומרי הכלים ולכן לא מנאם הכתוב: **החלוץ**. ראובן וגד וחצי שבט מנשה שעברו חלוצים לפניהם והן הולך מאחריהם והיה מאסף לכל המחנות ואחר השבטים היו מתואמים ביניהם: **והחלוץ הולך וגו' גרסי'**:

שנה

קב"ה פנים. לכשיבא להפרע מסחריביו עאכ"ו. ומה הגלשה הגלשתן תוכו שניך כעדר הקצובות. מילין קצובין אלו בגדי כהונה גדולה. דתנינן תמן כ"ג משמש בח' בגדים. וההדיוט בארבע בכתונת ומכנסים מצנפת אבנט. מוסיף עליו כה"ג חשן ואפוד ומעיל וציץ נזר הקדש. כתונת יתה מכפרת על שופכי דמים. המד"א (בראשית לז) ויטבלו את הכתונת דם. וי"א על לובשי כלאים. המד"א (שם) ועשה לו כתונת פסים. מכנסים מכפרים על ג"ע. המד"א (שמות כח) ועשה להם מכנסי בד לכסות בשר רוה. מצנפת מכפרת על גסי הרוח המד"א (שם כט) ושמת המצנפת על אשו. אבנט על מה היה מכפר על העוקמנים. טעמא מ"ד על הגנבים פי שהיה חלול כנגד הגנבים שעושין מעשיהם בסתר. ומ"ד על העוקמנין. ר לוי ל"ב אמות היה בו והיה מעקמו לכאן ולכאן. חשן היה מכפר על טי דין הד"א (שם כח) ונתת אל חשן המשפט. אפוד היה מכפר על עובדי ז המד"א (הושע ג) ואין אפוד ותרפי'. מעיל היה מכפר על לשון הרע. ר' ימון בשם ר' יונתן דבית גוברין ב' דברים לא היה להם כפרה וקבעת הם התורה כפרה. ואלו הן לה"ר וההורג נפש בשגגה. לה"ר לא היה לה פרה וקבעה התורה כפרה זוג המעיל שנא' (שמות כח) והיה על אהרן לשרת שמע קולו וגו'. יבא קול ויכפר על קול לה"ר. וההורג בשגגה לא היתה כפרה וקבעה לו התורה כפרה זו מיתת כהן גדול. שנא' (במדבר לה) וישב ה עד מות הכהן הגדול. ציץ היה מכפר על עזי פנים. ומ"ד על הגודפנים. ד על עזי פנים המד"א (שמות כח) על מצח אהרן ולהלן הוא אומר (ירמיה ג) מצח אשה זונה היה לך וגו'. ומ"ד על הגודפנין והיה על מצחו תמיד להלן הוא אומר (ש"א יז) ותטבע האבן במצחו. כתיב (שם) ויפול על פניו רצה למה ויפול על פניו אלא מתחלה אתה דורש גבהו שש אמות וזרת די שלא יצטער אותו צדיק ויהלך מלא קומתו לפיכך כתיב ויפול על פניו רצה. א"ר הונא לפי שהיה דגון אלהיו חקוק על לבו לקיים מה שנאמר יקרא כו) ונתתי את פגריכם על פגרי גלוליכם. ד"א ויפול על פניו ארצה מר רבי כדי שיטמן אותו פה מרוח שחירף וגידף. כענין שנאמ' (איוב מ) מנם בעפר יחד. ד"א ויפול על פניו ארצה כדי שלא יצטער אותו צדיק תוך ישובו. ד"א ויפול על פניו כדי שיבא אותו צדיק וידרוך על צוארו קיים מה שנאמ' (דברים לג) ואתה על במותימו תדרוך. שעלו מן הרהצה מכפרין על ישראל. שכולם מתאימות אלו ב' שרשרות גבלות של זהב יוצאות מבין החשן והיו נראין מתוכו כמין שתים נרתיקות. ושכולה ן בהם שלא נתאכלה אחת מהן. כחוט השני שפתותיך זה נזר הקודש.

ומדברך

מתנות כהונה

ות הרבה. עיין בפסוק כמגדל דוד: ה"ג מוסיף עליו כהן גדול חשן כו': ה"ג אבנט על היה מכפר על העקמנין טעמא מ"ד על הגנבין לפי שהיו חלול כנגד הגנבים שעושים מעשיהם תר ומ"ד כו'. ועיין בויקרא רבה פ' י' וגירסת הספר הוא בירושלמי בפ' בא לו: ה"ג למה ול על פניו. פירוש שהיה לו ליפול אחוריו מאחר שטבע במצחו: גובהו כו'. ואם היה ל אחוריו היה דוד צריך לילך כל אותו השיעור לכרות את ראשו וכן הוא לעיל בויקרא רבה י': בתוך ישובו. ור"ל כשישוב ויחזור יצטרך לילך בתוך ישוב משכבו כל אותו שיעור יקרא רבה לא גרס ליה וכן בילקוט שמואל: נרתיקות. שלשלאות כד"א ורתוקות כסף ף: נתאכלה. נשחק ונחלש שוני שלהם: זה נזר הקדש. אלו הן הפתילים שבהם מהדקם

בראשו

ומדברך נאוה זה הציץ ר' יונתן הוה סליק לצלויי בירושלים כיון דמטא גבי חד פלאטנום פגע ביה חד כותי. א"ל לאן את אזיל. א"ל למצלי בירושלים. א"ל ולא טב לך תיסוק ותצלי בהדין טורא בריכא ולא תצלי בההיא קיקלתא. א"ל ולמה הוא בריך טורא הדין. א"ל דלא טף במוי דמבולא הדא היא דברייתא אמרין ארעא דישראל לא טפת במוי דמבולא. אתעלמת מלתא מן ר' יונתן בההיא שעתא ולא השיבו. א"ל חמריה. רבי תרשני ואני משיבו. א"ל השיבו. אמר לההוא כותי הדין טורא ממה את עביד ליה. אי מן טורא רממיא הא כתיב (בראשית ז) ויכסו כל ההרים הגבוהים. אי מן מכיכיא הא כתיב (שם) חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים ויכסו ההרים. ולא אשגח ביה עילוי קרייה בההרים הנמוכים. אם ההרים שהיו גבוהים מלמעלה כתיב ויכסו כל ההרים ק"ו לנמוכים. בההיא ענתה נשתתק אותו כותי ולא אשכח מה להשיב. בההיא ענתה נחת לית ר' יונתן וארכביה לחמריה תלתא מילין. וקרא עליה תלתא קריין (דברים ז) ברוך תהיה מכל העמים לא יהיה בך עקר ועקרה ובבהמתך אפילו בבהמין שבכם. והדין (ישעיה נד) כל כלי יוצר עליך לא יצלח וגו'. והדין כפלח הרמון רקתך ריקן שבישראל מלא תשובות כרמון. מבעד לצמתך ואין צ"ל על הצנועין והמצומתין שבכם: (ח) ד"א שערך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד הר שגלשתן מתוכו עשיתיו גל ועד לאו"ה. ואיזה זה זה אלו המשמרות ומה הגלשה הגלשתן מתוכו. שניך כעדר הקצובות. מילין קצובין. כ"ד משמרות כהונה. וכ"ד משמרות לויה. י"ב מחלקות. שעלו מן הרחצה שמשמרין לישראל. שכלם מתאימות דתנינן תמן בג' פרקים בשנה היו כל המשמרות שוות. ושכולה אין בהם. דתנינן הראשון בראש ורגל. כחוט השני שפתותיך. דתנינן שחה לנסך הניף הסגן בסודר והקיש בן ארזא בצלצל. ומדברך נאוה זה השיר. דתנינן תמן השיר שהיו הלוים אומרים במקדש. בראשון היו אומרים (תהלים כד) לה' הארץ ומלואה. בשני (שם מח) גדול ה' ומהולל מאד בעיר אלהינו וגו'. בשלישי (שם פב) אלהים נצב בעדת אל. ברביעי (שם צד) אל נקמות ה' אל נקמות הופיע. בחמישי (שם פא) הרנינו לאלהים עוזנו הריעו. בששי (שם צג) ה' מלך גאות לבש. בשבת (שם צב) מזמור שיר ליום השבת לעל"ל ליום שכלו שבת ומנוחה לחיי העולמים: (ט) ד"א שערך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד הר שגלשתן מתוכו עשיתיו גל ועד לאו"ה. ואיזה זה אלו הקרבנות. ומה הגלשה הגלשתן מתוכו. שניך כעדר הקצובות מילין קצובין (במדבר כח) את הכבש אחד

מתנות כהונה

בראשו שהיו עשויים כמין כתר כמו שפרש"י ז"ל בפרשת תצוה ומ"מ התר והאין לא נחשב אלא נא': ר' יונתן כו'. עיין כל זה בב"ר פ' ל"ב ובפרשת עקב בהרמב"ן בפי' החומש פ' נח: הדא הוא דברייתא כו'. הרואה יראה שאין כאן מקומו ובב"ר לא גרס ליה ולעיל בפסוק הנך יפה ובפ' עקב גרסי' ליה אך בסיגנון אחר ועיין שם: ה"ג ויכסו ההרים ולא אשגח כו'. עד ק"ו לנמוכים בההוא עונתא נשתתק אותו כותי ולא אשכח מה להשיב בההוא עונתא ירד כו'. ועיין בב"ר פ' ל"ב כי כן הוא: ה"ג אי זה זה אלו המשמרות: י"ב מחלוקות. כ"ד משמרות כהונה הן י"ב במקדש וי"ב בגבולין כדלעיל בפסוק הנה מטתו וכאן לא מנה אלא י"ב שבמקדש או שבגבולין: שחוה לנסך גרסי'. והוא במשנה סוף מסכת תמיד: תמן במס' תמיד: ה"ג

לעמוד

וחד תעשה בבקר וגו'. שעלו מן הרחצה שמכפרים והולכין על ישראל.
שכלם מתאימות דתנינן איל קרב בי"א. בט"ו. ושכולה אין בהם.
תנינן הקרבים והסלת והיין בשלשה שלשה: (י) ד"א שערך כעדר
העזים. הר שנלשתן מתוכו עשיתיו גל ועד לאוה"ע. ואיזה זה אלו
סנהדרין. ומה הגלשה הנלשתן מתוכו. שניך כעדר הקצובות מילי קצובין.
אלו מזכין אלו מחייבין. שעלו מן הרחצה. שמזכין את ישראל. שכלם
מתאימות דתנינן מצאו לו זכות פטרוהו ואם לאו מעבירין דינו למחר.
והן מעבירין זונות. ושכולה אין בהם. ר' לוי אמר שמלמדין דבר מתוך
דבר. ר' אבא אמר שאין הלכה קוהא להם. כחוט השני שפתותיך. ר' יוחנן
אמר כגזירת המלך גזירת ב"ד. הן מצווין בפיהם סקילה שרפה הרג וחנק.
ר' חוניא אמר דמים דתנינן וחוט של סקרא חוגרו באמצע. כדי להבדיל
בין דמים העליונים לדמים התחתונים. ר' עזריה בשם ר' יודה כשם שחוט
הסקרא מבדיל בין דמים העליונים לתחתונים. כך סנהדרין מבדילים בין
טמאה לטהרה בין איסור להיתר בין פטור לחיוב: (יא) ד"א כחוט השני
שפתותיך זה לשון של זהורית ומדברך נאוה. זה שעיר המשתלח.
אמרו ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אין לנו לשון זהורית ושעיר המשתלח.
אמר להם כחוט השני שפתותיך. רחישת פיך חביבה עלי כחוט השני של
זהורית. ר' אבהו אמר עלה (הושע יד) ונשלמה פרים שפתינו. מה נשלם תחת
פרים ותחת שעיר המשתלח שפתינו. ומדברך נאוה מדברך יאי מדברתיך
נאי. א"ר אבא ב"כ אע"פ שהוא מדבר חייבין על מחיצתו עכשיו כשהוא
חרב כשם שמחייבין על מחיצתו כשהוא בנוי. א"ר לוי אמר הקב"ה
חורבנה העמידה לי צדיקים. ובבנינה העמידה לי רשעים. בחורבנה
העמידה לי צדיקים דניאל וחבורתו מרדכי וחבורתו עזרא וחבורתו. בבנינה
העמידה לי רשעים. כגון אחז ותבורתו מנשה והבורתו אמון וסייעתו. ר'
אבא ב"כ בשם ר' יוחנן על הדא דר' לוי אמר (ישעיה נד) כי רבים בני שוממה
מבני בעולה. הוי צדיקים העמידה לי בחורבנה יותר מצדיקים שהעמידה
לי בבניינה. כפלח הרמון רקתך. ר' אבא ב"כ ור' אחא. ח"א הריקן
שבשלש שורות רצוף תורה כרמון הזה. ואצ"ל מבעד לצמתך על היושבין
בסנהדרין עצמה. וח"א הריקן שבסנהדרין רצוף תורה כרמון הזה ואצ"ל
על יושבין תחת הזית ותחת הגפן והתאנה ועוסקין בדברי תורה. כמגדל
דויד צוארך. זה בהמ"ק. ולמה מדמהו בצואר. שכל ימים שהיה בהמ"ק
בנוי וקיים. היה צוארן של ישראל פשוט בין אוה"ע. וכיון שחרב בהמ"ק
כביכול

מתנות כהונה

תמיד לבא ליום שכולו שבת: בבקר וגו' גרסי': ה"ג על ישראל שכלם מתאימות דהמיק
': איל קרב באחד עשר. משנה היא במס' יומא פרק בראשונה: דתנינן הקרבים. גם
שם הגלשתן גרסי': דתנינן מצאו כו'. בסנהדרין בפ' היו בודקין: ה"ג והן מזונים
ות זונות. ופירושו כדי לישא וליתן יחד אולי ימצאו לו זכות וכן תמצא לקמן בפסוק עיני
נים: קואה להם. שהיתה ברורה בפיהם בלי ספק: כגזירת ב"ד כו'. כשם שגזירת
ך קיימת כך היתה גזירת ב"ד קיימת: דמים. כלומר חוט השני מבדל בזריקת דמים
המפרש ואזיל ואולי שחסר הספר: דתנינן. בפ"ג דמס' מדות: מדברותיך. ל' מדבר
ום פירושו של מדברך יאי: מחיצתו. כל דבר שאסור לאכול חוץ למחיצת ירושלים גם

כביכול נכפף צוארן של ישראל . הה"ד (ויקרא ס) ושברתי את גאון עוזכם זה בהמ"ק. ד"א מה צואר זה נתון בגבהו של עולם. כך בהמ"ק נתון בגבהו של עולם. ומה צואר זה רוב תכשיטין תלויין בו . כך כהונה מבהמ"ק . לויה מבהמ"ק . ומה צואר זה אם ניטל אין לאדם חיים . כך משחרב בהמ"ק אין חיים לשונאי ישראל . בנוי לתלפיות מטרגונין . חייא בר' בון אמר יופי היה ונעשה תל. אמר הקב"ה אני הוא שעשיתיו תל בעה"ז . אני הוא שעתיד לעשותן יפיפות לעה"ב . ד"א תלפיות תל שמתפללים בו כל פיות . מכאן אמרו העומדים בחוצה לארץ ומתפללין הופכין פניהן לא"י שנא' (מ"א ח) והתפללו אליך דרך ארצם . העומדין בא"י הופכין פניהן כנגד ירושלים ומתפללין שנא' (ד"ה ב ו) והתפללו אליך דרך העיר הזאת. העומדי' ומתפללי' בירושלים הופכין פניהן כנגד המקדש שנא' (מ"א ח) והתפלל אל הבית הזה. העומדים בהר הבית הופכים פניהם כנגד קה"ק ומתפללין . שנא' (שם) והתפללו אל המקום הזה . נמצאו העומדים בצפון פניהם לדרום. והעומדים בדרום פניהם לצפון . והעומדים במזרח פניהם למערב . והעומדי' במערב פניהם למזרח נמצאו כל ישראל מתפללין למקום אחד . ומנין שכל ישראל מתפללין למקום אחד . ריב"ל אמר (שם ו) הוא ההיכל לפני. הוא ההיכל שכל הפנים מכוונות אותו . עד כדון בבנייני בחורבנו מניין . א"ר אבון בנוי לתלפיות הוא ההיכל שכל הפיות מתפללות בו . בק"ש הוא אומר בונה ירושלים . בתפלה הוא אומר בונה ירושלים . בבהמ"ז הוא אומר בונה ירושלים הוי שכל הפיות מתפללין עליו . לפני הקב"ה עתיד הוא לבנותו ולהשרות שכינתו בו . כתוב אחד אומר (מ"א ט) והיו עיני ולבי שם כל הימים . וכתוב אחד אומר (הושע ה) אלך אשובה אל מקומי כיצד יתקיימו שני כתובים הללו . אלא פניו למעלה ולבו למטן . והתניא יכוון אדם לבו כנגד בית קה"ק . ר' חייא רבה ור"ש בן חלפתא . ר' חייא רבה אמר כנגד קה"ק של מעלה . ור"ש בן חלפתא אמר כנגד קה"ק של מטה . א"ר פנחס מקיים אני דברי שניכם כנגד קדש הקדשים של מעלה שמכוון כנגד קדש הקדשים

מתנות כהונה

עמה בחורבנו אסור לאכול חוץ לירושלים ועיין בס' בפרק ג' דמסכת מכות : שבג' שורות כו' . יושבין לפני הסנהדרין כדתנינן בסנהדרין בפ' אחד דיני ממונות : הריקן שבסנהדרין כו' . ר"ל שבסנהדרי יושבי לשכת הגזית לא עמד בהם מעט חכמתם כל כך ממון רוב העסקים והמשפטים כמו שדרשו חז"ל בפסוק שעוסק יכולל הכל לקמן במד' קהלת : כך כהונה מבה"מ . שם היו מכרים ומלוייפן סכהנים בעבודתן ולוים בדוכנם : ה"ג אין חיים לשונאי ישראל : מטרוגונין . פי' הערוך ערך דגן מרובע וכן הוא בפ' שני דשקלים וכן היה קודשת בית המקדש מרובע של הבית ועזרה והיכל ולפני ולפנים : ה"ג בספר יפה לעולם הבא ד"א תלפיות תל שמתפללין בו כל פיות : ה"ג בירושלמי דס' פ' תפלת השחר הופכין פניהם כנגד של הבית שנאמר והתפללו אל הבית הזה : הוא ההיכל לפני . פסוק הוא במלכים א' סימן ו' : ה"ג שכל הפנים מכוונות אותו עד כדון בבנינו בחורבנו מניין א"ר בון בנוי לתלפיות הוא ההיכל כו' . וגירסת הירוש' קאת בחזון אחר : מתפללות כו' . פני' עליו וה"ג בירושלמי בהדיא : בקריאת שמע כו' . שמסיימין פורס סוכת שלום עלינו כו' . וה"ג בהדיא בירושלמי : ה"ג הקב"ה עתיד לבנותו ודרש לפני ההיכל הזה הוא לפני וכנגד עיני ותלי לבנותו : אלך אשובה כו' . כך היא גירסת הירושלמי אות באות אע"פ שאינה מסכמת עם גירסת הבבלי בפ' מעם חלילה . ופי' אם מכוין נגד בית המקדש אל פנים כדכתיב והיו עיני ולבי שם הרי פנים מני כבודו ית' כבר כתיב אלך אשובה לי למעלה : ה"ג בירושלמי אלא פניו למעלה ושימו ולבו למטה

הקדשים של מטה. הה"ד (שמות טו) מכון לשבתך פעלת ה' מכון נגד שבתך זה בהמ"ק של מעלה. הר המוריה ר' חייא רבה ור' ינאי חד אמר שממנו יוצא מרה לעולם. וחרינא אמר שממנו יוצא מורא לעולם. ארון ר' חייא רבה ור' ינאי ח"א שמשם יוצא אורה לעולם. וח"א שמשם יוצא ארורה לאוה"ע. דבי ר' חייא רבה ור' ינאי. ה"א שממנו יוצא דבר לאוה"ע. וח"א שמשם יוצא דבר לעולם. אלף המגן תלוי עליו א"ר ברכיה אמר הקב"ה אלף דור קפלתי והבאתי אותו המגן שהיה תאות לבכם. ר' ברכיה בשם ר' יצחק אמר אמר אברהם לפני הקב"ה רבש"ע לי נעשית מגן ולבני אין אתה נעשה מגן. א"ל הקב"ה לך הייתי מגן אחד שנא' (בראשית טו) אנכי מגן לך. אבל לבניך אני נעשה מגינים הרבה. הה"ד אלף המגן תלוי עליו כל שלטי הגבורים זו כהונה ומלכות: (יב) שני שדיך אלו משה ואהרן. מה השדים הללו הודה והדרה של אשה. כך משה ואהרן הודן והדרן של ישראל. מה השדים הללו נויה של אשה. כך משה ואהרן נוין של ישראל. מה השדים הללו כבודה ושבחה של אשה. כך משה ואהרן כבודן ושבחן של ישראל. מה השדים הללו מלאים חלב. כך משה ואהרן ממלאים ישראל מן התורה. ומה השדים הללו כל מה שהאשה אוכלת התינוק אוכל ויונק מהן. כך כל תורה שלמד משה רבינו לומדה לאהרן. הה"ד (שמות ד) ויגד משה לאהרן את כל דברי ה'. ורבנן אמרי גילה לו שם המפורש. מה השדים הללו אין אחד מהם גדול מחבירו. כך היו משה ואהרן הה"ד (שם ו) הוא משה ואהרן. כתיב (שם) הוא אהרן ומשה. לא משה גדול מאהרן ולא אהרן גדול ממשה בתורה. ר' אבא אמר למלך שהיו לו שתי מרגליות טובות ונתנן בכף מאזנים לא זו גדולה מזו ולא זו גדולה מזו. כך משה ואהרן שוים. א"ר חנינא בר פפא ברוך המקום שבחר בשני אחים האלה. שלא נבראו אלא לתורה ולכבודן של ישראל. ר' יהושע דסיכנין בשם ר' לוי שתי משפחות של כהנים היו באלכסנדריאה אחת מקרית ואחת מרתחת. מעשה ששלחו הרופאים והביאו מהן ועשו אותן תריאקה. ובהן היו מרפאין. רבה בשם ר' שמעון ב"ו אין מקדים רטייה עד שרואה המכה. אבל מי שאמר והיה העולם אינו כן אלא מקדים הרטייה ואחר כך הוא מכה. הה"ד (ירמיה לג) הנני מעלה לה ארוכה ומרפא ורפאתים וגו'. וכתיב (הושע ז) כרפאי לישראל. אמר הקב"ה באתי לרפאות עונותיהן של ישראל. נגלה עון אפרים ורעות שומרון. אבל אוה"ע מכה אותן ואחר כך מרפאן. שנא'

מתנות כהונה

למטה: ה"ג פעלת ה'. מכון נגד שבתך זה בית המקדש של מעלן הר המוריה ר' חייא כו' ודרש ל' המוריה ואח"כ ל' דביר וארון וכן הוא בב"ר פ' נ"ה: מרה לאו"ה. ובירושלמי גרסינן הגירסא: מורא. יפ"א: וה"ג בירושלמי ארורה לאו"ע: דביר גרסינן: הכי גרסינן יוצא דבר לאו"ע: והבאתי אותו המגן התורה. שהיא מגן וצינה לישראל ונתנה לאלף דור: שני שדיך: מקרית ל' קרירות כלו' בשרם היה קר בטבע והאחרת היה בשרם חם בטבע ולכן עשו מהם תריאקי שצריך להיות ממוזג בטוב וצ"ל שנטלו מהם החלב כההוא דר' אליעזר בר' שמעון בפ' הפועלים במסכת ב"מ ובספר יפה נוף גרס של נבעים: כרפאי לישראל.

אסיפת אמרים

דברות לעולה. כצ"ל. פי' כי שם היה הארון ומשם היה שומע הקול כדכתיב וישמע את הקול מדבר אליו מבין שני הכרובים. כבימי משה היה ההיכל לפנים במקום הדבור. (יפ"מ):

שנא' (ישעיה יט) ונגף ה' את מצרים נגוף ורפוא נגוף ע"י אהרן ורפוא ע"י משה. אשריהם שני אחים הללו שלא נבראו אלא לכבוד ישראל. והדא היא דאמר שמואל הנביא (ש"א יב) ה' אשר עשה את משה ואת אהרן. הוי שני שדיך אלו משה ואהרן: (יג) תאמי צביה. ר' יהושע דסיכנין בש"ר לוי· מה התאומים הללו כיון שפורש אחד מהן מדריהן דדן נסתם. כך כתיב (זכריה יא) ואכחיד את שלשת הרועים בירח אחד והלא לא מתו אלא בשנה אחת אלא בירח אחד נגזרה עליהם גזירה על שלשתן. הה"ד (תהלים מז) נדיבי עמים נאספו. ר' יוסי אומר ג' פרנסין טובים עמדו לישראל. ואלו הן משה ואהרן ומרים. ובזכותן נתנו להם ג' מתנות טובות: הבאר. והמן. וענני כבוד. המן. בזכות משה. הבאר. בזכות מרים. בזכות אהרן ענני הכבוד: מתה מרים ופסקה הבאר. והיו אומרים (במדבר כ) לא מקום זרע ותאנה. וחזרה בזכות משה ואהרן. מת אהרן נסתלקו ענני הכבוד. הה"ד (שם) ויראו כל העדה כי גוע אהרן. אל תקרי ויראו אלא וייראו וחזרו שניהם בזכות משה. מת משה נסתלקו שלשתן ושוב לא חזרו. והצרעה לא עברה עמם את הירדן· ולא ראו ישראל קורת רוח מן אותה שעה. הרועים בשושנים. אמר שמואל בר נחמני מרים ויוכבד הן הן חיותיהן של ישראל. והיו רועות את ישראל שלבם רך כשושנים. והיכן היתה מרעיתן של ישראל במצרים על ים סוף: (יד) עד שיפוח היום ר' אבהו ור' לוי. חד אמר בשעה שמל אברהם אבינו את עצמו ובניו ובני ביתו עשה ערלותיהן גבעה וזרחה עליהן החמה והתליעו. ועלה ריחן לפני הקב"ה כריח קטורת הסמים וכריח קומץ הלבנה שעל גבי האישים. ואמר הקב"ה לכשיבאו בניו של זה לידי עבירות ומעשים רעים. אני נזכר להם זה הריח ואתמלא רחמים עליהן והופך להם מדת הדין למדת רחמים: מה טעם אלך לי אל הר המור. ר' לוי אמר בשעה שמל יהושע את בני ישראל העמיד להם ערלותיהם גבעה וזרחה עליהם חמה והתליעו. ועלת ריחן לפני הקב"ה כריח קטרת סמים וכריח קומץ של לבונה שעל גבי אישים. באותה שעה אמר הקב"ה לכשיבאו בניהם של אלו לידי עבירות מעשים רעים אני נזכר להם ריח זה ומתמלא עליהם רחמים והופך להם מדת הדין לרחמים מה טעם אלך לי אל הר המור ואל גבעת הלבונה. כתיב (בראשית יז) בעצם היום הזה נמול אברהם. א"ר ברכיה אילו מל אברהם את עצמו בלילה היה דורו אמר אילו ראינוהו לא הנחנוהו. אלא

בעצם

מתנות כהונה

פסוק הוא בהושע סי' ז' וגיר' זו הביא ג"כ בילקוט ישעיה: ע"י משה. הסוב להגיה נגוף ע"י אהרן ורפואה ע"י משה שכן מצינו שמקצת מכות נעשו ע"י אהרן לבדו והרפואה נעשה ע"י תפלת משה ובילקוט לא גרס ליה: מדריהן מהדי אמן: ה"נ והלא לא מתו אלא בשנה אחת והרי שלשתן מתו בשנת הארבעים וכן כתב רבינו בחיי בפר' חקת אבל לא בירח א' שהרי מרים מתה בניסן ככתוב בפ' חקת ואהרן בחדש אב ככתוב בפ' מסעי ומשה בחדש אדר וכן הוא בהדיא בפ"ק דתענית: אלא וייראו עיין בפ"ק דתענית ובפרש"י בפר' חקת: והצרעה כו'. וכתיב ושלחתי את הצרעה לפניך משמע ממש לפניהם ולא כן היה אלא הצרעה עומדת בעבר הירדן וזרקת בהם מרה לאלן ומסמאה את עיניהם מלמעלה ומסרסן מלמטה כדאיתא במסכת סוטה וכפרש"י בפ' משפטים ובפ' עקב: מרים ויוכבד כו'. עיין בפ' קמא דסוטה: עד שיפוח:

בעצם היום הזה נמול אברהם . דרגשה ליה ימלל . ר' אבהו בר כהנא ור' לוי . ר' אבהו אמר הרגיש ונצטער כדי שיכפול לו הקב"ה שכרו . כתיב (שם) המול ימול יליד ביתך ומקנת כספך . אמר הקב"ה יבא טמא ויטפיל בטהור . אפשר כן . אלא המול ימול . אני טהור ואברהם טהור נאה לטהור להטפל בטהור . ר' אבון בשם ר' שמעון אמר שיתף הקב"ה ימינו עם אברהם ומלו . שנא' (נחמיה ט) וכרות עמו הברית : (טו) ד"א אלך לי אל הר המור זה אברהם שהוא ראש לכל הצדיקים . ואל גבעת הלבונה זה יצחק שנתקרב כקומץ לבונה על גבי המזבח . כולך יפה רעיתי זה אבינו יעקב שהיתה מטתו שלמה לפניו ולא נמצא בה פסולת . מהו כלך יפה רעיתי תני רשב"י בשעה שעמדו ישראל לפני הר סיני ואמרו (שמות כד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע אותה שעה לא היה בהם לא זבים ולא מצורעין ולא חגרין ולא סומין לא אלמין ולא חרשין לא שוטין ולא שממין לא טפשין ולא חלוקי לב . על אותה שעה נאמר כולך יפה רעיתי . כיון שחטאו לא היו ימים קלים והיו בם זבים ומצורעים חגרין וסומין אלמים חרשים שוטים וטפשין באותה שעה נאמר (במדבר ה) וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב . א"ר חלבו כתיב (שם ז) ויהי המקריב ביום הראשון וגו' ביום השני הקריב נתנאל וגו' קרבנו . ולמה עשה יהודה טפלה שלא יתגאה יהודה ויאמר הואיל ואני הקרבתי תחלה אני הוא גדול שבכלם . אלא העלה הקב"ה עליהם כאילו הקריבו כלם ביום ראשון וביום אחרון . א"ר אלעזר כתיב (במדבר ז) זאת חנכת המזבח ביום המשח . והלא כל אחד ואחד מהן הקריב מזרק אחד כף אחת . ומה ת"ל קערות כסף שתים עשרה מזרקי כסף י"ב כפות זהב שתים עשרה . אלא שלא יאמר יהודה הואיל ואני הקרבתי תחלה אני גדול שבכלם . לפיכך העלה הקב"ה עליהם כאילו הקריבו כולם ביום הראשון וביום האחרון . א"ר ברכיה כתיב (בראשית מט) כל אלה שבטי ישראל שנים עשר . מאחר שברכן חזר וברכן . אלא מלמד שישב יעקב אבינו ומשלן בחיות . משל ליהודה באריה שנאמ' (שם) גור אריה יהודה . דן לנחש . שנא' (שם) יהי דן נחש עלי דרך . נפתלי לאילה . שנאמר (שם) נפתלי אילה שלוחה . בנימין לזאב שנאמ' (שם) בנימין זאב יטרף . וחזר

וקראן

מתנות כהונה

ה"ג בב"ר סוף פ' מ"ח דרגשה ליה ימלל ועיין פירושו בב"ר פ' ל"ב : ה"ג שיכפול לו הקב"ה שכרו ורפי תומר ס' ועיין עוד בב"ר פ' מ"ח : המול ימול . משמע מי שנימול כבר הוא ימול אחרים ועיין בס"ק דע"ז ובירושלמי פ' ר"א דמילה ובפ' הערל : שממין כמו שעממין משועים בדעתן שומם ומבולבל וכל מאמר זה הוא בבמדבר רבה פ"ג ועיין שם פירושו : חלוקי לב . פירוש מסופקים בקבלת התורה : עד שחטאו בעגל . עיין שם היאך יליף ליה : ה"ג ביום הראשון וגו' וסיפא דקרא וקרבנו כו' : ה"ג נתנאל קרבנו כו' . ועיין כל זה בבמדבר רבה פי"ג באר היטב : ה"ג כלם ביום הראשון וביום אחרון : והלא כל א' כו' . כלו' וביום המשח לא הקריב אלא נשיא א' קערה אחת ומזרק א' וכף אחת וכתיב ביום המשח אותו קערות כסף שתים עשרה כן הוא בפ' נשא בהדיא : מאחר שברכן כו' . עיין פירושו בפ' נשא פי"ג . ובס' ואלה שמות בפ' וארא ושם הגירסא מבולבלת מאד והנני מגיה לפניך הגירסא מפרשת נשא וה"ג שם ראובן שמעון לוי ר' חנינא ור' לוי חד אמר מפני שקנטרן אביהם וחד אמר מפני שייחסן אצל משה ואהרן ולית אנן ידעין מאן דאמר דא ומאן דאמר דא אלא מן דאמר ר' יודן בשם ר' יודא בר סימון בשם ר' חנינא אתין שומעת שאבתם היים בקרב חכמים שלין הוי רב הונא הוא דאמר מפני

שקנטרן

וקראן כלן זאבים כלן נחשים כלן שרפים כלן עקרבים תדע לך שהוא כן שהרי דן שקראו נחש חזר וקראו אריה. שנאמ' (דברים לג) דן גור אריה. א"ר איתך מצינו בקרבנות של נשיאים מה שהקריב זה הקריב זה. זה הקריב עולה. וזה הקריב עולה. זה מנחה וזה מנחה. זה חטאת וזה חטאת. זה שלמים וזה שלמים. למה שכלם שלמים ושוין כאחד. ומה ראה הכתוב ליחסן בספר ואלה שמות ראובן שמעון לוי. ר' חנינא ור' לוי. ח"א מפני שקינטרן אביהם וח"א מפני שייחסן אצל משה ואהרן. ולית אנן ידעין מאן דאמר דא. ומ"ד דא. אלא מן דאמר ר' יודן בשם ר' יהודה בר' סימון בשם ר' הונא אוזן שומעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין הוי ר' הונא הוא דאמר מפני שקנטרן. ולפי שקבלו תוכחת אביהם זכו להתייחס בצד משה ואהרן. לכך נאמר כלך יפה. ר' יהודה ור' נחמיה ורבנן. ר"י אמר לפי שכל השבטים לא שמרו יחוסיהן במצרים וראובן שמעון לוי שמרו יחוסיהן במצרים. ר"נ אמר לפי שכל השבטים עבדו ע"ז במצרים ושבט ראובן שמעון לוי לא עבדו ע"ז. ורבנן אמרין לפי שכל השבטים לא נהגו שררה במצרים על ישראל. ושבטים הללו נהגו שררה במצרים. כיצד מת ראובן נתנה שררה לשמעון. מת שמעון נתנה שררה ללוי. מת לוי בא ליתן שררה ליהודה. יצתה ב"ק ואמר הניחו אותה עד שיגיע זמנה. ואימתי הגיע זמנה. אחרי מיתת יהושע. הה"ד (שופטים א) ויהי אחרי מות יהושע וגו' ויאמר ה' יהודה יעלה. ג' שמות נקרא לו. יהודה עתניאל יעבץ: ר' ברכיה ור' לוי בשם ר' חמא בר' חנינא זה בעז. ר' סימון בשם ריב"ל זה עתניאל: (טז) כתיב (יחזקאל כג) בן אדם היו לי בית ישראל לסיג כלם וגו'. אמר זכריה אנא חמיתה אולוכורסין (זכריה ד) ראיתי והנה מנורת זהב כלה וגולה על ראשה וגו' ושנים זיתים עליה וגו'. תרין אמוראי חד אמר גולה וח"א גואלה. מ"ד גולה שגלו בבבל ונגלתה שכינה עמהם. ולמ"ד גואלה הוא פרוקה דכתיב (ישעיה מז) גואלנו ה' צבאות שמו וגו'. אמר הקדוש ברוך הוא הואיל וכך כולך יפה רעיתי ומום אין בך: (יז) אתי מלבנון כלה אתי מלבנון. אמר הקדוש ברוך הוא אתי מלבנון תבאי. תמן תנינן נותנין לבתולה שנים עשר חדש משתבעה הבעל לפרנס את עצמה. ואני לא עשיתי כן אלא עד שאתם עוסקין בטיט ולבנים קפצתי וגאלתי אתכם. דיעה סרוחה של אחשורוש אמר ששת חדשים בשמן המור. רבי יהודה בר יחזקאל אמר זה שמן אפוקסנין. ור' ינאי אמר זה שמן אופקינון שמשיר השער ומחליק הבשר של גוף.

ואני

מתנות כהונה

שקנטרן לפי שקבלו תוכחת אביהם זכו להתייחס בצד משה ואהרן לכך נאמר כלך יפה ר' יהודה כו' ופירושו עיין בפרשת נשא: שרפים ועקרבים. בפ' נשא גרסינן אילות ואריות: ה"ג שמעון ולוי שמרו כו' וה"ג שמעון ולוי לא עבדו כו': ה"ג לא נהגו שררה במצרים על ישראל, ושבטים כו': נקראו לו. לעתניאל כדאיתא בפ"ק דתמורה והוא היה הראשון למלחמה אחרי מות יהושע ככתיב בראש ספר שופטים: זה בועז. עיין בילקוט בפ' ויחי בפסוק יהודה אתה יודוך: אולוכורסין גרסי'. ופי' הערוך אולו פי' כולו כורסין פי' זהב טהור ועיין בויקרא רבה סוף פ' ל"ג ול"ד ובמדרש קהלת בפסוק והנה דמעת: גולה שגלו גרסי': ונגלתה שכינה כו'. כדכתיב למענכם שולחתי בבלה: ה"ג הואיל וכך כלך כו'. ובילקוט הגירסא בסגנון אחר ועיין שם: אתי מלבנון: תמן תנינן. בפ"ק דכתובות: ה"ג אחשורוש אמר ששה כו':

ואני לא עשיתי כן. ר' ברכיה ור' ירמיה בשם ר' חייא בר אבא אמר דרש ר' לוי בן סיסי בנהרדעא (שמות כד) ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו וגו'. זאת עד שלא נגאלו אבל משנגאלו איכן היתה במקום שדרכה של לבינה ראויה להנתן שם היתה נתונה. א"ר ברכיה מעשה אכ"כ. אלא כמעשה. היא וכל ארגלייה שלה נתנה. היא והסל והמגרפה שלה נתנה. ב"ק אמר עד שלא יצאו ישראל ממצרים היתה רשומה ברקיע ומשיצאו ישראל ממצרים עוד לא נראת בענן. מ"ט וכעצם השמים לטוהר כד אינון נקיין מן ענגן. אמר להם הקב"ה כשגליתם לבבל עמכם הייתי שנאמר (ישעיה מג) למענכם שלחתי בבלה. לכשתחזרו לבית הבחירה בקרוב אני עמכם הה"ד אתי מלבנון כלה. א"ר לוי לא היה צריך קרא לומר אלא אתי ללבנון כלה. ואת אמרת מלבנון אלא בתחלה הוא נוער מבהמ"ק ואחר כך הוא פורע מן או"ה. א"ר ברכיה בג' שעות הקב"ה פורע מן עשו הרשע ומאלופיו מאי טעמא (תהלים יב) עתה אקום יאמר ה' וגו'. ר' שמעון בר ינאי עתה אקום כל זמן שמוכפשת באפר כביכול והוא כן. והוא שישעיה אמר (ישעיה נב) התנערי מעפר קומי שבי ירושלים באותה שעה (זכריה ב) הס כל בשר מפני י"י למה כי נעור ממעון קדשו. א"ר אחא כהדא תרנגולתא דמנערה גפא מגווא קטמא: (יח) תשורי מראש אמנה א"ר הונא בשם ר' יוסטא עתידות הגליות מגיעות עד טיורוס מונות ואומרי' שירה. ועתידות אוה"ע להביא אותה סרדיוטות למלך המשיח מאי טעמא תשורי מראש אמנה אין לשון תשורי אלא לשון קרבן. המד"א (ש"א ט) ותשורה אין להביא לאיש. ראויה היא ואנא לא ראויה לא כבר עשיתי לכם בימי חזאל (מ"ב ח) וילך חזאל לקראתו ויקח מנחה בידו וכל טוב דמשק משא ארבעים גמל. א"ר יהודה וכי כל טוב דמשק משא מ' גמל היה. אלא ללמדך שהיתה בידו אבן טובה ומרגליות שהיה ראוי ליתן בדמיהם כל טוב דמשק. ואת אמרת ויקח מנחה בידו וכל טוב דמשק. אלא הן עצמן עתידין להביא דורונות למלך המשיח. מ"ט (ישעיה סו) והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לי"י בסוסים וברכב ובצבים ובפרדים ובכרכרות.

מהו

מתנות כהונה

ותחת רגליו וגומר גרסי'. ועיין בויקרא רבה פ' כ"ג נתבאר כל זה: **כד** אינון נקיין גרסי': **ה"ג** ואת אמרת מלבנון אלא בתחלה כו': **הוא** נוער כו'. כדלקמן שנא' כי נעור ממעון קדשו: **ה"ג** בס' ישן עתה אקום יאמר ה' עתה ארומם עתה אנשא ודרש עתה מל' עת וכתיב ג' פעמים עתה הרי ג' שעות: **ה"ג** והוא כן והוא שישעיה כו': **כהדא** כו'. כתרנגולת הזאת שמנערת את כנפיה מתוך העפר: **טיורוס** כו'. שמות הרים הן ועיין בשמות רבה פ' כ"ג ובירושלמי בפ' בתרא דמס' חלה גרס תורים אמנס בפ"ק דגיטין פרש"י בשם תרגום ירוש' שהוא הר ההר. נראה דה"ג להביא אותם סרדיוטות כו'. ופירושו אומות העכו"ם יביאו את ישראל במרכבות כבודות כעין סרדיוטות שהם שרים חשובים עושי משפט כך פי' הערוך וכדמפרש ואזיל לקמן וכן מוכח פי' המבאר בגליון והוא נוטריקון שר של ההדיוטים: **קרבן**. תקרובת מנחה: **ראויה** היא כו'. כלומר ראוי ונכון המנחה והתקרובת למלך המשיח אבל אני ומנדי אינה ראויה מאחר שכבר עשיתי כן לאלישע בימי חזאל וראוי שבשעה שאלה יהיה התשובה בדרך יותר יקר וזה כשיביאו את ישראל עצמן מנחה למלך המשיח: **ואת** אמרת כו'. כלו' ולכן אתה אומר ויקח מנחה וגו': **אלא** הן עצמן עתידין להביאן דורונות גרסי'. פי' את ישראל בעצמן יביאום או"ה למלך המשיח ויש גירסות שונות במאמר זה ושנים

מתיישבים

מהו ובכרכרות ר' ברכיה בשם ר"י אמר כאילין סביא דלית אינון יכולין מטענין בכל קריקה . ואינון מטענין להון בבורתידה . הה"ד (תהלים כט) הבו לי"י משפחות עמים . א"ר אחא עמים הבו לי"י משפחות אכ"כ אלא משפחות עמים הבו לה' כבוד ועוז . כשתהיו מביאין אותם לא תהיו מביאין דרך בזיון . אלא בכבוד ועוז . באי זו זכות בזכות שאמרו שירה על הים · ר' נחמן אמר בזכות אמנה שהאמין אברהם שנא' (בראשית כב) והאמין בי"י . ר' חלבו בשם ר' יוחנן אמר כתיב (שמות יד) וירא ישראל את היד הגדולה דאדין אדדם ואינם מאמינים . אית בר נש דחמי ולא מהימן הוי בזכות האמנה שהאמינו ישראל במצרים שנא' (שמות ד) ויאמן העם :

(יט) ד"א תשורי מראש אמנה זה אברהם שכתוב בו והאמין בי"י . מראש שניר וחרמון זה יצחק מה זה השניר שונה את הניר . כך לא נתנסה יצחק אלא פעם אחד בלבד . וחרמון זה יעקב מה חרמון זה כל טובו נתן בזוטו . כך כהונה מיעקב לויה מיעקב מלכות מיעקב . ממעונות אריות זה סיחון ועוג . מה הארי הזה שחוץ כך היו סיחון ועוג שחוצים וגבורים . שלא היה בין זה לזה אלא מהלך יום א' בלבד ולא זה בא לסיועו של זה ולא זה בא לסיועו של זה . מהררי נמרים אלו הכנעניים . ומה הנמר הזה הצוף כך הכנעניים הצופים · הה"ד (יהושע ח) ולא נשאר איש בעי וגו'. ר' ברכיה בשם ר' אליעזר ראויין היו ישראל לומר שירה על מפלתן של סיחון ועוג . ראוי היה חזקיהו לומר שירה על מפלת סנחריב דכתיב (ד"ה ב לב) ולא כגמול עליו השיב יחזקיה . למה כי גבה לבו . את חמי חזקיה מלך וצדיק ואת אמרת כי גבה לבו . אלא גאה לבו מלומר שירה . אתא ישעיה לגביהון דחזקיהו וסיעתו . אמר לון (ישעיה יב) זמרו ה' . אמרון ליה למה . (שם) כי גאות עשה . אמרון ליה כבר (שם) מודעת זאת בכל הארץ . א"ר אבא ב"כ אמר חזקיהו תורה שאני עוסק בה מכפרת על השירה . א"ר לוי אמר חזקיהו מה אנו צריכין לומר נסיו וגבורותיו של הקב"ה כבר

מודעת

מתנות כהונה

מטיפבות סיסב לכן לא הבאתים : ה"ג כאילין סביא כו' . פי' כמו זקנים שלנו שאינם יכולים לסבול שיהיו נטענים אפילו בכל קדוקא שהיא עגלה קלה ונוחה ונושאים אותם בבורתידא והיא עגלה קלה ונוחה יותר ממנו והמה הכרכרות ועיין לק' בפסוק קמשי ובספרי ריש פ' עקב ובמדרש קהלת בפסוק שבתי וראה תחת השמש : משפחות עמים . משמע אתם משפחות הגוים הבו לעמים ר"ל שבטי ישראל שכל א' וא' נקרא עם בפני עצמו כמו שפרש"י בפ' ויחי הבו אותם דרך כבוד ועוז : שאמרו שירה ל' תשורה קדרים : בזכות אמנה . ל' מראש אמנה קדרים : דאדין אדם . י"ל עדיין הוא מוליך ומדדה אותם מתוך הים ועיניהם רואות ולא יאמינו בתמיה ויבא כמעט כני' הס' בשמות רבה בפ' אז ישיר ועיין שם וכם' יפה לא גרס ליה : אית בר נש כו'. בתמיה וכי יש בן אדם שרואה דבר מה בעיניו ולא יאמין בתמיה ואין זה האמנה : במצרים כו' ובאותו זמן לא ראו עדיין שום נס ופלא : ה"ג מראש שניר זה יצחק : מה זה השניר כו' . י"ל שאותו הר שניר אינו מקבל חרישה וזריעה אבל בילקוט גרס מה ניר זה אינו מקבל זריעה אלא פעם אחת כך יצחק כו' : ה"ג לא נתנסה יצחק כו' . בזוטו . בתחתיתו . שחוץ . גותן וגדול דיעה : ה"ג ולא נשאר איש בעי וגו' . וסיפיה דקרא אשר לא רדפו אחר ישראל : ה"ג בס' יפה דכתיב ולא כגמול עליו השיב חזקיה כי גבה לבו ופסוק הוא בדברי הימים ב' סי' ל"ב : את חמי כו' . אתה רואה שחזקי' היה כו' מלשון תמוי פי' בא ורואה וכן עיקר : ה"ג בס' יפה א"ר לוי אמר חזקיה מה אנו צריכין לומר נסיו

מודעת זאת מסוף העולם ועד סופו לא כבר עמד גלגל חמה באמצע הרקיע וראו נסיו וגבורותיו של הקב"ה עד סוף העולם. ר' ישמעאל בר' יוסי בשם ר' אבא אומר כבר פרעה מלך מצרים ותרהקה מלך כוש היו באותו הגס ובאו לסייע לחזקיהו. הרגיש בהן סנחריב. ומה עשה להם סנחריב הרשע בערבית כפתן. בחצי הלילה יצא המלאך ונגפן לחיילותיו של סנחריב. הה"ד (ישעיה לז) ויצא מלאך ה' ויכה במחנה אשור. בשחרית השכים חזקיהו ומצאן כפותין אמר דומה שלא באו אלו אלא לסייעני. התירם. והלכו וספרו נסיו וגבורותיו של הקב"ה. הה"ד (שם מה) כה אמר ה' יגיע מצרים וסחר כוש יגיע מצרים זה פרעה. וסחר כוש זה תרהקה מלך כוש. וסבאים אנשי מדה אלו חיילותיהן. עליך יעבורו זה חזקיהו וסיעתו. ולך יהיו כבר מושלמין לך. אחריך ילכו בזקים יעברו בקרקמוניקיא. ואליך ישתחוו זו ירושלים. אליך יתפללו זו בהמ"ק. ומה היו אומרין (שם) אך בך אל ואין עוד אפס אלהים. אמר ישעיה לפני הקב"ה רבש"ע (שם) אכן אתה אל מסתתר מהו אכן איכן אתה אל מסתתר. אכן יש בך דינמוס ואתה מסתתר. א"ל (שם) אלהי ישראל מושיע חוזר אני ומתנקם. ריב"ל אמר אילו אמר חזקיהו שירה על מפלת סנחריב היה נעשה הוא מלך המשיח וסנחריב גוג ומגוג. והוא לא עשה כן. אלא אמר (תהלים כ) עתה ידעתי כי הושיע ה' משיחו וגו' אלה ברכב וגו'. מה כתיב בתריה ה' הושיעה המלך יעננו ביום קראנו: (כ) לבבתני אחותי כלה לבבתני. אמר הקב"ה לב אחד היה לכם במצרים ונתתם לי שני לבבות. לבבתני באחד מעיניך בדם הפסח ובדם המילה · באחד ענק מצורוניך זה משה המיוחד והגבור שבשבטיך. ד"א לבבתני אחותי כלה. אמר הקב"ה לב אחד היה לכם בים. ונתתם לי שני לבבות. לבבתני באחד מעיניך שעמדתם לפני על הר סיני ואמרתם כל אשר דבר י"י נעשה ונשמע. באחד ענק מצוארוניך זה משה המיוחד והגבור שבשבטיך. ד"א לבבתני אחותי כלה אמר הקב"ה לב אחד היה לכם במדבר. ונתתם לי שני לבבות. לבבתני באחד מעיניך בהקמת המשכן. שנא' (במדבר ז) וביום הקים את המשכן. באחד ענק מצוארוניך זה משה המעולה שבשבטים. אית דאמרי נשי דור המדבר כשרות היו. כיון שהגיעו לאותו מעשה עמדו ונמלכו עצמן ולא נתנו כלום מנזמיהן למעשה העגל. וכיון ששמעו שהן אסורות להן מיד נעלו דלתותיהן. ד"א לבבתני אחותי כלה אמר הקב"ה לב אחד היה לכם במרגלים ונתתם לי שני לבבות זה יהושע וכלב. שנא' (במדבר לב) בלתי כלב בן יפנה הקנזי ויהושע

מתנות כהונה

גבורותיו של הקב"ה כבר מודעת זאת מסוף העולם ועד סופו לא כבר כו': באמצע הרקיע. במלחמת עמלק ושמש בגבעון: ולכן לא אמר עכשיו שירה על שאירע לאחוריה עשר מעלות: כפתן. קשרן: בקרקמוניקיאה. עניני שלשלאות וכבלי ברזל: איכן כלו' איכן אתה נסתר מלהושיענו הלא בכל עת צרה אתה נמצא לנו: דינמוס כח ומבפש של' דימוס: ה"ג היה הוא נעשה מלך כו'. עיין כל זה בפ' חלק דף צ"ד: והוא לא עשה כן: כ"ה בספרים אינו: ברכב וגו' גרסי': לבבתני היה לכם. כלומר שיה לי עליכם: לבבתני באחת מעיניך. אחד הלב השני. ה"ג בים ונתתם לי ב' לבבות לבבתני באחת מעיניך שעמדתם' כו' עד היה לכם במדבר ונתתם כו': ה"ג אית דאמרי נשי כו'. ואחת ענק מדבר בנשי המדבר: שהן אסורות כו' מפני שבעליהן היו עובדי ע"ז: נעלו דלתותיהן מלהביא

ויהושע בן נון וגו' . באחד ענק מצוארניך זה משה המיוחד והנבחר שבשבטיך . ד"א לבבתני אחותי כלה . אמר הקב"ה לב אחד היה לכם בשטים ונתתם לי שני לבבות . לבבתני באחד מעיניך זה פנחס שנאמר (תהלים קו) ויעמד פנחס ויפלל וגו' ותחשב לו לצדקה . באחד ענק מצוארניך זה משה : (כא) מה יפו דודיך אחותי כלה . ר' ברכיה ור' חלבו בשם רבי שמואל בר נחמן אמר בי' מקומות נקראו ישראל כלה . שיתא הכא . וד' בנביאים . שיתא הכא אתי מלבנון כלה . לבבתני אחותי כלה . מה יפו דודיך אחותי כלה . תטופנה שפתותיך כלה . גן נעול אחותי כלה . באתי לגני אחותי כלה . הא שיתא . וארבעה בנביאים (ירמיה לג) קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה . (ישעיה מט) וככלה תעדה כליה . (שם מט) ותקשרי' ככלה . (שם סב) ומשוש חתן על כלה . וכנגדן לבש הקב"ה י' לבושין . (תהלים צג) ה' מלך גאות לבש הרי אחד . לבש ה' עוז הרי ב' . התאזר הרי ג' . (ישעיה נט) וילבש צדקה כשריון הרי ד' . (שם) וילבש בגדי נקם הרי ה' . תלבושת הרי ו' . ויעט כמעיל קנאה הרי ז' . (שם סג) זה הדור בלבושו הרי ח' . מדוע אדום ללבושיך הרי ט' . (תהלים קד) הוד והדר לבשת הרי י' . כדי ליפרע מאוה"ע שבטלו מישראל עשרת הדברות שהיו מצמצמים עליהן ככלה . וריח שמניך מכל בשמים . א"ר שמואל בר נחמן מה שמן זה חלק ע"י שאת מפטמו את מריח בו כמה ריחות . כך הפסוק הזה את דורש ומוצא בו כמה טעמים טובים : (כב) נפת תטופנה שפתותיך כלה . ר' דוסא ור' ירמיה בשם ר' שמואל בר יצחק ששים רבוא נביאים עמדו להם לישראל בימי אליהו . ר' יעקב בשם ר' יוחנן אמר ק"כ רבוא . דא"ר יוחנן מגיבת ועד אנטיפטרס ס' רבוא עיירות . ואין לך עיירות מקולקלות בכלן כבית אל ויריחו שאררה יהושע . בית אל ששם היו ב' עגלי זהב של ירבעם עומדים . כתוב א' אומר (מ"ב ב) ויצאו בני הנביאים אשר בית אל אל אלישע נביאים אין פחות מב' . ולמה לא נתפרסמה נבואתן . שלא היתה צורך לדורות . אמור מעתה כל נבואה ששעתה והיתה צורך לדורות נתפרסמה . וכל נבואה שהיתה שעתה ולא היתה בה צורך לדורות לא נתפרסמה . אבל לע"ל הקב"ה מביאן ומפרסם נבואתן . הה"ד (זכריה יד) ובא ה' אלהי כל קדושים עמך . ר' ברכיה בשם ר' חלבו אמר כשם שעמדו לישראל ס' רבוא של נביאים כך עמדו להם ששים רבוא של נביאות . ובא שלמה ופרסמן שנאמר נפת תטפנה שפתותיך כלה . ר' הונא ור' חלפתא קיסרייא בשם רשב"ל אמרי מה כלה זו מתקשטת בכ"ד תכשיטין ואם חסרה חוסר דבר אחד מהן אינה כלום . כך ת"ח צריך שיהא רגיל בכ"ד

ספרים

מתנות כהונה

להם : ה"ג לב א' היה לכם בשטים ונתתם לי שני לבבות לבבתני : באחד כו' . זה פנחס באות אמת כתב גירסות שונות בפסוק זה וגירסא הס' הכתובה פה פירושו כמו שכתבתי : מה יפו עשרה לבושין כו' . עיין כל זה באלה הדברים רבה סוף פ' והאתחנן שמונה אותם בדרך אחרת : מצמצמין . מהודרים ומקושטים : חלק פשוט בלי פגם וריח : נפת תטופנה : נביאים אין פחות כו' : ואם שם היו שנים באחרות אעפ"כ : ששעתה כלומר שהיה בה צורך לשעתה ולעתיד וילקוט בשם סדר עולם לא גרם לשעתה : מביאן כו' . עיין במדרש קהלת בפסוק אין זכרון : ה"ג וכל נבואה שהיתה שעתה ולא כו' : בכ"ד תכשיטין . האמורים

בס'

ספרים. ואם היסר אחד מהם אינו כלום. רב הונא בשם רשב"ל מה כלה זו צנועה כך ת"ח צריך שיהא צנוע. ר' חלפתא בשם ר"ל מה כלה זו יושבת בפוריה ואומרת ראו שאני טהורה. וזו עדותי מעידה עלי. כך ת"ח צריך שלא יהא בו דבר של דופי. ר"א בר' שמעון ור' יוסי בר' חנינא ורבנין ר"א אומר כל מי שהוא אומר ד"ת ברבים ואינן ערבין לשומעיהן כסולת זו שצפה על גבי נפה נוח לו שלא אמרן ר' יוסי אומר כל מי שאומר ד"ת ברבים ואינן ערבין על שומעיהן כדבש זה שבא מצוף נוח לו שלא אמרן. רבנן אמרי כל מי שאומר דברי תורה ברבים ואינן ערבין על שומעיהן כדבש וחלב המעורבין זה בזה נוח לו שלא אמרן. ר' יותנן וריש לקיש ׳ ר"י אמר כל מי שאומר דברי תורה ברבים ואינן ערבין לשומעיהן ככלה זו שעריבה על בני אדם בחופתה נוח לו שלא אמרן. ר"ל אמר כל מי שאומר ד"ת ואינן ערבין על שומעיהן ככלה זו שעריבה על בעלה בשעת חופתה נוח לו שלא אמרן: (כג) דבש וחלב תחת לשונך. ר' ברכיה אמר אין משקה סורה יותר ממשקה זה שתחת הלשון. ואת אומר דבש וחלב תחת לשונך. אלא אם הלכות קהות תחת לשונך דבש וחלב. הלכות המאוששות עאכ"ו. א"ר לוי אף הקורא מקרא בעינונו ובנינונו עליו נאמר דבש וחלב תחת לשונך. וריח שלמותיך כריה לבנון. כתיב (בראשית כז) ויגש וישק לו וירח את ריה בגדיו. א"ר יותנן אין לך דבר שריחו רע וקשה יותר משטף של עזים והוא אומר וירח את ריח בגדיו. אלא כיון שנכנס יעקב אבינו נכנס עמו גן עדן. הדא דאמר לי' (שם) ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'. כיון שנכנס עשו הרשע אצל אביו נכנס עמו גיהנם. פ"ט (משלי יא) בא זדון ויבא קלון. הדא דאמר ליה מי איפה. מי נאפה בתנור זה. השיבו רה"ק הוא הצד ציד. שאל ר"א בר' שמעון את רבי שמעון בר' יוסי בן לקוניא חמוי. א"ל כלי קוריוס יצאו עם ישראל למדבר. א"ל לאו. א"ל מהיכן היו לובשין כל אותן מ' שנה שעשו ישראל במדבר. א"ל ממה שהלבישום מה"ש. הה"ד (יחזקאל טז) ואלבישך רקמה. ר' סימוי אמר פורפירא תרגם עקילס איפליקת'. א"ל ולא היו כלים. א"ל ולא קרית מימיך (דברים ח) שמלתך לא בלתה מעליך. א"ל ולא היו גדלים. א"ל צא ולמד מן החלזון שכל זמן שהוא גדל נרתיקו גדל עמו. א"ל ולא היו צריכין תכבוסת. א"ל הענן הי' שף בהם ומגהיצן. א"ל ולא היו נשרפים. א"ל

צא

מתנות כהונה

בס' ישעיה ועיין בש"ך פמ"ה: ס"ג כדבש זה שבא מצוף נח לו כו' ועיין עוד בילקוט: כדבש וחלב כו'. הדבש מתמס והחלב מקרר לפיכך שניהם כאחד טובים במה שהיסר זה מלא זה: המאוששות. הבריאות והחזקות: משטף של עזים. כשהיא להם עדיין: מי נאפה. כלו' מי הוא שיהיה נאפה כאן בתנור הזה ועיין בב"ר פ' ס"ז: המוי המיו: כלי קוריום. פרש"י בב"ר פ' מ"ט כלי האריגה היתד והמסכה כלו' שהיו יכולים לארוג להם בגדים כשהיו רוצים ובמדרש קהלת בפסוק ושנאתי אני את החיים משמע שהם בגדים חשובים: איפליקתא. לפי הענין הוא מין בגד השוב ובשוהר טוב ובילקוט וברבינו בחיי ובס' תולדות יצחק ובס' כי תבא לא גרס ליה ולקמן בפסוק מן נעול גרסינן ליה: ולא היו גדלים. הקטנים הגדילו ובספרים הנ"ל הגירסא נשתנה לשבח: החלזון ברבינו בחיי ותולדות יצחק גרסי' חומט ובפ' כי תבא גרסי' נ"כ הלזון: נרתיקו. ביתו אשר הוא נתון בתוכו מיום סיותו: נשרפים. מחום השמש: אמיינטון. בשוחר טוב גרס סיטון וה"ג בתולדות יצחק וכרבינו בחיי

ושי'

צא ולמד מן אמיינטן הזה שאינו מתנהץ אלא באור. א"ל ולא היו עושין כנמיות. א"ל אם במיתתן לא עשו. בחייהן עשו. ולא היו עושין ריח רע מריח הזיע של גופן. א"ל מתגעגעין היו בעשב הבאר הה"ד (תהלים כג) בנאות דשא ירביצני. והיה ריחן נודף מסוף העולם ועד סופו. בא שלמה ופירש וריח שלמותיך כריח לבנון: (כד) גן נעול אחותי כלה. ר' יהודה בר' סימון בשם ריב"ל למלך שהיו לו ב' בנות אחת גדולה ואחת קטנה ולא נפנה להשיאן והניחן המלך שנים הרבה והלך למדינת הים. ועמדו הבנות מיחו על עצמן והשיאו עצמן לאנשים. והיתה כל אחת מהן נוטלה חותם של בעלה וסימנטירין שלו. לאחר ימים בא המלך ממדינת הים ושמע קול הבריות מליזין אחר בנותיו ואומרים כבר זנו בנותיו של מלך. מה עשה הוציא כרוז ואמר כל עמא יפקון לקמפון בא וישב עליהם בפרוזדור. אמר להן בנותי כך עשיתן וקלקלתן את עצמכן. מיד הוציאה כל אחת ואחת חותם בעלה וסימנטרין שלו. קרא לחתנו א"ל למי את עשוי התן. א"ל אני התנך הראשון לבתך הגדולה. א"ל זה מהו. א"ל זה חותם שלי וזה סימנטרין שלי. וכן לשני. באותה שעה אמר המלך בנותי גדורות מהערוה ואתם מליזים ומבזין אותם חייכם אני עושה בכם דינין. כך הן האומות לפי שהיו מונין לישראל ואומרים (שמות א) ויעבידו מצרים את בני ישראל אם בעשותן הן מכריחין כ"ש בגופן ובנשותיהם. באותה שעה אמר הקב"ה אחותי כלה גן נעול מהו גן נעול אמר הקב"ה גנתי נעולה והיא מתגניא. א"ר פנחס באותה שעה קרא הקב"ה למלאך הממונה על ההריון ואמר צא וצור אותן בכל קטורים של אבותן. עקר אבותיהן למי היו דומין לגדולי המשפחות הה"ד לראובן (במדבר כו) משפחת הראובני. א"ר הושעיה ראובן הראובני. שמעון השמעוני. א"ר מרינוס בר' הושעיא. הא כמה דתימר ברוני סברוני סיבוי. ר"ה בשם רב אידי ה"א בראש התיב' ויו"ד בסופה י"ה מעיד עליהם שהם בני אבותיהם. א"ר פנחס גן נעול אלו הבתולות. גל נעול אלו הבעולות. מעין חתום אלו הזכרים. תני בשם ר' נתן גן נעול גל נעול שתי פעמים למה אלא ב' ביאות לאשה כדרכה ושלא כדרכה. ר' הונא בשם ב"ק אמר בזכות ד' דברים נגאלו ישראל ממצרים. שלא שינו את שמם. ולא שינו את לשונם. ולא אמרו לשון הרע. ולא נמצא בהן אחד פרוץ בערוה. לא שינו את שמם ראובן

מתנות כהונה

ופי' ע' רבינו בחיי סימון פירושו לגד ועיין מזה בשמות רבה סוף פ' פ"ז: כנמיות כנים: מתגעגעין. מתכנין ומתגדרין וחבירו באיכה רבה בפסוק נלא ה' ובספרים הנ"ל גרס מתג[illegible]עין לשון מעונג וגלגול: בעשב הבאר בעשבים שהיה מגדל אצל הבאר וכ"ג בהדיא בספרים הנ"ל: גן נעול. והניחן גרסי': מיחו כו'. ל' המחאה כזה שעושה מחאה בחבירו לאמר אין לך רשות בשדה זו כך הוציאו את עצמן מרשות אביהם: כל אחת מהן גרסי': וסימנטירין. מצנפת: יפקון כו'. יצאו לפלטין גדולה על פני השדה ששם שוחקין לפני המלך: בעשותן פ'. על שם עמו אנכי בצרה והעד כלבנת מעשה הספיר כדלעיל ראש פסוק אתי כך יש ליישב הגיר' אבל מקום שמצאתי המאמר הזה גרס אם בנפשותיהן היו שולטין כל שכן בגופיה' ואולי שצריך להיות כן: אחותי כלה גן נעול גרסי: וצור אותם כו'. וא"ר את צורת פניהם בכל קברי אבותיהם כלו' בדמותם ובצלמם: ברוני ס' [illegible] ל' אח שם של המשיבות שמזכירו בסוף ביו"ד: ה"א ביוקרא רבה פל"ב ובילקוט שם גן רב"ל אלו הבתולות גל נעול אלו

ראובן ושמעון נחתין ראובן ושמעון סלקין. ולא היו קורין לראובן רופוס. ולשמעון לא היו קורין לוליני. וליוסף לסטים. ולבנימין אלכסנדרא. ולא שינו לשונם להלן כתיב (בראשית יד) ויבא הפליט ויגד לאברם העברי וכאן כתיב (שמות ג) אלהי העבריים נקרה עלינו. וכתיב (בראשית מה) כי פי המדבר אליכם בלה"ק. ולא אמרו להר' שנא' (שמות יא) דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו. את מוצא זה הדבר היה מופקד אצלם שנים עשר חדש ולא נמצא בהן אחד שהלשין על חבירו. ולא נמצא אחד מהן פרוץ בערוה שנא' (ויקרא כד) ויצא בן אשה ישראלית וגו' ויקוב בן האשה הישראלית להודיע שבחן של ישראל שלא נמצא בהם אלא זו ופירסמה הכתוב. א"ר אבא ב"כ שרה ירדה למצרים וגדרה עצמה מן הערוה וכל הנשים נגדרו בזכותה. יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה ונגדרו כל הזכרים בזכותו. ר' פנחס בשם ר' חייא כדאי היתה גדירת ערוה עצמה שבזכותה נגאלו ישראל ממצרים. מה טעם גן נעול אחותי כלה מה כתיב בתריה שלחיך פרדס רמונים: תני רשב"י לאחד שנפלה לו ירושה במקום אשפה והיה תוירש עצל והלך ומכרה בדבר מועט קל. והלך הלוקח ונזדרז וחפר בה ומצא בה סימה ובנה בה פלטין גדולה. התחיל הלוקח מהלך בשוק ועבדים מהלכין אחריו מן הסימה ההיא שקנה בה. התחיל המוכר רואה ונחנק. ואומר ווי מה אבדתי. כך כשהיו ישראל במצרים היו משועבדים בטיט ולבנים. והיו מאוסין בעיני המצריים. וכיון שראום דגלים חונים על הים בטקסים המלכים. התחילו המצריים נחנקים ואומרים ווי מה שלחנו מארצנו שנא' (שמות יג) ויהי בשלח פרעה. א"ר יונתן לאחד שהיה לו שדה בית כור והלך ומכרה בדבר קל. והלך הלוקח וחפר בה מעיינות ועשה בה גנות ופרדסין. התחיל המוכר רואה ונחנק. ואומר ווי מה אבדתי. כך כשהיו ישראל במצרים היו משועבדין בטיט ולבנים והיו מאוסין בעיני המצריים. וכיון שראום דגלים חונים על הים בטקסי' מלכים התחילו המצריים נחנקין ואומרים ווי מה שלחנו מארצנו שנא' ויהי בשלח פרעה. ר' יוסי אומר לאחד שהיה לו קצצה של ארזין ומכרה בדבר קל. והלך הלוקח ועשה בה תיבות ומגדלים שדה ושדות. התחיל המוכר רואה ונחנק. ואומר ווי מה אבדתי. כך כשהיו ישראל במצרים היו משועבדין בטיט ולבנים והיו מאוסין בעיני המצריים. וכיון שראום דגלים חונים על הים בטקסים מלכים התחילו המצריים נחנקין ואומרים ווי מה שלחנו מארצנו שנא' ויהי בשלח פרעה: (כה) ד"א שלחיך פרדס רמונים דמייה לפרדס רמונים. לישן בני נש הוא מה שלח פלוני לארוסיתיה רמונים. ר' חנינא ורבי סימון חד אמר היא הכניסה לו שלש עשרה. והוא הכנים לה

שלש

מתנות כהונה

הבתולות מעין כו' עד גן נעול גל נעול שתי כו' ועיין כל המאמר בויקרא רבה פל"ב ובבמדבר רבה פ' ג': אלא זה. לעיל בויקרא רבה ובבמדבר רבה פ' כ' גרס אלא א ופרסמה הכתוב: שלהיך. משמע שבשביל זה נשתלחו ממצרים: סימא אוצר הטמון מן העין: שקנה בה. בסימא. הוא קנה את העבדים: בטקסים בדגלי ותכסיסי המלכים: ויהי בשלח. ויש גרס נוטריקון ווי האי ורבים כן בפ' בשלח רבה: קצצה. אילן או יער שקוצצים ממנו ארזים: דמיין ט'. היא מדמה אותם לפרדס רמונים ל' בני אדם הוא מה שלח פלוני לארוסתו רמונים:

טובלס

שלש עשרה. היא הכניסה לו שלש עשרה מה שמפורש בואלה שמות (שמות כה) וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחושת ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים ועורות אלים מאדמים ועורות תחשים ועצי שטים אבני שהם ואבני מלואים. והוא הכנים לה י"ג מה שמפורש ביחזקאל (יחזקאל טז) ואלבישך רקמה. ר' סימוי אמר פורפירא תרגם עקילם אפליקטא. (שם) ואנעלך תחש תחת עורות תחשים. (שם) ואחבשך בשש תחת שש ועזים. ואכסך משי ר' איבו אמר עשאן ממש בעולם. ור' יהודה בר' סימון אמר הקיפן ענני כבוד. המד"א (שמות יג) לא ימיש עמוד הענן. ואעדך עדי זה זיין. תני רשב"י אומר זין שנתן להם בחורב שם המפורש חקוק עליו. וכשחטאו ניטל מהן. וכיצד ניטל ר' איבו אמר מאליו היה נקלף. ורבנין אמרין מלאך ירד וקלפו. (יחזקאל טז) ואתנה צמידים על ידיך אלו שני לוחות הברית שחקוק עליהם עשרת הדברות המד"א (שמות לב) והלוחות מעשה אלהים המה וגו'. (יחזקאל טז) ורביד על גרונך אלו ד"ת כד"א (משלי ו) קשרם על לבך תמיד וגו'. (יחזקאל טז) ואתן נזם זה נזר הקדש. ועגילים על אזניך זה הציץ דתנינן הציץ דומה לטס של זהב ורחב שתי אצבעות. ומוקף מאוזן לאוזן. ועטרת תפארת בראשך זה השכינה. המד"א (ישעיה סב) והיית עטרת תפארת ביד י"י. וכתיב (מיכה ב) ויעבור מלכם לפניהם וה' בראשם. ואילין תלתי אחרנייאתא מה אינון (יחזקאל טז) ותעדי זהב וכסף וגו' ויצא לך שם בגוים. כפרים עם נרדים. ר' הונא אמר היא הכניסה לו י"ג והוא הכנים לה כ"ו. כדרך חתן להיות כופל כתובה של כלה. ר' אחא אמר היא הכניסה לו כלים ובשמים. והוא הכנים לה כלים ובשמים. כלים ע"י משה. ובשמים על ידי שלמה. הה"ד (מ"א י) ותתן למלך מאה ועשרים ככר זהב ובשמים הרבה מאד ואבן יקרה לא בא כבשם ההוא עוד לרב אשר נתנה מלכת שבא למלך שלמה. רבי סימון אמר היא הכניסה לו כלים ובשמים במנין והוא הכנים לה כלים ובשמים שלא במנין. בא שלמה ופי' כפרים עם נרדים: (כו) ד"א שלחיך פרדם רמונים שלחיך עתיד הקב"ה לעשותך כפרדם רמונים לע"ל. ואיזה זה הבאר. מאן היו ישראל מנטרים כל מ' שנה שעשו במדבר. ר' יוחנן אמר מן הבאר וממנו היו רוב הנייתן. דאר"י הבאר היתה מעלה להם מיני דשאים מיני זרעונים מיני אילנות. תדע לך שהוא כן שכיון שמתה מרים ופסקה הבאר מהן היו אומרים (במדבר כ) לא מקום זרע ותאנה וגפן

מתנות כהונה

בואלה שמות. בס' ואלה שמות בפ' תרומה ה"ג תחת עורות תחשים: ממש בעולם גרסי' ופירוש עשאן ממשות של אלהות כד"א אני אמרתי אלהים אתם ודרש משי מל' ממשות כך מצאתי בילקוט ישעיה: זיין שנתן להם כו'. נתבאר לעיל ריש פסוק מי זאת עולה: אלהים המה וגו' גרס: עגילים ל' עגול: נזר הקודש עיין לעיל בפסוק כמגדל דוד: ומוקף כו'. וע"ש זה נקרא עגיל: תלתי כו'. שלשה האחרים שהשרים עדיין מי"ג מה המה: ששה ועשרים. שלעתיד נאמר וברא ה' על מכון הר ציון ועל מקראיה ענן יומם כו' כן מצאתי בילקוט ישעיה: כתובה נדוניא שהיא מכנסת לו הוא כופלה: ה"ג רבי סימון אמר כו' עד ובשמים במנין והוא כו': ה"ג מאן ישראל כו'. פי' מאיזה ומהיכן היו ישראל מתפרנסין כל מ' שנה: מנטרום. מנומנס ואולי שצריך להיות מתפרנסים מצאתי כת' ישן דגרס מנסגי' ושוב גרס

תפן. ר' לוי אמר מן האשכול על שם (שם יג) ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד. אפשר כן. א"ר אבא ב"כ פירות היו נסין באותה שעה. ורבנן אמרין ממה שהיו תגרי נוים מוכרין להם לישראל. תני ר' ישמעאל עדיין לא נאסר יינם של נוים לישראל: (כז) ד"א שלחיך פרדס רמונים שלותך עתיד הקב"ה לעשותך כפרדס רמונים לע"ל. איזה זה זה הנחל. דכתיב (יחזקאל מז) ועל הנחל יעלה על שפתו וגו' ועלהו לתרופה. מהו לתרופה א"ר יוחנן לתרפיון. מציץ עליה ותרף מזוניה. רב ושמואל ח"א להתיר פה של מעלן. וח"א להתיר פה של מטן. ר' חנינא וריב"ל ח"א להתיר פה אלמים. וח"א להתיר פה עקרות: (כח) ד"א שלחיך פרדס רמונים שילוחיך עתיד הקב"ה לעשותך כפרדס רמונים לע"ל. איזה זה זה אליהו זכור לטוב. דתנינן תמן משפחות בית צריפה היתה בעבר הירדן וקרבוה בני ציון בזרוע. ועוד אחרת היתה ורחקוה בני ציון בזרוע. כגון אלו אליהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב. ר' יהודה אמר לקרב אבל לא לרחק. ר' שמעון אמר להשוות את המחלוקות. וחכ"א לא לרחק ולא לקרב אלא לעשות שלום בעולם שנאמר (מלאכי ג) הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא וגו' והשיב לב אבות על בנים וגו': (כט) נרד וכרכם. נרד נרדינון. כרכם כמשמעו. קנה זה קנה בשם שנאמ' (שמות ל) וקנה בשם. וקנמון רב הונא בשם ר' יוסי אומר קנמון היה גדל בא"י והיו עזים וצבאים אוכלים ממנו. מור ; אינמרנן. ואהלות. ר' יסא אמר פילטא. למה קורא אותה אהלות. ר' אבא בר יודן בשם ר' יהודה אמר מפני שהוא בא דרך אהלים. ורבנן אמרי שהוא פוסה באהל. ומהיכן היו בנות ישראל מתקשטות ומשמחות לבעליהן כל מ' שנה שעשו ישראל במדבר. ר' יוחנן אמר מן הבאר. הה"ד מעין גנים באר מים חיים. ר' אבהו אמר מן המן. הה"ד (תהלים מה) מר ואהלות קציעות כל בגדותיך וגו' ממה שנתון תחת השן ממנו היו בנות ישראל הצנועות והכשרות מתקשטות ומשמחות לבעליהן כל מ' שנה שהיו ישראל במדבר. כתיב (עמוס ו) כי הנה ה' מצוה והכה הבית הגדול

מתנות כהונה

וממנו היו רוב היין הא"ר יוחנן אפשר כו' שיסתפקו מאשכול אחד כל מ' שנה: שלוחיך. בית השלחן שלך או ר"ל שהוא נעזב ומשולח ואינו מגדל פירות וכן משמע בירושלמי דשקלים בפ"ג שופרות: ואיזה זה זה הנחל גרס: על שפתו וגו' ועלהו גר': ה"ג בירו' דשקלים רב ושמואל חד אמר להתיר פה של מעלן וחד אמר מתיר פה שלמטן ר' חנינא וריב"ל חד אמר כו' ובפ' שתי הלחם גרס חזקיה ובר קפרא חד אמר כו'. ופי' שם רש"י מפרשא מלתייהו שפי' וסיא היא: פה שלמעלן פי' כדאמרן בפ' חלק א"ר יוחנן לתרפיון ממש מאי תרפיון הואר פנים בהלכה וזהו פ"ש לקמן להתיר פה אלמים וג"מ פ"ש פה ותרף מזוניה משמע שהוא רפואה לעורר תאוות המאכל וכך פי' הערוך ואולי שצריך לשות ותרף מזוניה ופי' וירפא מכתו ולכולם יש פנים בפ' חלק ובפ' שתי הלחם ובפ' הערוך ועיין קהלת רבה דברים רבה: שילוחיך. דרש המשולחים והמרוחקים בזרוע וכדמפרש ואזיל: זה אליהו ט'. כלומר ע"י אליהו עשה זה וכדמפרש ואזיל: דתנינן תמן. בפ"ח דמס' עדיות: נרד ה"ג ואהלות ר' ייסא אמר פלטא למה קורא אותה אהלות ר' אבא אמר כו': דרך אהלים. דרך אהלי קדר ודומיהם: פוסה. מתפשטת ויורד ועיין לעיל בפסוק מי זאת עולה: הה"ד מעיין גנים. והכי קאמר מן המעיין היה לי נרד וכרכום כו'. וכן הוא בילקוט בשה"ש: כל בגדותיך ונומר. סיפיה דקרא מן היכלי שן כלומר ממה שאוכלים בשמיהם הוא המן וצריך להגיה כאן ממה שנתון תחת השן ממנו היו בנות ישראל הצנועות והכשרות מתקשטות ומשמחות בעליהן כל מ' שנה שהיו ישראל

הגדול רסיסים . לא דמי הדין ריסה להדין ביזעה . הדא ריסה אית מינה אליסים . והדין ביזעה לית מינה אליסים : (ל) מעין גנים באר מים חיים. א"ר יוחנן מ"ח פעמים כתוב בתורה באר באר כנגד מ"ח דברים שנתנה בם התורה. הה"ד מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון . א"ר עזריה זה מזיל מקצת דבר וזה מזיל מקצת דבר עד שתהא הלכה יוצאה כמין לבנון . א"ר תנחומא זה מלחים מקצת דבר וזה מלחים מקצת דבר עד שתהא הלכה יוצאת כמין לחיים : (לא) עורי צפון ובואי תימן . ר' אליעזר ור' יוסי בר"ח. ר"א אמר שלמים הקריבו בני נח. ר"י אמר עולות הקריבו ב"נ.מותיב ר"א לר' יוסי (בראשית ד) והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן. דא מה עבד לה ר' יוסי . מן שמיניהון . מותיב ר' אליעזר לר' יוסי . (שמות כד) וישלח את נערי בני ישראל. דא מה עבד לה רבי יוסי. שלמים בגופן בלא הפשט ונתוח. מותיב ר"א כתיב (שם יח) ויקח יתרו עולה וזבחים . עולה לשם עולה. ושלמים לשם שלמים . דא מה עבד לה ר' יוסי . אמר לך פליגי בה תרי אמוראי ה"א לאחר מתן תורה בא יתרו . ואחרינא אמר קודם מתן תורה בא יתרו . מ"ד קודם מ"ת בא יתרו . שלמים הקריבו בני נח . ומ"ד אחר מ"ת בא יתרו עולות הקריבו ב"נ . ודא מסייעא לר' יוסי בר' חנינא עורי צפון ובואי תימן . עורי צפון זו העולה שנשחטת בצפון . ולמה קורין לה עורי דבר שהוא ישן ונתעורר. ובאי תימן אלו שלמים שנשחטין בדרום . ולמה קורין אותה ובאי דבר של חידוש . ר' אבא ב"כ ור' חנינא בר פפא ור' יהושע בשם ר' לוי אמרי אף הדין קרא מסייעא לר' יוסי . (ויקרא ו) זאת תורת העולה היא העולה שהקריבו בני נח בתחלה . וכד הוי מטי גבי שלמים אמר וזאת תורת זבח השלמים אשר הקריבו אב"כ אלא אשר יקריבו מכאן ולהבא. מה מקיים ר' אליעזר קרא דין עורי צפון ובואי תימן . לכשיתעוררו הגליות הנתונות בצפון ויבואו ויחנו בדרום. המד"א (ירמיה לא) הנני מביא אותם מארץ צפון וקבצתים מירכתי ארץ . לכשיתעורר גוג ומגוג שנתון בצפון ויבא ויפול בדרום. המד"א (יחזקאל לט) ושבבתיך וששאתיך והעליתיך . לכשיתעורר מלך המשיח שנתון בצפון ויבא ויבנה בהמ"ק שנתון בדרום. המד"א (ישעיה מא) העירותי מצפון ויאת. הפיחי גני יזלו בשמיו . א"ר הונא בשם ר' יהושע בר' בנימין בר לוי לפי

שבעה"ז

מתנות כהונה

במדבר והוא נפל בטעות ריש עמוד ב' ד' כ"א : ריסה . בטעות נפל לכאן ועיקר מקומו בסוף הוא לקמן בפסוק אני ישנה וכן מצאתי בהוצ' אמשט וכתב שבנוסחה אחרת איתא : נראה דה"ג ריסה אית מינה כו' מ"ד ביזעה לית מנה וה"ג במדרש קהלת ובויקרא רבה פ' י"ט ושם פירשתיו ועיין שם : מעין גנים : באר באר מ' פעמים כתיב בתורה באר ועוד שבארות בארות גבי יצחק ב' שהן ד' וכן בארות בארות חמר שהיה בהם מים ג"כ הרי שמנה ובארות בני יעקן לא נודע למה נקרא כך : כנגד מ"ח דברים . ומ"ח דברים אלו הם מ"ח מעלות שמונה בפ' בתרא דמס' אבות : ה"ג וח' דברים שנקנה בהם : זה מזיל כו' . תלמיד חכם זה אומר מקצת טעמו של דבר וזה קצתו : מלחים . מדבק ומחבר כמין לחיים כמין דבר המדובק ומחובר ושיו לאחדים : עורי צפון : שלמים הקריבו כו' נתבאר בב"ר פל"ב וכפול עוד שם בפל"ד ובויקרא רבה פ"ט ובירושלמי פרק אין בין ובבמדבר רבה פי"ג ובמס' זבחים פרק דם חטאת : ה"ג מ"ד קודם מתן תורה בא יתרו שלמים הקריבו בני נח ומ"ד אחר מתן תורה בא יתרו עולות הקריבו כו' : בפ' נו בדרשות הר"י בן שועיב מסיים כך יזלו בשמיו אלו קרבנות השמים יבא דודי

שבעה"ז כשרוח דרומית מנשבת אין רוח צפונית מנשבת. וכשרוח צפונית מנשבת אין רוח דרומית מנשבת. אבל לע"ל הקב"ה מביא רוח ארגסטים לעולם ומנהיג שתי הרוחות כאחת. ושתיהן משמשות. הה"ד (ישעיה מג) אומר לצפון תני ולתימן אל תכלאי. יבא דודי לגנו. א"ר יוחנן לימדתך התורה דרך ארץ שלא יהיה החתן נכנס לחופה עד שתתן לו הכלה רשות מה טעם יבא דודי לגנו :

פרשה ה (א) באתי לגני א"ר מנחם חתניה דר' אלעזר בר אבונה בשם ר"ש בר' יוסנה. באתי לגן אב"כ. אלא לגני לגנוני. למקום שהיה עיקרי מתחלה. ועיקר שכינה לא בתחתונים היתה. הה"ד (בראשית ג) וישמעו את קול ה' אלהים מתהלך בגן. א"ר אבא מהלך אב"כ אלא מתהלך מקפץ וסליק מקפץ וסליק. חטא אדה"ר נסתלקה השכינה לרקיע הראשון. חטא קין נסתלקה לרקיע השני. חטא אנוש נסתלקת לרקיע השלישי. חטא דור המבול נסתלקה לרקיע הרביעי. חטא דור המגדל נסתלקה לרקיע החמישי. חטאו אנשי סדום נסתלקה לרקיע הששי. חטאו המצריים בימי אברהם נסתלקה לרקיע השביעי. כנגדן עמדו צדיקים שבעה והורידוה לארץ. זכה אברהם הורידה משביעי לששי. עמד יצחק והורידה מששי לחמישי. עמד יעקב והורידה מחמישי לרביעי. עמד לוי והורידה מרביעי לשלישי. עמד קהת והורידה משלישי לשני. עמד עמרם והורידה משני לאחד שהוא ראשון. עמד משה והורידה לארץ. א"ר יצחק הה"ד (תהלים לז) צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה. הרשעים מה יעשו תלויין באויר. כי לא השכינו שכינה לארץ. אבל הצדיקים השכינו שכינה לארץ. מה טעם צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה ישכינו לשכינה עליה. שוכן עד וקדוש שמו. ואימת שרת שכינה עליה ביום שהוקם המשכן שנא' (במדבר ז) ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן. ר' עזריה בשם ר' יהודה בר' סימון משל למלך שכעס על מטרונה והוציאה מתוך פלטין שלו. ואח"כ בקש להתרצות לה. שלחה לו ואמרה יעשה לי המלך דבר חדש ויבא אצלי. כך לשעבר היה הקב"ה מקבל הקרבנות מלמעלה. דכתיב (בראשית ח) וירח ה' את ריח הניחוח וגו'. עכשיו מקבל מלמטה. הה"ד באתי לגני אחותי כלה. אריתי מורי עם בשמי. זה קטרת הסמים וקומץ הלבונה. אכלתי יערי עם דבשי. אלו איברי עולה ואימורי קדשי קדשים. שתיתי ייני עם חלבי אלו הנסכים ואימורי קדשים קלים. אכלו רעים זה משה ואהרן. שתו ושכרו דודים אלו נדב ואביהוא שנשתכרו בצרתן. א"ר אידי בקש דוד להקריב קרבנו כקרבנן של נשיאים. הה"ד (תהלים סו) עולות מחים אעלה לך וגו' איזהו קרבן שיש בו פרים ואילים ועתודים הוי אומר זה קרבן של נשיאים. הה"ד (במדבר ז) ולזבח השלמים בקר

מתנות כהונה

זה השכינה ויאכל פרי מגדיו אלו הקרבנות : ארגסטים. פי' הערוך רוח המשמש לשתי רוחות כאחת : באתי לגני כו'. נתבאר בבמדבר רבה פי"ג ובב"ר פ' י"ט : חטאו המצרים כו'. בפ' נשא גרסי' הסדומים וה"ג בעקידה בהקדמתו לספר שמות : שבעה צדיקים גרסינן : ה"ג והורידוה לארץ זכה כו' : ה"ג עמד עמרם והורידה משני לראשון עמד משה כו' : תלוין. עיין בפ' נשא הגי' מבוארת יותר היטב : שוכן עד כו'. בפ' נשא הגיר' בסיגנון אחר : ה"ג

בקר שנים. א"ר שמעון בן יוסינא למה הוא קורא אל הנשיאים רעים. אלא שכיון להאהיבן ולקרבן. וא"ר שמעון בן יוסינא בכל מקום אין היחיד מביא קטורת בנדבה וכאן קטרת בנדבה. בכ"מ אין היחיד מביא חטאת נדבה וכאן חטאת נדבה. בכ"מ אין קרבן יחיד דוחה טומאה ושבת וכאן קרבן יחיד דוחה את השבת ואת הטומאה. בכ"מ אין היחיד מביא חטאת אלא על חטא. וכאן היחיד מביא חטאת שלא על חטא. ד"א אכלו רעים אלו הנשיאים. שתו ושכרו דודים אלו הנסכים. ד"א אכלו רעים א"ר ברכיה למלך שעשה סעודה וזימן האורחים ונפל השרץ לתוך התמחוי. שאילו משך המלך את ידו היו הכל מושכין את ידיהם. פשט המלך את ידו פשטו הכל את ידיהם. א"ר ינאי למלך שעשה סעודה וזימן אורחים אצלו והיה מחזיק עליהם ואומר להם יערב לכם ויבסם לכם. א"ר אבהו למלך שעשה סעודה וזימן אורחין אצלו לכשאכלו ושתו אמר טלו מנה זו יפה ותנו לבעל הבית אף הבא כן באתי לגני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי. אף אתון אכלון. שתיתי ייני עם חלבי. אף אתון שתו ושכרו דודים: (ב) אני ישנה. אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אני ישנה מן המצות ולבי ער לגמילות חסדים. אני ישנה מן הצדקות. ולבי ער לעשותן. אני ישנה מן הקרבנות. ולבי ער לק"ש ותפלה. אני ישנה מבהמ"ק ולבי ער לבתי כנסיות ובתי מדרשות. אני ישנה מן הקץ ולבי ער לגאולה. אני ישנה מן הגאולה ולבו של הקב"ה ער לגאלני. א"ר חייא בר אבא איכן מצינו שנקרא הקב"ה לבן של ישראל מן הדין קרא דכתיב (תהלים עג) צור לבבי וחלקי אלהים לעולם: (ג) קול דודי דופק. ע"י משה בשעה שאמר (שמות יא) ויאמר משה כה אמר ה' כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים. פתחי לי. ר' יסא אמר אמר הקב"ה לישראל בני פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחט ואני פותח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרניות נכנסות בו. ר' תנחומא ור' חוניא ור' אבהו בשם ריש לקיש כתיב (תהלים מו) הרפו ודעו כי אנכי אלהים וגו' אמר הקב"ה לישראל הרפו ממעשיכם הרעים. ודעו כי אנכי אלהים. ר' לוי אמר אילו היו ישראל עושין תשובה אפילו יום אחד מיד הם נגאלין ומיד בן דוד בא. מה טעם (תהלים צה) כי הוא אלהינו ואנחנו עם מרעיתו וצאן ידו היום אם בקולו תשמעו. ר' יהודה ור' לוי אמרי אמר הקב"ה לישראל הרפו ממעשיכם הרעים ועשו תשובה כהרף עין ודעו כי אנכי אלהים. אחותי שנתאחו לי במצרים בשתי מצות בדם הפסח ובדם המילה. הה"ד (יחזקאל טז) ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך. ואומר לך בדמיך חיי זה דם הפסח. ואומר לך בדמיך חיי זה דם המילה. רעיתי שריעו אותי בים ואמרו (שמות טו) זה אלי ואנוהו (שם) י"י ימלוך לעולם ועד. יונתי במרה שמשם נצטוו ונצטיינו

בכל

מתנות כהונה

בכל מקום אין היחיד מביא קטרת בנדבה וכאן קטרת בנדבה: טומאה כו'. בפ' נשא לא גרס ליה: ה"ג מביא חטאת אלא על חטא וכאן היחיד מביא חטאת שלא על חטא ועיין בפר' נשא: אני ישנה: מן הקץ. שנסתר ממנו: בילקוט גרסי' ולבי ער לגאולה ול"ג של הקב"ה: ודעו. כלומר כמו שדרשו חז"ל בפר' חלק: שריעו. לשון ריע ותרוע: ה"נ נצטוו ונצטיינו בכל ס'.

בכל המצות וצדקות ומע"ט כיונה זו שמצויינת הה"ד (שם) שם שם לו חק ומשפט. תמתי תמותי שנתממו עמי בסיני ואמרו (שם כד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. ר' ינאי אמר תאומתי כביכול לא אני גדולה ממנה ולא היא גדולה ממני. ר' יהושע דסיכניא בשם ר' לוי תאומתי מה התאומים הללו אם חושש אחד מהן בראשו חבירו מרגיש. כך כביכול אמר הקב"ה עמו אנכי בצרה. שראשי נמלא טל על שם (תהלים סח) ארץ רעשה אף שמים נטפו. קווצותי רסיסי לילה על שם שנא' (שופטים ה) גם עבים נטפו מים: (ד) פשטתי את כתנתי א"ר יוחנן אפילו תמה שבתמות יודעת לפשוט וללבוש. ואת אמרת פשטתי את כתנתי. ר' חנינא ור' יוחנן אמרי יום שנזדווג להם נבוכדנצר הרשע לישראל פשט מהם שני לבושים גדולי'. לבוש כהונה ולבוש מלכות. רחצתי את רגלי מטינוף ע"ז יודעת הייתי שאבק של אותו מקום משיאני לע"ז אעפ"כ דודי שלח ידו מן החור. א"ר אבא ב"כ וכי מה טיבו של חור זה להיות מגדל שרצים. אלא כך אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע כל נסים שעשית לי ע"י כורש לא היה מוטב לעשותן לי ע"י דניאל וע"י אדם צדיק. אעפ"כ ומעי המו עליו. א"ר עזריה אמר הקב"ה גזר טב אנא. אתון אמרין ומעי המו עליו. גם אני אמרתי (ירמיה ד) מעי מעי אוחילה. ד"א פשטתי את כתנתי א"ר יוחנן בשם ר"ל אפילו תמה שבתמות יודעת לפשוט וללבוש ואת אמרת פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה. אלא מהו זה לפי ששינת העצרת עריבה והלילה קצרה. א"ר יודן אף פורטענה לא עקצה בהם. רחצתי את רגלי מטינוף של ע"ז יודעת הייתי שאבק של אותו המקום משיאני לע"ז אעפ"כ דודי שלח ידו מן החור. א"ר אמי כעני שמבקש צדקה. אעפ"כ ומעי המו עליו והוא אמר לי (שם לא) המו מעי לו רחם ארחמנו נאם ה'. קמתי אני לפתוח לדודי קמתי אני ולא אר"ה. תרגם ר' יעקב בר אביתה קמי ר' יצחק כתיב (עזרא א) ויקומו ראשי האבות ליהודה ובנימן והכהנים והלוים וגו' ליהודה שהוא מלך. ובנימין שבהמ"ק בחלקו. לכהנים מפני העבודה. וללוים מפני הדוכן. לפתוח לדודי לתשובה. וידי נטפו מור מרים דגזר כורש ואמר דעבר פרת עבר דלא עבר לא יעבר. א"ר יוחנן כתיב (ישעיה יג) חשך השמש בצאתו לוי הוה קבל ההוא יומא ולא דנחה. יצא כורש לטייל במדינה וראה המדינה שוממת אמר מה טבה של מדינה זו שוממת איכן הם הזהבים איכן הם הכספים. אמרי ליה ולאו את הוא דגזרת ואמרת כל יהודאין יפקון ויבנו בית מקדשא. מנהון דהבין. מנהון כספים. הא דסלקין למבנא מקדשא

מתנות כהונה

ופרושו לשון ליון וסימן כד"א ובנה אלא ליון: תמתי. באות אמת כתב שבנוסח אח' איתא: וה"ג מטינוף ע"ז יודעת הייתי שאבק של אותו מקום משיאני לע"ז אע"פ כו' וכן מצאתי באות אמת: שלח ידו כו'. לעשות לי נסים ע"י כורש: הכי גרסי' גזר טב אנא אתון כו': שינת של עצרת כו'. ופסוק זה מדבר במתן תורה כדלעיל בפסו' עד שהמלך: פורטענא. פרעוש: ה"ג פורטענ' לא עקצה בהם. רחצתי את רגלי מטינוף של ע"ז כו': יודעת כו'. שעשיתי שעגל: כעני כו'. כלו' היה מצפה אם אעשה תשובה: קמתי לווי כו'. מי יתן והיה חפץ אותו היום שבו גזר כן ולא יזכה: המדינה. עיר מלכות: הזהבים צורכי זהב: הכספים. צורפי כסף: יפקון ט'. יצאו ויבנו בית המקדש: ומנהון כו'. מהן היו צורפי כסף הרי

סקרשא . בההיא שעתא נזר ואמר דעבר פרת עבר דלא עבר לא יעבור . דניאל וסיעתו ותבורתו עלו באותה שעה . אמרו מוטב שנאכל סעודת א"י ונברך על א"י . עזרא וסיעתו ותבורתו לא עלו באותה שעה . ולמה לא עלה באותה שעת עזרא · שהיה צריך לברר תלמודו לפני ברוך בן נריה . ויעלה ברוך מן נריה . אלא אמרו ברוך בן נריה אדם גדול וישיש היה ואפילו בגלקטיקא לא היה יכול להטען . אמר ר"ל מקודש הבית שלא עלה עזרא באותה שעה . שאילו עלה עזרא באותה שעה . היה לשטן לקטרג ולומר מוטב שישמש עזרא בכהונה גדולה מלשמש יהושע בן יהוצדק כ"ג . ויהושע בן יהוצדק היה כהן גדול בן כ"ג . אבל עזרא ע"י שהיה אדם צדיק לא היה ראוי לשמש בכהונה גדולה כמותו . א"ר סימון קשה הוא שלשלת יוחסין לפני הקב"ה להעקר ממקומה . על כפות המנעול שמשם ננעל פרת לפניהם . ד"א קמתי אני ולא אוה"ע . לפתוח לדודי בתשובה . וידי נטפו מור מרים . שאמרתי לעגל (שמות לב) אלה אלהיך ישראל . ואצבעותי מור עובר אעפ"כ מר עובר עבר על מררי שנא' (שם) וינחם ה' על הרעה וגו' על כפות המנעול שמשם ננעל בפניהם שלא יכנסו לא"י . פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר . נתחטא נתמלא עלי עברה . נפשי יצאה בדברו . בדבורו של כורש הגזר דלא עבר פרת לא יעבר . בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא ענני . ד"א פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר נתחטא נתמלא עלי עברה כאשה עוברת . נפשי יצאה בדברו בדבורו . מקול דבורו הראשון שאמר אנכי ה' אלהיך . בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא ענני . מצאוני השומרים הסובבי' בעיר זה תתני פחת עבר נהרא וחבריו . הכוני פצעוני כתבו שטנה על יושבי יהודה וירושלים . נשאו את רדידי מעלי שומרי החומות . חומותיה של ירושלים . א"ר אבא ב"כ לשעבר היתה נבנת תחתה אבן ח' אמות ואבן עשר אמות . ברם הכא והוא מתבני אבן גלל אבנין תלגול . ד"א מצאוני השומרים שבטו של לוי דכתיב בהו (דברים לג) כי שמרו אמרתך . הסובבים בעיר . המד"א (שמות לב) עברו ושובו משער לשער . הכוני פצעוני המד"א (שם) והרגו איש את אחיו . נשאו את רדידי מעלי . זה הזין . תני רשב"י זין שנתן להם לישראל בחורב שם המפורש היה חקוק עליו . וכיון שחטאו ניטל מהם . כיצד ניטל מהם . ר' איבו אמר

מלאך

מתנות כהונה

שעלו לבנות ב"ה : ה"ג דניאל וסיעתו עלו באותו כו' : ה"ג עזרא וסיעתו לא עלו : ברוך בן נריה גרסי' : בגלקטיקא . עגלה קטנה ונוחה ועיין לעיל בפסוק אתי מלבנון : מקודש הבית כו' . כלומר אשרי וטובה וקדושה היתה זאת אל בית שלא עלה עזרא : באותה שעה לא היה ראוי שישמש יהושע כהן גדול באותה שעה כמו עזרא : קשה היא כו' . שאע"פ שהיה עזרא יותר ראוי לכהונה גדולה מיהושע היתה נסבה מה' ית' שלא יעלה עזרא כדי שלא יעקור יהושע כהן גדול ממקומו : שמשם כו' . שאותה גזרה והלאה ננעל פרת לפניהם שלא הא רשאים לעבור עליו : פתחתי נתחבא גר' וכן לקמן : דבר אחר פתחתי כו' . בתחלה דרשו על עולי בבל שהוא הדרוש הראשון בפסוק קמתי ואח"כ על מעשה עגל שהוא הדרוש השני בפסוק קמתי וכן הולך ודורש פסוק מצאוני בתחלה על עולי בבל ואח"כ על מעשה עגל על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון : ולא מצאתיו כו' . וכל ל"ח שנה ממעשה העגל והלאה היו כמנודין לשמים כמו שפירש רש"י בפסוק זה : מצאוני ה"ג שמונה אמות וכן אבן עשר אמות : ד"א מצאוני כו' . נתון שמה השם כו' עד במדבר במשה נכל לכאן ומקומו הנכון הוא

לעיל

מלאך ירד וקלפו . רבנן אמרי מאליו היה נקלף . שומרי החומות שומרי חומותיה של תורה . השבעתי אתכם בנות ירושלים וגו' מה תגידו לו שחולת אהבה אני . מה חולה זו מצפה לרפואה כך הדור שבמצרים מצפת לגאולה : (ה) מה דודך מדוד היפה בנשים אוה"ע אומרים לישראל מה דודך מדוד . מה אלוה הוא מאלוהות . מה פטרון הוא מפטרונין . ישראל אומרים להם דודי צח ואדום . צח לי בארץ מצרים ואדום למצרים . צח לי בארץ מצרים שנא' (שמות יב) ועברתי בארץ מצרים וגו' . ואדום למצרים שנא' (שם יד) וינער ה' את מצרים . צח לי בים שנאמר (שם) ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים . ואדום לי בים שנא' וינער ה' את מצרים בתוך הים . צח לי בעה"ב ואדום לי בעה"ז . ר' לוי בר חייתא אמר בה תלת . צח לי בשבת ואדום לי כל ימי השבת . צח לי ברה"ש ואדום לי כל ימות השנה . צח לי בעה"ז ואדום לי בעה"ב : (ו) דגול מרבבה א"ר אבא ב"כ מלך ב"ו מעטיפתו ניכר . ברם הכא הוא אש ומשרתיו אש . (דברים לג) ואתא מרבבות קדש ואות הוא בתוך רבבות קדש : (ז) ראשו כתם פז ראשו זו התורה . שנא' (משלי ח) ה' קנני ראשית דרכו . ר' הוניא בשם ר"ל שני אלפים שנה קדמה התורה לברייתו של עולם . מה טעם (שם) ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום ויומו של הקב"ה אלף שנים . שנאמר (תהלים צ) כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור . כתם פז אלו ד"ת שנא' (שם יט) הנחמדים מזהב ומפז רב . קווצותיו תלתלים זה הסירגול . שחורות כעורב אלו האותיות . ד"א קווצותיו תלתלים תילי תילים . ד"א ר' עזריה אומר אפילו דברים שאתה רואה אותם שהם קוצים בתורה הן קוצי קוצים . ר' אליעזר ור' יהושע אומרים תילי תילים . ד"א ר' עזריה אומר אפילו דברים שאתה רואה אותם שהן קוצין בתורה תילי תילים הן . במי הן מתקיימות שחורות כעורב . במי שהוא משכים ומעריב בהן . ר' יוחנן ורשב"ל . ר"י אמר אין גרנה של תורה אלא בלילה . מה טעם (משלי לא) ותקם בעוד לילה . וכתיב (איכה ב) קומי רני בלילה . ורשב"ל אמר ביום ובלילה על שם שנא' (יהושע א) והגית בו יומם ולילה . אר"ל יפה למדני ר' יוחנן שאין גרנה של תורה אלא בלילה . ארשב"ל (בר חנינא) כד הוינא לעי באורייתא ביממא בליליא הוה מנהרא לי דכתיב והגית בו יומם ולילה : (ח) ר' יוחנן דצפרין פתר קרא בתלוליות של עפר . מי שהוא טפש מהו אמר מי יכול לקצות את זה . מי שהוא פקח מהו אומר . הריני קוצה

מתנות כהונה

לעיל בפסוק נרד וכרכום ועיין שם : זה הזין של שם המפורש ועיין לעיל בפסוק כמגדל דוד : מה דודך . ישראל אומרים גרסי' : ה"ג בארץ מצרים וגו' וסיפיה דקרא ופסחתי עליכם ה"ג ואדום למצרים שנא' וינער : ה"ג בספר יפה צח לי בעולם הבא ואדום לי בעולם הזה : הוא אש כו' . ואע"פי כן הוא ניכר בתוך רבבות קדש ודרש ואתא מלשון אות וסימן : ראשו כתם : ה"ג בויקרא רבה פי"ט ראשית דרכו ר' הוניא בשם ר"ל כו' עד כי יעבור כתם פז אלו דברי תורה כו' עד מזהב ומפז קווצותיו כו' ועיין שם כל מאמר זה ותמצא נחת רנה אסיפתה וקיומה ועיין לעיל בפסוק האך יפה ובשמות רבה פרשה מ"ז ובויקרא רבה פי"ט ילקוט סוף משלי גרס רנה של תורה : ה"ג על שם שנאמר והגית כו' : ה"ג אמר ר"ל יפה מדף כו' עד בימימא ובליליא הוה מנהרא לי דכתיב והגית בו כו' ועיין בויקרא רבה פי"ט ובמ"ר

קוצה שתי משפלות ביום ושתי משפלות בלילה ולמחר כן עד שאני קוצה את כולה. כך מי שהוא טפש אומר מי הוא יכול ללמד כל התורה. נזיקין שלשים פרקים. כלים שלשים פרקים. והחכם אומר הריני לומד שתי הלכות היום ושתים למחר עד שאני לומדה כולה. א"ר ינאי (משלי כד) ראמות לאויל חכמות. לככר נקוב שתלוי באוירו של בית. הטפש אומר מי יכול לתוריד לזה. והפקח אומר ולא אחד תלאו. אלא הריני מביא שני קנים. ומחברן זה עם זה עד שאני מורידו. כך הטפש אומר מי יכול ללמוד התורה שבלב רבי. והפקח אומר והוא לא מאחר למדה. הריני לומד היום שתי הלכות ושתים למחר. עד שאני לומד התורה של חכם זה. אמר רבי לקרסטל נקוב ששכרו בעליו פועלים למלאתו מים. אומר הטפש מה אני מועיל מכנים בזו ומוציא בזו. והפקח אומר ולא שכרי אני נוטל. ולא שכר כל חבית וחבית אני נוטל מבעל הבית. כך הטפש אומר הריני לומד תורה ומשכחה מה אני מועיל. והפקח אומר ולא שכר יגיעה נותן לי הקב"ה דא"ר לוי אפילו דברים שאת רואה קוצין בתורה תילי תילים הן יכולות הן להחריב את העולם ולעשותו תל. המד"א תל עולם. כתיב (דברים ו) שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. אם תעשה מן הדל"ת רי"ש תחריב לכל העולם. (שמות לד) לא תשתחוה לאל אחר. אם תחליף רי"ש בדל"ת תחריב העולם. כתיב. (ויקרא כב) ולא יחללו את שם קדשי. אם תחליף חי"ת לה"א תחריב העולם. כתיב (ישעיה ה) וחכיתי לה'. אם תחליף חי"ת לה"א תחריב העולם. כתיב (תהלים קנ) כל הנשמה תהלל יה. אם תחליף ה"א לחי"ת תחריב העולם. כתיב (ירמיה ה) כחשו בה' אם תחליף בי"ת לכ"ף תחריב העולם. כתיב (הושע ה) בה' בגדו כי בנים זרים ילדו. אם תחליף בי"ת לכ"ף תחריב העולם. כתיב (ש"א ב) אין קדוש כה' כי אין בלתך. א"ר אבהו בר כהנא הכל בלה ואת לא בלה. כי אין בלתך אין לבלותיך. שחורות כעורב. ר' אלכסנדרי בר הדרין ור' אלכסנדרי קרובה אמר. אפילו אם מתכנשין כל באי עולם להלבין כנף אחד מן העורב אינן יכולים. כך אם מתכנשין כל באי עולם לעקור יו"ד שהוא קטן האותיות שבתורה אינן יכולין. ממי את למד משלמה המלך שע"י שבקש לעקור יו"ד מן התורה עלה קטיגורו. ומי מקטרג. ריב"ל אמר יו"ד שבירבה קטרג. רשב"י אומר ספר משנה תורה עלה ונשתטח לפני הקב"ה. ואמר רבש"ע כתבת בתורתך דיותיקי שמקצתה בטלה כולה בטלה. שלמה המלך מבקש לעקור יו"ד שבתורה. אמר לה הקב"ה לך הרי שלמה בטל ומאה כיוצא בו ויו"ד שבך אינו בטל לעולם. ריב"ק אומר יו"ד שבשרי עלה ונשתטח לפני הקב"ה ואמר רבש"ע עקרתני משמה של צדקת זו. אשת צדיק

מתנות כהונה

וכו': משפלות. פי' הערוך קופה שמוליכין בו הזבל: ה"ג כולה כך מי: קרסטל. בויקרא רבה גרס סרסקל והוא סל: ה"ג א"ר לוי אפילו כו' ועיין בויקרא רבה: ה"ג אין קדוש כיי' אם אתה עושה כ"ף בית את מחריב את העולם: ה"ג כי אין בלתך א"ר אבהו בר כהנא הכל כו': ה"ג לבלותך שחורות כעורב א"ר כו' עיין בויקרא רבה פי"ט: קרובה. כך שמו ופי' בא"א על שם שהיה עליה ליבור האומר פוטי' וקרובים: ה"ג קטיגורו ומי כו': יו"ד שבירבה גרסינן: דייתיקי כו'. עיין כל זה בויקרא רבה: ה"ג שנאמר ה' בחכמה:

צדיק זה אברהם אבינו וקראת שמה שרה. א"ל הקב"ה מתחלה היית בסופן של אותיו' ובשם נקבה. עכשיו אני נותנך בשמו של זכר ובראשון של אותיות בצדיק שבעולמים. הה"ד (במדבר יג) ויקרא משה להושע בן נון יהושע. ר' אלעזר בר אבינה בשם ר' אחא כ"ו דורות היה אל"ף קורא תגר לפני הקב"ה רבש"ע נתתני בראש האותיות ולא בראת בי העולם אלא בבי"ת שנא' בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ. א"ל הקב"ה עולמי ומלואו לא נבראו אלא בזכות התורה. שנא' (משלי ג) ה' בחכמה יסד ארץ. למחר אני נגלה ונותן התורה לישראל ואני נותנך בראשון של דברות ובך אפתח תחלה. שנא' (שמות כ) אנכי ה' אלהיך. בר הוטא אמר למה נקרא שמו אל"ף שהוא מסכים מאלף דור. שנא' (ד"ה א טו) דבר צוה לאלף דור: (ט) ר' יהודה פתר קרא בתלמידי הכמים. תלתלים שחורות כעורב. אלו ת"ח. שאע"פ שנראין כעורין ושחורין בעה"ז. לע"ל מראיהן כלפידים כברקים ירוצצו. ר' שמואל בר יצחק פתר קרא בפרשיות התורה. תלתלים שחורות כעורב אלו תלמודות של תורה שנראו כעורות ושחורות מלאומרן ברבים. אמר הקב"ה עריבות הן עלי. המד"א (מלאכי ג) וערבה לה' מנחת יהודה. תדע לך שהוא כן הדבר. שהרי פרשת זב וזבה לא נאמרו שתיהן כאחד. אלא זו בפני עצמה וזו בפני עצמה. שנא' (ויקרא טו) איש איש כי יהיה זב מבשרו וגו'. ואשה כי יזוב זוב דמה. א"ר שמעון בן לוי תורה שנתן הקב"ה היתה עורה של אש לבנה. וכתובה באש שחורה. היא אש. וחצובה מאש. והיא מוכללת באש. ונתונה באש. הה"ד (דברים לג) מימינו אש דת למו: (י) עיניו כיונים. עיניו אלו סנהדרין שהם עינים לעדה. שנא' (במדבר טו) והיה אם מעיני העדה. רמ"ח אברים יש בו באדם וכולן הולכין אחר העינים. כך ישראל אין יכולין לעשות דבר חוץ מסנהדרין שלהן. על אפיקי מים שהם אפיקים על מימיהם של תורה. דא"ר חמא בר עוקבא ד"ת מגבירין הם לכל מי שהוא עוסק בם כל צרכן. רוחצות בחלב. אלו ההלכות שהן רוחצין אותן בשנים עד שעושים אותה נקיים כחלב. יושבות על מלאת מלאתה של תורה. ד"א יושבות על מלאת על מלאת של ירושלים. המד"א (ישעיה א) מלאתי משפט. ר' פנחס בשם ר' הושעיא רבה ת"פ בתי כנסיות היו בירושלים מנין מלאתי. א"ר תנחומא על מלאה זה ממלא מקצת דבר וזה ממלא מקצת דבר עד שתהא הלכה יוצאת כמין לבנון. דא"ר תנחומא זה מלחים מקצת דבר וזה מלחים מקצת דבר עד שתהא הלכה יוצאה כמין לחיים: (יא) לחייו כערוגת

חבשם

מתנות כהונה

בר הוטא. שם חכם: **תלמודות.** נראה דצריך להיות פרשיות ועיין בויקרא רבה: **ערבות** כעורב דרש ל' ערבות ומתיקות: **בירו'** פ' ו' דשקלים גרס והיא מוכללת ושם נשתנת הגירסא קצת ועיין שם: **עיניו כיונים:** **שהם אפיקים.** מחזקים: **דברי תורה מגבירין** גרסי': **בשנים.** שנים שנים באים וחוזרים תלמודם יחד כמו שדרשו חז"ל ברזל בברזל יחד וכן אמר לעיל בפסוק כמגדל והם מעבירין זוגות זוגות: **על מלאתה של ירושלים.** ויהיה אם כן מדבר בסנהדרין יושבי לשכת הגזית והיא היתה בגובה של ירושלים אצל בית המקדש: **ארבע** מאות ושמונים בתי כנסיות גרסי' ועיין באיכה רבה בפסוק בלע ה' ושם הגהתיו כשם ירושלמי ודרש מלאתי מלתי כתיב כדאי' התם: **וזה ממלא** כו' עיין לעיל בפ' מעין גנים:

להיוו

הבשם א"ר ינאי ביומוי דזמניין תרתין חבורן. והוינן נפקין ולעיין באוריי בהדא אסטרין. ולא כטעם שהיתה זו אומרת זו אומרת. מגדלות מרקחים. א"ר תנחומא מה מגדלות הרקח הזה יש בו מכל מיני בשמים. כך ת"ח צריך להיות מלא מקרא משנה ותלמוד והלכות ואגדות. כהונה ולויה מיעקב. שפתותיו שושנים זה ת"ח הרגיל במשנתו. שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר זה תלמיד שאינו רגיל במשנתו ששפתיו נוטפות מור. אעפ"כ עובר הוא וחוזר ומברר תלמודו: (יב) ידיו גלילי זהב אלו לוחות הברית. שנא' (שמות לב) והלוחות מעשה אלהים המה. גלילי זהב אלו ד"ת שנא' (תהלים יט) הנחמדים מזהב ומפז. א"ר יהושע בר נחמיה מעשה נסים היו נגללין [היו של סמפרינין היו והיו נגללין]. ר' מנחמא בשם ר' אבון אמר והצובין מגלגל חמה היו. כיצד היו כתובין חמשה על לוח זה וחמשה על לוח זה. על שם שנא' ידיו גלילי זהב כדברי ר' חנניה בן גמליאל. הה"ד (דברים ה) ויכתבם על שני לוחות אבנים. ורבנן אמרי עשרה על לוח זה שנא' (שם ד) ויגד לכם את בריתו אשר צוה אתכם עשרת הדברים ויכתבם על שני לוחות אבנים. רשב"י אמר כ' על לוח זה וכ' על לוח זה שנאמר ויכתבם על שני לוחות אבנים כ' על לוח זה וכ' על לוח זה. ר' סימאי אומר מ' על לוח זה ומ' על לוח זה. שנא' (שמות לב) לוחות כתובים משני עבריהם מזה ומזה טטרוגא. חנניה בן אחי ר' יהושע אמר בין כל דבור ודבור פרשיותיה ודקדוקיה של תורה היו כתובין. ר' יוחנן כד הוה פשיט קרייה והוה מטי בדין פסוקא ממולאים בתרשיש הוה אמר יפה למדני חנניא בן אחי ר' יהושע מה גלים הללו בין גל גדול לגל גדול גלים קטנים. כך בין כל דבור ודבור פרשיותיה ודקדוקיה של תורה היו כתובים. ממולאים בתרשיש זה התלמוד שהוא כים הגדול. המד"א (יונה א) תרשישה המד"א

תרשישה

אסיפת אמרים

תרשישה עיין באס"ר ד':

מתנות כהונה

לחיין ביומוי כו'. נ"ל בימי חורפי שהיינו מזמנין ומעמידין שתי השורות והיינו יוצאים ועוסקים בתורה וצריך להיות דזמניין ובאות אמת השניה תמנין ותרתין חבורן: כך כהונה כו'. באות אמת השניה כך ת"ח צריך להיות מלא מקרא משנה ותלמוד והלכות ואגדות: מור. דרשו מלשון מרירות: חוזר. לשון עובר קדרים שעובר וחוזר על תלמודו: ידיו גלילי: נגללין גרסינן ובפרש"י גרסי' של ספרינון היו והיו נגללין: והצובין מגלגל חמה בפירקי ר"א איתא וזה לשונו הלוחות לא נבראו מן הארץ ולא מן השמים: כדברי ר' חנינא כו'. בירושלמי פ' ו' דמסכת שקלים יליף ליה מדכתיב ויכתבם על שני לוחות אבנים משמע חמשה על לוח זה וחמשה על לוח זה ועל פי מה שמצאתי בירושלמי קלף ישן נושן הנני מגיה וה"ג הה"ד ויכתבם על שני לוחות אבנים ורבנן אמרי עשרה על לוח זה ועשרה על לוח זה שנא' ויגד לכם את בריתו אשר צוה אתכם עשרת הדברים ויכתבם על שני לוחות אבנים. רשב"י אמר עשרים על לוח זה ועשרים על לוח זה שנאמר ויכתבם על שני לוחות אבנים כ' על לוח זה וכ' על לוח זה. רבי סימאי אומר ארבעים על לוח זה ומ' על לוח זה שנא' לוחות כתובים משני עבריהם מזה ומזה כו' וכן הביא הגיר' הר"י בן חביב בעין יעקב אך שנפל בו טעות סופר וע"ש: טטרוגא גרסי'. ופי' בו הערוך בלשון יון הוא מרובע וכן פי' הר"י בן חביב בשם הרשב"א וכן מצאתי במדרש תהלים ר"א אומר אצבע אלהים טטרגון היה כל א' וא' הרי ארבעים מכות עכ"ל והוא מלשון טט בכתפי שתים וק"ל: דבור ודבור גרסי': פשיט קרייא. כשהיה קורא ופושט המקרא ועיין בשמות רבה פ' מ"ז: והוה מטי כו'. כשהיה מגיע לפסוק זה: ה"ג להדין פסוקא ממולאים בתרשיש הוה כו'. ומפרש בירושלמי ממולאים בתרשיש כימא רבה פי' כים הגדול כד"א תרשישה יונה סי' א': ה"ג בירושלמי מה הים הגדול בין גל כו'. ובפ' נשא פ'

(קהלת א) כל הנחלים הולכים אל הים. מעיו עשת שן זו תורת כהנים. מה הכרם הזה הלב מכאן והכרעים מכאן והוא בתווך. כך ת"כ שני ספרים מכאן ושנים מכאן והוא באמצע. עשת שן מה עשת שן זה את עושת ממנה כמה יתדות כמה רמחים. כך ת"כ יש בה כמה מצוות כמה דקדוקין כמה קלים וחמורים כמה פיגולים כמה נותרות כתובים בת"כ. מעולפת ספירים מעולפת כחן של בני אדם שהיא קשה כספיר הזה. ר' יודן ור' פנחס ר"י אמר אי תימר שהספיר הזה רך הוה. בא וראה מעשה שהיה באדם אחד שהביא ספיר א' ברומי למכרו. אמר הלוקח ע"מ לבדוק אותו נבחין אותו לשבור ממנו חתיכה קטנה. נתנו על הסדן התחיל מכה עליו בפטיש. נבקע הסדן ונחלק הפטיש והספיר במקומו ולא חסר. הה"ד מעולפת ספירים. א"ר אבא בר ממל אם נתעלף אדם בד"ת והלכה סוף שנעשה בהם ספיר. ורבנן אמרין כל מי שנעשה קסם בד"ת סוף שהוא נעשה בהם מלך המד"א (משלי יו) קסם על שפתי מלך: (יג) ר' אליעזר בר' שמעון אתוי המרייא גבי אבוי למזבן עיבור מן קרייתא המונייא יתיב גבי תנורא. אמיה נסחא והוא אכיל. אמי' נסחא והוא אכיל. עד דאכיל כל אצוותא. אמרין ווי חיויא בישא שריא במיעני דהדין. דומה שזה מביא רעבון לעולם. שמע קולהון. מרנפקון למזבן טעניהן. נסב חמריהון ואסיקון לאגרא. אתון תבעון חמריהון ולא אשכחון יתהון. תלין עיינהון והמון יתהון יהיבין באגרא. אזלון גבי אבוי תנין ליה עובדא. אמר לון דלמא מילא בישא אשמעתוניה. אמרין לי' לא מרי אלא כן זכן הוה עובדא. אמר לון ולמה הכנסתם בו עין רעה וצרה. איפשר דמן דידכון הוה אכיל. או עליכון אינון מזוני. לא ההוא דברייה ברא ליה מזוני. אעפ"כ אזילו ואמרון ליה מן שמי והוא מחית לכון. הנס האחרון היה קשה מן הראשון. מן מסקן להון הוה מסיק להון חד חד. מן נחית להון הוה מחית להון תרי תרי. וכיון שנתעסק בתורה אפי' טליתו לא היה יכול לסבול. לקיים מה שנ' מעולפת ספירים

מתנות כהונה

יא גרס כמו כאן וכל הנחלים כו' ועיין במדרש קהלת: **מעולפת כחן כו'.** מחמת כחן כד"א עולפו בראש כל חוצות: **אם נתעלף כו'.** ע"ד שאמרו חז"ל אין אדם עומד על דברי תורה אא"כ נכשל בה: **סוף שנעשה בהם קסם.** כלומר לכוון אמתת הדבר להלכה ובאות אמת כתב בשם נוסחא אחרת שגרסי' סוף שנעשה בהם ספיר: **ורבנן כו'.** רבנן סוברים הקוסם יודע ואינו יודע הדבר על בוריו ובין למר ובין למר דרשו מעולפת ספירים שאם נתעלף ומעמעם מדברי תורה סוף שיאירו דבריו כספירים: **אתוי חמריא כו'.** המרים לוקחי תבואה באו ולנו בבית אביו ר' שמעון ליקח דגן ממקום המונייא וישב ר"א אצל התנור והיתה אמו מורדת הפת מתוך התנור והוא היה אוכל היא היתה מורדת והוא היה אוכל עד שאכל הככרות אמרו החמרים אוי שנחש רע שורה במעיו של זה שמע ר' אליעזר את קול דבריהם ואחרי שילאו לשבור אוכל כאשר יוכלון שאת לקח ר"א חמוריהם והיה מעלה אותם על העליה: **באו** ובקשו חמוריהם ולא מצאו אותם וישאו את עיניהם ויראו אותם על העלייה הלכו אצל אביו ר"ש ספרו המעשה כי ידעו שר"א בנו העלה אותם שמה אמר להם אולי השמעתם אותו דבר רע בעיניו אמרו לו לא אדוני אלא כך וכך היה המעשה כו': **אפשר דמן כו'.** וכי אתם סוברים שהוא אוכל משלכם או עליכם מוטלים מזונותיו וכי לא מי שברא אותו ברא לו ג"כ מזונותיו ולפיכך הדין עמו והעפ"כ לכו אמרו לו משמי והוא יורידם לכם: **הנס כו'.** הנס האחרון שהיה מורידם היה גדול מן הראשון שהעלה אותם שכשהעל' אותם היה מעלה אותם להאחדים בכל פעם א' א' וכשהיה מורידם היה

ספירים. בן בית אחד היה לו לרבן גמליאל והיה למוד להיות נוטל קופה של מ' סאה ומוליכה אצל הנחתום. א"ל כל חדין חילא טבא אית בך ולית את עסוק באורייתא. כיון שנתעסק בתורה התחיל להיות נוטל של שלשים של עשרים של שנים עשר של שמונה סאים. כיון דגמר ספרא אפילו קופה של סאה לא היה יכול לסבול. ואית דאמרי אפילו סבניה לא הוה יכול למיסבל. אלא אחרנין מעברין ליה מעילווי דהוא לא הוה יכיל. לקיים מה שנאמ' מעולפת ספירים: (יד) שוקיו עמודי שש. שוקיו זה העולם. עמודי שש שהיה מיוסד לששה ימים. דכתיב (שמות לא) כי ששת ימים עשה ה' וגו'. מיוסדים על אדני פז. אלו פרשיותיה של תורה שנדרשות לפניהם ולאחריהם. ולמה הם דומות. לעמוד זה שיש לו בסיס מלמטן וקיפלוסיא מלמעלן. כך פרשיות התורה נדרשות לפניהם ולאחריהם. לפניהם מנין. שנא' (ויקרא יט) ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע מה כתיב בתריה וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל. וכי מה ענין זה לזה. אלא משהוא מנכיש הוא אזל ומתעביד ברביי מתוך שהוא נכנס ויוצא לתוך ביתו הוא נחשד על שפחתו. אמר לו חטאת אני חייב. ולא אשם אני חייב. חטאת אני מביא. אשם אני מביא. ר' יודן אמר בשם ר' לוי אלו שנוהגין היתר בשפחות בעוה"ז עתידים הן להתלות בקדקדי ראשיהן לע"ל. הה"ד (תהלים סח) אך אלהים ימחץ ראש אויביו קדקד שער מתהלך באשמיו. מה מתהלך באשמיו. עמיה חובוי. אמרי יזיל האי גברא בחובוי. ונדרשות לאחריהן. כיצד דכתיב שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל. מה כתיב בתריה לא תאכלו על הדם לא תנחשו וגו'. אמר הקב"ה לערלה אתה ממתין ג' שנים ולאשתך אי אתה ממתין עד שהיא מטהרת מנדתה. לערלה אתה ממתין ג' שנים. ולבהמתך אי אתה ממתין שיתמצה דמה. ומי קיים מצות הדם שאול התחיל לקיים מצות הדם. הה"ד (ש"א יד) ויגידו לשאול לאמר הנה העם חוטאים לה' לאכל על הדם (שם) ויאמר שאול פצו בעם ואמרתם להם הגישו אלי איש שורו ואיש שיהו ושחטתם בזה ואכלתם. מהו בזה רבנין אמרין סכין בר י"ד אצבעות הראה להם. הבי"ת תרתי זיין שבעה ה"א חמשה הרי י"ד. אמר להם כסדר הזה היו שוחטין ואוכלין. ואימתי פרעו לו הקב"ה במלחמת פלשתים דכתיב (ש"א יג) והיה ביום מלחמת ולא נמצא חרב ותנית ביד כל העם אשר את שאול ואת יונתן ותמצא לשאול וגו'. ולא נמצא ואת אמרת ותמצא. ומי המציאה לו ר' חגי

בשם

מתנות כהונה

מורידם שהיה בניה להודיע שכחו גדול: למוד. רגיל: כל הדין כו'. וכי כל זה כח יפה יש בך ואין אתה עוסק בתורה וכמו שא"ל יוחנן לר"ל חילך לאורייתא: של שלשים. שהכבד נחלש ולא היה יכול לשאת של ארבעים ואח"כ נחלש עוד ולא נשא רק של עשרים כו': ה"ג כיון דגמר ספרא. ופי' שלמד ספרא: סבניה. פי' הערוך בגד דק: אלא כו'. אלא אחרים היו מעבירין אותו מעליו כי הוא לא היה יכול מפני החולשה: שוקיו זה העולם כו'. כל זה עיין בויקרא סוף פ' כ"ה והם נתבאר וגם במדבר רבה ריש פ"י: מיוסד לששה גרסי': ה"ג אלא משהוא מנכיש עמיה הוא כו': דא"ר יודן בויקרא רבה פ"ט גרסי' ר' יודן אמר: ה"ג היתר בשפחות בעה"ז: ה"ג אמרו יזיל האי גברא בחובוי וע' בויקרא רבה: לאשתך כו'. דרש על הכה בדם נדות ולא תאכלו לשון נקייה כד"א אכלה ומחתה פיה: חוטאים לה' גרסי': בי"ד כו'. ארוך י"ד אצבעות שלא יגיעו לידי דרסה כן הוא בהדיא בפ' נשא פ"י: ה"ג לשאול וגו'.

ולא

בשם ר' יצחק מלאך המציאה לו. ורבנן אמרי הקב"ה המציאה לו. כתיב (שם יד) ויבן שאול מזבח לה' אותו החל לבנות וגו' וכמה מזבחות בנו ראשונים. נח בנה מזבח. אברהם בנה מזבח. יצחק בנה מזבח. יעקב בנה מזבח. משה בנה מזבח. יהושע בנה מזבח. ואת אמר אותו החל לבנות. אלא אותו החל להיות ראש למלכים. א"ר יודן לפי שנתן נפשו על הדבר הזה. העלה עליו הכתוב כאילו אותו החל לבנות מזבח לה'. רבי שמעון בר' יוסי בר לקוניא לפי שבעה"ז אדם בונה בנין ואחר מכלה אותו. אדם נוטע נטיעה ואחר יאכל אותה. אבל לע"ל מה כתיב (ישעיה סה) לא יבנו ואחר ישב לא יטעו ואחר יאכל וגו' לא יגעו לריק ולא ילדו לבהלה כי זרע ברוכי ה' המה וגו' (שם סא) ונודע בגוים זרעם וצאצאיהם בתוך העמים כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה':

פרשה ו (א) **חכו** ממתקים. כתיב (עמוס ה) כי כה אמר ה' לבית ישראל דרשוני וחיו יש לך חיך גדול מתוק מזה.

כתיב (יחזקאל לג) חי אני נאם ה' אלהים אם אחפוץ במות הרשע וגו' יש לך חיך גדול מתוק מזה. (שם יח) כי לא אחפוץ במות המת נאם ה' אלהים והשיבו והיו יש לך חיך גדול מתוק מזה. (שם) ובשוב רשע מרשעתו ויעש משפט וצדקה הוא את נפשו יחיה יש לך חיך גדול מתוק מזה. אר"ל ובלבד בתוהא על הראשונות. הא כיצד תני רשב"י הרי שהיה אדם צדיק כל ימיו ובסוף הוא נעשה רשע עליו הכתוב אומר וברשעתו אשר עשה לא יכשל בה ביום שובו מרשעו. א"ר יוחנן ולא עוד אלא שכל עבירות שעשה הקב"ה מונה אותן לו זכיות. הה"ד (תהלים מה) מור ואהלות קציעות כל בגדותיך כל הבגידו' שבגדת בי הרי הן כמור ואהלות לפני. תני בן כמה שנים הכיר אברהם את בוראו. ר' חנינא ור' יוחנן תרוייהון אמרי בן מ"ח שנה הכיר אברהם את בוראו. רשב"ל אמר בן ג' שנים היה. שנא' (בראשית כו) עקב אשר שמע אברהם בקולי ד מנין עקב. א"ר לוי כד אתא מיתלי עקבא מן ארעא: (ב) א"ר שמואל בר נחמן בג' מקומות נתוכח הקב"ה עם ישראל ושמחו אוה"ע שמחה גדולה ולבסוף יצאו בבושת פנים. בשעה שאמר להם הנביא (ישעיה א) לכו נא ונוכחה יאמר ה' שמחו אוה"ע אמרו היאך הן יכולין להתוכח עם בוראן. ומי יוכל לווכח עם בוראו עכשיו הוא מכלה אותם מן העולם. כיון שראה הקב"ה שאוה"ע שמחים הפכה להם לטובה שנא' (שם) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו ואם יאדימו כתולע כצמר יהיו. תמהו אוה"ע ואמרו זו תשובה וזו תוכחה אלא לא אתא אלא להתפונגה עם בנוי. ובשעה שאמר הקב"ה (מיכה ו) שמעו הרים את ריב ה' והאיתנים מוסדי ארץ וגו' ועם ישראל יתוכח שמחו אוה"ע אמרו היאך הן יכולין להתוכח עם בוראן ומי יוכל לווכח עם בוראו עכשיו הוא

מתנות כהונה

ולא כמלא את אמרת ותמלא ומי כו': ה"ג כתיב ויבן אלא אותו החל כו'. כלומר במלכים היה הוא הראשון לבוני מזבחות ועיין בפרשת נשא פרשה יו"ד: **חכו** ממתקים: **יש לך חיך כו'.** בתמיה ועיין בס' נשא פ"י: **הרשע וגו'** גרס: **מנין עקב** · וכל שנותיו היו קע"ה ועיין בב"ר פ' נ"ה ופ"ד ופ' מ"ט: **כד אתא כו'.** כאשר בא להגביה העקב מעל הארץ לילך על מסעותיו בלי ספק: **בג' מקומות כו'.** עיין כל זה בויקרא רבה פ' כ"ז: **להתפונגה.** פי' הערוך

לפלות

הוא מכלה אותם מן העולם . כיון שראה הקב"ה שמחתן של אוה"ע הפכה להם לטובה . הה"ד (שם) עמי מה עשיתי לך ומה הלאיתיך ענה בי . עמי זכר נא מה יעץ וגו' . תמהו האומות ואמרו היאך הוא זה לא אתא אלא להתפוגנה עם בנוי . ובשעה שאמר הנביא (הושע יב) וריב לה' עם יהודה ולפקוד על יעקב וגו' שמחו אוה"ע אמרו היאך הן יכולין לעמוד בפני בוראן ומי יכול לריב עם בוראו עכשיו הוא מכלה אותם מן העולם. כיון שראה הקב"ה שמחתן של אוה"ע הפך להם לטובה שנא' (שם) בבטן עקב את אחיו וגו' . א"ר יודן לאשה אלמנה שהיתה קובלת על בנה לדיין . כיון דחמאתא דיינא דהוא דאין בנור ובזפת בדינין ומגלבין . אמרה אין אנא מודע ליה לדיינא סורהנין דברי קטיל ליה . כיון דאחסל אמר לה איינוי בריך . אמר לה מה סרח עלך הדין בריך . אמרה ליה מרי כד הוה במעיי הוה בעט בי . אמר לה לאו דינא הוא . הה"ד בבטן עקב את אחיו . רבי אלעזר בר ר' סימון אמר אלוהו של יעקב אבינו חלק לו כבוד : (ג) חכו ממתקים . ר' עזריה ור' אחא בשם ר' יוחנן אמרי בשעה ששמעו ישראל בסיני אנכי פרחה נשמתן . הה"ד (דברים ה) אם יוספים אנחנו לשמוע . הה"ד נפשי יצאה בדברו . חזר הדבור לפני הקב"ה ואמר . רבש"ע אתה חי וקים ותורתך חיה וקיימת ושלחתני אצל מתים כלם מתים . באותה שעה חזר הקב"ה והמתיק להם את הדבור . הה"ד (תהלים כט) קול ה' בכח קול ה' בהדר . א"ר חמא בר ר' חנינא קול ה' בכח לבחורים . קול ה' בהדר לתשישין . תני רשב"י תורה שנתן הקב"ה לישראל החזירה להם נפשותיהן . הה"ד (שם יט) תורת ה' תמימה משיבת נפש : (ד) ד"א חכו ממתקים . למלך שדיבר כנגד בנו ונתירא ונשמטה נפשו ממנו . כיון שראה המלך כך שנשמטה נפשו התחיל מגפף ומנשק אותו ומפתהו ואומר לו מה לך . לא בני יחידי אתה . לא אני אביך . כך כשדבר הקב"ה אנכי ה' אלהיך . מיד פרחה נשמתן . כיון שמתו התחילו המלאכי' מגפפין ומנשקין אותם ואומרין להם מה לכם אל תיראו . (דברים יד) בנים אתם לה' אלהיכם . והקב"ה ממתיק בחכו הדבור ואומר להם לא בני אתם אנכי ה' אלהיכם . עמי אתם חביבין אתם לפני . והתחיל מפתה אותן עד שחזרה נשמתן והתחילו מבקשין מלפניו . הוי חכו ממתקים . התחילה התורה מבקשת רחמים על ישראל מן הקב"ה . אמרה לפניו רבש"ע יש מלך משיא בתו והורג את בן ביתו . כל העולם כולו שמח בשבילי . ובניך מתים . מיד חזרה נשמתן . הה"ד (תהלים יט) תורת ה' תמימה משיבת נפש . ר' אחא ור' תנחום ב"ר חייא בשם ר' יוחנן (יחזקאל כ) ואת שבתותי קדשו במה את מקדשו . קדשהו במאכל ובמשתה ובכסות נקיה . דכתיב (שמות לא) כי אות היא ביני וביניכם לדעת כי אני ה' וגו' אני ה' נאמן לשלם שכר טוב לכם . א"ר חייא בר אבא בנוהג שבעולם אדם עושה מלאכה עם בעל הבי' וע"י

מתנות כהונה

לעלוז ולהשתעשע : דהמאה גרסי' : איינוי . היינו כמו הזה הוא ובויקרא רבה לא גרס ליה : לאו דינא הוא . אין בזה דין משפט ובויקרא רבה הגי' נפתח קצת להיטיב : ה"ג במדבר רבה פי' ד"א חכו ממתקים . ר' עזריה כו' : אנכי . מאמר אנכי ולא יהיה לך : לתשישים . ישישים תשישי כח : התחילה התורה כו' . חוזר למעלה ובפ' נשא אינו : לשונאי ישראל.

וע"י שהוא מנבל את עצמו בטיט הוא נותן לו שכרו. אבל הקב"ה אינו כן אלא מזהיר להם לישראל ואומר להם אל תנבלו עצמכם בדבר רע ואני נותן לכם שכר טוב. הה"ד (ויקרא יא) אל תשקצו את נפשותיכם. (שם יט) ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם וגו' אני ה'. אני ה' נאמן לשלם לכם שכר טוב לעוה"ב. ר' יודן בשם ר' חמא בר' חנינא ור' ברכיה בשם ר' אבהו כתיב (שם כ) ואבדיל אתכם מן העמים וגו'. אילו נאמר ואבדיל את העמים מכם לא היתה תקומה לשונאי ישראל. אלא ואבדיל אתכם מן העמים כזה שהוא מברר הרעה מהיפה שוב אינו חוזר ומברר. אבל המברר היפה מן הרעה שוב חוזר ומברר. כך אילו נאמר ואבדיל את העמים מכם לא היתה תקומה לשונאי ישראל אלא נאמר ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי לשמי לעולם. א"ר אחא מכאן שאמר הקב"ה לאוה"ע שיעשו תשובה ויקרבם תחת כנפיו. א"ר לוי כל מעשיהן של ישראל משונין מן אוה"ע בחרישתן בזריעתן בנטיעתן בקצירתן בעימורן בדישן בגרניהון ביקביהן בגגותיהן בבכורותיהן בבשרן בתגלחתן במניינן. בחרישתן שנא' (דברים כב) לא תחרוש בשור ובחמור. בזריעתן שנא' (שם) לא תזרע כרמך כלאים. בנטיעתן שנא' (ויקרא יט) וערלתם ערלתו את פריו. בקצירתן שנאמר (שם) ובקצרכם את קציר ארצכם. בעימורן שנא' (דברים כד) ושכחת עומר בשדה. בדישן שנא' (שם כה) לא תחסום שור בדישו. בגרניהם ביקביהם שנא' (ויקרא ט) (שמות כב) מלאתך ודמעך לא תאחר. וכתיב (במדבר יח) כתבואת גורן וכתבואת יקב. בגגותיהן שנא' (דברים כב) ועשית מעקה לגגיך. בתגלחתיהן שנאמר ולא תשחית את פאת זקנך. במנינם שנא' (שמות ל) כי תשא את ראש בני ישראל וגו'. ישראל מונין ללבנה ואוה"ע לחמה. ר' ברכיה אמר תרתי. חדא בשם כהנא. וחדא בשם ר' לוי. חדא בשם כהנא היא קלסתו והוא קלסה. היא קלסתו מלמעלה למטה והוא קלסה מלמטה למעלה היא קלסתו מלמעלה למטה שהיה בעליונים והשרה שכינתו בתחתונים והוא קלסה מלמטה למעלה שהיא במדרגה התחתונה והוא עתיד להעלותה. שנא' (דברים כח) ונתנך ה' אלהיך עליון. וחדא בשם ר' לוי למלך שקידש את מטרונה ואמר מבקש אני לראותה. כיון שראה אותה התחיל משבחה ומקלסה. הה"ד זאת קומתך דמתה לתמר. גם היא אמרה רוצה אני לראותו. כיון שראתה אותו התחילה בקילוסו שקילסתו חכו ממתקים וכלו מחמדים: (ה) אנה הלך דודך היפה בנשים. אוה"ע אומרים לישראל אנה הלך דודך ממצרים לים לסיני. אנה פנה דודך. מה כנסת ישראל משיבה לאוה"ע מה טיבכם שאלים עליו ואין לכם חלק בו. מאחר שנדבקתי בו יכולה אני לפרוש ממנו. מאחר שנדבק בי יכול הוא לפרוש ממני. כל הן דהוא לגבי הוא אתי ליה: (ו) דודי ירד לגנו לערוגת הבושם. א"ר יוסי ברבי חנינא הפסוק הזה לא ראשו סופו ולא סופו ראשו. לא היה צריך קרא למימר אלא דודי

מתנות כהונה

כמשמעו אוה"ע: הלא מהיפה שוב אינו חוזר ומברר כו' עד הרעה שוב חוזר ומברר: כך אילו נאמר כו'. ועיין בפ' נשא פ' י"ד: אנא הלך: יכולה אני כו' בתמיה וכי יכולה אני כו': כל הן כו'. כל היכן שהוא שמה אצלי הוא בא ולא לאחר: דודי ירד. אלו ישראל

כל

דוח ירד לרעות בגנו. זאת אמר לרעות בגנים. אלא דודי זה הקב"ה. לגנו זה העולם. לערוגת הבושם. אלו ישראל. לרעות בגנים. אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות. וללקוט שושנים לסלק את הצדיקים שבישראל. מה בין מיתת זקנים למיתת נערים. ר' יהודה ור' אבהו. ר"י אומר הנר הזה בזמן שהוא כבה מאליו יפה לו ויפה לפתילה. ובזמן שאינו כבה מאליו רע לו ורע לפתילה. ר"א אמר התאנה הזו בזמן שנלקטת בעונתה יפה לה ויפה לתאנה. ובזמן שאינה נלקטת בעונתה רע לה ורע לתאנה. דילמא ר' חייא בר אבא ותלמידיו. ואית דאמרי ר' עקיבא ותלמידיו ואית דאמרי רבי יהושע ותלמידיו. הוי נהיגין יתבין פשטין תחות חדא תאנה. ובכל יום ויום היה משכים בעל התאנה ומלקט תאנתו. אמרין נשנה את מקומנו שמא חושדנו. מה עשו הלכו וישבו להם במקום אחר. השכים בעל התאנה ולא מצאן. הלך וחזר אחריהם עד שמצאן. אמר להם רבותי מצוה אחת הייתם עושין לי. ואתם מבקשין למנעה ממני אמרו ליה ח"ו. ומפני מה הנחתם מקומכם וישבתם במקום אחר. אמרינן שמא אתה חושדנו. אמר להם ח"ו. אלא אומר לכם מפני מה אני משכים ללקוט תאנתי. שכיון שהחמה זורחת על התאנים הן מתליעות. מיד חזרו לתמן. ההוא יומא אשכחין דלא לקט. נטלו מהן ופצעו אותם ומצאו מותלעות. אמרו יפה אמר בעל התאנה. ואם הוא יודע עונתה של תאנתו והוא לוקטה. כך הקב"ה יודע אימתי עונתן של צדיקים לסלקן והוא מסלקן. א"ר שמואל בר נחמן למלך שהיה לו פרדס. ונטע בו שורות של אגוזין ושל תפוחין ושל רמונים ומסרו ביד בנו. בזמן שבנו עושה רצונו. היה המלך מחזיר ורואה אי זו נטיעה יפה בעולם והיה עוקרה ומביאה ושותלה בתוך אותו הפרדס. ובזמן שלא היה בנו עושה רצונו. היה המלך רואה איזה נטיעה יפה בתוך הפרדס ועוקרה. כך כ"ז שישראל עושין רצונו של מקום רואה אי זה צדיק יש באוה"ע כגון יתרו ורחב מביאו ומדבקו בישראל. ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של הקב"ה רואה אי זה צדיק ישר וכשר וירא שמים יש בהם ומסלקו מתוכן. כד דמך ר' חייא בר אווייא בר אחתיה דבר קפרא אמרין לר' יוחנן עול ואפטר עילוי. אמר לון ייעול ר"ל דהוא תלמידיה והוא ידע הייליה. עאל ר' שמעון ואפטר עילוי. דודי ירד לגנו הקב"ה יודע במעשיו של ר' חייא בר אווייא וסלקו מן העולם: (ז) כד דמך ר' סימון בר זבדי עאל ר' אילא ואפטר עלוי (איוב כח) והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה תהום אמר לא בי היא וים אמר אין עמדי ונעלמה מעיני כל חי ומעוף השמים נסתרה. ד' דברים שהם תשמישו של עולם ואם אבדו יש להן חליפין. ואלו הן. (איוב כח) כי יש לכסף מוצא ומקום לזהב יזוקו ברזל מעפר יוקח ואבן יצוק נחושה. ת"ח אם מת מי מביא לנו תמורתו. אנו שאבדנו את ר' סימון מאיכן נמצא כמוהו

מתנות כהונה

כל זה במדרש קהלת בפסוק מתוק' שנת העובד ובכ"ל פ' ס"ב ושם פירשתיו: דלא לקט גרס: ה"ג רואה איזה צדיק כו'. עד צדיק יש בהם ומסלקו: הייליה כחו כמה הוא יפה בתורה ומעשים טובים וכ"ז הוא בירושלמי בפ' היה קורא ובפ' בתרא דהוריות: ה"ג במדרש קהלת לגנו הקב"ה יודע: לא בי היא. עיין במדרש קהלת: נימר לכון. נאמר לכם: מתכשר

כמוהו. א"ר לוי שבטים מציאה מצאו. וכתיב (בראשית מב) ויצא לבם ויחרדו. אנו שאבדנו את ר' סימון בר זבדי מאיכן אנו מוצאים תמורתו. הוי והחכמה מאין תמצא: (ח) כד דמך רבי בון בר' חייא. עאל ר' זירא ואפטר עילוי מתוקה שנת העובד נימור לכון למה ר' בון דומה למלך שהיה לו כרם. ושכר עליו פועלים. והי' שם פועל אחד מתכשר במלאכתו יותר מבולן. כיון שראה המלך כשר במלאכתו יותר מדאי. אחזו בידו והתחיל מטייל עמו ארוכות וקצרות. לעתותי ערב באו הפועלים ליטול שכרן. ובא אותו פועל ליטול שכרו עמהם. ונתן לו המלך שכרו כמותן. התחילו הפועלים מצירים אמרו לו אדונינו המלך. אנו שיגענו כל היום וזה לא יגע אלא שתים או שלש שעות ביום והוא נוטל שכרו כמותינו. אמר להם המלך מה אתם מצירין. יגע זה בשתים או בשלש שעות מה שלא יגעתם אתם כל היום כולו. כך יגע ר' בון בר חייא לעשרים ושמונה שנה בתורת מה שלא יגע תלמיד ותיק למאה שנה. א"ר יוחנן כל מי שהוא עוסק בתורה בעה"ז. אף לע"ל אין מניחין אותו לישן. אלא מוליכין אותו לבית מדרשו של שם ועבר ושל אברהם יצחק ויעקב ושל משה ואהרן. ועד היכן. עד (ש"ב ז) ועשיתי לך שם גדול כשם הגדולים אשר בארץ: (ט) יפה את רעיתי כתרצה. ר' יהודה בר סימון פתר קרייה בקרבנות. יפה את רעיתי כתרצה אלו הקרבנות שאתם מתרצים בקרבנות׳ המד"א (ויקרא א) ונרצה לו לכפר עליו. נאוה כירושלים. אלו הקדשים שבירושלים. המד"א (יחזקאל לו) כצאן קדשים כצאן ירושלים. ד"א יפה את רעיתי כתרצה אלו נשי תירען. דאמר רבי נשי תירען כשרות היו. עמדו ומיחו על עצמן ולא נתנו מנזמיהם למעשה העגל. אמרו מה ליסטטרין הקשה שיברו הקב"ה. ליסטטרין הרך עאכ"ו. נאוה כירושלים. שכל מי שהיה רוצה ומבקש טיפוסים של פעור היה הולך ומוצאה בירושלים. הה"ד (ישעיה י) ופסיליהם מירושלים ומשומרון: (י) ד"א יפה את רעיתי כתרצה. כשאת רוצה. כד את בעייא לית את צריכה בעייא מכלום מילף מכלום. מי אמר להם להביא עגלות ובקר לטעון המשכן לא מהן ובהן הביאו אותן. הה"ד (במדבר ז) ויביאו את קרבנם לפני ה' שש עגלות צב כנגד ששה רקיעים. ולא שבעה

מתנות כהונה

מהיר וטוב וכשר בלי עגלות: ות' שנה בתורה גרסי': יפה את כתרצה: בקרבנות. שהם מתרצות להקדוש ברוך הוא בקרבנות וה"ג במדבר רבה: הקדשים ע' במדבר רבה: נשי תרען. נשי דור המדבר כדלעיל בפסוק לבבתני אחותי כלה ובויקרא רבה פ' ב' תרגום של תרצה תרעה לשון רעוה תרגומו של רצון על שהיו מרוצות להקב"ה: ליסטטירין הקשה. כל אלהי מצרים עשה בהם הקב"ה שפטים והברם זה הרך שנעשה מזהב עאכ"ו ועיין בערוך ערך סטטיונר וגרס שברו הקב"ה ואף שיבחו לשון שבירה הוא כד"א בשוא גליו אתה תשבחם. פירושו תשברם ותשקוט אותם מהרעשתן: ה"ג הרך עאכ"ו: טיפוסים. ציורים ודפוסים כד"א טופסי גטין טופסא דשטרא ועיין בערוך ערך טפס ופי' יפה ומרוצה אתם לי כשפורש תמעשה הפסילים שנמצאו בירושלים ושומרון: כד את בעיא כו'. כשאתה רוצה וחפץ אין אתה צריך ללמוד משום אדם ומעצמך אתה יודע היאך לעבוד להקב"ה: ה"ג ובקר לטעון המשכן לא מהן כו'. כלומר מדעת עצמן מיניה וביה: שש עגלות צב כו'. עיין כל זה במדרש אסתר בפסוק

שבעה הן . א"ר אבון חן דמלכא שרי טמיקין . **שש כנגד שש** ארצות ארץ אדמה ארקא גיא ציה נשיה תבל וכתיב (תהלים צח) והוא ישפוט תבל בצדק . ו' כנגד ו' ערכי משנה . ששה כנגד ששה ימי בראשית . ששה כנגד ששה אמהות שרה רבקה רחל לאה זלפה בלהה . **צב** דומות לקוליינון . צב מצויינות . צב מטוכסות . צב שצבא הלוים עומדים עליהם . תני בשם נחמיה כמין קמריטין היו שלא יהיו כלי שרת מתבקעין . **ושני** עשר בקר כנגד שנים עשר נשיאים . עגלה על שני הנשיאים ושור לאחד . מלמד שלא לקחום בדמים אלא זה הביא שור וזה הביא שור . זה הביא עגלה . וזה הביא עגלה . **ויקריבו** אותם לפני המשכן . מלמד שמסרום לצבור . (במדבר ז) **ויאמר ה' אל משה לאמר** מהו לאמר . א"ל הקב"ה צא ואמור להם דברי שבח ונחמות . א"ר הושעיא אמר הקב"ה מעלה אני עליכם כאילו כבר הייתי צריך לסבול בו את עולמי והבאתם לי . באותה שעה נתירא משה אמר בלבו תאמר רה"ק נסתלקה ממני ושרת על הנשיאים . או שמא נביא אחר עמד וחידש את ההלכה . א"ל הקב"ה משה אילו להם הייתי אומר שיביאו . הייתי אומר לך שתאמר להם . אלא **קח מאתם** והיו מהו קח מאתם . מאתם היו הדברים . ומי נתן להם את העצה . א"ר סימון שבטו של יששכר אמר להם המשכן הזה שאתם עושים פורח הוא באויר עשו לו עגלות כדי שיהא נטען בהם . הוא שהכתוב משבח שבט יששכר . שנא' (ד"ה א יב) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים . מהו לעתים . ר' תנחומא אמר לקירסין . ר' יוסי בר קסריי אמר לעיבורין . לדעת מה יעשה ישראל שהיו יודעים לרפאות את הקירוס . ראשיהם מאתים אלו מאתים ראשי סנהדראות שהיה שבטו של יששכר מעמיד . וכל אחיהם על פיהם . מלמד שכל אחיהם היו מסכימין ההלכה על פיהם כהלכה למשה מסיני . באותה שעה אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע שמא תמות אחת מן הפרות וישבר אחד מן הגלגלים ונמצא קרבנן של נשיאים פסול . ונמצאת עבודת המשכן בטלה . מיד (במדבר ז) **ויאמר ה' אל משה קח מאתם והיו לעבוד** וגו' והיו נתן להם הויה שיהו חיות וקיימות בעולם לעולמי עולמים . עד איכן היו קיימות . ר' יודן ור' הונא בשם בר קפרא עד הגלגל . הה"ד בהושע (הושע יב) בגלגל שורים זבחו גם מזבחותם כגלים על תלמי שדי . ואיכן הקריבו אותן . ר' אבון אמר בנוב הקריבו אותן . ר' אבא אמר בגבעון הקריבו אותן . לוי אמר בשילה הקריבום . ורבנן אמרין בבית עולמים הקריבום . ר' חמא אמר טעמא דרבנן דכתיב (ד"ה ב ז) ויזבח המלך שלמה את

מתנות כהונה

שמים ההם ובפ' נשא פרשה י"ב ושם פירשתיו : **והוא ישפוט** פי' שרי שתבל הוא הטוב שלם על כולם ועיין בויקרא רבה פ' כ"ט : **ערכי** . סדרים מלשון מערכה : **לקוליינון** . פירוש הערוך כמו אהל יפה : **מצויינות** . מצויירים ומציינים בצבעונים : **מטוכסים** . מסודר ומודגל בדגלים של צבא : **ה"ג** בילקוט וערוך כמין **קמריסטין** . ובפ' נשא גרסי' קמורות . ופי' היו עשוים עגולות כדי שלא ישתברו כו' : **מתבקעין** גרסי' : ושני עשר גרסי' : **ה"ג** לפני המשכן מלמד כו' : **ההלכה** . להביא העגלות : **פורח הוא כו'** . בתמיה : **לקרסין** . לעתים כמשמעו ועיין במדרש אסתר בפסוק ויאמר המלך לחכמים כו' : **קח** מאתם והיו לעבוד גרסי' : **ה"ג** בשוחר טוב מזמור פ"א טעמא דרבנן דכתיב ויזבח המלך שלמה את זבח הבקר זבח בקר לא אמר אלא

זבח

את זבח הבקר. זבח בקר לא נאמר אלא זבח הבקר. אי זה בקר הוי אומר את שתי העגלות ואת ארבעת הבקר. וכתיב ואת ארבע העגלות ואת שמונת הבקר. ר' מאיר אומר עכשיו הן קיימות ולא הוממו ולא הזקינו ולא הטריפו אלא הן חיות וקיימות. והרי דברים ק"ו ומה הפרות שנדבקו ע"י אדם במלאכת המשכן נתן להם הוויה שיהיו הן חיות וקיימות לעולמי עולמים. ישראל שדבקים בחיי העולמים עאכ"ו. שנאמ' (דברים ד) ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום: (יא) הסבי עיניך. ר' עזריה בשם ר' יהודה בר' סימון למלך שכעס על מטרונא ודחפה והוציאה מפלטין בחוץ. מה עשתה הלכה וצמצמה פניה אחר העמוד חוץ לפלטין. לכשעבר המלך אמר המלך העבירוה מנגד פני שאיני יכול לסבול. כך בשעה שב"ד יושבין וגוזרין תעניות והיחידים מתענים. הקב"ה אומר איני יכול לסבול. שהם הרהיבוני. הם גרמו לי לפשוט ידי בעולמי. ובשעה שב"ד גוזרין תענית ותינוקות מתענים אומר הקב"ה איני יכול לסבול שהם הרהיבוני הם המליכוני עליהם ואמרו (שמות טו) ה' ימלוך לעולם ועד. ובשעה שגוזרין תעניות וזקנים מתענים. אומר הקב"ה איני יכול לסבול שהם הרהיבוני הם קבלו מלכותי עליהם בסיני ואמרו (שם כד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. וכתיב (תהלים פז) אזכיר רהב ובבל ליודעי וגו'. ר' פנחס בשם ר' חמא בר' תנינא בר פפא כתיב (שם סח) ואף סוררים לשכון יה אלהים. ואף סוררים והקב"ה משרה שכינתו ביניהם. באי זו זכות בזכות כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע: (יב) שערך כעדר העזים. מה עז זו בזויה כך ישראל בזויין בשטים שנא' (במדבר כה) וישב ישראל בשטים וגו'. שניך כעדר הרחלים. מה רחל זו צנועה. כך היו ישראל צנועים וכשרים במלחמת מדין. ר' הונא בשם ר' אחא אמר שלא הקדים אחד מהן תפלין של ראש לתפלין של יד. שאילו הקדים אחד מהן תפלין של ראש לתפלין של יד לא היה משה משבחם ולא היו עולין משם בשלום. הוי אומר שהיו צדיקים ביותר. שכלם מתאימות. בשעה שהיו נכנסים זוגות זוגות אצל האשה. היה אחד מהם מפחם פניה אחד מהן מפרק נזמיה. והיו אומרות להן אין אנו מבריותיו של הקב"ה שתעשו לנו כך. והיו ישראל אומרין להן לא דייכם שנטלו שלנו מתחת דיכם. תה"ד (במדבר כה) ויאמר ה' אל משה קח את כל ראשי העם והוקע אותם. ושכולה אין בהם. שלא נחשד מהם אחד בעבירה. כפלח הרמון רקתך. באותה שעה כשחזרו ממלחמת מדין התחיל משה לשבחן אפילו ריקנין שבכם רצופים מצות ומע"ט כרמון הזה. שכל מי שבא עבירה לידו ניצול ממנה ולא עשה אותה. מצוה גדולה עשה. ואצ"ל לצמתך על

הצנועין

מתנות כהונה

[א]ת הבקר אחד כו'. ופסוק הוא בדברי הימים ב"ז וכן כתיב כאן הבקר והוא שמסיים והולך את שתי העגלות ואת ד' הבקר כו'. ללמדנו דיליף הבקר בגזירה שוה: ה"ג ולא הוממו ולא הזקינו ולא הטריפו: ה"ג נתן להם הויה שיהיו הן כו' וכ"ה בפ' תא ובספר עבודת הקודש פ"י מחלק העבודה גרסי' כגי' הספר: הסבי עיניך. ה"ג אמר המלך העבירוה מנגד כו': והיחידים. אמר היחידים לא הזקנים ולא הנערים: שהם הרהיבוני. כלומר העבירוני על דעתי: לפשוט ידי כו'. לנקום נקמת ישראל ממצרים וכל המצירים אותם וכתיב אזכיר רהב הביאו לראיה על הרהיבוני שפי' לשון גדולה וגאוה: ואף סוררים גרסי': שלא הקדים כו'. עיין לעיל בפסוק אל

תראני

הצנועין ועל המצומתים שבכם : (יח) ששים המה מלכות. ר' חייא ציפוראה ותני לוי פתרי קרויה באוה"ע. ר' חייא אמר ששים ושמונים הרי מאה וארבעים. ארבעים מהם יש להם לשון ואין בהם כתב. וארבעים מהם אין להם לשון ויש להם כתב. ועלמות אין מספר. השאר מהם שאין להם לא כתב ולא לשון. יכול אף ישראל כן. ת"ל (אסתר ח) ואל היהודים ככתבם וכלשונם. רבי לוי אמר ששים ושמונים הרי מאה וארבעים. שבעים מהם מכירים אבותיהן ואין מכירין אמותיהם. ושבעים מהם מכירין אמותיהם ואין מכירין אבותיהם. ועלמות אין מספר שאין מכירין אבותיהם ואמותיהם. יכול אף ישראל כן. ת"ל (במדבר א) ויתילדו על משפחותם לבית אבותם. אחת היא יונתי תמתי אחת זה אברהם. שנא' (יחזקאל לג) אחד היה אברהם. אחת היא לאמה. זה יצחק שהיה יחיד לאמו. ברה היא ליולדתה זה אבינו יעקב שהיה ברור ליולדתו שהיה צדיק גמור. ראוה בנות ויאשרוה. אלו השבטים שנא' (בראשית מה) והקול נשמע בית פרעה. ד"א ראוה בנות ויאשרוה זו לאה שנאמ' (שם ל) באשרי כי אשרוני בנות. מלכות ופלגשים ויהללוה. זה יוסף שנא' (שם מא) ויאמר פרעה אל עבדיו הנמצא כזה. אם אנו מהלכין מסוף העולם ועד סופו. אין אנו מוצאין כזה. שנא' (בראשית מא) אחרי הודיע אלהים אותך את כל זאת וגו' : (יד) ר' יצחק פתר קרייה בפרשיותיה של תורה. ששים המה מלכות. אלו ששים מסכתיות של הלכות. ושמונים פילגשים. אלו פ' פרשיות שבתורת כהנים ועלמות אין מספר. אין קץ לתוספתות. אחת היא. הן חולקים אלו עם אלו וכולהון דורשין מטעם אחד מהלכה אחת מגזרה שוה מק"ו. ר' יודן ברבי אלעאי פתר קרייה בעץ חיים ובגן עדן. ששים המה מלכות אלו ששים חבורות של צדיקים שיושבות בג"ע תחת עץ החיים ועוסקות בתורה. תני עץ חיים מהלך ת"ק שנה. וכל מימי בראשית מתפלגין ויוצאין מתחתיו. ר' יהודה בב' אלעאי אמר לא סוף דבר גופו. אלא אפילו קורתו מהלך ת"ק שנה. תני תמצית כור תרקב שותה. ותמצית כוש מצרים שותה. ומצרים מהלך מ' יום. והיא ת' פרסה על ת' פרסה. והיא אחד מששים בכוש. וכוש מהלך ז' שנים ועוד. והיא אחד מס' בעולם. וארכו של עולם ת"ק שנה מהלך. ורחבו מהלך ת"ק שנה. והוא אחד מארבע מאות שנה לגיהנם

אפיפת אמרים

במ"ב. בד"ה מהלך. ועוד ל"ה א"ה נ"ל שצ"ל ועוד ע"ח כי כן היא החשבון. אף אם תחשוב כל הז' שנים לחשבון שנות הלבנה. ודו"ק :

מתנות כהונה

תרלמי ונפסוק כמגדל : שבעים מהן כו'. במדבר רבה פ"ט הגירסא נכונה ע"ש: זה אברהם כו'. כל זה בב"ר פל"ד : את כל זאת וגו'. גרסי' וסיפיה דקרא אין נכון והכל כמוך ש"מ הגמלא פירושו אף אם נלך ונבקשנו לא נמלאנו ועיין בב"ר פ"ל: מסכתיות גרסי' : ה"ג בירושלמי בפ"ק דברכות ובב"ר פ' ט"ו אלא אפי' קורתו ובספרים היה כתיב כורתו שגגה כמו קורתו כדאיתא בבמדבר רבה והסופר טעה וכתב כורתו : תמצית כור. בפ"ק דתענית כל העולם שותה מג"ע ודילו ממימי תמצית של ג"ע פי' הקב"ה משקה ג"ע ומתמציתו שותה כל העולם וכן מצרים לכוש כו' ועיין מזה בב"ר פט"ו : ה"ג מ' יום והיא ארבע כו'. ועיין בפרש"י בפ' שלח לך וה"ג בפ"ק דתענית : מהלך ז' שנים. וכשתהלך ימי ז' שנים לארבעים יהי' ס' פעמים מ' ועוד ל"ה יתרים ואינו מדקדק אחריהם : ה"ג ז' שנים ועוד והיא אחד כו' : אחד מס' בעלם. גם הוא אינו מכוון : ה"נ ת"ק שנה מהלך ורחבו כו' :

לגיהנם. ומוצא הילוכה של גיהנם ב' אלפים מאה שנה. מצינו שכל העולם כלו ככיסוי קדירה לגיהנם. ועולם אחד בס' בעדן. ועדן אין לה שיעור. ושמונים פלגשים. אלו פ' חבורות בינוניות שיושבות ועוסקות בתורה חוץ לעץ ההיים. ועלמות אין מספר. אין קץ לתלמידים. יכול שהן חלוקין זה עם זה. ת"ל אחת היא יונתי תמתי. כולן דורשין מטעם אחד מהלכה אחת מגזרה שוה אחת מק"ו: (טו) רבנן פתרי קרייה ביוצאי מצרים. ששים המה מלכות ששים אלו ס' רבוא שיצאו מבן כ' שנה ומעלה. ושמונים פלגשים. אלו פ' רבוא שיצאו ישראל ממצרים מבן כ' שנה ולמטה. ועלמות אין מספר. אין קץ ואין סכום לגרים. ר' ברכיה בשם ר' לוי אמרי אוה"ע יש להם מנין ואין להם סכום. יש להם מנין (בראשית י) בני יפת גומר ומגוג אבל ישראל יש להם מנין ויש להם סכום. הה"ד (במדבר ג) פקודיהם במספר כל זכר. פקודיהם זה המנין. במספר זה הסכום. ודכוותיה (ש"ב כד) ויתן יואב את מספר מפקד העם אל המלך וגו'. מספר זה המנין. מפקד זה הסכום. אין תימר שאנו מעידין על עצמנו. והלא בלעם הרשע העיד בנו דכתיב (במדבר כג) מי מנה עפר יעקב זה מנין ומספר את רובע ישראל זה הסכום. ד"א אחת היא יונתי תמתי זו כנסת ישראל שנא' (ש"ב ז) ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. אחת היא לאמה. שנא' (ישעיה נא) הקשיבו אלי עמי ולאמי אלי האזינו לאמי כתיב. ברה היא ליולדתה. תרגם ר' יעקב בר אבונה קומי ר' יצחק בר מינה לית ליולדתה. ראוה בנות ויאשרוה. המד"א (מלאכי ג) ואשרו אתכם כל הגוים. מלכות ופלגשים ויהללוה. המד"א (ישעיה מט) והיו מלכים אומניך: (טז) מי זאת הנשקפה כמו שחר. דלמא ר' חייא ור"ש בר חלפתא הוין מהלכין בהדא בקעת ארבאל בקריצתא. וראו אילת השחר שבקעה אורה. א"ל ר' חייא רבה לר"ש בר חלפתא כך תהיה גאולתן של ישראל מצפצפת. דכתיב (מיכה ז) כי אשב בחשך ה' אור לי. בתחלה היא באה קימעא קימעא. ואחר כך היא מנצנצת ובאה. ואח"כ פרה ורבה. ואח"כ מרטבת והולכת. כך בתחלה (אסתר ב) בימים ההם ומרדכי יושב בשער המלך. ואח"כ (שם ח) ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות. ואח"כ ליהודים היתה אורה ושמחה וגו'. כמו שחר אי מה שחר זה שאין לו צל יכול אף ישראל כן. ת"ל יפה כלבנה. אי מה הלבנה הזו אין אורה ברור כך ישראל. ת"ל ברה כחמה. הה"ד (שופטים ה) ואוהביו כצאת השמש בגבורתו. אי מה החמה קופחת יכול אף ישראל כן. ת"ל יפה כלבנה.

הה"ד

מתנות כהונה

ה"ג ב' אלפים מאה שנה כלומר שני אלפים פעמים מאה ואז הוא מכוון אחד מס' בעדן מאמר זה הוא בפ"ק דתענית אך באופן אחר: ה"ג חוץ לעץ החיים ועלמות כו': מהלכה א' גרס: אלו שמונים רבוא כו'. יש בזה אגדות חלוקות ועיין לעיל בפסוק הנה מטתו ובשמות רבה ריש פמ"ב ובבמדבר רבה פ"א: מניין ראשי בתי אבות: הסכום. מניין הפרטים: אין תימר. אם תאמר: בר מינה כו'. בלעדיה אין בנים ליולדתה כלומר בלעדי ישראל אין בנים להקב"ה וברה פירושו חוצה לה כלומר מבלעדה: מי זאת הנשקפה. פסוק זה יפה נדרש בשמות רבה פ' ט"ו ועיין עליו: דלמא גרסי'. ופי' כמו דאמר בתלמוד בבלי ומעשה זה הוא בירו' פ"ק דברכות ובפ' אמר להם הממונה ובשוחר טוב מזמור כ"ב: בקריצתא. בבקר כשעלה עמוד השחר: כך תהיה גרס. ועיין זה בשמות רבה פט"ו: מצפצפת. כלומר מבצבצת ואולי שכך צריך להיות: מנצנצת. ל' הנץ החמה: מרטבת. מרחבת ומגדלת: ה"ג היתה אורה ושמחה וגו' כמו שחר אי מה שחר זה כו': קופחת. ל'

הכאה

הה"ד (תהלים לו) מה יקר חסדך אלהים אי מה לבנה זו פעמים חסרה פעמים יתירה יכול אף ישראל כן ת"ל ברה כחמה. אי מה חמה זו משמשת ביום אינה משמשת בלילה אף ישראל כן. ת"ל יפה כלבנה. מה לבנה זו משמשת ביום ובלילה דכתיב בה (בראשית א) ולמשול ביום ובלילה כך ישראל הן הן בעוה"ז. הן הן לעוה"ב. אי מה חמה ולבנה אין להם אימה יכול אף ישראל כן. ת"ל איומה כנדגלות. כנדגלין של מעלן כגון מיכאל ודגלו גבריאל ודגלו. ומנין שיש להם אימה שנאמר (יחזקאל א) וגביהן וגבה להם ויראה להם. רבי יהושע אומר אימה שלמטה כגון דוכסין ואיפרכין ואסטרטיליטין. ומנין שיש להם אימה. שנאמר (דניאל ז) דחילה ואמתני ותקיפא. ר' יודן ור' הונא. ר' יודן בשם ר' אליעזר בנו של ריה"ג ור' הונא בשם ר' אליעזר המודעי כדגלים אכ"כ אלא כנדגלות כדור שנתנדנד לגלות. איזה זה זה דורו של חזקיהו. שנא' (מ"ב יט) יום צרה ותוכחה. ומנין שיש להם אימה שנא' (ד"ה ב לב) וינשא לעיני הגוים מסביב. ר' הונא בשם רבי אלעזר המודעי כדגלים אכ"כ אלא כנדגלות כדור שנתנדנד לגלות ולא גלה. ואיזה זה זה דורו של מלך המשיח. הה"ד (זכריה יד) ואספתי את כל הגוים אל ירושלים למלחמה. ומנין שיש לו אימה שנא' (ישעיה יא) והכה ארץ בשבט פיו. ר' אלעזר בשם ר' יוסי בר ירמיה בשעה ההיא יהיו ישראל מתנדנדים ממסע למסע. ר' יהושע דסכנין אומר אמרה כנסת ישראל הביאני הקב"ה למרתף של יין זה סיני. שם מיכאל ודגלו. גבריאל ודגלו. אמרה הלואי נסע כטכסים הזה של מעלן. באותה שעה אמר הקב"ה הואיל ונתאוו בני להיות כדגלים. יחנו בדגלים שנא' (במדבר ב) על דגלו באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל: (יז) אל גנת אגוז ירדתי. אריב"ל נמשלו ישראל באגוזה. מה האגוזה נגזזת ונחלפת ולטובתה היא נגזזת למה שהיא מחלפת כשער הזה שנגזז ונחלף וכצפרנים הללו שנגזזין ונתחלפין. כך כל מה שישראל נגזזין מעמלן ונותנין לעמלי תורה בעה"ז לטובתן הן נגזזין ונחלפין להם ומרבין להם עושר בעה"ז ושכר טוב לעה"ב. ר' יהושע דסכנין בש"ר לוי אמר מה הנטיעות הללו אם את מכסה שרשיהם בשעת נטיעתן הן מצליחות ואם לאו אין מצליחות. אבל האגוז הזה אם את מכסה שרשיו בשעת נטיעתו אינו מצליח. כך ישראל (משלי כח) מכסה פשעיו לא יצליח. א"ר אלעשה לא הוה צריך קרא למימר אלא אל גנת ירק. ואמר אל גנת אגוז. אלא מלמד שנתן להם כחן של נטיעות וזיון של

ירק

מתנות כהונה

כחמה. כלומר אורה מכה בכח על האדם ושורפת ומשחרת אותו ועיין במדבר רבה ריש פ"א. בירו' גרס בתחילה ומרדכי יושב בשער המלך אח"כ ויקח המן את הלבוש ואת הסוס וילבש את מרדכי ואח"כ וישב מרדכי אל שער המלך ואח"כ ומרדכי יצא מלפני המלך ואח"כ ליהודים היתה אורה ונאמר עכ"ל הירו' ובשוחר טוב מאריך עוד יותר: דוכסין כו'. מיני ממשלות הן: ומנין שיש. לאותן דוכסין של אדם אימה: ה"ג כדור שנתנדנד לגלות ולא גלה אי זה זה כו' ופי' היו מעותדים לגלות מפני רוב חילו של סנחריב ורוב כחו והעצומו ונתן להם הקב"ה אימתה ופחד: באותיות. אל תקרי באותות אלא באותיות ל' תאוה שנתאוו ישראל להיות נדגלים כמותם כן הוא לעיל בפ' במדבר: אל גנת: נגזזת. גוזזים וקוצרים שבולותיה הזמורות וזהו תיקונה שע"י זה היא מגדלת פירותיה למרחוק: כשער גרסי'. פי' שער ראשו וזקנו שכשגוזזים אותו הוא ממהר לצמוח וכן הצפרנים: ונחלף. מחליף יצמח יותר מבראשונה: גינת ירק. אצל גינה

ירק . ר' עזריה אמר תרתי . מה אגוז זה עצו משמר פריו . כך עמי הארץ שבישראל מחזקין בדברי תורה . הה"ד (שם ג) עץ חיים היא למחזיקים בה . ואמר חורי מה אגוז זה אם נופל לתוך הטנופת את נוטלו ומורקו ושוטפו ומדיחו והוא יפה לאכילה . כך כל מה שישראל מתלכלכין בעונות כל ימות השנה בא יוהכ"פ ומכפר עליהם . הה"ד (ויקרא טז) כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם . ר' יהודה בר' סימון אומר מה אגוז זה יש לו שתי קליפות . כך ישראל יש להן שתי מצות . מילה ופריעה . ד"א אל גנת אגוז אר"ל מה אגוז זה חלק . דתנינן ר' שמעון אומר אף בחלקי אגוזים . וכל מי שעולה לראשו ואינו נותן דעתו האיך יעלה הוא נופל ומת ונוטל שלו מן האגוז . כך כל מי שהוא מנהיג שררה על הציבור בישראל ואינו נותן דעתו היאך הוא מנהיג את ישראל . סוף שהוא נופל ונוטל שלו מתחת ידיהם . הה"ד (ירמיה ב) קדש ישראל לה' ראשית תבואתו כל אכליו יאשמו וגו' . ד"א אל גנת אגוז ירדתי מה אגוז זה שחוק לתינוקות ושעשוע למלכים . כך הן ישראל בעה"ז ע"י עונות דכתיב (איכה ג) הייתי שחוק לכל עמי וגו' . אבל לע"ל והיו מלכים אומניך . ד"א אל גנת אגוז ירדתי מה האגוז הזה יש בו אגוזי פרך אגוזים בינונים ואגוזים קנטרנין כך ישראל יש מהן עושין צדקה מאליהן . ויש שאם אתה תובען הם נותנים . ויש שאתה תובען ואין עושים . א"ר לוי מתלא אמר תרעא דלא פתחיה למצוותא יהא פתיח לאסייא . ד"א אל גנת אגוז ירדתי מה אגוז זה האבן שוברו . כך תורה קרויה אבן . ויצה"ר קרוי אבן . התורה קרויה אבן שנא' (שמות כד) ואתנה לך את לוחות האבן . ויצה"ר קרוי אבן שנא' (יחזקאל לו) והסירותי את לב האבן מבשרכם . א"ר לוי למקום ארימון שהוא משובש בגייסות . מה עשה המלך הושיב בו כוסטריינים בשביל לשמרו כדי שלא יקפחו לעוברים ולשבים . כך אמר הקב"ה תורה קרויה אבן ויצה"ר קרוי אבן תהא האבן משמר האבן . ד"א אל גנת אגוז ירדתי מה אגוז זה אינו יכול לגנוב המכס שלו שהוא נשמע וניכר . כך הם ישראל כל מקום שאחד מהם הולך אינו יכול לומר שאינו יהודי . למה שהוא ניכר הה"ד (ישעיה סא) כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה' . ד"א אל גנת אגוז ירדתי מה אגוז זה השק מלא אגוזים בידך את נותן לתוכו כמה שומשים כמה הרדלים והן מחזיקין . כך כמה גרים באו וניתוספו בישראל . הה"ד (במדבר כג) מי מנה עפר יעקב . ד"א אל גנת אגוז ירדתי מה אגוז זה את נוטל אחד מהכרי וכולן

מדרדרין

מתנות כהונה

נופל לי ירק : **מה אגוז הוא חלק** . אילן אגוז הוא חלק מן השריגים והסעיפים : **כהא דתנינן** כו' . בפ"ד דמס' פיאה : **פרך** . פי' הערוך שם מקום ובערוך ערך פרך פי' אגוזים הטובים אחד ונפרכים בידים וכן הוא בילקוט : **בינונים** . טובים הם אבל לא כאגוזי פרך : **קנטרנין** . ע"ש שיש להם קליפה עבה וקשה ואוכל מעט קורא אותם קנטרנים ל' קינטור ולעג . ובילקוט גרס קטרני' וי"ל ע"ש שהם מקושרים אחד בקליפה ובדוחק יוכלו לשבר' : **ה"ג מאליהם** ויש שאם אתה תובען הם נותנים ויש שאת כו' : **תרעא** . פתח ושער שאינו פתוח לצדקה עתיד שיהיה פתוח לרופא כלומר שהקב"ה ישלח עליו חולאים ויצטרך להוציא ממון לרופא : **לב האבן** . וכדמפ' ר' לוי ואזיל : **ארימון** . עיין בויקרא רבה פ' ל"ה : **לגנוב** . הסוחרים המוליכים אגוזים ממקום למקום אין יכולים לגנוב ולהעלים אותם מן המוכס שמקשקשים ומשמיעים קול :

מדרדרים

מדרדריןומתגלגלין זה אחר זה. כך הן ישראל לקח אחד מהן כולן מרגישין. הה"ד(שם טז) האיש אחד יחטא וגו'. א"ר ברכיה מה אגוז זה עשוי ד' מגורות והסירה באמצע כך היו ישראל שרויין במדבר ד' דגלים ד' מחנות ואהל מועד באמצע. הה"ד (שם ג) ונסע אהל מועד. ד"א אל גנת אגוז ירדתי זה העולם. לראות באבי הנחל אלו ישראל. לראות הפרחה הגפן אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות. הנצו הרמונים אלו התינוקות שיושבין ועוסקין בתורה ויושבין שורות שורות כגרעיני רמונים: (יח) לא ידעתי נפשי שמתני. תני ר' חייא משל לבת מלכים שהיתה מלקטת בשלפים. נמצא המלך עובר והכיר שהיא בתו. שלח אוהבו נטלה והושיבה עמו בקרונין. והיו חברותיה תמהות עליה ואומרות אתמול היתה מלקטת בשלפים. והיום יושבת בקרוני עם המלך. אמרה להם כשם שאתם תמהות עלי כך אני תמהה על עצמי וקראת על עצמה לא ידעתי נפשי שמתני. כך כשהיו ישראל במצרים משועבדין בטיט ולבנים והיו מאוסין ובזוין בעיני המצריים. וכשנעשו בני חורין ונגאלו ונעשו סגנים על כל באי עולם והיו או"ה תמהים ואומרים אתמול הייתם עובדים בטיט ולבנים והיום נעשיתם בני חורין וסגני' על כל העולם. והיו ישראל אומרים להם כשם שאתם תמהים עלינו כך אנו תמהים על עצמינו וקראו על עצמן לא ידעתי נפשי שמתני. ד"א לא ידעתי נפשי שמתני ביוסף הצדיק הכתוב מדבר אתמול (תהלים קה) ענו בכבל רגלו ברזל באה נפשו. והיום (בראשית מב) ויוסף הוא השליט על הארץ. וקרא על עצמו לא ידעתי נפשי שמתני. ד"א לא ידעתי נפשי שמתני הכתוב מדבר בדוד אתמול היה בורח מפני שאול והיום (ש"ב ה) וימלוך דוד על כל ישראל. וקרא על עצמו לא ידעתי נפשי שמתני. ד"א לא ידעתי נפשי שמתני הכתוב מדבר במרדכי אתמול (אסתר ד) וילבש שק ואפר. והיום (שם ח) ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור וגו' וקרא על עצמו לא ידעתי נפשי שמתני. ד"א לא ידעתי נפשי שמתני הכתוב מדבר בכנסת ישראל. כנסת ישראל אומרים לאוה"ע (מיכה ז) אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי. שבשעה שהייתי יושבת בחשך. הקב"ה הוציאני לאור. שנא' (שם) כי אשב בחשך ה' אור לי. וקראה על עצמה לא ידעתי נפשי שמתני. יוסטא חייטא דציפורין סלק למלכותא ואיתקבל למלכא. א"ל מלכא שאל שאלה ואתן לך. א"ל הב דוכסותא דגבן. יהב ליה מלכא. כד נסב דוכסותא נחת מיניה. הוו אילין דחכמין ליה

מתנות כהונה

מדרדרים. ל' מדרון כלו' יורדין: יחטא וגו' גרסי': והסירה. קו המסגרת בפנים וכן בית הסוהר נקרא סירה בס' הזה בכמה מקומות על שם שהוא סגור: לא ידעתי: בשלפים. בלקט השבלים אחר הקוצרים ושלפי ל' אהורייס כמו שלפי קציר הטים במדרש רות ועיין פרק אלף: הה"ג ואומרות אתמול היית כו': יוסטא. שם אדם והיה אומן חייט ממקום ציפורי ועלה למלכות והיה מקובל ומצא חן בעיני המלך ואמר לו שאל ממני שאלה אחת ואתן לך ואמר לו תן לו הדכסותא והוא ממשלה של גליל צפורי: דגבן. שאלנו כלו' הדוכסות של צפורי שאני דר בו ונתן לו המלך וכשלקח אותה ירד מן המלכות והיו אלו שהיו מכירים אותו אומרים הוא הוא יוסטא חייטא ומהם היו אומרים אינו הוא ואמר להם א' מעתה הוא יעבור בשוק אם יסתכל על מקום שעשו של יוסטא חייטא שהיה רגיל לישב עליו ומחייט ודאי הוא הוא ואם לא יסתכל עליו

ליה אמרין הוא הוא. ומנהון אמרין לית הוא הוא. א"ל חד. כדון הוא עבר בשוקא. אין הוא מסתכל לההוא מסטוביתה דהוה נהיג ומחייט עלה. הוא הוא. ואין לא. לית הוא. עבר בשוקא ושרי מסתכל לההוא מסטוביתת דהוה נהיג יתיב ומחייט עלה׳ והכמוניה דהוא הוא. א"ל אתון תמהון עלי ואנא תמה עלי יותר מנכון. וקרון עליה לא ידעתי נפשי שמתני וגו׳. עמי נדיב עמי הוה מהלך נדיב חי העולמים:

פרשה ז (א) **שובי** שובי השולמית ר׳ שמואל בר חייא בר יודן בשם רבי חנינא ד׳ פעמים כתוב כאן שובי שובי.

כנגד ד׳ מלכיות ששולטין בישראל. וישראל נכנסין תוך ידיהן בשלום ויוצאין לשלום. השולמית אומה ששלום חי העולמים מתנהג בה. הה"ד (ש"ב ז) ואהיה מתהלך באהל ובמשכן. ד"א השולמית אומה שמסיימים לה שלום בכל יום המד"א (במדבר ו) וישם לך שלום. ד"א השולמית אומה שאני עתיד להושיבה בנוה שלום. הה"ד (ישעיה לב) וישב עמי בנוה שלום וגו׳. ד"א השולמית אומה שאני נוטה עליה שלום. הה"ד (ישעיה סו) הנני נוטה אליה כנהר שלום. ר"א ב"ר מרון אמר אומה שמשלמת איסטטיונו של עולם הן בעה"ז הן בעה"ב. ר׳ יהושע דסכנין בשם ר׳ לוי אמר אומה שכל טובות שבעולם אין באות אלא בזכותה הה"ד (בראשית כז) ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ. לך בזכותך ובך הדבר תלוי. דכתיב (דברים כח) יפתח ה׳ לך את אוצרו הטוב בזכותך ובך הדבר תלוי. ר׳ שמואל בר תנחום ור׳ חנן בריה דר׳ ברכיה בוצריה בשם ר׳ ירמיה אומה שעשתה שלום ביני ובין עולמי. שאילו לא קבלה תורתי הייתי מחזיר עולמי לתהו ובהו. דאמר הונא בשם ר׳ אחא כתיב (תהלים עה) נמוגים ארץ וכל יושביה. אלולי שעמדו ישראל לפני הר סיני ואמרו כל אשר דבר ה׳ נעשה ונשמע כבר היה העולם מתגמגם והולך. ומי ביסס העולם אנכי שנא׳ (שם) אנכי תכנתי עמודיה סלה. בזכות אנכי ה׳ אלהיך תכנתי עמודיה: (ב) ונחזה בך אוה"ע אומרים לישראל עד מתי אתם מתים על אלהיכם ומשלמין לו. הה"ד על כן עלמות אהבוך. ועד מתי אתם נהרגין עליו כדכתיב (תהלים מד) כי עליך הורגנו כל היום. עד מתי אתם גומלין טובות עליו ולו לעצמו. והוא גומל לכם רעות. באו לכם אצלנו ואנו ממנין אתכם דוכסין אפרכין ואיטרטלין. ונחזה בך ואתון אינון מחזיתיה דעלמא. הה"ד (שמות יח) ואתה תחזה מכל העם

מתנות כהונה

עליו אינו הוא: הה"ג נהיג יתיב ומחייט כו׳: **עבר בשוקא כו׳**. היה עובר בשוק והתחיל להסתכל על מקום מושבו כו׳: **והכמוניה כו׳**. והכירוהו שהוא הוא אמר להם אתם תמהים עלי גם אנכי תמה עלי יותר מכם וקראו עליו מקרא זה לא ידעתי כו׳: **וקרון עליה** גרם: **עמי נדיב** הה"ג שפריקין עמי הקב"ה שהוא נדיב העולמי׳ שהוא הטוב ומטיב לכל בריותיו בנדבה וחסד ברוך הוא וברוך שמו לעולמי עד: **שובי שובי**: הה"ג אומה ששלום חי העולמים ועיין בב"ר פ׳ ס"ו: **מתנהג**. מתהלך: הה"ג שמסיימים לה שלום בכל יום: **בר מרון** גרסינן: **אסטטיונרון**. פי׳ הערוך עמידתו וקיומו של עולם שהן קיימין בעולם הזה ובעולם הבא: הה"ג ומשמני הארץ לך בזכותך ובך הדבר תלוי דכתי׳ כו׳: **אילולי** שעמדו גרסי׳: **אתם מתים** כו׳. השולמית דרש נוטריקון משלמת למיתה וכן עלמות נוטריקון על מות: **ולא לעצמו**. הכל בשביל למלאות רצון הקב"ה ולכם אין בו הנייה של כלום: **דוכסין כו׳**. מיני ממשלות הן ועיין בבמדבר רבה פ"ב: **ואתון אינון כו׳** אתם מראים עינו של עולם ועיקרו ובבמדבר רבה

העם . וישראל משיבין להם מה תחזו בשולמית כמחולת המחנים. שמעתם מימיכם אברהם יצחק ויעקב עבדו ע"ז שיעבדו בניהם אחריהם . ולא אבותינו עבדו ע"ז ולא אנו נעבד ע"ז אחריהם. אלא מה אתם יכולין לעשו' לנו כחולה שנעשה ליעקב אבינו כשיצא מבית לבן . ר' ברכיה בשם ר' לוי אמר ס' רבוא מלאכים היו חלין ומרקדים לפני אבינו יעקב בצאתו מבית לבן . ורבנן אמרי ק"כ רבוא. הה"ד (בראשית לב) ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלהים זה הרי ששים רבוא . (שם) ויקרא שם המקום ההוא מחנים הרי ק"כ רבוא . או שמא אתם יכולין לעשות לנו כחולה שנעשה לאבותינו על הים שנא' (שמות יד) ויסע מלאך האלהים. או שמא יכולין אתם לעשות לנו כחולה שנעשה לאלישע שנא' (מ"ב ו) וישכם משרת איש האלהים לקום ויצא והנה חיל סובב את העיר וסוס ורכב ויאמר נערו אליו אהה אדני איכה נעשה. וכתיב ויאמר אל תירא כי רבים אשר אתנו מאשר אותם . מיד ויתפלל אלישע ויאמר ה' פקח נא את עיניו ויראה ויפקח ה' את עיני הנער וירא והנה ההר מלא סוסים ורכב אש סביבות אלישע. או שמא יכולין אתם לעשות לנו כחולה שעתיד הקב"ה לעשות לצדיקים לע"ל . ר' ברכיה ור' חלבו ועולא ביראה ור"א בשם ר' חנינא אמרו עתיד הקב"ה לעשות ראש חולה לצדיקים לע"ל שנאמ' (תהלים מח) שיתו לבכם לחילה. לחולה כתיב . ומראין לו באצבע שנא' (שם) כי זה אלהים אלהינו עולם ועד הוא ינהגנו על מות. בעלמות כמחולת של צדיקים : (ג) מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב. א"ר יודן אפי' הדיוט מקלס בלשון זה גנאי הוא לו ואת אומר מה יפו פעמיך . אלא אינו מדבר אלא מפעמי רגלים והלא פעמים הללו פעמים מנולין פעמים מכוסין . אלא מה יאיין עקיביך במסאנא ברתיה דרחמי . א"ר ברכיה כך דרשו שני הרי עולם. ר' אלעזר ור' יהושע אמרו מה יפו פעמיך בנעלים . מה היו יפיין לפעמיך שהיו נועלין בעד כל הצרות . מעשה באחד ששכח לנעול דלתי ביתו ועלה לפעמי רגלים. וכשבא מצא הנחש קשור בטבעות דלתותיו. שוב מעשה בא' ששכח ולא הכנים תרנגולותיו לתוך ביתו ועלה לפעמי רגלים ובא ומצא החתולות מקורעות לפניהם . שוב מעשה באחד ששכח ולא הכנים כרי של חטים לתוך ביתו ועלה לרגל וכשבא מצא אריות מקיפין לחטים . א"ר פנחס מעשה בשני אחים עשירים שהיו באשקלון והיו להם שכנים רעים מאו"ה והוון אמרין אימתי אילון יהודאין סלקין למצלייה בירושלים ואנן עלין מקפחין די בביתהון ומהרבון להון . מטא זמנא וסלקין. זימן להם הקב"ה מלאכים כדמותן והוו נכנסין ויוצאין

מתנות כהונה

פני' נפתחת וע"ש : כחולה. ל' מחול כדאמרי' עתיד הקב"ה לעשות להם חולה בויקרא רבה סוף פי"א] ולק' סוף הפ' ולעיל סוף פסוק לריח שמניך : במחולה של צדיקים בפרשיות הנ"ל באופן אחר ועיין שם : מה יפו : והלא פעמים הללו כו'. היאך יוכל לשבח הפעמים שבתוך המנעל אלא מה יפו עקיביך במצות חליצת הנעל ושאר מצות התלוים במנעלים : ברתיה דרחמי. זה אברה' שאמר אם מחוט ועד שרוך נעל נקרא נדיב שנאמר נדיבי עמי' נאספו עם אלקי אברה' וכדאי' בפ' לולב וערבה : לפעמיך כו'. בשעה שהלכו לקיים שלש פעמי' בשנה יראה כל זכורך וגו' : אימתי אילין יהודאין כו'. מתי ילכו היהודים הללו להתפלל בירושלים שנהגו נכנסין וגוזלין כל מה שבתוך ביתם ומהדרין אותם הגיעה הזמן ועלו זימן כו' : מן דאתיין

ויוצאין בתוך בתיהם. מן דאתיין מן ירושלים פלגין מן מה דאייתון עמהון לכל מגיריהון. אמרון לון אן הויתון. א"ל בירושלים. אימת סליקתון. ביום פלן. ואימת אתיתון. ביום פלן. אמרין בריך אלההון דיהודאין דלא שבקין ולא שבק יתהון. אינון גבריא סבירין אימת יסקון אילין יהודאין למצלייה בירושלים דאינון עלין ומקפחין לביתיהון ומחרבין להון. ושלח אלההון מלאכים כדמותהון דהוו נפקין ועללין בגו בתיהון. בגין דאתרחיצו ביה. לקיים מה שנא' מה יפו פעמיך: (ד) ד"א מה יפו פעמיך בנעלים. בשני נעלים. א"ר חמא בר' חנינא לשני פרגמטיטין שנכנסו למדינה. ענה אחד מהם ואמר לחבירו אם פותחין אנו שנינו כאחד במדינה אנו עושין אפרגיים במדינה. אלא פתח אתה שבתך ואני שבתי. ר' חנניה בריה דר' איבי אמר מה יפו פעמיך בנעל אכ"כ אלא בנעלים. שתי נעלים. נעילה בפסח. ונעילה בחג. א"ל הקב"ה לישראל אתם נועלים לפני בחג ואני נועל לפניכם בפסח. אתם נועלים לפני בחג. ואני פותח ומשיב רוחות ומעלה עננים ומוריד גשמים ומזריח חמה ומגדל צמחים ומדשן פירות ועורך שלחן לפני כל או"א צרכיו ולכל גויה וגויה כדי מחסורה. ואני נועל לפניכם בפסח. ואתם יוצאים וקוצרים ודשין וזורים ועושים כל צרכיכם בשדה ומוצאין אותה מלאה ברכות. אריב"ל ראויה היתה העצרת של חג שתהא רחוקה חמשים יום כנגד העצרת של פסח. אלא עצרת של חג ע"י שהן יוצאים מן הקיץ לחורף לית ביומייהו דייזלון וייתון. משל למה"ד למלך שהיו לו בנות הרבה מהן נשואות במקום קרוב. ומהן נשואות למקום רחוק. יום אחד באו כלן לשאול שלום המלך אביהם. אמר המלך אלו שנשואות במקום קרוב אית בעונת' למיזל ולמיתי. ואלין שנשואות במקום רחוק לית בעונתה ליזיל ולמיתי. אלא עד דאינון כלהון אצלי הכא נעבד כולן חד י"ט ונחדי עמן. כך עצרת של פסח עד דאינון נפקין מהחורף לקיץ אמר הקב"ה אית ביומא למיזל ולמיתי אבל עצרת של חג ע"י שהן יוצאין מהקיץ לחורף ואבק דרכים קשה וידות דרכים קשות לפיכך אינה רחוקה נ' יום. אמר הקב"ה לית ביומא למיזל ולמיתי אלא עד דאינון הכא נעבד כולן חד יו"ט ונחדי. לכך משה מזהיר לישראל ואומר להם (במדבר כט) ביום השמיני עצרת תהי' לכם הוי אומר מה יפו פעמיך בנעלים: (ה) בת נדיב

בתו

מתנות כהונה

דאתיין כו'. כשבאו האחד' מירושלי' היו מחלקי' מן מה שהביאו מירושלי' לכל שכיניהם אמרו להם השכנים אנה והיכן הייתם ואמרו להם היינו בירושלי' א"ל ואימתי הלכתם א"ל ביום פלוני ואימתי באתם ביום פלוני: אמרון כו'. בירושלמי דמס' פאה גרס דלא שבקון ולא שבק יתהון פירוש לא עזבום ואינו עוזב אותם: ה"ג בריך אלההון דיהודאין כו': אינון גובריא כו'. כלפי עצמם אמרו כן אנשים הללו היו סוברים אימתי יעלו: דאיתרחצו ביה. שבטחו בה' ית': בשני נעלים. כדמפרש לקמן שזה נועל זה פותח בטל ומטר: פרגמטיטין. סוחרים: אפרגיים. פי' הערוך אל: שבתך. שבוע שזה: ה"ג ואני שבתי. פי' ואח"כ אני אפתח חנות שלי בשבוע שלי: אתם נועלים כו'. שהחג היא הרגל האחרון ופוסקין מלעלות לרגל וגם פוסקים מהבאת ביכורים ומעשרות: ואני נועל כו'. בטל ומטר שלא ירד עוד: צרכיהם גרס: לית ביומייהו כו'. אין שיעור באותן ימים כדי שילכו וישובו מפני קלקול דרכים: אית בעונתה כו'. יש זמן לילך ולשוב: ה"ג ולמיתי ואלין שנשואות במקום רחוק לית בעונתה ליזיל ולמיתי אלא כו': וידות דרכים. כד"א יד דרך ומנפה אל יד דרך השלון. ובאות אמת כתב בשם הערוך

דגליך

בתו של אברהם שנקרא נדיב המד"א (תהלים מז) נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם וגו'. חמוקי ירכיך א"ר יוחנן כל היטטין ופרניקין שישראל מהטין ומתפרנקין בעה"ז בזכות מילה שנתנה בין ירכים. א"ר חייא מת ראו חכמים לקבוע רופא בברכה שמינית כנגד המילה שנתנה בשמיני. הה"ד (מלאכי ב) בריתי היתה אתו החיים והשלום וגו'. כמו חלאים. כמה חליים מתחת ידיה כמה תינוקות הנמולים ומתים תחת ידיה. א"ר נתן מעשה שבאתי למדינת קפוטקיא והיתה שם אשה אחת והיתה יולדת בנים זכרים ונמולים ומתים. מלה ראשון ומת. שני ומת. שלישי ומת. רביעי והביאתו לפני וראיתי בשרו ירוק. נסתכלתי בו ולא מצאתי בו דם ברית. אמרו לי מה אנו מולין אותו. אמרתי להם המתינו והניחו אותו עד שיבא לו דם ברית. דתנינן תמן הקטן והחולה אין מולין אותו עד שיבריא. והניחו אותו מלו אותו ונמצא הבן של חיים. והוציאו שמו נתן כשמי הוי כמו חלאים. ד"א כמו חלאים למה חלאים היה דומה. ר' חוניא ורבנין. ר' חוניא אמר לחוליא של עמוד. ורבנין אמרי להוליא של מרגליות. ומי עשאה ר' מנחמא אמר מעשה ידי אמן מעשה ידי אומנתו של הקב"ה בעולם. א"ר שמואל למלך שהיה לו פרדס ונוטע בו שורות של אגוזין ותפוחים ורמונים ומסרן לבנו. א"ל בני איני תובע ממך דבר אלא בשעה שהנטיעות הללו מבכרות תהא מביא לפני מהן ומטעמני כדי שאראה מעשה ידי ואשמח בך. כך אמר הקב"ה לישראל בני איני תובע מכם דבר. אלא כשיולד לאחד מכם בן בכור יהא מקדישו לשמי. הה"ד (שמות יג) קדש לי כל בכור. וכשאתם עולין לפעמי רגלים תהיו מעלין אותו וכל זכרים שלכם להראות לפני. לפיכך הזהיר משה את ישראל ג' פעמים בשנה:

(ז) שררך אגן הסהר. שררך אלו סנהדרין. מה תינוק זה כ"ז שהוא במעי אמו אינו חי אלא מטיבורו. כך אין ישראל יכולין לעשות דבר חוץ מסנהדרין שלהם. אגן הסהר אדרא דאזהרה. אבון בר חסדי אמר אית אתרון דקריין וצווחין לזהרת סהרה. אל יחסר המזג. אל תחסר סנהדרין מעשרים ושלשה. ד"א אל יחסר המזג אל תחסר סנהדרין מופלא שבה. ד"א אל יחסר המזג אל תחסר סנהדרין זה שהוא ממזג לה את ההלכה. כההוא דתנינן תמן מזג ב' חלקי מים וא' יין מיין השרוני. ד"א אל יחסר המזג

מתנות כהונה

דצריך להיות ויהדות: **בתו** של אברהם שנקרא נדיב. ואומר אם מחוט ועד שרוך נעל וגו' תאמר נדיבי עמים נאספו עם אלהי. אברהם וכדאי' בפ' לולב וערבה: **חטטין**. כסרטקין. פי' תענוגים: **ברכה** שמינית. בתפלת י"ח ברכות: **מתחת** ידיה. מתחת ידי מצות המילה כלו' על ידי: **למה** חלאים היה הדומה. פי' נקבי השתן. שכן דרשוהו בפי לולב וערבה וקוראם חלאים על שם שמחללים ויורדים עד התהום וכדאי' התם: **לחוליא** של עמוד. הכתר העגול שבראש העמוד: **אומנתו** גרסי: **שררך** אדרה דאזהרה. חדר שילא ממט אזהרה לכל ישראל ודרש אגן על לשכת הגזית שהיתה כהדר עגול סביב כחצי גורן עגולה: **אית** אתרין כו'. יש מקומות שקורין לזהרא סהרא: **לזהרא** כמו לאזהרה והרבה כיוצא בו בירו': **מעשרים** ושלשה. שהוא השלים מסנהדרין של ע"א כמו מזיגת היין שהוא שני חלקי מים ואחד יין כדאי' לקמן ובפ"ק דסנהדרין ובריש מדבר רבה ועיין שם: **מופלא**. הממונה על כלם: **זה** הממזג. שמעמידה על עמדה ויושרה כמו הממזג את היין והרב מביא ראיה על לשון מיזוג שהוא לשון

סיקון

המזון לא נחסר מזנא דעלמא. המד"א (תהלים כג) ה' רועי לא אחסר: (ז) בטנך ערמת חטים. זו תורת כהנים. מה כרס זו הלב מכאן והכרעים מכאן והיא באמצע. כך ת"כ שני ספרים מכאן ושני ספרים מכאן והוא באמצע. ערמת חטים. ערמה של חטאים ; סוגה בשושנים אלו ד"ת שהן רכים כשושנים. כמה מצות ודקדוקים יש בת"כ. כמה קלין וחמורין פגולין ונותרות יש בת"כ. א"ר לוי בנוהג שבעולם אדם נושא אשה בן ל' שנה בן מ' שנה. משמוציא יציאותיו הוא בא לזקק לה. והיא אומרת לו כשושנת אדומה ראיתי ופורש ממנה מיד. מי גרם לו שלא יקרב לה איזה כותל ברזל יש ביניהם ואיזה עמוד ברזל ביניהם. אי זה נחש נשכו. איזה עקרב עקצו שלא יקרב לה. ד"ת שרכין כשושנה שנא' בה (ויקרא יח) ואל אשה בנדת טמאתה לא תקרב. וכן מי שהביאו לו תמחוי של חתיכות. א"ל חלב נפל שם ומשך ידו ולא טעמו. מי גרם לו שלא לטעום. איזה נחש נשכו שלא יטעום. ואיזה עקרב עקצו שלא יקרב ויטעם אותו. ד"ת שרכין כשושנה שכתוב בה (שם ג) כל חלב וכל דם לא תאכלו. ד"א בטנך ערמת חטים. והלא של אסטרובילין יפה משל חטים אלא אפשר לעולם להיות בלא איסטרובילין. וא"א לעולם להיות בלא חטים. אמר ר' אידי מה חטה זו סדוקה כך ישראל סדוקה מילתן. ר' יוסי בר חנינה אמר מה חטה זו סופגת. כך ישראל סופגין נכסיהון של או"ה. הה"ד (דברים ז) ואכלת את כל העמים וגו' וכתיב (ישעיה סא) חיל גוים תאכלו ובכבודם תתימרו. א"ר שב"ל מה חטים הללו פסולת שלהם נמדדות עמהם כך ישראל. מחוטב עציך עד שואב מימיך. א"ר יצחק מה חטין הללו כשהן יוצאין לזרע אין יוצאין אלא במנין. וכשנכנסין מהגורן נכנסין במנין כך כשירדו ישראל למצרים ירדו במנין שנא' (דברים י) בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה. וכשעלו עלו במנין שנא' (שמות יב) כשש מאות אלף רגלי. ר' חוניא אמר על הדא דר' יצחק כשם שאין בעל הבית משגיח לא על משפלות של זבל ולא על משפלות של תבן ולא על הקש ולא על המוץ למה שאין נחשבין לכלום. כך אין הקב"ה משגיח על או"ה למה שאינן כלום שנא' (ישעיה מ) כל הגוים כאין נגדו וגו' ועל מי הוא משגיח על ישראל שנא' (שמות ל) כי תשא את ראש בני ישראל וגו'. (במדבר א) שאו את ראש כל עדת בני ישראל. רבי נחמיה בשם ר' אבון אומר או"ה אין להם נטיעה אין להם זריעה אין להם שרש ושלשתן בפסוק אחד (ישעיה מ) אף בל נטעו אף בל זורעו אף בל שורש בארץ גזעם וגו' אבל ישראל יש להם נטיעה שנא' (ירמיה לב) ונטעתים בארץ הזאת וגו'. וכתיב (עמוס ט) ונטעתים על אדמתם וגו'. יש להם זריעה שנא' וזרעתיה

מתנות כהונה

תיקון : דתנינן . בפ"ב דמס' נדה : מזנא דעלמא . זה הקב"ה הזן ומפרנס לכל ע"י עירות הכחות והיסודות : ערמה של חטאים . קרבן של החוטאים כלם כתובים בה : ה"ג נושא אשה בן ל' שנה בן ארבעים שנה ובמדרש גרס כמו כאן : משמוציא יציאותיו גרס : ופי' הוציא ופזר ממון לצורך החופה : כשושנה כו' טפת דם נדה : הצ דברי תורה שרכין כשושנה : איסטרובלין . פי' הערוך מין פרי : ה"ג בילקוט וערוך אלא אפשר כו' · מילתן בברית מילה : סופגת . שואבת בקרבה המים כספוג : אין יוצאין כו' . לראות כמה כורין הוא זורע : ה"ג וכשנכנסין אל הגורן : משפלות . פי' הערוך קופה שמוציאין בה את הזבל : היום . של

(הושע ב) וזרעתיה לי בארץ. יש להם שרש שנא' (ישעיה כז) הבאים ישרש יעקב. מלה"ד התבן והמוץ והקש היו מדיינין זה עם זה. זה אומר בשבילי נזרעה השדה וזה אומר בשבילי נזרעה השדה. אמר להן החטים המתינו לי עד שתבא הגורן ואנו יודעין בשל מי נזרעה השדה. בא הגורן. וכשנכנסים אל הגורן יצא בעל הבית לזרותה. הלך לו המוץ לרוח. נטל התבן והשליכו לארץ. נטל הקש ושרפו. נטל את החטין ועשה אותן כרי היו עוברים הבריות כל מי שרואהו מנשקו המד"א (תהלים ב) נשקו בר. כך או"ה הללו אומרין אנו ישראל ובשבילנו נברא העולם. והללו אומרין אנו ישראל בשבילנו נברא העולם. א"ל ישראל המתינו עד שיבא היום של הקב"ה ואנו יודעין בשביל מי נברא העולם הה"ד (מלאכי ג) כי הנה היום בא בוער כתנור וגו'. וכתיב (ישעיה מא) תזרם ורוח תשאם. אבל ישראל נאמר עליהם (שם) ואתה תגיל בה' בקדוש ישראל תתהלל: (ח) צוארך כמגדל השן. כתיב (בראשית לג) וירץ עשו לקראתו ויחבקהו ויפול על צואריו וישקהו. כולו נקוד. אר"ש בן אלעזר כ"מ שאת מוצא הכתב רבה על הנקודה את תפוש את הכתב ומניח הנקודה. נקודה רבה על הכתב את תפוש הנקודה ומניח את הכתב. ברם הכא לא כתב רבה על הנקודה ולא נקודה רבה על הכתב אלא כולו וישקהו נקוד עליו. אלא מלמד שלא בא לנשקו אלא לנשכו ונעשה צוארו של אבינו יעקב של שיש וקהו שיניו של אותו רשע ונמסו כדונג. ומה ת"ל ויבכו אלא זה בוכה על צוארו וזה בוכה על שיניו. ר' אבהו בשם ר' אלעזר מייתי לה מן הדא צוארך כמגדל השן. כתיב (שמות ב) וישמע פרעה את הדבר הזה ויבקש להרוג את משה ויברח משה. וכי יש אדם יכול לברוח מן המלך. אלא מלמד שהיה עומד ונדון באותו היום וחייבו להתיז את ראשו. א"ר אביתר נתזה החרב מצוארו של משה והתיזה צואר של קוסטנר הרשע. הה"ד (שם יח) כי אלהי אבי בעזרי ויצילני מחרב פרעה. אותי הציל ולקוסטנר לא הציל. ר' בון הוי קרי עליה (משלי יא) צדיק מצרה נחלץ ויבא רשע תחתיו. א"ר ברכיה (שם כא) כפר לצדיק רשע. בר קפרא אמר מלמד שירד מלאך בדמותו של משה ותפשו את המלאך והניחו את משה וברח. ר' אבא בריה דרב פפי ור' יהושע דסכנין בשם ר' לוי כל איסקולין של פרעה נעשו באותה שעה מהן אלמין מהן חרשין מהן סומין מהן חגרין. והיו אומרין לאלמין איכן הוא משה. ולא היו מדברים. ולסומין ולא היו רואים. ולחרשין ולא היו שומעים ולחגרים ולא היו מהלכין. שנ' (שמות ד) ויאמר ה' אליו מי שם פה לאדם או מי ישום אלם או חרש או פקח או

מתנות כהונה

הקב"ה. לעתיד לבא: ה"ג בקדוש ישראל תתהלל: צוארך כולו נקוד נתבאר בב"ר פ' ע"ח: אלא כולו נקוד כו'. בב"ר וכן במדבר רבה פ"ג לא גרס ליה: מן הדא כו'. מילת מן מורה על דבר קשה וחזק כדאי' במדבר רבה פ' ג': ויברח משה. עיין בשמות רבה פ"א ובפ' ואתחנן: איסקולין. הכמי עלה ועיין בערך אסכול ומדרש תלים מזמור ד' גרסי' אוכלוסין: נעשו גרסי: ה"ג מהן חגרין אומרים לאלמים כו' ועיין בשמות רבה פ"א: מי שם כו'. כוונה ירצה שבפסוק זה לא הוזכרו החגרין ובשמות רבה לא גרס ליה כלל הגרין וכן בירוש' פ' ברכות לא גרס ליה וי"ל שדרש פקח נוטריקון קפח כלומר החגרים שנתקפחו שוקיהם דאם לא כן פקח למה ליה. או הוא ל' הסרה והפגה כמו לפגות פחדא דפ' אלהו נשך ובפ"ק דע"ז: ועתה לבה

או עור הלא אנכי ה'. הלא אנא הוא דעבד כל אלין. ועתה לכה ואשלחך אל פרעה: (ט) עיניך ברכות בחשבון עיניך אלו סנהדרין שהם עינים לעדה המד"א (במדבר טו) והיה אם מעיני העדה. רמ"ח אברים יש בו באדם וכולן הולכין אחר העינים. כך הן ישראל אין יכולין לעשות דבר חוץ מסנהדרין שלהן. ברכות בחשבון מילי דחושבן ל"ו מזכין ל"ה מחייבין. על שער בת רבים זו ההלכה שיוצאה מבית שער ומרווחת לרבים. יהודה בר' אמר שיכן לנטות אחרי רבים: (י) אפך כמגדל הלבנון זה בהמ"ק. מה האף הזה נתון בגבהו של אדם. כך ביהמ"ק נתון בגבהו של עולם. מה האף הזה רוב תכשיטין תלויין עליו. כך כהונה ולויה ומלכות מיעקב. כמגדל הלבנון שנא' (דברים ג) ההר הטוב הזה והלבנון. רבי טביומי אמר שמלבין עונותיהם של ישראל כשלג שנא' (ישעיה א) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו. רשב"י אומר שכל הלבבות שמחות בו שנא' (תהלים מח) יפה נוף משוש כל הארץ. ורבנן אמרי על שם (מ"א ט) והיו עיני ולבי שם כל הימים. צופה פני דמשק. א"ר יוחנן עתידה ירושלים שתהא מגעת עד שערי דמשק שנא' (זכריה ט) משא דבר ה' בארץ חדרך. מהו הדרך. ר' יהודה ור' נחמיה. ר"י אמר מקום הוא שנקרא חדרך. א"ל ר' יוסי בן דורמסקית העבודה שאני מדמשק ויש שם מקום ששמו הדרך. ר' נחמיה אמר זה מלך המשיח שהוא חד ורך חד לאומות ורך לישראל. ד"א חדרך זה מלך המשיח שעתיד להדריך כל באי העולם בתשובה לפני הקב"ה (שם) ודמשק מנוחתו. וכי דמשק מנוחתו והלא אין מנוחתו אלא בהמ"ק. שנאמ' (תהלים קלב) זאת מנוחתי עדי עד. א"ל עתידה ירושלים להיות מתרחבת בכל צדדיה עד שתהא מגעת לשער דמשק וגליות באות ונינוחות תחתיה. לקיים מה שנא' ודמשק מנוחתו עד דמשק מנוחתו. מה מקיים ר' יוחנן (ירמיה ל) ונבנתה עיר על תלה. כתאנה זו שקצרה מלמטה ורחבה מלמעלה כך עתידה ירושלים להיותה מתרחבת בכל צדדיה וגליות באות ונינוהות תחתיה. לקיים מה שנא' (ישעיה נד) כי ימין ושמאל תפרוצי הרי לארך. לרחב מנין ת"ל (זכריה יד) ממגדל חננאל עד יקבי המלך. ר' זכאי רבה אמר עד שיחית ריפע עד היקבין שייקבן ממ"ה הקב"ה. הרי לארכה ולרהבה ולמעלה מנין ת"ל (יחזקאל מא) ורחבה ונסבה למעלה לצלעות. תני עתידה ירושלם

להתרחב

מתנות כהונה

לכה כו'. כלומר מעשה יש לך על מה לסמוך : ה"ג בילקוט ל"ו מזכין ול"ה מחייבין זכאי : מבית שער. משער הלשכה : ומרווחת לרבים גרס ועיין בילקוט ושם הגי' באופן יותר נכון : ה"ג יודא בר' אמר שיכן לנטות כו'. פי' שייך ומכוין לזה לנטות כו' ועיין בב"ר סוף פ' ל"א : רוב תכשיטין כו'. דרש אף המלה וכן פירש"י בשיר השירים : שמלבין כו'. על שם כך נקרא לבנון : ה"ג כמגדל לבנון אין לבנון אלא בית המקדש : שכל הלבבות כו'. דרש לבנון לבבות הרבה : עיני ולבי. דרש לבנון נוטריקון לב ועינים : להדריך. דרש הדרך לשון הדראה בחילוף ה"ת בה"א כמשפט אהה"ע : רבי יודא אמר כו'. עיין מאמר זה בילקוט ישעיה וזכריה ושם הגי' יותר נכונה : ונבנתה העיר על תילה גרסי'. ופסוק הוא בירמיה סי' ל' ומשמע שלא הזיז ממקומה כן הוא בילקוט ומשני כתאנה כו' : ימין ושמאל כו'. פסוק הוא בישעיה סי' נ"ד : שיחיה ריפע. הערוך הביאו ולא פי' ובילקוט ישעיה גרס שיחי דיפי שיחי פי' גומא יקבי המלך שיחי דמלכא והוא ים אוקינוס וכמו שדרשו בב"ר סוף פ' כ"ג עד פה תבא עד יפו תבא ועיין נ"א בילקוט ישעיה : ורחבה ונסבה כו'. פסוק הוא ביחזקאל סי' מ"א : צר לי כו'. שנכנסו של

הכולם

להתרחב ולעלות ולהיות מגעת עד כסה"כ עד שתאמר צר לי המקום. ר' יוסי בר' ירמיה אמר עדיין לא למדנו שבח ירושלים מהיכן את למד שבחת מחומותיה. שנא' (זכריה ב) ואני אהיה לה נאם ה' חומת אש סביב: (יא) ראשך עליך ככרמל. אמר הקב"ה לישראל ראשך עליך ככרמל הרשים שבכם חביבים עלי כאליהו שעלה להר הכרמל שנא' (מ"א יח) ואליהו עלה אל ראש הכרמל ויגהר ארצה וישם פניו בין ברכיו. ולמה שם פניו בין ברכיו אלא אמר לפני הקב"ה אין לנו זכות הבט לברית. ודלת ראשך כארגמן. אמר הקב"ה הדלים והרשים שבישראל חביבין עלי כדוד שנאמ' (זכריה יב) והיה הנכשל בהם ביום ההוא כדוד. ויש אומרים כדניאל דכתיב בי' (דניאל ה) והלבישו לדניאל ארגונא. מלך אסור ברהטים. מלך זה ממ"ה הקב"ה דכתיב ביה (תהלים צג) ה' מלך גאות לבש. אסור ברהטים. שאסר עצמו בשבועה שהוא משרה שכינתו בתוך ישראל ברהטים של אבינו יעקב. בזכות מי ר' אבא ב"כ ור' לוי ח"א בזכותו של אבינו אברהם שנא' (בראשית יח) ואל הבקר רץ אברהם. וח"א בזכות יעקב אבינו שכתוב בו (שם ל) ויצג את המקלות. א"ר ברכיה מלך זה משה שנא' (דברים לג) ויהי בישרון מלך. אסור ברהטים שנגזר עליו שלא יכנס לא"י. בשביל מה ברהטים של מי מריבה. הה"ד (במדבר כ) המה מי מריבה. ר' נחמיה אמר מלך זה משה שנא' ויהי בישרון מלך. אמר הקב"ה למשה מניתיך מלך על ישראל. דרכו של מלך להיות גוזר ואחרים מקיימין. כך תהא גוזר על ישראל והן מקיימין הה"ד (שם כח) צו את בני ישראל: (יב) מה יפית ומה נעמת. מה יפית במצות. ומה נעמת בג"ח. מה יפית במצות עשה. ומה נעמת במצות לא תעשה. מה יפית במצות הבית בחלוק תרומה ומעשרות. ומה נעמת במצות השדה בלקט שכחה ופאה ומעשר עני והפקר. מה יפית בכלאים ומה נעמת בסדין בציצית. מה יפית בנטיעה ומה נעמת בערלה. מה יפית בנטע רבעי ומה נעמת במילה. מה יפית בפריעה. ומה נעמת בתפלה. מה יפית בק"ש. ומה נעמת במזוזה. מה יפית בתפילין. ומה נעמת בסוכה. מה יפית בלולב. ומה נעמת בתשובה. מה יפית במע"ט. ומה נעמת בעה"ז. מה יפית בעה"ב. ומה נעמת לימות המשיח. אהבה בתענוגים. זה אהבתו של אברהם שהיה מתחטא על מלך סדום. הה"ד (בראשית יד) ויאמר אברם אל מלך סדום הרמתי ידי אל ה' אם מחוט ועד שרוך נעל. ד"א אהבה בתענוגים זה אהבתו של דניאל שהיה מתחטא על בלשצר. שנא' (דניאל ה) מתנתך לך להוין ונבזביתך לאחרן הב. ר' אבא ב"כ אמר נבוז ראשה. תמן הינון צווחין ליה לאיפרכא נבוזבזתאך. ר' ברכיה אמר בזבוזיך בזיזין בני בזיזין אתון. מתלא אמר מן דיירות ולא מן דבזין ליה

מתנות כהונה

העולם קטן מהכיל אותה: **ראשך עליך ככרמל כו'.** עיין כל זה בויקרא רבה פ' ל"א: **ברהטים** של יעקב. ישראל נקרא כן ועיין בויקרא רבה פ' ל"א: ה"ג ויהי בישורון מלך ברהטים שנגזר כו': **מה יפית.** עיין כל זה לעיל בפסוק הנך יפה: **זה בניו כו'.** באות אמת בשם נוסחא אחרת גרס אהבתו: **מתחטאת.** מתנקה ומטהר ובערוך משמע פירושו ל' תענוג: **נבוז ראשיה.** נבוז הוא ראש ושר כדמפרש ואזיל: **תמן כו'.** פי' במדינות הים קורין לאיפרכא שהוא דוכוס ומושל נבוזבזאתך וכך אמר לו גדולתך וממשלתך איני חפץ ותן אותה לאחר. ר' ברכיה

ליח : (יג) זאת קומתך דמתה לתמר . ר' חוניא בשם ר' חמא בר טבת שני יצרים ברא הקב"ה בעולמו . יצר ע"ז . ויצר זנות . יצר ע"ז כבר נעקר . ויצר זנות הוא קיים . אמר הקב"ה כל מי שהוא יכול לעמוד בזנות מעלה אני עליו כאילו עומד בשתיהן . א"ר יהודה לחבר שהיה לו חבינים חבר את הגדולה והניח את הקטנה . אמר כל מי שהוא יכול לעמוד בזו מעלין עליו כאילו עומד בשתיהן . כך עקר הקב"ה יצר ע"ז והניח של זנות . אמר כל מי שעומד ביצר זנות מעלים לו כאילו עמד בשתיהן . אימתי נעקר יצר ע"ז . ר' בנייה אמר אלו מרדכי ואסתר . ורבנן אמרי אלו חנניה מישאל ועזריה . מיתיבין רבנן לר' בנייה וכי ע"י יחידי היה נעקר . מותיב ר' בנייה לרבנן וכי מרדכי ואסתר יחידים היו . הדא מסייעא לר' בנייה א"ר תנחומא ור' מיאשא ור' ירמיה בשם ר' שמואל ב"נ כתיב (אסתר ד) שק ואפר יצע לרבים . רובן של אותו הדור צדיקים היו . ודא מסייעא לרבנן ר' פנחס ור' חלקיה בשם ר' שמואל כתיב (יחזקאל ו) וזכרו פליטיכם אותי בגוים אשר נשבו שם וגו' . פליטיכם אלו חנניה מישאל ועזריה שהיו פלטים מכבשן האש . בגוים אשר שבו שם אב"נ אלא בגוים אשר נשבו שם . אמר הקב"ה לישראל (הושע יד) אפרים מה לי עוד לעצבים מה לי ליצרה של ע"ז . אני עניתי . אני עוניתי לו . לא אשורנו לא אמרנו שירה לפניך . הוי אומר אני הוא שכפפתי יצרה של ע"ז . אם כן למה באו ישראל בספק בימי המן . רבנין ורשב"י . רבנין אמרו על שעבדו ישראל ע"ז . ור"ש אמר על שאכלו מתבשיל הגוים . אמרו לו והלא לא אכלו סעודה אלא אנשי שושן חבירה בלבד . הה"ד (אסתר א) ובמלאת הימים האלה וגו' אמר להם והלא כל ישראל ערבין אלין באלין . דכתיב (ויקרא כו) וכשלו איש באחיו איש בעון אחיו . אמר להם אם כדעתכם אתם חייבתם את כל ישראל כליה . דכתיב (שמות כב) זובח לאלהים יחרם . א"ל אעפ"כ לא עבדו אותה בכל לבם . שנא' (איכה ג) כי לא ענה מלבו . אעפ"כ ויגה בני איש העמיד עליהם אדם קשה ביותר לנסותן זה נבוכדנצר ועמד והגה את מכתן . ר' ברכיה בשם רבי לוי אמר בשני מקומות פעלו ישראל עם הקב"ה . בסיני פעלו בפיהם ולא פעלו בלבם שנא' (תהלים עח) ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו . בבבל פעלו בלבם ולא פעלו בפיהם שנא' כי לא ענה מלבו . אעפ"כ ויגה בני איש . הביא עליהם איש . שנא' (אסתר ז) איש צר ואויב המן הרע הזה והגה את מכתן . על דעת רבנן עבדו ישראל ע"ז בימי נבוכדנצר . על דעת רשב"י

מתנות כהונה

אמר בזכותך גרסי' . ומדלא כתיב ובזכותך דרש בו בזיון כמו בזיון וכך אמר לו בזילתך תן לאחר ומפ' והולך מאי איכפת לי' אם הוא גזל או לא ואמר המשל אומר קבל מתנה ממי שירש,נכסיו ולא ממי שגזל אותם כי לא יועילו ולא יצליחו אוצרות רשע : **זאת קומתך :** **כבר נעקר** כדמפרש לקמן : **לחבר** . מחבר נכסים : **חבינים** פירוש שני נכסים : **אלו מרדכי** . כלו' אלו ימי מרדכי : **אשר שבו** . משמע שבאו שם מארצם בשבי נשבו משמע שהם בארץ אויביהם נשבו כהוא דחנניה מישאל ועזריה : **ה"ג** עוד לעצבים מה לי כו'. ופסוק הוא בהושע סי' י"ד : **ה"ג** אני עוניתי לו לא כו'. ועיין לעיל בפסוק קורות בתינו : **לא אמרנו** שירה . בתמיה : **בספק** . אבדון מ"ז שנגזר עליהם כלייה מלמעלה אלא שתשובת מרדכי הפכה לטובה : **על שעבדו** גרס . ופירושו שחזרו לסורם הרע : **על שאכלו** גרס : **אמר לו** והלא כו' גר'. **והגה** את מכתן כו'. עיין באיכה רבה בפסוק כי לא ענה מלבו ופסוק כי לא יזנח : **ה"ג** עם הקב"ה בסיני פעלו שנא' כי

רשב"י לא עבדו ישראל ע"ז בימי נבוכדנצר. על דעת רבנן עבדו ישראל ע"ז כיצד נבוכדנצר העמיד צלם והפריש כ"ג מכל אומה ואומה. וכ"ג מכל ישראל. על דעת ר"ש לא עבדו ישראל ע"ז. הא כיצד. נ"נ העמיד צלם והפריש מכל אומה ואומה שלשה שלשה ושלשה מכל ישראל. וחנניה מישאל ועזריה שהיו השלשה מישראל עמדו ומיחו על עצמן ולא עבדו ע"ז. הלכו להם אצל דניאל א"ל רבינו דניאל נ"נ העמיד צלם והפריש מכל אומה ואומה שלשה שלשה ולנו הפריש מכל ישראל מה אתה אומר לנו נסגוד ליה או לא. אמר להם הנה הנביא לפניכם לכו אצלו. הלכו להם מיד אצל יחזקאל אמרו ליה כמו שאמרו לדניאל נסגוד ליה או לא. אמר להם כבר מקובל אני מישעיה רבי (ישעיה כו) חבי כמעט רגע עד יעבור זעם. אמרו ליה מה את בעי דיהון אמרין הדין צלמא סגדין ליה כל אומיא. אמר לון ומה אתון אמרין. אמרו לי' אנן בעינן ניתן ביה פגם דניהוי תמן ולא נסגוד ליה. בגין דיהון אמרין הדין צלמא כל אומיא סגדי ליה לבר מישראל. אמר להם אם כדעתכם המתינו לי עד שאמלך בגבורה. הה"ד (יחזקאל יג) ויבואו אלי אנשים מזקני ישראל וישבו לפני ומי היו אלו חנניה מישאל ועזריה. אמר לפני הקב"ה רבש"ע חנניה מישאל ועזריה מבקשים ליתן נפשם על קדושת שמך מתקיים את עליהן או לא. א"ל איני מתקיים עליהם. הה"ד (שם כ) בן אדם דבר את זקני ישראל ואמרת אליהם כה אמר אדני ה' הלדרוש אותי אתם באים מאחר שגרמתם לי להחריב ביתי ולשרוף היכלי ולהגלות בני לבין האומות ואחר כך אתם באים לדרשני חי אני אם אדרש לכם. באותה שעה בכה יחזקאל וקינן והילל בעצמו ואמר ווי לשונאי ישראל אבדה שארית יהודה שלא נשתייר מיהודה אלא אלו בלבד. שנא' (דניאל א) ויהי בהם מבני יהודה דניאל חנניה מישא' ועזריה חזו תשובה הבא להם. והוה בכי ואזיל. כיון דאתא אמרו ליה מה אמר לך הקב"ה. אמר להם אינו מתקיים עליכם. אמרו לו בין מתקיים בין שאין מתקיים אנו נותנין נפשותינו על קדושת שמו. תדע לך שהוא כן. שעד שלא באו אצל יחזקאל מה אמרו לו לנבוכדנצר (שם ג) לא חשחין אנחנא על דנה פתגם להתבותך הן איתי אלהנא די אנחנא פלחין יכל לשיזבותנא. לאחר שבאו אל יחזקאל ושמעו התשובה אמרו לנבוכדנצר (שם) והן לא ידיע ליהוי לך מלכא וגו' בין מציל בין לא מציל ידיע ליהוי לך מלכא די לאלהיך לא איתנא פלחין ולצלם דהבא די הקימת לא נסגד. מן דנפקין מן גביה דיחזקאל נגלה הקב"ה וא"ל יחזקאל מה את סבור שאיני מתקיים עליהם מתקיים אני עליהם בודאי. הה"ד (יחזקאל לו) כה אמר ה' אלהים עוד זאת אדרש לבית ישראל אלא שביק להון ולא תימר להון מידי. אשבוק להון מהלכין

מתנות כהונה

גא כו': חבי. ל' תבין וסתר כלו' שיתחבאו ויברחו להם: ומה את בעי כו'. מה אתה רוצה שיאמרו הצלם הזה שהשתחוו לו כל האומות כי לא ירגישו שאין שם מישראל ויסברו שאף הם השתחוו ואין זה קידוש השם ואמר להם יחזקאל ומה אתם אומרים שתעשו אמרו לו רוצים אנו שתתן בו פגם באותו צלם שנהיה שם ולא נשתחוה לו בשביל שיאמרו האומות הצלם הזה כל האומות השתחוו חוץ מישראל: והילל. ל' יללה וקינה: בין מציל כו'. הן לא קדייק הא הן הו לא: ת"ל בין לא מציל ידיע כו': מן דנפקין כו'. כשיצאו מאצל יחזקאל: אלא שביק

פי'

מהלכין על תומם . הה"ד (משלי י) הולך בתום ילך בטח וגו' . מה עשו . הלכו ופזרו עצמן בין האוכלוסין והוון אמרין והן לא מציל ידיע ליהוי לך וגו' . הרא הוא דברייתא משתבעין ואמרין במאן דאקום עלמא על תלתא עמודים . אית דאמרי אברהם יצחק ויעקב אינון . ואית דאמרין אלו הן חנניה מישאל ועזריה . זאת קומתך דמתה לתמר מה תמר נגזרה עליה שריפה ולא נשרפה . אף אלו נגזר עליהם שריפה ולא נשרפו . כיצד נעשה להם האור ר' אלעזר ור' שמואל בר נחמיה ר"א אמר כטין טלנס . ור"ש אמר כמין אוקיי : (יד) אמרתי אעלה בתמר . אמרתי שאני מתעלה בכל האומה כלה . ולא נתעליתי אלא בכם . אוחזה בסנסניו בסנסנייה . חדא תמרתא כד לא עבדה כלום לא פחיתה דהיא עבדה מן תלת אילנין אלבנין . אבון בר חסדי אמר באתריה צווחין לאלבנייא סנסנייה . הה"ד (דניאל ג) באדין גבריא אילך כפתו בסרבליהון . ר' יודן ור' הונא . ר' יודן אמר בגוליהון . ור' הונא אמר במוקסיהון . א"ר אבדימי דמן חיפא ג' נסים נעשו באותו היום . צף הכבשן . ונפרץ הכבשן . ונשרפו ד' מלכיות . ונעשה נבוכדנצר אימום שירוף . והפילה הרוח את הצלם . והחיה יחזקאל המתים

מתנות כהונה

כו' . שנה אותם ולא תאמר להם שאומה שאינה אותם שלהו לפי תומם ולא יסמכו על הבטחון כדי להגדיל שכרם : הדא היא דברייתא כו' . זהו שהבריות נשבעים ואומרים אני נשבע במי שמקיים העולם על ג' עמודים וזהו הקב"ה שהעמיד קיומו של עולם על ג' צדיקים כדמפרש ואזיל : מה תמר . כלתו של יהודה : ולא נשרפו כיצד גרסי' : במין אוקיי . כמין בריכה של מים כדאיתא במסכת עירובין אוקי ומזה הוא ל' ים אוקינוס ואולי טלנס יש הוא כה"ג ובקשתיו ולא מצאתיו : אמרתי אעלה בתמר : בבל האומה גרם : אלא בכם . בחנניה מישאל ועזריה : ה"ג לא פחיתה דהיא עבדא כו' . ופי' אילן תמר זה אע"פ שאינו עושה פירות של כלום מ"מ אינו פוחת מלעשות שלשה אילנות ממין הנקרא אלבנין ועיין בערוך ערך לבן : באתרין כו' . במקומינו קורין לאלבניין סוסנייס : בגוליהן גרסי' . וה"ג בב"ר פ' ל"ו ובאסתר בפסוק ותתאן המלכה : במוקסיהן גרסי' . ופי' הערוך שהם בגדים וכן מפ' בפ' חלק : צף הכבשן . פרש"י בפ' חלק שדרך הכבשן להיות משוקע בארץ וכאן הוגבה ע"ג הקרקע כדי שיראוהו הכל וכן הוא בילקוט בפסוק אני פי מלך שמור ובתנחומא ס' נח וכס' רבינו בחיי : נפרץ כו' . פרש"י שלו קנה כותליו ולקמן יליף ליה : ונשרפו ד' מלכיות . שבתחלה מונה שבעה ובעלייתם אינו מונה רק ג' הרי שנשרפו ד' מהם והדברי מלכא הוא כמו וכל שלטוני כו' דכתיב ברישא והמה כל השלטונים בכלל וכן מצינו בילקוט דניאל בפי' ח"ל ז' מיני שרים נכתבו בתחלה ובסוף לא נכתבו אלא ג' ובתנחומא בפ' נ גרסי' וז"ל ותלא האש ושרפה חצי האומות כו' עד מתחלה שמונה אומות היו שנא' באדין משכנשין אחשדרפניא סגניא ופחותא והדברי מלכא אדרגזריא דתבריא תפתיא וכל שלטוני כו' הרי שמונה אומות וכשנתכנסו לראות חנניה וחביריו אין כתיב שם אלא ד' אומות ומתכנשין אחשדרפניא סגניא ופחותא והדברי מלכא והיכן ד' אומות אלא קטל המון שביבא דנורא עכ"ל וזה תימה גדולה שבספרינו שם כתוב בפסוקים הראשונים הדברי דמלכא ובספרים שלפנינו אין בהם גם אחד שכתוב הדברי דמלכא כי אם לבסוף : אימוק שירום . כמה חילוקי גירסות מצאתי פה ועיין בערוך ערך שר ובפרש"י בפ' חלק ובתנחומא בפ' נח אבל גירס' אימוק שירום לא מצאתי באחת מהנה גם שמשמעות פירושו לא נתבאר לי ונראה שצ"ל אימום שירוף ופי' נעשה חציו שרוף באש אומם פירושו חציה וכן הוא בירושלמי דברכות בפרק אין דברים רבנן אמרי המיכו חציו המור וחציו שם וכן במס' מעשרות הרימונים משימסו ומשיתחלקו כד"א אחינו המסו את לבבינו . וכך למדתי מהתנחומא בפ' נ דגרס התם ח"ל אף נבוכד נצר הרשע נשרף באש ונעשה אומם שירוף עליו ולמה לא נשרף בהם כלו' אמר הקב"ה הניחו רשע זה חציו כדי שידע על מי גדף עכ"ל ואע"פ דהתם כתוב אימות חציו צ"ל אומם וטוב שן ירקם

תמתים בבקעת דורא . צף הכבשן מנין א"ר יצחק מן הדא קרא (שם) אדין נבוכדנצר מלכא תוה וקם בהתבהלה ענה ואמר וגו' . הא אנה חזה גוברין ארבעה שרין מהלכין בגו נורא וגו' ורוה די רביעאה דמה לבר אלהין . ר' פנחס בשם ר' ראובן אמר באותה שעה ירד מיכאל המלאך וסטרו על פיו . א"ל אי רשע לחה סרוחה בר אית ליה . חזור ויתיב מילך . חזר ויתיב מילוי . ענה נ"נ ואמר בריך אלההון דשלח בריה אכ"כ אלא די שלח מלאכה ושזיב לעבדוהי די התרחיצו עלוהי . א"ר ראובן פריטין משלו היו . נפרץ הכבשן מנין דכתיב (שם) באדין קרב נבוכדנצר לתרע אתון נורא יקדתא ענה ואמר שדרך מישך ועבד נגו עבדוהי די אלהא עלאה פרקו ואתו אכ"כ . אלא פוקו ואתו מכאן שנפרץ הכבשן . נשרפו ד' מלכיות מנין א"ר יצחק דכתיב שלח למכנש לאחשדרפניא סגניא ופחותא אדרגזריא גדבריא דתבריא תפתיא . אדרגזריא איפרכיא . גדבריא איסטרטטי . דתבריא איסכלוסקוקי והוא קורא להם דתבריא שהם שוברים את הדברים . תפתיא מימרם . ולמה הוא קוראן כן תפתיא שמפתין יצה"ר על זנות . אין לי אלא אלו מנין לרבות דוכסין ואנדיקין וההגמונין . ת"ל וכל שלטוני מדינתא . אין לי אלא אלו בירידתן . בעליתן מניין דכתיב (דניאל ג) ומתכנשין אחשדרפניא סגניא ופחותא והדברי מלכא . אחשדרפניא ר' אחא ורבנן רבי אחא אמר אלו הארכונות שהן נחשדין ופונין דין לכל צד . ורבנן אמרין שמהדרין פנים ופונים דין . סגניא סכולוסטוקי . ופחותא קתאליקי . והדברי מלכא קשישי ואיסטרוקוניסי . חזין לגובריא אילך וגו' . ונעשה נ"נ אימום שירוף מניז א"ר יצחק מן הדא דהוא אמרה בפומיה אתיא ותמהיא די עבד עמי א׳ עלאה שפר קדמי להחויה . למי עבד בגופי עבד . הפילה הרוח את הז׳

מנין

מתנות כהונה

לעיניהם : מן הדין קרא . י"ל דמשמע מיניה שהוגבה הכבשן דאל"כ היאך ראה אותם אכן י"ס נידסת התנחומא וילקוט קהלת ורבינו בחיי בפ' נח נראה דדייק מסיפיה דקרא דכתיב פקו , ולא אמר סוקו משמע שהכבשן היה נף למעלה ולא היו צריכים לעלות וכן הוא בסר ג הנ"ל בהדיא ולקמן דרש הכי משלו היו נפרץ כו' עד חיי' סוקו ואתו אין כתוב כאן אלא פוקו ואתו מכאן שנפרץ הכבשן ודייק מדכתיב פקו אמר וי"ו משמע שלא יצאו שלשתן בפתח א' אלא כל אחד ואחד יצא בפרצה בפני עצמו וצ"ע וגירסת הס' שלפנינו קשה ליישב' ולאותי בס' רבינו בחיי בפרשה נח מפ' מאמר זה והרואה יראה שנפל שם טעות ועיין שם : וסוטרו . עיין בפ"ר פ"ב : בר אית ליה גרם ופירושו בתמיה וכי יש לו בן להקדוש ברוך הוא : ויתיב מילך . שוב והחזר דבריך : ה"ג התרחיצו עלוהי אמר כו' : פריטין משלו היו . הוא דרך משל כלומר משלו ומכיסו היה צריך לחזור ולשלמו כלו' הפה שאמר תוה להשליכם לאש על דבר שלא השתחוו לע"ז שלו חזר והודה שה' ית' הציל אותם : ה"ג אמר ר' יצחק דכתיב שלח לאכנשא לאחשדרפניא סגניא ופחותא אדרגזריא כו' : אוסטרטטיא כו' מיני שלטונות הן ושלשה הראשונים מפרשם לק' ואולי שבלבול טעות סופר הוא יש כאן וצריך לכתבן פה : איסכולוקוקי . חכמי בית מדרש בל' יון בית המדרש סכולי : שהם סוברים כו' . סוברים ומשוהים הכתובים כרצונם ודעתם הסרוחה : ה"ג מדינתא אין לי אלא אלו בירידתן . פי' לא נמנו אומות הללו אלא בירידתם לכבשן כלומר בראש הענין : נראה דה"ג בעליתן כתיב כו' . ופי' אבל בעליתן כתיב ומתכנשין כו' ואינו מונה רק קצתם וגירס' הספר י"ל מנין שלא היו בעלייתם אלא שלש דכתיב כו' : ה"ג ופחות' והדברי מלכא אחשדרפניא הארכונות . שרים הממונים לעשות משפט : נחשדין כו' דרש אחשדרפניא נוטריקון נחשדי ופונין דין כלו' נוטלין שוחד ומטין הדין : ה"ג מן הדא דהיא אמרה ס' . כלו' מזה שאמרה בפי